زانستى سەردەم

گۆۋارىخى زانستى گشتى وەرزىيە

دەزگاس چاپ و پەخشى سەردەم دەرس دەكات

خاوەنى ئىمتياز: كەمال جەلال غەرىب

ثماره(۲) سالس (۱) تشرینس په کهسس ۱۹۹۹ روزیهرس ۱۲۹۹ (۲۲۹۵ (ssue No.(2) October مالس

سەرنووسەر ئەكرەم قەرەداخى

نيمه و خوينهران

له کاتیکدا که ژمارهی یعکمی شم گزفارهمان خسته بازارهوه، همرگیز لمو بپرایددا نمبوین کمیمو شیوهیه اهلایهان خوینمرانموه باوهشی بسق بخرینموه و به پیریموه بچن و ، المعاوهی کمهتر له همفتیمکدا ، تاکه یمك دانمی لمه هیچ کتیبخانمیمکی کوردوستاندا نمیننیت مورو، بعدها ناسمی پیرزیسایی و دهست خوشسیمان لهلایسمن کمسان و دام و دهزگا زانستیمکانی وولاتموه پی بگات، سموههای کورملیك فاکس و تعلمهفونی برا خوشکانی کورد لمنمورویا، که دارای بعشداری دهکمان تمانمت کار بایمیشته ناو رادهیمی کمهمندیگ لمخاوه کتیبخانمکان داوای سمرلمنوی چاپکردنموهی همان ژمارهیان فی کردین، کمین گومان شموه بیز نیمه کاریکی زور گران بوو، بعداخموه همرخمان توانی بیریشی فی بکمینموه.

شه پهروشی و بهتمنگه وه هانشهی خورشه رانی کورد، زیاتر نیمه ی به پرسانی شهم گزشارهی هاندا، کهبن گریدانه هاندوویوون و شهر فرخونی لمسمر ریبازهکه مان بهرده وام بین به و دروستکردن و بنیات نانی زمانیکی زانستی کوردی سهرده و ، نهوه یمکی پر چهکی زانست، شهر نهره یمی که همه ور هیواو ناواتیکی دهاتوی شم نه ته و مونه یه.

رندز ر سالار لنه هنهمور شهر داستوزانهی پشت و پیمتا و کوآمکهی گزاناره که مانن، سالار له ههمور شهر خامه زانستیانهی جوانداری میشکیان ده گوشتن و گزاناره کسهمانی پسی دهراز نندسهره، نهوانسهی ههمیشه پاشه پزرنیکی روناکتر و گهشاوه تر بز نهم نه تموهیه خولیای شهر رپزریانه. ((سمردورسهر))

ريكخستنى بابهتهكان يهيوهندى بهلايهنى هونهريهوه ههيه

پەيوەندىمكان ئە رېگاى سەرئوسەرموە دەبىت.

ئارنيشان:

سلەيمانى- فولكەي يەكگرتن - گۆڭارى زائستى سەردەم

C: YF/77-PTAP7-V373

كۆمپيوتەر: ئيبراھيم حسەين- طە حمە نورى

مؤنتارُ و فەرزى كۆمپيوتەر: ئەندازيار سامان محمدصالح

چاپ : دەزگاي سەردەم

بەرگ و پەرە رەنگدارەكان: چايخانەي تېشك .

نهخشه سازی و کاری هونهری: سهرنوسهر نهنجامی داوه

راكيشاني چاپ: مقديد عزيز

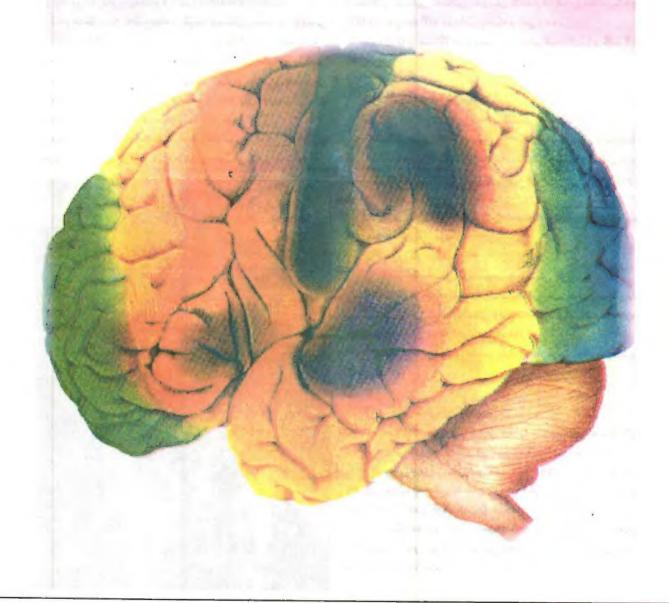
121-124	جفيار عوسمان	ياراسايكۆلۈژى
212-216	مفريوان ابويهكر	مەرەتايەك بۇ قۇناغەكانى
Veterinar	у	تنتيرنهرى
160-161	د.چة لال مجيد شريف	ماركز متؤمس
192-194	د فدرميدوون عيدالستار	تەخۇشى ئىيت بوونى مانگا
Pharmaco	ology	بهرمانزانی
206-208	د. فنزاد نوري عبدالله	دورمان لغازتني سكيردا
79	-	دژه ډىرمانەكانى ھەوكرىن
221	-	دەرمانىكى ئوي بۇ ئەگزىما
Astronom	у	گەردون قاس
13-19	زانة رطووف	خۇرگىراندكدى ١١/ئاپ/١٩٩٧
37-40	چەمال مىجىد ادىن	ژبيان لهدمرمومي زمويدا
141-148	كندال جدلال غدريب	رون مەررىي روزى نيزە يا بەردە ئاسمانيەكان
166-168	سەركەرت رەئورك	وزستگدى فەزايى ئۆو دەولەتى
188-191	دائا روثووان	ورهنده و مداوی جو دو دری اهگذشتیکدا کهماوی حهوت
222-223	فدرهاد ردحيم	
Sex	(100) (100)	يەربو سىستىن خۇرنكى ئوئ
92-97	Store out at a m	سيكس
Scirntific r	ناشل ابراهيم هيمةت	رؤشنیری و پدردوبرددی سیکسی
237-243		تؤژینه ودی زانستی
	فوئاد تاهير سادق	شۇرشى راگەياندن
226-228	تهوزاد حارس	روانينى زائمتى چىيە
244-252	كابل قەرىداخى	بوچونه باومکان له زانست و
Ecology		ژینگه زانی
185-187	عبدالغالق قهربداخي	دۆزىنەودى بەستەئەكى بىلغور
Chemistry		كيبيا
20-24	جفعال عةبدول	هاوتنا جنگيرهكان
108-111	نوفشه تؤنيق	دوائۆكسىدى كارپۇن
Nutrition		خفراك
41-47	خالد معبد خال	گەرائەود بۇ شىرى دايك
148	-	گوندانه نافردتی سکیر
60	كاوه	ماسى شەكەتى دەروونى
60	-	فيتامن A
55	کاب ال	كونز
200	-	قدوزه سهوزمكان
159		
148		ىزز بۇنە مەترىيەكان
Physics		
80-83	0	فيزيك
118-120	تهوروز حمين	فدلسه فهو فيزيا
149-152	د. ئامۇ عمر رائيد	شه يؤلى ليدور لهدورووى لهشى
	سةيران عبدالرجين	هدنديك لديدكارهيتاندكاني ليزور
195-198	د رسول معمد حسن	رۇلى ئىكۇكاردىۇگراش
199-200	جوان معمك رطووف	گايرۇترۇن ئامىرى بەرھەم ھىتانى
232-234	مسعوة ودحيمن	ئاسىئەرىي شىر يە نجەي مەنك
Irrigation		<u>ئاونيْرى</u>
66-69	كفعال قەزاز ركەسائى دى	ځاودیږي و ځاوي ژنیر زموي
158-159	جدميل جدلال	ناوی ژاپر زموی
175-179	دائا كهمال	ئاوه كانزاييه كان
Industry		ييشهسازى
138-140	كاوه جهمال رنشيد	زائستى بەرھەم ھينانى چيمەنتۇ
107	-	مانگی دیستکرد
111	لينة	چەند بروسكە ھەوالىنىڭ
		W. 7 W ",
221	-	جؤريك قوماش

Medicine		ۇۋدارى
3-7	د. معید آسن پارام	غليجي منْقْكَ له منْدالْدا
8-12	د معبدعوبة ر معبد	دادوي
56-60	يرۇقىسۇرڭ زىلىن	درزه يدستاني خونن
70-74	د. فاروق حسن فرج	ەسەننىكردنى يى رانەگەيانراو
75-79	د. معبد چةرا توري	روت بران
98-103	د. جەمال مەھروق	ربردی دوفاق و ثاویه ندی سهر
104-105	د فدرميدون قامقتان	ەردەر <u>د</u> وى
106-107	د نزار مدیدا فه تاح	نیْریهٔ نجهی سندوقی دونگ
128-132	د. كاوه شادر شدرنداش	هم و کوری بینین و شکاندخه وه
162-165	د. محمود طقي رسول	ير دەركردن
169-174	د.ئەبويەكرغوسان سىد	بەرھەنگ (يا تەنگە ئەقەس)
180-183	والماف	نیر یه نجهی برؤستان
224-225	و. ئيدريس شەيداھۇ	د خوشی هەستىارى رىغۇلە د خوشى ھەستىارى
91		درژی دمروونی و پهرزه پهستان
105		غرزى دىرورى و چارە چاسى غرنامەيەكى ئۆشدارى
228	نیگار معبد مارف	دوالیک دورداردی شیر به نجه
Phsicology		
41-47	دائا قەرىداخى	آمیؤاؤ <u>ای</u> زیر میشکه رژان
48-49	د. معبد عبدالرحين عُيْفاني	
61-65	د. هیوا عومهر ته جمهد	ھۆرمۇنى گەشە
219-221	(E.) (i) dan	ئاۋار ئامىيىد دائىيىدا ئامىدا
Age	15-D Count	ليكهوني ليُوان نيستروْجين
229-231	annu ewek	jana.
235-236	ئالان رەحىم خەسرىو ۋالەين	۱۲۰ سال تهمهن
Dentistry	Grants (charte)	١٣٠ سال ژبيان
125-127	320454	يزيشكى ددان
184	د. معيد شُيخ له تيف	زیانی جگهرمکیشان بو دهم و دان
209-211	عائع معد	ينناسه كه ت واله دستدا
Geology	نجم الدين حاجى كريم	تەنھا بۇ گەورىكان
112-117		جيوان جي
219-221	فدتاح رحمان حمدسالح	بومةلةرزة
	و کوردؤ کاروان	دروستيوونى زموى
216	كؤسار عزدت	تەمەنى نەوتى خاو
Biology	u. 4 2.1	<u>زيند</u> هزاني
25-36	نهكرهم قهرهداخي	رۇلى بەيۇ تەكنۇلۇرى
156-157	شادان ئەبويەكر ئەجمەد	تيلزميرنز
255-253	سردار عبدالسلام	وبرزش و پهيوبندي پهزانستهوه
174	- KG	لاقوبال
Computer	Land Control	كزمييوتدر
49	كاوه ئيبراهيم	چەتەكانى كۈسپوتەر
127	м	ميراڤين مكرتيري ٺاميري
65	-	كۆسپېوتەرنىك و بۇئى گو نجاو
Agriculture		كشتوكال
50-55	عدلى أة حمدد تدجيب	ياقله ي سؤيا
84-91	كاوه معبد تنفر	رودكي رازاندنهوه و جواني
153-155	دائا معبد	توخيه دمگيه نه کان له خاکدا
201-205	عبدالرقيب يوسف	گیاناس اسماعیل سهرههنگ
arapsycho		

ئیفیلیجی میشک لهمندالدا Cerebral Palsy

نووسینی: دکتور محمد أمین بارام نادر پسپزری نهخوشیه کانی مندالان

پسپۆرى ئەخۇشيەكانى مئدالان ئەخۇشخانەي مئدالانى فۆركارىي لەسلىمانى

"يێشەكى"

ئیقیلیجی میشک بهوجوره ئیقلیجیهی لهش دهوتریت کهبه موی تروش بوونی خانه کانی میشکی منداله وه له کاتی گهشه کردن و گهوره بوونی ثه و خانانه دا رویده دات و همه تا هه تا به ده مینیته وه .

کاتی دروست بوونی ئەم جۆرە ئىفلىجيە دەگەرىتەوە بۆ كاتى دروست بوونی كۆرپەلە لىه مندالدانىدا ھىەتا نزيكەى دروسال پاش لەدايك بوون چونكە ئەمە كاتى گەورەبوونو گەشەكرىنى خانەكانى مىشەكە.

ئےم نەخۇشىيە ئەسالى (١٨٤٣)دا ئەلايىيەن زانساى نەشىتەرگەرىي ئىنگلىيزى (جىون لىتىل — John Little). دۆزرايەرەر مەربەر نارەشەرە ناسرا (Littls disease.).

ئهم نهخوشیه له نه نجامی تیک شدکان و سست بوونسی خانه کانی میشک دروست دهبیت و نهم خانانه ش به ستراوه به ماسولکه کانی له شه وه و دهبیت هوی کاری ناریک پیکسی ماسولکه کان وه کرژیون وهیا خاوبونه و سستی ماسولکه کان وهیا ره ق بوونی هه رچوار په ل یان له رزینیان یان جوله ی ناریک و پیک و نابه رامه و ،

هــهروهك دهزانــين كهميّشك لــهناو ســندوقيّكى بــههيّزى داخراودا پاريّزراوه و كونتروّلى هــهموو جوله و كارو ههستهكان

دهكات. لهكاتتكا كەتووشى ئەم جۆرە ئەخۆشىيە دەبتىت ئەم كارە لەدەست دەداتى ئەو كۆنترۆلە ئامتىنتى ئەخۆشسەكە تورشى ئىفلىچى دەبتى، ھەندىك جار لەگەل ئەمەشدا تورشى لەدەست دانى ھەستى بىستى بىنىنى تام كردى لىخشاندى ھەمور ھەستەكانى تىر دەبتىت وەھەررەھا تواناى ئىرى لەدەست ئەدات.

ریّرْدی ئیفلیجی میشك لـهوولاتیّکی پیّش كـهوتووی وهك بهریتانیادا دهگاته نزیکهی (۲) منالّ بیّ هـهر (۱۰۰۰) منالّ کـه ئهمهش کیشه یه کی کرّمه لایه تی گهوره دروست دهکات.

ئەم جۆرە مندالانە وەك ووتمان كېشەى تريان ھەپە بېجگە لە ئىفلىجيەكە بق نمونە نيوەى ئەم مندالانە تواناى زىرەكيان ئەمندالانى ئاسايى تەمەنى خۆيان كەمترە، ھەروەھا نزيكەى (١/٤)ى ئەم مندالانە تووشى پەرگەم (فق) دەبن.

نیوهی نهم مندالاته تووشی کیشهی قسهکردن گفتوگی

ھۆكانى ئەم نەخۇشيە:

مرکانی دهگهریته وه بق چهند کاتیکی جیاجیا:-

۱) مرکانی پیش له دایك بورن: - راته ئه ركاته ی كه میشتا كر په له ناو مند الاندایه راته له پیتاندنی میلكه و دروست بونی كر په له تا رزری له دایك بورنی، مركانیشی دهگه پیته و می

اً حتى بتهاوهيي (وراثي) كه (جينه كاني) دايك باوك بتى
 كتريه له دهگوزيرينه وه.

ب- هزي ناو مندالدان:-

١- كەمى گەيشتنى ئۆكسچىن بەمنىشكى كۆرپەلە،

۳-نهگودجانی خوینی دایدو باول اهسه ربنه مای هزکاری ریسی (Rh)

۲) مۆكانى كاتى لەدايك بوون: ¬

ئەمەش ئەدەست پىقكرىنى زانسى منائبونەرەيسە تاكساتى ئەداپك بورىنى كۆرپەلەلەكەر ھۆكانى دەگەرپتەرە بۆ

أ-سستى سورانى خوينى كۆرپەلە لەكاتى لەدايك بووندا بەھۋىى بوونى پەستان لەسەر ناوكەپەتكى مندالەكە كەدەبيتــه ھۆى كەم رۆشتنى ئۆكسجىن بق مىشكى مندالەكە.

ب-تەنگەئەقەس برونى مندالەكــه يــان خنكــان بــەھۆى ئەرۆشىتنى ھـەوا بىق كۆئــەندامى ھەناســەدان بەتابېــەتى لــەو مندالانەي كەبەنارەحەتى ئەدايك دەبن.

ج-دهرمانه بسی هوش که ره کان که دایك و ه ری ده گریّت بق که م کردنه و هی نیش و نازاری منال بوون و هیا به به نج که کار له سه نته ری هه ناسه دانی منداله که ده کات.

د کارتی کربنی دهره کی بق که لله سهری منال له کاتی له دایك بووندا به تاییه تی منالبونی نا په حهت و ه ك را کیشانی سه ری منداله که به هری نامیری تاییه ته و به شیره ی مه قاش.

ه کورانی کوشو پس پاله په ستوی همه وا وه ک له کاتی ده ره ننانی منال به هوی نه شته رگه ریه وه.

وسله دایك بوونی پیش وه خت (مندال نه به کام) نه وانه ی به حه وت یان هه شت مانگی له دایك ده بن و وه هیشتا میشکیان ته واو خوی نه گرتوه و هو کاری سروشتی کاری لی ده کات و ه ك سه رمایه کی به هیز (Cold injury).

٣)هۆكانى پاش لەدايك بوون:-

أ زەربويى مندائى تازەبور فسيؤلۆژى بيت يان نەخۇشى ئەگەر بەرىزەيەكى زۇر بەرزىيتەو ئەوا مسادەي بيلوروبىن (Bilurubin) كەمادەيەكى ژەھراويە كار لەخانەكانى ميشك دەكات

ب كارتتكردنى دەرەكى لەسەر كەللەسەرى مندالەك وەك سەرشكانو كەوتنەخوارەوە.

ج- مەركردن: وەك مەركردنى ميشك يان پـەردەى ميشك Meningitis, Encephqlitis

د موّکانی نهخوّشی خویّن: وهك خویّن بهربوونی ناو میّشك بان گیرانی بوّریه کانی خویّنی ناو میّشك (الجلطة الدماغیة).

۵- خنکان: وهك خنكان به په که م تۆكسیدی کاریؤن.

و-اروى ناو منشك (شيرپه نجهبيت يان توره كهى ناوى).

نیشانه کانی نیفلیجی میشك:-

نیشانه کانی جیاوازیان هدیه به پینی شه و ناته واویی و که م و کوریسه ی که اسه ناو خانسه کانی میشسکدا دروست بسووه و مبه شینوه یه کی گشتی نیشانه کان له هه ردوو لای له ش دا وه ک یه که ده رده که ویت به شینوه ی گرژبوونی ماسولکه کان و سست بوونیان وه شهم نیشانانه له پاش مانگی (۳-۱)ی ته مسه نی منداله که وه ده رده که وی له نیشانانه به ناوی یه که سالیدا به ته واویی دیسارده بیت و هه دورو لاقسی منداله که به شینوه ی ردق ده مینینته و ه جوه گه ی شهرنزیکان به ریکی ده وه سینت و گرژی له جوه گه ی پسیندا ده بینت و هه و ها جوه گه ی سمت به گرژبوونی ده مینینته و ها چه کان به تر ناوه و گرژده بسن به گرژبوونی ده مینینته و ها چه کان به تر ناوه و گرژده بسن به شینوه ی مه قه ست (Scissoring) ویزه ی (۳)

له و مندالانه ی کهنهخوشیه که بهشی (میشکوله سهنیخ)
بگریته و نهخوشه که تروشی جوله ی لابه لا (حرکات لاارادیه)
و ههه روها جوله به شیوه ی سه ما (حرکات راقصه) ده بیت.
زفرجار دواکه و تنی ژیری و میش رووده دات و همه روه ها
سستی بیستن و ه یا واکه و تنی کوئه ندامی زاوزی روود ددات.
بهگویره ی سوول و قورسی نیشانه کان ده توانی جوزی

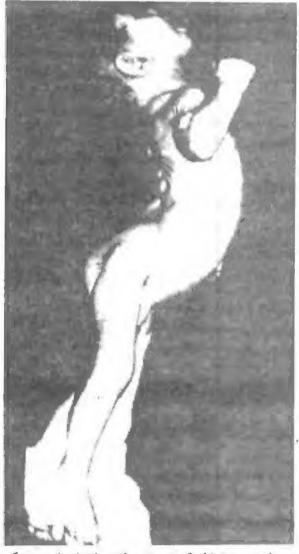
 ۳-چۆرى مام نىاوەندى ئەم جۆرە ئەخۆشانە پۆرىستىان بەيارمەتى و چارەسەرو سەرپەرشىتى ھەيە چونكە مندالەكە ئاتوانىت بەرىكوپىكى قسەبكات پاكوخاوينى خۆي راگبرىت يان بچولىتةوھ بەشىرەيەكى ئاسايى، بەلام دەتوانىت بەھۆى

چارەسەر:-

پیش دهست پیخردنی چارهسه رو راهینان ده بیت کیشه ی منداله که هه آن سه نگینین (Asseessment له به رئه وی منداله که ده رکه و توره مندالانه تورشی که ده رکه و توره نزیکه ی (۳۰-۳۰)ی شهم مندالانه تورشی دراکه و تنی رئیری بوون (تخلف عقلی Mental Retaration) و ه دراکه و تنی و ده کنی چاو (75%)یان که م و کوری بیستن و بینیانیان هه یه و ده کنی چاو خیلی.

راهينانهوهي چاكتروايه بهم شيرهيهي لايخوارهوه بيت

۱-دهست نیشان کردنی جوّری کهم نهندامیه که و بهرگری کردن له زیادبرونی.

٢- ناونوس كردني منداله كان له بهشي راهيناني مندالان.

۳ ناردنی هەندیک له و مندالاته ی که به سروکی تروش بوون بق خویندن له په روه رده ی تاییسه تدا به هری وه زاره تسی په روه رده و ه.

3 گفت رگز کربن له گه ن که سروکری نه خر شه که م نه ندامه که و تر گه یاندنیان به کیشه ی منداله که یان به پراستی ناگادار کردنیان له سه ر شایینده ی منداله که یان به وی که چاره سه ری ته واو نیه و نابیته وه به مندالیکی ناسایی و هیوای چاک بوونیان نه بیت به لکو هیوای باشتر کردنی ژیانی منداله که یان هه بیت له و ماوه ی راهینانه دا پیونسته منداله که به ماوه ماوه بخریت بسه ر چهند تاقیکردنده و هه لسه نگاندنیکه و به م شیوه یه:

اً زائینی پلهیی وزهی جولاندنی منداله که بقادوهی لهسهر شهر پلهیه جوله و شامیری شایبه تی بق شهرخان بکریست بق سوودوه رگرتن لینی وهای: رهورهوه — عهرهبانیه — کورسی جولاو

ب پیوانی پلهی زیرهکی مندالهکه که (۱.۵) بقده وهی ناستی فیربوونی دهست نیشان بکریت.

ج-دهست نیشان کردنی ناتهواوی بیستن بینین قسهکردن بزنهوهی به هزی شامیری تایبه ته و ه بارمه تی بدرین وه ک چاویلکه و نامیری بیستن هند.

مەندىك لەم جىزرە مىدالات ئەگەر بخرىت كارگەيەك يان يانەيەكى ئىشى دەستو ھونەريەۋە لەۋانەيە سىۋوببەخش بىن بۇ خۇيانۇ خىزانيانۇ كۆمەل.

خۆياراسان:-

ا شنن ژن خوازی نهنتوان خزمی نزیکدا کهم بکریته وه یان نهمیننیت به تاییسه تی له وجوّره خیزانانه ی که شهم جوره نهخوشیانه یان تیدا بالاره.

۲-کۆرپەلە ئەيەكەم رۆژى دروست بورنىيەو، بېارىزرىت بەپاراستنى دايكەكە ئەنەخۆشى. ھەروەھا پىۆرىستە رئى سىكپر بەردەوام بخرىتە بەرپشىكنىنەو، ئەلايەن پارىشىكى رئانسەوە تاقىكردنبەوەي دەوريان بى بكرىت تاكاتى منالبون ھەروەھا چارەسەرى ئەو نەخۆشىيانەى دايكەكمە بىقى ھەيمە كار لەكۆريەلەكەي بكات زور بكرىت.

وه دایکه که ناگاداربکریت که هیچ دهرمانیک به بی ناگاداری پزیشك وهرنه گریت و ختری بپاریزیت له تیشك (اشیعة)

۵-هـهموو كۆرپەيەك كەلـەدايك دەبيّت پيويستە كوتوپـپ هەناسەدانى بۆ ئاسايى بكريتتو ئەگەر نەبوو يان مندالەكە شين بورەرە دەبيت خيرا ئۆكسجىنى بەگويرەى پيويست بى دابين بكريت.

۵-زەردوویی مندالی تازەبوق تابیت بەئاسایی وەرپگیریت بەتاببەتی ئەگەر ریژەكەی بەرزیوق دەبیّت پشكنینی بـ ق بكریّت.

۷-پاراستنی مندال له کاتی جوله و پی گرتندا له کاره ساتی که و تنه خواره و ه و سه رشکان . .

۸-بهکارهینانی دهرمان دهبیت له ریّر چاودیّری پزیشکدا بیّت بهتابیه تی لهو مندالانه دا که جوّری نهخوّش به که پان بهتهواری دهست نیشان نهکراوه.

سەرچاوەكان:

by John 0. Korfar
2-Nelson's text book of pediatrics
Thirteenth Edition.
3-Practical paediatric problems
by james H.Hutchison
4-۱۹۸۸ – العدد التاسع – ۱۹۸۸ م

1-Text book of Paediatric

قەلەوى: ھۆكارەكان و مەترسيەكانى

دكتق محمد عمر محمد

پسپۆرى ئەخۇشيەكانى ھەناق كۆليژى پزيشكى – زانكۆي سايمانى

يهيدابوون ومهترسيهكاني

نەھۆشىيەى درېژخاپەنە كەلەئەنجامى لەزيادبورنى بىرى چەورى ئەلەشدا دروست دەبيت.

چۆنيەتى دەست نيشان كردنى قەڭموي

گەلتك رنگاى جۆراوجۆر مەن . . لەرانە مەندىكىان بەشىرەى كلىنىكىي دەپەست كلىنىكى دەپەستىت، ئالارتىن وەپىشىت بەپىشكىيىن ئاقىگەيى دەپەسىتىت، ئىسەر رىگايائىسەى كەپەشىدەپكى بالار بەكاردەمىنىزىت:

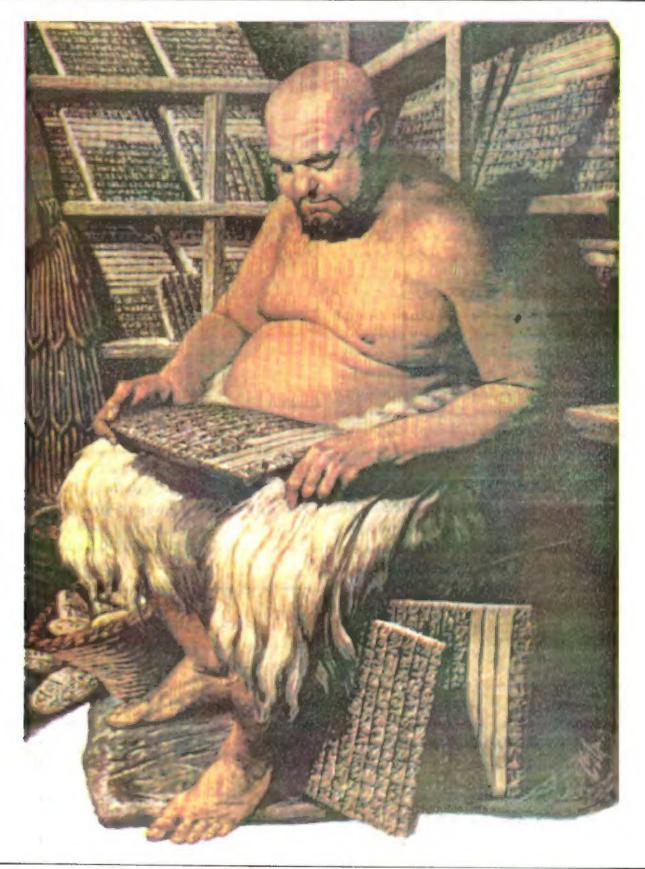
۱- خشته ی تاییه ت بق کیشی گونجاو به پی بالا له تهمه نه جیاجیاکاندا دانسراوه باری ۱۸٪ زیاد بوون له کیشی گونجاو داده نریت به زیاده کیشی و وه باری ۲۰٪ یان زیاتر داده نریت به قه له ویه کی ترسناك.

ana -	uut	
		Page 1

	پياو		ثن	
قەتەر	کیْشی گونچاو په(کگم)	تەنەر	کیشی گو نجاوز کگم)	بالأ(سائلىمار
		38	44-54	186
		10	04-4Y	A37
		"A	6V-4E	101
		¥+	0A-80	10%
AA	38-01	Yi	44-61	104
74	11-01	37	71-64	137
-AY	34-06	VA	10-01	177
AA :	YT-0A	A+	74-04	14.
44	¥4~3+	At	F6-+Y	145
44	44-74	A%	A9-4A	177
40	74-7t	A4	Y8-64	AVI
1-1	YF-3A			1AE
1-1	AAY1			186
117	94-40			197

۲ ریگایه کی تر بق دوست نیشان کردنی قه آه وی بریتی یه اله پیوانه یی ته نه بارسته - Body mass index) BMI (کفش (کفم) دو توانریّت به م هاوکیشه یه دیاری بکریّت - کشش (کفم) بالا (مهتر) آ

له پیاودا BMIی گونجاو له نیوان "۲۰-۲۰" وه ژندا لهنیوان (۲۸-۲۷)ه وه نهگهر BMI له پیاودا له ۳۰ وه له ژندا له ۲۸ زیاتر بوو نهوه به قه آهوی داده نریت. پیوانی نه ستوری

چرچی پیست لهناوه راستی قرّلدا "Mid arm skin مرچی پیست لهناوه راستی قرّلدا ۲۰ ملم وه له ژندا ۳۰ ملم.

هنیه کانی قه لهوی

زۆرىدى ئەخۇشەكان ئوۋىچارى قەلەۋيەكى كەم بوۋن، بەلام ھەندى جار قەلەۋى ئىشانەيەكى ئەخۇشىيە: -- لەۋانە:

۱-نهخوشیه بوماوهیییهکان وهك: نورانس موون بیدل نهخوشی برادر ویللی٠٠

۲- نەخۆشىيە مۆرمۆنىيەكان: نەخۆشى كۈشن، سسىتى رۈينى دەرەقى.

٣-ته غرشي فره تررهكهي هيلكه دان له نافره تدا،

۵- هـهندیك دەرمان وەك: كۆرتـیزن - فینوئایازین - درمانی چارەسەری خهمتركی "ئـهمی تربیتلـین" دەرمانی چارەسەری پەركەم وەك، قالپرویت - كاربامازین.

هـــهندیّك نهخترشـــی دهمـــاخ کهتورشــــی نارچـــهی هاییقثالامس دهبیّت.

مرۆڤى قەلەو مەرج نىيە كە لەتپكراپى خەلك زياتر بخوات.. بەلام ھەموريان زياتر لە پيويستى خۆيان دەخۆن.

ميكانيزمي قەلەوى:

۱ - کاریگه ری بزمه وه بی: زور گرنگه وه تو پژینه وه کان ده ریان خستوه که نزیکه ی ۵۰٪ جیاوازی له بری چهوری

کتیبوهوه لهله شدا ه ترکاریکی بزماوه یی به زیو ده گریزریته و ه ده ترکیل برماوه یی به زیو ده گریزریته و ه شد کدا ته نامی اله شده به نامی کاردنه و ه کار ده ریان خستوی که چاره سه رکردن به ماده ی لیتین تاره زوری خواردن و قه له وی که م ده کاته و ه .

۲-فـــواردن: زور هوکـــاری کومه لایـــه تی و تـــابووری کارده که نهسانه ی که بریّکی زیرتر چهوری شیرین ده خون زیاتر قه له و دهیـن هـهروه ها لازرتر چهوری شیرین ده خون زیاتر قه له و دهیـن هـهروه ها له نیّوان ژهمه کانیاندا خواردنی دیکه ده خون. ههمیشه مروّله قه لــهودکان بریّکــی زیــاتر له پیّویســتی خویــان ده خـــون و هبه دریّرایی سال نه و بره زیاده یه. نهگه ر کهمیش بیّـت ده بیته هوی کورونه و هی چهوری.

۳ تیر خواردن: میکانیزمیکی ئالقری ههیه لهدهماخدا،
 زیرجار باری دهروونی کاری دهکاتهسهر.

نان خواردن به هنی ناره زوکردنی خواردنه وه ده بیت پاشان مرقف به هنی گشانی گهده و ریخوله ی دوانزه گری و هه ست به تیرخورادن ده کات هه وره ها به هنی رژاندنی چهند هزره وزندکی دولی سستوکنین، یومبسین، سوماتوستاتین، پهنکریاسیش هورمونی نهنسولین و گلوکاگون ده پریت نهم کاریگه رانه کارده که نه سه و سه نته ری تیربوونی سه و های و گلوکاگون سه و های کارده که نه ده ماخ دایه ،

٤- سەرف كردنى ووزه: مرۆڤى قەلەر برێكى زۆرتر ووزه سەرف دەكات لەكاتى چالاكىدا، بەلام بەشـێرەيەكى گشـتى مرزفى قەلەر چالاكيان كەمترە.

بری شه و ووزهیه ی که مرقف له رقیشتندا سه رفی ده کات به خیرایی ۲٬۹۳ کیلزکالوری خوله ك به خیرایی ۲٬۹۳ کیلزکالوری خوله ك له به رشه و مرزش به ته نها به بن که م کردنه و ه ی خواردن (ووزه) کاریگه ریکی که می هه یه بنق دابه زاندنی کیش.

نیشانهکان:

رَوْریه ی مروّف قه آهوه کان هه سبت به گیروگرفته کانیان ده که ن که روّدیه ی جار گیرگرفتی ده روزین، بق نمونه نافره تنکی قه آه و به ناره صه تده توانیت جلویه رگیکی کژگا به ناره زووی ختری هه آبرژیریت کیشه کانی مروّشی قه آه و روّرن گرنگه کانیان نه مانه ن:

۱-کیشه ی دهروونی و رهخنه ی کومه لایه تی ۲-ئازاری پشتو جومگه کان ۳-گموّله بوونی خوینی لاق (دوالی الساقین) ۲- یهردی زران ۵-پهرزیوونه وی پهستانی خویسن ۲-

نهخترشیه کانی دل ۷- گیرانی بزریه خوینه کانی دهماخ ۸نهخترشی شهکره ۱- ناریکی سوری مانگانه له نافره ندا ۱۰گـــیروگرفتی دوای نهشـــته رگهری ۱۱- به رهـــه نگ یــا
تهنگه نه نهسی. ۱۲- کارهساتی ریگاویان ۱۲-گری هـهمك له نافره ندا ۱۶- گری همهمك

چارەسەركردن:-

بار چارەسەركردنى قەلمەرى پيويسىتە كەبەئاشىكرا ئىم كېشەيەر دەرئەنجامەكانى بى ئەخۇش روون بكريتەوە:

١-قەلەرى حالەتتكى دريزخايەنەر لەزيادبوندايە.

۲-زوریهی جار موکارهکهی شهزانراوه بویه کهچارهسهری به شهواری زهحمه شهو نامانچی چارهسه رکردن ته شها که م کردنه وه یه تی.

> ۳۳ ئەگەر مرۆشى قەللەر ئاگادارى خىزى نەبنت كۆشى زياد دەكاتەرە.

> ه− قه لسهری بسه هنری رئیسادبرونی مهترسسیی نه نه نه خوش دل و نه نه خویسانی دل و پستانی خویسانی خویسانی خویسانی شسیر په نجه اشیر په نجه ی مهمك و قولسین در نیاد ده کات.

ئامانجی ههموی رژیمیکی تابیهتی بق خواردن نهرهیه که مرزقی قه آمر کیشی دابهزینیت بسهبری ۱ کگیم/مهفته. لهسهرفتاره کیشی زارتسر داده بهزیت بسه قری سهرف کردنی گلایکو چین و پروتینه و وین ده بیت به آم دوای ۲۳ عهفتی دابه زینی کیشی کیماره دا بریک له مال وین ده بیت به آلم دوای ۲۳ عهفتی که متر

دەبئت، چونکه تەنها شىانە چەورىيەكان سەرف دەكريىت وە ئەم كردارە ئاو رون بوونى ئەگەلدا نابئت.

چارهسه رکردنی قه له وی به شیوه ی سه ره کی به نده به که م کردنسه وه ی بسپی روزه ی وه رگیراو بستی نزیکسه ی ۱۰۰۰ کیلز کالزری/رزژیکدا (۲۰۰ کیلز جول) ، وه له وانه یه شهم بپه بق ۱۵۰۰ کیلز کالزری بز که سیت که کاری گرانی هه بیت زیاد بکریت.

پێدیسته کهنهخوش بزانیدت کهپاریّزیکی ریّكوپپّك لـهژیر چاودیّری پزیشك دا وههشیّوههکی بهردهوام بی دابهزاندنی کیّش. زوّر پیّویسته وهپهپرهوکردنی رژیّمیّکی تاییهتی بیق خورادن و، بهشیّوههکی ههتایی پیّویسته بی مانهوهی کیّشی بهشیّوههکی گونجاو.

نه خنرش پیریسته لهبنه مای زانستیانه ی روزه ی و هرگیران

لهگهان وزهی سه رف کراو تیبگات وه باشترین شهنجام شهوکات وه باشترین شهنجام که نه کات دیست دیست دیست که نه خوشه که رؤشنبیر بیشت و شهرزندنی کیشسی هه بیت دابه زاندنی کیشسی هه بیت لهگهه لا چساودیری شهم رینماییانه ی خواره و ه :

ا - بری چهوری لهخواردن بق کهمتر له ۲۰٪ی سه رجهمی خواردنی رقرانه کهم بکریته وه چونکه اگم له چهوری ۹ کیلزکانوری وزهی تیدایسه. به لام اگم له کاریزهیدرهیت یا ۱ گم له پرقسین تهنها خ کیلزکانوری تیدایه.

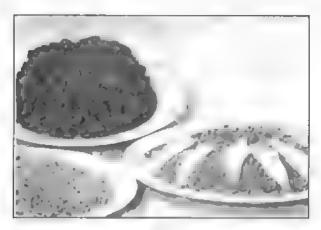
۲ کے م کردنے اوری بیری خواردن له ژومه کاندا.

۳- کاریقهیدرات به شیوهی شاتوز (واته نیشاسیته) بیت وه وه شهوره میوهها ههن نهای ساده.

3- کەم كرىنەرەي خواردنەرە ئەلكەرلىسەكان چونكسە اگسم ئەلكھول لاكىلۆكالۆرى وزەي تىدايە.

ه پێویسبته خـــواردن جۆراوجۆریێت بۆئەوەی کهمی لــهخوی شیتامینـــهکاندا روونهدات.

آزیادکردنی وهرزش بړی ووزهی سهرف کراو زیاددهکات
 و پێویسته ههمیشه بێ ثهم کرداره هان بدرێت.

به ته نها وهرزش ناتوانیت کیش دابیه زینیت به بی پاریزی خواردن، بق نمونه رقیشتنیکی خیرا بقماوهی ۱۰ خوله ک ته نها بری ثه و ووزه یه سهرف ده کات که له پارویه کی بچوکی نان و کهره دایه.

زۆربەى ئەخۆشەكان كۆشيان بەرزو ئزم دەكـات ئـەم بـەرزو نزميەش ئەكتشدا كاريگەرى خراپى بۆســەر ئەخۆشـيەكانى دال مەيە.

*دەرمان: دەترانریت رەك باریدەدەریك بى كەم كردشــهرهى ئارەزورى خواردن بەكاربهینىریت بەلام جنگاى پـــارین لــهخواردن ناگریتەرد.

۷-نمونهی شهم دهرمانانه "شهمفیتامینه" کهدهبشه هنری خویگرتنو راهاتن لهسهر شهو دهرمانانه "آدمان" و کاریگهری دهروونی ناخرشیان ههیه.. هیچ یه کیک شهم دهرمانانه نابیت بر ماوه یه کی زور به کاریهینوییت.

۸-چاردسهر بهنه شده رگهری: بین شده و که سیانه به کارده مینریت که زور قه آمون و نساتوانریت به پیگاکانی دی کیشی نه خوشه که دابیه زینن وه مهترسی نه خوشی دارو شه کره یان لی ده کریت.

رێگاکان:

۱- بچوك كردنهودى گهده ۲- په پاندنهودى گهده و سندهودى په ريخوله باريكهوه ۳- دانانى بالان براو گهده...

مەترسىيەكان، ريْژەي مردن لەمرۆشى قەلەردا:

ریّــرتهی مــردن ئـــهمروقی قه لـــهودا زیــــاتره، بـــههوی نهخوقشی یه کانی شهکره، نهخوشی یه کانی دل نهخوشی یه کانی

دەماخى ھەرچەندە قەڭەرى زياتر بېت ئەرەندە مەترسىي نەخۆشى رۆزەى مردن بەرزترە بۆ نمونـه/ ئەگەر پيارتك ١٠٪ لەكىشى ئاسايى خۆى زياتربېت ئەوا مەترسى مردنى ١٣٪ زياد دەكات بەلام ئەگەر ٢٠٪ لەكىشى ئاسايى خۆى زياتر بېت ئەوا مەترسى مردنى ٢٠٪.

دابهزاندنی کیش شهم مهترسییه کهم دهکاتهوه، بویه دهبیّت زوّر بهگرنگیههوه هانی نهخوشهکان بدریّت بو شهم مهبهسته. بویه پیشینانمان راستیان ووثوه کهم بخوّو مهچوّره سهر جهکیم.

مەرق مما پينەمبەرى ئيسالم (د.خ) قەرموريەتى:"ما امتلا ابن ادم وعام شراً من بطنه."

واته: پرکردنی هیچ دهفرتك لهلایهن شادهمیزادهوه خرایش نییه لهپرکردنی سکی شهوهش نیشانهیه بق پارتزکردن و دوررکهوتنهوه لهزیاد خوری.

راپۆرتىنك سەبارەت بە :

خۆرگیرانه که ۱۱ س ئابس ۱۹۹۹ له کوردستاندا

پێشەكى..

نه دوانیوه پقی رقری چوارشده مه ریکه وتی ۱۱ ی شابی است دوانیوه پقی رقری چوارشده مه ریکه و (Total Solar Eclipse)، بسالی تاریکی خقی به سه ر رقریه ی خاکی کوردستاندا کیشا، شهم خبرگیرانه دواخورگیران بدور له سه ده ی بیست و هه زاره ی دوره مدا..

سەرلەبەيانى لەگەل رۆژمەلاتندا لە باشوورى دوورگەكانى (نۆلاسكوتيا – Nova Scotia) ى كەنبەدى لىه ئۆقيانووسى ئەتلەسىيەرە دەستېنكرد، پاشان بەسەر باشوورى رۆژئاواى دوورگەكانى بەريتانيا له (كوۆرنۆل) تنبەرى و دواتىر بەسەر ئۆروپادا و دەريساى رەش و توركيسا و مەرچوارپارچەكسەي كوردستانى گرتەوە و دواتىر ئېزان، پاكستان، مىندسىتان، تا دەمە و ئىوارە بووندا لە كەنداوى بەنگال ا كۆتابى بىنهات.

لەبەرئەودى زۆريەى شاروشارۆچكەكانى كوردستان كەرتنىه سەر ھيڭى ناوەندى (سەنتەرى) ئەم خۆرگىرانە، بەشىيكى زۆرى كوردستان كەرتە ژير تاريكى خۆرگىرانەود بۆماودى نزيكى (۱-۲) خولەك..

لهم و(راپۆرتهدا) کورتهیهك سهبارهت خورگیران باس دهکهین ههوردها میکانیزمی خورگیرانهکهی ۱۱ی شاپ و چونیتی دویدانی و چهند راو سهردجیکی خومان لهمسه پهدیکردنی خورگیرانهکه..

خۆرگىران.. چىيە؛!

دیارده یه کی سروشتی گهردوونیییه ؛ بریتیه له دیارته مانی تیشکی خوّر له روزنکی رووناکدا له سهر زموی بوّماوه یه کی کورت دیاریکراوه .

خترگیران یه کنک اسه هسه ره جواند ترین و سه رسدامترین سیمه نه کانی سروشد، سه ره تا به داپر قسینی به شبی راز داوای ختر ده و ده ستپنکرد و تا به ته واره تی بازنه ی ختری داپر قشی.. له م ساتانه دا ناسمانی ره نگ شین نه ماو، ورده ورده تاریکی زال ده بوو به سهر زه ویید او روزه رووناکه که بوو نیز اره یه کی دره نسک وه خدت و خه رمانه یسه کی زیوه یسی اسه چسوارده وردی مانگه وه دروست بوو شه ویش بریتی بوو الله تیشکی ختر الله یشت مانگه وه.

خورگیران ههر له سهرهتای میرویی مرزاایه تبیه وه شاکر نیستا ترسی خهلکی بوره، خوی له خویدا سهرچاوه یه کی به نرمی زانیاری بور باق نهستیره ناسه کان ژماره ی خورگیران له سالیکدا (۴-۵) جار رویده دات، به لام له به رشه وهی زورجار خورگیران له ناوچه کانی دورر له شاسر تانیتی یه وه روید دات

ودك ئۆقيانوسەكان و ھەربور جەمسسەرى ساكوور و باشسوور لەبەرئەرە لاى خەلكى زۆر دىيار نىيە..

هه مان ریچکه ی خورگیران به (۲۰۰) سال جاریک دورباره دهبیته وه..

هۆى خۆرگىران؟ خۆرگىران چۆن روودەدات؟

ههی نه سروراندنه رهیدا به دهوری زهربیدا، ههمیشه به دور جیکه دا تیده پروریت، یه کینکیان به گرشه ی (۱۸۰°) پله دروست ده کات له گل خوردا، واته به رامبه ر به خور ده و هستیت و زهوریش له نیوانیاند! دهبیت لهم کاته دا ههیش پره واته مانگی چوارده یه، جیگهی دوره م دینت نیرانسی زهوی و خوره و گرشه ی (سفر) دروست ده کات، نهم حاله ته پینی ده لین ههیا گرشه ی (سفر) دروست ده کات، نهم حاله ته پینی ده لین ههیا فری نوی رسم در ده این ههیا (۵°) پله له سه دو و خوردا لاره بوی هه همو له ههیا ناگیریت و هه مور ههیا نیکی نوی خوردا ناگریت و هه مور ههیا نیکی نوی خوردا ناگریت، واته رورته ختی ههیا به دهوری زهوریدا گرشه ی (۵°) پله ناگریت، واته رورته ختی ده دوری به دهوری زهوریدا گرشه ی (۵°)

خالی یهکتربرینی مهردوی رووتهختهکه بریتیه له میّلیّکی راست که به دوی خال دیاری دمکریّت، تهویش بیّیان دموتریّت خالی بهرزدریّ، تیایدا ههیف لبه خواردود بیّ سهردود نهسهر ناستی خولگهی زدوی تیّپهرددبیّت.

خالی دوره م پنی ده وتریت خالی نزمه پن تیایدا مانگ که باکوره و بن باشوور تنده په پنیت شهم دور خاله جینگیر ئین به کوره و بن باشوور تنده په پنیت (۱۰۰۰) پلیه لیه ریزیک دا به پنیه وانده و مینی مهیشه وه ده سیوپنه و ه نیستا خزرگیران کانیک رووده دات که له خالی به رزه پنیه سان نزمه پن بیت و نوی بیت و چه قی هه یگ و خور ده که ونه سه ریه که هیالی راست نه گه را به زهوییه و هیاب نیگا بکریت، هه رکانیک شه و هیالی سه روویدا، سید و وییه وی ده که ویته سه ر زهوی، شه و

جِنگایانه ی سینبه ری هه یقی پیدا تیپه پده بیت خورگیران رووده داد.

جۆرەكانى خۆرگيران

هاه به خولگه به هیلک هیلک بی به دهوری زهوییدا دهسووریته وه به گویره ی بوونی ههرسی ته نه که ش (خور -هاه یش - زهری) له ساه ریه که هیللی راست بان نا دورجد قر خورگیان رووده دات ،

يەكەم:

خۆرگىرانى تەراق. كاتىك روردەدات كە چەقسەگانى خىزر -ھەيڭ - زەرى بكەرنە سەريەك ھىلى راست بەلام ئەبەرئەرەى ھەيڭ بەشلىرەيەكى ھىلكەيى بەدەررى زەرىدا دەسورىتەرە

شىپرەيەدا ئەلقەپەكى رورناكى بەدەورى ھەيقدا دروسىت دەبيت..

دووهم:

خترگیرانی ناته واو (کهرتی) .. لیره دا هه یف ته واوی ختر داناپزشیت و چونکه ههرسی ته نه که (ختر - هه یف - زهوی) ناکه و نه سه ریه که هیلتی راست (گویژه ی ناوچه ی بینراوه و هه له سه رزه وی) اله و ناوچانه شدا که ده که و نه به شبی نیمچه سیبه ری هه یفه و ه یان ده وروپیشتی شه و ناوچانه ی خترگیرانی ته واو ده یانگریته و هه یه ی ده کریت.

له كاتى باسكردنى جۆرەكانى خۆرگىران، دوو ناوچە سىنبەر لەگەل خۆيدا دروست دەكات، ئەرىش،

بزیه ههیف دوی خالی گرنگ دهروستدهکات..

خالی په که م: خالی دووره له زهوییه وه. (هه یف بچووکه) خالی دووه م: خالی دووده او زهوییه وه. (هه یف گهوره یه) لیره دا دوو شیره دروستده بیت بق خورگیرانی ته واو. شیره یی که م/

کاتیّك مەیث له نزیكترین خالدایه له زەوبیهور به مانا مەیگ گەررەیه، لیرەدا هەیگ خور پریەپری دادەپرشی..

شيّوهي دووهم/

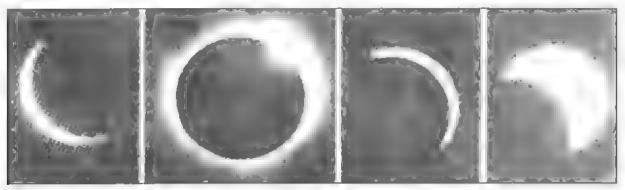
کاتیکهه یف له دور ترین خالدایه له زهوییه وه به مانا بچورکه، لیره دا هه یف ناتوانیت پریه پری خور داپوشنی. له م

يەكەم:

ناوچهٔی سیبهری تهواو ۱۰ کاتی خورگیرانی تهواودا دروست دهبیت ۱۰ بهمهش ناویه چه کی سنوورداری دیاریکراوه لهسهر زهری ۱۰ بهمانا ناوچه کانی سیبهری تهواو روویه ریکی کهمتر داگیرده کات و لهناوچه یه کی بچوکترا بهدی دهکریت ۱۰

-

ناوچه ی نیمچه سیبهر، له کاتی خورگیرانی کهرتیدا دروست دهبیت، ثمهش ناوچهیه کی به رفراوان داگیرده کات له سهر زهوی، به مانا ناوچه کانی نیمچه سیبه ر روویه ریکی گهوره داگیرده کات و لهناوچهیه کی به رفراوان داگیر ده کات

لەسلەر زەوى، جەمانا ئاۋچەكانى ئىمچىلە سىنبەر روويلەرنكى گەررە

داگیردهکات و لهناوچهیهکی بهرفراواندا لهسهر زهوی بهدی دهکریت،

پیکدالکانهکانی خورگیران

۱) پیکدالکانی یه کهم (First Contact):

۲) پٽِکدالکاني سومم (Second Contact):

شه و ساته بور، که لیّواری ههیف به لیّواری دوره همی خوره موره نووسا، واته لیّواری ههیف خوره ه لاّتی خوره و خوره نووسا، کوّتایی شهم قوّناغه بوره سهره تای خوّرگیرانی شهوای، دواساتی خوّر بور که به ته واره تی بیگریّت.

۲) ينكدالكاني سنيهم (Third Contact):

ئەر ساتە بور، ئىرارى خۆرئاواى ھەيف بە ئىرارى خۆرئاواى خۆرئاواى خۆرماوى، خۆرماوى خۆرگىرائى ئەراوى، خۆرماوى، خۆرمادى ئەراوى ئەراوى، بە مانا ساتى تەراوبورنى ئىم قۆناغىم سىاتى تىمواوبورنى (خۆرگىرانى تەراوم)..

٤) يتكدالكاني چوارهم:

نه و ساته بور که لیّواری خوّرناوای ههیف به لیّهواری خوّرهاوای ههیف به لیّهواری خوّرهه لاتی خوّرهه لاتی خوّرهه لاتی خوّرهه لاتی خوّده الله مانای کوّتایی همهمور شهو شدانه یه کسه به بوده در گرانه و ههیه.

سوودهكاني خؤركبران

خۆرگىران بۇ خەلكانى ئاسايى تەنھا سوردىكى ئەرەپبە كىه دىمەنىكى سەيرى سەمەرە و جوانە - بىلام سوردى خۆرگىران بۇ زانا گەردون ناسەكان ئەمانەن - ز

یه کهم: به هنری خنرگیرانه ره خیرایی جورانه ی ههیف و خنور و زموی بسه وردی دیساریده کریت و لیکوالینسه و هه یک دهکرنت...

دورهم: لیکوّلینهوهی چپریسر و گههران بهدوای برونسی ههسارهیهك، کلکداریّك، تهنیّکی گهردوونی نزیك له خوّر که تاكر نیّستا بهدی نه کرا به هوّی تیشکه به هیّزهکهی خوّرهوه..

سییهم: لیکولینه وه له سه هه تجوونه کانی خیر و ته قینه وه کانی خور و تورینه وهی ته مه ن و لاویتی خور ثه مه ش به سوودوه رگرتن له و خه رمانه یه ی خور که به ده وری هه یفدا کاتی خورگیران دا دروست ده بیت.

چواردم: زانینی پیکهاتهکانی کهشی ختر و توخمهکانی، تهمهش بهدیراسهکردنی شهبهنگی چینی کهشی خترد.

پینجهم: سه اماندنی تیری نیسهی سه باره ت به چهمینه وه دیر و کاتیال چهمینه وهی قورس ده که و ها خور ...

ميْژووي خۆرگيران

گهلی کورد وه گهلانی دیکهی دنیا لهکنه و ه اهکاتی بینینی خزرگیراندا تسهیل و دهف و تهنهکههان لیداده لهبهرنه وهی وایان زانیوه خیر و ههیف شهریانه و دواتر به تسهیل و دهف و تهنهکهکان هسهرایان داره لسه یسهکیان جیابکه نه وه ، نهمه ش نه سالانی کوندا لهلای نهمه ریکییهکان و فهره نسیهکان و نه فهریقییهکان و چینیهکاندا) ههبوره .

له چین وایان زانیوه که جنقکه کان خقرده ختین له به رته و ته نه که رته پلیان لیداوه بقه وی (نه ژدیها) که خواوه ندیکی نه وانه له شیره ی گیانله به ریکی نه فسانه بیدا به ناگابیت و ختور درگار کات.

له ئەندەنوسىيا وايان دەزانى سىەگ پەلامارى خۆردەدات و دەپخوات لەبەرئەوە ئىسەكانى خۆركىراندا ئەندەنوسىييەكان خواردىنيان دەدا بە سەگ بۆئەرەى خۆ مخوات، ھەندى ھۆزيىش ئە ئەغەرىقادا پىيان وابور خۆرگىران بىق خۆشەرىسىتى باشى و بەتىنى دەكات.

هەرومها دیاردەی خۆرگیران و هەیگ گیران مەزاران ساله زانراوه لەلایەن هەردوو شاستانیتی میزپوتامیا و میسرییه کونهکان بابلیهیکان دەیان توانی بی چەند سالیك پیشبینی خورگیران بکهن..

له کاتی ثیمپراتزری چینی (چنگ کنگ) چهند زانیارییه تومارکزاوه له سه د خزرگیران . گزنترین خورگیران کسه تومارکزاوه له میژوودا له چیندا بووه له کاتی ثیمپراترؤی چین (هسیاجوت خان) یه کیک له و رووداوانه ی که راسته و فق پهیوهندی به میژووی دیرینی گهله کهمانه وه ههیمه خورگیرانی میدیایه ، که له کاتی گهرمه ی شهریکی هفتی جهنگی شهش سال دی نیوان میدییه کان و لیدییه کان بوو له رؤژی ۸۸/۵/۷۸ سال دا رووی داوه ، شهره به شهری خورگیران به ناویانگه . .

لــهكاتيّكدا دون لهشــكر بهيــهكياندا داوه و ســـهرگهرمی شهرپيوون، لهپر روّزي رووناك بووه شهو و خوّرگيران روويدا،،

مەردرولا و بەپەلە لە ترسى رەقىى رۆژ كە نارەزايى دەرىرىيوە بەرمبەر بەر جەنگە خوينارىيە، رۆشىنيايى خۆرى ئىشاردنەرە، ، دەست بەجى چەكيان فريدار ئاشىنيان بويەو،، جگە لەرەش (ئەليائيس) پاشاى لىديا ھەر لەرىدا (ئارىنىس) ى كورى (ساكسار) شاى (هۆخشىنەر شا) ى مىديا مارەكرد..

بهم جوّره رووداویّکی سروشتی که بیروهوّشی شادهمیزاد و مرزف دهسته و هستان نهبوون له ئاستیدا بوره مایه ی خوّشی و به خته و مری،

خورگيران له جيهاندا

سهره تا له دوورگه کانی نوفاسکوتیای که ندی دهستی پیکرد و به ره و باکوری نوفیانووسی نه تاهسی ده کشا شاکو گهیشت ناوچه ی (کوردنول) ی به ریتانی که ده که ویت باسووری روزناوای به ریتانیا، دوورگه کانی باشووری به ریتانیای گرته و بکرری فه ره نسا و باشووری به لاژیکا و لوکسمبورك و باشووری نه له مانیا و نه مسا و باشووری روزشاوای هنگاریا و رومانیا و بلگاریا و ده ریای ره ش و ناوه پاستی تورکیا و باوکری روزشه لاتی سوریا و باکوری عیراق و باشووری نیران و باشووری به نگال کوتایی پاکستان و ناوه پاستی هیندستان و که نداوی به نگال کوتایی هات.

شهم ناوچانهی سهردوه بسه پانی ۱۱۰ کیم خورگیبرانی شهراردی گرتبوره شهم ناوچانهی شر خورگیبرانی کهرتی گرتبوره لهوانه، باوکری شههریقا و کهنهدا و شههریکا و روزشاوای ناسیا و روزهه لاتی روسیا و روزهه لاتی ناودراست.

بروانه خشتهکه . .

كوردستائي باكور (توركيا)

كاتى يتكدالكان (جركه: خولهك: كاتژمير)..

ناوی شار	دياربكر	باتمان	جزيره	سپرت
هیّلی پانی باکور	TY:00	TV:OT	TY2T+	TYING
فيّلس دريّژيسي	£1,124	V+1/3	¥1:173	£1:46V
يهكمو	1214277	1:17:17	3274237	111A10E
دوومم سفرمتنا	Y1 Y41 YY	Tites Th.	Tettits	T:t1:20
سيبهم كؤتايي	Y12+127	Y1EY1YA	Tittide	41£414
چواريم	*107:14	TEOVEST	7:04:-7	T10V127
ندوپــــــــــــــــــــــــــــــــــــ	¥18:1+¥	Y:\$\:Y0	YERYESY	Y12Y2Y4
ماودي خۇرگىران	1174	4648	F-17	1584

كوردستاني باشور (عيراق)

كاتى يتكالكاني (جركه: خولهك: كات ژميّر)

كدركوك	445	- aprilet	زاغۇ	بغزك	هاولور	مليهاس	بناوي شار
TA FA	(Ta	76-1+	44.49	24 +A	11.11	70.77	فيثى يائور
EE TA	26-PA	Po 03	evas	LT	H.H	10 17	بلی درنزین رایر 445ت
4 64 64	THEE	19-41	2:75.79	2.52-64	t to to	P-75 +6	يدكم
	P 44 19	701 (1	75701	7 (1 41	1945	7.01 Ti	دووه: ستردتای خورگیران
	Partt	Faltt	Fast	T13-fa	P.(4-13	Per IS	سنهدو سدرولای خورگیران
E421	8.4745	43 Brd	EARTEA.	80027	F-171	and the	dayee
Tán IT	F (4.1+	Pet (a	9-61.0Y	T.6a £V	PEATL	Tallely	نغوپەرى ھۇرگېران
4194	14	144	Po	M	1:0	1:01	ماۋەي ھۈركېران رگە ھولەك

كرردستاني خزرهه لات (ئيران)

كاتى يتكالكان (جركه؛ خولهك: كات ژميّر)

تاوی شار	420	كرماشان	مفريوان	فغمغدان
هيلى پانى باكور	19170	15:47	Three	LASTE
هيلىدرنيژيـــــى	£73**	£Vg-t	19167	THEA
رۇژھەلات				
والاطي	Y1+Y1Y+	Trefret	Y2 111 Y4	T1+010Y
دووهم سسفردتناي	4:47:+7	£1 701 +E	£171:77	
خۆرگىران				
سييهم كؤاتسايي	ELYELLY.	L:00:0Y	4:44:44	100-161-10
خؤركيران				
چواردم	0177117	POTYTO	PITOSIT	01 TY: 61
له و پـــــــــــــــــــــــــــــــــــ	£1772£+	2:10:71	VF:77 15	£1 YE1 Y0
خۇرگىران				
معاودى خۇرگىيران	1110	*107	5105	7,4434
چرگه: خولفك				

چەند زانیارىيەك سەبارەت بە خۆرگىرانەكەي ۱۱ ى ئابى 199

یه کهم:خیرایی خورگیرانه که لهسته رزموی ۲۹۳۳ کیلومه تر بوی له یه ك کات ژمیردا

دورهم: پانی روویهری سیپهری خورگیرانی تهواو لهسهر زهوی ۱۱۲۵ کیلومه تر بوو.

سنیهم: پانی روویهری نیمچهسیبهری خورگیرانی کهرتی ۱۹۸ – ۱۹۸ لهسهر زوری له بساکوری خویگرانی تهواردوه دهگهیشته ۲۱۰ کیلزمهتر و له باشووری ناوشه کانی خورگیرانی تهواردوه گهیشته ۲۷ رکوکرکیلامهتر.

چوارهم: خۆرگىرانى تەواو ۱۰۰٪ ۱۸۱ كىلۆمەترى لە خاكى كوردستان برى لە ماودى نزيكى ۲۰ خولەكدا..

پێنچەم: پاکترین ناوچە لەسەر رووی زەوی بــــــ بینینـــی خورگیرانی ۱۱ ی ثاب ۱۰ شاری موسلٌ بوو له باکری عیّراق۰۰

ييش كاتى خۇرگىرانەگە.. چىمان بەدى كرد؟!

یه که م: کاتیک خه ریک بوی هه موی خپی خبری داپنیشی، پشتینه یه کی ته ده ربه نجامی پشتینه یه کی ته ده ربه نجامی ناته واوی شکانه وه ی تیده یا به نیر به رکی هه وایی زه وی تیده یه ری ...

دووهم: سێېهرى همهيڤ لسه رێژئاواوه دهركمهوت و ورده ورده بهرهو خورههلات دههات و زهوى دهگرتهوه..

سنیهم: بهشه شنوه دهمهداسهکهی له خنور منابؤوه، رهنگهکهی کوررا بق زیوهیی،

چوارهم: جقره المتبوونیك دروست بوو و دهبسو شالی رووناكی دیار وهك دهنگی (تهسبیج) ی لای خومان، ئهم خالانه یان دهنكان پییده و و دهبیت (دهنگهكانی بیلی) - (Bailys) خود (دهنگهكانی بیلی) - (Beads)، ئهم دهنكانهش له دهرئه نجامی شكانه و هی تیشلکی خور دیت كه بهنین ثه و دولانه ی سهرمانگ تیده پهریت، ئهمه ش پیش ساتی خورگیرانه بی چهند چركه یهك دهرکه وت.،

پینچهم: لهبهر زیری رووی خور، دهنکهکانی بیلی بهشیوههای بیلی بهشیوههای ناریک دهرکهوت، نهمهش پشتی به و گزشهه دهبهست که مانگ نه خورهوه دروستی دهکات، باشترین شوین بو بینینی دهنکهکانی بیالی قهراغی باشوور بوو له ریپهوی خورگیرانی تهواویوو.

كاتى خۇرگىرانى تەواو – چىمان بەدى كرد؟!

یه کسه م: چسه ند سینیه رینکی سسه یر لسه ده رئسه نجامی بلاویووشه وهی رووناکی لسه ده روروپشتی یسان چسوارده وی خزرگیرانه که دروست بوو له سه رزه وی..

دورهم: هیچ بالندهیه که ئاسماندا نهدهبینرا، تهنها شهمشهمهکویره نهبیت که هندی کهس بهدیان کردبور به لام زور به کهمی،

سێيهم: گيانداران به ههستى ئەومى ئەو خەريكە دايەت: بەرەرلانەكانيان دەكشانەرە..

چوارهم: همهندیک گول و گولزار که به روز پهلکیان کردبوره، پهلکهکانیان داخرانهوه،،

پینچهم: پلهی گهرما نزرمترین پلهی گهرمای ترمار کرد... شهشهم: کهش و ههوا زور فینك برو..

حەربتەم: ئاسمان تارىك بور و بورە مەيلەر ئۆرارە،ن

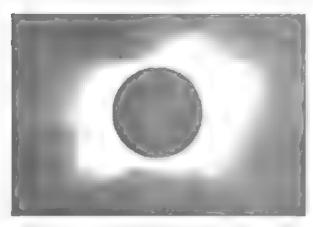
هەشىتەم: ھىەندى ھەسسارە بىدىيدەكران بىسە تايىسەتى ھەسارەى (گينۆس — زوھرە) لەلاى چەپى خوارووى خۆردوھ و ھەسبارەى (زاوە — عوتبارد) لەلاى راستى خىقردوھ بىلالوازى دەبىئرا.

نویهم: خەرمانەی خور له پشت مانگەرم دەركەرت. دەيەم: لەگەل خورگىرانى تەراردا ئەتمۇسفىرى خور كـه بـه كۆرنا (Corona) دەئاسرىت بەشئورى پەلە ھەررىكى رووناك بەدەرى خوردا دەبىئرا و دەدرەرشاپەرد..

یانزهیه م: کهوانهیه که گازی رهنگ سوور به دهوری خوردا، دوانزهیه م: بن چهند چرکهیه که سهرهتای جروستبوونی خورگیرانی تهواوه بن کوتاییه کهی، (چینی کرومؤسفیر) (چینی رهنگالهیی) که خور به رهنگی سوور که چهند لایه کی مانگهوزه دهرکه رث، ههروهها چهند هه لچونیکی خور دهرده که وث.

سيانزهيهم: روياني روونكي له چواردهوري مانگهوه دهردهكوت يق هموي لايهك..

چواردهیهم: تاستری ریزرناوا به روریی تاریك بدو، سینیهری هدیث بهخرهی هدیش دهنگ بهرهو روومان دهنگ بهرهو روومان دهکشا.

دوای خۆرگیرانهکه.. چیمان بهدیکرد؟۱

به کهم: ورده ورده ههیگ بهرهو خورهه لاتی خورگیرانه که دورزیشت.

دووهم: لهپرش تیشکتکی خوّری به هیّز له لای خوّرشاوای خورگیرانه که وه ده دیه ری،

مرزوره در دنیا و ناسمان له ماوهیه کی کورتندا رووناك برهود د.

چوارهم: سێبهري ههيڤ به ناوماندا تێپهري.،

پێنچەم: همەيف بەرەر كۆتسايى وازەننسان دەرشۆيشست لەخۆر..

خۆرگىرانى داھاتوو

وا پیشبینی کراوه که سالی ۲۰۰۰ خورگیرانی تهواوی تیدا نییه ۱۰ به لام خورگیرانی داهانوو لهسهر زهویدا وا پیشبینی کراوه که له ۲۰۰۱/۲/۲۱ دا روویدات، ریپهوی شهم خورگیرانه کررت تره له خورگیرانی ۱۱ ی شابی شهمسال ۱۹۹۹، له نزیاب شاری (بونیس تایرنس) ی بایته ختی (شهرچه نتین) هوه دهست

پیّدهکات و به دوورگهی (سانت میّلانه) دا تیّدهپهریّت، دواتـر به باشووری تُهفهریقادا دهروات بهرهو (زامبینا) و دهگهریّتهوه نرّقیانوسی هیندی، لهو شویّنهدا له ۱۰۰٪ خوّر دهگیریّ..

شایهنی باسه که نیازه له سالی ۲۰۲۰ دا ناوچه ی سُیّراق و کوردستان روویه روی خورگیرانی کی تر بینه وه..

سەرچاونگان/

المحمر عثيته المحمر

- ١٠ د، عبدالنحيم بدر/ دليل السماء والتجوم/ لايمره ٥٥ ٥٧.
- د. حديد مجول التعيمي/ فيزياء الجو والقضاء/ الجرّه الثّاني/ علم القلك لايدره ١١٤-١٩١٠.
- گسره ارزی و ترجمه مهندس عباس جعفری فرهنگ بسزرگ گیتاشناسی خورگرفرت / ۱۵۰–۱۵۲.
- Iain Nicolson\ Astronomy\ Page 7, ... 44.
- David Baker \ Astromony\ 1978\ ... Page 162-163.

دووهم/ گۆڤارچگاڻ:

- گزفاری (عوام) ژماره ۱۰۳ ی تایار هوزمیران ۱۹۹۹ همید مجول النمیمی کسوف الشمس الکلی آب ۱۹۹۹..
- ۲. گزفاری (سؤسیالیست) ژماره (۲۷) ی نیسانی ۱۹۹۹.
- ۱) زائدا رضوف/ اینکولینهوهیاکی زانستی سامپارهت به خورگیرانی ۱۱ ی نابی ۱۹۹۹

سٽِيهم/ رؤڙنامهڪاڻ:

- ۱) گوردستانی نسوی / ژمساره ۱۹۲۱ درو شسمه ۱۹۹۹/۸/۹ لاپستېره ۹ لیکونلیدودی (دوا خورگیرانی تمواوی همزارهی دروهم له کوردستاندا) / شوان همه همسان
- ۲) کوردستانی نسوی ژماره ۱۹۱۹ پندیج شاممه ۱۹۹۹/۸/۵ لاپای ۱۹ کنزلیندوی (خزرگیان له ۱۱ ی نابی ۱۹۹۹ دا.. / نا/ عبدالخالق طامر
- ۲) کوردسستانی نسوی ژمساره ۱۹۱۱ دوی شسهمه ۱۹۹۹/۸/۲ لاپسمره ۹ لیکولینهوی (له سهمات ۱۰و٫۳ دهقیقهدا شور له سلیمانیدا دهگیری) / عبدالله کریم محمود
- ۵) گوردستانی نوی (ژساره ۱۰۰۱ / ۱۹۹۷/۱۱/۳۰. پهدواداوونهومی (میمم بورهان قانع) (پیش نیوم وژی ۱۹۹۹/۸/۱۱ روژگیران خوردستان دمگریتهوه) چوارم/ کهنالهکان.. (تمامقزیؤن)

يەكەم/ كەنالە ئارىقۇييەكان ئە رۇۋى ١١ ي ئابى ١٩٩٩

- أ) كەذائى تەلەفزىزنى (گەل كوردستان)
 - ۲) كەناڭى تەلەلۈرىزنى (يەكگرتور)

دررهم کهناله جیهانیپکان له رؤژی ۱۱ ی نابی ۱۹۹۹.

- ANN June ()
 - ٢) كەنتالى الجزيرة
- mbe یتونی mbe.
- £) كەنالى سوريا.
- ه) کهنالی کریت.
- ٦) كەنالى ئوردون.

هاوتا جينگيرهکان:

گرنگی و به کارهینانیان

جهمال عهبدول

باشى يەكەم

ثرخمه کیمیاییهکان له تنکه نیکی دوو هاوتا یان روز تر پیک دین ، بق نمونه که و نایتر قرمینهی له سروشندا همیه ، له هاوتای جینگیری ۱۸ – ۱۷ به پرتره ی ۱۳۰۵ ۹ ٪ و هاوتای جینگیری ۱۸ – ۱۷ به پرتره ی ۱۳۰۵ ۹ ٪ و هاوتای جینگیری ۱۸ بین تا شهگاته ۱۰ ٪ ، پیک دیت و شهشی ریزه ی ۱۰ سه کارمینانی بین تا شهگاته ۱۰ ٪ ، شهم جیزه نایتر قرمینه به به کارمینانی ریزگهی لیک جیاکردنه و هی هاوتاکان (هاوتا جیاکاری) یان به ریگهی هاوتا شیکاری ، له نایتر قرمینی شاسایی جیابکریته و هموره ک شهتوانین به پیگهی کیمیایی و زینده یمی و فیزیایی درای ریزه و هکوره کهرون ،

هاوت جیگیرهکان : هاوت جیکیرهکان له زیر بواردا بهکاردین و ، بونه ته هزیه کی پیویستی چارهسه ری زیر کیشه ی تزرینه وه نوییه کان .

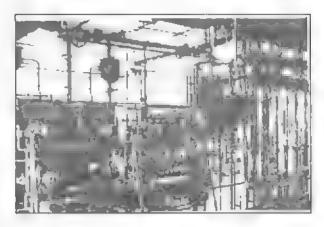
شهتوانری مارت جیگیره کان ، له ههمور تاقیگه یه کیمیاییدا به کاربه ینرین ، بی نه وهی پیویست بکات مشووری هیچ خولتپاراستنیک بخوریت ، ههروه که هاوت جیگیره ناتیشکنه کان به کاربه ینرین ، نه و گزردرانه کیمیاییانه روونادات که ههمیشه له گه آن به کاربه ینرین ، نه و گزردرانه کیمیاییانه روونادات بویه نهتوانری نه و که لوپه لانهی به هاوتا جیگیره کان ره نووس کراون به کاربه ینرین بی هیچ دوو دلییه ک له پشکنینه کراه ندامزانییه کانی مرزف و گیانه و دلییه ک له پشکنینه نیوه ته ماوت ا تیشکنی نووس خین و نیوه ته ماوت ا تیشکنه تاسیراوه کانی نوکسیمین و نایتر قرحین که بایه خیکی روزی زینده زانییان مه یه ، زور کورت ، ناتوانری که بایه خیکی روزی زینده زانییان مه یه ، زور کورت ، ناتوانری که روی کرده بییه و به کاربه ینریت و بویه پیویسته نه و دو و توخمه به هاوتای جیگیری ۱۸ – ۱۸ م ۱۸ – ۱۸ م ۲۰ – ۱۸ م ۲۰ – ۱۸ ۲۰ – ۲۰ م ۲۰ در دورس بکه ین .

(شـێـوه – ۲) مشــووري خـــّوپاراســتنــى بــهکارهێنانـى هاوتــــا جێگيرهکان

له گهل به کارهیّنی مادده کیمیایییه تاسایییه کان جیاوازیی نبیه .

هاوتـا جیاکردنهوه : ئیسـتا نزیکهی (۲۰) ریّگه ههیه بــق هاوتاجیاکردنهوه -

(شیره ۳۰) بهشیکی دهزگای جیاکردنه رهی هاوتا ۱۵۰۰ N

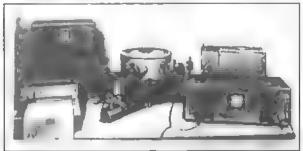
شیکاریی هاوتا جنگیرهکان: ئهتوانری ههموو رهوشه فیزیایی و کیمیایییهکانی هاوتاکانی توخم بر دیاری کردنسی پلهی بوونی ریژهیی بهکاریهنتریت، بی شهویش ریگهی توخمه جیاکاریی بهریگهی بارسته شهبهنگیش بهکاردیت که پیوانهی دهستهبه ریژهیی هاوتا جنگیرهکانی ههموو ترخمهکان دهستهبه رئهکات، شهم ریگهیهیش پشت بهریسای لادانسی ناییزهکان له بواری موگناتیسیدا شهبهستی و ریبازی ثایینهکان پابهنده بهریژهی نیوان بارسته بیبارگهکهیهوه (M) و بابهنده بهریژهی بارسته شهبهنگ تومار تهکات که شوینی هیشهکانی بارسته لهگسهال بارسته جیاوازهکانی بارسته بهکبارگهکان ریک شهکون و تینی هیشه جیاوازهکانی بارسته بهکبارگهکان ریک شهکون و تینی هیشه جیاوازهکانی بارسته بابهی بودنی ریژهیی هاوتا جیاوازهکان بارسته به

ئامیرهکانی پیوانی بارسته شهبهنگ ، ئالزرو گرانبههان و له چهند دهزگایه کی کهمدا ههن و پیریستییان به شارهزایییه کی زیر ههیه بی ثیش پیکردن و پاراستنیان ، بزیه پیریسته لهگهل زیر بورنی گرنگیی هاوتا جیگیره کان به تزرینه و کاره ئهنداز میپیه کاندا بی ریگهی ناسانترو ئامیری ههرزانتر بگهریین تاکو زماره یه که کارهینانی تاکو زماره یه که سوردی لی و و ربگرن .

فترگهی هاوتا جیدگیرهکانی لایبزك ، ریگایه کی بیق شیکاریی ۱۵۰۰۸ داهینا که به هتری شهبه نگی ده ریه رین و به به کاره پنانی نامیری شیکاریی ۱۵۰۰۸ ی بابه تی NOI3 ، که نه توانی پله ی برونی هاوتا له که مترین نعوونه ی گازی نایتر قجیندا دیباری بکات ، بق نهم مهبهستهیش نایتر قجین نه خریته و ریستانی (۳ تور) هوه له شهبه نگه بقرییه کی له جوره شووشه یه کی تاییه تدروستکراو که فراوانییه کهی (۲ سم اً) بی ، نینجا نایتر قجین چالاك نه کری بق نهوهی تیشکیکی له ره رور بدات که بایتر قبین چالاك نه کری بق نهوهی تیشکیکی له ره رور بدات که بگاته (۲۷ میگاسایکل) له چرکه یه کدا و خوله پشتینه ی تاییه ته ناوچه ی ژوور وه نه وشه یی بواری شهبه نگ له (۲۹۸۰

) ئەنگسترۆمدا فەراھەم بكات ر لادانتكى ھاوتاكە پیشان بدات كە بەھۆى ئامىزرىكى پەرچكردنەرەى يەكرەمگ ، پوازكتكى كلۆريىدى سۆدىۆمى ٥٦ پلىه (ئىامىزى بابەتى SPM 1 ي بەرھەمى زايس يىنا) ى تىدابى ، ئەپىررىت .

شه توانریّت به شه ته نکه که ی شه شه به نگه ی تابیسه ت به باید تی لیّکوّلینه و هکه و ه به ریّگه یه کی خودکار بییّوریّت که شهگوردریّت بی نیشانه ی کارهبایی تؤمارکراو ، بسه هوی بسه کارهیّنانی چسه ند باره کارهیّنانی چسه ند باره کارهیّنانی و گهوره کسه رهو تومارکه ریّکه و ه

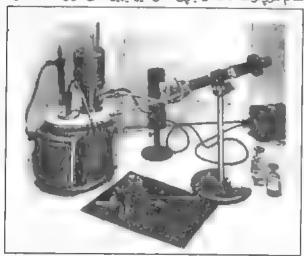
ریدژه ی به رزیی لورتکه ی شه و چه ماوانه ی نامیّره که نه یادی به درنیی لورتکه ی به کارهیّنانی چه ماوه ی به کارهیّنانی چه ماوه ی سه نگاندن نه پیّوریّت ، ختر نه گه ر پیّوان و ثه نجام خوریّندنه و شه شباره بوره و ، نزیکه ی ۱۰ خوله اد ده قیقه) ی پی شه چیّت و پله ی وردیی پیّسوان له سستوری ناسایی N - N دا نزیکه ی $(+ 1 \cdot e^{-1})$ ه ، به N م ایری خهستیی زوّرتری N - 10 دا دا هه آن ی ریژه یی نه گاته n و n ، نه باری دیگه یه کی تریش هه یه بو شیکاریی هاوتا جیّگیره کان که پشت ریگه یه کوردرانی به بارسته شه به نابه سبتی ، به اکو به ستراوه به گوردرانی گه رمی گه یاندنه و ه (کاپاریّمه تریی) ، شه ریگه یه به تاییه تی بو شیکاری دی تریی به به تاییه تی بو شیکاری دی په تاییه تی بو

ريْگەي يينوان :

دەزگاكە لە خانەپەكى پۆرانەى گەرمى گەياندن پۆكىتىت و ، ئەترانىي خانەكە بىە چراپەكى كارەبايى سادە دابىنىي پلايتەپەكى لە نارەراستدا شەتەكىرارى تىدايە ، پلەى گەرمىي پلايتەكە بە سىترارە بەپلەي گەرمىي گەياندنى ئەو گازەي خانەكە بەدرەك بەرگرىي كارەبايى پلايتەكە لەگەل بلەي گەرمىيەكەبدا ئەگرىنى كارەبايى پلايتەكە لەگەل بلەي گەرمىيەكەبدا ئەگرىنىي ، خانەكمە لىە دور ژوور پىلەك دى ، كەرمىيەكەبدا ئەگرىنىي ، دارون رورى سەنگاندنە و بلىتەپ

هەريەكىەى ئوورى پتوان و سىدنگاندن بىدلتىكى جۆگىدى مورىستۇندا تىپەر ئىدكرىت و تەرۋمىكى گازى مايدرۇجىن كە ريزەيەكى سروشتىي ھارتاكەى تىدا بىت ، بە خىرايىيەكى ورد دىيارى كراو ئىدبرىت بە ئوورى پىلوان و ئوورى سەنگاندنى خانەكەدا ، پىش ئەرەى گازەكە بە ئوورى پىراندا تى بىپەرىت ئەكەل تەرۋمىكى گازە تاقىكراوەكە تىككال ئەبىت كە رىزەيەك دىزىرىيى مايدرۇجىنى جىاوازە ،

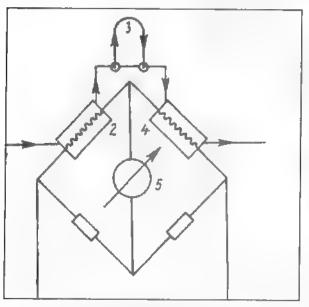
بەر مۆيەشەرە دابىنكردنى جۆگەى مويتستۆن ئەگۆردرىت ر ئەم گۆردرانە ئەگەل بىرى ئەر دىۆتىرىقمەى كرارەتـــە گــازە

(شنوه - ه) دیمهنی گرؤیه کی پیوانی شیکاریی دیؤتیریوم نه ناودا ، به به کارهیدانی هاوکزلکه ی شکانه وه ،

بهومیش نامیرمکه تهتوانی ریژهی دیوت بریقم پیشان بدات ينويسته خانهى ينوانهكه بخريته بهرمق ستأتيكه وهبسق ورسر گرتنس پلیمی گیمرمی تیاراندهی ۱۰ و۱ پلیمی سیمدی ۲ هه روهها جزگهی هویتستون روزهی له جهنه ریته ریکی شهزو به رده وامه و ه راددهی گزردران تیدا له ۱ و ۱ ٪ تیبه و نه کات ، بەرىش ئەتوانرىت ھەر كۆردرانىكى بلەي بوونى دىرتىرىرى كە یکاته ۲۰۰ و۰ ٪ بیپوریت ، نهگهر خهستییهکهی له نیوان سفرو ۱ ٪ دا بوی ، و ههر شیکارییهك پیویستیی به نزیکهی ۴۰ سیم مايدر<u>ق چين مهيه</u> (له بارو دقضي ئاستايي پهستان و يلمي گەرمىدا) كە ئەترانريت راستەر خۆ كە ئامىرى بىوانەكەدا بە متی کارایکی ۳۰ تا ۶۰ میللیگرام شاق لهگه ل هایدرایدی کالسیقم (CaH2) دا تاماده بکریت ، ریگای کاپاریههاتری ، هـ ار بـ ق شـ يكاريي ديزتـ يريق م نبيـ ، بــ الكو ته شــ توانري بـ ق شیکاریی توخمه سووکهکانی تریش (وهك ئۆکسجین و نیـــۆن و نايترؤچين) به وردييه کې که متر به کاريسه پنريت شهگه ر مەلگرمگارنكى گونجاو بە خاوپنىيەكى زۆرتر ھەبيت ،

رنگه یه کی تر هه یه بق پنوانه ی برونی رنژه یی دیزت بریزم له شاودا به وردییه کی که مترو به بسه کارمینانی کژمه آه یا ساود یه برای شاود یا به وردییه کی شاود او که رنده کان ، به و پنیه ی هاوکوژکه ی شکانه و ه ی شاو (که رندژه ی سه دیی گه ردیله یی دیوت بریزم له سفره و ه یه تا ۱۰۰ ٪) له گه ل گوردرانی خه سنیی دیزت بریزم انزیکه ی (۶ و ۷٪) ه ، ۳ ته گه رخه سنیی دیزت بریزم له نیوان ۲۰ و ۱۰۰ ٪ بوو – و نهم وردییه له زور به ی مه به سفه کرده بییه کاندا په سنده ،

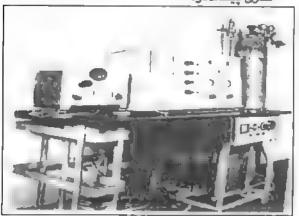
(شَيْوه ٦٠٠) شيكاريي كاپارۆمەمەترىي دىوتىريۆم ، ١ - گازى مايدرۆجىنى مەلگر

۲- ژووری سەنگاندن

٣٠٠ نمونه يه كي گازه تاقيكراوه كه

٤- ثوري پيران

ه سفری پیشاندهره

(شَیّوه – ۷) ده زگای شیکاریی دیزتبریقم ، ژماره (۲۰۵) به گهلقانقه تر و به شی والآکردن و بهرمقستاتیشه و ه) .

به کارهینائی هاوت جیگرهکان له کیمیادا:

هاوتما جينگيره كان به هويه كي گرنگسي ليكولينه وهي متكنانيزمي كسرده دروستكاربيه (ئامادەكارىيىـــە) كيميايييه كان دائه نريت ، چونكه بؤ ليكولينه وهي زور كارليكي نادیار به کنار شهمینریت ، بق نعوونیه لیه نامیاده کردنی کرینزلیندا به ریگهی ئیسکراوی ، ییویسته شاو له ناویتهی دوانه هايدرۆكرينۆلېن دەربىھينزيت بىھ ھىۋى ئاريتەيسەكى ئارزمانىيەرە كە رەنگى ئاپترزى تىدابىت و توانىاى زۇرى ئەم رنگەيبە ، لېكردنمورەي ئارپتەكانى ئايترۆپ بىق ئىمىنىڭ كىم شەتوانرى رەك خساوى سىسەرەتايى بەكارىسەينىرىت ، لەگسەل ئەرەشدا ، دەركەرتورە كە بە يەكارھىتانى ئايىتىق يەنزىن N --۱۵ ، ئەمسە زۆر كېم رورئىسەدات و ۹۰ ٪ ي (N - ۱۵) ه تېكرارهكه له كوينټلينه ئاماده كرارهكهدا نييه ، بهلكو لهو راتنجائەدايە كە لە قۇناغى ئۆكسىاندنى نيوان ھەردور قۇنىاغى نايترق و نهمينقدايه و بهوهيش توانراوه كه نايترق بهنزيني هـ درزان بخریت شوین ناویت کانی نایترق و هك ناویه ریك و لـ مەمان كاتىشدا توانايەكى زۆرى بەرھەمھينانىشى ھەبى، ،

ریگه ی به ماوتا روونگردنه و ه به ریگه یه کی تاسانگراوی بی ه شیکاری دا نه نریّت و له بنچینه دا نهم ریّگه یه کاتیّك به کاردیّت ، که ریّگه کزنه کانی ترماره یه کی دوورو دریّژیان پیّ بچیّت ، یان نه نجامی باش به دی نه میّنن ،

ئهگەر ویستمان ریدژهی مادده (A) دیاری بکهین که له
تیکه لیکت ، کیشه کهی (B) گرام بی و به شدوهی
ثاویته به کی ره نووسکراو بکریته تیکه له که و برچکهی (B)
بیت و ریدژه ی بوونسی هاوتاکه (Ca) بیت دوای باش
تیکه لکردنی ئه و تیکه له ، بریکی نه زانراوی (X) که ریدژه ی
بوونی هاوتا سروشتیه که تیدا (Co) بیت و نهبیته هاوی
تیکه له هاوتایه له (Cm) که به هاوتا شیکاری دیاری ئهکریت
پاش جیاکردنه وه به کی وردی به شدیکی بچوکی (A) ، به
باش جیاکردنه وه به هاوکیشه به :

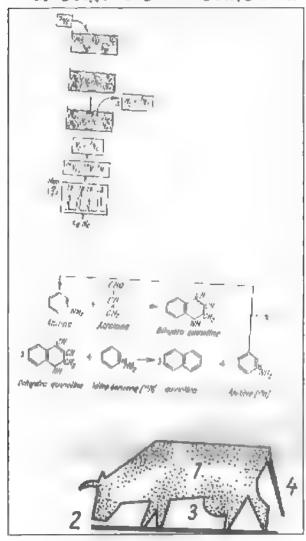
$$X \% A = a$$
 (Cm - Co) g

به م ریکه یه توانری پیکهپنه کانی خه آووزی قباره یی و خاوه این و خاوه کانی ناسن به به کارهینانی قورساو (D2 O) دیاری بکریت و هه روه ک ته شتوانریت بری ترشیکی تهمینیی دیاریکراو که تیکه آنی چه ند ترشیکی گهمینیدا دیاری بکریت .

به كارهينناني هاوتا جيكيرهكان له زيندهوهرزانيدا:

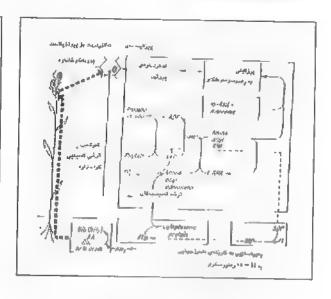
به کارهندانی ناویته نایتر قرجینییه نا نه ندامییه ساده کان (ناویته نایتر قرجیتییه نا پرقتینییه کان) بنق دروستکردنی نایتر قرجین له له شمی شاژه آدا ، به لیکو آینه و هیه کی گرنگ

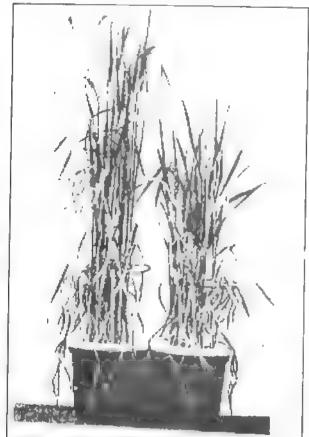
دانه نریّت اسه خوّراك پیدانیدا ، که مهم کیمیامه نییه سادانه ره نبورس شهکرین ، شه توانری اسه نیسوان شه و خوّراکسه سروشتیه کاندا جیاوازی بکریّب ، ههروه ك شهتوانری دوای ریّره وه که ی بکه وین اسه نباو له شبی گیانه و هردا و بهوهیش شه توانری گوردرانه زینده زانییه کان بدوریته و و چاوبیریی به کارهیّنانی گرگردانی شهمونیوم بان پوریا بکریّب اسه دروستکردنی پروتینی شهریشدا.

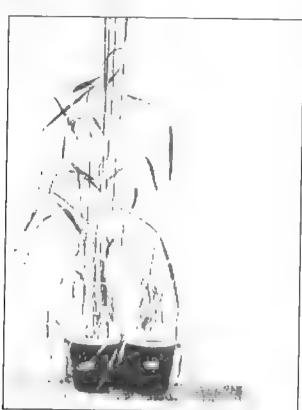
(شسیّره - ۱۸) ۱- پررتینسی گیانسهوه ر ۲-خسوّراك (ئاویّته کانی نایـتروّجینی ناپروّتینییهه ۱۸ - ۱۵ رهنووسکراو) ۲- پروّتینی شیر ۱۶- یاشه روّ

ههروه هائه توانری له سووری نایتر قجین و گرنگی له کرده کانی میتاپ قلیزمدا بکو آریته به کاره نانی تاویته به ۱۵ – ۱۵ ره نووسکراوه کان له و پشکنینانه دا که له له شی مرق یان رووه که کانی زهویدا نه کرین .

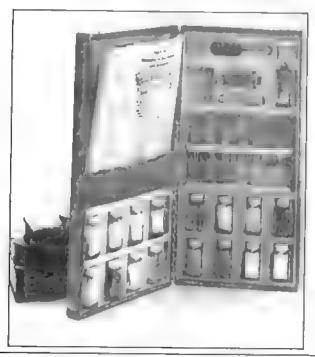

(شیوه - ۱) ئه ر تاقیکردنه وانه ی به میادده گهشد دراخه ره کاری ۱۵ - ۱۵ که نهبیته هری زورتر چهسپین و نیارامیی قیه دی رووه که دانه ویّنه بییسه کان (وه که که نمه شامی و برنج و جق)

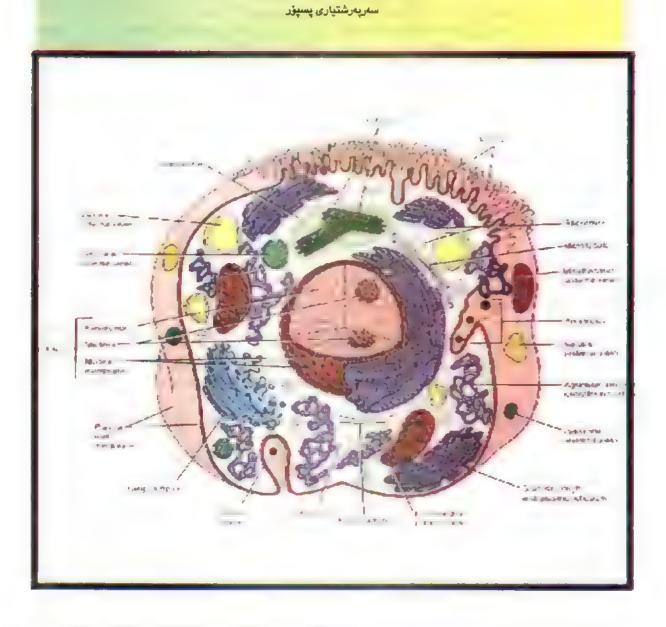

(شیّره - ۱۰) شوینهه لگرتنی مینابزلیزمی مهگنیسیترم و دریستکردنی کلوروفیل به پهنابردنه بهر هارتای مهگنیسیترمی نارام (Co - Mg) .

رۆڭى بايۆ تەكنۆلۆژى لەگۆرانكاريەكانى سەردەمدا

نوسيني: ئەكرەم قەرەداخى

ته کنولوژی، به مانا فراوانه که ی، پراکتیزه کردنی سه رجه م بواره کانی زانسته فه به رده م پیداویسته کانی مروشدا، هه ربه م پییه، زانست هه میشه فه گورانکاری و په رسه ندن دایه بونه وهی زیاتر زو باشتر مه و داکانی، کارو پراکتیزه کردنی سه رجه م سیستمه چیاوازه کانی خوی بخاته راژه ی ژیان و گوزره ان و هه اسم که وتی مروشه و هو ریگای نوی ی فه به رده مدا بکاته و ه هه نگاوه کانی بو ناسان و کورت بکاته و ه

تەمرۇ؛ ئەم براكتىزە يىكردنەي زانست نەك ھەر بوارەكانى بيشەسازى گرتۆتەرە بەتەنھا، بەلكى يەلويۋى بۇ جيھانىھ شاراوهكاني سروشتو دنياي زيندوهرانيش هاويشتوهو لهزير ساباتى ئەم بەل ھارىشىتنە ئويىيەدا تەكنۆلۆريايەكى ئىوى، بەبەرگىكى نوپى بەروخسسارىكى ئوپىۋە لەدايك بود، ئەرىش تەكۆلۈرىياى رىيانە، كەھەنوكە ئەھەنگاربانى خىزرار فراران دايبەر چیهانی خانه و شمانه کانی زیندوه ری کردوته گوره بانی کارو، رؤزانه دمها و بگره میهدمها تؤزینهوهی نبوی لهباوهش دەگرىستار ئەرولات، يېشىكەرتورەكانى ئىم سىسەرزەمىنەدا، بودژهبهکی بهریلاو و توانستیکی زوریان خستوته بهردهست سەدان توڑینگەر تاقیگەی نوئ يان بـق دامــــه زراندو ه و دەرگاي زانكڙ و كۆليۋە زانستيەكانيان لەببەردەمدا كردۆتلەرھ، ئسهم تسهكنزازرياي زيانسه كهبسه بسايق تسهكنزاؤري Biotechnology ناسراوه بۆتسە بواریکس فراوانیسش بق سەدان كۆميانىساي جىسھانى؛ كەتۆرەرەۋەر لۆكۆلكارەكسانى بایزلزری کاری تیدا دهکه نو سالانه بهدهها ملیار نزلار بی وولاته كانيان يهيدا ده كهن، واته جايزانزريش كهنا نيستا وهك زانستتکی رورت Pure Science دهناستراو و نه ژیر کاری تيروانيني: "زانست بق زانست"دا كاري دەكرد، ئەمرق بۆت بەكتك ئەزانستە كردەبيەكان Practical Science.

بایزتهکنزلزژی، لهپرۆسهی کارهکانیدا، پشت بهزانسته نوییهکانی مایکرقیایزلزژی Microbilogy بهرگریزانی Immunology و فسسیزلزژی physiolgy بایزکیمیا Biochemistry و بزمساوهزانی Genetics و خانسهزانی cytology دوبهستیت.

سهره تاکانی شهم زانسته اسه کوتایی سهده ی نیز ده وه دهست پیده کات که به هوی وردبینه و (Microscope). توانرا رقز له دوای رقز رورده زیندوه رهکسان بدق رینده و و رقر به شیان له تاقیگه له ناوهند Mediaی تاییمه تی دا په روه رده بکرین و کاریان له سه ر بکریت و په ک به دوای په کی شهر ماده کیمیاویانه ی له له شیاندا هه په بدق رزینه و و سودو زیانی هه ریه که یان وورده و ورده دهست نیشان بکریت.

ههر لهم روانگهیهوه؛ وورده وورده بواری پیشهسازی نوی شاوه لاکرا بی بهکارهیّنانی شهم وورده زیندهوهرانه لهبهرهسهم

هیّنانی تُهنزیمو قیتامینو کهرهسه خوّراکیهکانی وهك پروّتین و چهوری، و سهرچارهکانی دیکهی ورزه ·

له گه آن هه نگاونانی رانسست اله بواره کانی نورینه و پیکهاته ی خانه ی زیندوه ره و پیکهاته ی خانه ی زیندوه ره و پیکهاته ی ثاری فه رمانه کان له خانه دا به مزی بیکهاته ی شدواری DNA هایاشدا ده رخستن و نورینه و ی پیکهاته ی ته واری کادی له ناولاد سایت و پازی هه ریه که اله زینره ره جیاوازه کانی له رایه پاندنی فه رمانی سیستمه هه مه چه شنه کانی دابه ش بورنی خانه و دروست کردنی پروتین کرداره کانی گه شه و جیاکاری کانه و دروست کردنی پروتین و کرداره کانی گه شه و جیاکاری کانه ی زینده و بوردا،

له یاشدا دورکه وتنی ته واوی رؤالی جینه کان لهم ئەنجامدانانەدا، ئەمائە ھەمورى ئاسۆيەكى روناكيان ئەبەردەم برؤسهى شهم تهكنؤلؤريا نونيهدا كسردهوهوه بههؤيسهوه میکانیزمی تهواوی زنجردی دردوست بوونی بهك لهدوای بمهكل ماده ثهندامى ونائهنداميهكاني لهشسي زينندوه رأن دؤزرانهوهو و لهم ههنگارهشدا بایزکیمیا، رؤی سهرهکی خوی بینی و توانرا ييكهاته و فزرميولاي سهرجهم ثهر مادانه دهست نيشان بكريت و تاقیکردنه وهی په له له دوای په کیان له سه ر شه نجام بیّت، و هـهـر لــهـم بوارهشــدا، يــهـلوپق هــارێژرا بــق دورســت كــردنو پێکهێنانی بهشێکی زوری شهو مادانــه لــهڕێگای دهسـتکردو بیشه سازی نموی و ه کومیانیا گهوردکانی شهم بسوارد، بەسەدان جۆر لىەم مادائىەيان ھۆئاپە بازارو خستيانە بەردەم كارميه نداني بيشه سيازي خيزراك و دورميان و كهره سيهكاني پیشه سازیه گهوره کانه وه، کار گهیشته شهو راده پهی بودرهی تەرخان كىراوى وولات پېشكەرتودكان لىەبوارى بايق تەكىتۇلۇرىدا سالى ١٩٩٥ بكاتە ٨٨ بليۇن دۆلار،

رەنگە سەرەتاى مەنگارى يەكەمى ئەم بوارە، لەپرۆسەى
تاقىكردنەوەكانى زائا وايىت White و دەسىتەكەيەرە بېت
كەسالى ١٩٣٤ توانى يەكەمىن شائەى رورەكى رەگى تەمائە
ئەنارەندىكى چاندن Mediaدا بچىنىت كەپر بور ئەخرىيە
كانزابىيەكان و پالفتسەى ھەويىن سىكەرۆز، و ئەنجامەكەشسى
بەسەركەرتوى وەريگرىتەرە، و ئەم كارەشى ئەئبەنجامدا بېيتە
ئفىكى گەورەى بايق تەكنۆلۆرى بەھۆيىيەرە زاناكان بتوانىن
شائە گيانەرەرى روەكەكان ئەربىكە مىدياى دەستكردو جودا
جودادا بروينى بەرە چەكانيان گەلىك داھاتى ئابورى و زانسىتى
گەورە بېينىنە بەرھەم ئەراۋەى كارە پزىشىكى و كشىتوكالىو
يېشەسازىيە نوپيەكانى دەرمانزانى و خۆراكزانى دا بېت.

سالانهش بهسهدان کرنگرهو کرنفراسی نیدو نهتسهوهیی و جیهانی گهوره، لهسهرانسهری دنیای سهردهمدا دهگیریّت بنق بریاردان لهسهر نهو ههموو لیّکولینه رهو توزینه وه یسه ک لهدوای یهکانهی لهم بارهیه وه به نه نجام دیّت.

ئەمە سەرەراي مەزاران كتێبو ناميلكـەو ووتـار كـە لەسـەر بوارە ھەمەچەشنەكانى بلاودەكرێتەوە٠

شهم سی سالهی توایش، به سبی سالی پیر به ره که تو سه رکه و تنید مه رن داده نریت له مه بیدانی ته کولوژیای ژیانداو نه هه نگاره یه ک له دوای یه کانه ی له م سالانهی توابید اشران، میژدهی شهوه ده به خشین که نه گهر ساله کانی توابیی شه سه ده یه، سالانی به نه پربو بر جیهانی شه کترون و کرمپیوته بو شهنت رئیت و پیه پروه ندی کردن Communication، شهوا گرمان له مه دانیه سه ده ی بیست و یه که سه ده ی بایق ته کنولوژی ده بیست و سالانی داهاتووش راستی شه م واته یسه بعدن ده کانه و ه

دەتوانىن بەكورتى بوارەكانى بايۆتەكنۆلۆژى لەم خالاتەى خوارەرەدا دەست ئىشان بكەين:

Organic Substance ۱۰ ماده ثهندامیه کان

Micro Organism ۲- ورده زینده و مران

Food Production ۲- ترژینه و میتانی خقراك ۲- Hygiene researh ۶- ترژینه و تهندروستیه کان

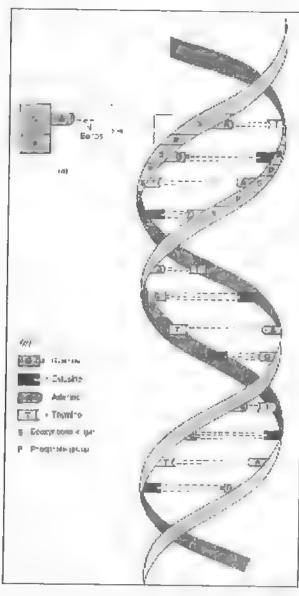
Agricultural chemistry ۵- کیمیای کشتر کان

Analytic chemistry ۳- کیمیای شیکاری Genetic geometry ۲- کیمیای شیکاری ۲- کهندازه ی بقرماوه ۲- کهندازه ی بقرماوه ۲- کهندازه ی مقرماوه ۲- کهندازه ی مقرماوه ۲- کهندازه ی مقرماوه ۸- له بهرگرتنه و Cloning

لەگلەل ئەمەشىدا، بىق دەرخسىتنى ھىمەندىك لەلايەنىم سەرەكيەكانى ئەم ئەكنۇلۇرياپ دەتوانىين بەگشىتى دەرياردى ئەم بوارانەي خواردود بەكورتى بدويدن،

يەكەم: تەكنۆلۈزىياي ووزە:

بەكئاك لەكتىشە ھەرە گرنگەكانى <u>ئىيانى سەردەمى مىرۆ</u>ۋ، .. بر شبهم بورسه وهو ده سبتنه که رتان شهمانی روزه یسه، المسائي شاو ووزائدي شامرز لهبهرده سنتدان بزينه هاولته المنائدة والمانى زانايان بق يسهيداكردنى سسارچارهى ديكساي سره، هەر لەكاردايە، بەتاپىلەش پەئابردنى بەر ووزەي خاقدى سبود وورگرتان لهووزوی شاوه بنا هشد .. ، به لام لهبه رشه وه ی ئاسنى بەكارمېنان ربەرھەم ھېنانى ئەم جىزرە ورزانى تائىستا سنورداره بواريكي تهسكو كمهمى كرؤتهوه، بهتهواوي ناتوانن بنەبرى ئەم كۆشەيە بكەن، كەمرۇقايەتى رەنگىە لەسىالانى داماتودا ززر بهخهستر دووجارى بيت ههريؤيه زاناكاني بایوازدی، پهنایان بردهبهر بایزت کنزلزدی بق دورست کردنی ووزه لهريكاي وورده زيندهوهرهوه، كهنسهميق بهپيشهسسازيه میکریّییب کان Microbial industry نیساوده بریّت و به مزيه و م جوره كالكهوليك به رهام دينت كه به بايق ته لكهول Bio alcoltol ناودهبريّت، ئيستا لهمهنديك شويندا لهبريتي بەنزىن بۇ ئۆتۈمۈبىل بەكاردېت لەم رېگايەدا باشمارەي گەلاي

مەندىك لەر بەكترىايائەى ئەمرى بىر ئەم مەبەستە بەكاردىن رەك: Thermobacterioite saceharolyticum، كە تواناى شىكرىنەردى نىمچە سىلىلى و ئالىك پاشماردى دارو تەخەيان مەيە، و لەسەرو پلەكانى ، 13 ، 14 مكەرە دەتوانىن ئىپانۇل و ترشى ماست Lactic acid دروست بكەن، ئەمرى بەم رىگايە برىكى زورك ئىپانول ethanol و فورفورول furturol

مهربهم ريكايمه دوتوانريت لهباشماوهي نهوتي خساو خەلۈزى بەرسىن، خەلۈزى ئاسسابيەرە بەھۆى بىلىق تەكنۆلۆرى کردارهکانی گەناپنو ترشاندنەرە fermintation دەتوانریت بريكي زؤر لهمايدرؤكاريزت كان بهرهمهم بمهينريت بهتاييسهتي ئەييلىن و ئەسىتالدە ھايدو بيوپانۆل؛ ئەسىتۆن،و گازى زىنــدوو و گەلتكى دى. ھەروەھا، ھەر بىھم يرۆسىميە، بايۆئەلكىھول ئەمرۇ لەگەنىنى بسەدريوم روەكىيەكان يسەيدا دەكرىيت وەك شەكرى قامىشەشدەكرە يا چىەرەندەرى شىدكرە و ئىشاسىتە لەدانەرىلەر يەتاتسەر ھىند دا..، ئىدو روزەيسەي ئىدم مادانسە دەببەخشن، زۇرمو لەئاستىكى بەرزدايە، ھەر بۆپ لەئتستارە زاناكان همهوالي شهوه دهدهن كمه شهو زهويانمهي بهكمهاكي كشتوكال دين، روريهي بهو بهرويومانه بجينرين كه لهبايق تەكنۇلۇرىدا سىودىان لىقدەبىنرىت، بى بەرھەم ھىنانى بىرى زور، كەيتداويسىتەكانى ووزەي مىرۇف لەسسالەكانى داھساتوودا جيبه جيبكهن، ههر باق شهم مهيه سنشه ش، يسروره ي گهوره بهدهستهوهيه كهسود لهدهرياو زهرياكان ببيلنريت بق رواندن چاندنی رووهکه دهریابیهکان، و سنود لنهوه رگرتنیان لنهم بارديهوه، ههر لهم پيناره شدا، زاناكان كهريكي تهوهن كەلەرنگاي بىھكترياوھ، لەسسالانى داھساتودا، بايۆتسەكنۆلۆژى به كاريسهينن بسق به رهسهم هيئساني ووزه لسه كانزار خوييسه ررند راکان

دووهم: بايۆتەكنۇلۇژىو كىشەي پىس بوون

بایقتهکنولقری، بهمه به سخی بسه رگری کردن و بسن به ست کردنی شهم کنشه به، گه لیک هه نگاوی گهوره ی نداره ، له وانه گزرانکداری کردن له سیستمی سروشتی هه ندیک به کتریادا ، که توانای جیاکردنه وهی شه و مساده کیمیاییه ژه هراویانسه یان له سروشته و هه بیّت و له پاشدا شدیکردنه و هه آوه شاندنیان بر کرمه آنه ماده یه کی سود به خش.

لهو روداوانه ی لهم سالانه ی دوایدا رووی دا وه رکه پاندنی لوریه کی گهوره ی نهوت هه لگربوی له ناوچه یه الوستقالیا ای شه لمانیا ، کههه مور نه و ته که به سهر ناوچه یه کی زقر فراوانی کشتوکالی دا بلاو بوه وه وی زاناکان له رنگای جنوره به کتریایه کی کشتوکالی دا بلاو بوه وه وی زاناکان له رنگای جنوره به کتریایه کی نه و خاکه له هه موو شوینه واریکی نه و ته که پاك بکه نه وه و هه در له ما باره یه و و زاناکان پریگرامی جینی همه ندید قه فته یه له مورده یا گریوه ، که ترانای ماشینه وه له ناویردنی همه مورد ماده زیان به خشه کانی ناوئاویسان همه بیت و شهر ناوانه له پیسی پاك بکه نه وی ماده زیان بکه نه مریش ، له سهر ناستیکی به ریالا به کتریای تو همی بکه نه مریش ، له سهر ناستیکی به ریالا به کتریای تو همی نه ریمان شهر پریش به می بال نه ریمان شهر به نزین و زایلین هند. تسیده پریت شدیان وه که ناونه وه که ناون بکه نه وه با ناوی به نوین و زایلین هند. تسیده پریت شدیان بکه نه وه باکه نه وه باکه نه وه باکه نه وه باکیان بکه نه وه .

سييهم؛ كيشهى يزيشكى و بايوتهكنونوژى

دیسانه و بایق تهکنترانزی له پاژهی پزیشکیش دایسه، و لهم لایه نه و گهانیک هسهنگاری گسهورهی هاریششوه، بهتاییسه تی لههه ردوو بواری دیاریکردنی نهخترشی و چاره سه ردا؛

کیشه ی دیاریکردنی جوری نه و میکروبانه ی که نه خوشی ده خه نسی بایو او این بایرو نامی با Parasite و شایروس که در ده کانی مسه خوره کان و مسه خوره کان و میکروب و دیاری کردنی DNA می دیاری کردنی حورو ایسان بایوته کنوانوژی، زانست له کیشه ی دیاری کردنی جورو تیره ی نه و میکروبانه بوته وه و نه می دیگیه ش دیاری کردنی دیاری دیاده و میکروبانه بوته و هاریکردنه و دیاری دیاده دیاری دیاری دیاری دیاری دیاره و دیاری دیاره و دیاری دیاره و دیاری دیاره و دیاره و دیاری دیاره و دیار

جاران، شهم دیاریکردنه، له پیگای و مرگرتنی میکرقیه که ا نه له شی نه خوشه که وه دمیوو، له پاشاندا چاندنی له میدیایه کی ده ستکردی ناو تاقیگه ۱۱، بر مساوه ی چه ند روز نیک نه رسا به رنه دجامه که به ده سه ته ده مات، نه مرق، به م رنگا نوی یه و له پیکای به کاره بنانی ده رخه ری تیشکاوه ره وه ، به ناسانی پیکهانه ی جینی سه ر DNA ، هه ریه کیک له و زینده وه رانه ده ست نیشان ده کرزت.

لەبوارەكانى چارەسەرى نەخۆشىدەكانىشدا، بايۆت كنۆلۆژى ھەنگارى گەررەي نارە، بۇ نەرنە لەنەخۆشىد بۆمارەييەكاندا چارەسەرى جېنى gene therapy بەكاردەمىنىت كەبرىتىد لەدەستكارى كردنى جىنى پىكەات يەخۆشىدكان، بى نەرنە لەدەستكارى كردنى جىنى پىكەات يەخۆشىدكان، بىل نەرنى لەنەخۆشى دارن (مەنگرلىزم) Downs Syndrom، ھەر لەكۆرپەلەدا ئەر كرۆمۆسىزە، زىادەپە دەردەمىتىزىت كە ئەم كىشسەيە دروسىت دەكات، يا لەنەخۆشىداسىد، ئىدىيمىادا كىشسەيە دروسىت دەكات، يا لەنەخۆشىداسىد، ئىدىيمىادا كىشسەيە دروسىت دەكات، يا لەنەخۆشىداسىد، ئىدىيمىادا كىشمەيدى دەرىداى سىپى

ناوه راست Thalassaemia و نهخوشی تای - ساش Thalassaemia و محودانریت Sache - و نیمان پیك Niemann - Pick ده توانریت المه فقه ی دوه می ته مه نی کورپه له که Embryo له سبکی دایکیدا، همه ندیک نه و پیکها توانه ی کاتازه له ناو کوریتون دا دروست بوون و پییان ده و ترییت گهنده په په Villi له پیکای ته کنیکه و درایکیشرینه ده روه و ه پیکایه که که ی ی ده و ترییت

راکیّشان لـهملی منالدانهوه Tran - cervical هی منالدانه و تهماشای کروّموّسوّمه کانی بکریّت، تهگهر ههست به بوونی کروّموّسوّمی زیاده و هاد له (مهنگولیزم)دا یا تیکچونی جینی و هاد له نه خوّشیه کانی دیکه دا کرا. ته وا هه و ل ده دریّت جینیّکی ساخ، یا راسته و خوّ چهن کروّموّسوّمیّکی ساخ بخریّته ناو خانه کانی کوّرپه له و ه، و ته و کیشه یه نه میّلریّت.

هه ر لهبواری چارهسه ردا، ئه مرق به مقری بایق ته کنقر اقرژیه ره کقره است می ماده بیده کنده در بیده کنده کخره که ماده در بیده کان Biomaterals ده ناسریت، بق کرداره کانی گواستنه وهی شهندامه کان و چه سپ کردنیان به کاردیت، له بریتی ماده کانی ستیل، کوبلت، مولبیدی قم، سیرامیک که جاران بق نهم مهبه سته به کارده ماتن و زقر نازاری که سه که یان ده دا، شهم رق ماده زیند میده کان له نه شته رگه ری دار خوین به دان و گور چیله دا زیر به ناسانی به کاردین میچ نازاری که دروست ناکه ن

لەبوارەكانى رەڧز كرىنەوەى لەشىپش دا، بىق ئەن ئەندامە نوپىيانىەى تىيايدا دەچىنىنرىت، بايۆتكەكنولۇرى ئەمرى گەلىك ئەنزىمو ھۆرمۆنى ھىناوەتە كايەوە كەراستەرخى ئەم كىشەيەى بىز بركردوە،

کیشه مه نگرتنی خوینی به خشراو بق چهند روزید و له باشد! خراب بوونی لهکیشه گهوره کانی بواری نورداریه،

ئەمپى بەھى باپوتەكنۇلۇرىسەرە، ئانسىت بەسسەر ئىسم كىنئەيەشدا ئال بىرەر لەمەرلا دەتوانىي، خويدن بى چەندەھا سال ھەلگىرىت، بىئەرەى ھىچى لىنىيت. تەنانسەت كەسسى ساغىش دەتوانىت خوينى خۇي ئەكاتى لەش ساغىدا بەم رىكايە بىل چەندەھا سال ھەنبگرىت، رھەركاتىك پىويسىتى پىربور، سەرلەنوى بىخىقى بەكارىبهىنىت سەرە، بىشەرەى پىربىستى بەخرىنى كەسىكىدى ھەبىت.

چوارمم: دەرمان و بايۆتەكنۆلۆژى:

زاناكان المريكاي تهكنيك نرييه كاني شهم ريكايهوه، توانیویانه گەلیك دەرمانی نسوی دروست بكەن بەتابىيەتى درە خۆرەكسان (دڙھ زيندەكسان Antibiotics)، يسەكٽِك لسەر ريكايائه كهبيرى لسيكرايهوه، تهوهبو، برجسي ههنديك گیانه و دری و دل برقی، که ماوه به کی روّر له بیس تریسن شاوی رُ هلكان راو مستاودا ده ژيء و پر له ميكروبه، نسه خوش ناكه ويت، تەنانەت ئەگەر لەبەر ھەر ھۆيەك زامدار بىيىت بەمارەپلەكى كەم چاك دەبئتەرە، لەئەنجامى تاقىكردنەرەكاندا دەركەرت، كەئسەر گيانه ره رانه، ده توانن خزيان چهند دژه خوره يه دروست بكەن، راستەرخق بەسەر مىكرۋپەكاندا زال بېن، ھەرپە ھىۋى شهم بایره وی توانیان گهانیك دژه خوره بهم ریكایه بهیننسه خاراوهو بهههمان برؤسه، خهمري فيتسامين خهنزيم وترشه تهمينيه كان ته لكولويده كان وستيرويده كان و نيكلوتيده كان يەيدادەكەن ھەرودھا ئەئەنجامى ئەر يېشكەرتنە زۆرانـەي لـەم بسوارددا بهددست هسائره، گسه لیک دهرمسانی چار هسسه ریسق نهخوشی و دره میکرویهکان بهدهست شاتوه وهك: دهرمانی چارەسەرى ھەمور جۆرەكانى ھەركرىنى جگەر Hepatitis،

ئىنلىجى مندال Polio، ئىنىپەنجەي لىمى disease، ئىنلىجى مندال Leukemia، يا سەداكردنى disease، ئىنتەرفىرىن، مۆرمۆنسەكانى گەشسە Leukemia، يا سەداكردنى ئىنتەرفىرىن، مۆرمۆنسەكانى گەشسە Insulin، و هۆرمۆنسى شسىر Insulin، و هۆرمۆنسى شسىر PDGE، Erythropoietin، ئىنسىزلىزى بىرىنسى خورتنبەرەكان Atherosclerosis، دايترى ئىسىرى ئىندى خورتنبەرەكان Enkephalin، ئىنكىغالىن Enkephalin، دايترى ئازار (Pain) بىق تىنكچورىنە دەمارىدكان و AIHF بىل ئادخىرشى خورتى بەربورىنى بۆمارە)، بوروكاينسەين دېرىدىنىيى دېرىدىنى بۆمارە)، بوروكاينسەين دېرىدىنى بېرىدىنى بېرىدىنى دېرىدىنى بېرىدىنى خورىن مەدىن دېرىدىنى بېرىدىنى بېرىدىنى خورىن مەدىن دېرىنى مەدىنى خورىن مەدىن دېرىنى مەدىنى خورىن مەدىن دېرىنىنى خورىن مەدىن دېرىنى بېرىنىنى خورىن مەدىن دېرىنىنى خورىن مەدىن دېرىنى مەدىن دېرىنىنى خورىن مەدىن دېرىنى مەدىن دېرىنىنى خورىن مەدىن

يينجهم: خواردنو بايۆتەكنۇئۇژى:

پهیداکردنی خزرالس جۆره نوټیهکانی یهکیکی دیکهیه له ههواله بی شهندازهکانی بایق همواله به مهههستی خسترش گوزهرانی و نامادهکردنی سهرچاوهی خزراکی نبوی بن مرزف و گیانهوهران تهگهرچی مرزف ههر لهکزنهوه، به پیگای ترشاندن و گسهنین Fermentation، گسهنیك جستری خزراکسی پهیداکردوه، وهك جزره جیاوازوهکانی ترشیات و سرکه، ساس، مرهبا، بیره، مهی، شهراب، هتد.. به لام لهم سالانهی دواییدا، بهشیک لهبایه خه، ههره گهورهکانی بایقتهکنزلزژی گرنگیدان

بسوو به پسه پداکردنی سسه رچاه هی نسون ی پرق تین به تأییسه تی گزشت، و که م کردنه و هی چه وری، زورکردنی هیلکه ی په اسه و هرو نوو به ری روه که و خزشکردنی تام و چیژو شاوداری و قه باره، نیستا به م ریگایه روزیه ی جسوری کاریز هیدره تیسه کانی وه ک نیشاسته و گلوکزرو شه کره کانی دی و چوره جیاوازه کانی روز و ترشه نه مینه کان و سه رچاوه کانی دی که ی ووژه په یدا ده کریت،

شەشەم؛ كشتوكاڭو بايۆتەكئۆلۈژى؛

بايۆت كۆزگۈرى بەمەپەسىتى چىكردنو زۆركىدردن ھەمەچەشىنەكردنى بەرھەمبە كشىتركاليەكان، ئەكاركردنىكى زۆردايەو ئەم پىناوەشدا دەھا رىگاو برۆسەى ئويزى ھىناوەت، ئارارە،

یه کیّك له رنگا دیاره کانی شهم پروسه یه اس کردنه وه ی چه ند جینیّکی حه زلس کراوه له و کروه و سومه ی مهای گرتوه (پاش شهره ی چه ند خانه یه که له و روه که له میدیایه کدا ده چیّنریّت شهرسا له ریّگای دیواری خانه کانه وه ، شهر جینانه ده خریّته ناو شهر خانانه و هر بوشه وه ی له گه ل کروه و سومه کانیاند! یه که بگریّت له پاش دروست بوونی کوریه له ، پاشتریش شور ، توره کان شهر سیفه ته نوی یه که یا ده ده که ویّت ، به م ریّگایه توانراوه ، گه لیّك سیفه تی به که التو باش له روه کیّکه وه بگویزریّت و ه بر روه کی دی که له بیش شهر سیفه تانه یان تیدا نه بره ،

نیستا به م ریگایه، باده م، لیمز، شلیله، زهیتون، پرتهقال، مزز، هه آورژه، خورمای نوی به سیفه تو تامو چینژی نوی و به به مهتوره ماتوه، هه روه ها له روه کی جوانی وه ك: مه نجوره شوره Weeping fag مهتات، بیگرنیا، نهسیه رگه لهس، رقزا، گرآه به هاره، هه میشه به هار، کیشی قونسل، داوده قهنی، زهنه ق دف باخیا هند، نه نجام دراوه،

ئەمە جگەلەردى ئەسەرزەكانىرەك سېيتاخ، كسەردورەز، تەرەتىزە، باينجان، تەماتە، بامى، قەرنابىت تامور قەباردو گۆشت، زياد كرارە.

حەوتەم: يەروەردەكردنى گيانەوەران:

بایزته کنزاؤری له سه رجه می هه واسه په ک له دوای یه که کانیشیدا، لایه نی په روه رده کردنی شاژه آی فه رامزش نه کردوه ، و له م لایه نه وه گه لیک هه والی گه وره ی دیاره له و هه لانه :

۱-دەرەپنانى كۆرپەلە، و گەشسەپى كردنى بۆماۋەسەك و
 لەپاشدا جاندنى لەداپكىكى بەھىزدا.

In Vitro Fertilization سپتین کربنی ناو شوشه که هینکه ی می و تروی نیر لهشوشه ی تاقیکربنه و دا له به ك

دەدرى، پاش دروست بونى مىلكەي پىتراو، دەخرىت ساو مىيەكى ھەلىۋاردەۋە.

۳-پهرینی دهستکرد، به وهرگرتنی توّوی نیّر و پیتیّن کردنی مییهکان بهدهستکرد له ریّگای تی کردنی توّوهکان بوّ زیّی مییهکان،

 ه- رەرگرتنى كۆرپەك لەقتىناغىيە ھىدرە ئورەكسانىداو لىسىكردنەوەى خانەكانى وچاندنى ھەر خانەيسەك لىەمئالدانى مۆپەكدا،

بهوه دروستکردنی ژمارهیه کی باشی ههمان گیانهوه ری ههزاین کراو ویاش.

ههشتهم؛ نسهندازهی بؤمساوه: Genetic Engineering

ئیستا، به هزی ئه ندازه ی بوّماوه وه ، ده توانریّت هه ندیّك سیفه تی هه نار، بخریّته پرته قاله وه ، با باینجان بق ته ماته ، یا له مروّق و ه بق به کتریا و ه ك دروستگردنی نه نستولینی مسروّف له به کتریادا .

دەترانىن بەكورتى رئىبازە سەرەكيەكانى ئەندازەى بى مارە لەم خالانەدا كورت بكەينەرە،

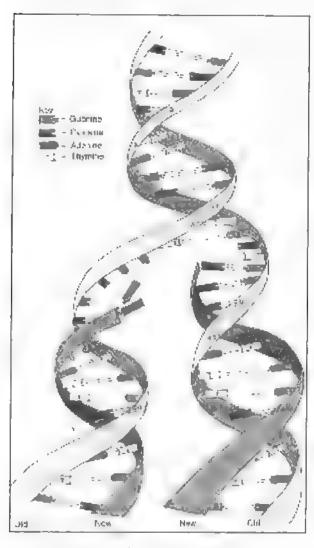
conjuction جووت يي گرتن

Transduction ماشینه وه ی به کتیری

۲-کزرانکاری Transformation

لەيەكىمىدا، دوق بىلەكترىا بەيەكسەۋە دەلكىنىلىنىت ۋەك لەسروشستدا روودەدات، پارچىلە كرۆمۆسلىقمىڭ لەيەكەمسەۋە دەگورىزرىتەۋە بىق دوۋەم، واتە گواستنەۋەي سىغەتتىك بىل جىمىد

سیفه تیکی شوی له دره مدا دروست ده بیت بی شه وه ی خوی همه در سیفه تیکی شوی الله دروه میشد دا : جینی حه زاسی کراو ده نوسینزیت به جینزهی Genome ی قایر قسینکه وه که په دجینی زیاتر له سه ره نه ویش : له پاشدا : ده یگویزیته و ه بی شه و به کتریایه ی ده مانه و یت سیفه ته که ی تیدا دروست بکه ین .

له رِیّبازی سیّبه میشدا: پارچه به که کروّموسوّمه ی جینه حه زلی کراره که ی له سه ره ده گریّزریته ره بو شه و به کتریایه ی ده مانه ویّت شه و سیفه ته ی تیادا دروست بکه بن، شهمه ش السه ریّگای شهه نزیمی لسه ت کسرین Restriction و ته نزیمی کوتایی گریانکاری terminal transerase و شهری بایوّته کنوّریه و شهریت.

نۆيەم؛ كۆيىكردنى زيندەوەران

کرپیگردن، یا لهبهرگرتنه وه Replication، که لهم سالانهی دوایی دا بوه باس و بابهتی دهزگاکانی راگهیاندن و لیکرلینه وه لههموی جیهاندا، زور دهمیّکه رهگو بنههماکانی لهسروشندا ههیه، و سروشت، بینهوهی دهستی مروشی بگاتی، ختری نه و کرداره جیهجی دهکات.

بق نمونه لهمیش گهری aphids،ا میلکهکان بهبی پیشین و بەيئى رەرز دەبن بەنبر يا بەمى، لەھەنگ دا ھـەندىك مىلكەي شاژن بێکرداري پيتێن Fertilization دوبنه دێر، هـهندێك هیلکهی مریشکو قهان بهبی بیتین دهبشه کزریهاه، گیانه و هریکی وه نیسته نج ده توانیت نمونه ی و ه ك خستری بى كردارى بىتىن دروست بكات. مايدرا، گولاتى دەريا anemone مـهريّن yeast بالناريـا planaria، سـهدان جۆرى روەك دەتوانن ئمونەي خۆيان دروسىت بكەئموھو بەزۆر ريْگا بِيْنُهُوهِي پِيْويستيان بهيه كگرتني نيْروميْ ههيئ. مروّڤيش مه ر له کونه و ه لسه ریگای قه لسه م کسردن و برانسه و موتوریسه و بالخستن ودهها ريكهى سيكهوه بهريكاي ناترهمانه روهكهكاني زؤركردوه بن تهوهى به هيچ شيوه يه ك لهجؤرو بيكهاتنياني گۆرىنىن، ھەررەھا دوانە (جمك Twins) بەتابىيەتى دوانەي ليَكِينِ identical twins، كەلەپك مَيْلكەرە يسەيدادەبى، دمقاو دمق ودك يهكن جزريكي ديكهيه لهكردراي لهبهرگرتشهوه كەبەسروشتى روودەدات بەلام بەشتوديەكى دىكە.

by-septiet (iii e.m. Tigeles) (e.b Lesiix by topic Lesiix by the topic Lesiix by t

دوای شهو، دوو زانای دیکه (ف،فاسیل، شا، هیلبرانت)
ههمان تاقیکردنهوهیان لهسهر توتن کرد، بهههمان شیّوهو
بهدهها دانت توتنه کسه پهیدابوهوه، واتسه شهم کردارانسه
پیریستیان بهپیتاندن نهبوو به لکو ههر له پیّگای لهشه
خانه کانه وه جی به جی کرا.

سالی ۱۹۰۲ هـ مربوو زانا تزماس كنجو روبسرت بریجنز له به ایالادلفیا توانیان له به ایالادلفیا توانیان

کۆرپەلەی بۆق دروست بكەن بەبئ كردارى پيتێن و زائا ج. گزردنيش لەزاكۋى ئۆكسفۆرد لەيەريتانيا چەند جاريك بىەو ريگايە بۆقى ئويى دروست كرد.

چۆن ئەم بەرھەمەيان ھينايە كايەوە؟

ئاشكاريە لەلەشى زيندەرەردا دور جۆر خانە ھەيە:

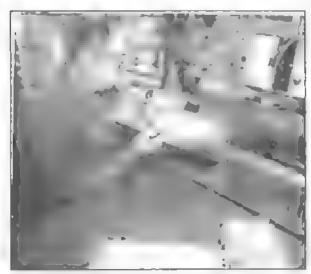
یه که میان نه شه خانه Somatic cells که ژماره ی کرزمؤسلم تیایدا ته واره واته (۲س)ه و مك نه وخانانه ی ده ست یا پی یا چار یا نووت عند د. دروست ده که ن.

دوهمیشیان توخمیه خانیه Sex cells کیه راه ی کیدرماره ی کرزموسیم ثیایدا نیوه ی ژماره یه واته (۱س) و ه ك توری نیرو هینکه ی می . بق نمونه لهشهخانه ی میروش(۱۶) کرزموسومی تیدایه ، به لام توخمهخانه (۲۲) کرزموسیومن کاتیك تور هیاکه یه کده گرنه و هینکه پیتراوه که دوبی بیه (٤٦) کرزموسیوم، له برزمدا (۲۲) جورت کرزموسیوم واته (۲۲) کرزموسیوم له له باند اهدیه و تهنها (۲۲) کرزموسیومی تاك لهتور یا هینکه که ی دا هدیه و تهنها (۲۲) کرزموسیومی تاك لهتور یا هینکه که ی دا هدیه و تهنها (۲۲) کرزموسیومی تاك لهتور یا

كەراتىم يەكگرتنى تىزو مىلكىم بۆئەرمىك كسەرمارمى كرؤمؤسرم لهنيوهوه بكهن بهرمارهي تهواو لهميلكه كهدا. زانا تهماس و زاننا روبرت بيريان لموه كردهوه، چيدمېن ئەگمر ناوكي هيلكهي برقه كهيان دهرهيناو ناركي خانه يه كي الهش كه (٥٢) كرۆمۆسۆمى تىدايە واتە رەمارەي تەواۋە بىغەن، ناو هێلکهکه و لهبرێتي ناوکهکهي څري. پهکسه ر نهم بيرهيان جيبه جي كرد، هيلكهي برقيكيان هاني و ناوكه كهيان دمرهيناو لهشه خانهي بزقيكي ديكه بان مينار ناركه كهبان دهر منتار خستيانه جيّگهي ناوكي ميلكه كه واته ميلكه كه لهبريتي يُهوهي (۲۹) كرؤمؤسؤمى تيابئ (۵۲) كرؤمؤسـؤمى تيادانرا وائه ووك بيترابئ وايه، لهبهرئهوهي سايتزيلازمي هيلكهكم ثامادهيو بيل دابهش ببوون ههرياش ماوهيهك دهستىكرد بهدابهش يوونء لهپاش مارەيبەك بەتبەرارى كۆرپەلەيبەك دەرچىرو پراويسر وەك ئەر بۆقەي بەرھەم ھىنا كە لەشە خانەكلەي لىيكرابرەرە، بلەر برقسه به رهسهم هساتوه ده النسن کلسون (CLONE) ی بەكردارەكسەش دەلىيىن كاۋنكسردن CLONING بىل لەيەرگرېنەۋە.

ئەر جۆرە بۆقەى ئەم تاقىكرىنەرەيەى ئەسەركرا لەجۆرى XENOPUS بسور كىمە لىمەخراروى ئەفسمەرىقيا زۆرە، ئەپاشترىشدا ئەسەر بۆقىي Rana esculea esculenia تاقىكردنەرەى دىكە كرا. و ھەمان بەرئەنجام دروست بور.

هادر له پاهنجاکاندا زانیا بروکرونیک هامان تاقیکردندودی لهسادر زور گیانهودری دیکهی ووشکارهکی Amphibia کرد، لهسالی ۱۹۹۸دا زانیا گوردن، هامان تاقیکردندودی نهساد زماره یه کی زور له گیانه و درانی تاوی کرد.

لهشهستهکاندا بیرکرایه وه له وهی که کترپهلهی بچول که ژمارهی خانه کانه که زمارهی خانه کانه که زماره ی خانه که خانه که زماره ی خانه کانه به به مه ریه کندیکت بی شه و خانانه ی لهیه کتر ی جیابکریته وه و هه ریه که یان بخریته ناو منالدان (به زوری له گیانه و و شیرده ره کاندا شه نجام درا). بیسنرا شه و خانانه شه توانن هه ریه که نه و انه له پیگای کترپهله یه که و هان کترپهله که دوانن ژماره یه کی زور کترپهله ی هه مان جتر و و کاندان ی کریه و و کاندانه کریته و و کاندانه کریته و و کاندان و کریه که که کان و کاندان و کریه که که کان کریه که که کان کریه که که کان کریه کان کریه که کان کریه کان کریه کان کریه کانه کاندان کریته و کاندان کریه که کاندان کریته و کاندان کاندان کاندان کریه کاندان کاند

چەند جارىك ئەعىراقىشىدا توانىرا كۆرپەلەپكى مانگىا ئەتۇناغە زوەكانىدا، خانەكانى ئەيەكترى جىابكرىتەودو ھەر خانەيەك بخرىتە ناو منالدانى مانگايەكى دىكەود، ژماردىيەكى باشى گويرەكەى ودك يەك پەيدابكەن بەسەركەرتوپى.

له حه فتاکاندا ترانرا دو و کزریه له فه ناغه هه ره زوه کاندا بنوستینرین به یه کسه و و بخرینه و نساو معناقدان، و یسه ک کزریه له ی باشی لی به ی یدا بیی، و نهم ریکایه نیستا پهیپوری ده کریت و پی ی ده لین دو و ره گ کردن Hybridization.

هادندیّك زانا له كاتی كاركردن له سهر كۆرپەله لهقرناغه هادرد زوهكاندا، هادندیك جینسی ویستراوی باشسیان له زینده وهریخه وه نه گواسته وه بق ناو كۆرپەله كه، بهم ریگایه شده لیّن برماوه گواستنه وه کارپه له كه ده لیّن برماوه گواستنه وه کارپه له كه دا بروینن كه خوری برنه وه ی هاددیك سیفه تی نوی له كۆرپه له كه دا بروینن كه خور په له ی كورپه له ی كورپه له ی مانگا، وشه و گورپه ده ی له سه وه په یدا ده ی له پاشدا شه توانی شهری مرزف دروست بكات، یا هه و له ریگای شه مانگای شه دادی که سه توانای شه دور ستكردنی هاددی که مرزف دورست به دار شه دوره ی به دورست دورست کردنی هاددی که مرزف مرزفی دورستکردنی هاددی که مرزف هند. دورستکردنی هاددی که که مرزف هند.

(لـێرەدا جێگـای ئـُەوەمان نيـە دەريـارەي گواســتنەوەی ئــەو جينەو تەكنيكەكەي باس بكەين).

اسه ۱۹۷۶دا هـ ۱۹۷۰دا هـ ۱۹۷۰ درو زاند کلیمند مارک پرتو بید ترهوب تاقیکردنه و میان نه سه ر مشك کرد. شهم دو زاناید توانیدان مینککه به مین نه به به و ماوه ی مینککه مشکلا به به به ترانید که مینککه به مینککه به تروی به تروه که (۳–۲) سه عات به سه ر پیتاندنه که دا تیپ پروی به واته تروه که چوبیته ناو هینکه که و به به هم هینت ناوکی نیزه نه گه آن ناوکی مینیه دا یه کی نه گرتبین. یه کینک نه ناوکه کانیان ده رهانی (واته یا ناوکه نیزه که یا ناوکه مینه که حمه به سایت نه ناوکی توره که یا ناوکه مینه که حمه مه سایت نه ناوکی توره که یا ناوکه که به نه سایت پلازمه هانی ناوکه که به نه سایت پلازمه هانی ناوکه که به نه و سایت پلازمه هانی ناوکه که به نه و سایت پلازمه هانی ناوکه که به ناوکه نوو کرمه آله کرزم وستی دو و ناوک په په به به به ناوکی دو کرمه آله کرزم وستی داوکی دو کرمه آله کرزم وستی ناوکی دو کرمه آله کرزم وستی ناوکی دو کرمه آله کرزم وستی ناوکی دو کرمه آله کرزم وستی از با نابه ش بی کاتیک ژمه آله هینکه به کی دیکه بیشته (۲۳) خانه اله هم مان کاتدا کاته کان گه پشته (۲۳) خانه اله هم مان کاتدا کرمه آله هینکه به کی دیکه شیان به هم مان ریگا ناماده کرد.

ئەر ھۆلكانە كە ھەريەكەيان بەدابىيەش بوونىدكان بونىد كۆرپەلەيسەكى (٣٢) خانىدىي، ھەشىتيان (واتىد كۆرپەلىد) لىخسىتنە تار منالانى مىلەكەرە، لەپاش تەراركرىنى كاتى تەرارى خىزى مەشىت بىچىرە مشىك لىددايك بىرون سىيانيان مىلىرون لەباركيان دەچرون بەتەرارى، چرنكە بەتۆرىك دروست بورن كەتەنھا (X)ى تىدابور راتە لەناركى تۆرەكە پەيدابورن، نەك ناركى ھىلكەكە.

پینجه که ی دیکه شیان هه ر می بورن و به ته واوی له دایکیان ده چرون چرنکه له ناوکی میلکزکه و به به نها دروست برون "شایانی باسه ناوکی تروید که (۷) تیدایی به م ریگایه به رهه م نامینی، چرنکه (۷۷) له بارده چی، به لام (۵٪) ده ژی".

لهسانی ۱۹۷۸دا رۆژنامەنوسی بەناویانگی ئەمەریکی دائید رورفیك David Rorvik کتیبیکی دەرکرد بەنارنیشانی (In رورفیك David Rorvik کتیبیکی دەرکرد بەنارنیشانی (his imge) واته (له وینهکهیدا). که(۲۰۰) لاپهرهبوو. تیایدا باس لهملیونیریکی ئەمەریکی دەکات لهیهکیک لەدورگهکانی باس لهملیونیریکی ئامهوریکی دەکات لهیهکیک لهدورگهکانی لهبهر خوی بگریتهوه بههوی هیلکهی ژنیکهوه نوسخهیهك لهبهر خوی بگریتهوه بههوی هیلکهی ژنیکهوه لهپاش نیز ۱۹۷۸ لهخوی دهچوو، دافید ناوی ملیونهرهکهی ناوه (ماکس) دافید، روژنامهنوسیکی گوفاری تایمی Time تهمهریکی بوو، بهردهوام بوتاری زانستی دهنوسی، بهالام پاش دهرچوونی شهم کتیبه زاناکان چهند مهولیان لهگهادا دا بوتهوی ملیونیزدهکهو منالکهیان پیناساسینی، دهنوسی، بهالام پاش دهرچوونی شهم منالکهیان پیناسینی، دافید نهچوه ژیر شهویارهو رایگهیاند که لهسهر داخوازی ملیونیزدهکه ناتوانیت ناوی بهریدو شویزدی زاناکان شویزدیکه ناتوانیت ناوی بهریدو

لەئەمەرىكا گەيشىتنە ئەو رايەي كەداۋىد خىزى ئەمەي ريك خستوەو كردارەكە مەرج نىسە راسىت بىخ، چونكمە مىرۆڭ تائەوكات ئەگەيشستېۋە ئىككنىكىكىوا كىم ئىمەو كىردارە جىبەجىبكات.

هەر لەسالى ۱۹۷۸دا لەبەرازىل ئىلمىكى منالائە بەرھەم مىندا، تىلىدا باس لەرە دەكات كەترانرارە خانەيەكى لەشى ھىتلەر، دەرىھىنىرى ئاركەكەى بگرىزرىتەرە بىلىار ھىلكىدى كچىك، رسەرلەنوى ھىتلەر لەدايك بىتەرە، لەئىلمەكەدا ھىتلەرە بچركەكە گەشە دەكات بەتەرارى شىرودى ھىتلەر رەردەگرىترە، بىگرمان ئەمە ھەر بەتەنھا خەيالىكى رورت بور، لەسسالى ۱۹۷۹دا شىستلىز، لسەگرىقارى (مىسالىرىن

نهخوشیهکانی ژن – ی نهمهوریکی) Obstrics and ریکی همهوریکی ۱۹۷۹ – ۱۹۷۹ – ۱۹۷۹ می کسانونی دووه مسی ۱۹۷۹ – و تساریکی زانستی بلاوکرده و داریگهیاند کهترانیویه هه نگاوی یه که م بنی بق له به رگرتنه و هی مرز فینی اله به رئه و و تاره که له به رئی زانستی به نرخ داب و و زاناکسان رقر بایه خیان پیدا، به لام تا ئیستا راستیتی شهر کرداره دورنه که وروه.

له سالّی ۱۹۸۲ دا تواندرا مشکیّکی گهورد به رههم بهیندری له ته نجامی گواستنه و دی جینی هزرزمنی گهشه ی مرزقه و د (Somatotrophin) بز کزریه لهی مشکیّك، که له پاشدا بو د

ئەر مشكە گەررەيە بــەمايتى مــارس Mighty mouse ناسرا،

لسه ۱۹۸۵ ازاندا رویدرت میکتیسل پستپتری خاندهزانی و
یاریده دهره کانی اسه زانکتری منسوتای تهمسه ریکی توانیدان
له پنگای خردکه سوره کانه ی مشکه و
شهره مهینن، به لام له پاشد! هه مویان مردن.

له ۱۹۸۰ دا توانرا جینی دروستکهری گویسی مرقف له سهر کوریه له ی مشکیک بچیننریت شهو کوریه له یه که په دابوو گوییه کی گهوره ی مرزقی له سهر روابوو.

(دۆڭى)و يەرەسەندنى ئەم زانستە

گوندی روزاین Roslin، دهکه ویته قهدپاله کانی گردولاک سه و زهکانی بوو خه اک سه و زهکانی باشوری ئه دنبه ره له سکرتله نده ، ده میک بوو خه اک مقرمزی ثه ره یان ده کرد که له یه کیک له تا تیگه کانی ثه و گرنده دا همه ندیک کردرای سه رسب و پهینه و به راست ، زاتا نیان ویلمؤت له شوباتی ۱۹۹۷ دا ثه و مقرمزیه بو به راست ، زاتا نیان ویلمؤت له شوباتی به کری کردوه ، که توانیویه تی به کری کردن بیچوه مه ریک به مورک به دوره کانیه و به رهم می بیچوه له کانی بیگوره مه ریک به مه واله که دا رای گه یاند که ته مه واله به خیرایی مه رکه (به زه که) حه رت مانگی شه واره ، شه مه واله به خیرایی نه که مه واله به خیرایی دنیاوه ،

زاناں خەلكى ئاسايى چون بۇ بىنىنى ئەم پەزە كەناويان نابوو (دۆلى)

تەكنىكى ئەدايك بوونى دۆلى

زانا ویلموت به یارمه تی زانا کیپ کامبل، توانی هیلکه ی مهریک به دهست بهینی، له پاشدا خانه یسه کی لسهگوانی (Udder)ی مهریکی دیکه لیکرده وه که تهمه نی ۳ سال بوو.

خانهی مهرهکهی خسته ناو دهفریکی تابیه تیهوه و بره خۆراكۆكىي زۆر كەمىدايە، بۆشەرەي ھەمىشسە برسسىبينتو دابهش نهبيّيت بق مهفته يهك لهو بس خوّراكه دا ميّشتيه ره و لهماردي ثهم مهفته يهدأ يهكه يهكه مهمور جينه كاني ناو ثهو خانەيە چالاك بورنەرە؛ لەياشىدا ئاركى ھۆلكەكلەي دەرھانى و ئەرسىا خانەكەي نوسىان بەھتلكەكبەردو لەرتگاي تسەرۋەتكى دباریکراوی کارهباوه ناوکی خانه لهشیهکهی گواسته وه بـ ق نـاو هيلكه كه واته له شويني ناركه كهى خزى، به لام لـ بريتي شهرهى نيوهي ژمارهي كروموسومي تيادابي، ژمارهي تهواوي تيدا جنگیرکرا، واته وهك هنلكه به كي بيتراوي استكرا، به تهوژهنكي که می کار دیا جینه کانی چالاك کرده ره و برماودی پینج روژ لهبؤريهكي تاقيكردنه وهدا داينا كهخؤراكي تأبيهتي تيابوي لهياشدا سهيريان كرد خانهكه بهباشي دمستيكردوه بهدابهش بورن و تهرسا خستیانه نار متالدانی مهریکی دیکهوه (مهری سنيهم) لهباش تهواويووني گهشهكردن بهزهكه لهدايك بنوو دۆلى كى بەتسەرارى رەك ئىەر مىدرە كەخانەكسەي لىەگوانى

کرایه وه ، بنگومان شهم سه رکه و تنه شه نجامی یه کجار نه بوو به لکو له به رهچه ی ۲۷۱ تاقیکردنه وه توانی ۲۹ کورپه له پهیدا کات و له (۲۹ کورپه له یه شه ته نها ۱۳)یان گهشه یان کردو له و (۱۲)یه ش ته نها یه کیکیان بوه مه ریکی ته واو.

له ۱۹۹۸دا چهند زانایه و توانیان دوو هیلکه ی نه پیتراوی یه مشك بده ن له یه و له ریگای كاره باوه بیكه ن به یه خانه و به هری مشك به مشكیک به مشكیک تایبه تیموه گهشه ی پی بکه ن و له پاشندا بیخه نه و مشكیک مشكیک مشكیک که مدردو هیلکه که ی پیکبیت که سیفه تی ته واوی نه و مشکه بی که هم ردو هیلکه که ی لمی دور گیراوه همه ر نمه و تاقیکردنه وه پیشراوی نوو هیلکه که ی نه پیتراوی نوو مشکی می ی جیاوازگراو بینزا نمو گورپه له یه یه یا استان به نیز مشکه که ی پیشروی یک له پیشروی به نیز همی بیشروی به نیز دو هیگریستی به نیز همی .

لهسمهرهتای مسانگی بیسانزهی ۱۹۸۸ توانسرا له نهمسهریکا خانه یه کی لهشی مسروف، گهشه پیریکه نو له ده فری تاییسه تی دانیه مسروف، گهشه پیریکه نورده شبانه Tissue هانبدری بوشه وه دانیه به به دروست بکات. و نیاز وایه به ره دروست کردنی شهندامی به رن شهمه شهه نگاوی یه کهمه بر به دهست هینسانی شهو شهندامانه ی له شبی مسروف که لهناوچوون بوشه وه ی بهم ته کنیکه نوی پیه جینگهی بگرنه وه .

زور اسزاناکان بسیر اسموه دهکه شده به شه به تسکنیکی لهبه رگرتنه و که کشید بینی ده که کشید که دردن Cloning بده نده بده بده بیگه به نشه کوپی کردنسی مسروف، هه رچه نده هه ندیک زانای به الجیکی شه وه یان بالارکرده وه که به مه اله چوار سال اسام و بیش مروفیت کیان کوپی کردوه اسه ریگای خوراندنسی به ده ی میلکه یه که وی که بینیتین دابه ش بوه بی دور خانه و اله باشد! هه ریه که یان برته مندالیّك واته دور منالی (دوانه) بان الی به بداوه ه

ژانپژنیه کانیش رایان گهیاند کهتوانیویانه لهریّگای دانانی هیلکهی مروّشه و فهناو تهلکهولدا برماوه یه هانی دابهش برونی به ن به دو کوریه نه برخرداری پیتین.

مەروەما بلاریان كردەوە كەترانبويانە مەندیك دەستكارى جینسەكانى چەند بسەرازیك بكسەن لەكۆرپەلسەيىدا بۆشسەوەى لەپاشدا ئەندامەكانى لەشيان بەتەراوى بق مرۆف بىق.

تەمەرىكا لەزمانى كلىنتنەرە، فەرەنسا لەزمانى سەرۆكى پېشو مىترائەرە، بەرىتانيا لەزمانى تۆنىبلىردوە، ئەم جۆرە تاقىكردنەرائەيان لەسەر مىرۆف قەدەغەكردوە، بسەلام ئېمسە نازائىن سئورى ئەر قەدەغانسە ئىا كۆيىيسەر ئايا بەنسەينى لەتاقىگەكاندا جىدەكرىت؟

شایانی وتنه نهو کورپهلهیهی بهم ریگایه بهرئه دجام دیت ته نها شیوه و پیکهاننی لهشی له و که سه ده کات که خانه کهی لین و مرگیراوه و به لام هه لسو و که و ره فتاری جیاواز ده بیت زاناكىانىش ھەزدەكـەن لەكەســـانى بەھرەمــەندى زىـــرەك ى بەتوانا ئمونەي دىكە سروست بكەنەۋە،

دەرھێنەرەكانى فىلمى سىينەمايى، ھەزدەكەن چەندەھا دانە لەئەكتەرە بەتواناكان رجوانەكان بگرنەوە، تىق بلىقى ئەم خەيالانە بىتەدى،

بیّگرمان ئەبەرگرتنەرەي مرق - كاریّکی رقر ناپەسەندەو هیے پیّویمان ئەبەرگرتنەوەي مرق - كاریّکی رقد ناپەسەندەو هیے پیّویست ناکسات ریّگای پستیدری به کهالگ سودی هابی بهتایبهتی ئەرانەی بیّ خیّراك یا شیر یا گواستنەوە بەكاردیّن.

سفرجاوهكان

1- Hopwood. D. A. "The genetic programing of industrial micro - organisms"

Scientific American 245.

2-Watsom, J.D: "The molecular Biology of the Gene "W.A Benjamin - London

3-Stewmzns: "Recombination DNA in Agriculture, industry

And medicine "Futures Vol. 13

No.2

4-Jomes B.G. "The future of the multinational pharmaceutical industry to 1990" london

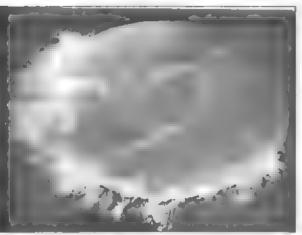
- 5- Grasser: Interferon, Academic press
- London.
- 6- Seidel, G.E: "super volutation and embryo transfer in cattle"

Science 211.

- 7- Sasson A: "Biotechnologies challenges and promisess" UNESCO.
- 8- Weiner: "From Genetic Experimentation to Biotechnology" Wiley - New York pp117 - 122
 - 9- The Times Thursday April -3- 1997
 - 10- The observer Sunday 23 Feberuary 1997

۱۱- ئەكرەم قەرەداخى: "تەكنىكە نوپيەكانى كۆپىكرىنى زىنىدەوەرانو مىرۆڭ "كوردسىتانى نىوى ژمىارە ۱۸۳٦ رۆژى ۹۹/٤/۱۲

۱۲ گۆفارەكانى: الافاق العربيه → علوم → العربى الكويتيه
 الثقافة الحديدة → الثقافة العربية.

چونکــه ثەرانــه پــهیوەندیان بــهجۆرى ژینگــهو پـــهیدابوین. شویّنهوارى گەشەكردنەكەرە ھەپە.

زور له و دەولەمەندو دېكتاتورانسەى بەخۇيانسە وەدەنسازن خەزدەكسەن چسەند نوسسخەبەك لسەخۇيان دروسست بكەنسە وە مەروەما ئەر بارك دايكانەى مئالىكىسان زور خىزش دەرىت يا تاقانەيە، خەز دەكەن لەر مئاللە چەند ژمارەيەكى لىىدروست بكەنەرە يسا ئەر كەسانەى ئەخۇشى ترسىناكيان ھەيەر چاك نابنەرە ھسەز دەكەن تا خۇيان ماون ويتىەى تىموارى خۇيان لەرىگاى خانەيەكى لەشيانەرە دروست بكەن،

د ئالان كۇلمان سەرۆكى كۆمپائياك بايۇتەكئۇلۇژىPPL

ژیان له دهرهوهی زهویدا

جهمال محمد ئهمين

مامؤستاى فيزيك

بابهتی گه پان به دوای ژیانیکی تر وه یان شارستانیه تیکی تر له ده ره وه ی زه ویدا، له م سالانه ی دواییدا زور له زاناکان و پسپوپانی سه رقال کرد، هه رچه نده تا نیستا هیچ شنیکی روین و ناشکرا له و رووه وه به ده ست نه هینراوه، به لام له گه ل نه وه شدا زانسته سروشتیه کان گهیشتوونه ته ناستیکی به رزی وا که بتوانن نه و بابه ته له سه رزه مینه یه کی زانستی وا که زور یته و و نومید به خش بی به وه ی بگه نه سه ره داویک له و رووه وه .

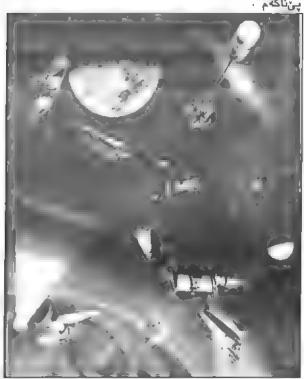
له راستیدا فراوانی و گهورهیی و یان و یوری شهم گهردوونه ھەر لە زوردود مرزقى خستۆتە ئەندېشەر كەلكەلەي ئەردى كە به دوای ژبانیکی تار و له شوینیکی تسری شهم گهردووشهدا بگەرى، زيانى كۆمەلى بوونەوەرى تىركىمە ھىمروەك مىرۇف خارهنی شارستانی و ته کنه لوژی خزیان بسن، زار دهمنکه مرزف دهیهوی وهلامی شهر پرسیاره بدانهوه که شاخق تهنها ختری لهم گهردوونه دا دهژی؟! که خاوهنی شارستانی و ته کنه لازی تاییه ت به خوی بن ! گرنگی و بایه خی نهم بابه ته بق مرزف له سنهرونای شهم سنهدویه و دوستی بستکرده وه بەتابىيەتى لىە دواي شىەرى جېھانى دورەم، ياش ئىەرەي كىھ به شیره یه کی زور نه و ته نه بیانیانه دهرده که وتن له ناسمانی زهریدا ره ههندیکیشسیان تهنیشتنه ره نهسه ر زهری، وه ناری (دەفىرە فريوەكان) يان لىئىزابوق واتە (يۆفىق)، خىق ئەگسەر ههمور بينراوهكانيشيان راست نهبن تهوا زاناكان جهختيان لەسبەر ھەندىكيان كىردورە، للە دىدارىكى رادىزىيىدا؛ دەنگى ئەمرىكا پرسيار لە ئەنشتاين دەكات كە ئاخۇ ئەر برواي ھەيە به دمفره فریوهکان و وه له کوټوه دین؟ تهنشتاین لــه وهلامدا

"به لئ من بروام به دهفره فریوهکان ههیه به لام نازانم لهکریوه دین، وه زهویهکهی خزمان به ریرس نیه له برونی

بوونهوهرانی تبر لبه دهرهوهی زهویندا^۳ وه بنه بنوای نیّمه ههروهك نهنشتاین دهایّت نهواننه دانیشتوانی بنه پهتی زهوین وه نیّستا دهگهریّنهوه بق سهر زهوی!!

هەروەھا سەرۆكى پېشووترى ئەمەرىكا (جېمى كارتــەر) لـه سالى ۱۹۷۳ دا؛ بـەچاوى خــۆى ئـەننكى بىيانى دىيوە كــه لــه سـەرورى خۆيـەوە بـورە و بريقــەى دارەئــەوە؛ بۆيــه كارتــەر ەتەرەتى:

"من لهمهولا ببروام بهو دیاردانیه دهبی و گالتسهیان بیناکهم".

بق بِيْواني ماوهي نيْوان تهنه ئاسمانيه كان سالي رووناكي به کارده هینریت له جیاتی میسل و کیلزمه تر، نهمه ش لهبه رگه ورهیی و فراوانی زوری نیوان شه و ته نسه تاسمانیانه ، خيرايي رووناكي ئەگاتە (۲۰۰۶۰۰۰) كېلۆمەتر لە يەك چركەدا؛ راته یه که سالی رووناکی بریتیه له و ماوهیهی که رووناکی لهمارهی یه ک سالدا ده پسپریت که شهرهش دهکاشه شهم ژمباره گهوره په (۹۶۱) وه (۱۰) سفر له لای راستپه وه بیست، وات یه ك سالّی رووناکی ته کاته (۹٤٩×۱۰ ") کیلزمه تر! شا به رجوره، ماوهی نیوان زهوی و مانگ دهکانه (۱و۱) چرکهی رووناکی، وه ماوهی نیوان زهوی و خور دهکاته (۸) خولهك و (۳۲) چرکهی رووناکی، وه ماوهی نیوان خور و بلوتو دهکاشه (۳وه) کاریری رووناکی، وه نزیکترین نهستیره له زهویهوه نهستیرهی (ئەلفاقەنتوروس) ، كى مارەي (٣و٤) سىالى رورناكى لىه ئێمەرە دوورە، بەلام كۆمەڭە ئەسىتێرەي (ئەندرۆمىدا) سارەي (۲) مليـون و (۳۰۰) هـهزار سـالي روونـاكي لـه ئيّمـهوه دروون! تېرەي كۆمەلەي خۆرى خۆمان دەكاتە (۱۱) كارېزى رورناكى، ره له و مهجه ره به دا (۱۰۰) هـ هزار مليـ تن ته سـتـ تره هه يه، کــه یهکنکیان خورهکهی خومانه! رمارهی مهجهره زانرارهکیان لهلای مرقف تانیّستا (۱) مهجه رهیه، جگه له مهجه رهی خرّمان (مهجه رهی کاکیشان)، بهبروای زاناکان (۱۰۰) ههزار مليـون مهجـهردي تـر ههيـه، وه لـهنيّو مهجـهره ناسـراوهكاندا مەجەرەي (ئەندرۆمىدا) گەررەترىن مەجەرەپە! ئىھنتى ئىھ هه مول ماره رور دوور و ژماره هیجگار گهورانه دا که هه مووران گەورەيى و فراوانىي گەردوون دەرئەخەن، مرزق توانيوپەتى تەنھا ھەنگارىكى زۇر بچووك بېيى كىھ ئەرىش (١٥٣) چركەيھ، واته گەيشتنى بە "مانگ"!! گەورەيى و فراوانى ئەم گەردوونە

کاریکی وای کردووه که گهران بسه سوای بوونه و درانی شردا کاریکی زقر گران و دریژخایه ن بسی، وه نسارس و و درگرتنی نامه یه ک بق بو بونه و درانه سه رتاپای ته مه نی مرقفایه تی بسوی، بسی نموونه نسارس و و درگرتنه و دی نامه یه کی بی ته ک که به خیرایی رووناکی ده نیرری بق نزیک ترین نه سستیره لیمانه و پیریستی به (۱۹۸) سال هه یه، خق نه گهر نامه یه کی له و جوره نیررا بق مه جه یه ی نه ندرق میدا نه وا پاش (۱) ملیقن و (۱۰۰)

سهبارهت به ههسارهکانی کومه آهی خوری خومان، تا نیستا هیچ ناسهواریکی تبهواری بوونی ژیان نهسه ر آهو همسارانه دا نیه، ناسهواریکی تبهواوی به واوی رهگهزهکانی مانه و و بهرده وامی ژیان نهوانه ش بوونی گازی نوکسجین، ناو، پهستانیکی هموای گونجاو، هی نیش کردنی گونجاو، وه پلهی گهرمی گرنجاو، چونکه نهسه ر ههندیک نهوههسارانه زور پلهی گهرمی گرزور و نه ههندیکی تریاندا یلهی گهرمی زور زور نزمه.

هەرۋەھا بەرجۆرەش بى رەگەزەكانى تر، ھەر بى ئەبوۋن يان ئىمگونجاندنى يەكىك لىەر رەگەزانە، ۋە يىان ھىممۇريان، ئەگرنجاندنيان بى زىيان ماناى ئەبورنى زيانە لەر ھەسارانەدا.

گەپان بەدواى ژیاننکی تری رەك ژیانی مرؤف له شویننکی تری ئەم گەردوبەدا، كارنکی زور گران و دریژخایەنه، چونکه لهلایهکهوه ماوهکان یهکجار دوورو دریژن که پهیوهندیکردن تیایدا کاتنکی زوری ئهوی، وه لهلایهکی شرهوه زاتاکان نازانن بههوی چییهوه پهیوهندی بکهن بهر بوونهوهرانهوه ئهگهر بههنی وه شاخل ج زماننگیان لهگهادا بهکاریهینن که شهوان لمیان و وهلام بدهنسهوه، شقی ئهگهر زاتاکان

شەيۆلەكانيان بەكارھىتا، دەبىي كىام لەرەلەرات بەكاربىتن؟! يەلام لەگەل ئەرانەشىدا زاناكان دانەنىشىتورىن رالبە ھەراداندا بەردەوامن، وھ بق شەر مەبەسىتەش زاناكنان باشىترىن ھۆكىارى بىدىدەندى كردنيسان ھەلىزاردورە كسە ئسەرىش شسەپۆلە بيته ليه كانه، مهرجه ندم ته ردش گرفتي خرّى هه يه .

وه لهنیو ئه و زانایانه ی که لـه و بـواره دا هـه والیان داوه زانما

(فرائك ديراك) بوو كه لىيە سىيالى ١٩٦٠ دا هـــه رلي دا كـــه به یوهندی بکات به بوونسه وهراني تسري دەرەومى زەويەوم، بۆئەرەش زىساد لىھ (۲۰۰) کـــــاژیر مارەتەرە بق ئەرەي نیشانه یه ک و دریگری له نزیکترین تهستیره له زدويهود، بعالام ھەركەكانى بىخكسەلك بسوو، وہ لبہ سیالی 15 1171 بەرئامەيــــــەكى نيرده ولهتى بهناوى (SETI) وبه دارتيازرا که کاری پهرنامهکه

گەران بىرو بىددواي

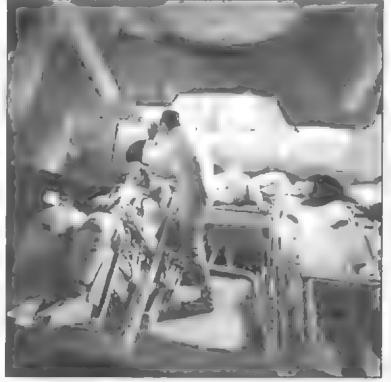
شارستانيتي ترالهم گهردوونهداه نهو بهرنامهیه کومه ليك زاناي له خرّگرتبور که له وانه ش زانا (فرانك ديراك) بوو، ديراك له و بەرنامەپ،دا ھاركىش،مەيەكى دارشىت كىم تىسايدا ۋمسارەي شارستانیتی به کانی کومه له ی خوری خومانی ده رخستوره، بەبئى ئەر ھاركىشەيە كە بە ھاركىشەي دىراك دەناسىرى رُمارهي شارستانێتييهكان دهگاته يهك مليوّن شارستاني! ،

وه له (۲) ی تبازاری سیالی ۱۹۷۲ دا که شبتی تاسمیانی ئەمەرىكى (بايۇنىر ١٠) لە ئەمەرىكارە رۆيشت بـەرەو ھەسارەي مرشته ری و هه ساره کانی تر؛ ته و که شتیه له مانگی حوزه برانی سنالی ۱۹۸۶ دا لنه سنووری کومه لنهی خنور ده رجنور؛ وه بهخيرايي (٧٥) هـ هزار كيلزمـ هتر لـ كاژيريكدا بـ وهو قوولايي گەردورن رۆيشىت. ئىەر كەشىتيە لەگلەل خۆيىدا نامەيلەكى مەلگرتورە كە مارەكانى (١٩×٢٢) سم بىور؛ (سەبرى وينه ١)

نامه که له ماده ی شالتوونی بوخت و نه له منیقم دروست كراوه، بقِنُه وهي تواناي مانه وهي هه بيّت بـق هـه زاران سال، لـه

سەرھوھى نامەكەرھ لاى جەيى ھۆلكارى دوو بازنى كۆشىراون که شهرهش هیمایه بن گهردیلهی هایدرقجین، چونکه گازی هایدر ترجین توخمیکی زور بالاره به همور گهردورندا، ثینجا وينهى شافره تنك و بياويك كراوه به قهوارهى خويان وه پياوهكه دهستى راستى بەرزكردۆتەرە رەك نيشانەي سەلام کردن و ناشتی دهربرین، وه له بشته وهی هه ردووکیان ویشهی

ئاسۆپىية درىزدكەش بۇ لاي راست، يېردرى دوورى زدويـه لـه تاوهندی مهجه ره که مانسه و چه و ه لای خسوار هو چی نامه کسه ش بازنەيەكى گەورە ي ئىل بازنىەي بچووك ھەپيە كىھ نىشىانەن بىل كۆمەللەي خىزر؛ واتە خىۋر و ئىق ھەسىارەكەي، ۋە لىە بازنىەي سيههمه وه که زهويه هيٽيك کيشراوه بن کهشتيه که بهلگهي ئەرەپە ئەر كەشتپە رانامەكەش لە زەرپسەرە ھاتورن، شايانى باسه که له مانگی نیسانی سالی ۱۹۷۳ کهشش ٹاسمانی ئەمەرىكى (بايزنىر١١) ش ئىزىدرا بەرەق قەزاق ھەمان نامەي بيشروري همه لكرتبوو. وه له (١٦) ي تشريني دووهمي سمالي (۱۹۷۶) دا نامه په کې تر نېزيزا به روو فه ژاه به لام شه مجارهيان نامەكبە بىتەل بوق، ۋە لىە تەلسىكۆپى ۋادىۋىسى (ئەرىسىيۆ) وەئىزرا، ئەر ئەلسكۆيە گەررترىن ئەلسكۆيى رادىزىيسە كىھ تسیرهی دهفرهکهی دهگانسه (۲۰۷) مسهتر وه دهکهویتسه دوورگەكانى (پۆرتۆريكۆ) وە؛ نامە بى تەليەكە لەسەر دريىرە شەيۆلى (٦و١٧) سانتيمەترە راۋە يېك دېت لىھ زىجىرەيسەك نیشانه که لهسهر شیرهی خال و هیل بوون وه ژمارهیان

(۱۹۷۹) دانه بدور، که به ههمور نیشانهکان نامهیه کی (۷۳) دیری لی دروست دهبی وه له (۲۲) ستورندا، نامه که نیررا بدو بخ کومه له تهستیرهی (M₁₃) که پیک دی له (۳۰۰) ههزار شهستیره وه (۲۲) ههزار سالی رووناکی لهزهویه وه دووره، واته ناردن و وهرگرتنی وه لام لهو تهسستیرانه وه (۸۶) ههزار سالی تورید!! درسه دری وینه ی ۲ بکه).

نه و نامه به دا کومه آیک زانیاری باشی تیداییه وه ک گه ردیله
رُمارهی هایدروجین و نایتروجین و کاربون و فوسفات، ترشه
ناووکیسه کانی سیفه ته بوّماوه بیسه کانی مسروف، زانیاریسه
بنه په تیمکانی کیمیای ژبیان، دریّش مروف و رُمارهی نزیکی
بقد دانیشتوانی سه ر زهوی و هیتاکاری شسویتی زهوی له ناو
کومه له ی شوردا و جگه له وانه ش له نامه که دا نیشاره ت بق
ته لسکویی رادیویی (نه ریسیو) کراوه!.

وه له مانگی شابی سالی ۱۹۷۷ با کهشش ناسمانی نهمهریکی (فریاجیرا) نیربرا بهرهو فه زا که نامههای دهنگی ههای دانیربوه نامه که لهسسه کاسیتیکی مسی به شالتوون داپرشراو بهوه وه له کاسیته دا زور دهنگی جیا جیا تومار کراوه نهوانه: دهنگی سه لام کردشی دانیشتوانی سه رژهوی و به نزیکهی (۵۰) زمانی جیاواز؛ دهنگی تری وهك دهنگی نوترمزییا، شهمهنده فه دهنگی موسیقای جیهانی وهك ههوره گرمه و گریانی منال، وه دهنگی موسیقای جیهانی وهك سهمفرونیای بتهرفن و باخ و ههندیک موسیقای تری هیواش و مؤسیقای میللی، نهمانه و چهند زانیاریه کی تریش له و

وه زاناکان وایان داناوه که کهشتیه که له سالی ۱۹۹۰ دا کومه لهی خوری به جی هیشتین، وه له مانگی نه یلوولی سالی ۱۹۹۷ دا کهشتی ناسمانی نهمه ریکی (فویاجیر ۲) نیزرا به رهو فه زا که ههمان کاسیتی پیشوری هه لگرتبور، وه له سمالی (۲۰۰۷) دا کهشتی (فویاجیر ۱) نه گاته دورری (۱۵) هه زار ملیون کیلزمه تر له زهویه و ۱.

شایانی باسه که تائیستا هیچ نیشانه یه وه بیان وه لامیک له هیچ شویننیکی شهم گهردوونه وه نهگهیشترته وه دهستی مرزف، به لام شهوش پشتی زاناکانی ساردنه کردرته وه چونک به به پیتی برخوونی زاناکان شهوه شیتیکی تاساییه و شهو کاره وه ختی رود و پشووی دریتری شهوی تا ئیستا برزره ی (سایکلوب) یان له به ردهستایه که کاری شهو پرزره یهش دروست کردنی گهوره ترین ته لسکویی رادیزییه که جیهاندا، شهو ته اسکویی رادیزیی پیک دید که تیره ی ده ده در (۱۰۰۰) ته لسکویی رادیزیی پیک دید که تیره ی

وهههستیاریهکانیان به بسری (۱) ملیدون جار زیاتره اسه مهستیاری همهور تهاسکویه رادیوییهکانی تسروه شهتوانن پهیوهندی به و ته اسکویه رادیوییهکانی تسروه شهتوانن رویناکیهوهن له زهویهوه بکات. همهروهها زانیا رویسیهکانیش پیشنیاری دروست کردنی تهاسه کرییکی رادیویی فهزاییان کردویه که تبره ی دهفره کهی (۱) کیلومهتر بی (۱۰۰۰ مهتر)!! کردویه که تبره ی دهفره کهی (۱) کیلومهتر بی (۱۰۰۰ مهتر)!! بکات، ههروهها به پی ههوالات که رادیوی دهواهتی کویت بکات، ههروهها به بی سهوالات که رادیوی دهواهتی کویت بلاوی کرده وه له مانگی نیسانی نهسالدا (۱۹۹۹)، تازانسی فهزایی شهمریکی (ناسا) بهنیان که له مانگی تازاری سائی فهزایی بهناوی (بیگل ۲) وه رهوانهی فهزا بکات بهمه بستی گهران بهدوای بوونه و مرانی تاری وه و مراف

ئیستا بیروپای زاناکان روّر بهروو پنیش چووه دوربارهی بوونی بوونی بوونی و اسانی تسر لهم گهردوونهدا، چونکیه بهپیّی راپرسیه که که استالدا ۱۹۹۹ کسراوه دورکهوتروه که له مسالدا ۱۹۹۹ کسراوه دورکهوتروه که به بوونسی بوونسی بوونسی تری وه که مرقف ههیه، شمه لهکاتیک که ههمان راپرسی کرا له سالی ۱۹۵۲ دا و ههر له شهمریکا به لام تهنها راپرسی کرا له بوونی بونه و درانی تر ههیوه!

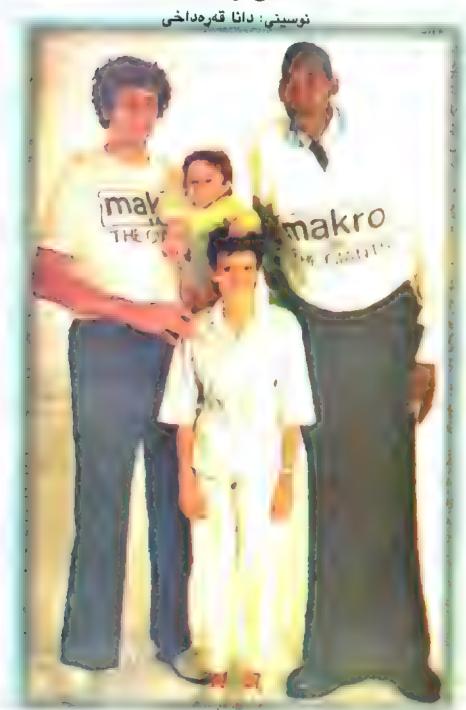
له کوتابیدا ئه وه ما وه باتین که بابه تنکی شارا زور زوری شهور شهری و و هه روا له وتاریخی کورتدا نداتوانری هه موو ورده کاریه بخریته به ردهست، ته نها نه وه نده شهین که چه ند هیاتیکی درتر و پسان بخهینه سهر بابه ته که و چمکیا له هه رادانه کانی مرزف بخهینه رووه وه شهو رنگایه ش په کچار دروره، به لام هه موو رنگایه کی (۱۰۰۰) میلی به ته نها یه له هه نگاو ده سبت پی شه کات و وه نیستا مرزف شه و ته نها هه نگاوه ی ناوه !.

سەرچاومكان:

- ٩٠ كتيبي (نظرتنا المماصرة الى الكون/ دانراوى دكتقر طالب نامى الخفاجي/ ١٩٨١.
- ٢٠ كتيبى الحياة الذكية في الكون / دانراوى دكتور حميد مجول النعيمي / ١٩٨٩.
 - گزفاری العربی ژماره ۲۱۵ / سائی ۱۹۸۸.
 - ٤. گوفاري العلوم ژماره كاني ٢٢،١٨.

ژیر میشکه رژین

Pituitary gland

دریزی نام رژینه ۱٫۵ سم دهبیت پانیه که ی دهگانه ۱ و.

کیشه که شی نزیکه ی ۱٫۵ سم دهبیت پانیه که ی به رژینی له

نیردا، به لام له می دا که میک گهرره تره و دهگانه ۱ و ۱ — ۷ و،

گم، نام رژینه به می ته دیکی کررته و به ده ما خه و به ستراره

پری ده لین مایپی سه نهمس hypothalamus. رژینه له شارئین یا سه رژکه رژین
دهبریت چونکه به سه ر چالاکی هه موو رژینه کانی دیکه ی له شدا

زاله، و بی نام رژینه، هیچ رژینیکی دیکه ی له ش ناتوانیت

کاره کانی خزی جی به جی بکان.

ئهم رژینه له سن پلی سهره کی پیکهانوه که بریتین له پلی
پیشه (pars anterior) و پلی ناوهند (Intermidia) و پلیسی دواره پیسا ده میساره پیسال (Neurohypophysis)

يلى ييشهوه:

ئەم بلە گەلئك ھۆرمۇن دەكاتە خويتەرە كە ئەمائەن:
- The Growth hormone:

شهم مۆرمۆن به سقماتقتروپین (Somatotropine) ناودهبریت، که بهمانای گهشه پی کهری لهش دیت چونک توانا دهدات لهش و گهشه به خانه کانی ده کات، بهتاییه تی خانه کانی ده کات، بهتاییه تی خانه کانی شیسك خانه کانی شیسك به باری در پی و تیره بی دا، له به رشودی شیسك به مقربی خویکانی کالیسیوم و فوسفور و تیشکی خوره و گهشه ده کات، بویه شهم مقربونه هانی مهمیله کانی ریخول که ده دات بق مرینی خویکانی کالیسیوم و فوسفور تا بگات شیسکه کان و روو گهشه بان پی بکات و پته ویان بکات مهروه ها شهم هزرمونه بارمه تی دروستکردنی پروتینیش ده دات له له شدا و ده بیته موی گورینی چهوری بو پروتین که شهمه هاندانیکه بو گهشه اله له ده دات

لهم بارهیه به گهنیک تاقیکردنه به نهسه ر شهوه کراوه که نایا هزرمونی گهشه (سوما تزترویین) ی کنام گیانه و و ربی مرزف باشه که شهی مرزف باشه که شهی دورکه و که هزرمونی که شهی مهیون له هی هموو گیانه و مرزکی دی بن مرزف باشتره.

شایانی باسه هورمونی گهشه دهوریکی بالاش دهبینیت له کردارهکانی زینده پال (میتابولیزم) ی خوراك و دروستکردشی پهنکریاس و خووکه سور و بالایونه و ی چهوری به لهشدا و یارمه تی دروستکردنی شیریش دهدات له مهمك دا.

چۆن ئەم ھۆرمۇنە دەريْژريت؟

تاقیکردنیهوهکان دهریان خسیتوه کیه ناوهه ی Somatotrophin) هایپزسه لهمه سه هرکاری SRF واته Somatotrophin) ده پرژیت که به هری خرینه وه دهگاته رئیرهیشکه رئین و هانی دهدات بق رژاندنی هررمونی سترما توتروین.

۱) هۆرەۋنى ھاندەرى رژينى دەرەقى: The thyrotrophic hormone

دهرهقیه یا مله قورت پرتن رژننیکه کهرتزت ته اولای بخری همواوه و له سکهروی بریدهی پینجه و شهشه و موله مدونه می مدینه دایه، رهنگیکی قاوهیی مهیله و سوری ههیه له دوو پل پیکهاتوه، ههر پله نزیکهی ۵ سم دریژ و ۳ سم پانه، لهناوه پاستیشدا به هنری پارچه ده رپه پرویکه و ۱ مدر (Isthmus) به یه کهوه نوساون کسه دریدی ۲وا سسم و پانیه کهرش ههرنه و ده ده بیت.

کاری نهم هزرمزنه هاندانی وهرگرتنی یزده له خوینه و بی ناو دهره قیه بی داو دهره و بی ناو دهره و بی ناو دهره و بی ناو دهره و بی داره بی دروستکردنی ماده ی هزرمزنی سایرتکسین (Thyroxin). ژیرمیشکه رژین شهم کاره له ژیر کارتیکه ری ماده یه دا ده کات که له (هاییوسه امه TRF) هه رسی که سایرزکسین له خویندا که م بوه وه TRF ده رژیت و هانی ژیرمیشکه رژین ده دات بی رژاندنسی هزرمزنسی هسانده ری در دوره یه سانده ری ده دره ده داده و دره ده داده به می شوده یه سایرزکسین ده ریزیت.

۲) هۆرەۋنى ھاندەرى توپكلى گورچىلە رژين: The adrenocorticotrophic hormone

شایانی باسه دوماخ له ریّگای هیپرسهاهمهسه وه مادهی Corticotropin relasing) دورترت که بریتیه له (factor مسانی زیرمیشکه رازنی دودات بسق رژاندنسی شهم هزرمزنهی.

۳) هزرمزنی هاندهری شیر: Lactogenic hormone

مهمك، ئهندامی شیر دروستكردنه له میدا به لام له نیریشد! ههیه، و گهشه ناكات و قهرمانهكانی خوّی جی، به جیّ ناكات، مهمك له میدا له سیّ بهشی سهرمكی پیّكدیّت: رژینه شانهكان — و ریشاله شانهكان و چهوره شانهكان،

يەكەميان واتبە رژينيە شانەكان — Glandular

tissue سه نزیکهی بیست پل پیکهاتوه و هاور پلهش له زماره یه نزیکهی بیست پل پیکهاتوه و هاور پلهش له اله زماره یه کی زیر ورده پل پیکنیت، نهوانیش هیشوه چیکلدانه (Cluster of alveoli) یان دروست کاردوه پیکلدانه کان به ورده جوگهای گهوره تر پیکدیتن تا له پههکتریه و به بستراون، بهمه جوگهای گهوره تر پیکدیتن تا له پاشدا ده بنه گهیه نه موگهای شیر (Lactiferaus ducts) پاشدا ده بنه گهیه نه مورد گهیه نه ورده خوره کانی شیر بهروو ناوه پاستی مهمل ده کورده توره که پیکدیننین و ورده توره که پیکدینین کسه لسهم ورده توره کانی ورد ورد لهسهر گوی مهمل ده کورنده ورد هی خوره کورد ورد لهسهر گوی مهمل ده کورنده و میرد.

دووهمیان: واتبه بهشی ریشانی، دهوری رژینه شانه دهدهن و بهیهکیانه و توند دهکهن.

سییه میشیان: واته چهوریه شانه، بهشی دهره وه مهمه داده به نشینت و راسته و خده ده که ورنته ژیدر پیسته و و استه و خده و ده که ورنته ژیدر پیسته و مهمه اله نیزان بله کاندا ده بینریت، بری چه وری له سهر قه باره ی مهمه کزی مهمه (Nipple) مهیه که ده وری بنکی شهم گزیه به به به شیکی مهیله و ترخ و قاوه یی باو ده وره دراوه پی ده داین خهرمانه (الهاله - areola) که له سهر روی خهرمانه شهرویله ر (الهاله - Areola) که له سهر روی خهرمانه شهرویله ر (Areolar gland) یا ورده جزگه کانی مزنتگمری شهرویله ر (Montgomery s tubules) که داداتی ساله بری دا سهری سهر در کوری مهمه چهروده که ن

دهوری مورمونی مانده ری شیر پرولاکتین Prolactin که ژیرمیشدکه رژیدن ده ری ده دات بریتیه له ماندانی رژینه ورده کانی ناو مه مك بو دروستکردنی شیر و خه ست کردنه و می کالیسیوم و پروتین و چهوری له خوینه و ه.

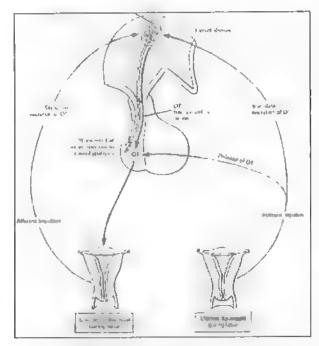
غۇرمۇنى ھاندەرى رۇپئەكانى زاوزى: The gonado trophic hormone

چەند مورمۇنتكى، ژېرمېسكە رژين، لىەنتىرومىدا دەيسان رژيت، و لەرتىگاى خويتەرە، دەپانكاتە مەندىك للە ئەنداسەكانى زاورى دەك:

أ) لهميندا:

The لي (FSH) ہے۔ (FSH) ہے۔ follicle stimulating hormone

ئەم ھۆرەۋنە كاردەكاتە سەر ھۆلكەدان، چېكادانــەكانى ھۆلكەدان و ھانيان دەدات بۇ گەشەكردن. تىا بترانىن ھۆرەۋنى ئۆسترقجىن Ocstrogen دەرىدەن، ھەروەھا ھەر مانگەش يەك چېكادانەيان لەمنى پۆگەيشتودا ھۆلكەيەك گەشە پىزېكات و بەرھەمى بهزىنىت.

۲-هزرمزنسی هسانده ری تهنسه زمرده (L.H) پیسا Luteinizing Hormone:

گه ه قرمزنه یارمهتی چاکردنه وهی شه و خانانه دهدات که هناکه یان دروست کردوره، و ورده ورده پیکهاتویسه کیان لسخ پینکده هنینیت پسنی ده و تریت ته نه زهرده Corpous کسه دهبیت هستری رژانسین هقرمقنسی سسکپری اوساله کسه ده بینت هسردو هقرمقنه کسه به به کسه وه، واتسه شیستری و پریجسترین، چگه له و کارانسه یه همیانه، سوری مانگنه همیانه، سوری مانگنه همیانه، سوری مانگنه همیانه، سوری

سوری مانگانه له نافرهندا، کاریکی نالوره، لیرهدا به چاکی درانین بو رونکردنه وهی باسه که به کورتی لیدی بدویتن.

سوری مانگانه؛ کژمه له گزرانیکی فسیزلزژیه له لهشی نافره تدا رورده دات (له تهمه نی ۱۲ یا ۱۲) سالیه وه تما نزیکهی ۵۵ سال ی سالی و هه ندیك جارتا ۵۰ سالیش.

هـهر سورپنکی مانگانه ۲۸ روژ دهخایهنیت (لهوانهشه لـه هـهندین شافرهندا بگانه ۲۳ روژ) شهتوانریت سورهکه بههیی فهرمانهکانی ژیرمیشکهرژین بکریت به سی بهشی سهرهکیهوه:

- قۇناغى ئۆربىرىن The proliferative phase چوار رۆژ دەخايەنىت.
- ۴. قرناغی رژاندن یا دوردان The secretory phase.
 که دو روژ دوخایهنیت.
- قۇناغى كەرتتە سەرخويىن Mensetrual phase كه
 چوار رۆژ دەخايەنىت.

قۇناغى يەكەم:

له کاتی گهشه و پی گهیشتنی چیکلداندا، وه او باسکرا هزرمزنی نیسترزجین ده پرتیات هزرمزنه که ده چیته نساو خرینه و د کسار الهسه ر پهرده ی ناوپوشسی منسالدان endometrium ده کات. هانی ده دات بزنه و هی خیرا خیرا خیرا خانه کانی دروست ببیته و ه و ناوپوشسیکی نه سستور دروست بکه ن، ژماره ی ورده رژینه کان و مولوله خوینه کان زیاد بکه ن.

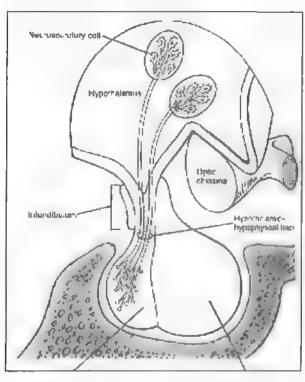
قَوْنَاغَى دوومم:

ورده رژینهکان، دهردراوهکانی خقیان دهرژینه ناو بقشایی منالدانهوه، بقیه بهم ققناغه دهوتریت ققناغی رژاندن.

ئیستا پەردەى ناوپۆشى منالدان ئەستور و شیدارو پرە كە دەزولەى خوین. و ئیستا ئامادەيە (ئەگەر پیویسىت بكات) بىق گرتنەوەى ھیلكەى پیتراو.

قۆناغى سۆيەم؛

ئهگهر هیلکه له جوگهی هیلکه (جوگهی فالوب) دا نهپیترا، ئهرا بوونی ریزهههکی زوری پروجسترون له خویندا چالاکی زیر میشکه رزین بو دهردانی (LH) دهوهستینیت، ئیتر (LH) له

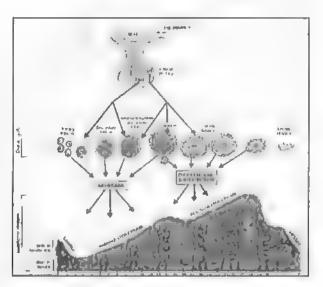

خریندا که م دوبیته و نامینیت نهمانی (LH) دوبیته هری پروکانه و دوبیته هری پروکانه و ی تهنه زورده، به م شیرویه پررهسترونیش که دوبیته و هه که پررهسترون له خویندا که م بردوه، پهردهی ناوپی شدی منالدان دوست دوکات به پچراندن و مولوله خوینه کانیش دوپچرین، رژینه وردهکانیش زور دوپرین خوین له مولوله پچراوهکانه و بهردوبیت، و شله یه دوست دوکات، که پی دولی شله یه بی نویزی Menstrual flow.

ههر کهریژهی پریجسترین له خویندا شهوهنده نیزم بوره و گهیشته ریژهیه کی تاییه تی، شیتر ژیر میشکهرژین دهست دهکات به رژاندنی (F sH) واته هزرمیّنی هاندهری چیکندان ناماده دهکات بی گهشه پیکردنی هیلکهیههی دی، و بهم شیرهیه سورهکه دهست پیدهکاتهوه به لام نهگهر هیلکهکه له میرگهی فالویدا پیتراه کورپهله دروست دهبیّت، شیتر سوری مانگانه دهوهستیّت. لهبهرشهوی پهردهی نارپوشی منالدان ناپچریّت و شسلهی بینویریی پهیدانابیّت، ورده ورده هیلکه ناپچریّت و شسلهی بینویریی پهیدانابیّت، ورده ورده هیلکه بیتراوهکه کمه تهمهنی لهنیوان ۳-۵ روزدایه دیته ناو پیتراوهکه کمه تهمهنی لهنویی ناوپوشی منالدان هورمیّنیک منالدان هورمیّنیک منالدان هورمیّنیک دوره ورده ورده ورده میلکه منالدان هورمیّنیک دورمیّنیک دورمیّن که پینی دهایّن گونادوّتروّیین gonadotropin. شه هررمیّنه پاریّزگاری تهنهزهرده دهکات بوّنهوهی نهپوکیّتهوه و بهردهوام بی نه دهردانی پروجستروّن دا.

تا پرزجسترزنیش لهخویندا همهبیت کورپه له که لهبار ناچیت، منالدان بهباشی رای دهگریت نزیکهی چل ههفته

۲. فاسۆپرسىن يا پترىسىن: Vassopressin or Pitressin:

شهم مورمونه کارده کاته سهر بوریچکه کانی میز له گررچیله ده دات له ناوی ریاده ده دات له اور گررچیله کاندا، یارمه تی مرینی شاوی ریاده ده دات له گررچیله کاندا، نه به رئه و زورجار پیزی ده لین دره میزین میز که م ده کاته و و نایه لین مهمور تاوی نهش به هوی میزه و مرواته ده ره و مروقه که و شك ببیته وه.

چونکه نهگهر نهم هۆرمۆنه کهم بوو، یا ژیرمیشکه رژین نهیتوانی دهری بدات، نهوا که سه که تووشی نهخوشی "گهنده شهکره" Diabites inspidis دهییت، که بسه مسیز نقری شهکره" Polyuria و رقر تینویهتی Polydipsia دهناسریتهوه و ردنگی میزه کهی زهردباو دهییت، کیشی جوری Gravity رقر کهم دهبیتهوه تا وای لیدییت رقری ۸ – ۱۲ لیخر میز ده که دهبیته و له ههندیك جاری دهگمهنیش دا دهگانه نزیکهی ۲۰ لیخر میز له رقریخدا، کیشی جوریه کهی شهوهنده که دهبیته و ههانه ۱۰۰۰ود.

ناو له لوله کانی خوی، و ناو ریخوّله و نیّوان خانه کانیشد! کهم دهبیّته وه، نهمه ش دهبیّت هنری تینویّتی زور، ته نانه ت زانا بزید له م باره یه وه ده لیّت، نهوه نده تینوی دهبیّت له وانه یه میزی خوی بخواته و (بروانه Boyd ل ۱۰۶۲-۲-۲۰۲۳).

ئے م نهخوشیه ، به زوری به هوی چهد هوکار نکه و په دراده بنیت الموانه تنک چورنی هایپوسه له ماس یا بریندار بوونی پلی دواوه ی وقر منشکه روین به هوی نه شته رکاری یا همر هوکار نکی دیکه یا پهیدارونی لوو، یا تووشیونی تیفوئید یا ثه نفلونزا ، یا هموکردنی دهماخ Endo cephalitis شایانی باسه نام نه خوشیه به روری له و نیرانه دا ده رده که ویت که تهمه نیان له وی پر چهه ه به وی و به دورده که ویت

یلی تاریند Intermidia lobe:

 (نزمانگ) كۆرپەلە لە منالداندا دەمئىنىتەرە و گەشە دەكسات تىا دەبئىتە ساوايەكى ئەراق لەياشدا لەدابك دەبئىت.

ئەمەى پیشەرە كارى مۆرمۆنەكانى زاروزى بورن لـ مىندا؛ بەلام ئەر مۆرمۇنانە لەنىردا بريتىن لە:

۱-مزرمزنی هاندهری چیکادانه FsH.

The .(ICTH) مۆرمۇنى ماندەرى نتوانە خانەكان (ICTH). interstial cell stimulating hormone

په که میان کارده کاته سه ربزریچکه کانی تو و دروست کردن له ره ته (گرن) دا، که پییان ده و تریت شوراره بزریچکه کان و کاریان دروست کردنی توره Sperm.

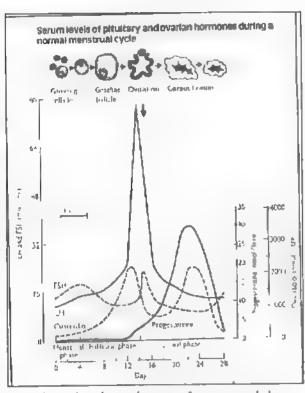
دورهمیشیان کار دهکاته سهر نیّوانه خانه کانی و ه ته (گـون)
برّنه و ه سانی بسدات تسا هرّرموّنسی تیستریّستبریّن
Testosteron دهریده ن، شهم نیّوانه خانانه که کهوبونه شه
نیّوان تواوه بوّریچکه کانه وه پیّیان دهوبریّت نیّوانه خانه کانی
لایدگ.. و شه هرّرموّنه ش کـه دهیریّترن، بهگونه هرّرموّن یان
نیره هرّرموّن ناسراره، کسار لـه دهرخسستنی سسیفه ته
دورهمیه کانی نیر دهکات، و ه ک دهنگ گری، زوربوونی موو،
ناره زوری توخمه کهی دیکه

فەرمانەكانى يلى دوواود؛

ئەم پلە دور مۆرمۆنى گرنىگ دەرۆزىت كە راسىتەرخۇ مايپۇسەلامەس Hypothalamus كاردەكاتە سەر دروسىت كردىيان و بريتىن لە:

۱۰ - ترکسی ترسین Oxytocin یا پیترسین Pitocin:

نهم مۆرمۆنه كار دەكاتە سىەر منالدان و مانى كرژبوون و خارپوونەوەى دەدات بەشتوەيەكى رتكوپتك بەتاييەتى لىەكاتى منال بورندا، لە مەندىك بارىشىدا يارمەتى مەمكىش دەدات بىق دروستكردنى شېر،

بروا وایه همهردور شهم دور مادهیه لمه پلی ناوهند و که مینکیان لمه پلی پیشه وه پهیدا بین. که دهبنه هی که میکیان لم پلی پیشه وه پهیدا بین. که دهبنه هی که سپاندنی توخی پیشت، زانا وایت به بروای وایه شه و گیانه وه رازی دوریا گیانه وه رانهی پلی ناوهندیان نیه وه که مریشك و به رازی دوریا (بروانه Porpoise و نهمهنگ، لرچهنده تا نیستا به ته واری دهمه ساغ نه بوه ته و در که رمنگی پیستی قوله رهش Negroes ساغ نه بوه ته و در که رمنگی پیستی قوله رهش Negroes و شهلینتی Albinos رزاسته و دهچیت برماوه یی بیت له وهی راسته و کر پهیوندیان به مهیت ده چیت برماوه ی بیت له وهی راسته و کر میزندیان به مهر میزانه و هه بیت .

ویّست West دوای تاقیکردنسه و ده ایّست: MSH ی دروستکراو واته شهره ی له تاقیگه دروست ده کریّت، شهر دروست مرزقه که ناکات بکریّته مرزقه و هیچ کاریّک نهسه ر پیّستی مرزقه که ناکات (دروانه West ل West).

تىكچونەكانى ئەم رژينە:

مەبەست لە تىكچوون لەم رۇيتەدا كەم رۋاندىن يا رۆر رۋاندىيەتى، چونكە ئەم دىاردەيە بە مەرلايەكياندا بىت گەلاپك ئەخۇشىي و ئالۇزى پەيدادەكات، كەم رۋاندىن يا زۆر رۋاندىن بەھۆى دروست بورنى لوو (Tumer) ئەسسەر رۇيتەكمە يا بەشبىك لە رژيتەكە كاردەكاتە سەر ئەي خانانەي كە ئورەكەي ئەسەر پەيدابود، و ئەئەنجامدا فسىقلۇرى ئەو خانانە دەگۆرىتىت

بق باریّکی نائاسایی، لەوانەشە تیّکچورنەکە بەھرّی زامىداری بیا ھەر ھرّیەکی دیکەرە بیّت.

ئيمه ليرهدا بهكورتي له ههنديك لهو دياردانه دهدويين:

يەكەم:

کهم رژاندن له کاتی مندالیدا Hyposecretion during دراندن له کاتی مندالیدا childhood:

ته که رپیش بالق بوون Puberty هزرمونی سوّماتوتروپین که م رزا شهرا که سه که توبشدی گرگدن (کورته بالایی (کهم رزا شهرا که سه که توبشدی گرگدن (کورته بالایی پی تینه و رپر الله که الله کی لیه ۲۰۰۱ هیزه کی لیه ۲۰۰۱ هیزه کرنه ندامی زاوزی هه و به منالی دهمینینه و رپر در اریش له و رپر که وانه هیچ خه شیک له قالبی شمانه له ش و لاریان باریك و رپکه، وانه هیچ خه شیک له قالبی له ساله به دی ناکریت جگه له کورته بالایی نه بیت به م جرده یان ده وتریخ در در الاریان ده وتریخی دیکه داری کورته بالای نه رپر و رپک ده بین به م بین په و ورگن ده بین دو ورگن ده بین .

کونه ندامی زاورنشی له گهشه کردن ده و هستیت و ترانای سیکسی نامینیت و زورجاریش تیك چوونی میشک Mental سیکسی نامینیت و زورجاریش تیك چوونی میشک Mental ی پیوه ده رده که ویت، نه گهر له نافره تیشدا هسه بور بسه زوری تورشی و هستاند نه و لسه بسی نویزی amenorthea ده بن، به هزی که م رژاندنی هزرمزنی هانده ری چیکلدانه و له نیزیشدا به زوری نه و که سانه کوسته ده بن (واته هیچ موویه کیان لینایه ت) پیستیان زور ته نك و لورس و ه له پیستیان مندال ده بیت زورجاریش تورکی سه ریان ته واوه ، به لام پیستی مندال ده بیت زورجاریش تورکی سه و خواری سك و سمت د! کوده بیته و و نیزه که ته واو له می ده چیت، قاچه کانی سمت د! کوده بیته و و نیزه که ته واو له می ده چیت، قاچه کانی سمت د! کوده بیته و و به نجه کانیشی و ردن.

دوودم:

Hyposecretion : کهم رژانسدن لهدوای بسائق بسوون during adult life

زۇرجار لەئەنجامى پوكانەرەى كۆئەندامى زاوزىدا كەسەكە تورشى ئەزۇكى Sterility دەبىت لەبەر كەم برونەرە يا ئەمانى تۆر لەنىردا، يا مىلكە لەمىدا.

گەورەبوونى كاكىلەي خوارەوەيان شىيوەيان بەتسەواوى وەك گۆرىلا لىقدەكات.

باسته ره شانه کان Connective tissue روّر زیاد له پیریست گه شه ده که ن، تا وایان لین دیت لیوه کان و لسوت و دهست و قاچی روّر گهوره و نه ستور ده بیت، له هه ندیت باری نه م دیارده به دا بینراوه که ناره زوی سیکسی نه و که سانه روّر زیاد ده کات، به تایبه تی له سه ره تای نه خوشیه که دا، که چی که به سالدا ده چن، روّر روور روّینه کانی راوزییان ده چوسیته وه و ناره زوی سینکسیان نامینیت.

له ههندیک له که سانه دا تورشی گهورهبورنی ههناو دهبن (Splanchnomegally) واته زور گهورهبورنی سیه کان و دل و جگه رو سیل.

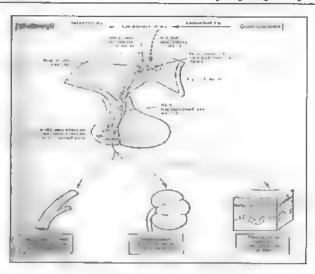
دەربارەى چارەسەرى ھەموى جۆرەكانى تېڭ چورىنى ئەم رژېنىد، پېرىسىتە ئىدخۇش پىشىانى پزىشىكى پسىپۆرى كويرەپژېنەكان Endocrinologist بدرېت، كە ھەندىك جار بەھۆى بەكارھىنانى ئىشك يان ھۆى پىدانى برى تابيەتى لەو ھۆرمۆنانە بە ئەخۇش يان بەھۆى بەكارھىنانى دەرمانى تابيەتى كە دەبىت لە ھەموى كاتىكدا پزىشىكى تابيەتى بريار

ئەگەر بوار ھەبوق لە چەند وتارىكى دىكەدا لە زۆر رۋائىدىن ق كەم رۋاندنى مۆرەزئەكانى دىكەي ئەم رۋىنە دەدويىن.

سەرچاوەكان:

- 1- Thomson, S.A :"An introduction to clinical Endocrinology" London.
- 2- Lavin. N:" Manual of Endo crinology and metabolism" Toonto 1986.
- 3- Behrens. L.H:" Endocrinology".
- 4- Bloom, W."A Textbook of Histology", qth ed. Philiadelphia p.800.
- 5- Ross, wilson:" Anatomy and physiology" 3rd ed. London p.393.
- 6- Chaudhryk."medicne for student s and practitioners" india 5th ed. P.41.
- 7- Farwley: Cushing syndrom Holand p 49-54.
- 8- West:" Text book of Biochemistry" NewYork 4 th ed. pp 1474-1475.

۹-ئهکرهم قهرهداخی: "هۆرمۆئهکان و پههیوهندییان بهدهرورن لهشهوه" بهدارورن/ ژماره (٤٥)

نه مه جگه له وه ی له هه ردوو باره که دا، واتبه چ کاتی مندالی یا دوای مندالی که م رژاندنی هزره زنه کانی ژیرمیشکه رژین کهم و ژیر کارده کاتبه سه و پووکانه وه ی Thyroid gland ده ره قیمه کارده کاته سه و هیلکه دان له می دا (Ovaries).

سێبهم:

زور رزاندن له مندالیها: Hypersecretion during :childhood

موار ممد

ندر رئاندن برای بالق بوین: during adult life:

ئەگەر لەنواى بالق بىرون ھۆرمۆنى گەشى زۆر رۋا ئىدوا كەسىكە تروشى گەلىكە زۆر رۋا ئىدوا كەسىكە تروشىي چوارپىدەل (ئىدەكۆمىگالى دەموچىدار زۆر رواد گەشە دەكەن بەتايبەتى ناوچەرائەن و كاكىلىد و دەسىت و پىئ زۆر زل دەبىن، پىسىتى روو و دەسىت و پىئ زۆر ئەسىتور

رزریهی ثهم کهسانه پشتیان کرم دهبینته به (Kyphosis) نوریهی ثهم کهسانه پشتیان کرم دهبینته به دروی دهستیان دهگانه شهژنزیان.

به کار هیننانی هۆرمۆنی گهشه بۆ چارەسەر کردنی مندالای کورته بالا

Growth hormone

نوسینی: دکتور محمد عبدالرحمن شیّخانی پسپزری نمخزشیه کانی مهناد/ مامزستای کزنیژی پزیشکی

لەئەنجامى كەمى ئەر ھۆمۆنەرە، كورتىم سالان يەمبەرجىنك ئەمەش بەتەرارى لەشىكارى تاقىگەيىدا دەركەرتېيت، يا ئەر كەسانەي گورچىلەيان تورشى يەككەرتنى دريْرْخايەن بوون، به لام هه ولداني بن ووجاني باوان بق زياد كردني دريدي منداله كورت بنهكانيان بهيئى شهو بروايهى كهدوثيت كهساني بالابەرز دەرفەتى باشتريان لەبەردەمدايە ايـق يـەيداكردنى كـارق تەنانەت ژن مینانیش، چونکە تۆژینەرەکان دەریان خستوم کە بالابەرزەكانى دەرچوي زانكۆكان؛ سامان زۆرتر پېكەي، دەئېن له چاو هاوري كورته بالإكانيانداو ٨٠/ي سهر قِكه كاني ئهمهريكا بالآبەرزىوون، ئەسەر ئەم راستيانە باركان، يزيشكەكان ناچار دهكتهن كتهمؤرمؤني كهشته بالقامندالله كورثته بالإكانيسان به كاريبهيّنن لله كانيّكدا شهر مندالانسه هزرموّنسي گهشيهش لهله شبياندا كنهم نسهبوه، تاقيكردنسه وهكان شهوهيان روون كردؤتهوه، كه شهر مندالانهي مؤرمزني گهشهيان كهم نيه. كهمتر سوود لهمؤرمؤنهكم دهبينين للهجاو تلهو مندالانهى كەتوشى كەمى ئەر ھۆرمۆنىھ بىرون بەتاقىگەى روون بۆتھوھ بؤيان؛ كەواتە بەكارھينانى ئەو ھۆرمۇئە بۇ ئەو مندالانى لەرىر فشارى باواندايم شهك بنهمايمكي زانستي لهكهل شهودي تۆژىنەرەكان ھەندىك سودى ئەم بەكارمىنائەي روونكردۆتەرە، لەگەل ئەرەشدا پيويسىتى بەدواداجوونى دريشغايەن ھەيە يى زانینی تهواوی نهم سوود لیوه رگرتنه، لهگه ل نهوه شدا دهبیت ئەۋە بزانرىت كەبەكارھىنانى ئەم ھۆرمۆنە گەلىك كارىگەرى لاوەكى ھەپبە رەك: ھەسىتداريەتى بەرامپەر بــە ھۆرمۆنەكــە؛ شەكرە، زۆربورنى پەستانى دەماخ، زۆربورنى كەرائەي پشت،و شيريه نجهی خوين، و زوربوونسي ريدره ي چهوري لهخويندا، دەرچوونى سەرى ئېسكى ران، گوڭى لاق. ئەمە سەرەراي ئەق بەرپىرەبردىنى خۆراكى دەرمانى ئەمرىكى FDA راسپاردەي ئەرە دەكات كەمۆرمىزنى كەشە Growth راسپاردەي ئەرە ئەرەندالانسە بەكاربىت كە

پاره زټرهى تى دەچىت كەچارەسەى سالانە بەم ھۆرمۆت نزىكەى ٣٠٠مەزار دۆلارى دەويىتى ئەمەش ئەركىكى گەورە دەخاتىە سەر خىيزانى مىدالەكسە يىلا سىەر دەولىت، ئەگسەر چارەسەرى دلىيابوونى دروستى گرتيەرە،

لهگه ل ئەرەشدا بەرئەنجام سوودبەخشە زۆرەكانى ئىمم مۆرمۆنە ئەر غۇخستنە نار مەترسيەرە دەھينن.

لهم سالاتهی دواییدا توانرا شهم هزرمزنه به شهندازهی برماره یی به بریکی زور به رههم بهیناری، لهکاتیکدا له پیشدا لهدهماخی مردوانه و بالفته دهکرا، و مهترسسی تووشبونی نهخوشه کانی دهماخیش لهکاتی بهکارهینانیدا زور لهنارادا بوو؛ تیستا یاش نهم دوزینه و هه، کیشه یه کی گهوره چارهسه رکرا،

سەرنج: بەرپىز د. محمد عبدالرحمن ئــهم باســهى بەعـهرەبى بى توسىبوين بەرىز م. ئەكرەم قەرەداخى كردى بەكوردى،

چەتەگانى كۆمپيەتەر ئۆيان دەچنە ناۋ جېگەس كۆميانياكان لەسەر ئىنتەرنىت

نەرانەيە بەكارھيندەرى كۆمپيوتەرى گەرۈك (المتتقل) كاتنىك خىزى دەكات بىە ئار يەكنىك ئەشىرىندەكانى تتۇرى ئەنتىەرنىتدا وابنىت بەرجار كەبئىرەييە، بەلام ئەمارەى تەنھا دەخولەكدا ئەتوانايدايىـ خىزى بكىات بەبەرنامەي سەرەكى كۆمپيوتەرى كۆميانياكەدار كارى زيان بەخش ئەنجام بدات.

کزمیانیای (دیلیگنس) بر راویژگوردن لهلمندهن جیهان لموه داگادار
دهکاتسهوه کسورا تهکنیکسکانی چهتسهیی زانیاریسمکان (تقنیسه القرحیه
المعلوماتیه) زژر داآؤزتر بووهو شویننی کزمیانیاکان لهسمر فینتمرنین
زیاتر روویمرووی معترسی دهبنمرهو، شوینمکانی (جیگهکانی) فینتمرنین
دادهنرین بهیمنجهرهی کؤمیانیاکان بی چهماوهر، بهانم لمهممان کاتیشدا
دهروازهیهکه بی دزانی بلاونامهکانی شمر تیکدهرانسهی چییری خوشی
لمعتیکدانی دؤسیه رانیاری کؤمیانیاکان وهردهگرن، یا همهندیجار
همریهوهنده وازدینن کهجوین و قسمی ناشرین لهسمر چیگهی کؤمیانیاکه
بنووسن، همروهها لهتوانای شمر جهتانهدایه کههستن بهیاره کیشانعوه
(ابقزان) و تعنانه مهرهشه لهناسایشی نهتهوایه تی و و اثنیش بکهن
(ابقزان) و تعنانه همرهشه لهناسایشی نهتهوایه تی و و اثنیش بکهن

كارى رجهته بهشهرهفهكان لهوهدا خؤى دەنبنېتهوه كهتاقيكردنهومي سيستهمهكاني زانياري كزميانياكان لهرئى همولى جوونه ناوموه نمنجام دهدهن، هـــهروهها جهتـــهكان لهتواناياندايـــه ســـوود لهبهرنامـــه نامادهكرارهكاني شيكردنهوهي يهرلهكان وهربكرن كهيانهكاني رعاشقاس جەتسەيى) دەپسان داتسى، بىق شورىنىيە بەرنامەيسەك ھەپسە بسەنارى (بتسك گوریفیس)مره 🗝 واتا دمروازی یشتهره 🗕 کهری خوش دمکات بق جوورته ناو كۆمپيوتتەرەۋە للەرى ناردنى نامەيلە كىي سىادەۋە بلە يۆستەي كەلكترۇنى — ئەمەش ريبازيكەي لىەنار جەتئەكان ئەجيىھاندا بە"ئەسىيى تەروادە" ئاسرارد، ئەرە ئەلاي چەتەكانەرە، ئەلاي كۆميانيا گەورەكان لە جيبهاندا سيستهمينكي بهركرى وياراستن بمكارديت كمينى معوترينت (فایدروول) - واتبا دیواری ناگرین - کهبهرنامهیمکی تایبهتی تیدایسه يەيوەندىيەكانى نئوان تۆرى جيهانى و تۆرى ناوەوەي كۆميانياكە يوختە دەكات، (دیثید كازالبه) ي بەرپومبەرى ئاسايشى كۆميانياي (دېليگنس) وای دهبینیست کسه نسهم بهرنامانسه — واتسا بهرنامسهکانی یاراسستن و بەرگىرىكىردن — شان بەشانى رەوتىي يەرەسەندن ويىش كەوتنى ئىەن تەكتەلۇرلىلىدى ئەدارادايىغى ھاتۆتسەدى ئىلرواتى ئىلگونچىت، ھىمرومغا ورتس:- كيُشتكه لموهدايته كمبهرنامتهي (فايتمروول) دهفرؤشيريّت كتموا بهتهواوي كاريكهره بهلام دهبئ شياوي گونجاندن بيت لهكهل ييش كهوتن و ريّكخستن و چاك سازيدا

و.كاره ثيبراهيم

پاقلەس سۆيا

چاندن و بەرھەم ھیننانى پاقلەس سۆیا و دابین کردنى پرۆتینى رووەكى

نوسىينى: عەلى ئەحمەك نەجىپ يسىزرى كشتوكان

> ناری زانستی: Glycine max ناری ئینگلیزی: Soy been یا Soya been

پاقلهی سنزیا به باشترین روره ک دادهنریّت بی به رهمهم هینانی پرؤشین و زهیت، شهم روره که له زوریهی زوری نارچهکانی جیهاندا نه چینریّت.

چین نه سانه کانی پیش جه نگی جیهانی دروه مدا به یه که م ولات داده نرا نه چاندنی پاقله ی سویادا به لام نیستا نه مه ریکا به یه که م ولات داده نریت به ریتره ی ۲۰٪ له کستری جیهانی به رهه م دینیت، هه روه ها له ولاته کانی یابان و نه نده نوسیا و که نه دا و روسیا به زوری به رهه م ده مینرین.

به لام شهم چوار جزرهی پاقلهی سویا که له خوارهوه نوسراوه دهتوانین تووهکهی له ریکهی ریکخراوی (فساو) هوه بیهناین له ژیر پلانیکی ریک و پیک دا لهناوچهی شاره زوور و بتوین بچینزیت و شهویش به هه ابزاردنی سه د جوتیار له و ناوچانه، خولی تاییه تیان بق بکریته وه لهسه و چاندن و به رههم

هیّنانی نهم پاقلهیه و شهنمین کردشی کریشهوهی بهرههمهکهی لهلایهن وهزارهتی کشترکالهوه لهگهل سوست کردنی ثالف شهم جزره له داهاتوردا.

به به کارمیّنانی تالفی ناژه آل و پهله وهر له روه کی پاتله ی سویا دهبیّته هتری نه مانی کیّشه ی پرزتین له کوردستاندا، یهمه ش بریّکی یه کجار روّد له پاره ده گهریّته وه بی گهنجیشه ی کوردستان و دهتوانین له داهاتودا بریّکی روّد لهم پاقلهیمه مهنارده ی دوره وه بکهین.

جۆرە سەركەوتوەكانى پاقلەي سۆيا لە پار<u>تزگاي سىلتمانى</u> ئەمانەن:

1-Lee Soybean.2-Wilciabs soybean.3-Bragg soybean.4-Mamoth yellow soybean.

گرنگی ئابووری پاقتادی سۆیا:

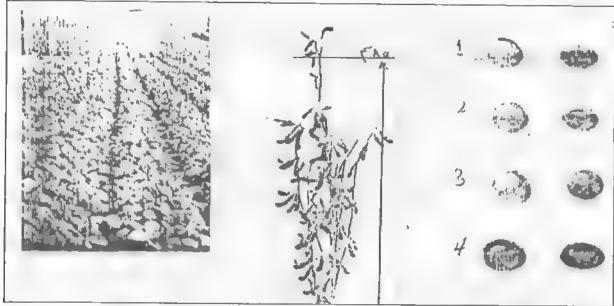
لهبهرشه وه ی بریکی زور نه پروتینی رووه کی دایین ده کات شهمه بوته هوی به برزیوه به وه برخی نه بازا وه کانی شهمه ریکا و شهمه بوته هوی به برخی یه کیلوگرامی ده گاته هو ۱ – ۲ دولار وه یه کیلوگرامی ده گاته هو ۱ – ۲ دولار و هی کیلوگرام نه پروتینه کهی ۱۰ – ۲۰ دولاره، وه گرنگی نه رووی پیشه سازی یه وه زور بووه بست ده رهینسانی زهیست و تنهه که ی به کاردیت بو تالفی تاره ال و یه نه و ور.

سودهكاني لهم خالانهي خوارمومدا دياري دمكهين.

دەرھينائى زەيتى پاقلەي سۆيا:

له تؤوی باقله ی سویا ده توانین زهیت ده ریهینین و شه و خورانه کنستا تویزینه و ها که سور ته وال بسوره ریشه ی زهیتی (۱۸٪ می ۲۲٪) ه. به لام شهم زهیته و شکه و ژمناره ی یزده که ی (۱۵۰۰ - ۱۵۰) ه.

له دوای ده رکردنی شه و یقده رهنگیی ده گوریّبت و بوّنی نامیّنی ده توانین بی خواردن به کاری بیّنین و له زهیته که ی

جۆردهما رۆن و کهره و شهری لئ دروست دهکریت که بن خواردنی مندال بهکاردیت و لهدوای دهرهینانی مساده خواردنیی مندال بهکاردیت و لهدوای دهرهینانی مساده nnargarine ده توانین مقم و پلاستیکی لیدروست بکهین و زمیته پاکهکهی بهکاردیت بق پسکیت و سهری لاك بنق مندالان چونکه به ناسانی ههرس دهكریت و منال گهشه ی پیده کات له به رئه و ی و وی باشی تیدلیه .

سالانه ولاتی تورکیا له بهرههمی پاقلهی سنزیا ۹۰۰ - ۱۰۰۰ تهن کهره دهنیریته دهرهوه بق فرقشتن بهناوی کهرهی پاقلهی سزیا، ههروهها جزرهها شیری دروست کرار لهم پاقلهیه،

يرۆتىنى ياقلەي سۇيا:

رورهکی پاقلهی سویا به باشیترین سهرچارهی بهرهینانی پرقتینی رورهکی له جیهاندا دادهنریت، چونکه بهریزدی له ۲۲٪ – ٤٤٪ پروتینی رورهکی لی دهست دهکهویت که شهم ریژهیه له هیچ روهکیکی شردا نییه لهبهرشهوه نیستا روریهی ولاتانی نهوروپا و نهمهریکا خهریکی چاندنی رووهکی پاقلهی سویان لهبهر نهو پروتین و زهیتهکهی که به باشترین سهرچاوه دادهنرین، له نهنجامی بهکارهینانی پروتینی پاقلهی سهویا لهسهر ناژه آل و پهلهوهر دهرکهورتووه که ریژهی ۱۵٪ – ۲۰٪ شیری ناژه آله و پهلهوهر دهکا له خواردنی ناآهی که پاقلهی سویا سویای تیدابیت.

مەرۋەھا مریشكى هێلكەكەر ھەمۋۇ رۆژى هێلكە دەكات ك ئالقى پاقلەى سويا بخوات، ئەم پرۆتىنە بە باشىترىن سەرچاۋە دادەنرىت بىق قەلسەۋبۇۋنى ئىاژەل ۋ مىرۆف، ئە خواردنسى سىرىلاكى منىالدا بەكار دىت بىق گەشسەى منالەك و شىيرى تابىسەتى مندالى لىئدرۇست دەكرىت، ھەرۋەھا جۆرەھسا مەرھەمى بى جىوان كارى ژنان و چارەسسەركردنى ئەخۆشىيە ئەكزىمىيەكان لىئدرۇست دەكرىت.

دروست کردنی دریس:

به وشك كردنى رووهكى پاقلەي سۆيا دواى ئەرەى كە رووهكەكە كەلوەكانى تۆرى ئىندەكەرنىت دەست دەكرنىت بە دەكرىنىتەردنى بە سەوزى ئىنجا دەكرىنىت بە بالەو وشك دەكرىنەو و لە كاتى زستاندا بەكاردىت بۇ ئاۋەل چونكە رىزەيەكى زۆر لە پرۆتەن ھەيە لە قەد و گەلا و چلەكانىدا بەتايبەتى لە كەلى دەنكەكەى كە وشك بورە بەمەش رىزەى شەر لە، ئاۋەللە شەردەرەكاندا زۆر دەبىت و وزەى گەرمى باشيان دەداتى چونكە پرۆتىنەكەى زەيتى تىدايە و ئاۋەل ھەز لە خواردنى دەكات،

جۆرەكانى پاقلەي سۆيا:

نیستا له جیهان دا زماره یه کی زور له پاقله ی سویا هه یه زیاتر له (۲۰۰۰) جورن هه ندیکیان کیوین و هه ندیکیان مروق که زیاتر له (۲۰۰۰) جورن هه ندیکیان کیوین و هه ندیکیان مروق (پیتین) ی کردووه و Breeding ی له سهر کردووه به شدید و بخری زور باشیان چاك کردووه، ثه م جورانه له ناو خویاندا جیاوازیان هه یه له ماوه ی زیانیان و به رگرییان بو نه خوشیه کان هه یه و بری به رهه می له یه ک دومدا، هه روه ها له ریخوه ی پروتین و زهیتیشدا ته مه نی زیانیان له نیوان ۱۹۰ –۱۹۰ روزه، هه ندی له مجورانسه ها می روزی به مه نورانسه ها می بروزی که ده بیشه ها هه توراند هه نوراند ی هم نوراند ی هو نه دوراند که ده بیشه ها هم نوراند ها نور دوراند که ده بیشه ها که می پاقله که که م

به لام دهتوانین دلنیاتان بکهین و مژده بدهین به جوتیارانی کوردستان که نهم چوار جوّرهی که نهم خشسته به دیاری کراوه تویژینه وهی به سه رکه و توریی کوتایی هاتووه ده توانین بیچینین و بەرھەمى باشمان دەسىت دەكەويىت دواى شىسىكردنەرە لىـە تاقىگاى بەغدا ئەبوغرىپ بىق دىيارىكردنى ريىزەى پرىقسىن و زەيت دەركەرت بەم شىرەديەى لاى خوارەرە:

جۆرەكائى	بغرضةمن يسناك	رنِـــــژدی	رنيــــــژهي	تمساني
	دؤنم	پرؤتين	زبيت	ژیسانی بسه
				ىقت
Lee	۱۹۵۰ - ۲۵۰ کگم	7,84	7,7+	140
Bragg	٠٠٠ — ده ککم	7.4>	7,45	Yes
Williams	p\$\$ to 960	7,5.4	214	14-
Mamoth yellow	٠٥٠١٠ ککم	7.10	7,44	14-

ئیمه دانیاتان نهکهین که پاتلهی سویا له پاریزگای سایتمانی له شارهزور و بتوین و شوینهکانی تر به شیرهیه کی زانستی بهینریت نهتوانین بهرههمی توی پاتلهی سویا دابین بکهین بو نالنی ناژه آن و پهلهوه و پیویستمان به پروتین نابیت له دهرهوه ی ولات بیهینین که بریکی زور له پاره ی قورسی شهویت بهتاییه تی لهم کاته دا که کوردستان پیویستی به برژانه وه هه به له ههمو و روویه که وه .

سيفه تهكاني رومكي ياقلهي سؤيا

شهم روهکمه (دوو له په فسیرانی پاقله بیه کاند. به روه کیکی هاوینه داده نرت له جهاردا له مانگی نیسان دا ده چینریت و له سهره تای پایزدا له مانگی تشرینی به که ده دوریته و و پیریستی به ۱۲ – ۱۵ پلهی گهرمی همه له کاتی چاندندا له پیگهیشتندا پیریستی به ۲۲ – ۲۸ پلهی گهرمی همه واته وهرزی به سه ماوهی ۱۳۵ – ۲۱ روژدا پیدهگات له جاندنیه و تا دروینه کردنی.

روهکی پاقلهی سۆیا لهسهر قهدهکی ستونی وهستاوه ژمارهیک چل و لاسك دروست دهكات ژمارهیه کی په کجار گه لا دهردهکات ههموو لهشی رووه که که داده پؤشینت و به رزی شهم رووه که ۲۰ - ۲۰ سم دهبیت دهتوانین له کاتی پی گه بشتندا به ناسانی به کمباین بیدورینه وه .

بەرھەمى ئەر جۆرانەى تریزینەرەى ئەسسەر كرارە لە يەك دۆنمدا لە پاریزگاى سلیمانى ۳۰۰ – ٤٥٠ كگم رووەكى باقلەى سۆیا ژمارەيەكى زۆر گول دەردەكات بەلام بەھۋى بەرزى پلەى گەرما و رەشمەبا ھەندى لەم گولانە ھەللەدەرىن و گوللەكان لەشلۇردى مىشوردە ئەزىر چلەكاندا بە بسەرزى مىسم لىم زەريەرە تا دەگاتە سەر تۆپەكەى لە بەرزى ٨٥ سىم گوللى پېرەرى و رونگى گولەكان رەنەرىسەرىن يا ئەرخەرانىن يا سېين،

لەدراى ۵-۷ رۆژ مەلى ئەپتچن و ئەبى بە كەلو ھەر كەلوپەك ٣-٥ دەنگ تۆرى ياقلەي سۆياى تىدايە.

قەد و كەلومكانى پاقلەكە بە گەندەموں داپۆشىرارە رەنگى خۆلەمىشىيە و گولەكانى مىچ بۆنىتكى نىيىە شىقومى گولەكان لە رەخەتى دەچن و پيتتىنى سەرپەخۆيە، بەلام جارى با ھەپ بە رىۆلەى دارى تەلىپ "روودەدات دواى يېتكەيشىتنى كەلومكان ئەگبەر ئور ئەپاندورىنلەرە كەلومكان دەتەقن، لەبەرئەرەپ دەبىت بىرى سەوزى لە قەد و گەلاكاندا بمىتى دەست بكرى بە دروينەكرىنى ئەنجا بكىرى بە خەرمان لە شورىنىكى سىيىبەردا.

رەنگى تۆرى پاقلىدى سۆيا يا سپى و زەردە يا خاكىيە مەندى خارلە جۆرەكانى باقلەى سۆيادا رەنگيان جەرگى يا رەشە. بەلام شۆرەيەكى خرى ھەيە لە تارەندىيا خالۆكى رەش مەيە پىتى ئەرترى ئەرترى Blak Ayes. تۆرى پاقلەي سۆيا چرچ و لۆچى تۆركى ياقلەي سۆيا چرچ و لۆچى يە بىتر ئەبنىت گەر لىدكانى پېشگەيشتىندا ئارى كەم بېت يا بلەي گەرما بەرزېنت دەبنىت ھۆي لەناويردنى ھەلالەكانى ناو گۆلەكان، بەمەش دەبنىتە ھۆي كەم كردنى رۆۋى پېتىن،

لهودداً تزوی نه زوك "العقیم" دروست ده بیت بویه ریزه ی سه وزیون له سهر تروی پاقلهی سنویا و دردهگریت لهم گزشه نیگایه و دردهگریت لهم

هەندى مۆكدارى تىر ھەن دەپئىە ھۆى كەم بوونى ريىژەى سەرز بورن وەك:

کهم برونی ریژهی شری پاقلهی سزیا له کاتی هه لگرتنی له گهنجینه دا بریه ده بی شری ۱۲٪ – ۱۶٪ که متر نه بی.

■ ۱۰۰۰ تۆرى پاقلەكە لە گەنجىنەيەكدا ھەلبگىرىت كە پلەى گەرمى لە ۱۰ پلەي گەرمى سەدى رىزدى شىخى گەنجىنىە لە ۱۲٪ → ۱٤٪ كەمتر نەبى.

دهبئ گەنجىنەكە لىه مىزرود زيان بەخشەكان بىاكژكرابىت ودك (سوسىه الحبوب -- Ganary Weevil). (خىلسىار الكادل -- Cadella).

ينريستىيه سروشتىيهكان بق چاندنى پاقلەي سۆيا

وهك: خورهتاو - پلهى گهرما - ئاو - خاك خورهناو:

به شیوه یه کی گشتی هسه مور جوّره کسانی پاقلسه ی مسوّیا پیّریستی به هه تاو هه یه به لام به رهه می پاتره له و شویّنانه ی که زماره ی کاتژمیّری هه تاویان که متربیّت،

خۆرى پيويست ۱۳-۸ كاتژەيرە بەلام لە سليمانى لـەمارەى دەرع - ۱/۱ كاتژەيرى هـەتان تيكى لـه ۱۰ كاتژەير پـترە ئـه روزيكدا. لەگەل ئەرەشدا پلـەى گـەرما سـەبارەت بـەم رورەك مام ناوەندىيە، بەرزىروبەرەى پلەى گەرما زور كاريگەرى ھەيە

له سهر گوله کان به لام شهم چوار جوره ی له پاقله ی سوّیا که هه لبرتراون گونجاون له گه ل شهم سروشته و به رهه میان له ناوچه کانی ناوه ند و خوارووی عیّراق بتره

کهم بورنه رهی به رههه می دهگه ریشه می دهگه ریشه و بقر به رزی پله ی گهرما له و شویتانه دهگانه های پله ی سهدی و زورتر و ژماره ی کاتی خوره تاو له ۱۰ کاتره نیر

تیّپه رده کات و گرله کان له و شویّنانه دا ههلّی ناپیّچن و زوّریه یان هه لته و «ریّن و دهبنه هرّی که م بوونه و «ی به رهه م. هـ مـ لهبـ د ته و هشه پاقله ی سویا داده نریّت به رووه کی روّنی کورت.

يلدى گدرما:

ناو:

رووهکی پاقلهی ستریا به رووهکی شدار دادهنریت لهبهرژهوه لهکاتی چاندندا پیریستی زوری به ثار همیه و دهبیت ثمو زهویهی که ثم رووهکهی تیدا دهچینریت لهماوهی ۱۵ روژ له چاندندا وشك نهبیت و تویژی خولی سمر رووهکهکه تمپییت چونکه گهر وشك بیت رووهکهکه لهبمر زور ناسکی ئهقرتیت و دهبیت زهویهکه دهگاته چوار تا شهش گهلا نهنجا لهدوای نهوه بهینی پیریست ناوی شهدی و

لهماوهی ژیاندا پیویستی به چوارده همه تا شازده جار شاودان همیه لهماوهی ۱۰/۵ – تا ۱۰/۸.

ئهم ژمارهیه کهم و زیاد دهکات گهر له مانگی نیسان و مایس دا بارانی بههارهمان ههبیّت و له نهنجامی تویّژیشهوه

دەركەرتورە. باشىترىن ئاردان بق پاقلەی سۆرا بە پرژاندنە واتا spreing water.

خاك:

رووهکی پاقلهی سنریا سهون دهبنت بهباسی له خساك و خزلتکی تنکه لاودا واته "التربه المزیجیه" مهروهها خساكتك خزله کهی قوربیت یان قورس بیت تنیدا سهون دهبیت به لام

دهبن زهویه که باش بکتِلْریّت و جنگای چاندنی دهنکه توّوه کان باش خرّش بکتریّ "المهد الملائم" و زهویه کانی شاره نوود و بتریّن برّ چاندنی پاقله ی سوّیا ههروه ها دهشتی ههریر له ههولیّر.

باشترین کات بی چاندنی پاقله ی سویا له کوردستان له هاره – ۱۵/۵ گهر له وه تیپه ری دهبیته هیوی کهم بوونی به رههمه که ی چونکه دروینه کهی دهگاته مانگی تشرینی دوره م و نهگه ری باران بارینی روز و ببیته هیوی ته قینی که لوه کان و دراکه و تنه کی دروینه کردنی، بویه باشت و ایه له مانگی تشرینی یه کهم دروینه یکریت به کومباین با به دهست و به رههمه که و شك بگریت و هه ل بگریت.

برى تۆوي ييويست بۆ چاندنى يەك دۆنم

له نه نجامی تویزینه وه ده رکه و تو وه پیویستمان به ۱۲ ۱۶ کیم همیه بر چاندنی یه له دونم شهکه ربه دهست بیچینین له
مصر له دیراوه کاندا یا له ناو هیله راسته کانی ناو گزله کانداوه
پیریستمان به ۲۱ کیم همیه گهر به تورچین بیچینین چونکه
تورچین له همر ۵ سم دریزی ۲۳۳ پاقله ی سؤیا نه چینی به لام
له دیراود ۲۱ ۷ - ۱۰ سم ۲۳۱ ده نا چاندنی سه ده ده چینی واتا
تورچین بریکی زیاتری دهوی بر چاندنی سه دینم له دوای
سه وزیوونی روه که زیاده کان به دهست هه لله کیشین به تابیه تی
نه روه کانه ی له شوینی نه گونجاود اسه و زبوون

مُهْرَجِهِكَانِي تَوْوَى چاندُنْ:

دەبىتىت ئىلەم تىزورە ۋەرگىرابىت ئىلە شىوينىكى بىلوەپ يىكرارەدە، دەبيت تۆوەكــه لــه جۆرەكــهى خــۆى بيـّـت و ريّـرْەى پــاكى ۹۸٪ بيّـت.

ريْژه ي سهوزيووني ۸۵٪ بيت.

دەبیت تورهکه نهشکابیت و ریژه ی شکاو ۱٪ پتر نهبیت. پهکسانی له قهباره ی تورهکه .

تزوهکه به تزوی برژان رووهکه نامزکان پاکراییت.

شویّنی بهرههم هیّنان و سالی بهرههم هیّنانی تیّدا دیاری کرابیّت

اے نهخوشیه کانی رووهك و میترووه زیان بهخشیه کان به نادی دوور بید ... به تابیه تی میرووه زیان بهخشه کانی ناو گهنجینه دوور بید ...

ئامادەكرنى زەوى بۇ چاندنى ياقلەي سۆيا

دمینت زهویه که بکتائین به قورتی ۱۰ – ۲۰ سیم بی جاری یه کهم و به قورتی ۲۰ – ۱۰ سیم بی جاری یه کهم و به قورتی ۲۰ – ۱۰ سیم بی جاری دوره م به پیچه وانه ی جاری یه که مهود ده توانین زهویه که له پایزدا له دوای بارانی په له به میانگی نیستان دا جاری دوره م بکتاریت و له به مهاردا و له میانگی نیستان دا جاری دوره م بکتاریت و به به م دورجاره ۲۰٪ ی بیزاری نارزه و به که له ناو ته به دروست کردنی دیراره کان و میاره ی دیراویک د دیراویک در ۱۰ سیم دوریت و دیراویک لی ده دریت و دیراویک لی ده دوریت بی ماره ی یه ک ریش شه دیرا تیراوه کان شاو ده دریت و وی دیراویک لی ده هیزریت بی ماره ی یه ک ریش شه دیران چالیک و چالیک و هستانی ناوه که به ده ست ده چیزریت نیران چالیک و چالیک

نه ههر چانیا دا دور دهنا پاقلهی تیا دادهنیین، لهدوای تهواورورنی چاندن به دور روز دهرمانی بازاری پیوه دهکریت، واته دهرمانه که دوای چاندن و پیش سهوزیوون پیوه دهکریت. به شیرهیه ی لای خوارهوه:

ناوی فرکهری بسژاری	ېږى دەرمسان	بېرىنسويسۇ	يسرى لساويسة				
پاقائدی سڑیا	ينزينك	كۆلە پشت	ھەتگرى ھوندر				
	دؤثم						
Linoron	ه هم	ده ټار	FR 100				
Gesagard	٥٠٠ غم	٠٠ لتر	۱۰۰ لاتر				

چاندنی پاقلهی سۆیا به تقریچین لهر زهریانهی که شهختن روویهدریان لمه ۲۰ نونم تینه پهریت به رهمهمیان زیاتره لمه ریگاکانی تری چاندن چونکه له سهر هیتایکی راست ده چیناریت و دهتوانین بهباشی شاوی بدهیان و دهتوانین به شاهیر یا به دهست برار یکریت بهم ریگایه دروینهی تیدا تاسان شره و بهرههمی تیدا تاسان شره و بهرههمی تیدا تارتره.

پِينَيْنَــَى تَوْوِهِكَــَانَ پِيْـشَ چِــاندنَ "تَلقيــح البِـــرُّوزَ بالبكتريا"

مەبەست پینین کردنی به به کتریا شەرەب که شەر تیرهی پاقلەی سۆیا بر چاندن شامادەدەكریت شەبی پیتینی بکری به

كووتى كيمياوى بيويست؛

پیش چاندنی پاقله فی سزیا دهبیته شونه می خولی زهویه که وه رگرین به مهبه ستی شهره می بزانین شهر زهویه چهند پیریسشی به کروتی کیمیاوی هه په به تاییه تی (فرسفور و نایتر فرجین و پرتاسیوم) به لام به شیره یه کی گشتی پیریستمان به م بره کرتی کیمیاویانه هه یه بو یه ک دونم له چاندنی پاقله می سویا:

10-15 K2O + 10 N2O + 20 P2O5

به لام پرتاسیوم داده نری به خوراکی سه ره کی پاقله ی سریا به شداری سریا به شداری دهکات و کهم بوونی دهبیته هنری کهم بوونی پروتین و کهم بوونی به رهه و ریادبوونی چرج و لرچی لهناو تنروی دهنکه پاونی سریاکه دا و بچووک بوونه و ی دهنکه توره کان.

شوینی له سوری چاندندا

ئەمەش سوورى جاندنى ياقلەي سۆيايە:

	·			
گدنم	تيوتن	كەنبىشتى	پائلەي سۇيا	سائل يدكدم
لتهوان	گەتم	پائلەن سۇيا	كدنبيشان	سائى دووىم
گه نمهشاس	پاتلەي مۇيا	للدنم	تووتن	سائى سۇيلم
پاقلەي سۇپيا	گە ئەشەس	ثورتن	گەنم	سائئ چوارمم

بژارکردنی کیلگهی پاقلهی سۆیا

پاقلهی سریا پیریستی به برارکردن نه رووهکه نامزکان هه چونکه قرکهری برار ههموی شه براردی که تیدا سه وز دهبیت ناکوری لهبهریه و پیریسته بهدهست یان به شامیر برار دهبیت ناکوری لهبهریه و بیریسته بهدهست یان به شامیر برار سام له کاریت مهندی برار هه به توره کهی نه قووالی ۱۳ – ۱۰ سم له کاتی بهکارهینانی قرکه ری برارکردن هیچ کاریگه ری نیه لهسه ری لهبهریه و ده بیت براکه بکریته و بهدهست یان به شامیری براد.

دەبىت ئار ئىرارەكەش بىھ باشىنى پاچەكۆڭ بكرىت و خۆلەكەى بكرىت دەوروپشىتى رەگەكە بۆلەرەى رورەكەكە بەباشى رستونى بورەستى رشارى ئىرارەكە ئەگاتە چلەكانى كە كولىيان بىرەپ چونكە دەبىت ھۆى رزىنى گوڭەكان ر تەقىنى روكەم بورنى بەرھەمى پاقلەكە،

يېگەيشتنى دروينە :

باقلهی سۆیا نهدوای مانگی ئەپلوولەرە پىزدەگات. ورده ورده گەلاكان ھەلدەومرین قدد و چلەكانی رەنگى بهرەو زەردى دەروات، پیش ئەوەی بەتھولوی قەدەكھی وشك بیت دەست بكەین به دورینده بەدەست یان به كهمپاین، چونكه هەر دولكەرتنى له دویندهكردنی دەبیته هىری تەقبىنی كەلودكان وه كهم بورنی بەرھهم.

تُ دُرِّشَيَّهُ كَانِّي يِاقْلَهُ يَ سَوِّيا :

نه نه نه نه نه تویز و اسه سلیمانی هیچ جزرت اله استرشی تومار نه کراوه اله سلیمانی هیچ جزرت اله استرشی تومار نه کراوه اله سهر پاقله ی سویا ته نها چهاند روده کی نه بیت تووشی مزرایك بوون شه وانیش به مه کیشان کرتاییان هات به لام سه باره ت به میرووه زیان به خشه کان تووشی لانیکما گه لار که لوو له گه آن میرووی گه نجینه ده بن که تووشی تروه که ده بن وه کونی ده که ن چونکه ریزه یه کی نقد برزتینی تیدایه.

سەرچارەكان:

Fild Crop Production p - 135.

انتاج المحامييل الصناعية.

فول صويا في العراق رقم ٢٣٧.

تيّبيني نورسهر لهسهر فيول صويبا ليه سيالي ١٩٧٧ --

3486

کوینز لے مہترسی تیووش بوونسی نہخوشی یہ کانی دل کھم دہکاتھوہ

ایکورلینس میمکی فعرمنسی که له ژمارهی نعم مانگهدا ایه گؤشاری زیزیشسکی شزیاراسستندا) بلاوکراره تسموه، عمری شمخوره که جاردس گویز و رژنهکهی له مهترسس توریش بورن به نهخرشی یعکانی دل کمم دهکاتموه،

شهر نیکونیشوهیه که نه الیمن چهند تویزورهوهیهکاوه کراوه: له ناقیگه کانی کیمیای شیکردنهوهدا، له فهرهنسا پشتی به (۱۳۹۸) کهس بهستوره که تهمهنیان لهنیوان ۱۸۸ – ۱۸۰ سائیا بووه، لهرانهی که له شاری (دوفون) ی پهناویانگی قهرهنسیدا ریاون، شهر شارهی که به بیاخ و پاخیاتی گوییز بهناربانگه و خراونه ته ریسیاریکی دیکه دوریارهی سروشتی خوراك،

شهنچامی شه نیکونینه و مهبودنی ناستی بهرزتری به کونیسترزنی برزتین جهبری بهرزتری به کونیسترزنی برزتینی جهبری خهستی بهرز (عالی الکیافسه) ... HDL یانسه نسبه وهی کسه یسینی ده و تسری کونیسترزنی در نامه مادده ی یاریزه ری به مینرن، دری نه خوشی یه کانی دن المناو نام که سانه ده کسانه ده کسه به ریکوییکس نمونیز بسه کارده مینن لیکونسه و همهندن نموره کان به قسره جسه وی (البهینات المتعبده) ناتیرانه ای کسه سهوری (البهینات المتعبده) ناتیرانه ای کسه سهوری در ده ده المتعبده کی ده وی کسه سهوری در داری ده مینینی بو دن ده مینینی کسه

لەپەرنىدە رىنىمايى ئەرانىد دەكرىنىت كىد دەيانىدۇرى رىنجىيە بكەن. كە ئەيخۇن، بەلام ئەمە ئىستاكە بە كارىكى كۆن قىھەللە دادەئرىت،

و.كعمال

الزمان/٢٠٢

بەرزە پەستانى خوين

Hypertension

نوسینی: پرۆفیسور ڤ، زیلین گۆرینی لەئینگلیزیەرە: ھۆشەنگ قەرەداخی

> نیشانهی سهرهکی بهرزه پهستان بریتیه لههرزبونهوی پهستانی خوین بههوی کرژبرونی وورده خوینبهرهکانهوه بو ماوههکی زور،

> زور تەخۆش ئەپى ئاراميەكى زوردا دەبن دەربارى فشارى خوينبەرەكانيان، ئەم بىزئاراميە خۆى ئەخۆىدا بەسە بۆئەرەى چەرىنبەرەكانيان، ئەم بىزئاراميە خۆى ئەخۆىدا بەسە بۆئەرەى پەستانى خوين بەرز بكاتەرە، بەلام ئەن ئەخۆشبانە پيرپستە ئەرە بزائن كەبورنى ئەن پەستانە، ھەمىشە ئەرە ناگەپەنيت كەنەخۆشيەكى خراپيان گرتوه، چونكە زورجار دەردەكەريت كەنەخۆشيەكى خراپيان گرتوه، چونكە زورجار دەردەكەريت كە ئەل كەسانى ئاشىيان و ھەسبتكرىنيان ساغە، كەچى پەستانى خوينىيان ساغىشىدا بىل ئەبەرئەردى ئەرانەيە پەستانى خوين ئەكسانى ساغىشىدا بىل ماردىيەتەرە.

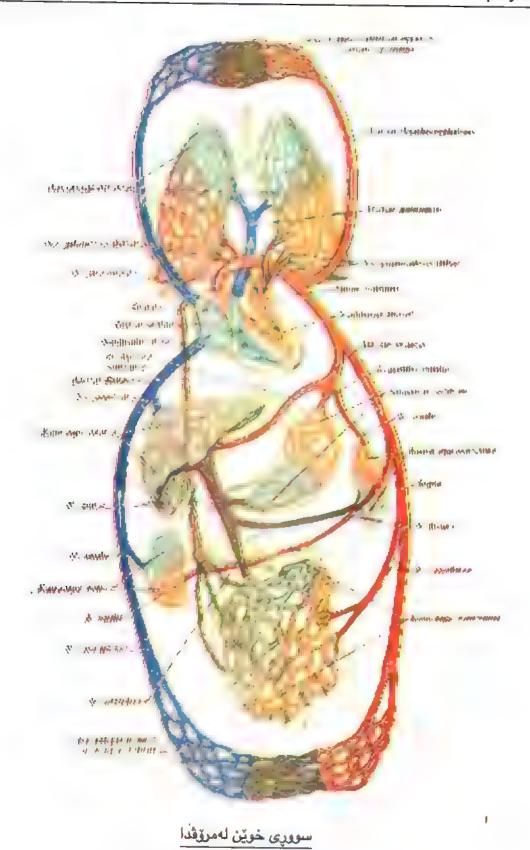
لەوائەييە لەھەندىك بارى رەك ھەلچون و بىشسخراردئەرەن راكردىنو سەرمايوون دا، پەسىتانى خوين بەرزېيتەرە، بەلام هـ درزور به غيرايي داده به زيته وه، به هنري تاقيكر دنه وهي نهخۆشىخانەكانەرە دەركىەترە ھىەندىك كىلەس لەئلىەنجامى وهرگرتنی هاندهریك دا كتوپر پهستانی خوینیان بهرزدهبیته و ه له چاو كەسانى دىكسەدا، كەبەرھسەمان ھاندەر كەرتون، لەگلەڭ ئەرەشدا ئەر كەسانە بەنەخۇش دانانرىن. بەلام دەترانىن بلىدىن كەزورۇر و ئاسانىر توشى بەرزە پەسىتانى خوين دەبن لەچاو كهساني ديدا و لـهزير هـهمان باري تابيـهتيدا، هـهروهها لەرانەشە ئەگەر رۆكاي بارۆزگارى ئاسابيان كرتەبەر رەنگە توش نهبن، ئاشكرايه كه شهم نهخوشيه لهزيّر كارى بارى نائاسايىدا گەشە دەكات، ھەر لەبەرئەرەپ، ئەگەر پەستانەكە لهباريكي نائاساييدا ييوران لهباشدا باره نائاساييهكه شهماء ئەرا روردە روردە يەسىتانەكە دادەبەزىن و نىزم دەبىتسەرە شا دەگاتسەرە بلسەي ئاسسايى، بەتابىسەتى ئەگسەر نەخۆشسەكە بۆمارەيەك لەجېگادا بىزى كەرەتى، بىشىرىدا. لەم قۇناغسەي نەخۆشيەكەدا، ناڭندنى نەخۆشەكە كەم دەبىت بەلام ھەندىك جار له سەرىدا ھەست بەئازارنكى كەم دەكبات، ياخبەرى

دەزرىخت، يا دالى پەلەپبەل دەكات؛ لەرائەشلە ھەندىك بارى ئائاسايى دالى دىكەي تيادايىت.

ئەر نالاندنە تەنها ئەنەخۆشەكانى بەرزە پەسسانەرە ئابىت بەلگى ئەر كەسانەشەرە دەبىت كەنور ھەلچونيان ئەگەلە بەلگى ئەر كەسانەشەرە دەبىت كەنورى ھەلچونيان ئەگەلە نۆزدار ھىچ گۆپانكاريەك ئەدلو ئوللە خورىنەكانياندا ئابىينىت كەبەلگەي خراپ بونيان بىت، بەلكى ئەم قۆتاغەدا تەنها دەمارە تىكچون (العصاب neurosis) رووى دارە ئەگەل بەرزىرونەرەي بەستانى خورىن بىر مارەيەكى كورت.

چى دەبنتە ھۆي سەرھەلدان و پەرەسسەندنى ئەخۇشسى بەرزە پەستانى خوين؟ و لەرپر كارى چىدا خوينبەرە وردەكان بىق مارەيسەكى رۆر كىرژ دەبىن و بەھۆيانسەرە پەسستانى خوينبەرەكان بەرز دەبيتەرە؟!

نیمه نهم بارهپهوه گهنیك هوی سمهرهکی دهزانین: بو نمو نه ههندیک کویره پرینی (Endocrine glands) چهند مادهیه کده ده پیش ده ده ده مقی تهسک کردنه وهی لوله خوینه کان که پاسته وخو ده بیته هوی به رزیورته وهی پهستانی

خویّن و نهمه بهنامسانی دهتوانریّت دهریسارهی مسهره Supra renal) بورترنِـت کــه ماده ي گررچیك رژین (۱۰g ئبەدرىنالىن (Adrenalin) دەرىزىت يا رژىنى زېسر مىشىك (Pituitary gland) كەمادەي بېتوترىنىن (Pituitrin) دەرپۆژىت. چونکه هەندیک له نهخوشیهکانی نهم رژینانه بهرزه پهستانی خريّنبه رمكانيان لهگه لدايم. به لام لهم حالاته دا باسي به رزه يەستانى خوين وەك يەكىك لەنىشانەي نەخۇشىيەكانى كويىرە رژندهکان دهکهین، نسه و وق نهخوشسیه کی تابیسه تی بسه رزه يەستانى خوين. ھەروھھا بەھەمان ريگە بەرزە يەستانى خوين لەنەخۇشىيە جۇرېسەجۇرەكانى گورچىلىسەش دا روردەدات به تاییه تی له کاتی هه رکرینی شیراو مهمیشه یی (acute and chronic) يــا هــەركرىنى شـــانەكانى گورچيلـــه (nephritis)، تەمەش لەئەدجامى ئەرە رە پەيدادەبنت چونكە گررچىلەكان لەكاتى ھەركردنياندا جۆرە مادەيەك دەريىژن لەگەل ھەندىك سادهی دیکهی ناو لهشی ساغدا په لا دمگرن و دوبنه هنزی كرژبورني خوينبه روكان و له ته نجامي تهمه شدا به ستاني خويت ن بەرزدەبىتەرە،

هەرچى لە(٩٠٪)ەكەي دىكەيە ئەرا بەھۆى گەلتك ھۆي جيا جيارە بەيدا دەبن.

به شیره به کی سه لمیندرای ده رکه و توه که زیریه ی جار له و مقینه: خترماندو کردنیکی روزی میشکه (یا متیسه) → الاجهاد المقلی (intellectual over - strain) یا زیاده ریبی له هاندان و وریا کردنه و می ناوه نده کرته ندامی ده ماره - (C.N.S.) به هنری بینارامی و دله پاوکتی ده رون و کاره خرابه کانیه و ه ناگاداری و وورده و ورده تویکلی میشک به شی سهره و می ترانای ناگاداری و زال بوونی به سهر به شی خواره و میشک مه ایستنی که له ویدا (واته به شی خواره و می میشک) مه ایستنده کانی جوانینه وی لواله خوینه کانیان تیدایه (Vasomotor) بیسه شروی نامیونه و رویده کی به دائین مروزینه وی نامیه به کانیان تیدایه به دائین مروزینه وی دانی مورژینه وی نامیه به کانیان تیدایه به دائین مروزینه وی نامیه به کانیان تیدایه به دانین مروزینه وی نامیه به کانیان تیدایه به دانین مروزینه وی نامیه به کانیان تیسکویه که به دانین مروزینه وی نامیه که کانیان تیشکویه که به دانین مروزینه وی نامیه که کانیان تیشکویه که به دانین مروزینه و کانیان تیشکویه که به دانین مروزینه و کانیان تیشکویه که کانیان تیشکویه که کانیان تیشکویه که شیره که کانیان تیشکویه که کانیان کانیا

سست (inert excitation) شهم باره دهبیته هنری شهره ی که هرویژاندنه که ناترانیت ختری به تال بکاته ره یا تاسایی بیته و اسه کاتی پیویست دا، له به رشه و تیکچونه دهماریه کان (neurosis) رووشهدات و کساری سروشستی مه لبسه نده جو لینه ره کانی خوین به رهان تیک دهچیت و له پاشدا شهه ش دهییته هنری خراب ریک خستنی به ستانی خوین.

دیسانه وه زور خواردن، و بوونی بریکی زوری ساده پار له كۆلىسترۆلەكان لەخۇراك دا يارمەتى يەرسەندنى نەخۆشىيەكە دهدهان بهرمو خراب ترى دهبهان وهك توش كردني رمق بورني خويّنب، ردكان (تصلب الشرايين) به شيره يه كي تايب، تي گرمانیش له و دا نیه که تاستی به ستانی خوینبه ره کان به نده بەبارى ئار وھەراشەرە، چونكە كاتتك كەھارىن درتىژو گەرم و وشك بنِّت، رَستان كـورتو گـەرم و بنِّت، زەپۆشـە پەسـتانىش (الجِفْكُ الجوى) ئاسابي بيّت واته لـهنيّوان ٧١٠-٧٢٠ ميليمـتر جيوه بيّت ئەوا بۇ مرۇف زۇر چاكە، بۇ ئىرتە ھەروەك لەشسارى تاشىقەنت Tashkent يايتىەختى كۆسارى ئۆزېكسىتان ئىلەرا دەبىنىن ريىزدى نەخۇشى بەرزە يەسىتانى خويىن نزيكىمى (٤,٢٪)ى سەرجەمى ھەموى ئەخۆشيەكانە بىەپىزى ئامارمكىانى ئەمىدىقا (Z.umiduva) ھەمان شىئىش دەرىتىت دەرىسارەي نهخقشی بیتوانسای دلیه خوینبه رمکان (Coronary insufficiency) وهك سينكه كورثيّ (الرّبجة المبدرية pectoris)ر بــهرتي ماســولکهکانهي دلّ (pectoris .(infraction

ئەمسە بەتسەواوى پۆچەوانسەي شسارى قەرەغسەندە (Karaganda) يە كسەزۆر ئەتاشسقەنتەرە درونيسە، ئارەسەوا كېشوەريە (قارى)و شىزى ھسەرا تارادەيسەك بەرزە، زۆرجاريش باھەلدەكات و پەسستانى كەش (زەبۆشە پەسستان - الچفىگ الجوي) بە زستان نزم دەبۆتەرە تادەگات (۷۰۰ملميتر جيوه) يا كەمتريش، رۆزەى نەخۆشى بەرزە پەستانى خويدن دەگاتە (۸و۲۲٪) واتە پينچ جار زياترە ئسەرەي شسارى تاشسقەنت، ئالترەرە واتە ئىدانىيى ھۆكانى چۆنيسەتى سسەرھەلدان يەسىدابوونى ئسەم نەخۆشسىيە، مسرۆك دەگاتسە رۆگاكسانى خۆياراستان چارەسەركىرىنى.

بنچینه ی خقپاراستن له هه موو نه خقشیه ای به تاییده تی شه و نه خقشیانه ی که تیکچوونی چالاکی دهماره کاره کانی سه ره و کاریکی گهوره ی تیادا ده که ن به نده به چاکردنی باری ئیش کسون و گهوره ی تیادا ده که به چی بوون و بسه میزکردنی اسه ش به شسیّوه یه کی ریّك و پیّل به مقری مه شستی اله بارو و مرزشسی گونجاوه و گه نیّك بیّوانه ی دیگه .

وا چاکه ههر لهگه ل سهرهه ادانی نهخوشی به رزه پهستاندا، پنی بزانریّت و له قرناغه روه کانیدا بدوریّت و و ههوروه ای

له وه پیش ووتمان هه ندیک که س توانای هاندانی کوئه ندامی ده ماری به هیزه و و و تمان نه وانه ناتوانن به ناسانی چاره ی گرفته که پان بکه ن، و نه وانه به شیکی رقری پاشماوه ی شه و بیندارامی و دله پاوکی ده رونیه به هیزه یان نیدا ده مینیت که له پابوردویه کی دووردا گرفتاری بوون، له کاتی پیوانی پهستانی خرینی نه م که سانه دا ده بینریت له جاریکه و ه بی جاریکی دی

بهرزتره، تهنانه ته الهیاری شاسایش داه بویه پیویسته شهو کهسانه بخرینه ویر چاودیری نورداری میشسوکارو گرزهران بیشته جییان چاك بکریت بو نمونه شهگه راه نویهی شده ودا کاریان کرد بخرینه نویهی روز و ثیتر له بایه ته هند.

لەكەسانى دېكە، ھەررەھا سەلىپنرارە كەنەخۆشىيەكەيان زور دەگۆرپىت بىق ئەخۇشىيە رەق بوونىي خوپنېسەردەكان، لەگەل ئەمەشدا گەلىك رىگا ھەيە بىق دەورخسىتنەرەي ئەم ئەخۇشىيە رەك پىياسەي رىلەرپىتكى رۆزانە بەپئ لەھمەواي بەردالادا بەلاي كەمەرە (۲-۱،۰) سەعات لىەرپۇرتىكدا و وەرزش كىردى (نەك تەنها لىەلارىتىدا بەلكو لەپىرىش دا، ھەررەھا دووركەرتنەوە لىەخۆراكى بىپ چسەورى شىپىرىنى خۇراكى ئارىيسەكان (نىشاستەكان) بەتاببەتى بىق ئەو كەسانەي توراناي قەلەدورونيان زەرە.

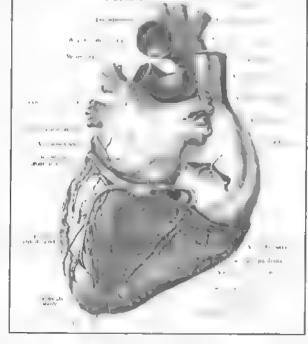
ئەمانى ھىمەمريان كاردەكەنىيە سىمار دەرنەكىمەرتنى نەخۆشىيەكانى بىمەرزە بەسستان، يىما يارمىمەتى دەدەن لەجاكبونەوددا،

جگوره کیشانیش ده بیت هری کرژیرونی لوله خوینه کان لهبه رشه و پیریسته نهخوش واز لهجگه رهکیشان بهینیت یا هیچ نه بیت سنوریک بق بری کیشانه که دابنیت. یا نهو که سانه ی ههست به سرپوون یا ساردبورنی سهری په نجه کانی ده ست یی ده که ن، یا نه وانه ی هه ست به نازاری ناوچه ی دل ده که ن،

پیْریسته بهتهواری واز لهجگسهره کیْشسان بهیّنن، دیاریشسه کهپیّریسته واز لهههموو جیّره خواردنهوهیهکی تُهلکهولی بهیّنن چونکه زیّر کاردهکهنه سهر کوّنهندامی دهمار.

هەرچى چارەسەرىشە بۆ نەخۆشانى بەرزە پەستان بەرۆرى بريتىك ئىدئارام كردنسەرەى نەخۆشسەكەر، گونجساندنى بسارو دۆخۆكى ئەبار بۆى كەتبايدا (مۆشك) بتوانۆت (پشروى) تيا بدات،

سەركەرتن لەچارەسەرىشىدا بهنده بهريكاي بشبوودانو ئيشسوكارى نەخۆشسەكەرە، ههر شهم بناری پشتوودانو تتشبو هتمسن كردنه وهيسه زؤرجار بەسە بىق دابەزىنى پەستانەكە بەرەر پلەيسەكى زۆر ئاسسايى، بىسەكارھينانى چارەسىسەرى دەروونىسى (psychotherapy) بەھسەموق مانایے کی ورشے کہ، پیسش هــهموو شـــتيك بريتيــه له میمنی و راویژه کانی که س و کـــارو بـــرادهران بــــق خۆشەرىسىتى ژيانو ئسارام خستنه للى نەخۇشەكەرە، چارەسەرى رېكىرىپىك لەرتىگاي ثيما (الايمار suggestion) بیدان و نوستنی موگناتیسی

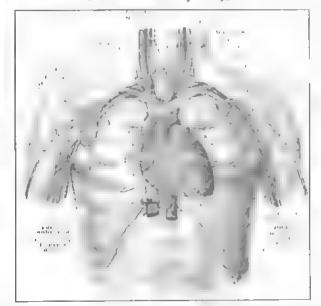

(Hypnosis) که له لایه ن نوژدرای شارهزاو پ له نه زمونه و مهنجام بدریّت سدودی زوّرو بهرته نجامی چاکی دهبیّت؛ وا باشتریشه شهم چاره سهره له نه خوّشخانه دا بکریّت. هه روه ها دانانی رژیمی خوّپاراستن (protective regimen). که بگونجیّت له که لّ باری نه خوّشه که دا؛ واته چاودیّری کردنی باری ده رونی و لابردنی هه مور ثه و هوّیانه ی ده بنه هوی دله راوکیّو بی نارامی کاری باش ده گیّرن؛ پیریسته نه خوّش له کاتی پشودانی دا روّر له جیّگادا نه که ویّت به تابیه تی نه گه در خسیّی حه زی نه کرد، چونکه روّر نه خوّش حه زی له شیش و فه رمانه که بیه تی و له گه لیدا را را ماتون؛ بروی به در مچاوکردنی شهم لایه نه ش پیریسته، چونکه شهوانه له و بروایه دان نه گه در بچنه و هسه در فه رمانه کانیان چاکتر

نوستنی دریژخایه ن لهههندیک جاردا بهچارهسه ریکی باش دادهنریّت به تابعتی نهگه ریه به باش دادهنریّت به تابعتی نهگه ریه به بازی دهرونی نالوّزراوه و پهیدابووییّت، بوّیه ههندیک جار بو شهم نهخوشانه لهنه خوّشخانه دا نوستنی دریژخایه ن بهچاك دهزانریّت، ههرودها ییّویسته خوّراکی نهخوشه که لهلایه ن نوژدرای چارهسازه و

هەندىك جار شىلانى سەر، سەريەشىە لادەبات و پەستانى خوينىسەرەكانىش بەشسىرەيەكى پىچەرانىە كىم دەكاتسەرە، لەھمەندىك جارىش دا ئەو دەرمانانەى پەستانى خوينىن كىم دەكەنەرە، بەكارھىنانىان پىرىسىتە، بەلام بەھىچ جۆرىك ئابىت ئەر دىرمانانە بىرىسىو راى نۆردار بەكارچىنىزىن،

هەندىك جار نەخۆش دەتوانىت لەسەر كارەكانى رۆزانەى بەردەوام بىت ئەگەر بارى دەرونى چاك بىت ناوە ناوە پشىو وەرىگرىت.

پیویسته نهخوشیش باوه پی به ریان بیت و کولندات و بینویسته نهخوشیش باوه پی به ریان بیت و کولنده و بینووره نسبین و چونکه به هیمن بونه وه و دوورکه و تنده و له دله پاوکن و بینوارامی، نهخوشیه که کز ده بین و به خیرایی به ره و چاره سه وی ده روات، نه به رشه و ه رونا کبینی چاکترین ده رمانه له نه خوشی به رزه په ستاندا.

سەرچاوە:

V.Zelenin: "Strengthen your Heart"

Moscow
(PP: 73-78)

ماسى شەكەتىن ھەروونس

حەرەبنىنتە وە

لنکولینه وه نویکان شهوه بان روون کرده وه که وا شه و که سانه ی هاویه شدی اسه راگرتنو پهروه رده کردنی ثاره له مالی یه کاندا ده که ن به تابیه تی ماسی و گباشه و هره ثاری یه کان که متر هه سبت به شه که تی و ماندویی ده روونی ده که ن ده که توژه ره و هکان ده لینی پهروه رده کردنی ماسی ره نگاوره نگ له حه و زی تابیه تیدا که له ناوه و به رورناکی و گیا و سه و زایی تابیه تیدا که له ناوه و هیمنی ده روونی و خابورنه و تابیه تیدا که له ناوه و هیمنی ده روونی و خابورنه و و تابیه تیدا که دارون و هیمنی ده روونی و خابورنه و و

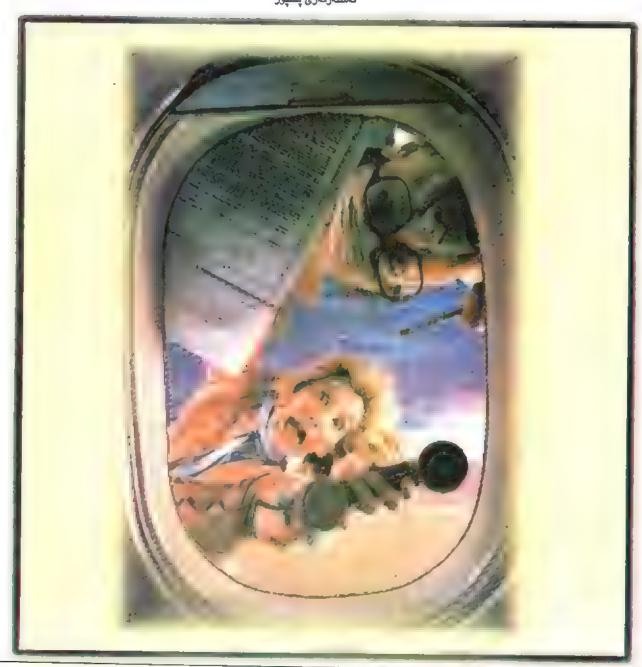
مان دمدات،

هەروەھا دەلتىن بايەخ دان بەماسىيى ھەوزەكانى كاريكى ئاسانەر ئەرەندەى بەسە كەسى سىستەمى بالارتنى بۆ دابنىت بۆ مەبەسىتى لابردنى پىسىيى مادە كىساوىيەكان مىموادە پىس بورەكانى ئارەكە بى باراسىتنى ماسىيىەكان، ئىستى ج لەئارى سازگاردا (شىرىن) بىت يا لەئارى سورىردا.

کاوہ

ئازار

نووسینی دکتوّر هیوا عمر احمد نشته که ری پسپذر

ئازار: ھەستىكى ئاخىرشىمە ئاسىودەيى رىيان دەشىتورىنىت، ئەر ھەستەيە كەخىرشى – بىئازارى – ناھىلىت.

ههر لهزور کونه وه شازار وسنزا، دروانه یه کی سیامین، زور بهگرانی لهیمه کویا دهبشه وه، لهسه ره تای ژیبانی سسه زدوی یه وه هموو سزایه کوته هنوی تازاریه خشین، و مروف وای لین هاتوره لههه ندیک قوناغی ژیبانی مروفایه تیدا، شازار به سزای هیزه نامرویی یه کان بزانیت.

بەرگەگرتنى ئازار بۆتسە ھۆمساى بەرگەگرتنى سىزاو بەمانايەكى تر نىشانەي خۆراگرتنرو ئازايەتى ويياودتى،

شازار دیاردهیه کی سه رزدمینی یه و به لایه نیکی گرنگسی هه لسه نگاندنی ردفتاری مرقف داده نرتب، شهم دیارده یه رقر تاییه تو خوبی یه ته نیا مرقفه شازار چیشتوه که هه ستی پیده کات بیز نموونه که مرقفیک په نجه یه که ده سووتیت به له بنالیت په نجهی ده سووتیت پارچه سه هو لیک یان توزی ده رمانی ریشی لیندات شه گه رسه یری ده م و چانه یه به سبت شه کهی شیخوارد و شه شاسوده یی یهی تیدا نیه که پیش په نجه سووتانه که هه یبره به ناموده یی تیدا نیه که پیش په نجه سووتانه که هه یبره ده کات و ده زانیت په نجه سووتاوه کهی چه ند به تازاره شهره یه ده کات و ده زانیت په نجه سووتاوه کهی چه ند به تازاره شهره یه سووتاوه کهی ناخیش نه که شازار ده که ایان ده گریت به نوین شه وا هه ستیکی ناخیش نه ک شازار دایان ده گریت ده وانه یه یه کیک له هاونشینه کانی به لا ترتی دایان ده گریت ده وانه یه یه کیک له هاونشینه کانی به لا ترتی دایان ده گریت ده وانه یه یه کیک له هاونشینه کانی به لا ترتی ده کری باین به نوین ناخوش ناه و هاواری بی چی یه ؟

ههستی نازارو ردفتاری پاش نازارهکه، ههرچوّن لهتهمهنه جیاجیاکانی مروّفتیک، لهنیّران مروّفان دا جیاوازه ههروهها لهکومه بیک مروّفان دا جیاوازه ههروهها لهکومه بیک کهنتوریکهوه بیک کهنتوریکی دی دهگوریّت، لهزوریهی کهنتورهکان دا نالینی بسی دهنگ و هاوار بهبهنرخترین رهفتاری پاش نازار دادهنریّت.

دائینسس – 1981 (Davitz 1981) لەلتكۆلىنەرەپسەكىدا دەربسارەي ئسازار گەپئسىتە ئسەق دەرەنجامسەي جولەكسەر ئىسىپانىيەكان زۆرتىر بەدەسست ئسازارەۋە دەنسالىنىن، لسەچاق ئەلمانىي ئەنگلۇساكسۆنەكاندا،

۱- پېره ئەمەرىكىيەكان: ھەسىتيان بىەئازار دەكرد، بەلام خۆگربوون. پىيان وابــوو كـﻪئازار پيويسىتى بەسكالار ماوارو گرىيە نىيە.

۳۳ پیاره ئیتالی جولهکهکان؛ ههستیان بهمئازار بههنزیوی ههستهکهیان دهردهبری داوای چارهیان دهرده تا ئازارهکهیان نهمینیت.

۳ پیاره ئیرلەندى يەكان: پى يان وابور كەئازار زۆر خۆيسى و تاييەتسە دەبئىت ئىسازار چىشىستورەكە دەرى نەبرىت دەناخى خۆىدا بىھىلاتتەرە، بەم جۆرە ئەم پۆلەيان ئازارىيان دەرنەدەبرى رەفتارى پاش ئازارىيان نەبور.

نه لایه کی دیکه وه نه مهریکی در نیرله ندی یه کان؛ له کاتی شازاردا که نارگیری دور ده به ریزیوین، به پیچه وانه و شیسالی و جوله که کانی نیزیوان باش بود له کاتی شازاردا، له ناو خرم و هاوریکانیان دا بن و دوری یان جمه ی بین.

دروست بوون و رارموی شازار:

ئازار ھەستە، دياردەيەكى ھەست كردنە،

شه ندامی هه سته و مری شازار بریتی په له پووت کرتایی په ده ماره کان {naked ending} وات کرتایی شه ده مارانه ی ده ماره کان {naked ending} وات کرتایی شه کرتایی یانه دووت، و به چیننکی جیاکه ره و دانه پرشراون. شه کرتایی یانه له هموو شانه یه کی له شدا هه ن، شه م نه ندامی نازار دانشی نازار ناتوانیت که مهمول جوره نازار یکمان بخ لیک بدانه و د؛ بری ده شیت که و درگری شازاری دی هه بن تاییه ت بن به نازار چون همول نازار یکمان بخ لیک ناداته و د؛ بروانه؛ نزر مه زاندنی و مرگری نازار یکمان نایته هوی دروست بوونی شازار ده مه و یتن ده مه ویت نازار ده مه ویتن کیمیکی، گه رمایی و میکانیکی } و درگره کانی شازار ده مه ویتن نازار ده ده ه ویتن نازار ده مه ویتن نازار ده ده ه ویتن نازار ده مه ویتن نازار ده مه ویتن نازار ده ده ده ویتن نازار ده ده نازار ده ده نازار ده نازار ده ده نازار نازار

هەستى ئازار راپەرىكى ھاريەشى لەگەل ھەستى پلەي گەرمىدا ھەيە؛ ئەم راپەرە ھاريەشە بورەتە ھىزى ئەرەى پەيرەندىيەكى پشەر دروست بكات لەنتوان ئازارو پلەى گەرمادا.

ئەم راپەرە ھاويەشە ھەر لەشانەكانى ئەشەرە كىه رەرگىرى ئازارى تېدايىە تىا كۆتىلىي ئىەرىزە دەمارە خانەيەكى سىانى يېك دېت، كە ئەمانەن:

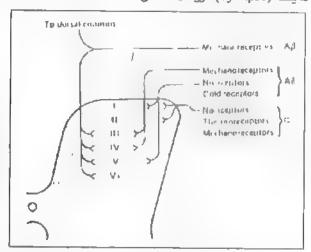
پەكەم: دەمارە خانەي يەكەم:

ههسته که له وه رگره کانه وه ده گویزریته وه بق په تک دهمار (spinal cord) نهم دهماره خانه په ش دور جوّری هه په

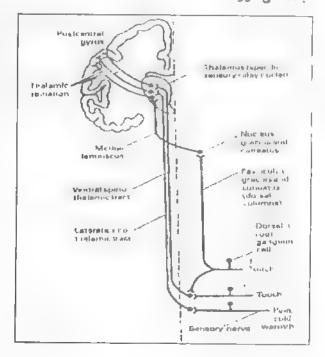
۱، دەمارى دىلتا يان (A) ، كە دەمارەكانيان باريك و بەچەررى داپۆشىراون، بەخىرايى (۱۳-۲۰مەتر ئەچركە) يەك دا ھەستەكە دەگەيەنىت، جۆرە ئازارى دەگرىزنەو، پىزى دەوترىت (ئازارى خىرا، يەكەم ئازار) مىندە خىراسە، كە ئەگەل بەركەرىتى ھەرىنەرەك بەپىسىت، ھەسىتى بىددەرىت.

جوّره ئازاره، كەمتر تيىژه، زياتر ئەئيْش دەچيّىت وەك لەئازار

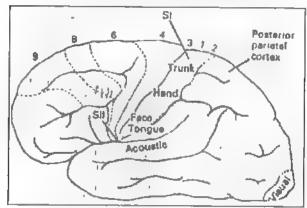
یه کهم دهماره خانه که گهیشتنه په تکه دهمار دهچنه "مادهی چه لاتینی)په وه، له گه آل خانه کانی شهم ماده یه دادگه داد

دورهم: دورهم دهمارهخانسه لسه (مساده ی جسه لاتینی)ی یه تکه دهماره وه به رهو لانکه {Thalamus} ده که ورزسه به رهو لانکه ی بهم گورزه ده مساوی (په تکه یی سه کورزه ده مساوی (په تکه یی سه Spinothalamic). ثهم رازه وه مهردوی هه سخی شازاری بله ی که رمی ده که یه نیزسه (لانکه) که که هه سخی شازاری تیدا هه ست پینده کریت؛ واته له لانکه دا مه ورزنه ره گهیشتوره که ده بیزست به هه سخی شازار.

سسنیهم: دهمارهخانهی سسنیهم لهلانکهوه دهست پیدهکاتو نازارهکه دهگههنیسته ناوچهی پشت گلولهی ناوهندی (Post central gyrus). لیرهدا بهتهوارهتی جوّرو شویّنی سهرههادانی نازارهکه دیاری دهکریّت.

رور تاقیکردنه و دوریان خستووه، بیتویکلی میشك، زينده وهر ده توانيت جه هزي لانكه وه ههست جه نازار بكات، توزکلی منشك جورو شوینو بلهی نازارهکه دیاری دهکهنو چەند لاپسەنتكى دىكمەي وەك سىقۇر يادى تتكمەل دەكمۇ، بىق نموونه ئەگەر مرزۇنىك توپىكلى مىشكى لەبەشەكانى ژير توپىكىل جيابكەنيەرە؛ جەند جاريك بەھەمان ئترە ئازارى بدەين، ئەرا ههمول جاردكان ههست به نازار دكه ددكات. به لام ههمول جاريك رەك ئەرەي يەكەم جار بيت ئازارەكەي چيشتبيت وايە. كىەچى لهمرؤفي تاسابي واتمه كهيهيوهندييه كاني نتوان توتكلو رتير توزِکلی ٹاسایی بینت جاری بورہم لهگه ل ههست کربن بەئازارەكە، ھەسىتى سىۆزۈ ھەند يادىك دىندۇرە يىلدەۋەرى. لەوانەپ، ھەر ئەۋەبېت، واي كردېيدت كەمرۇف سىسود له ٹازار مکانی و مریگریت و واختی بگرنجینیت کهروویه رووی شه و نازاره نهبیته وه . نهم سودوه رگرتنه له کاری تویکلی میشك، لهساواش دا ههیه، پیش شهوهی فیری زمان بیتو بهجیهان ئاشنابيت، جن نعرونه ساوايهك كهدهست بن تاگريك دهبات، گەرمىيەكىم ئىازارى دەدات، بىمەتى تويكلىي مېشىكىيەوە سۆزىو يادى واى لىخدەكات لەجارىكى دىكى نىياتر، لەوانەشىه ئەرجارەش دەست بق ئاگر ئەباتەرە،

ئازار لەھسەمور ھەسستەكانىدى ئسەرەدا جيايسە، كسە پېكھاتەيەكى سۆزى ھەشچىزنى تىكەللە، ھەر ھەستىكى دى كە دەگاتە مەلبەندى خۆى لەرانەيە خۆشى، يان ناخۆشى، لەناخى مىزقەكمەدا بخولقىنىنىت، تەنيا ھەستى ئازارە، ھەمور جارىك بەگەيشسىنى دەخولقىنىنىت و ئاسوردەيى بېئازارى دەشلەقىنىنىس.

جورهكاني نازار:

۱-ئازاری رووکار (superficial pain): که نهشانهی پیست و ژیر پیسته وه دروست دهبیت و بهموی دهماره

جەستەيى (Somatic Nerve} ەرە بەرارەرى ئازاردا دەگاتە توبكلى دەماخ.

۷ شازاری قول (deep pain): جیاوازی سسه ره کی شهم شازاره له نازاری رووکار، سروشتی نازاره کهیه که دروست ده بنت. به پیچه وانهی شازاری رووکاره وه، شهم شازاره قوله، پهرش و بلاوه، هیلنجی له گه ل دایه و روزجار ناره ق کردنه وه ی له که ل دایه و روزجار ناره ق کردنه وه ی له که ل دایه و په ستانی خوین ده گزیت.

۳- ئازاری ماسولکه (Muscle pain): ئەر ئازاردىيە لەئەنجامى ھەژاندنى وەرگرى ئازارى ناو ماسولکه (Muscle) و جومگ، جومگ، (Joint) و چومگ، بەندەود (Ligament) دروست دەبيت.

ئەگەر ماسولكە تووند كرژبوو، كرژبوونەكە درێژەي خاياند، ماسـولكەكان بۆرىيــەكانى خوێنــى نـــاوخۆى دەپەســـێونو ئەيقوپێنن، بى خوێنى ماسـولكەكان دەبنــە ھـۆى سـﻪرھەلدانى ئارار. بەلام لەبەرئـەوەى ماسـولكەكان ئاسـايى پچپپچپ كــرژ ئازر. بەلام لەبەرئـەوەى ماسـولكەكان ئاسـايى پچپپچپ كــرژ دەبىن، وائـــە خاوبونەوەيــەك (Relaxation) ئىــەنێوان دوو كرژبـوون دا (contraction) ھەيــە، ماسـولكەكان بـــێخوێن نابنى ئازار دوسـت نابنىت. بەلام ئەگـەر بۆرىيـەكانى خوێـن تەسك بووبوونەوە يان گېرابوون، ئەوا ماسلوكەكە بەم كرژبوونە پچپپچپود، تووشى بــێخوێنى و ئازار دەبنىت، باشـترین نموونە تەسك بوونەوەى خوێنبەرەكانى دالـە، كەدەبنىت ھـقى ئـەرەى ئازارىكى كۆلنچ ئاسا لەدلە ماسـولكەدا دروسـت بكـات كەپــێى

دەرترنىت (سىنگە درە - الربعه الصدرىه - Angina - الربعه الصدرىه - Angina - پەرتىن دەكەن (pectoris) ئەرونەپەكىدى ئەرانەى تازەكى رەرزش دەكەن يان رى رۇيشىتنىكى درنى دەربىن، ماسولكەكانيان، بىخەرىنى دەببىنىت كۆلنج دەكەن، بەلام كەبەردەرام بوون، واتە لەشيان لەگەل رەرزشەكەدا راھات، بۆرى خوينى نوى بىق ماسولكەكان كرايەرەر ماسولكە خانەكانبان گەشەى كرد، چىتر تورشى ئەر كۆلنجە نابن.

لەوانەيە بەبەردەوامى لەگەڭ كارى ماسولكەكان دا مادەيەك دروست بېيت ئىاوى بەمادەى ئىلزار (p) دېنىپ كەھمەندىك تۆۋەرەرە بەمادەى $\{K^*\}$ ى دادەنىن.

له کاتی که م خوینی ماسیولکه دا؛ شهم مادهیسه که له کسه ده بینت و مینارین تازار... ته گهر شوینه کولنج کردووه که بشیاریت شه و بینخونی ماسیولکه کان روو له که می ده کسات و شهم مساده که له که بووه ، داده شوریت و تازاره که نامینیت.

٤-ئازارى مەناق: Viseral pain

هۆى دروست بوونى ئەم ئازارە بريتىيە لە

- ١٠ مەلئارسانى دىوارى مەنار
- مەلئارسانى توتكلى ئەندامـــە بتــەومكانى وەك جگــەر،
 سىل، گورچىلەكان.
 - بئ خوينى (Ischemia) ريخزله.
- ٤، هەندى مادەى كىمىكى رەك (پۆتاسىزم)و(بىرادى
 كتبن)

ئەم ئازارە لەھەنارەرە بەسى رىگەدا دەگاتە مىشك؛

۱-دهماره دیواری یه کان: وهاک دهماری پریتونی دیواریی Parietal Peritoniun ، بنکی ههناریسهند (Mesentry)، دیواری ساک، ناویه نیوک.

۲- پەسۆزە دەمارى ھەناق – (Sympathatic)

۳۰ هارسی په په په ده میاری هیده داو – (Parasympathatic)

كه مەستى يېكرا؛ بەسىشىتوم لىك دەدرىتەرە؛

- ثازاری مهناو
- ۱۰ ئازارى جەستەيى
- ۲. ثازاری گرینزاره، بر نموونه شازاری جگهر لهشانی راست دا ههستی پهده کریت، ثازاری دل لهشانی چهپ، بالی چهپ، ههندیک جار له لاملور گوی ی چهپ دا هه سبتی پینده کریت، ته وهش له په رهه وهی تهم هه ناوانه گهرچی پاش گهشه ده چنه تاستی خوار دروست بوونیان، به لام ده ماره کان هه ر له تاستی دروست بوونیانه وه و درده گرن؛ بر نموونه ناریه نچك له مل دا دروست ده بینت و پاشان ده چینه نیران هه ناوی سكو سنگ، به لام هه درده ماره کان ده چینته نیران هه ناوی سكو سنگ، به لام هه درده ماره کان

لهمله وه و دودهگرنست. له به رهه و هسه و هسه و الدنتکی دهماره کانی، نازاره که دهگویزریته و ه و مل.

نازاری ههناو لهوانه به به هانا هاتنه و ه (Reflex)ی به سوزه دمماری له گهه ل دابیت، و های هیتشیج، رشانه و ه، داه کوتی، دابه زینی په ستانی خوین و کرژبوونی ماسولکه.

چارەسەرى ئازار:

نه گهرچی نازار بالاوترین سکالای نهخوشه و همه ر نازاره وای کردروه، پزیشکی هینده پیش بکمهویت، بمه الام شمور جوره چارانه ی بن نازار همه ن ناتوانن به تمهاره تی همهموی جوره نازاره کان چارهسه ر بکهن، نامه ش بونه و دهگه پیتموه هی نازاره کان چاره سمارهه ادانی فره الایه نهیمه . هم چهنده چهند ریگایه کی سه اماو ههیمه که چاره ی نازاری پیده کریت، واله خواره و ده یانخهینه رور:

۲ - پچراندنس گواسستنه وهی ئسازار وهای بسه کاره یّنانی هسقش لابه رهکان (Narcotic)، باشترین نموینه یان (مقرفین) ه.

مقرفسین، شهم ناسستی هه اندنسه لسه دهماره کان دا به رزده کاتسوه، که شازاری تیدا دورست ده بیست، به مه و و رگره کان به هه رینه و نازاری یه که ناهه رین، دورنی یه که مه شده که ناهه رین، دورنی یه که مه له کی که م ده ردانی مساده ی (نه سیتایل کولین) دو ه بیست له کی تاییه روی ته کانی دهماره کان نا بیان گوت کردنی و درگره اسری تیزنین و مکانه و مینن.

۳-بسه هیزکردنی گونجینسه ره کان: وه ک بسه کارهینانی دهرمسانی دره خه مقومی که کاری ده رمانه مره نازاره کانی تر زیاد ده کات و باشستر

ته خوشه که له گه آن مه رینه را داری مه کان دا ده گونجینیت، نه گه رچی نه خوشه که هه ست به مه وینه ره که ده کات به لام لهم باره داخوشی و ناسووده بی (بی تازار)ی ناشیویت.

٤--گۈرىنى سروشىتى ھەژىنەرھ ئازارىيـــەكان: بەپــەكارھىتنانى دەرمانى {تىگرىتۆل}و{فىناى تۆين}

۳-پچپاندنــی ئــهو راپهوهی کــهثازاری پیــادا دهپوات، لههـــهر تاستیّك دا بیّت بهوه تازارهکه ناگاته لانکه یان تویّکلی میّشك.

سەرچاوەكان:

I-Physical Examination and health assessment lst edition 1998

2-Harrison's principles of Internal Medicine 2nd edition, 1996

3-Textbook of pharmacology BOWMAN/MJ RAND

2nd edition 1984

دەرمانگەرى كوردى – د. هيوا عمر احمد [–] 5-Ganong's Review of Medical physiology 16th edition 1993

كۆمپيوتەرىخك بۆنى گونجاي بۆ ھەموو كەسىنك ھەڭدەبژىرىت.

به هنری نه و په ره سه رهندن و پیشکه و تنه مه زنه ی نه بواری دروست کردنی ژهنیزه و میشنکه نه لکتر و نی سه کاندا شه دجام دراوه، چه ند تنز دره و هیه له له زانکوی له نده ن توانیان ژهنی دروست بکه ن که رقلی میشك بیینیت له کرده ی مه لبزاردنی بونی نه و مه ترانه ی که سین حه دری است در هات .

زاناکسان روونیسان کسرده وه که میشسکی مسرق چسهند گهردبیله یه کی ووردی تیدایه و لهری کی لهره لسهرو بزوتشه وهی شهو گهردیلسه ووردانسه وه بزنسه کان ده سست نیشسان ده کسات، به متمانه کرد نه سه سه و شهو میکانزمه، پهره درا به ژمیزه یک شهم کرده سه خته له ری ی دانانی سی هه زار جوّری جیساواز له بوّن و هه البرااردنی جوّری عه تری جیاواز بو شهم یاشه و شه دجام بدات، شهوه ش لسه یکی پیکهاته یسه کی دیساریکراوه وه کسه زاناکان شهوه شی به ریتانی دایان ناوه.

ئاوديْرىو ئاوى ژيْر زەوى ئەكوردستان دا

ئوسينى ئەندازياران:

كمال رشيد قزان . حسن حاجي طيب ، جلال رشيد شوان

لهم باروبقهه سهخت درواره نابووریهه کهههریّمی کهههریّمی کوردستان – عیراق پیا تینه پهری نهرکیّکی نهته وایه تی پیرقز ددخاته نهستوی هههو دلستوزان پسهیزانی بسواره جیاجیاکانی ژیان. بقشهوی بهساناترین وه چاکترین شیوه همهوی تواناو وژهی بیرویازوو بخهینه گهر بق که آك وهرگرتن له گشت سامانه سروشتی یه کانی کوردستان وه لهسهرووی همهوریانه و هامانی (کشتوکال) که بهسامانی کی نهته وایه تی لهبن نهماتوی ده ژمیردریّت بی دهسه به رکردنی بژیوی رقرانه ی خه اکی کوردستان گهر بیتو به شیره یه کی رئیسوی زانستیان به به مهموی بینن.

کوردستان خاکیکی بهپیت پیپ فه پو ناوداری ههیه. گهر بیست و وه پیویست سوودی لی در در بیابی برید و ده توانریت زیاده که خه نخی کوردستان دابین ده کات وه ده توانریت زیاده که به بخریّ بریّ به به نیز شریته و مه به ولاتانی در اوست و ثابورری کوردستانی پیبه هیز بکریّت. جگه له وه ی به شی نقری رووبه ری کوردستان ده که ویته ناوچه ی هیلّی مسورگه ری باران که تیکرای بارانی سالانه ی دیری مسوره ی کوردستان ههیه هاندیکیشیان جویه و رووبار له کوردستانا ههیه هاندیکیشیان بهریه ست و پریّ وی به سوره ی گونواویان له به را کورد له الانی ده سایدانی رابردوودا له لایه نده ده شا فریت که دوره و مامناوه ندی و بچوك دور به ستیاری به تاوی به نوری پیری به دوره ی گونوی دور به ستیاری که رودی گهردی و مامناوه ندی و بچوك دور به ستیاری گهردی گهردی و دور به در به ندین بیری دورست گهردی گهردی دور به ستیاری که دوره ی گرنگ وه کو به ستیاری دورکان و ده ربه ندیخان دروست کرون که ده دوابیدا دینه سه دریاسی سه در شیر کردنیان.

جگه لهمانه دمتوانریّت روویه ریّکی ریّری زموی دیّمه کاری بهپیتی نارچهکه به هرّی ترومهاره لهجرگه و رووباره کان، یان به مه لکه ندنی بیر و مك بیری تویّرالّی سه رموه ی زموی سسگمی

- یان بیری قوولی ئیرتیوازی اسه شویزیو زهویانه دا که اسهارن بیری قوولی ئیرتیوازی اسه شویزیو زهویانه دا که اسهای به هدانکه ندنی بیر پستی به باولو بکریت. شه و پیریزده به به به به به به بازه در ده سگا ثاودتیری کانی سایتمانی سایتمانی به واره وه ن که زهاره بان پستر اسه ۳۳ پریژه یه که به مه به به به به به به به به به کردنی مسیرودانی شاور زیباد کردنی زهوی به باراوی دابه ش کردنی شاو به شیره به کی گونجاو به سه به بیاره کاند ایه:

اً پرپرژهکانی دهشتی شارهزوور / پرپرژهی تاوبیری (دهلین، مالوان، خورمال، واوسینان، قورینه، قهالاپو، سهرای سیماناغا، موان، قەرەگول، بیستان سوور).

ب پرۆژه کسانی ناوچسه ی سسوورداش و بازیسان / پسرفژه ی ناود تری (سابوراوای چالاخ، کرژه و چهرمه گاو، همباس)

ج- پرێژهکانی دمورویهری سلێمانی/ پسرێژهی شاودێړی (بهکرهجڒ، ثاوباره)

د- پرۆژەكانى ناوچەى رانيەو پشدەر/ پرۆژەى شاودىرى (قولە، چرۆژەى سەنگەسەر كە يەكىكە ئەپرۆژە گرنگەكانى نارچەى پشدەر).

ه که لیک پروژهی بچوکی شاودندی تسر له ناوهه جیاجیاکاندا، وهکو پروژهی که لار له سهر رووباری سیرون که بترومیا زموی به راو دهکری. وهچه ندین پروژهی بچوکی تر.

شەرەى جنگاى داخە زۆربەي شەر پرۆزائە بەھۆى سارى ئالۆزى كورىسستان پشت گوئىخىرلون چاودىزى پىزىسىت ئەكرارن، دەستى كاول كردن ويىران كردنيان گەيشىتۇتى زۆربەي جۆگاكانى پرپوونەوھو يان داپوخاون لەكاركەوتوين جا بىق سەرلەنوى بوزاندنىمەوھ گەشسەپىدانى ئادىردسىتان دا ئەسەر كاربەدەستانى وەزارەتى كشتوكالو ئەردىرى بەگشىتى پىسېقران و شىزچە مىوارانى ئىمەر مەيدانى

پێڔیسته بایهخێکی زوّر کتوپپ بدهن بهپروّژه ثاردێرییهکان چونکه روّنێکی کاریگهریان ههیه لهبوژاندنهوهو گهشهپێدانی ژێرخانی ئابووری کوردستان و دامهزراندن و پتهوکردنی یهکێك لهکوّمه له ههره تهستوورو ههره گرنگهکانی که سامانی کشتوکاله.

لیّره دا به چاکی ده زانین رووپیّویه کی گشتی و پهله ی شاوی ژیّر زهوی (المیام الجوفیه) همهندیّك له ده شته لمهاره کانی ناوچه ی سایّمانی بخهینه پیّش چاو:

ناوی ژیّر زهوی به یه کتك نه سه رچاوه هه رگرنگه کانی شاو ده ژیر زهوی به یه کتك نه سه رچاوه هه رگرنگه کانی شاو ده ژیر ده شده لا بالی دووره کانیاو و سه رچاوه ی رووباری پی به راو ده کریّت. جا بی یه خستنه به رچاوی بیر قکه یه کی گشتی نه سه رده شته جیاجیا کانی ناوچه ی سلیمانی ههندی ده شتی گرنگی گه رمیان بی بایه خدان به و سه رچاوه سروشتی یه ی سامانی نه ته وایه تی به کاریکی به سوود ده زانین.

۳۱ شاری سلنمانی و دورویه ری/ به مه لکه ندنی مهاری سلنمانی و دورویه ری/ به مه لکه ندنی ۲۰۰ م ۲۰۰ م قوولایی، له همه ندی ناوچه دا ده توانریست ۲۵۰ م ۲۰۰ گالزن/ ده قیقه شاو له مه ر بسیریک ده سسته به ر بکریت.

۲۳ ناوچەى زەرايى/ بەمەتكەندنى بىرى ۱۵۰–۱۸۰ قولايى دەتوانريت ۱۵۰–۲۰۰گــاتۇن/ دەقيقــه ئــاو دەستەبەر بكريت ئەمەر بىرىك دا.

۳۳ دهشتی شارهزوور/ یهکیکه لهدهشته ههره گرنگهکانی جیهان روویهری نزیکهی ۱۵۰۰کم بنایچهیه کی دواکم دوله میزدریت بهمه کهددنی ده وقعی ۱۳۰۰۰ کاآؤن/ ده قیقه نار لهههر ببریک ده سته به ریکریت.

۱۰ نارچهی که لار/ نهو بیرانهی لـهو نارچههههه هه لکه ندراون لـهتویژالیکی زهری به سـتی خرکه بـهددان Conglomarate بیرک ناو دهسته به ریکریت.
۱۸۰۰۳۱۰ ناو دهسته به ریکریت.

دەشتەكانى دۆڭى پىنجورىن/ روويسەرى
 دەشتى پىنجورىن دەگاتە ۴٠كم بەھەلكەندنى بىر بەقولايى
 ٥٠-١٠٠م دەتوانرىت ١٢٠-١٢٠گارد شاو لەھسەر بسىرىك
 دەستەبەر بكرىت.

۱- دهشتی رانیه/ دهکهویته باکروری روّرثاوای شداری سلیمانییه و پیکهاتوره له تویزالیکی نهستووری (Allaviam) که له گلو ورده بهرس چهوو لیته پیته دیّبت. بهمه لکهندنی بیر به قولایی ۱۲۰-۱۶۰م ده توانریّبت ۱۵۰-۲۵گرد ناو دهسته به ریکویت لههه ریبریکدا.

۷- دەشتى قەلادرى / دەكەرىتە سەروى شارى
 سايىمانىيەرە پېسك دېست لەبەسستەى خركەبسەرد
 ۲-۹۰ بىرى تېما مەلئەكەنرارە بەقولايى

۲۰۰م رادهی دهسته به رکردنی ئساو لسه نیّوان بیرهکساندا بسه پیّی شسویّن و قولایسی دهگوریّست اسه ۶۰۳۰۳گاد به ناوچه یه کی باش ناسراوه له رووی تاوی ژیّر زهویه وه.

۸ ناوچهی بنگرد/ دهکهویته روزههالاتی شاری سلیمانیهوه بیری تیبا ههالکهنراوه لهنتیان قولایی ۸۰ سلیمانیهوه بیری تیبا ههالکهنراوه لهنتیان قولایی شار ۱۰۰۳مهار دهستههار بکریت لههار بیریک بهیی قولایی شوینی بیرهکه...

سې پېدەشىتى (سىھل)و بەسىتەچەوى ئېيوان دەربەندىخان، گردۆلكەكانى كەپېتك ھاتوون لەبەسىتەچەو كەبەتويزالىكى ھەلگرى ئاو دەۋەيدىن، گەرچى تىا ئىستا بېريان تىا ھەلئەكەنرارھ، ۋە ئەمە دەگاتەۋە ناۋچەي قادر كەرەم، ۋا بەچاك دەزانىين ھىنىدى بىيرى ئىسەزەۋۇنى (تجريبى) تىا ھەلبكەنرىت گەر ئاكامى باشيان ھەبۇر ھانى ھەلكەندنى بېر بدرىت لەم ناۋچانەدا.

بهمهبهستی چارهسه رکردنی کیشه کانی ناودیری نهم پیشنیاره گرنگه ناودیریانه نه خهینه به رجاو:

۱- بأیه خیکی تاییه تی بدریت به کاروباری دام دهسگا ناود تریه کانی هه ریمی کوردستان که ناسایشی نه ته وایه تیمانی پیوه به نده . . . وه پیشنیار ده که ین که دام و دهسگاکانی ناود تری و به ستیاو سه ریه خزین به بریکاریکی (وکیل) وه زیره وه تاییه تمه ند بیت به م بواره .

۷- پیت مینانی دامو دهستگایه کی تأییه تی بق تویژینه و و دروست کردنی به ستیاوی بچووک (السدود الصفیره) لهسه و دیّل هییودکانی کوردستان بق گل دانه و می تاوی باراناو و لافاو، و مسوود لسی و درگرتنیان له پووی سامانی ماسی و تاردیزی و زدی کاردباو گهشتیاریه و (الاصگیاف).

۳- بن گەشەپندانو پەرەپندانى بەراوكردنى زەوى، پنشنيار دەكەين كەھەول بىرىت رىكخراوى FAO وە ھەر رىكخراوىكى بىيانى بىيانى دەدات. بىيانى لەھورى كشىتوكالدا يارمەتى كوردىستان دەدات. بەشىنك لەھ يارمەتىيەى بەشىندەى ترومپاى سەر بىيرى (سگتى)و بىرى قوولى ئىرتوازى بىت لەرىگەى لقى ئاودىدى كۆمپانياى ھەلكەندنى بىرەوھ (شركە ھقىر الابار) بدرىتە ئەلى كەسانە كەبىرى سگتى يان بىرى قوول ھەلدەكەننو نرخەكەى بەپىنچ بەش (قسىگ) لەقەرزەكەي بدرىتسەۋە بسەبانكى كشتوكالى، مەر تەرخان بكرىتەوم بى بدرىتسەۋە بسەبانكى بىرو دەسنەبەركردنى ترومپا، بەم شىنوەيە ھاندەر دەبىين بىق بىرىياران بىق ھەلكەندنى بىير وە لەھسەمان كاتىشىدا بىانكى رىتىياران بى ھەلكەندنى بىير وە لەھسەمان كاتىشىدا بىانكى كشتوكالىش دەبورىتەوھ.

ایژنهیاه لهپسسپورانی بهریوهبهرایاه کشستوکال و ناودتری و یه کیتی جوتیاران و لقی کومپانیای هه انکه ندنی بیر پیک بیت یقر رووپیویکی (مسع) شه و بیراشه ی که بق پروؤه میریه کان (حکومی) هه انکه نراون کاتی خوی. بق پیشنیار کردنی چاک ترین شیوه بق سوود لین و رگرتنیان وه دابین کردنی پیداویستیه کانی شهم کاره له ماشین و به نرین دراوی پیویست، ه پیکهینانی لیژنهیه کی هونه ربی له پسپوران و فادازیاران بق به سه رکردنه وهی هه موو پروژه شاود پریه کان وهده ست نیشان کردنی هاموو که م کوری و پیداویستیه کانی چاره سه رکردنی و دابین کردنی پیویست یک بیداویستیه کانی چاره سه می کردنی داره ی پیویست).

۱- به ستنی کوری روشنبیری بیریست بی جوتیاران به مه به ستی هاندانیان بی جوسال کردن پاك کردنده وی

جزگه کان له دارو به ربوو قورو لینه و پاراستنی چاود نیری کردنی پریژه کان، و خستنه به رچاوی سیزادانی همه و دهست دریژیه ك له سمور پریژه کان به مه په ستی تیك دان و رووخاندنی، یان به فیریدانی ناوو زیده به کارهنانی به شیره یه کی نابه چین،

۷- دهست گرتنه ره له ناویدان دار به فیرقنه دانی ناو تا رقررترین رویه ری زهری ناو بدریت به مینده ناوه ی که له پرزده که دا همیه و دریت به و مینده ناوه ی که له پرزده که دا همیه و درون کردنه و می زیانی ناودانی زیاده به زهویی رویه که له مان کاندا...

۸- تویژینه وه ی چیپه چیکردنی پروژهی ثاودیری گهوره و مام ناوهندی بر به ربه ست کردنی جرگه و رووباروو کانیاو به تایبه تی له سه ر رووباری زیزی بچووك و سیروان دوای به ستیاوی دوکان و ده ربه ندیخان له رنگه ی دامه زراندنی ترومپاوه بی به راوکردنی رویه ری زهویه دیمیه کانی ده وربه ریان به و شاوه ی بی کاره با به رده دریته وه.

۸- دەست ئېشان كىردانو دەستەبەركادىنى چاودىدى مەمىشەيى (مراقب دائمى) بىق سەر برۆژەكانى ئاردىدى، بىق چاودىدى كردىنى كردىنى بەكارەيدانى ئاو لەپرۆژەكاندا، و رىنمىياى جورتياران بى سود وەرگرتىن ئەو پرۆژانەر ئاگادارى كردىنيان ئەپاراسىتنى رەك ئەمۆكارى دروست بورنىي ئەر برۆژانەدا ھاتروھ،.

۱۰ پهیږدوی کردنی یاساو رینمایی شاودیری سزادانی شو که س لایهنانهی دوست دریری دهکهنه سهر پریژهکان یان تیکیان دودون دویان رووخینن به پی یاسا،

بهستياوى دوكان و دەربەند يخان

له تارچه ی سلیمانیدا دور بهستیاری زیر گرنگ ههیه به سنیاری زیر گرنگ ههیه به سنیاوی دوریه ندیخان که له پریژه ههره گهرره و گرنگهکانی شاودیری ده ژه یربریت، رادهیه کی زیر شاو گل دهده نه وه ندی باران بارین دا شا له وه رزی هارین و یابیزی داها توردا سوودی له دورگری.

أ- بەستپارى دوكان:

بەستىارىكى كۈنكرىتىلە لەسلەر روويلارى زىرى بچلوك كانانچەي دوركاندا دروست كرارە،

ترانای گل دانه وهی ۱٬۸۰ ملیار م گاوی ههیه لهبه رزترین ا ناستیا

ب- يەستىلىي دەربەندىغان

نهم بهستیاوه لهگل و بهرد دروست کراوه نهکهویته سهر رووباری سیروان لهناوچهی دهریهندیخان ترانای گل دانهوهی ۲٫۱۰ ملیار م ناوی ههیه لهبهرزترین ناستیا

ئاشكرايه نهم دوو بهستياوه بق نهم مهبهستانهي خوارهوه دروست كراوه:

- خقياراسن لەمەترسى لاقاق
- ۲ سرود وهرگرتن لهو ناوهی گل دهدریته وه بق ناودیری
 - سوود و «رگرتن لهوزه ی کارهبا،
 - گەشەپىدانى سامانى ماسى-
 - که شت و گورزار

لهم رۆژەدا سوودى سەرەكى ھەردوو بەستياوى تاويراو لـهم بارودۆخە دروارەي ئابوورى كوردستان دا وزەي كارەبايە

به لام دەبیت نهخشه ی گونجاوی پالان دانریت بی سوود لی وه رگرتنیان لهلایه نه کانی تری مزکاری بیناکردنی نهم دوی بهستیاوه وهك دوی پرزودی گرنگ به تایب تی که پهیوه ندی

 دارستانی ههمیشه سهور بروینریت ئهلاپان گردولکه کانی دهورویهری بهرزاییه کانی ههردوو بهستیاوه که بهچری.

۳- قەدەغەكردنى بەكارھێنانى زەوى دەورويەرى بەستياوەكە بۆ لەوەرگاى بەرەللا (الرعى الجائر) تىاكو سەرپۆشى گژوگياو پووش دەورووپەرى بەسىتياوەكە نەرووتێنئتەوە كە يارمەتى بەستنەوەى گلى دەورويەرى بدات لەشۆردنەرەو رامالىنى بە باراناو.

۳- پاراستنی دارستانو گژوگیای دەوروپەرى بەسىتياوەكە لەسووتاندن.

گەر ھاتور بۆ ھەر ھۆيەك زەويى دەوروپسەرى بەستىاوەكە پۆرىستى بەكۆلان كرد، دەبئت ھۆلى كۆلان ھاوتەرىب (موازى) بۆت ئەگەل ھۆلى كۆنتورى بى بەربەست كردنسى رامسالىنى بەھۆى باراناور لافارەۋە،

هٔ پهیپهوی کردنی پرێگرامێکی تاییه تی بیق چاودێری و پاراسیتنی هیهردوو به سیتیاوه که به پێی رێنمیایی شهو پرێسیجهرانهی لهده سیتگا راوێیژ کاره بیانیسهکان دایسان رشتووه و بێ ههر به ستیاوێکیان له پاش دروست کردنیان...

پشت گیری شه پیشنیارانه دهکهین کهلیژنهی بالای سه رپه رشتیاری هه دردو به ستیاره که ده یکه ن ده رسارهی چاره سه رکردن کیشه ی هه ردو پرزژه که به گشتی وه له پروی هونه ریه وه به تاییه تی،

بىق دەسىتەبەركردنى پۆرىسىتيەكانى چىاودۆرىكردنى بەسىتياردكان رە ھەلسىسەنگاندنى بىسارى ئۆسسىتايان چاردسەركردنى كۆشەكانيان سىمباردت بىەگرنگيان لىەرپورى ئاسايشى ئەتەراپەتىمانەرە،

پیشیندار دهکسهین که بایسه خیکی تابیسه تی بدریست به ده سته به رکردن و به هیزکردنی کادر و کارمه ندانی هه رسوی به ستیاوه که به که سانی شاره زاو پسپورانی لیهاتووی داستوری خومالی له م بواره دا .

سەرنج:

ثهم باسه شهر سن شهندازیاره به پیزانه ناماده یان کردوه له سالی ۱۹۹۲دا. لسه سمیناره ی که کومه له ی زانستی کردوستان به ناونیشانی "کشتوکال کولهکهی شابوری کوردستانه" ریکی فستبو خوا لی خوش بووه شهندایار که مال رهشید قهزاز خویندنه یه وه (بروانه کوردستانی نوی ژماره ۲۵ می ۲۸ / ۹۲/۱۰/۲۸)

لەيەر گرنگى باسىەكەرە بېئارى ئەمسال بەياشمان زاتى بلارى كەينەرە، بەھيراى سوردلىق درگرتنى لەلايەن قەرمانگە بەرپرسەكانەرد،

"زائستى سەردەم"

پهسهند کردنی پېراگهيهندراو

(پ.پ)

Informed consent

نوسينى: دكتور فاروق حسن فرج

ئەشتەرگەرى پسپۇر/ مامۇستاي كۆلپۇي پزيشكى

سەرەتا؛ پ.پ

نه مسه ی خسواره وه کورنسه باسسیکی په سسه ند کردنسی پی پاکه یاندراوه له رووی ره وشتی و یاسایی پزیشکی یه وه، و له کوزتایدا نه وه کوری چی یسه ؟ ده یخه مه روی به هیوام که لیننیکی پرکردبیته وه که پیش نیستا له به رهه ره ویه بیت لهم ده رگایانه دراوه.

دەبنىت ئەرەمان لەبىرنەچنىت كە بى،پ نەك ھەر بىق بەرۋەرەندى ئەختىشە بەلكو بە ھەمان شىنوە پاراسىتنى بزىشكەكەشى تىدايە، چونكە ئەگەر لەسەر ھەر كارىك رەزامسەندى ھەبور دىيارە پزىشىكەكە بىە پەسسەندكردنى مەخنىشەكە كارەكەى ئەنجام دارە، رە بەرپرسىيارنىيە لىە ئاكامى نەشتەرگەريەكە.

ييشهكى —

بزنهوهی همه رکاریکی نه رشته رگه ری سه رکه و تو و بیت و دینت و بیت و دینت و دونت و دینت و دونت و دینت و دونت و دون

جگه السهوه ی کسه نهخوشسه که دان متمانسه دهبیست کسه ناسستیکی به رزی کلینکی ده دریشی و له گه آن شهوه شهه سبت ده کا پاریزراوه وه هه موو مافیکی خوی هه یه چونی بویت وا بریار ده دات هسه روه ها بق پزیشسکه که ش زور گرنگه ده ریساره ی پریشنکی (ماقیبه تی) medical desting

شهم مافسه گشستی به نهخوشسه که سسی به شسه: ۱) په سه ندکردنی پی پراگه به ندرار ۲) راستی نه خوشی به کهی (The). ۳) نهننی (باره که یی)، Confidentiality، خالی بوهم و سی به ناشکرا په بیره وی خالی به که من،

سەرپشك كردنى (اختيارى) نەخۆشەكە لەسەر بنەماى فيدل و كەللەك دروست نابئ و ھلەرودھا ريدزى للى ناگيرى ئەكلەر نەخۆشەكە بەتلەرارى تايبەتمەنديەكەي خىزى نادزانى و بلىرى ئاشكرا ئەكرىد.

لەسسەر ئەمانەيسى كىسە سىسەرەتاكانى پەسسىەندكردنى پىراگەيەندراو خۆى بنەرەتىيە ۋە لەسەر ئەم بنسەما رەۋشىتيە بارى ياساي نەشتەرگەرى پابەندە،

گرنگسی رموشتی (پ،پ) Moral importance Of کرنگسی رموشتی قابل informed consent شکرایه که مهریه که لهبه ر رموشتی قابل نابی هیچ که سینک بی سنورانه دهست یا هیزی بخانه سهر شهی مهالبه ته دیاره که لهبه ر نرخ و توانای مرزشه که ریگا به مهالبزاردنی ختری دهدریت و ریزی اعدهگیریت که بهمه ش جیاوازی له زینده و هروکانی تر دهکریت.

زیاتر لـهم توانایـه بهتاییـهتی مافهکـهمان کـه خوّمـان دهرگاوانی لهشی خوّمانین، نیشانهی گرنگییه، همروهها لهگهلّ نهمهدا نیّمه ریّز له مروّقایهتی و کهرامهتی نهوان دهگرین.

ي. يا چېپه؟

برّنهوهی نهخوشه کان پ.پ خرّیان بدهن به پزیشکه کانیان پیریسته زانیاری تهواریان پیرووتریّت دهریارهی:

أ) ئەخۆشىيەكانيان چىيىه واتىم سىارىكرىنى تىمواوى
 نەخۆشيەكە Diagnosis

ب) چارەسەرى ئەخۇشىيەكە. Proposed treatment.

ج) ئاكامى نەخۆشىيەكە - داھاتورى.

د) بۆشەرەى بتوانى سەرپشىك بىن لىە ھەلبۋاردنى ريكەى چارەسەريان بەشتومبەك كە لە باشترىن بەرۋەوەندى شەوان دا

بَرْتُه وهى نەشتەرگەرەكە ئەم كارە ئەنجام بدات پېرويستە ئەسەرى:

اً باسی ریّگهی نهشته رگهریه که Procedure بق نه خوشه که یکات به شیّوه به که تری مکت سهباره ت به داهاتوی و که نام به نهو نهشته رگهری به داهاتوی و

۲. ئەر بوا ئاكامانەى كە تايبەت مەندن بە نەشىتەرگەرىيەرە روون بكريتــەوه، بــــــق رينـــــ ئەگــەر پيويســــــت بسوى ريخترلـــــه ئەستورەى نەخىرشەكە ئە كاتى نەشتەرگەريەكەدا ئە سىكەرە بيتە دەرەرە (كولوستومى) ئەبىن ئەرە بىق نەخىرشــەكە باس بكريت و تى بگەيەنرىت.

دەبیت ئاكامی بەنجی گشتی به نـهخۆش بووټریّت لهگه ل
ئاكامی مانهوه له جیّگهدا و بهرئهنجامی دەرزی و كانیوّلاو
سیّنده Catheter.

 هەروەها دەبنت بى ئەخىن روون بىرىتەرە كە ئەگەر رىگاى چارەسەرى دىكە ھەبنت چ ئەشىتەرگەيەكى دىكە، يان چارەسەرىك بەدەرمان يان بە ئىشىك لەر بارەيەرە ھەيە ... ھتد ماك و ئاكاملەكانى ئەمانلەي بىلى بوترىت و ئەگەر نەشتەرگەريەكەي نەكا ئاكامى نەخىقىيىكەي چى دەبىت؟

مەلبەتە ئاشكرايە كە دەبيت شيرەى دەبرين و باس كردنى ئەم چوار خالە لە ئاستى رەرگرتن و تىڭكەيشتنى نەخۇشسەكەدا بيت، دەبيت بسە زمانى ئەخۇشسەكەين، ئەگەر پيويسىت بور رەرگير ھەبى (ئەمە لە شويننيكى فرە زمان و فرە رەگەزدا زور گرنگە).

ههروه ها باس کردنی ماك و تاکامه کان به دوورو درندی ههندیک جار نه خوش تالوزده کا و رهنگه هه در گرنگیش نهبی، بو رینه: نه گهر کریکاریک نه شده رگهریه ک بخ دهستی بکریت یه کیک که نه ده محانی ره ق بورن و بی هیزی په نهه یه ک بیت رهنگه هه رگرنگ نه بیت بخ زیانی، به لام ههمان په نجه ههموو زیانی موسیقاژه نیک ده گوریت.

پراکتیك کردنی پ. پ به شیوهیه کی باش Good t consenting practice

۱) دەبیت دەوروپەرى شوینه که تاییسه تى بیت، سهیمنى و ئاسانى گفت وگذکه ئهنجام بدریت و نابی پچرپچرییت.

۲) ناینت نه شته رگه ر له سه رسه ری نسه خوش به هه په شه و ستایی و ده رسی نه خوش دادا و بیترسینی ناییت نه شته رگه ر په له بکات و به خیرایی کاره که ی نه نجام بدا به گی ده بی شهم کاره به نیشی خوی بزانیت ته واو کاتی پیویستی بداتی.

 ۲) دمبیت زمانی گفت وگو لهگه ل نهخوش ریك و پیك و ناسان بیت دووربیت له زاراوهی قورس و نهبیستراو و وردكاری تهكنیكی پزیشكی.

ئەگەر باسىكى گرنگ ھاتىـ كايــەوھ باشـــتروايە يــەكىك
 ئەلايەن ئەخۆشەكەرھ ئامادەبىت خزمــى، بىرادەرى، بىل پشت

گیری نهخوشه که و دانشهایی کردن اسه کاتی نه شده رگه ریدا دراییش نه ماله و ه

 ه) نامیلکهی بچوك و رینهی روون گراوه روّر كاریگهره و روّر یارمهنی تیگهیشتنی نهخوش دهدات (تـیبنی/ ئهم كاره له ههموو دنیای پیش كهوتوردایه منیش بههیوام لهداهاتوردا خوا یار بیّت نهم كاره بهجی بهینم).

 ۱) دەبن بە ئەختىشەكە بوترىت كە چى پىن وتىرارە بىلىتسەرە تا بزانن چەند زانيارىەكانى رەرگرتورە،

فۆرمى پ.پ (شيومى)

به شنوهیه کی سهره تایی فررمی پ.پ که نه خوش ئیمنزای ده کات بریتی به ناشکراکردن و جه خت کردنی کوتایی که نه و بهراستی رازی به بر نه جوام دانی نه و نه شته رگه ری به .

تىنبىنى/ دەربارەي قۇرمى پ.پ

مەرج نىيە مەمور كانتك بۆ مەندېڭ رنگەى ئەشىنەرگەيەكە Procedur ئەخۆشەكە، قۆرمەكدە ئىمىزا بكات، بىق رىندە كاتىن رازى دەبى خىزى دولى تىگەياندن بچىت بارى ساچوركردنى كۆلۈنى Sigmoidoscopy (پەشى خوارەرەى كۆلۈن) ئەر بەد رازىبورنە خۆى ئە خۆيدا رەك ئىمزاكردن وايە وە پ،پ ئىمىزاى وەرگىراوە.

Legal importance Of informed consent:

گرنگی پاسایی پ.پ:

جگه له باری ره وشتی و گرنگی کلینکی، پزیشکه کانیش په یوهستی یاساییان هه یه که ریّزی مانی نهخوشه که بــــق په سه ند کردنی چاره سه رکردنه که ی بگرن.

نهم خالانهی خوارموه پیویستیان به روون کردنهوه همده:

۱) دوست دریژ کردن: Battery:

بق نموونه، ثافرمتنك له كەنەدا توانى دادگايەك بەرتتەوە، چونكە كاتنك ئەسەر كەشتپەك بور، ئەگەشتىنك ئاتدى اپنيان وتىر، دەبئىت بچيتە سەرەوە، پىنكوتە (فاكسين) لقاحى نەخقشىيەكى لىنبدەن بەلام ئەم وتى پىنيان نەوتم دەمەورىت يانىا يا بىچى، يان من كام دەستم ئەوى لىنى يدەن: واتە پ،پ وەرنەگىرابوو.

كهم تهرخهمي Negligence

که م ته رخه می نه و لایه نانه ده گرینه به که ده ریساره ی ناکام و به رئه نجامه کانی نه شسته رگه ریه که یه کسه و بسه نسه خوش نه و ترابیت ،

لیّره به کهس و کاری نهخوّشیّك و نهخوّشه کهم راگهیاند که توشی تورهکه به کی گهوره بووه له سه و هیکه داندا که (۳) سوّنه ری بو کرابوو هیچیان روونیان نه کردبوه وه که نایا همردوولای توش بووه یان هه و یك لای، پیّم وت، نهگه و یهك لای، پیّم وت، نهگه و یهك لاین، نه دجامی چی دهبیّت، و نهگه و هه دردوولایی شهوا (نهگه و) پیّویست به لابردنی هه دردوو توره که کهی هه بوو یا هیّلکه دانی لهگه آل تورکه که کاندا نه مابوو چار نییه دهبی تورکه کان، لابه رین له وکاته دانه نه خوّشه که ثیت و سوری که وتنه سه رخویتی ده و مستیت، به لام که س و کاری نه و هیان لا به سه دنه بوو.

")نهخرشی بیناگا سین ههست Unconscious patient بین ههست المحدولی بیناگا سین ههست بیناگا (فاقد الوعی) بینویستی به گاریکی نهشته بینویستی به گاریکی نهشته بینویست بدات به بین ده توانیت بریار بی ته خوام دانی کاری پیریست بدات به بین و هرگرتنی ب. به نهخوشه که و ه چی له به به برژه وه ندی ژیانی نهخوشه که داید ده توانیت نه نهامی بدات به اللم نه گهر کاره که ناکامیکی قورسی هه بیت بی سهر داها توی نه خوشه که بی وینه بین بینه بین به ده بینت بی سهر داها توی نه خوشه که ده بینت رای بینه بینه و هرگریت رای بینه بینکی ده بینت و وینه بینه بینکی ده بینکی ده بینک و ده بینت رای بینه بینک و ده بینک و ده بینک و ده بینت بینه بینک بینک بینک و ده بینک و ده بینک بینک و ده بینک و ده بینک و درگریت و بینک بینک و درگریت و بینک بینک و درگریت و بینک و بینک و درگریت و بینک و بینک و بینک و درگریت و بینک و بی

نهخوشی دهرونی و کهم نه ندامی ژیری: شهم کاره ناسان نیبه نهگه ربق چاره سهری دهرونی بی شه و ده کرنست بین رازی برونی نه و له سه ر داوای که س و کاری چاره سه ر بکرنت بین شه و ده سه ر بکرنت نه گه ربق چاره سه ری باری دیکه بنت، رازی بین شه وا باشتره همرچه نده گفت و گل و قابل بوون له گه آن شهم جنوره گرویه دا زیر زه حمه ته له باری ترد! کتره آله ی تیمارکردن — مجموعه المعالجه ← ده توانن بریار بق باشترین چاره سه ر بده ن که له به رژه وه ندی نه خقشه که با بنت.

پ پ و توێڗٛینــهومی نهشــتهرگهری: Informed: consent and surgical research:

برونی هه لبژاردنی جرّری نه شده رگه ری پایه نده به بوونی تاقیکردنه وه و تویّژینه وه وه به لام له گه ل گرنگی تویّژینه وه دا ده بیّت نه وه له یاد نه کریّت که بابه تی تویّژینه وه که مروّقه به همه موو هه ست و نه ست و نیّش و نازاره وه بیق نموونه: له میّژروی نهم سه رده مه دا تاقی کردنه وه ی تویّژینه وه ی پزیشکی نازی به کان به سه ر جوله که به ندگراوه کان دا وه له چوّن له زوّر ولاتی دیکه دا نه م تاقی کردنه وانه به دریه وه نه نجام ده دریّت. له کردی نوریم برك دا (Nuremburg code) که نیوده و له تیانه وه رگیراوه ، شه وه ی روین کردوّته وه که په سه ند کردندی خوبه خشانه گرنگه بو نه نجام دانی تویژینه وه ی نه شدته رگه ری

وه هـهروه ها دوا به پاننامه ی هلسنکی Declaration Of زور روون و ناشکرا نره که تیایدا هاتوره، له هـهر تویزینه و ههدو مرزف کان ده بیت به ناشکرا نامانچه کان و ریگاکان و سود و چاره بان پیرووتریت و نهگه ری هـهموو ناکامه کانی شهر تویزینه وانه، لهگه آن هـهموو ناپه حه تیسه کانی بوتریت نینجا پ. پ له مرزفه خزیه خشه کان و هرپگریت.

دهبی خوبه خشسه کان رازی بونیان نه سه ریت له ژیر مهره شه و گوره شه و فشاری مادی و کومه لایه تی و پیشه یی دا نه نت.

پ. پ و نهینی پیشهیی (نهینی کاری نه خوش):

نه خوّش ماقی خوّیه تی که جگه شه پزیشکه که یه شهرانه ی چارهسه ری ده که ن به هیچ جوّریّك نهیّنیه کانی نهخوش بزانسی، شهمه شه له به روی هوّیه :

- ۱) مانی نهخوشه که خوی ده رگاوانی لهش و زانیاری خوی بیت Moral gate — keeper of one S body.

بێگومان ئەمەش كاردەكاتــه ســەر چارەســەركرىنەكە؛ بەلام دەبيّت رەچارى ئەم خالانەي خوارەرە بكرێ:

بەرۋەوەندى گشتى:

بق وینه شهگه ر نهخترش دهمارگیربوی و شهباری هاریدا بوی (چهکداربوی) درییه این بان تالانیه کی کردبویه یان خهاکی کرشتبوی الهم کاته دا دهبیت نهینی نهخترشه که بدرکی چونکه شهم درکاندنه اله به را به رژه و هندی گهل و ولاته.

به لام ئه گهر نه خوشیك دریه كی كردبور، بق وینه كراسیك یان نانیكی دری بور رایكردبور، كه وتوبوی تورشی ثازار بوبو یان شكستیه كی مدبور، ثایا دهبیت بوتریت نان دره كه ئهمه و بیگرن نیمه تیماری در ناكهین؟ . لیره دا نهمه جیایه چونكه نهم كرداره هه رچه نده دره یاسایه به لام دری گهل و ولات نییه به شیوه یه كی ترسناك له به رئه ره نهینیه یه پیویست ناكات ناشكرابكریت تادرای چاره سه به نهوستا نه گهر خوی ویستی ناستی میابه .

ھەررەھا ئەرەش ناپتت ئەبىرىكـەين كە نەخۇشىش نابتت بەمۆى نەپنى پاراستنيەرە كارى نالەبار درى گەل بكـات يا بـە هیوایت ئیمه بوی بپوشس، چوک ئەركات ئەو مروشه دری كومهال دەبیت.

پەرۋەرەندى ئەخرشەكە

ههندیک جار تهخوشه که لبه باریکی باشدا نییه چ لهشی یان دهرونی وه بریاری تهواری سو مادری نثیمه ناچار دهبین پهیوهندی بگهین به خزم و کهس و کار و هاوری نزیکهیهوه نهینی یهکانی بدرکیدن لهبه ر بهرژهوه سی نهو

نیّمه و نهوان سه باردت ب پ

شهوره شنواز و با پ پ بوو له ولاتانی شهورویا و شهریکا، به لام لای حقمان شنوه به کی زور ساده ی هه به:

- ۱) فورمی پ بر را این این پریشکی سی مرش کردنده م بردهکرنته و د بان باریده ده ره کاسی
- ۲) نهشته رگه ره به و چوار حاله گریگه دا ناروات، به بیانری نهوهی نهخوش ده ترسیت بان له به ریناگایی له به رنه دجام و ناکامه کان، یان بوته وهی کاره که ی بکا و به لیس بوی ناکرن
 - ۲) ئەخۇش ئە ئاستى بريشكىدا زائياريەكانى كەمە.
- خهبرونی نامیلک و وینه ی روین کردندوره و لیفلیت دهریسارهی نهخوشبه کان چ لسه بهخوشسفایه کان چ لسه کنتیخانه کاندا.
- گوێپێنهدایی پزیشکهکان به گرنگی پ،پ وه ههندیل جار نازانن شههش پاراستنی خویاتی تبایه .
 - انهینی باراستن لای ثبعه زور گوینی بینادری.

بق وینه به شگهر نهخوش تروشی AIDS نهیدن بووبوو بن هیچ که سنی نییه بلی شهو نهخوشه نهوهیه تی، تهنانسه ت ناتوانریت لیبوردنیشی بق بکری بق سه لماندنی بارهکهی شههر ختی رازی نهیی چویکه نهخوش به درکاندنی له حاله ته کهی بسه تهواوی له زیاندا نهش ن

تەخۆش و زائينى ئەخۇشىيەكەي؛

نیمه وتمان به که مهنگاو بنو پسه پره وکردنی په پ چاك درهه که نهخوشیه که دیاری نکریت و به نه خوش بورتریت له هسهنده ران - نهخوشت که داشه نین و پریستکی پستوزیی جارهسه و به به به خوشه که ناد

لەپەرشەم ھۇياتەي خىرارەۋە ئەۋان ۋا پىە راشىكاۋى پىيى، ئەلىن:

- ۱) به پنی ماهی مروف نه رده رکاواس نه شدی خویه تی ده بنی همه مور شنتیکی خوی باش مزاسی و همار خدوی سوی هه یسه بیدرکینی، وه نه گه ریسی نه و تری شه وا ماهی شه و پیشینل کراوه.
- ۲) دەبئت لە ھەلبژارىنى جۇرى چارەسەركرىنەكەدا راى رەرگىرى، ئەگەر نەزانى ئەخۇشىيەكەي قورسە لەوائەيە رازى ئەبئت بە رئگەي جاك.

نه رایه به نه رنه خوشه خاوهن سهرمایه یه کی باش بیّت و. ، خه لکی تریش نیشی لای نهم هه بیّت نهگهر نه زانی نه خوشیه کی رای هه په نه وانه په مامه له می زوّر گران بکات و دواییش قور به سه رکوم پانیا یا هاوکاره کانی دا بکات.

لای خودان: ئیمه ناتوانین به نهخوش بنین تو شیرپه نجهی فیلان شدوینته چونکه نهخوشده کان شهر ناسته زانستیه فیلان شدوینته چونکه نهخوشده کان شهر ناسته رانستی فی فراوانه یان نییه و تهخوشی نیمه له باری ماقی مروفدا لهسهر شهو هه مرو زواح و روزه ی لدی کراوه لهبه رباری رامیداری رابردون لهبه و هموی شهر فوکارانه ی به سهریا هاتوی به تهواری لهگان سهرده می شهرود اقال ته بویه .

۴) کەس و کارى ئەخۆش ئەم راستىيە بە خىراپ دەزائىن و وا دەزائن تۇ ئەخۆشەكەيان ئەكرژيت، لە ھەندى جاردا تەنگ و چەلەسە لەنئوان پرىشىك و كەس و كارى ئەخۆشىمەكەدا روودەدات.

 ٤) ئەخۇشەكە تەرە دەبىت ولاي پرىشىكەكە لادەچىت، و برىشكەكەش ھەست دەكات گارىكى باشى ئەكردۈرە.

ه) پزیشکه کان نه و زانباریه تهواره بیان سهباره ت به پ، پ نیه لهبه رشه م مزیانه و هنی تریش که رهنگه من زور درنیژه م مینه داین، پزیشکه کان له باشترین بیارها تهنها به یه دول که سله که سله که سله که سله که سله که سله که ده این، بهمهش که ده این، بهمهش که ده این ده خوشه که ده این که که ده دوری کرمه لایسه تی و کورده واری خومانه و همه چیاك ترین شیوهی ده ریپین ی رستی یه کانی نه خوشه .

دوا وته:

په سه ندکردنی پی پاگه په نراو شنوه په کی شارستانی نوی په به په پاراستنی مافی نه خوش و پزیشکه که به لام ده بیت ره چاوی ماری کومه لایه نی و ناینی و ده رونی نسه خوش و که س و کاری بکری، وه به نومیدم هه نگاو به هه نگاو بتوانین به باشترین شیوه خرمه تی نه خوشه کانمان بکه ین که شهوان سه رچاوه ی زانباری و پی گهیشتن و تی گهیشتنی پزیشکانه ی نیمه ن سه رچاوه کا شهوان هه سه رچاوه کان :

۱) معاضرات و کراسیاتی کولیجی مهله کی نهشته رگهرانی بریتانیا ۱۹۹۷ - لندن که نهوکاته کورسم و درگرت،

 Kennedy 1 1998 Treatment right. Oxford univerpress, oxford.

- Mclean s 1989 A patients right to Know information dissclouse, the doctor and the law Dartmouth, Aldersmst.
- 4) L. Doyal B A Msc. Senior lecture in medical ethics, st bartholomews and the london hospital medical college, London UK, Royal college mannel 1996

لووت پژان

(Nose Bleed) (Epistaxis)

نوسینی: دکتور محمد جهزا نوری قهرهداخی پسپزری کوی و اورت و توری

شهم نهخوشیه بهمانای شهودی لبورت خویشی لسی بیت شهگه رچی کهم بیت یان زور. پهك جاریان چهد جاریك. نهکرنی نورته ره یان بو پشته ره نهمه لاشوره و بو ناو قورگ.

وهکو تاشکرایه لهشی شادهمیزاد به همور به شمهکانیه و
ده ماری خوینی پیاده بهات به هنی سستمی (System)ی
سورانی خوینه و که له دار اوله خوینه کان پیکهاتوه و دال
وه کو ترزمپایه که له دار اوله خوینه کان پیکهاتوه و دهنیت
له ناو لوله کاندا بر همور شوینیکی لهش شهر لولانه که له دال
جیاده بنه و ده گه نه همور به شه کانی له شرو هه تا دیت وورد تر
ده بنه و ده کو لوله ی ده زوله یی (موولوله) دیسان له ویره
ده گه ریته و به هه مان جور له وورده و بر گه وره تر همان ده که نه
دلا. شمانه همووی لوله ی داخران، به هیچ جوریک خوین له
بوریانه و له کانی شاسایی دا ناجیته ده ره و
وه در هود و
وه کورین له
موریانه و له کانی شاسایی دا ناجیته ده ره و
وه کورونه و
وه کورونه و
موریانه و
موریانه و
موریانه و
موریانه
موریان

به پنچهوانه ی شهمه وه هه ر لوله یه کی خرین له هه ر کوییه کی له شدا بنت شه گه ر بریندار بو خوین دیته ده ری له به رشه و هموو گهندامینکی له ش (بیّجگه له قری نینوك که لوله ی خوین و دهماریان تیدانیه) ههموو شویننیکی له ش بری هه یه توشی خوین به ربوون ببیّت وه (لووت)یش یه کیّکه له و ته ندامانه که به روی خوین برانی تیادا رووده دات.

لووت يژان لهميزودا

وهکو ناشکرایه که (۲۰٪) همست دهرسهدی شادهمیزاد نهگهرچی بق جاریّکیش بیّت لهتهمهنیدا وه تعنها چهند داترییک خوین بیّت توشی لدوت پیژان دهبیّت، همار لهبهرشهوه شمم نهخترشیه لهکوردهواریدا وه همدی نهشهوهکانی شردا بایهخیّکی زیری پیندراوه لهسهرهتایی میرودوه وه همتا نیستا.

مەرچەندە زۆربەي كاتى لووت پاۋان ئارەھەتى گەورە باق ئەخۆشەكە دروست ئاكسات بىلام ھەندىك جسار بەجۆرىكىلە كەنەخۆشسىلەكى زۆر ترسىناكە وەلەرانەپسە كۆتساپى بسەريان بەينىت.

تەنبها دىمەنى خوين كە لەلورت دىتى دەرى دىمەنىكى ترسناكەر ئادەمىزاد ھەر ئەكۈنەرە گرفتارى بىرە وەگەرارە بىر چارەسەركرىنى رىگاى ھەمەچەشنەى بەكارھىناۋە، دەرمانى مىللىي كەزۆريەي ئەرۋەكەرە وەرگىراۋە ئەنار كۆمەلگاى كوردەوارىدا بەكارھاتوھر ويستويانە سودى ئىرەربگرن وھ تەنائەت ئەھەدى شەرىنى دوور ئەشارھوھ ھەتا ئىسىتاش بەكاردەھىنىيت. ھەندى ئەر شتانە ئەكۈنەرە بەكارھىنىرى ئاوھكەي بەكارھىنانى ئاوى كەرەر باش كوتان گوشىينى ئاوھكەي ئەكراھىنانى ئاوى كەرەر باش كوتان گوشىينى ئاوھكەي

دیسان به کارهیّنانی توّیه له لوّکه و پارچه قوماش پاش رهش کردنی به دووکه ل ته خذرایه ناو لووت به مه به ستی گیرسانه و می خویّن هه روه ها به کارهیّنانی جوّره میا روه ی

گەلى شتى دىكە كەتا ئىسىتا لەھەندى شىرىنى وولاتەكەماندا ئەر بىروبارەرە ھەرمارە يان بەناچارى بەكاردەھىندىن لەبەر دورى نەخىش لەدكتۆرەرە دورىنيە ھەندى لەر رىگاچارانەى كەبەشىرەيەكى زانستى بەكاردەھىنىزىن بگەرىندەرە بىق دەررى

لهسهدهی چواری زابینیدا زانای بهناویانگی شهو سهردهمه (میپزکرات) (Hippocrates) ورتویهتی (لووت پرژان لهر کهسهدا ررودهدات کههستی سیکسسی زیباد دهکات یان نیشانهی پیاوهتی تیادهردهکهویّت) کوّن ورتویانه یهك دلّـوپ خویّـن بهلووت پـژان نیشانهی نهخوّشی قورسه بـه لام سـئ دلّـوپ نیشانهی نهخوشی ترسناکه یان ورتویانه (کاتیک سبل گهوره دهبیّت شهوه دهبیّت شهوه بیشانهی بهلام شهگهر لهلای راستهوه هات شهوه نیشانهی نهخوشیه)

زاناو رژشنبیری بهناویانگ (ئەرستق) (Aristotle) باسیی کردوه کهبقچی تهنها ئادهمیزاد لووت پژانی ههیه بسهلام ئاژه آن نیهتی، وههر ختری وهلامی داوهتهوه وتویهتی کههتری ئهوهیه ئادهمیزاد میشکی گهورهیه وههریهکهی بچراندنسی دهماری خوینه کهیهتی، بهلام شهوهی ئاشکرایه (شهسپ)یش ناسراوه بهوهی لووت پژانی ههیه وه ههروهها ههندیك ئاژهلی دیکه،

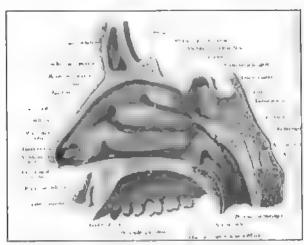
یه کیّك له پزیشگه کانی سه رده می ثاشه ردی به ناوی (ئارادنانه) (Aradnana) که دور مه زارو پیّنج سه د سال (۲۰۱۰) سال له مه و پیّش و و تویه تی (من له گه ل شه و هدام شاو لسووت بناختریّت به پارچه قوماش و لاکه بر و مستانی لووت پران).

ئەپوكرات ورتويەتى باشتروايە پليتە بكريت بى نار ئورت بەلام نەرەكر ئەھەم نەخۇشىيەكدا، ھەررەھا بى لورت پرانى دريزخايان سەرى نەخۇشەكەى پاك تاشيوھ خاولى تەپى ساردى پياھينارە ھەررەھا پارچە قرماش و لۆكەى تەپكردو بەئارى نار گەدەى گويرەكە (ئەر ئارەى كە بى دروست كردنى يەنىر بەكاردەھينىرىت) و خنيويەتيە نار لورتى نەخۇشەكەرە.

پزیشکی کزنی تر به ناری (میرکلیدس) (Heraclides) لمه سه دهی په که مدا بلیته ی بق ناو لووت داناوه و ه به په نجه ش توند مه الاشوی گوشیوه .

هـهر لـهولاتانی تهوروپادا بحق ماوهیه کی زور سحرکه به کارهینداره به ته نیا بان له گه ل پهرودا به ناق لحورت بی خوین گیرسانه وه و بحق ماوهیسه کی روز له سهده ی هه ژده هسه م دا سویتاندن به به کارهینانی گهرمی بحق ده ماره کانی ناولووت به مه به سحتی گیرسانه وه ی خوین لسه ولاتانی تسه وروپادا به کارهاتره و هه روه ها گوشینی لحورت به په دجه له دیر زهمانه و همتا روزانی نیستا باویوه .

دەبىت لەيادى نەكەين كەلووت پران ئەسەدەكانى پىشودا بۆ چارەسەركردنى مەندى ئەخۇشى بەكارھىنراوە تەنانسەت

نهخوشه که شههنده خوینی لی رویشتوه کهنزیك بوته و لهمردن. وه ته نها کانیک ویستویانه لووت پیژان بوهستینن که نهخوشه که دهست وقاچی سارد بوته وه و لیدانی دلی تیك چوه و شهه ش نهزانراوه سوده که ی چونه هه تا سهده ی نورده که شامیری پهستان گرتین له لایه ن (ماهزمد) (Mahomed) دوزراوه ته وه که پوونی کرده وه لووت پژان له رانه ی که نهخوشی فشاری خوینیان هه یه له وانه یه سودی هه بیت.

لووت پژان – میکانیزمی دروست بوونی

ههروهکو زانیمان هنری لورت پاژان بریتیه لهبرینداربورنی
یهکیك یان چهند مولولهیه کی خوین لمهنای ثورت دا کهبهسه ده ها
ده ژمیرین شهم مولولانه کهرتونه شه ژیر شهریه رده تهنکه
سیده نیا و لورت و وات (الغشیاو المضاگی) (membrane
لینجه ی نیاو لورت و وات (الغشیاو المضاگی) (membrane)، له ژیر چینی سهرموه ی شم پهرده یه دا ههای
موولوله گرمؤله بوه وه کناری شهم موولولانه شهرهیه هاوین سیارد
سیاردی زستان گهرم ده کات و ههه وای گهرمی هاوین سیارد
ده کاته و و و پیش شهره ی له کاتی هه ناسه داندا بگاته سیه کان
شهریش به مزیی هاترچزی خوینه و له ناو شهر موولولانه داو
لهبهرشه و هی نهم مولولانه زور به ده ره و هن که واته زور به ناسانی
ده توانن بریندار بین و ببنه هوی خوین به ربوون.

هۆكارى نووت يژانئ

واته شهر هزیانه ی دهبنه شهنجامی بریندارپرونی لولهی خوین لهناو لووت دا:

١- زهبر يان قورسايي گەياندن بەلووت:

وه کو ناشکرایه لـووت ئهندامیّکه لهناوه راستی دهمو چاودا به رزبرّته و له به رئیم هریه لووت پیش هـهموو شویّنیّکی ناو دهموچاو له له کانی که وتن یـان کارهساتی توترّموبیل یان زوران گرتان مشـته کرتان مشـته کرتان مشـته کرتان مشـته کرتان مشـته کرتان مشـته کرتان اله و و کـه سهرتن نادران کـه وتن نادرود و کـه وتن ده کریّت و ه هـته ل خلیسـکاندن و کـه و م و م جوّره ها رووداری دیکه زیانی پیدهگات به لام زوریه ی ئه و زمیره ی به ده که سانه دایه که یه دو وام به په دچه ده دو رود و دیت له و که سانه دایه که یه در دو ام به په دچه

خەرىكى خوراندنى ئاو لووتان يان بەمەبەستى چا كرىنەوە، بەردەوام پەنجەيان لەناو لووتياندايە ھەتا دەگاتە رادەيەك كەلتى دەبتە بەخور وە زۆر بەزەحمەت بتوانتىت تەركى بىدات، تەنانەت ئەگاتە رادەى ئەرەى كۆلەكەى لووتى خىزى لەناوەو، كون دەكات.

۲- مەركردنى لووت

ئەمەش جۆرەھاى ھەپبە وەكى ھەوكرىنى گەرمار گەرم (التهاب حساد) لەشسۆرەى ھەلامسەتى ئىنفلونسزار ھسەوكرىنى گىرفائەكانى لورتار بەتاپبەتى ئەگەر نەخۆشسەكە تىاى لسۆبىيت وھبەزۇرى لەمنال دا.

۳۳ همه وای ووشك و گهرم له وه زری هاویندا ده بیته هی و ووشك ووشی پسه رده لینجه کهی ناو لووت و همه اقرچاندنی و دریندار بوونی موولوله کانی ناو لووت.

3- لەمناڭدا دانانى ھەندىك شت لسەناو لوتىداو ماشەۋەى بىل ماۋەيمەك دەبىتە ھىزى خويىن بىران ھەوكردىن وەكىو لۆكمە؛ كلىنكىس، قۆپچىمە، مىسوۋرو، نىلىك، ۋەھسەرچى شىستىكىتر كەبەردەستى مندال بكەرىت.

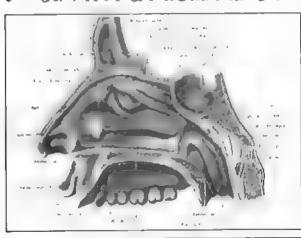
ه سورهمه کانی لووت و گیرفانه کانی لووت له جوّری ورهمیی پاک ورهمی پیس

۱۳ لەئافرەتى دووگياندا لەپسەر بەرزبونسەوھى پەسستانى خوينن يان گۆړان كارى ھۆرمۇنى لەش يان دروست بوونسى وردمى خويناوى ناو لووت.

هەندى ئەخۆشى ھەيە دوورن لەلورتەرە بــەلام ئەبئــە ھـــــى لووت پازان، بۇ نىونە:

ا ته خوشیه کانی خوین. که دهبنه هنوی که مو زور کردنی خوی که مو زور کردنی خویکه کانی خوین یان که موکوری فاکته ره کانی خوین یان که موکوری فاکته ره کانی خوین خوین مه مولوله وورده کانی خوین که ده بیته هوی پچراندنی نه و مورلولانه له جوزه ها شوینی له ش و ه یه کید که ده بیت که ده شوینانه ناو لووت.

هەندى ئەخۇشى خوينى، سر وەكىو شىيرپەنجەي خويىن، ئەخۇشى خوين، بەربورنى بۆمارەيى ھىموفىليا (ئەبونى قاكتەر

۸) یان دروست نه بونی خرقکه ی خوین له ناو مقضی نیسکدا
 (Aplastic Anaemia) و ه جوره ها نه خوشی خوینی تر.

ب- پەرزىونەومى پەستانى خوين

(Hippertension). شهو کهسانه ی کهپهستانی خوینیبان به رریبت هه ندی مولوله ی خوینی له شهر قهواره یی ناونچی به رریبت هه ندی مولوله ی خوینی له شهر قهواره یی ناونچی (arteriole) که روزیه ی که روزیه شهوینه گرنگه کانی له شهه و همکو میشانه به رزه ی خویندا ده پچرن وه ده بنه هری کاره ساتی ترسنانه به رزه ی کویونه و ی کاره ساتی ترسنان به هری کربونه و کربی کاره ساتی ترسنان به هری کربونه و کربی کاره ساتی دوره و ی که شهر .

هەرودها لورت پژان لەكاتى نەخۆشى گورچىلەدا كەمادەى يورىيا زۆر دەبينت لەخويندا رەپەستانى خوين بەرزدەبيتەرە رەك نەخۆشى يورىميا (uremia)

ج[—] کاتیک فورسایی دهچیته سهردهمارهکانی خوین لهناو لروتدا رهکر کاتی نهخوشی کوکهرهشه وهههوکردنی سیهکان (Pneumonia) وه نهخوشیهکانی دلو سنگ.

قوەت كردن وەكو ھەلگرتنى شىتى قىورس بيان قىەبزى زۆر لەمرۆشى بەتەمەندا.

چارەسەرى ئووت يژان

و مکو دهرکهوت بقه آن لـووت پــژان بـهمانای لـهدانهپینك خوینه و بان سورکردنی تهرپایی لووت لهکاتی لووت سرپیندا ههتا خوینیکی زور وهله یه کارموه ههتا چهند جاریك مهرپیی دهوتریت لورت یژان.

غەنگاومكان:-

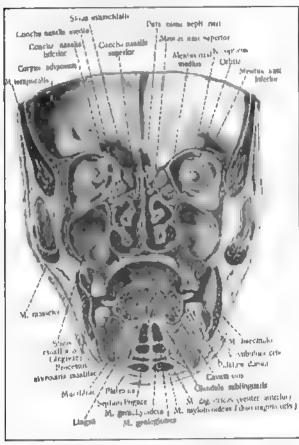
رەكى فرياگرزاريەك ھەمۇر كەسى<u>ت</u>ك دەترانتىت جىنبەجيان بكات مەرجىش نيە پزيشك بئ:

۱-مهول بده نهختشه هیمن بکهیته و چونکه روّریهی نهختش شهریته دهسوریتهوه، نهختش شهریت دهسوریتهوه، نازانیّت چیبکات، جولاتهوهی روّری نهخترش دهبیّته هری بهرزبونهوهی پهستانی خویّن وهنههوهش دهبیّته هری زیادکردنی لووت پژانهکه.

جۆره دەگیرسیتەرە چونکە رەکو باسىم كىرد زۆرپەی موولوك بچرارەكان لەر بەشەي يېشەرەي كولەكەي لورتە.

۳ پیریسته نهخوش چهند جاریك لووتی داته كینی بهمه بهستی پاك كردنه و دی لووت له و توپه نه خوینه ی تیایدایه چونکه مانه و دی خوینی مه بیو دهبیته هیری زیاد كردن و به رده وام بورنی لووت یژان.

٣- هـهندي جـار بـه كارهيناني بارجـه لركــه لهبهشــي

پیشهوهی کرنی لووت بهمهبهستی پهســتان خسـتنه ســهر ثـهو شویّنه لهکاتی گوشینی لووندا.

ئەمانەويت لىيرەدا ئامۇرگارىيەك بەنەخۇش رابگەيمەنىن كەزىرىەى نەخىش چەند پارچە لۆكەيەكى بچوك دەخنىتە ناو لورتى بى ئەم مەبەستە- بەلام ئەمە راست نيە- چونكە دواكات دەرەينانەرەى ئەم بارچە لۆكانە ئاسان نابيت ودلەوانەيسە يەكىك يسان چەند بارچەيسەك لەمانسە دوليسى لسەناو لورتدا لەبىرىچىت لەبەرئسەرە بىق ئسەم مەبەسستە پارچە لۆكەيسەك بەدرىزايى (٥) پىنچ سانتىمىتر دەخرىتە ناو لورت وەدواكات بەيەك يارچە دەردەكرىت.

۵- هـهندی جـار دهرمـانی ئـهدرینالین (Adrenaline) لۆکەکەی پیتەر دەكریت وەدەخنریتـه ناو كونی لووت. بۆی هەیه ساتی لورت پزان بودسـتینیت بهالم بهكارهینانی زوریی

ئەدرىناڭىن ۋە بۆماۋەى دوۋرۇلىرىڭ ئەبىتە ھۆى لوۋت پرانى زۆر دوايى دەرھىنىانى ۋەھسەرۋەھا ھىزى رزاندنى ئىم بەشسەي كۆلەكسەي لىۋۇت، لەبەرئىدۇ، باشسىتر ۋايسە ئىسە دەرمانسە بەكارىھىنىرىت لەلايەن دكتۇرى پسپۇردۇ، يان تەنھا بىز ماۋەى نىوكات ۋەير ھەتا نەخۇشەكە دەگاتە لاي پزيشك.

• • و و کو ناگادارمان کردن شهم نهخرشدانه بیتریستیان بهفيمن كربنهوه ههيه جونكه ترسيان وجولاتهوهو شيرزهيون پەستانى خوين بەرزدەكاتەرە، رەبق ئەم مەبەستە بۆمان ھەپ ههندي دهرماني هيمن كردنهوه بهكاريهينين وهكس أاليوم (Valium) له شنیره ی حه ب پان دورزی و ه لهمه مان کیات دا وورهى بەرزىكەينىدوھ وەتئىسى بگەيسەنىن كەئەمسە رووداويكىسى ئاسايىيە وەبەئاسانى كۆنترۆل دەكريت وەجيىي مەترسىي نىيە تەنىھا چىلەند ورشىلەيەكى ھۆملىن كردنسەرە مىلودىكى زۆر بەنەخۇشەكە دەگەيەنىت. لەم بارەيەرە دەمانەرىت روونى بكـە ینه ره کمه که سموکاری نمه خوش وه که سمانی دهورو پشتی تەخرىش ئەرەندە شېرزەدەبن بگرە زياترلەنەخرشەكە ، رەشەم دیاردهیه رادهی لورت پژانه که زیاد شهکات چونکه نهخوشه که زياتر دەترسينيت، وە بن ئەم مەبەستە باشتر واپ كەكەسانى دەررپشىتى ئەخۆشەكە دووريغرېنەرە ئەنەخۇش. ھەرچەندە ئەمنەش زۆركنات دەبئىت مىزى سىدريە شىنەپەكى زۆر بىق پریشکهکه.

" به کارهینانی تورهکهی به فرو سه هزل بق سهری نارچه وانی نه خوش، له وانه یه ههندی جار سودی هه بیت که ده بیته هری کرژبوونی لوله کانی خوینی نار لووت.

۷ بن ئەر نەخۇشەي پلەي تاى بەرزە بەتاببەتى مندال دابەزىنى پلەي گەرمى لەش وەھاندانى منال بن ئاو خواردنەو، وەفىنىك كردنەو،ى ئەخۆش بەدوورخستنەو،ى ئەشىوينى گەرم وەھەندى جار بەكارھىنانى ئاوى سارد (نەوەك سەھۆلاو) بەتەپكردنى ئەشى تەخۆشى بەبەكارھىنانى پارچە قوماشىنكى تەربى نەرم بى تەپكىردنى دەستو قاچى نەخۆشەكە.

همهروه ها بسه کاره پنانی ده رمانی تاییسه ت بسق تساوه کو پاراسیتو آل نه نیوه ی جه بو شروب و شاف دا.

هه نسان بهم ههنگاوانهی باسم کرد نهگهر نه خوشه که سسودی وهرگرت شهوا شستیکی باشهوه دوات الهسهرخق نه خوشه که نه خوشه که دهبریت بولایی پزیشکی پسپور خو نهگهر شهم ههنگاوانهی سهرهوه سسودی نه بو وه لووت پژانه که ههر به ده بوره بروه ترین کات نه خوشه که ده بیت بگاته پزیشکی پسپور بو کونترول کردنی.

له رئ پزیشت لووتی نه خرشه که پیاك ده کاته و به به کاره نامیری تاییه تی (Suction) و مهول ده دات شه و مرواوله بچراوه بدوریت و و پاش دهست نیشان کردنی به تاییه تی نه گهر له به شی پیشه و می کوله که بی لووت دا ببیت

یان شویننیکی به راچوبیت، نه وا نه و شوینه به ده رمانی تاییه تی سر ده کریت وه نه م موراوله یه به کاره با یان به کیمیاوی له حیم ده کریت.

خق ئەگەر ئەر مرلونەيلە ئەدۆزرايلەرە دىيارە ئلەر مولولەيلە بچرارە لەبەشلى پشلىتەرەر سلەرەرەي لورتلە، رە بىق ئلەم مەبەسلىك قىللەيى چاەرر بەكاردەھيىنرىت لەلايلەن پزيشلىكەرە كەبۆمارەيى يەك تاسىق رۆز دەمىندىتلەرە.

ختر ئهگەر ئەم ھەنگاوانە ھەمووى سوودى نەبو ئەوا ئەم موولولە بچړاوە دەبيت لەسەر چاوەود بگيريت ئەويش بەھتى جرراوجرر نەشتەرگەرپى تايبەتەرە.

له هه مان کاتدا نابیت له بیر بچیت که بگه ریین بیق هیزی سهره که این نیا میزی سهره کی سهره کی سهره کی لووت بان نیا هویکه له ناو لووت دایه وی نیان مورلوله یه کی خوینه بیان هه وکردنی ناو لووت بیان هی وی مورده میکه هویه که بوونی وه رهمیکه له ناو لووت دا جیزی وه رهمه که بزانریت، وه هه ر نه خوشیه به گویره ی خوی چاره سه ریکریت.

نهگەر ئەمانە ھىچى نەبو ئەرا دەبنىت بەروردى بگەرئىن بىق ھەمندى نەختىشى كەدروردە ئەلورت دو بەلام ھىقى ئىروت برانەكەپە وەكى پېشىتر باس كرا، بىق نىرىن شىئىپەدجەي خوينى وەجۆرەھا ئەختىشى خوينى تىرە وەكى ھىموفىلىيا كە يەكتىك ئەھەنگاوەكان ئەبنىت خوينىي تازە بكريتە ئەختىشەكەرە يان ھۆيەكە بەرزبونەرەي پەسىتانى خوينەكە دەبنىت دابەرتىزىت. وەيان ئەختىشى جگەر كەئەبىتە ھۆي كەم كرىنى قاكتەرەكانى خوين مەيين، يان نەختىشىي گورچىلە كەھەر ئەختىشىيەك بەگرىدەي خىزى و بەپىيى توانا چارەسەر بكرىت بۆئەرەي لورت پرانەكە دوربارە نەبىتەرە،

دژه دهرمانه کانی هه وکردن دهبنه

هۆس تیکچوونس فەرمانەکانس گورچیله

تگرده رورانی کزلیژی نورداری له رانکزی (مسائشوستس)ی شمهریکی که سانی گهه در رویانه که سانی گهه در رویانه که سانی گهه در استرویدیه به فیر استیرویدیه از به قه و کرده کان ناگاد ارکرده و به هزی رفاستیرویدیه به فیر استیرویدیه از به قه و کرده کان ناگاد ارکرده و به هزی نه و ماکه ترسناکانه ی ده به فیه و رویانی که ده رمانه که له گشت ده رمانه کانی تر زیباتر به کارده مینزیت له جیهاندا به ته نها له وراته یه کگرتوره کانی شهه و رکادا سالانه نوات له (۳۰) سی ملیاری لی به کارده هینزیت که که سانی به قهه ه نام به و به وی به ده رمانه کانی و به وی کورده کانی نویه مهترسی دوره چاربوینی تیکیوونی قرمانه کانی گردییله ده که نه دورمانانه بی چاره سه رکردنی هه و کردنه کان و که م کردنه و هی بازاره کان به کارده هینن.

تزژهره به کنان اجرایزرتنکی نوژداریندا که اجگرفاری (دهرمان و چاره سه کرفاری (دهرمان و چاره سه کردن) دا باتوکرایه و بیشتیاری (رینمایی) به کارهیتانی شیوازه دهرمانی یه ساکارهکان دهکه ن اجری دهرمانه (ناستیرویدیه)کانی در به هاوکردنه کان به مهرساتی کهم کردنه و با شماوه ژهمراوی یه کانی،

فەلسەفەو فيزيا لەنبوتنەوە بۆ ئەنشتاين

نوسینی: دکتور متی ناصبر مقادیسی و: نهوروز حسین

لـهرابردوودا، زانايدان پنيدان وابسوی، فهاسسه ه مسرق ده ده که دنید مهمریقه مهمریقه می مرق به درو که مال ده بات و بی که مالیش مرقف مرقفتیکی راستی نابیت. مهمریفه کسراوه به دوی به شهوه:

۱ – مەعرىقەي ھەستى؛ كەبەھۆي ھەستەكائەرە دەبيّت.

٧- مەعرىقەي ھەقلى، كەبەھۆي ھەقلەرە بونياد دەنرى.

ابن العبری (۱۲۲۱–۱۷۸۹) له کتیبی (حدیب الحکمه)دا ده لید: "نه گهر مهعریفهی ههستی مهعریفهیه کی راستی هه نووکه یی بیت و شهوه بیگرمان پیریستی یه کی حهتمییه بیشه و مهریفه ی عهقلی خاوه ن که مال کیشمان بکات، له وکاته دا که ته واو بی توانسین له ناست دوزینه وه ی مقیه کی سه ره گی بو (بوون)"،

رەئىبى مەستەكانىش مەمىشە راسىتىمان پىنباتىن، بىق نمونە؛ بەچار وادەزانىن ئەستىردكان ئەخۆر بچوكتىن، ئىكاتىك دا ئەررەكان دەرىيان خستورد كەگەررەتىن، مەرودما الغزالى (١١١٨-١١١٠) گرمانى ھەبورد ئەمەعرىقەي ھەسىتى كەدەلىت "چار سىتبەر بەرەستارى دەبىنىت كەخۆى ئەبزارتى دايە"،

پُوْنَانَى كُوْنَ مەعرىفەى ھەستى لارە دەخەن، بەرەى خەيلارى گومانارى يەرە، گومان ھەيە لەزانىنىدا، ئەيلەسورلى يۆزانى (برمنىدس) دەلىّت: "مەعرىغەي گومانارى مەعرىغەيەكى مىللىيە، چونكە بوونى رئستى (الوجود الحقىقى)، ھەستەكان دركىيان ناكەن، حَق ئەگەر راستيەكىش تېيىدا دۆزدايەو، بېگومان ئەرىش دريْركراودى خەيالار ئەندىشەيە، بەلام عەقل خۆى دەتوانى بوونى راستى، وەك ئەرەى كەھەيە بىر بنوينى، چونكە عەقل چونكە عەقل ھەلگرى راسىتى دىكەيە كەزۆر زىاترو بەرغراوانىرە لەھەسىتەكان". (ھىرقىيكس) يىش ھەمان راى دەريارەى مەعرىقەى ھەستى ھەيەو بەخەيالى دادەنى، ئەر

خەيالىيەى كەئاب<u>ىتى</u> ماپىيەى سىيەلماندنى راسىتىيە ھەنروكەيىيەكان، چونكە مەعرىقسەى راسىتى مەعرىقەيسەكى عەقلىيەو بەرەو درك پىكىرىنى (بوون) پەلكىشمان دەكات.

تائیره زانیمان که زانایانی پیشین به ته وای مه عریف یه مهستی کاریگه ریده کانی له سه ر مه عریف ی راستی روت ده که نه و ده این الله که به مهان شیوه مامه نهی له که ن شیر شیره مامه نهی له که ن شیر شیرار بان هه مول نه و شتانه ی که بورنیکی مهستی که رازیان مهیه و ده کات. که نه مش راستیه که عه قلی له غیر گرتوره و شیکردنه و و مه نهینجانی ویستوره و نه مه شیکردنه و و مه نهینجانی ویستوره و نه مه ن کاریگه ری مهیه له سه را برواره جیاجیاکانی مه عریف و ده پریشکی و زانسته سروشتیه کان و زانسته مرزییه کان و ده مه در له به رئیسته و دی که مه عریف ی عسه قلی زور نه سه روی مه مهریف ی عسه قلی زور نه سه روی مه مه عریف ی عسه قلی زور نه سه روی مه می مه می مه می مه می در به رود در دو به رود در در در در در در در در در به رود در به به رود در به رود در به رود در به رود در به به رود در به به رود در به رود در به به رود در به رود در به به رود در به به رود در به به در ب

لهمه ره تیبینی نه و بیره فه استه فیه ورده ده که ین که دورتر هایزنبیزگی نیوتن اهسه ری ناکوک بوین، نیوتن ده یوت؛ نیشك پیکهاتو و امته نیوتی اوردی به رجه سسته، بویسه سه بینوانی دیارده ی تیپه و پیشک به ناو به ریه سسته روونسه کان دا نیکردانه و ه یه اوردی کارلیکه کانی تیشک چاره سه ریکات.

ليرهدا به بيريكى فەلسەفيانەي سادە، ئەتوانين بليدين؛ ئەگەر تىشك ماددە بوايە، دەيتوانى دواى ئەرەي دەچيتــه ژورريكەوە تييدا بمينيتەوە، خۆئەگەر ماددەكانيش توانــاي بەناويەكدلچوونيان ھەبوايە، ئەركاتە دەتوانرا ھەموو گەردوون لەتويكلى ھىلكەيەكدا كۆبكرىتەوە.

ئاخق دەبئت كارىگەرى ئەم لۆجىكەر ئەرانى تريىش ئەسەر دياردە قىزياريەكانى ئەمرۆر داماتور چى بئت؛ كەرا لە كۆنــەرە

> لهناو كتيبه زانستى فهلسهفيه جزرارجزر مكساندا نروسسراونهتهوه؟ وهلامسي نيوتن تەنۋچكەر مايزنبيرگ شبه يول بسوو، هسه ردووكيان بەلگەي خۆيان پىتىبرو، بەلام لسهكاتيكي دواتسردا بالانسكو ئاينشتاين، چارەسەريان كرد بەرەي "تىشك تەنۆچكەيسەر وهكو شبهيؤل مهالسوكيهوت دەكات". كەراتە خاسىيەتىكى دورلايەتەي ھەيە، ئيارە ئەسە دەستكەرتىكى عەقلى وياشان فەلسەقىشىسە، كىسەچى كەرتورەتسە ژيسر ديساردەي هەسىستيەرە بەبەلگىسمەي تاهەستى،

> گرنگ لیرهدا نهرهیه کهوا شهپیّله تیشهکیهکان (وهك نمورنهیهك) لهگهان ماددهی

نردا كارلىك دەكەن بى دروست كردنى تەزووى كاردبا، تەزووش پىكەاتورە لەجورلەي تەنزچكەي ماددى (ئەلكترىنەكان)، ئەتوانرى لىيرددا ھەلسوكەرتى ئەلەكترىنىسەكان وەك ھىي تۆپەكانى بليارد لەبەرچاربگىرى (كاتى بەريەك كەوتنيان)، ئەرجا دەبىنىين كە شەپۆلى ئىشك، رۆلى تەنزچكەيەكى بارددارى بىنى، چونكە ئەلەكترىنەكانى خستە جورلە.

له لایه کی تره وه له مه سه له ییاساکانی پاراستنی بارسته و رزه ، بیری فه لسه نی ختری ده نویتنه وه ، چونکه بارسته یه کی ته واو ، بیان و ره یه کی ته واو ، بین مانایه یی تابه خشین کاتیک که بارسته بنوانیت بگری بر و رزه و رزه ش به پیچه وانه و ... پرسیار نه و هه "کوا یاسای پاراستنی بارسته و رزه ؟" کاتیک هه ریه که له بارسته و رزه بی یه کتری بگزردین و ده شه دیارده یه یه که نه نزچکه ی نه له کترین و ته نزچکه ی پوزیسترین یه کده گرن بر پیکهینانی نیشکی (گاما) ، نه ک بر پیکهینانی تیشکی گاما بری هه یه ببیته و ه

پۆزتىرىق. لۆجىيىك پرسىيارمان لىدەكات: ئايسا مساددەو شسەپىقل ھەردىروكيان يەك بورىيان مەپە؟ چونكە ئەرەي رورىدارە تەنيا گۆرانى چرى بورە، تى بالىي لەشمان شەپىقلى خاوەنى دريىۋى كورتى شسەپىقل بىنو ھىشتا ئىمە ئەمان زانىيىى، دەنا چىن دەنوانىن گۆرانى ماددە بىق شەپىقل (كە وزەيە) يان وزە بىق

بەدرانەيسەكى دور تەنۋىچكسەيى يېكىسھاتور لىسە ئەلسەكترۇن، ر

ماده لیکبده پنهوه ؟ رهنگه شمیش وه ک گزرانی شاوبیت بق هه لمو هه لمیش بق شاو؟ رهنگه بارستنی وزه گزراییتن بو یاسای پاراستنی وزه گزراییتن بو یاسای پاراستنی وزه داد.

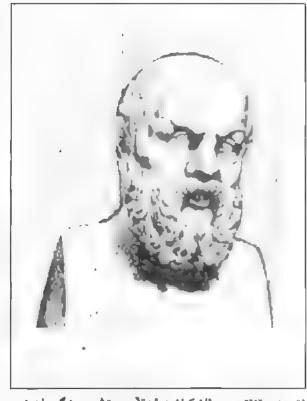
ههریسه لسه م پرسسیارانه پیرویسستیان به وه لامسینی پیده چی، هیننده ی نووسینی و سارتیکی لسهم هسیوه به در در در مهینی ناسان نه بیت به ایک به پیچه وانه وه یه ، بیت بیت کردوره ته وه که پاساکان یه کردوره ته وه کردوره ته وه کردوره به بیت پاسای بواری یه کگرتوو بهیننه پاسای بواری یه کگرتوو بهیننه شاراوه ، لسه م روره شسه وه داندراوه ، کسه توانی به پیشسیوه و داندراوه ، کسه توانی به پیشسیوه و داندراوه ، کسه توانی به پیشسیوه و

هیشتا نیمه نه وهمان ناوی بچینه ناو لیکدانه وهی تیگری بواری یه کگرتوره و (نثریه المجال الموحد) به لام کاتی بمانه وی دیارده به کگرتوره و (نثریه المجال الموحد) به لام کاتی بمانه وی دیارده یه کی دیاریکراو لیکبده بنه وه و مقید کانی نه زانین، شهو بیگرمان رای جیاوازی له سه دروست ده بیت و شمه شهدی مشدور مایه ی مشدت و می بین بیدیسته. چونکه هه ریه ك نه نیمه هه ندی هی و به لگه مان پیه که به س نیسه بی سسه لماندن و روویی شدی در نی همه مو دیارده که ، شهمه ش باریکه و راست و نروست و زانستی یه بی لیکدانه وه ی شه و باره ی که تیریه که بیدی دیارده که شهر وه ک تیوریه ک سه باره ته به دیارده که شهر وه ک

قون فيزيا ومساع سومهم 2

خزی دەمینیتسەرەر ئاشكراشە ئەتلى مىروف برەنىگ بىان زور ھەر بركى دەكات.

سەردەمى زانستى نوئ لەركاتەرە دەسىتى پىكىرد كى نىكۆلاس كۆپەرتىكۆس ۱۹۵۳-۱۹۵۳ واتە لەسەدەى شەشسەم دا، پېشنبارى ئەرەيكرد كەرا دەكرى خۆر نەك زەرى بەچەقى خولگەى ھەسارەكان دابىنرى، كەخۆرچەقى كۆمەلەي خۆرە، ئەم بىرە چەرساندنەرەى دىيارى بەخۆرە بىنى لەگەل ئەرەش دا كارىگەريەكى تا ئەندازەى دروست بورنى شۆرشى بىر گەررە بورەرە، كە ئەر شۆرشە تا ئەمرۆش بەردەرامەر چىتر راستيە زانستيەكان بورنە بنەماى پشت پىيەستور لەلىكدانەرەكاندا.

بیرهکانی کزیدرنیکوس لهلایدن کیلدور گسالیلوه پهرهیپیدراو دواتریش نیوتن یاسای جورلهی لهسهر بنهمای پهرهپیدانی نهو بیرانهی "کوپهرنیکوس" هوه، دارشت، کهدرو یاسان:

۱-جوولهی تهن له ژنر کاریگهری میزیکدایه؛ و خیرایی تهن دهکاته بری نه و میزه که دابهشی بارستایی تهنه که کرابیت.

۳ لهنتوان ههمور دورتهنتیکی نهم گهردورنه دا هنتری کتش کردن ههیه، هنزیکه راستهوانه دهگونجیّت لهگه آنهدنجامی لیکدانی بارستاییه کانیان دا و پیچهوانه شدهگونجیّت لهگه آن دورجای دووری نیوانیان دا.

ئەسەى نيوتىن يەكەم ھاوكىشەى مائماتىكى بىور بىق ياساكانى سروشىت كەبەبرى ژەسارەيى لىكىدرىتسەرە بىق

پیشاندانی جووله ی سیستهمه فیزیاویه کان، به هنری نه سه و نیوتن توانی جووله ی هانگ و ههساره کان و دیارده ی هه لکشان و داکشانی ناوی ده ریاکان و سروشتی کلکداره کان لیّکبداته وه.

نیوتن یاساکانی (کبلهر) ی وه ک خوی پی قبوول بود که چنیهتی سبوررانه وهی هه سباره کانی به دهوری خود اروین ده کانه وه له به کیانه وه و له به کیانه فه به هه سباره کان پسه پرهوی ده کسه و کیانی سبوررانه وه یان بسه دهوری خسوردا له سبه دخولگ سبه هیناکه بی یه کانیان. نیوتن له کتیبی (پرنسیه کان) دا ده لیت:

"تا ئیره توانیومانه دیارده کانی قاسمان و زهریاکان به هنی هیزی کیش کردنه وه روون به به یاه مانکردوره هیشتا چوارچیوه به لام نه مانکردوره هیشتا گریمانه کانی دابنیسین، همه مور شبتیك له گریمانه کانی دابنیسین، همه و شبتیک بیست گریمانه کانی دابنیسین، همه و شبتیک بیست گریمانه کانی دابنیسین، همه و شبتیک بیست گریمانه یا که ناو فه لسه فه ی ته زموونگه ری دا بیشنیا بیست هه یه که له نه یاده و مانایان وه رگرتووه، شه و با گشتی ده کریته وه و دیارده کانه وه مانایان وه رگرتووه، شه و با گشتی ده کریته وه و دیارده کانه وه مانایان وه رگرتووه، شه و با گشتی ده کریته وه و ملکه چی به دوادا چون و بالابوون ده بیت.

غق ئەگەر كەمتك لاى نيوتن و بېرۆكەكانى وەستاين، ئەوا روون دەبتتەوە كە ياساى يەكەمى، گوزارشت ئە جوولەپەكى ئايديائيستى دەكات "با تتبينى جوولەي گۆيسەك بكەين كاتتك بەناو رتيدەرككى سافدا خلقر دەبتتەوە، كسە ھىچ ھىترتكى دەرەكى كارى تتناكات، بۆئەوەى بيوەستتنتى".

هەروەھا لە ياساى دووەمىشىدا "كارى دور ھێزى دەرەكى يەكسان لەسبەر تـەنێك، تـاودانى تەنەكــە دەكــات بــــەدور ئەوەندەى ئەر تاودانەى كـە ھێزێكيـان كـارى لەســەر بكـات"ـ ئەمە بىرۆكەيەكە پێويستى بە دواداچرون و بالايى بوربە.

به لام تا نهمرت ریگه به پهی نه براوه، به هقیه و براتری، ناخق نیوتن چون گهیشته پاسای دوره می، که پاسای سنیه می پشتی به ستوره به پاسای په کهم و دوره م له گه ل نه زمرون و به براداچرون و همهروه ها مهرستی پاساکهی کبله ر و پاساکانی جورله، که گه پاندیه پاسای دورجای پیچه وانه ی همیزی کیش کردن و پاشتریش سوورانه وهی خولگه یی هه ساره کانی پسی لیکدایه وه، نیوتن ده لیّت:

" ئەرا ئەر ياسايانەمان زائى كە سوورانەرەى خولگەيى ھەسارەكان پشىتى پىندەبەسىتن، بىمەۋى ئىمم ياسىايانەرە دەگەينە جورلەي تەرارى تەنەكانى بۆشايى ئاسمان".

شیزهی بیرکردنه وهی نیونت شهوه بود که اله پیش دا دیارده که ی به (گریمانه ی یه کهمی) داده نا و پاشان مانا و مهدلوله کانی ثم حاله ته ی لیکده دایه وه و وه سفیکی ته واو و وردی ده دایه و نموونه کاتی ژماره کانی بی جووله ی مانگ دیاریکرد، پراوپری جووله راستیه کهی مانگ نه بوو که ثه مه ش

یپچه وانهی یاساکانی جوولهی نیوتن و یاسای هیزی کیش كردن و ئەسلى جوولەكە خۇي بور. بەلام ئەم ھەلەيە دواتىر بىھ قازانجى باساكانى نيوتن شكايهوه، جونكه تەركات، مەلەيلەكى رُمارهیی لهینوانی نیوهتیرهی کوی زهویدا ههبور،

بنگومان نیوتن گریمانهی دادهنا و بهرتهنجامهکانی لهسهر بینا ئەكرد و یاشان بەرئەنجامەكانى لەگەل راستى و بەگوپرەي زانيارى ختى تاقىدەكرىنەوە، بۆيە ئيوتان ختى دەلينات: " گریمانے ناسے پینری، ٹےکری گریمانے لے سےپاندن دروريخريته وه؟. برّيه ورده كاري ميكانيكي كيّش كردشي دانا. ئەر رازى بور بە دۆزىنەرە راستبەكانى خۆي، كە تەنسەكان بەكترى كېتىش دەكسەن، بىلەيرى مىيزىك راسىتەرانە لەگسەل بارستاییه کی و پیچهوانه لهگه ل دووری نیوانیان دهگونجیت، بزیه توانی باسایه کی ماتماتیکی دابریزی به جوریك گورارشت له گرته که یختی محتات و وردبوونه و و دریژکردنه وه ی جيميشت بق كهساني دي، يا بق كاتيكي ديكه، شهوهبوو لايـــــــلاس (1827-1749 Laplace) و لانكرانــــك Langrang/۱۸۲۱–۱۸۱۳)، توانسیان تیسوری نیوتسن بسق بلەپەكى بەرزىر بالابدەن، ئەرىش بەھۆي دارشىتنى ياسساى ماتماتیکی دیکهوه که بواری فراوانتری تیوریهکهی گرتهوه دواتار به میکنانیکی نیوتان ناوزهد کارا، شهوجا ماکسویل ياساكاني دارشت و بهمهش توانرا ههموو دياردهو رووداوهكاني گەروون لېكېدرېتەرە.

له سهدهی هه ژده و تا سهدهی نوردهش، تیوری نیوتن له لوتکهی ههره بهرزی خویدا بووه زاناگهورهکانی وهك كولومب و ئەمىيىر، يەيرەرىيان دەكرد، كۆلۈمب (١٧٣٦ – ١٨٠٦) ياسىاي دورجای پیچهوانهی می کارهبای ستاتیکی دارشت، به پشت بهستن به بنهما گشتیهکانی میزی کیش کسردن، مهرودها عميزر، له تامانج و رتبازيدا بشتى به نيوتن بهستبوو له فهلسهفه زانستيهكهيدا وهك نبوتسن مامهلتهى دهكسرده واتسه له کاتی دهسته وسان و بیتوانایی به جوونه کاندا ورده کاریه کان بز سایی - "بگیریت، بق نموریه یاسایه کی باق شهزور دانیاء زور له باسای میزی کیش کردنی نیوتان دهچیات و ناوی نا

بهم شیرهیه دهبیتین دهرگای زانستی نوی، بهکارهکانی نیوتن، بهروری جیهاندا کرایهوه، که بهسهر ههموو گهردوون دا دەگرىجيىت ھەرۋەھا بەسەر ھسەمۇق تەنقچكسە راگەرىيلسە ق پێڮهێنهرهكانيشياندا دهگودجێت، ئيدى رێگاى هێڷ؈ خـێرا بەرمو زانست كرايەرە، يېش نيوتن

ديارده سروشتيه كان لهسهر ثعو بنجينه يه ليك دهدرانهوه، که هیّزیّکی پاتّه ریا هانده ری تهنیّکی نادیار ، تهنرّچکه کانی ماده به ههمان تاراسته رادهكيشيت ههروهك تهنوچكهكاني ههمان تهن بن. ههرچی دهریارهی جولهی بازنهیشه، شهوا میزیکی سوریته ر به ههمان تاراسته کاری لیدهکات.

نابعه شستوهیه دهبینسین، پاسساکانی نیوتسن و فراوانكردنه كانيان له لايه ن زانا هاوچه رخه كانيه و ه، بنچينه ي

بيركردنه وهى زانستى سنهردهم واهنهمووا ثنهو دمستكهوته گەورانەي ئەبوارى بۇشابى ئاسمان و ھىدىدا ھاتەدى، دانا.

ئيّمه ئيستا، سهبارهت به ديارده سروشستيهكان، لەسەردەمى گرنگترين دۆزينەرە زانسىتيەكانى مرۆۋدايىن، ئېمبە له نیوتنه وه فیریووین که ژمیرکاریه کان و هاوکیشه تاثوره کان، به باسایه کی ساده، کرتابیان دیّت، که کرنترزلی میّزی نیّوان تەنزچكككانى مسادە دەكسات بىسەدرىزايى ئىسەر ھىلسەي لەنتوانياندايسە، و كسارتتكردنى ھەردوركيشسيان بۆيسەكترى هاوسانه ،

ئەمرى ئەرەي كە پنى دەرىئرى (فيزياي كلاسىك)، لەراستىدا هه رئه و پاسایانه په نیوتن له پواري فیزیای میکانیا و ماکسویل لے کارؤموگنےکاریدا دایانرشتیوو، کے بہشتوہیہکی تەراق ھەموق تەنەكان ئەيتوھريكى زور بەرفراواندا دەگريتەرە،

سەرچارە:

علوم ٢٤

* كاتنك تيشكى گاما بهناو كايهيهكى كارهبايى بههنزدا تێؠۑٮ؞ڔێت؛ دەگۆرێتــەرە بـــق دوانەيـــەكى دور تەنۆچكـــەيى (ئەلەكترۇن - يۆزىترۇن).

رووهکی رازاندنه وه جوانی

(Ornamental Plants)

نوسيني: كاوه محمد طاهر

مامزستاي ثامادهيي كشتوكاليبهكرهجق

روره کی جوانی کومیه آنکی زند روه کی جورارجد قد دهگریته وه که له لایه ن مرزفه و په روه رده ده کرین و بریتین له دارو دهوه ن و دره ختیی جوانیی و پیه رؤن و روه کیه خروه کرانی دروه کی خروه کانی ناومال و روه کی باخچه کانی ناومال و روه کی جوانی ناومال.

ئەرەي كە ئىمە مەبەستمانە رە ئەباسبەكەماندا گرنگى پى دەدەين كۆمەلە رورەكىكە ئەناو مالدا بەكاريان دەھىنىيى بىل رازاندنىھومى نارمال رە پىلىنى دەرتىرى رورەكى رازاندنىھومو جوانى نارەورە رە يان رورەكى جوانى نارمال، ئەم رورەكانە ھەندىكىان ئەبھرجوانى گىەلاكانيان پەرۈەردە دەكرىنى، وە ھەندىكى تريان ئەبەرجوانى گىلەكانيان پەرۈەردە دەكرىن، وە

پاشان باسی ئەر ناوچانە دەكەين كە لە بنچينەدا ليورەي مينراون رە باسى ريگاكانى زورپونيان دەكەين.

زوریهی رووهکه جوانهکانی ناومال که تیستا له مالهکاندا دهیان بینین له بنچینده الهناوچهی رهسهنی خویانه و دهیان بینین که مینینده و هیندراون، وه شهو رووهکانه شبه جوانییان دهناسسرین وه بهزوری بهکاردین بو به شداری کردنیان له ژیانی روزانهی مروفدا و ه دهبیته مایهی خوشی و بهختیاری و هیمی کردنهوهی دهروون و پشودانی میشك و جیگیربوونی خیران،

ئەر ئارچانىەى ئىەم جىزرە رورەكانىەى لۆلۈرە ھۆلىنرارە ئەمانەن:

♦ ۱) ناوچه ی په کسانی و نیمچه په کسسانی Tropical and Sub — tropical Zones:

ئهم ناوچانه دهکهونه سهر هیآئی پانی (سفر۳۰۰۰) پله، وه ناوچه پهکسانه کان بهدریژی سال بارانی لئیدهباری وه کهش و ههواکهی گهرمه وه پلهی گهرمی له شهو و روّژدا لهسهرووی ۲۰ پلهی سهدی په بهدریژایی سال.

ئەم ئارچانەش بریتىن لىه كەنارى رۆژئاواى ئىەفرىقاى ئارەراسىت رە ھەرزى كۆنگى رە ئارەراسىتى ئەممەرىكا وە ھەرزى ئەمەردىكا دەرزى ئەمەردىنى ئارچەى دىكەش.

به لام ناوچه ی نیمچه یه کسان بارانی که متر است دهباری وه پله ی گه رمی نزم ده بنیته روه وه به گشتی پله ی گه رمی ده گاته سه روری (۲۰) پله ی سه دی بق ماوه ی (۱۱-۱۱) مانگ به پنی جیاوازی ولاته کان وه مانگه کانی دیکه ش له (۲۰) پله ی سه دی که متره، وه ناوچه کانی بریتی سه له باشووری شه فریقا وه باکوری نوسترالیا وه هه ندی ناوچه ی نیوزله نده ... وه هه ندی ناوچه ی تر،

٢) ئارچە مام ئارەنديەكان:

ثه نارچانه دهکهونه صهر هیلی پانی (۳۰-۳۰) پله، شهم نارچانه باروههواکانیان جیاوازه وهکو ناوچهی مام شاوهندی گهرم وه مام ناوهندی سارد، له زستاندا سارده وه له هاویندا فینکه وه تیکرای پلهی گهرمییهکهی (۲۰-۲۰) پلهی سهدی به برماوهی (۱۲-۲۰) مانگ وه نموونهش برنهم ناوچانه ناوچهکانی دهریای سیی ناوهراست.

• ۲) ناوچه ساردهکان Cold Zones:

ثه ر تارچانه دهکه و سهر هیآی پانی (۱۳۰۰۰۰) پله، له رستاندا زیر ساردن وه پلهی گهرمیان بق ریر سفری سهدی دیته خواردوه زیر جار بهفری لیدهباری وه نهیبهستی،

• روړهکي نارهوه (نارمال) House plants

به و کومه آنه روره کانه ده و تریّت آنه بنچینه دا نامیّن، و ه توانای خیّگودجاند نیان ههیه، و ه ثه نجامیّکی باشیان ههیه بی ریّك خستن و رازاند نه و هی ناوما آن، و ه هه وای ناوما آنه کانمان خستن و رازاند نه و هه مان کاند بشورمان شهداتی و ه ماندویّنیمان آنه یر ده باته و هه که م رووه کانه توانایان ههیه آنه رووناگی که م و هه وای و شکدا به رگری بکه ن استای همال و فه رمانگه و نوسینگه کاندا آنه و ربه و به کاردیّن بی رازاند نه و هی مسالیّن و هسه بوان و به ربه نهده و و بالکرّن کورنگ خونکه

frijde frædell , besten frimiti

له استیدا جوانی و دیکتری ناومال هیچ نرختگ ی نرید به تهگ مر هات و روومکی حوانی امو دیکتروده روایی گرنگی نامید.

• پرومکي تاوهانوري شو وشه Glass house باوهانوري شو وشه plants

لەبەرت ەرەى رورەك ە ئىسى ئىرلىيىدكان (يەكسى ئەكان)

بىرىستىان بە بىلەى گەرمى بەرز و شىزى بەرز ھەيە، لەبەرئەرە

دەترانىن لەلاى خۇمان لەمار خانرى شوش مىيىدا بى مەررەردەيان

كەر و گەشە كەر مەھۋى بورنى ئارھەران ئەمرىۋيان، بىلەم

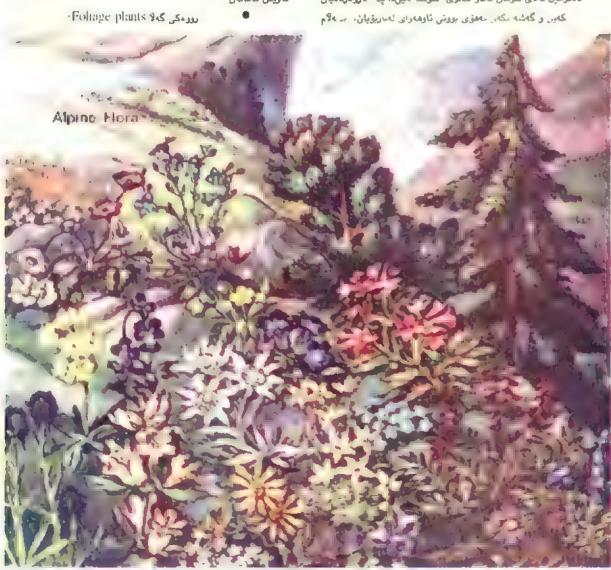
پەروەردەكردنى ئەم كۆمەلە رورەكە لەنارمالدا ئىشى يكى گرانىه چونكە لە زستاندا پلەي گە «رەيى ئە زم دەبيت »رە رە لىه ھە اويندا بەرز دەبيتەرە ر ھەرا رشك دەبيت.

به لام به دابین کردنی روون اکی و گ مرمی و شدی ال مناومالدا به پنی توانا ده توانن گمشه بکهن و بازین

به لام روومکی نیمچه به کسانه کان پیویستیان به رووناکی و مهولگو کری باش همیه وه شمانه دمگودیی نه شویتنانهی نه نریك په دجه رمی کراره نه هاریندا داینرین وه یان نه شد ویتنیکدا داید برین کده خاور استیان بددات وه بدان نده لای په دجه مرموه اسه رستاندا دایدرین

رووهکی گه لا و رووهکی گولدار:

زورید می رووهک مکانی ناومدال ب مهیی گرنگییدان اسه ریدك خسد تن و رازاندند موهی ناومد الدا دهکهونده زیر در دور کومهاسموه نمویش نمانهن:

نه رووهکانه ن له به رجوانی گه لاکانیان په روه رده ده کرین و که لاکانیش له رووی شنوه و قه باره و ردنگیانه و هیاوانن، و بی رازاندنه و می باخچه ی ناوه الله و بیناکان به کارده هینرین، شهم رووه کانه پیریستی ژینگه یی یان تایبه ته که له باریکی باشدا ده مینیته و هامالدا و هیان له بیناگشتی یه کاندا بر چه ند حه فته یه ک و هیان چه ند سالیک به پیری حه ند سالیک به پیری حجوری رووه که کان و بی له کانیان.

رُماردیه کی روّر رووه کی جوانی ناومال ههیه که بـ تر جوانـی گه لاکانی پهروه رده ده کریّن وهکو تهم رووه کانه ی خواره وه:

ئەرۆكاريا (شىجرد الميالاد)، ئەگلۇنىدا، ئەسپىدىسىترا، ئەسپراگەس (ھەردور جۆردەكەي)، كۆردلىن، كۆدىيەم (كرۆتۆن)، كلورۆفايتەم (جاڭجاڭۆكە)، سىسىيۆس، كۆلىپۇس، دارسىينيا، دېفنېلخىيا، فىكس (المطاط)، ئاتسىيا، ئاتشىيدىرا، وە ھەرودەا سەرخەسىيەكان، مازتا، فلۇدىندرۆن، مۆنستىرا، قەفەزدى سنگ وە سىسفىريا (پىستى پائىگ)، پېرۆمىيا، بىلىيا، وە سىنگونيەم (بىرقان)، وە زىرىنا،

• روومکه گولدارمکان: Flowering

plants

ئهو رووهکانهن لهناو مال و خانوی شوشه ییدا پهروه ده دهکریّن نه به رجوانی گوله کانیان وه رهنگاوره نگی و سه رنج راکیّشانیان، وه بهگشتی ئهتوانین بلیّین رووه که گولداره کان پیّریستیان به شاودانیّکی زیاتر و رووناکی یه کی زیاتر همیه ئهگهر به راوردیان بکه ین به رووه که لایی یه کان.

شوونه لەسلەر ئەو روۋەكانلەي لەپلەر جوانىي گوڭلەكانيان پەرۋەردە دەكرىن ئەمانەن:

بیگزنیا، سایکلامن، هاپدرانجیا، پیلادگزنیهم (جیرانیقم)، ئەنپىزریقم، رقربەی جۆرەكائی پرقمیلیاد، رقبیان، وە رقربەی جۆرەكائی ئۆركید، یۆەقررییا (كچی قرنس)، گلۆكسینیا،

ريكاكاني زۇرپوونى رووەكى جوانى:

زوربوون تابیهتمهندییهکه بق بهرههم هیّنانی رووهکی نوی. نهمهش به چهند ریّگایهکی جیاواز نهنجام نهدریّت، ههندی رووهك بهوه دهناسریّن که ختری له ختریدا زورتهبن، بهالام کومهایّکی تـر بههری ریّگای هونهری زور نهبی، وه بهگشتی دوو ریّگای بنچینهیی ههیه بق زوربوونی رووهکی جوانی که نهمانهن:

يهكهم:

ترخمه زاربوین Propagation by Sexual

method

لهم رنگه به دا به که ی توخمی به کارده هینریت بخ زوربوونی روره که کان بخ نمورنه له روره که گراداره کاندا به شق زورده بن

به لام له رووهکه بنگولهکاندا به هزی سیزرهوه نزردهبان ههروهکو له رووهکه سهرخهسیهکاندا ههیه،

by seed sowing تربيون به تق

ناتوانین ریگههی زوربوونسی رووهکسی جوانسی بهتوو بهریگایه کی بالاوی دابنیین لهبهرشه وهی کاتیکی دووروله ریشو شاره زایییه کی روزی دهوی، وه ههروه ها گهرمی و شسینی نمورنه یی دهویت له کاتی چاندندا، به لام ههندی حاله ته هه به که ناچار دهبین شهم ریگهیه به کاربهینین بیق روزبوون لهبهرشه وی ناتوانین به ریگاکانی شر روزیکرین وه کو رووه کی پنبیر جیسا، شیکساکوم وه ههروه ها ههموی رووه که وهرزیه کان که سروییی زیانیان له کهمتر له سالیکا شهای شهکان، نموونه لهسه رشهو روه کانه ی به توی روزشه بن شهانه ن:

پرۆمىنياد، ئەراليا، مۆنسىتىرا (قەفەزەى سىنگ) سىنتپاولا (وەنەرشىدى شەفرىقى)، شىيقلىرا، كۆلپىۋس، ۋە جىيرانيۇم (يىلارگۇنيۇم)،

قریرون به هنی سپزر by spore sowing:

سپور بریتی به شه ندامیك شهر روره که جوانی بانه به رهه می

ده هنینن که گرل ناگرن هه روه کر له رووه که سه رخه سیه کان که

توانای به رهه م هنیانی شهم سپورانه یان هه یه ، وه شهم سپورانه

بریتی یه له ته نیک له یه ک خانه پیک هاتروه وه له جیاتی تو

وه شهم سپټرانه بهشتوهی کټرمه ل لهديوی ژيرهوهی گه لاکاندا هه په وهکو چهند خاليکی رهش وه پان بسټر دهرثه کهوي، وه شوونه لهسه ر رووه که سهرخه سيه کان که به هنې سپټرهوه زورده بن وه کو فترجيره ته ديانته م (کزيره البين)، هساخی ناست (پلاتيسيږيه م) وه پوليوديسه وه نه سيلينيږم.

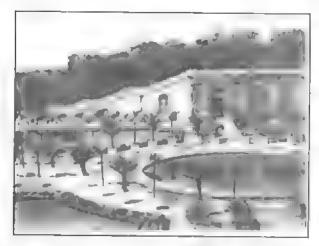
Seesa:

- نقریسوون بسه رنگای سسه وزه نقریسوون
 propagation by vegetative method
- وه هـهرهره ها پــــــى دهوتــــرى ريگـــاى ناتوخمـه زوريــون asexual method ناتوخمـه زوريــون asexual به مدور به شه كانى روزه كـه كان به كاريـه ين بسل زوروون و گه لــه تــور نه بيت. ئــه م ريگايـه ريگايــه كى بـه ريكايــه كى بــلاره بــلاره بــلاره بــلاره بــلاره بــلاره مورانـــى نوره كـــى جرانـــى ناومال له بهر شهم مورانه ي خوارهوه:

-۱- بق ن<u>ۆربوونی</u> شەن رووەكانىەى ئاتوانىن بەھۆى تىقى زۆركىدىن.

۲۰ ثەر رورەكائەى دەستمان دەكەريت ھەمان سىيفات و
 تايبەتى رورەكى دايكى ھەيە بەتەرارى.

۳۳- پهخترایی گهشهدهکات و کاتنکی کسه متری شهری شهری شهری شهری نه گاه به دارد ب

رېگاكانى سەوزە زۆربوون:

propagation by (نييين به قه آم (بپه) cuttings

قه لهم بریتی به هه ر به شدیك له رووهك جگه له تو كه ده توكه ده تواكه ده تواكه ده تواكه و ده تواكه به توكه به توكه به توكه به مه به توكه به توك

● وه زوریوین بهم رنگایه بهپی جوری رودکه به به بی جوری رودکانه ده گوری ده بین بوونه نه شهر رودکانه ی قددکانیان پتهون وه بیان تهخته بین پیریسته ردفتاری تاییه تی لهسهر بکری تاوه کو بتوانی ردگ دهریکات، وه کرمه لی رودکی تر ههیه زور بهخیرایی قه له مهکانیان ردگ دهریکه ن وه کسور روده کسی لاولار (Fledera) و ه به مودی (Tradescantia).

جۆرەكانى قەڭەم (برە):

● ا) وهرگرتنی قه لهم له شه د (العقل الساقیه)

Stem cuttings له ههمور جوّره کانی وهرگرتنی قه لهم

زیاتر به کارده هینری و ه ریّگایه کی گرنگه وه روّریه ی روّدی

وره کی نارمال ده توانین به م ریّگایه روّریان بکهین،

مهرکاتی لهزیّر باریّکی گرنجاردا قهلهم بچیّنین دهبینین کرمه له رهگیّکی به میّر دروست دهکات وه رووه کیّکی نوی مان دهست نهکه وی وه به شیوه به کی گشتی وه رزی به هار وه یان سهره تای هاوین کاتیّکی له باره بر وه رگرتنی قهله می زوریه ی روه که کان، وه پیریسته قهله مهکان راسته و خود بچیّنریّن، وه نه م ریگایه ش ده کریّت به م به شانه ی خواره وه:

 ۱) قەلەمتىك وەردەگرىيىن ئى قىلەدتىكى پىلەر (تەختەيى) واتە تەختەكەى پىكەيشىتىن وە تەمەنى (۱۳ ٣) سال بىت وە درىزىيەكەى (۱۳ ۳۰) سىم بىلىت وە درو گزېكەى (گرىزى) ئەسەربى بەلاپەنى كەمەرە، كۆمەلى ئى درەختى جوانى بەم رىگايە زۆردەبىن وەكسو ئەكالىغا؛

ئەلەمەندا؛ كرۆتــــۆن؛ ئېقەقرىيـــــا (بىنـــت القنصــــل) وە ھايدرادجيا،

۲) قه له میک وه رده گرین له قه دیکی نیمچه رهق (نیمچه ته خته بی) دریزی به که ی (۱۵-۹۱) سم بیت به به مه رجی درو گری وه یان زیاتری له سه ربی. وه پیریسته ناوهه وا گه رم بی وه شی ترریی. شهم رووه کانه ی به مریکایه زور نه کرین وه کو شه زالیا، کامیلیا، فاتشیدیرا، وه مگاگی ناسایی وه پیلیا وه لاولاوی ئینگلیزی.

۳) قەلەمىڭ وەردەگرىن لە لقىكى ناسىك وە يان لقىكى سەور ئەو قەلەمانەيە كە لە قەدىكى ناسىك وەريان دەگرىن شانەكانى ناسك بى وە بەزۆرى لە بەھاردا وەردەگىرى ۋە درىنى ئەلەمەكىە (١٢-٨) سىم بىلىت بەمەرجى دوو گرى ۋە يان زىياترى لەسەرىي، ۋە ئەمەش بەپىنى شىوينەكەى دور جۆرىيان مەيسە، جۆرىكىيان لەكىرتايى لقەكە ۋەردەگىرى كە بىيى دەۋىدى قەلەمى كىرتايى ھەروەكى لە وينەى رەارە (١) دا دەردەكەرى.

وه تهم جۆره قەلەمانە لە بەشەكانى ترى رووەكەكـە ئاسـك تىرن وە تەسەنپان كـەمترە، وە ھـەندى رووەكـى جوانــى بــەم ريكايە زۆردەبن وەكو:

ئەيۆنىتۇس، جىرانىقم، ئەرۆكاريا (شىجرە عيد الميلاد) وە دىغنباخيا، ئەفىلاندرا، پېرۆميا وە مگاگى ئاسايى (فىكس)،

جۆرى دورەم ئەر قەئەمانەيە پىنىان دەرىتى قەئەكى ژىر كۆتىلىي لەدولى كۆتىلىي ئقسەكان وە يان قسەدەكان وەريان دەگرىن وە ئەم قەئەمانە شانەكانيان ناسكە وە بەختىرلىي وشك دەبىن وە بەزىرى لەناو خانوى شوشەيىدا دەچىنىن وەكىر ھەمور جۆردكانى مگاگ وە جىرانيى و سىنتۇدىلى زىوى وە كۆليۆس وە پېرىميا وە روسىسىس.

:cuttings

کۆرەڭى رورەكى ناوماڭ ھەيە قەدىكى ئەستورى رۆكيان ھەيە وە دەتوانىن قەللەمىكيان لىنى دەرگرىن كىد لەشلىقرەى قامىشدايە، پاشان قەدەكە بەش ئەكەين بى چەند قەللەمىك درىئى ھەد يەكەيان (٥-٨) سىم بىلى ۋە ھەريەكلەيان يەك گۆپكەى ئەسلەربى، ۋە ئەم رىگاپە بىلەكاردى بىق رۆربويانى رورەكى دېقىباخىيا، كۆردلىن، دراسىنىيا، ھەرۋەكو لە وينەى رەرادەكەرى (ج)

 پ− وهرگرتني قه له که لا (العقبل الورتیه) leaf cuttings:

هەندى رووەكى جوانى ئەگەر لەژىر بارىكى تايبەتىدا بچىندى (شىنى بەرز وە پلەي گەرمى لەنتوان (۱۵-۱۸) پلەي سەدى، تواناي ھەيە، رووەكىكى شوىيى تەواو بەرھەم بھىنى، ره تهم ریگایهش چهند جوریکی ههیه ههروهکو له وینهی زماره (۲) دا دهردهکهوی انهاج:

۱) گه لایه کی ته بای وه رئه گرین به بنکه وه له به بنکه وه له به شی ژیروه دی رووه که که پاشان گه لاکه ده چینین به مه رجی بنکی گه لاکه ده که ینه ناو گله که وه گه لاکه که میک به لاری دای نه نیتین، پاش ماوه ی ۱۳ هه فته ده بینین بنکی گه لاکه رهگ ده رئه کات وه رووه کیکی نوی ی لیند مرته چی

شەم ریّگایە بق ھەندى رووەكى جوانى بىكاردى وەكـو وەنەرشەى ئەفرىقى وە گلۆكسىنىيا، وە ھەندى جىقرى پېرۆميا وە ھەندى جۆرى بىگۈنيا.

٢) گەلايەكى تەرار رەردەگرىن بەبى بنك:

وات تهنها له پی گه لاکته وه رده گریس و ه به رمه رجی گه لاکه ته واو پیگه یشترویی پاشان به شدی ژیره وه ی گه لاکه له ناو گله که دا ده چه قینین به شدیوه یه کی ستورنی، شهم ریگایه به کاردی بس و تزربوونی روه کی سیدیتی م، شه کفیریا (echeveria) و ه کراستولا.

ج - قەلەينك وەردەگرين كىه گەلاپەكى تىموار گۆپكەپەكى ئەسەربى مەروەكى لىه وينىەى ژمارە (۱) دا دەردەكەرى (ب)، م ريڭايەدا قەلەمتكى بچوك وەرئىەگرىن ئىه قىەدى رووەكەكە بەمەرجى گەلايەكى تەرارى ئەسسەرىى بىە بىكتەرە وە ھەروەھا گۆپكەيەكى ئەسەرىي.

ئەم ریکایه لەو رووەكانەدا بەكاردى كە زۆر دەگملەن، بەم ریکایە دەتوانین ژمارەيەكى زۆر بەھەرم بىلانین، بەملەرجى بتوانین پلەی گەرمىيەكى لەبارو ھەوايەكى شیدار دابین بكەین، لەبەرئەوم لەناو خانوى پلاستیكى دەتوانین ئىلەم كارە شەدجام بدەین.

وه نموونهش نه سهر شهو رووه کانه ی بهم ریکایه زور دهکرین وهکو مگاگی ناسایی، شهزالیا، کامیلیا، شهنیلاندرا، القنص الصدری.

root د− وهرگرتنــي قهٽــهم لــه رهگ cuttings

ليره دا قەلەم لى رەگىكى كاملى بىگەيشىتوو رەردەگىرى لەبەرئەرەي كامبيۇمى تياپە بىەلام رەگىي ئىوى كامبيۇمى

تیانییه لهبهرنه و به کارنایه ت. وه لیره دا پیریسته رووه که کان به رهگه ده به رهگه کان به رهگه ده به رهگه دانی وه در بیری ته نامه که نامه که در بیری ته نامه که شده که در بیری ته نامه که شده که (۱۹۰۰ه) سم بی وه قاله مه که شه کری وه زستاندا وه بیان است به ماردا وه رشه گیری وه به به بیره یه که چینری، وه زور به که به نام رووه کانه ی به هوی وه رگرتنی قاله م له قه ده کانیان نام و روه کانیان به م ریگایه ش زور یان بکه ین.

 نقريسوون بسهريتگای پسال خسستن الأكشسار بالترقيد Propagation by layering:

بریتی به نه کرداری سه وزه زوربوون نه و روره کانه دا که له سه وزه زوربوون نه روره کانه دا که نهست په یوه ندیان به روره کی دایکه وه ماوه وه نه نه نجامدا روره کی نوی مان ده ست نه که وی که خورای نه دایکیه وه وه رثه گری تاوه کو نه توانی پشت به خوری ببه ستی پاشان جیاده کریته وه وه روره کیکی سه ریه خوی نسیده در نوروونی نه و رووه کانه به کاردی که به ریگاکانی تر زور ناکرین، وه شه م

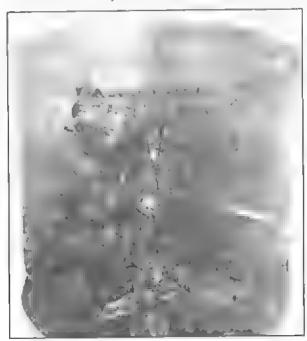
 ریّگای پسال خسسان لیه زوریدا (السترقید الأرضی) Ground layering:

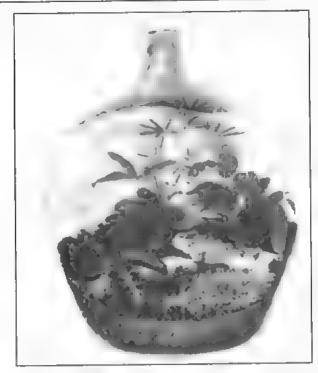
رقمانیه کان په که م که سی بوون نهم ریگایه یان به کارهیتا بی رقریبوونی رووه که وه لیره دا په کیک لبه نقه کانی رووه که که نه چه مینینه وه به مینیه به که که که که که که که به مینینه و به مینیک که به شیک یان چه ند به شیکی لبه زموی دا نه چه سیخ، پاشان له و شوینانه دا که چه سیاوه به زموی دا به شیک لبه تویکله که که لائه به ین پاشان به رده وام نساوی پیانه که پن تاوه کو له و شوینانه داره گه ده رئه کات، پاشان نه و لقه له رووه کی دایکی شوینانه داره گه ده رئه کات، پاشان نه و لقه له رووه کی دایکی جیاده که ین به روه کی دایکی خیاده که ین به به به روه کی دایکی نام کرداره بکه ین نه سه روه کی دایک نه می کرداره بکه ین نه سه روه کی له و پنت بی نه بازد و بن نینجانه یه کی تسره همه روه کی له و پنت که کرداره روه کی تسره همه روه کی له و پنت کی تسره همه روه کی داره کی تسره همه روه کی داده کی تسره همه روه کی له و پنت که و پنت کی تسره همه روه کی داده کی تسره همه روه کی داده کی تسره کی تسره همه روه کی داده کی تسره کی تسره همه روه کی داده کی تسره کی داده کی داده کی که کی تسره کی تسره

- ئەو رووەكانەى بەم رنگايە زۆردەبىن وەكى جۆرەكانى لاولاو (Hedera spp)، فىكس، بيومىلا، فىكۆس رائىكانس، كۆلۆمنىل، جيونلورا، سىلرمىنتوزا، جۆرەكانى فىلودىندرون.
- ناشتن له هـهوادا (الـترقيد الهوائــــــــــــ) بــا
 (پالخستني ههواويي) air layering:

ریّگایسه کی بسلاوه بستر زقریوونسی رقریسه می رووه کسه ئیستیوایه کان وه ریّگایسه کی له باره بتر رقریبوونسی دره ختی جوانی ناومسال، وه به رقری لسه رووه کانسه دا به کاردی که لقه کانیان دریّره ناتوانین بیچه میننیسه وه بوسه ر زهوی. لسه ریّگایسه دا به شییّک له تویّکلی قسه دیّک وه یسان لقیّکسی نیمچسه پیّگهیشتوو لیّ که که ینه وه که شدیره می درزیّک وه یسان گه ته یه به دهوری قه ده که دا و یسان گه که ده مانه وی بینیرین له همورد ا

وه هیشتا بهستراوه به دایکیه وه ههروه کو له وینه ی ژماره
(۲) دا ده رده که وی. به مسهرجی شه و شدینه و هریگریس که
راسته وخق له ژیر گوپکه یه کی گه لادایه وه نابیت له ناوه پاستی
قه ده که تیپه پربی تاوه کو له و شدوینه ی بریندارک راوه ره گ
ده ریکات، وه ته وبه شه ی که بریندارک سراوه به گل وه یان
ده ریکات، وه ته وبه شهی که بریندارک سراوه به گل وه یان
پیتموّس دای ته پوشین پاشان به هوی پلاستیك وه یان نابلونی
پیتموّس دای ته پیچین وه به ده زوو توند ده ی به ستین ره
به پی پیریست تاوی شه ده زو توند ده ی به هفته
هه رکاتی کومه آمی ره گه ان بینی له ناو گله که دا وه یان
پیتموّسه که دا که له نابلونه که وه ده رئه که ون ده ست به چی
پیتموّسه که دا که له نابلونه که وه ده رئه که ون ده وی همه مو و ده زوو

نایلزنه که ی لیخیاده که ینه و به م جزره رووه کیکی کاملمان ده سبت نه که وی که رهگ و قهد و گهالای ههیسه و و له نینجانه یه کدا ده ینیزین.

ئەن رۇۋەكائەى بەم رىكايە زۆرئەبى رەكىن مگاگى ئاسايى، دراسىنا، كرۆتىقى، ھەندى جىقرى قىلىدىنىدرون، دىيقىناخىا، قەقەزدى سىنگ، بىدنوس،..

فرنيرون به موّى براله وه (الأكثار بالخلفات)
Propagation by offsets:

براله بریتی که رووهکیکی بچوک که که دایکهوه ده رئیمههستی ده رئه چیت وه دهتوانین لهدایکی جیابکهینه وه و برمهبهستی نقد به کاری بهینین وه رووهکیکی نوی سان دهست تهکهوی، وه به پیری شوینی ده رچوونیان براله دهکریت به دوو بهشه وه:

 ا) برائه ی سهرزوری (الخلفات الأرضية) أو السرگانات Su ckers:

بریتی یه له چهند گهشه یه کی کورت که له به به به کانی ژیره و هی رووه که و ده در نه که ون له ژیر وه یان له نزیك رووی زهوی وه نه مه ش دوو جوّرن:

● جزریکیان لهسهر رووی وه بان له نزیدگ دووی زه بان له نزیدگ دوری زهوییه که دورتهچن له نزید قهد وه بان له ناوچهی تاج (ته ناوچهیه که قهد له رهگ جیا دهکاتهوه). وه ئهتوانین شهم جنره برالانه نهشوینی بهستنیان جیایان بکهینهوه وه بهشیوهیه کی سهریه خن بیان چینین لهناو شیخهانه دا، وه نهم ریگایه له ژمارهیسه ک رووه کدا به کاردی شیخهانه دا، وه نهم ریگایه له ژمارهیسه ک رووه کدا به کاردی

یق روّریوون وهکو کهشتی شوح (thoeo)، دارخورمای جوانی، ههندی جوّری پروّمیلیاد،

۱) چۆرى دورەپان ئەر برالانەپە لەرىد رووى
زەرى دەرئەچن واتە ئەسەر رەگەكانەرە دەردەچىن بە
دەئوانىين ئەم برالانى ئەگەل بەشىنىك ئىسە پەگسەكان
جىلىكەپنەرە تارەكو چاندنى سەركەرتروپىن.

به لام براله ی رووه که پیازیه کان ده توانسین لسه دایکی جیابکه ینه و واته له پیازه سه رهکیه که وه به سه ریه خوّیی بیان حنینن.

ب- پرائےی مے وابی (الخلفات الهوائیے)
 plantlets

كۆمەڭى رورەكى ئارمال دەتوانىين بىەم رىكايە زۆريسان كەن:

ا مەندى رورەكى جوانى ناومال تواناى ئەرەيان مەيە لە كۈتايى لەكانيان وە دەيان چلە بەرزەكانيان رورەكى بچوك بەرمەم بهندىن وە بە تنپەرپورىنى تەمەنيان شۆرئەبنەوە، وە ئە رورەكە بچوكانە خۆراك لە دايكەرە وەرئەگرن وە ئەترانى رەگ بۆختىان پىك بهنىن، بەمەش دەترانىن ئەم رورەك بچوكانىسەوە بەمەرپەككانىسەوە دەمەرپەكيان ئىلى ئىلىنىدى سەرپەخى بىلىن چىنىن. دەمورنەش لەسەر ئەم رورەكانە وەكر:

كلور وفايتهم كوموروم (جالجالوكه) وره ساكسيفراگا سارمينتورا (بنات الصخر) وه تولميا.

ب- هەندى جار لەسەر گەلايەكى كامل رورەكى بچىوك دەرئەچى مەروەكى لە گەلاى (البريين الحامچى) دەبيىرى،

ج- مهندی حیار رووهکی بچوك لهسه ر تهوه ری گولهكان (الشحراخ الزهری) ده ربه كه رن وهكو له روهکی صبار الاكاف ده رنه كه وی.

زريوون به ريكاى دابهش كبردن (الأكثار بالتقسيم) Propgation by division:

ژمارهیسه کی زور لسه رووه کسه گیسایی و پیازی سه ئیستیرایی به کان مهن به شیّوه ی کومه آل کومه آل ده ژین و شهم رووه کانه له خالیّتکی گهشه کردنه وه ده رشه چن وه یان چهند ناوهندیّکی گهشه ی جیساواز پیشك شهمیّنن وه شهم جسوّره رووه کانه ده توانین به ناسانی به ریّگه ی دابه ش کردن زوریان یکهین به زوری له وهرزی به هماردا وه ههروها له وهرزی پایزدا کانی رووه که کان چالاکن.

له م ریگه به دا رووه که که واته دایکه که له نار ئینجانه که ده رده همینین به هه موو گل و ره که کانیه وه پاشان گله که له ره گه کانی جیا ده که بینه وه تاوه کی شویتی به یه که گهیشتنی ره گه کانمان بر ده ده ده ده یان ناوچه ی تاجمان بر ده رکه کانمان بر ده ده ده ده که بیشتنی کومه له ی سه رز و کرمه له ی ره گه کانمان به ده ست وه یان به هنری سه رز و کرمه له ی ره ده که به ش نه که بین به چه ند به شیک چه تریه کی تیری رووه که که به ش نه که بین به چه ند به شیک به پیری قه باره ی رووه که که به مهرجی له هه ربه شیک کیم کی بین به شانه نه ناوی به ده به ده ربه شیک له و به شانه نه ناوی شیخ ده چینین وه له به رسینه ردا دای شه نین وه شینه که م که م ناوی شه ده ین تاوه کو که شه نه کات. هه روه کو له و بینه ی راه راه (۱۶ سه ج) دا ده رده که ری

نموونه له سهر نه و رووه کانه ی به م ریّگایه زوّر نه بن وه کو نه گلونیما وه نه سپراگه س (نه رم و زیر) وه نه سپیدیّسترا وه کالاییا وه مارنتا، نه سفه نده را پیستی پلنگ.

● نقريسوون بسه مترى كشستركه ره (الأكثسار Propagation by Runners :

تهرز به جوّره گهشه به وه بان به و لقه دهوتری که له بن مهنگلی گه لاکانه وه وه بان له نارچه ی تاجه وه گهشه ده کات وه به شیره به کات و دریزنه بیت وه به کات ی دریزنه بیت وه کات ی دریزه کند و دریزه کات و روه کینکی به به ده رئه کات و روه کینکی بچرکی لیی ده رئه چی وه نه مسه ش ریگایسه کی سروشتی به و رودوری وه بالویوونه وه ی

ئه رووهکانهی به م ریکایه زور نهین وهکو (کلوروفایته م - عنکبوت) وه ساکسیفراگا (نبات الصخر)، رووهکه نوییهکه له و شوینهی به ستراوه به دایکیهوه جیای دهکهینه وه وه به سهریه خزیی ده ی چینین،

♦ زيريون به فزى سهك (الأكثار بالابصال) Propagation by blubs:

سەلك رشەيەكە بەر جۆرە قەدانە دەرىترى كە ئەرىر خاكدا گەشە دەكات وخۆراكى تيا كۆدەبىتسەرە رە دەترائىن بەھۆى ئەم سەلكانەرە رورەكەكان زۆرىكەين.

وه سه لکیش بهم شیره به ی خواره و ه پرلین کراره:

۱) سه لكي راسته قينه (الابصال الحقيقية) Truebulbs:

نمورنه لهسهر تهم كۆمهله سهلكانه وهكو: نترگز، ئاپرس، هايسنت، ليليوم، ئهمريلس، تيوليب، نيدين، سكلا، موسكاري،

: Corms کورم

نموونه لەستەر ئەو روۋەكانەي بەھۆي كۆرمەرە زۆرئەبن رەكو: گلادىۆلەس، فرىزيا، كرۆكس، تريتونيا، ئەكاسيا،

:Rhizomes رايزيم (٢

ئەو روۋەكائەى بەھۆى رايىزۇم زۇرئىلەبن ۋەكىو ئايرس، اوكزالس،

٤)گرێ (الدرنه) Tubers:

ا= قەدەگرى:

ئەو رورەكانەى بەھۆى گرۆى قەد رۆر دەبن رەكى بيگۆنسا، سايكلامن، تريليۆم.

ب- کرنی رمک:

ئەر رورەكانەي بەھۋى گىرۆي رەگ زۆر دەيىن رەكو دالىيا، گولالەسوررە، ھىمروكالس رە كلوريوزا.

● نڙريسوون بــه موترريــهکردن و چــاندنی شـانهکانی رووهك Propagation by Budding and دtissue cultuer:

شهم ریگایه به کهمی بهکاردههینری له رووهکی جوانی ناومالدا بهکاردهینری، به لام برمهبهستی لیکرلینه وهی زانستی بهکاردههینری دهتوانین رورووی به ریگای چاندنی شانهکانی رووه کرز به باشی بهکاربهینین له و جوّره رووهکانه ی به دهگمه نهه ن وه یان لهکاتی رودانی بازدانی برماوهیهی (الگفرات الوراپیه)، وه شهم کارهش کاریکی روّر وورده وه پیریستی به شارهزایی و باریکی تایبهتی ههیه وه ههروهها ماوهیهی روّرمان تهوی تاوهکو رووهکمان دهست بکهوی.

سەرچاوەكان:

- ۱) نباتات الزنية الداخلية: تسأليف نوسار أوانيس مراديان --- الطبعة الاولى ١٩٨٦.
- هندسة الحداثق: تأليف د، طاهر نجم رسول ۱۹۸۸.
- ۳) نباتات الزينة والفاكهة والغابات: تأليف:
 د، جبار عباس حسن الدجيلى و د. ضياء ياسين محمد الرادى الطبعة الثانية ١٩٨٨.

گرژی حوروونی

4

بهرزه يهستاني خوين

سەرەراى گشت شەر ھەرلى تەتەلايەى دەدرىت بىق دۆزىنەرەر چارەسەركىدنى بېش رەختى بەرزبورنسەرەى پەستانى خوين، بەلام ھېئىتا نىرەندەكانى دورچار بورن بەم ئەخۇشىيە لە وولاتە يەككرتورەكانى ئەمسەرىكادار زىرىسەى زىرى كۆمەلگاكانى تردا ھەر بەرزە، كە لەگەل بەتەمەن چورندا زىلدبورنى بەستانى خوينى تىدا زىر دەبنت.

لهم بواره دا تقره ره و هکان له زانکتی (نورپ کارولینا)ی نه مه ریکیدا دوریانه و هکری کاردانه و هی توندبوین و گرژی درونی له توندبوین و گرژی درونی له توندبوین یکه یشتندا له وانه به بارمه تی پیش بینی کردنی مه ترسی دروج اربوونی شه و که سه به به دریوونه و هی به ستانی خوین بدات بیاش ۱۰ ده سال.

خاتور (کایلین لایست) پرزفیسسوری نسورداری دهروونسی بهریوه بسه ری تاقیگه کانی تزرینه و ی ته ندروسسور گسرژی دهرونسی اسه زانکزی نساویراودا پیداویسستی بسه دواداچون و ره چاوکردنی فاکته ره ژینگه بی به کانیش بکریت له گه آن فاکته ره برماوه بی به کان (الوراثة) دوریات کرده وه له کاتی دهست نیشان کردنی مهترسی دورچاریون به به رزیوونه وه ی به ستانی خوین.

ناکامه کانی شه و لیکو آلینه و ه یه که متمانه ی کردونه سه و به دواچوورن چاودیری کردنی (۱۰۰) سه د پیار که شهم لیکو آلینه و ه یه داریان کردوه له کاتیکدا که ته مسه نیان لیکو آلینه و ه یه از ۱۸ – ۲۲ سالید بووه و بق ماوه ی ۱۰۰ ده سال ۱۸ ده ریان شست که مه ترسی دورجاریوون به به رزیوی سه وی په سخانی خوین له نیوان شه و خویند کارانه ی میژوویه کی خیزانیان هه یه له دورجاریوین به م نه خوشسی یه ایساند ایساند ایساند و ایسا شهم نه خوشسی یه له خیزانه کسه می ناده ایساند ان انتسجیم) به به در اورد کردنیان له گه آل خویند کاره کانه و ه له هاندان (تشیمیم) بو در دویجاریوون،

لسهم روانگهیسه وه (د.الایست) پیداویستی لیکولینسهوهی ههستیاریتی برمساوهی و فاکتسه و اینگهییسهکانی دوویسات کردهوه وه ک کرژبوون لههه مان کاندا بق دهست نیشان کردنی مهترسی به رزبوونه وه ی بهستانی خوین.

رۆشنېيرى و پەروەردەي سېكسى

Sex Education

قاضل ئيبراهيم (هيمهت)

مامزستاى يەيمانگاي تەكنىكى

وهك له چهندین شوین دا ناماژهمان به گرنگی سیّکس له

رئیانی مرقِلْدا كردووه و كه پالنهریّکه "دافیم" له ههموو

پالنهرهكانی تسر به هیّرتره و دهرئه دجامی ههر برّچسوون و

کرداریّکی هه له له و بواره دا كارهسات و كیشهی جیّراو جیّری

لینده بیّته وه له بهرته وه جیّی خقیه تی که بهرنامه و پلانیّکی

نه وتری له بار هه بی که بتوانین پهروه رده په کی رووناکه بری و

زانا و پسپورانی نه و بواره دهست پیّبکهین، نه بوونی زانیاری و

زانا و پسپورانی نه و بواره دهست پیّبکهین، نه بوونی زانیاری و

زانستی سیّکسی له بواره کانی پهروه رده و فیرکردنداله نیستار

زابردوودا هیّکهی ده گهریّته و هابوری و رامیاری و ریشنبیری، که له

ههمویان زیاتر بواری که اتوری و داب و نهریّتی کیّمه لایه نه

بووه چونکه لای ههمویان ناشکرایه که که س ناتوانیی به

ناسانی سهرییّچی ههندی له و نهریت ه کوّمه لایه تیانه بکات

ناسانی سهرییّچی ههندی له و نهریت ه کوّمه لایه تیانه بکات

یه کهم: پایهند بوون و لاسایی کرنهوه ی ههرکهسیک وهای کهسیکی کرمه لگه که .

دووهم: زیرجار سهرپنچیکهر و لادهر بهبیانوو تومهتی جغراوجهدوه له رووی کومه لایه تیهوه تاوانیا دهکریست ئهگهرچی کهسهکه کهستکی روشندی و راستیش بیت.

به لام پیشکه و رانستی به به رده واسه کانی ژیان، به تاییه تی له به این و رانست و زائیاری دا به تاییه تی به به به به به به به و زائیاری دا گزرانیک و وه رچه رخانیکی تر بسوو له بری کونه په رستی و بیرویز چوونه بواکه و تووه کانی کوهه آن و ، برای نه وانه ی که ده به به به به ده به ده با به ته و زائیاری دا کوسپیک دروست بکه ن به به کیک له و با به ته گرنگ و کاریگه ریانه ی ژیان، که له سه و بیرویز چوونیکی پیشکه و تووخوازانه بنیاد ده نری روشنبیری

سیکسییه، که مهبهستی پهروهردهکردنیکی گودجاو و دروست بق تایندهی شهوهکان درور لسه هسهموو دهست تیروردان و بیرویقچوونیکی دواکهوترویی و ههانه کسه لهپاشسهریژی هسهر مندالیکدا نهو تاکامه ههانه خرایه دونگ دوداتهوه...

وهك دەزائىن كە زۆر لىه دايىك و باوك و مامۆسىتايان ويستوويانە ئەسەر ئىدو پىدروەردە و بەرنامىد روناكبېرىيىد منائىكانيان پىدروەردە بكىدن، بىدلام ئىديان تولنيسود و نەبانزانىود چۆن لەكويود و كەي دەست پىرىكەن.

لهلایه کی تریشه وه ترساون له ناکنامی په وره و ده و له هه مان کاتیش دا ترس له کومه آن شهم به رپرسییه لای دایك و باوك شهرکیّکی قورس و گران بووه ، زورجار دایك و باوك له شهوه سنل ده که نموه که مناله کانیان هه رچه نده نه سه به وره رده یه کی زانستی و روشت نبیری له بواری سنیکس دا په وره رده کردووه ، به لام ده این:

مناله کانمان شه گهر بیروپقچوونیکی تاییه و جیاوازیان له دهوروپشتی ختریان دا ههبی شها شه گهرچی راستیشه به لای دهوروپشت و کترمه آل به شاز و نامق له قه آهم دهدریّت که که اته له ایاب ته تنگی و شهرمه زاریه ک بر دایک و باوک و بگره خیرانه که ش بگهریّت و هه روه ها نسه بوونی پسه روه رده و خیرانه که ش بگهریّت و هه ایساز اله بوارو قق ناغه کانی خویندن دا، و نه بوونی سه رچاره و کتیبی له و جوّره به نهانی کوردی نه بوونی بی دره نگ پهیپه وکردن و جیّبه جی کردنی به رنامه ی پهروه رده ی سیکسی ، بریه به چاک ده زاندی هه موو دایک و باوک و به خیرکار و آدایه ن آ و هام قستایه کی پهروه رده ی شاره زایی یه کی چاک و له بارو گونجای ده ریاره ی پهروه رده ی سیکسی هه بی هه روه درده ی به روه رده ی دور تریاره که کار له پهروه رده ی سیکسی داده که نار له پهروه رده ی سیکسی داده که ن

پهورددهی ستکسیش به پنی قزناغه کانی ژیان جیاواز دهبنت، چونکه ههر قزناغه پنریستی به کی تاییه و زانیاری و دمبنت، چونکه ههر قزناغه پنریستی به کی تاییه و زانیاری و ناموژگاری دهوی به تاییه تی قزناغی ههرزه بی زیاتر قزناغه دا قشاری پالنه ره کان و فشاری کرمه آل پنکه و کار له رهفتار و رهوشت و هه سووکه و تی ههرزه کان ده که ن و به رهو نه شاز و لادانیان ده به ن. بق زیاتر بره و دان به بابه تی رؤشنبیری سیکسی باشتر وایه ره چاوی شه م خالانه ی خوارده و بکریت:

- . خويندن و فيركريني بابهتي بايولوژي،
- خيزان و پهيوهندپه کاني نيوان ئهندامه کائي.
 - ۲. راگرتنی وهچه،
 - ئەش ساغى و دروستى جەستەيى.
 - ە. دروستى دەروونى،
 - ٦. قزناغ و تەمەن،
 - ریتمایی کردن و تاموژگاری. (۱)

بق زیاتر روونکردنه و پایهند بوون به رهوتی شهر پهروهردهوه شهرا پیویسته شهم زانیاری و ههنگاوانه ی لای خوارموه بنین:

- ا) پنریسته پهروه رده ی رنشنبری سنکسی ههر له
 سهرده می منالیه وه دهست پیکات له به رشه وهی لهم
 قزناغه دا ده توانریت دهست بگهریت به سهر ره فتسار و
 هه لسوکه وتی مناله که ش له م قزناغه دا زیاتر توانای
 وه رگرتن و فنرکردنی ههه.
- ۲) دەبئ دايك و باوك ئەو پەروەردە رۆشنېيرىيە لەگمەل
 گەشەى منالەكەدا بگردېننى، واتىه بەسىتنى نيوان گەشەى
 منالەكە و دامەزراندن و جىگىربوونى كەسىتى منالەكە.
- ۲) نابئ له قرناغ و سهودهمیکدا دهست له به به به بانامه و به رنامه روشنبیری به مهیگریت، که روز له دایك و باوکان گومان له پهروه ردهکه یا به دایک و پرسیاردا بیدهنگ دادهمینن.
- هسهندی دایگ و بساوک شهم پسروژه و پهروه رده کردنسه رمتده که نه و و به هه آهی ده زانن له ژیر دروشم و بروبیانووی جیاوازدا که سانی تریش په شیمان ده که نه وه.
- هەندى كەسى تىر ئارەزورى ئەو پەورەردە رۆشئېيرىيە
 دەكەن، بەلام ئازانن كەي؟ و چۆن دەست بېيكەن؟
- ۱) دەبئ پەورەردەكردنى سێكسى پەروەردەيەكى راست و زانستيانەى بئ فريودان بێت و ميچ نهێنىيەكى تيا نەبئ كه شايانى گومان كردن و خراپ وەرگرتنى بێت.
- ۷) لەكاتى پەروەردەكردن ورۆشنېرى سۆكسى، چاكوايە.
 كورو كچ تۆكەڭ بكرۆن ولــه يــەكتر جيسا ئەكرۆنــەو، بــه پنچەولنەى ئەوانەى كە دەلۆن:

(تیکه ل بوون دهبیته هؤی ورووژاندن و تهنجامدانی کاری ههاله).

۱) له ههندی ولاتی پیشبکه وترودا، جگه له قوتابخانه و ماله و ، شوینی تابیه تی ههیه، بق وانه و بایسه تی ریشناغی هسه رزه یی و قونساغی ده زیسانی الله تونساغی ده زیسان ده بیست له ژیانی هایسه ریدا. (۳)

ئەمانە و چەندىن خالى گرنگ ر بابەتى لـەو شىيوە كـە ييويسته زانياريمان دەرباردى ھەبق، بەلام ئەرانسەي باسكران، سهرجاوه و بنجينه به كي لهاباره بسق بيكه يشدتن لسه يەروھردەكردنى رۆشنېچى سېكسى، زۇر لە زانا دەرونناسەكان بزئه وه دهین که فیرکردن و روشنیری بلق لاران به وانهی تاببهتی سیکسی کاریکی بیریسته، تیگهیاندنی راستی ژیان و قۆناغەكان و پۆرىستىيەكانيان بەتاپبەتى ھەر لـە سەردەمى مناليهوه و ههروهها قرناغي ههرزهيي، پيش دهركهوتني پرسپاره سٽِکسيهکان که پٽِريسٽه ٻه وهلامي راست و دروست وهلام بدريته وه، چونکه شهگهر پرسيارهکان پشتگري خران و وهلام نهدرانهوه، که وهلامی پار بهختری نهدریشهوه، ئه وا به دواى وه لامى خوياندا دهگه ريّن و دوور ني په وه لامه كان به ئالۆزى و هەلە وەرىگرن و ئاكامى ناوازە و ھەللەي زياتريان بهدوادا ديّت بهتاييهتي بق سهردهمي هايسهري پيريسته ئەرانەي لەم بوارددا كاردەكەن، رەك مامۇستا و دايك و باوك و دايهن و كەسىسى بەختوكسەر، كىم بىتى بىتىج و يسەنا وەلامىس يرسيارهكانىيان بدهنهوه، مهروهما دهبي بزائري پرسيارهكان له ههر قرّناغيّكي رّيان دا جياوازد؛ بـ تهم مهبهســـته تــه و پرسارانهی دهکهونه قرناغی خویندنهوه دهیی لهم بوارانهدا بابهتی روی کزانی و زینده و هرزانی و میژوودا باسی همهندی لمی بابهته بهشيرهيه كى زانستيانه بكريت، ههرچهنده له ولاته رؤژهه لاتیه کاندا بایهتی سیکسی و یه روه ردهیه کی له و بایه ته بدوی له قالب و بیریکی تهسك دا وهرگیراوه یان لیکدراوهتهوه، به بابه تیکی ترس و نهنگی دهزانن، ههر کهسیک رور به ناشبکرا لهگه ل توخمه که ی ختری و توخمه که ی به رامیه ریشی دا ناتوانی باسي لێوه بكات بەتايبەتى توخمى مێ كە كۆمەڵ مامەلەيـەكى دووفاقي لەگەلدا كردوه،

ئەرەش ئەترسىي بوختان بۆكىرىن و روشاندنى شىرىن و پلە و كەسئايەتىيە كۆمەلايەتيەكسەي، كسە بسەنارى ئابرورو پاكىتىيەرە پىرۆز كراوە و كسس بە ئاسانى ناتوانى دەستى ئىچمەلگرىت.

بۆیه دەسپێکردنی هەلمەتێکی لـهو جۆره و لـهو بوارددا کات و هەلومـهرچی تاییـهتی شۆی هەیـه، سـهردوای شهوهش دهبێ به چەند قوناغیّك دا بروات و هەر قوناغهش به بهرنامه و

پرزگرامی تایبهتی بهریوه بچیت، ههندی له بسپورانی به روه رده رای بق دهچن که دامه زراندنی ههندی یانه و شوینی تایبهتی بق منالان بکریته ره، که کورو کچ تیایاندا پیکه ره به رووتی بگورین و جل و به رگیان له به ردا نه بیت چونکه شهو شیره به

> گــرێی سێکســی "Sex Complex" دهکاتــــــهره و ئــالوٚزی و فشــاری پالنــهری سێکســی کــهم دهبێتــهره و لاواز دهبێت.

به و شیره بینین تیر دهبی و به کاریکی ناسایی و روتینی روزانه دهرده چیت. ههندیک شهم تاقیکردنه و میان پهیره و کرد و سهرکه و تنیان تیسادا به ده ست هینسا، هرچهنده ههندی، کهم و کوریان ههیه له وانه شهم نزیك برونه وانه ده بیته هی چوونه قیناغیکی نوی پهیوه ندی به سیکسی یه کان که له وانه به مهترسی اسی بکان که له وانه به پیسم وابعه شهو خالانه به باسکران چهند خسالایکی

بنه پهتی مهانمه ته که یاخود سه رچاوه یه که ده بی جاریکی تـر ئاوری لـی بدریته و که پراکتیزه کردنی ئه و خالانه ده توانین چهند مهنگاویکی له بارو گونجاو به نه دجام بگهیه نین کـه نه مانه ن:

ا)وانهی تاییهتی بر نهوانهی تهمهنیان لهنیوان "۱۲-۱۳"
سالیدایه، که چهند وانه و بابهتیکی ههمه چور لهخو دهگریت،
وهك باسکردنی قوناغه کانی ژبان به تاییه تی قوناغی پیگهیشتن
و باسکردنی ژانیاری سیکسی رووه کسی و شاژه لی بکریت،
سهباره ت به ژاووزی کردن و پیتاندن و کونه ندامه کانی ژاووزی
و زوریوون ههروه ها باسی قوناغه کانی گهوره بوون و سروشتی
پالنه ری سیکسی بکریت.

ب) وانهی تایبهتی بق شه و که سانه ی ته مه نیان له "۱۵" ۱۸" سالیدایه، بحق کوران باسکردنی سروشتی سیکس و په به پره و کردنی به شینوازیکی سروشتی و باسکردنی لادانه سیکسی یه کان و ده سپه و و نه خق شی یه سیکسی یه کان و داوین بیسی و خیانه ت کردن، به نیسبه ت کچانیشه و ه باسی تاییه تی کرنه ندامی زاورزی و سال پری و سوری مانگانه و منال بوون و پالنه ری سیکسی و ژیانی هه رزه یی و قق ناغی کامل بوون.

ج) بابهتی تایبهتی بق شهو کهسانه ی که تهمهنیان لهنیوان "۲۰-۲۰" سالیدایه بق پیاوان باسکردنی گیروگرفتی ژن و میردایهتی و داوین پیسی و ساردی پهیوهندیهکانی نیوان ژن و میرد و پشتگوی خستنی شهرکهکانی ژیانی هاوسهری.

گرنگیهدان بیسه سهرون

د) وانه و بابهتی تاییهتی بیق شهر کیوپ و کچانه ی لهسهر ریگهی ژیانی هاوسه رین وه ك خیق ثاماده کردن بیق میانگی ههنگوین و شهوی پهرده و سك یسری و منسال خسیتنه وه

بهربهست کردنی سك پری و چۆنیهتی کرداری سیکسی و باری سایکوّاوْرْی ژن و میّرد ئهرکهکانی ژن و میّردی، ههروهها باسی گورانکاریهکانی قوناغهکانی تهمهن و لهش ساغی و خوّپاراستن یک نت.

ودك زورجار دهبیستین که خویندکارانی زانکوکان گلهیی و گازنده ی شهره له دایك باوکیان دهکهن که هیچ زانیاری و بایه تیکی تاییه تاییه بواری پهروه رده ی سیکسسیدا پسی نه ووتوون، نهمه ش شهره دهگهیه نی که دایك و باوکیان سهرکه وتوو نه بوون له پیشکه ش کردنی بایه تی پهروه رده ی سیکسی دروست، و بی نمونه: "ماریل -- Maryl" و "یوتس -- سیکسی دروست، و بی نمونه: "ماریل -- الاسهر" و "یوتس -- دابوو که ژمارهیان "۱۶" ههزار کهس بروو گهیشتنه شهو تاکامه ی که زوریه ی زوری شهو که دیگرکردنیان ته شه له ریگهی هاوریکانیانه و ه وهرگرتووه که دمکاته ریژه ی له اله دایك و باوکمانه و هورمان گرتووه. (۱۲)" که ی شر وییان له دایك و باوکمانه و هورمان گرتووه.

یه کیّك له هه نگاره گرنگه کانی روّش نبیری سیّکسی، وه لامدانه ره ی پرسیاره جوران جوران سیّکسییه کانه که لای

منالان گەلالە دەبن، كە زۇرچار ئازائرى چۆن رەلام بدرىتەرە لەبەرئەرە دەبىت دور بابەت رخالى گرنگ ھەيە بزائرى: ١) يېشىبىنى كىردن رازىنى ئەر پرسىيارە جيارازانىدى

قۆناغەكانى مئالى و ھەرزەيى،

۲) زانینی چۆنیەتی وەلامدانەوەی پرسیارەكان بەرتگەیەكى گرىجاو زانستیانە و لەكات و شورتنی خۆىدا ئینجا لىترەدا دەبینین كە زلار كیشه دیته بەردەم دایك و باوك و كەسوكاری منالەكە مىەبارەت بە باسكرىن و چۆنيەتى گەیاندنى ئەو زانیاریانە بە منالەكانیان. كە ئایا دەتوانىن بەشىتوەپەكى گونجاوى راشكاوانە ھەندى بابەت بۆ منالەكانیان باس بكەن؟ یەكیك لە گرنگىترىن بنچینسەكانى پەورەردە و رۆشىتبىرى

سێکسى بريتى له چۆنيەتى رەنتساركردن، پێويسته كەسوكارى منال پێش تەمەنى دوانـزە سالى باسى چۆنيەتى ژيانى سێكسيان بق منالەكانيان باس بكەن.

لٽِرهشدا بونهي تاييهتي زور ههن که دهتوانري سودي ليّوهريگريّت و ههنديّ بابهتي سيّكسيان بق باس بكهن يان وهلامى يرسيارهكانيان بدريتهوه له همهمان كاتشيدا نابين بتريسن له پرسپارهكاني مندال سهبارهت به لايــهني سيكسي ، چونکه دهبینین زور له دایك و باوك له کاتی وهما هانها بق هەرەشە رائندان ئەبەن بەلكى بەينچەرانەرە ييويستە لــە كـات و شوینی خویدا بهگویردی ناستی تیکه پشتن و تهمهنی مناله كه وه لام بدريته وه، چونكه نابئ خوماني لي كيل بكه ين له پرسسيارهکان هـه لبين. يان بهتـه واوهتي ليني بيدهنگ بين، لەبەرئەرەي منال پرسيارى زۆرى جۆرارجۆرى لاگەلالە دەبئىت، بۆيە دەبيّت زۆر گرنگى بەلايەنى پەورەدەيى بدريّت، زۆرجار دەبىنىن مناڭ دەبېتە قوريانى يەرۋەردەيسەكى نادروسىت و ناريكوبيك لهنه نجامي بشتكري خستني له لايهن دايك و باوك و كەسوكارى مندالەكەرە يان يەروەردەيەكى ھەلەي يەكتىك ك منداله كان. كار دمكاته سهر مناله كاني تر چونك مندال زياتر چاولیکه ری و لاسایی که ره وه هاوری و خوشك و براكانیتی، پهکيك له شهرکه کانی تري دايك و باوك بريندار نه کردنی ههستی مناله كه يهتى و جاكواپ بيربكاته و پيش شهودي ره فتاريكي توندو تياري لهگه آدا ئه نجام بدات، هه روه ها سازادانيش هياچ ئاكاميكى بەروەردەيى باشىي لىنناكەرىتەرە، ئەگەر يەروەردەيىەكى زانسىتيانەي گونجاو ھەبئ، ئىموا سىزادانيش خرّى له غرّىدا پيويست ناكات و ناشيّت روويدات. (3) برّ نمرته: دەبينىن مندائياك دەسىيەر دەكات للەم بىارەدا دەبيىت دايىك ق باوك هيمن و خوراگر بن و زوو مهانه چن و نهيكهن به ههرا و تورهبوون و سزاداني منداله كه، مهروه ها نابي تاوانباريشي بكەين، چونكە تارانباركرىنى مندالەمە ھەست بە كەموكورى ده کات و به رهو لادان و شزوزی سیکسی دهبات به لام چاکرایه دایك و باوك زور به وردی و وریابیه وه جاودتری منات كانیان بكەن، رائامادەكرىنى مئاللەكانيان بىز قۇنساغى ھەرزەيى ر بِيْگەيشان، چونكىـ برسىبار وارەلام واچۆنيــەتى رەنتــار و هه لسوكه وتى منال ده كوريت هه رجه نده مندال له تافى منداليدا هەندى پرسىيار دەكات زۇر بە ماناترە رەك ئە پرسىيارەكانى قَوْنَاغَى هَهُرِزْهِينَ، لَهُبِهُرِنُهُوهِ نَائِينَ لَهُ وَهُلَّامِدَانَهُوهِدَا بِهُ دَرِقٌ وهلام بدرینه وه، بان دهبینین له کاتی خور روتکردنه وه ی مشالدا دایك و باوك تسوره دهبس بهپهلمه جسل و بهرگه کسهی لهبسه ر دەكەنەرە ريتى دەلتن:

"عەببىلە"، علەبب، سەرزەنشىتى دەكلەن چونكلە للە كۆمەندان لەسەردەمى مئالىدا ئاھىتى مئال خىقى لەبلەردەم توخمەكەى بەرامبەرىدا رووت بكاتەرە بەتاببەتى كېر. بى شەم

مەبەستە شتنى حەمام هـەليكى چاك و لـەبارە بـق نەميشتنى ئىسەر بۆچۈۈنسە و ئاسسايى كردنسەرەى مەسسىتى مئسدال لەخترپوتكردنەوە. ئىگەيشتن و زانينى ئەندامەكانى توخمەكەى بەرامىيەرى "خوشك و براكانى" ھەر لـەم يـارەو لـەم كاتسدا لەرانەيە مندال چەندىن پرسيار لە دايك و باوكى بكات، لەوانە، ئايا ئىمە بى كچىن يان كورپسن؟ يان پرمىيارى جياوازى نيتوان خوشك و براكانى ئـە رووى ئـەش و لارو ئەندامەكانەرە بكات، لاى خوشك و براكە ھەردووكيان ئەرانەيە پرسيارى ئـەوە بكەن كە ئايا خوشكەكى يان براكەى بۆچى ئـەو يان فىلان ئـەندامى كە ئايا خوشكەكى يان براكەى بۆچى ئـەو يان فىلان ئـەندامى مەيە و ئەريان نيەتى، لىلىرەدا دەتوانىن چەند نموئەيـەك روون بكەينەرە كە يېسىرى ئـەتىلى حـەمام بكەينەرە كە يېشىرىنى مەمكى دايكى بكات و پرسيار بكات و خوشتىن دا منال تىتبىنى مەمكى دايكى بكات و پرسيار بكات دايە ئەرە چىيە؟،

یان پرسیاری چوننتی سك پـری و منال بوون، وه له چـون منال له سكی دایكی ده دوری یان له دایك دهیق.

ئەوانىد و چەندىن پرسىيارى تىرى لىدو بىارد كە ناشىق و ناكرى پشتگرى بخرى،يان ودلامىكى لەبارو گونجاو نەدرىتدود.

ههروهها جیاکردنه وه ی باریه کانی نیتوان کورپان و کچان یه کیکه له په روه روه هه له کان، یان جیاوازی کردنی کورو کی له روی په روه رده وه .

پهروهردهکردنیش مانای پشت گوی خستنی لایهنی سروشتی نییه، بهلکو بریتی په له ریّکنستن و گردهاندنی کهسیّك لهگه ل بوون و واقیع دا.

ئامانجى پەورەردەى سىكسى:

که له راستیدا پهروهردهی سیکسی و روشندیری سیکسی مه والیکی گرنگ و رانستیانهی مودیربنیزمی پیشکهوتووه در به دیارده و نهریته کومه لایه تبه دواکهوتوهکان و در به دیاردهی لهش فروشیی و ریکرتن له بالارویوونهومی نهخوشییه سیکسی یه کان لادانی سیکسی هه لمه تیکیشه بق نهمیشتنی مهرسانه و و ده ستدریزی کردنه سهر شابرووی که سهکان و سهرکوت کردنی سیکسی "Sex Repression"، که

نیره دا نه وهمان بق ربون دهبینه وه ناکام و نامانج و پهروه رده و رقشنبیری سیکسی میروف پهروه و تیگه بیشتن و زانینیی راستی یه کان دهبات، کانیکیش راستی و دروستی همر کیشه و بابه تیکمان بی ناشکرا برو نه وا نه و کانه ده توانین چین مامه نه و ره فتاری نه گه ل دا بکه بن، هم ولیش ده دریت که مترین کیشه ی اسی دوریکه و یته و و به ناسانترین شیوه ش چارهسه ری بی بدوریکه و یته و و به ناسانترین شیوه ش چاره سه ری بی بدوریکه و یته و و به ناسانترین شیوه ش چاره سه ری بی بدوریده و و به ناسانترین شیوه ش

لهگهن نهوه شدا گرمانی تیدا نییه که پهروه رده و روشنبیری زانستیانه کرمهن له قرناغیکه و قرناغیکی تری پیشکه و توی دوبات.

با پهروهردهیی ستکسیش تهنها گهیاندنی زانیاری نهبی و تهنها نووسین و وتاری نوسراو نهبی چونکه زانینی راستی پهکان کهمترین زیان به مروّف دهگهیهنن و ههمیشهش الهبهرژهوهندی شهردایه و هوش و هزری پهروهرده دهکات و نایخاته ههآمود.

يەراويز

- (أ) دراسات في علم النفس ادمام الكيال --مكتبة الشرق الجديد -- بغداد -- طبعة ثالثة / ١٩٧٧ ص
 (١١١)
 - (٢) رعاية الحب المقبل...
- (٣) دراسات في علم النفس/ دحام الكيال/ مكتبة الشرق الجديد/ بقداد/ ٣٤ /١٩٧٧ /ص (١١٤).
- (3) حياتنا الجنسية جماعة من اهمل
 الاختصاص منشورات دار المكتبة الحياة بيروت لوينان من (۲۲۷).
- (9) التربية الجنسية / سيدل بيسى / ت، محمد
 رفعت نجيب اسكندر / دار المعارف بمصر ص(١٠)

بربروس دووفاق و ئاوبەندى سەر

ومرگيري له ئينگليزييهوه : دكتور جهمال مهعروف

مەلبەندى راھينانى مندالان ـ سليمانى

ييشهكي

تأومنده كوتهندامه دممار

نارهنده کزنهندامه دهمار له دهماخ و درکه بهتك پید دین دهماخ و درکه بهتك پید دین دین دهماو چالاکیهکانی لهشمان به هزی دهماخه وه کزندترول شهکرین دهماخ له ریگای دهستلیدان و بینین و ههستکردن و مامکردن و بیستنه وه زانیاری له لهشمان و ده ورویه و هرئهگریت و به جولهی گونجاوی بهشه چیا جیاکانی لهشمان وهلامی شهور زانیاریانه نهداته وه له ریگای درکه پهتکهوه راگهیاندنهکان له دهماخه وه شهچن بو بهشه جیا جیاکانی لهش که واته لیرهدا بومان دهرشه که ویت که شهمه کرتهندامی پهیوهندی کردنی لهشه و پاراستنی روز گرنگه.

بربردى يشت

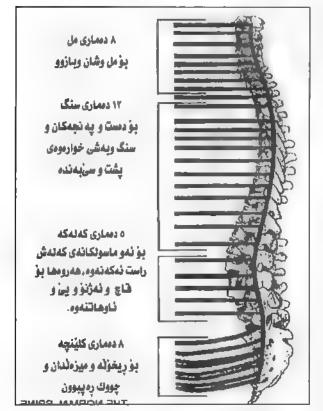
بریره می پشت له ۳۳برپره پیناد نن، دوو فرمانی سه ره کی ههیه عبد کهم بوز لکاندنی ماسولکه عووهم بوز پاراستنی درکه پهتك.

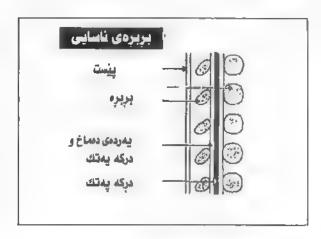
بوري دمماري

له ماوهی(۱۶-۲۸روزی)پاش چاندنی کورپهله له ناو مندالدانسدا بریسره و نساوهنده کوئهنداهسه دهمسار پیششهکهون،بریسرهی دووفاق(بریسرهی شهقبوو)کاتی دروست نهبیت که پیشکهوتنی بوریه نیسکیهکهی دهوری دهماخ و درکه پهتك پهكی بكهویت،له بهشی پشتهوهی بربره

ناته او ه کسه دا برشساییه ك (قلیشسینك) ههیسه ، له به رشه و شه لقسه شیسكییه که به ته واوی ده وری درکه پهتك نادات ، له وانهیه ناته واویه که له برپرهیسه کدا یا خود زیاتردا رووبدات به لام باوترینیان له برپره کانی که نه که دا رووبه دات .

> ئەو دەمارائەي كۈنترۇنى جونەي بەشە جياجياكانى ئەش ئەكەن

جؤرهكاني بريرمى دووفاق

دور جوّری سه رهکین ۱.بریرهی دورفاقی نادیار

Spina Bifida Occulta (هاراوه)

ئه م جوّره زوّر باوه به لأم سركه و به دهگمهن ته بیته هوّی كه م توانایی له م جوّره دا ناته واربیه كی كه م له دروستبونی یه ك برپره دا هه یه شهشی نیشانه یه كی دیار و ه ك چال یان كه میّك مور له پشتدا (شویتی ناته واریه كه) هه بیّت به گشتی زوّریه ی خه تكی له م جوّره بی تاگانه بن و هه ستی بیّنا كه ن جونكه نیشانه و دیارده یان نیه ،

چەند كەس توشى ئەم جۆرە ئاتەواويە ئەبن؟

زوریهی خهانکی نهم حاله تهی ههیه ناماریک دهریخست که (۱۱/۱۰)ی خهانکی ههیانه راماره یه کی بیشوماری گهوره لهم جرّره ناته واویه دا بی نیشانه ن.

لەرائەپە ئەر مندالأئەي ئەم جۆرە ئاتەرارىيەيان ھەپ بۆمارە(ورايە) لە مۆژرى خۆزانەكەپاندا ھەيتت.

دورینه وهی نهم جوره ناته واویه ریکه و به کانی گرتنی تیشکی (X)ی بریره دا.

ئايا ميچ جۆرە ئالۆزىيەكىمەيە؟

به دبه ختانه له وانه به هه ندی حاله تدا قلیشی برپره که گرفت دروست بکات، هه ندی جاریش له وانه به درگه به برپره که برپره که و نوسابیت و له گه ل گهشه دا (گهشه ی در که په تك له تهمه نی ۳ – ه سالیدا نه و هستیت به لام هی نیسك تا تهمه نیکی دوورتر هه و به رده و ام نه بیت و فرمانی تیك بچیت ، واتا کرنتر و الی میزه الدان و جوله ناته و او شه بیت.

۲.بړېږه ی دویناتی تورهکهیی Spina Bifida Cystica

نیشانه ی بینراوی تهم ناتهواویه بریتیه له تورهکهیه ك لهسهر پشت که به پیستیکی تهنك داپوشراوه شهمیش دوو جزره:

• تررهکهی پهردهيي Meningocoele

لهم جوزهدا تورهکه ته نها پهردهی دهوری درکه په تك و شله ی درکه په تك و شله ی درکه په تك و شله ی درکه په تك دات و ته يانپاريزيّت، تاسايي دهماره كان تيش ته كه ن و بريندار تابن، له به رئدهه و زوّر په ی جار کهم تواناييه که زوّر که مه، شهم جوزه ناباوترين جوزي بريده ی دورفاقه.

• تورهکهی پهردمیی و درکه پهتکی Meningomyelocoele

ئەم جۆرە زۆر ترسناك و زۆر باوترە ئىه جۆرەكەي ترى بريىرەي درو فاقى تورەكەيى.لىرەدا تورەكەكە ئەنىھا شىلە وپەردەكانى

تیدا نیه، به لکو به شیک له ده مار و درکه په تکیشی تیدایه در که مهمیشه هه میشه هه میشه هه میشه هه میشه هه میشه هه میشه هه میدی نیفلیجی و نه مانی هه ست له خواروی ناته واویه که په یوه نده به شوینی ناته واویه که ویسری ده ماره تیکشکاره کانه و هاره وه ی در که زامداریونی نه و ده مارانه ی که له به شعی خواره وه ی در که په تکه وی نه چن بر ریخونه و میزه ادان زوریه ی شه م جوزه نه خونشانه گرفتی کرنتونگردنی میزادان و ریخونهای نه بیت.

كەللەي دوو فاق(شەقبوو) CranioBifida

لیره دا ئیسکه کانی که الله به ته واری پیشنه که وتون، شهر توره که ده رئه په درنه پیشنی شه و تریت توره که ی ده ماخ . نه شی ته نها شلهی (ده ماخ _ برپیره ی تیدا بیت به لام له وانه یه به شیك له ده ماخی تید ابیت . نه م به شه ی ده ماخ زامد ار

توندترین جوری که لله شه قبول بریتین له :

Inencephaly واتا ناته وال پیشکه وتنی ده ماخ

Anencephaly واتا دروست نه بونی ده ماخ

ثه م جوره مندالاته به مردوی له دایك نه بن یان که مین پاش

له دایك بون گیان له دهست نه ده ن.

ئاوبەندى سەر چىيە؟

ييشەدى:

بەزمانى عەرام پىنى وتىرارە ئاو ئەسەر دەماخ .شىلەيەكى ئارىي كە پىنىئەرترىت شلەي دەماخ سركەپەتك،بە شىنىرەيەكى نەگزى لە سى بۆشاييەكەي نار دەماخەرە ھەلئىلەتلىكى ئىرىدى تەسكەرە ئەچىت بى بوشاييەكەرە ئەچىت بى بوشاييەكەرە كە

بوشابيه كاني ناو دهماخ:

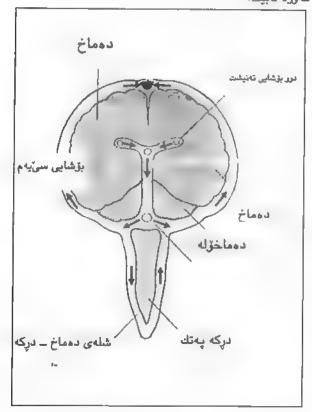
- دور بڑشایی تەنیشت
 - 🗝 بڑشایی سیّیہم
- پڙشايئ چوارهم

بوشايي ناو دركه پهتك:

- ئارەندە كەنال

شلهکه له برشایی تهنیشته و نهچیّت بی برشایی سییه م شجا بر چواره مههمیشه و بهشیّکی نهچیّت بر برشایی دهرری دهماخ و درکه پهتك همشهکه ی تریش شهچیّت بین ناوهنده که نالی درکه پهتك و له کرتایی درکه پهتکه وه شهچیّت بین همان برشایی دهرری درکه پهتك و دهماخ.

ئهگەر گیران لەھەر خالیکی راروە کەیدا دروست بیت ئەوا شلەکە ئە بۆشساییە کانی نساو دەمساخدا كۆدەبیتسەرە وە ھەلدەئارسیت وە پەسستان دەخاتسە سسەر شانەی دەمساخ ئەپەرئەرەی ئە ساوار كۆرپسەدا ئیسسكەكانی كەلسە پیکسەرە نەچەسپاون كەللەيان گەورە دەبیت بەلام لە مندالی بەتەمەن و گەورەكاندا ئیسكەكانی كەللە بەتەواری لیك چەسپاون سسەریان گەورە نابیت.

ھۆى ئاويەننى چىيە؟

مری شهم ناته واربیه بریتیه له په ککه وتنی چرزانه وه ی شله ی دهماخ-درکه په تك بر ناو خوین واتا گیرانی سوری شله ی دهماخ-درکه په تك بر رودانی شهمه ش چه ند فاکته ریك هه ن:

* زكماكي Congenital Hydrocephalus

مانای بونی ثاویهندی سهره له کاتی لهدایك بوندا گرنگه بزانیت که نهمه مانای بونی بوساوه نیه له زوریهی بارهکاندا نهتوانراوه هوی ناویهندی زگماکی سهر بزانریت.

* نېكاس Prematurity

ئه و ساوایانه ی نهبه کامن ترسی دروست بونی ناوبهندی سه ریان له ساوای نومانگ و نو پوژ زیاتره چونکه دهماخیان له پیشکه و تندایه . نه و شانانه ی دهماخ که راسته وخو نه که رنیسه تیان ناوپوشی بوشی بوشی بینه کانی دهماخیه ره گرنگیی تاییسه تیان هه یه ، تاییسه تیان چونکه چالاکی زوریان هه یه ، بوریه خوینت کانی نه م شوینه زور ته با که و ناسکن نه گهر بیت و گورانی زور له پهستانی خویندا رویدات یاخود بری شله ی دهماخ در که په تا نور ببینت بسه ناسانی نه ته قر و خوینیان به ره به بیت بسه

لهم خویدن به ربونه دا نه شدیت خوینه که به سهیت و پاپه وی شله که بگریت، گیرانه که کاتی یاخود هه میشه بی نهبیت، نه گه و مه یاندنیش پرونه دات نه یانه یه ته نها خانه کانی خویدن خویدان بتوانن را به وه کان بگرن.

* بريره ي دورفاق Spina Bifida

زوربه ی نه و مندالانه ی برپرهی دووفاتیان ههیه ناویهندی سه ریشیان نه بیت رونکردنه و هی نهمه شه وهیه ناویهندی سه ریشیان نه بیت و بونکردنه و هی نه مهندی ناته واوی له پیکهاته ی چهند به شیخی ده ماخدا پیش له دلیك بون روشه دات كه نهینه هیزی گیرانی رازدی شله که بهمه ش پهستانی زیاتر شه که ویته سه ر بهشه ناته واوه کان بو زانیاری زیاتر سه باره د بدیره ی دورفاق بروانه نامیلکه ی بربردی دورفاق .

* خورننبه ربونی دوماخ Brain Haemorrhage شدیره کانی تری خورینبه ربونی دومساخ وه ک نهوانه ی له گهررود! رونه دون نهوی شده مزی تاویه ندی سه ر

مەركردنى دەماخ ئەشى لە مەمور تەمەنىكدا بەلام بە زۆرى لە مندالاندا رورئەدات شايانى باسە بەمۇرى كوتانى HIB رە جورىكيان كە (Haemophilus Meningitis) ، زۇر

* تىرەكەي ئارىي Hydatid Cyst

برنی مهر تورهکه یه له دهماخدا که پهستان بخاته سهر راړه رهکان نامېنځه هزی ناویهندی سهر،

* شیّریه نجه Tumour شیّریه نجه نور جیّره شیّریه نجهی پاك Benign شیّریه نجهی ناپاك Malignant

ههر کامیکیان بیّت(بهلام نهشی نه ناپاکهکه انهخوهه که زور ژیانی نه دهست بچیّت و فریایی دروست بونسی ناته واویه که نهکه ویّت) نه بنه هری دروست کردنی پهستان و هه ناوساندنی شانه کانی ده ورویه ریان، به مهش کار نه چوّراندنه وهی شله که نهکهن واتا شله که کونه بیّته وه و تاویه ندی سه ریان نه بیّت. نه چاره سه رکدنی شیر په دمه اخدا کوّنت و آنکردنی تاویه ندی زر گرنگه که نه وانه یه کانیش بیّت.

* برنماره Genetic

له هەندى بارى زۆر كەمدا، بۆمارە ئەبىتە ھۆكارى ئارپەندى سەر د ئەشى كار لە ئەرەكانى بكات.

* مزکارهکانی تر Other Causes

چەندەھا ھۆكتارى ئەپار ھەن كە ئاوپەندى سەر دروست ئەكەن

ئاويەندى سەر چۆن چارەسەركرارە؟

چارهسه ره که ی بریتیه له داندانی شامیّریّکی نساردن (Shunt).گرنگه تیّبینی نهره بکهیت که نهمه ناویه ندیه که چاك ناکاته و به شد تیّکشکاره کهی دهماخ وه ک خفی نهمیّنیّته و داردن شله زیاده کمه نمچیّریّنیّته و بهمه ش کرّنتروّلی پهستانه که نهکات، له بهرنه و ناهیّایّت باره که بهره و خرابتر بسون بچیّس، ناسایی شه و نیشانانه که بهره و خرابتر بسون بچیّس، ناسایی شه و نیشانانه ی که به هوری

بەرزىرنەرەي پەستانى شلەكەرە دروست ئەبن باش ئەبن، پـەلأم گرفتەكانى ترى تېكشانى دەماخ ئەمىننەرە،

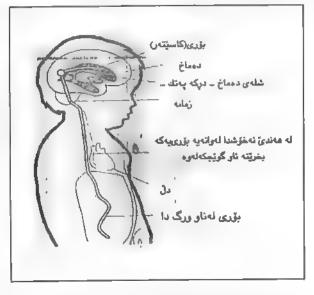
ئنستا تىكنىكى (كرىنسەرەى بۆشسايى سىسىتەم) بىك بەكارەتنانى ئامئرى پوانىنسى ھىمئاويى دەسسارەو، بىلش بود،ئەگەر ئەم چارەسسەركردنە سىمركەوتو بنست ئىدوا ك پنداويستى ناردن ززگارمان ئەبنت ،بەلام ھەمور جۆرەكانى ئاويەندى سەر ناتوانرى بەم رنگايە چارەسەرىكرىن،

نارين جيه ؟

بەسادەيى بريتيە لە ئامرازىك (بۆرىيەك)كە شىلەي كۆپىرەوە لە دەورى رارەرىكى داخراودا ئەچۆرىنىتەرە بۆ سورى خوين.

له چهند بوریه ک و زمانه یه که پیکدیت زمانه که کونت بوانی چرپانه و که نستونی چرپانه و که نست و به ریش له گه پانه و شه گریت شه مسیسته مه به نهشنه رکاری دائه نریت ، سه ریکی بوریه که خریته ناو بوشاییه کی ده ماخ و سه ره کهی تریشی بو ناو گویچکه له ی دل (بوشایی گویچکه له) یا خود بو ناو ورگ (بوشایی گریچکه له)

امپازهکه بهتهواری لهناو لهشدایه و چ به شیکی به ددرهوه نیه شده شده شده شده شده به شده شده بنیه شده شده شده شده شده شده شده بازد خوین شوینه کانی تری چرانه و بریتین له برشایی دهوری سی) شهتوانری سیه کان بهینریت.

لەرۆرىسەى نەخۇشسەكاندا بىق ھسەتا ھسەتا ئىسەم ئارىنسسە دائەنرىت، بەلام ناوبەناى بىرويستى بسە گۆرپىن و تەماشساكردنەوم ئەست.

تُنايسا هيسج ئالوزيسهك لهكسهل ئسمم جسوره چارهسهركردنهدا نهبيت؟

نالۆزيەكان بريتين له گيران ياخود هەوكردن كە جار جار بىه ھـۆى ھەڭـەى مىكـانىكى زمانەكـەرە روئـــەدات،ئەشـــێ لەگـــەڵ

گەشەكرىنى نەخۇشەكەدا بۆريەكەدا كورت بنت و بېئويست بـە گۆرىن بكات.

له ئالۆزيەكاندا بۆچ نيشانەيەك بگەرين؟

ئەمانە لە يەكىكەرە بىل يەكىكىتر ئەگىرىت ناتوانرى پىلىت بە لىسىتى ئەر نىشانانە ببەسسىتىن،چونكىە لەرائەيسە تەنسەا دانەيكىشىيان لە كەسىپكدا ئەبىنرىت لىساترىيى خۆيىي لەسسەر گرفتىي ئاردن رىنمايىسەكى بارەن پېكىرارە بىق دۆزىنسەرەي ئىشانەكان.

گیرانی نیاردن

نیشانه کانی نهم نالوریه ورده ورده پیششه که ویت. له ههندی نه خرنسدا گیران به تیکچون و شیرانی چالاکیه گشستیه کان ده ریه که ویت. جار جاریش نیشانه ی وه ک سه ریشه و رشانه و ههرا و گهرم به توندی دهست پیشه که ن ده ستنیشانکردنی نه تواندی دهست پیشه بدریت شه که ر گیران نه تواندی کرا پیویسته به دوای رینمایی پزیشکیدا بگه رییت. و پیشه بین بایه خیرایی خراب تر بون، شهوا پیویسته بایه خیرایی خراب تر بون، شهوا پیویسته بایه خیرایی خراب تر بون، شهوا پیویسته بایه خیکی تاییه تی که که که (به که ی نه شته رکاری ده ماریی) دا

بەمىكروب توشبونى ئاردن(ھەوكردنى ئاردن)

نیشانه کانی له گهل جوزی چوزانه وه که دا شه گورید. له ناردنی (بوشایی حورگ)دا زورجار نیشانه کانی له نیشانه کانی گیران شهچن. شهمه شهرید. وه مهمی شهو شه کات و ده مسی بوزیه که ی ناو ورگ شه گیرید. وه شهشی تبا و سکیشه باخود ناشارامی له گه آدا بیست. له ناردنی (بوشایی گویچکه له دا) ناشارامی له گه آدا بیست. له ناردنی (بوشایی گویچکه له دا) له که آدا شه بیت. شه بینی و نازاری جومگه یان له که آدا شه بیت. هه وکردنی (بوشایی و داش بوشایی و داردنی (بوشایی و درگ) وه هه وکردنی (بوشایی بیش و درگ) وه هه و کردنه که ده رناکه وید.

بىق دەستنىشانكرىنى مەوكردن چەند تاقىكردنەوھىلەك ئەنجام ئەدرىت،ئەگەر پىشىپىنىكرا ئەۋا پپىويسىتە بە دواي رىنمايى بزيشكىدا بگەرىيت،

چۆن گرفتەكانى ئاردن چارەسەركراون؟

گیرانی ناردن که نهخوشه که لاولز ته کات پیویستی به نه شته رکاری هه به تا ناردنه که بگر در پیت بیاخود به شده خراپ بره که ی چاکبکریته و ه اله هه و کردندا هه موو و بریه که فری ته دریت و به نه در مانی در ه زینده گی و ه رثه گریت و له ساییدا بر ییه کی نوی ی بر دانه نریته و ه .

ئاوبەندى سەر و فى

پیچارد هایدارد، راویژگاری نهشته رکاری دهماریی، نه لی: شهو نه خوشانه ی تاویسه ندی سسه ریان ههیسه هسه ندی جار فی سان

لندى مرکهى ئاربەنديەكە خرى نيە،بەلكى چەند ھرى كى ھەيە ك ران (ھەركردنى پەردەى دەماخ،نائاسايى پنشكەرتنى دەماخ،لەگەل خوينبەريونەكانى ساوا و ھتد...)

وەك ياسايەكى گشىتى،چارەسەركردنى فى لە ئاوپسەندى سەردا پيويسىتە ھەروەك چارەسەركردنى فىيى ئەر مندالانە بيت كە ئاوبەنديان ئيە.فى ئىشانەي گېرانى ئاردن نيە.

گۆمەنىمى ناوبسەندى سىھر و بريسرەي دووفساقى بىھرېتانى (ASBAH) ئىھتوانن چىۇن يارمسەتى ىدەن؟

پیشکه و تن به کونت پولکردنی تاویه ندی سه ردا به ناشکرا رئیسندی شه جسوره نه خوشانه ی باشکردوه تواناکانی جی به جی کردنی پیداویست به تاییه تیسه کانی شهم مندالانه به رده و آم له باشیوندایه . خرمه تگوزاریه کان (سه ردانی پسپوری ته ندروستی ، مه لاسه ندی هه لاسه نگاندنی خومالی ، چاره سه ری سروشتی ، بایسه خی پیشش چونه خویندنگه ، کتیبخانه ی سروشتی ، بایسه خی پیشش چونه خویندنگه ، کتیبخانه ی یاری ، پینایی و زانیاری ده ریاره ی جوله ، کونت پیشت به خویه ستن) به پیسایی ، په روه رده ، کارکردن ، راه ینانی پیشت به خویه ستن) به فرایانی له به رده ستدان .

ئسهم کزمه له یک درگسای نوسسینگ نیشستمانی و شوینه کانی ترموه پشتگیر و رینماییه کرداریه کانی پیشسکه ش ئه کات،

ئەر خىزانانەى مىدالىك ياخود گەررەپەكى كەم تواناپان ھەپە ھەست بە تەنياپىيەكى زۆر ئەكەن،ئەم كۆمەلەپەش ئەتوانى پەيرەنىيە پىروپسىتەكانيان لىھ گەلدا زۆر خىلىرا دەرەكىيەكانىش و راويۆركارە تايبەتيەكانىشدا بىت بەكەسى پىتوپسىتدا بىت بەكەسى پىشتگىرو رىنىمايى ئەبەخشن،ئەم كۆمەلەپە نامىلكەي زانيارى دەرمارەي نارىن(Shunt)

ب پزیشکی گشتی نهبهخشیت.ههروهها کسارتی ناگادارکردنهوه به ههموو شهو نهخوشانه نهدات که نهشته رکاری ناردنیان بن نهکریت بن شهوهی ههمیشه له گهل خزیاندا هه آییگرن،

خزمه تگورزاریه کانی تر بو خه آگ و کهم تواناکان و دایکان ویاوکان و کارمه ندی ته ندروستی و خویندنگا و ریک ضراوه گرنگه کانی ترن.

ئەگەر گىران ئە ھەر خىائىكى رارەرەكەيدا دىرەست بېيىت ئەرا شىلەكە ئى بۆشساييەكانى نىسار دەمساخدا كۆئەبىتسەرە رھەلئەھارسىيەت و پەسىتان ئەخاتە سەر شىانەكانى دەمساخ، ئەبەرئەرەي ئە سارا ر كۆرپەدا ئىسىكەكانى كەللى پېكىدوە ئەچەسپارن،كەللەيان گەررە ئەبىت،بەلام ئە منداتى بەتەمسەن ر

گەورەكاندا ئىسكەكانى كەللە بە تەواۋى لىڭ چەسپاون،سەريان گەورە ئابىت.

چۆن و بوچى بربرەي دوو فاق رووئەدات؟

له گهل نهوه شدا که لیکوالینه و ه به رده وامه به لام تائیستاش هوکه ی نه نازاروه و هوکاری ته واوی ناریکی له پیشکه وتنی بوریه که (بوریه که (بوریه که (بوریه که (بوریه که (بوریه که وی و هوکاره کانی ده ورویه ره و همییت.

له بسهریتانیادا بریسره ی دوو فساق یه کیکسه اسه بساوترین ناته واویه کانی کاتی له دایك بون به لام ریزه که ی له شموینیکه و ه بن شوینیکی تر نه گزریت.

برپردی دور فاق به شیره یه کی به شدی برتمارهییه واتا نهگهر مندالیّکی بربیره شهق برورت ههبی له وانه یه سیکه کانی تریش توشی هه مان ناته واوی

بینه وه نه گهر دایکیک یان باوکیک برپره ی نووهٔ اقیان هه بیت، ریژه ی توشیونی منداله کانیان ٪۳ یه یاخود ۱۳۵۱.

چارهسه رکردن و پشتگیریکردن

پیشکه رتنه کان له چاره سه ره هه ناوی و نه شنه رگه ریه کاندا بن کرناتر یا کردنی تاویده ندی ده ماخ به کاویده که ماوهی ۳۰سالی رابر دوود از یانی ته و جزره نه خوشانه یان باشکردوه.

پنداریست به تاییه تیه کانی منداله نه خوشه کان بریتین اه سه ردانکردنی کارمه ندی ته ندروستی پسپوره مه لبه نده خومالیه کانی هه لسه نگاندن، راهننسانی سروشستی و بایه غدانه کانی پنش چونه

قرتابخانه ، رینمای و زانیاری سهبارهت به نهخوشیه که بهشهری پاگرتان ، خویندن ، کارکردن و پشت بهخوبه ساتن نیستا به فراوانی نه به رده ستدان .

سفرچاوه Association For Spina Bifida & Hydrocephalus(ASBAH)

کزمه لهی تاویه ندی سهر و بربرهی دورفاق- بهریتانی

حەرحە ريخوى

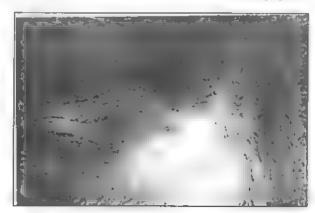
(Alopecia Areata)

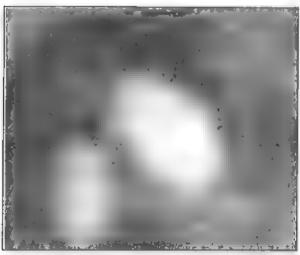
نوسىينى: دكتور فەرەيدون قەفتان كۆلىرى يزىشكى/ زانكۆي سامىمانى

دورده ریّوی (دای الپعلب) له ههموی تهمهنیّکدا رویهٔدات،
ههندیّك مرّکار وهك مرّکاری جین، باری بهرگری له ش ر کریّسه
رژینهکان و شیّوانی بساری دهروونسی لله پسهیدابورنی دهرده
ریّویدا کاریگهریان ههیه، بهشیّوهی بازنهی بچرك یان گهرره،
ترّپهلیّك قرْ نُهرِیّتیّتهوه و پهلهیه کی پیّست ساف و لووس له
همموی شویّنیّکی لهش به تاییه تی سهر یا له ریش دا دروست
دهبیّت بهیی نهوهی نهخوش له سهرمتاوه ههستی پی بكات
(گهلیّك جار سهرتاش تیّبینی دهكات) و جارجاریّك شویّنه که
میرووله دهكات،

له دەورى بازنەكە مورى (بن سپى) دەبيـنريّت ر مورەكـه شيّرەى نيشانەى سەرسورمان (!) رەردەگريّت ئەمـهش واتـاى ئەرە دەگەپەنىّت كە دەردە ريّوييەكە لەرپەرى چالاكيداپه..

چاك بووندودى پەلەيدك لدم پەلانده (۱۰-۱۰) مانگ دەختاپنت و دەشدىت لدەكاتى چاكبووندەودى پەلەيدەكدا پەلەيدەكى تر لە شويننتكى تردا سەر ھدابدات، لەوانەيە دەردە رىدە وردە مەمور قىژى سەر (Alopecia Totalis) يان ھەمور مورى لەش (Alopecia Universalis) بگریتەوە بەلام ھەرگیز شەم تەخقشىيە لەكەسىپكەرە بىق كەسسىپكى دى داكريتروس.

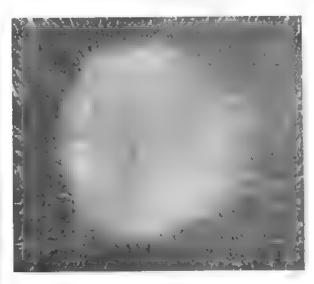
تاكامي دەردە ريوي

به ئاسانی ئاکامی ههریهای اله و نهخرشانه ی که تووشی برون ناتوانری بزانری، به لام بهشیره یه کی گشتی دهرده ریّوی برّی هه یه کتویر چاکبیته وه یا له پر جاری تر هه لیدانه وه.

ا هارچه نده له ماوهی (۵) سالدا ۷۵٪ ی تاله مووهکان سه رده درده هیننده و و چاکد دبنه و ه به الام چاکبرونه و هی ته واو ته نسله الله ۱۳۰۸ ته خقش سه کاندایه سه چاکبرونسه و کسانیک ده ستپیده کات که نامو نیشانه ی سه رسوپه انانه ی له دهوروبه ری په له که دان نهمینن و به ره به ره قری سپی باریك له ناو چه قی یه له که دا ده رده که ویت که دواتر نهستوور و رهش نه بیت.

ب[—] لـهم بارانــهی خــوارهوه دا تومیّــدی چاکبوونــهوهی دهرده ریّری کهمه:

- · کاتیک که نهخرشیهکه بهتین بیت.
- ١٠ كاتتِك كه نهخوشيه كه بيش بالقبوون دوركه وتبي.
- ۱۰ نه و جزرهی که ههمون روویه ری سهر نه گریته وه.
- ئەر جۆرەي كە ھەمور روربەرى ئەش دەگرىتەرە.
- ئەرجۆرەي كە بېستى سەر و سەروگوي دەگرېتەرە،

ج)ههروهها هیوای چاکبوونهوه لهم بارانهی خوارهوهدا لاوازه:

- آ، زور زور گهرانه رهی دهرده ریّوی.
 - ا شيراني نينوكهكان،
- ۸۰ کانیک که نهخترشیه که مایکات لهگه ل نهخترشی شهتتیی
 (Atopy) دا پهیدایییت.

ئەترپى:

بریتیه له پهیدابوونی یهك یا دور لهم سی نهخوشیانه (بیروی ئهسیما (Asthma) یا ههستیاری لووت (Allergic Rhinitis)

د کاتیک ماوهی مانهوهی په نهی دهرده ریوی له مهال تیده په رید.

- 🗣 بق چارەسەركردنى دەردە ريوي:
- ئەگەر بە رادەيەكى كەمىش بىت ئەر نەخى شانەي تورىشى قىر رورتانەرە دەبن، دەبىت سىقىزىان پىشان بدرىت و دائىلى و بەمبوا بكرىن.

به شیره به کی گشتی پیویسته هــــق و جــقری رورتانه و که برانریت چونکه به هـق زانین و دهستنیشانکردنی جوّرهکهیــهوه چارهسه ریش روون دهبیته و ه.

ت گیراره ی فینول و ترشی لاکتیك بو مارهی (۳۰۳) مانگ به کارده مینوی شده ی مانگ به کارده مینری و شه گهر شهم ریگایه شه نهبوی شده ی کزرتیزین له شوینی رووتانه و مهدریّت، با به دهرزی (دیرمق جیّت) مادده ی کورتیزین ده خریّته ناو پیسته و و له سهره تادا شهر مووانه ی سهرده رده مینن سپین دواتی ورده ورده روش و حالاك دهینه و ه.

بەرنامەيەكى نوژدارى بۆ گۆرانى و سەما كەتەندروستى دايكان باش دەكات

(د. لازاریف) که (۱۵) پانزه سالی له پهرهپیدانی زیاتر له (۱۰۰۰) همه زار گزرانسی بی شه واوکردنی سیسته مه که به سه ربرده ژماره یه ک سه ما و گزرانی تاییه ت به هه سی له خه و د نان خواردن و هه ناسه دان و کرده کسانی همه رس کردنی خزرالو ، ، تاد دانساوه و ، ناماژه شسی به و مداوه که به رنامه ی گزرانی یه کانی پاش له دایك بورنی منداله که راناوه شینت یا كزتایی نایه ت .

تیزرهکانی (د. الزاریف) له روسیا بایه خیکی به رفراوانی پین دراوه و، نامباره رهسمی یسه کان ده ریسان خسست که وا باشترین ناسستی ته ندروستی دانیشتوانی روسیا له شماری (نابیریزنی سیلنی) له کوماری (تا تارستان) دا به دی ده کریّت که نیوه ی دایکه بچوکه کان نامباده ی وانه کانی به رنامه ی مؤسیقای (د. الزاریف) ده بن له م شاره دا.

شيريه نجهی سندوقی دهنگ

(Carcinoma of Larynx)

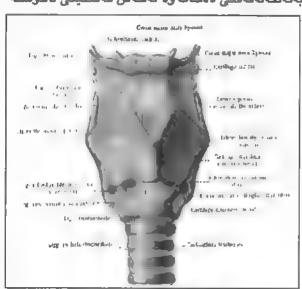
نوسینی: دکتور نزار سهیدا فهتاح پسپزری نهغزشیه کانی اوراث ورکار کری

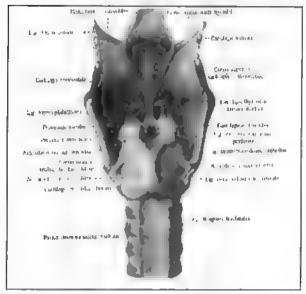
> ئەم شىزىپەنجەيە وەكى ھەمى شىزىپەنجەكانى دىكسە بلارە بەنەخۆشىيەكى كوشندە دادەنرىت.

ئىشانەكانى ئەم نەخۇشيە:

۱ – گۆرانى دەنگ: ئەر ئەخۆشە ھەست بەدەنگ گۆران دەكات بۆ مارەيەكى دريژ بەلام ھەست بەئازار ناكات، ئىم ھەست بەئازار نەكرىنە واى لىخدەكات سەردانى بزيشكى تايبەت نەكات.

۲-مەناسى توندى: ئەر نەخۆشىە وردە وردە مەسىت بەتەنگەنەفەسى دەكات وە ئەمەش مەسىتۆكى ناخۆشسە

وه وای لی ده کات سه ردانی پریشك بکات شهینا ده خنکی.

۳- خنکان، شه و نه خوشه شهگه رسه ردانی پریشکی
تابیه ت شه کات سه ره رای هه ناسه توندی شه وا شه کوتاییدا
برخوی ده خنکی و ژیانی له ده ست ده دات.

٤- بالاويونه وه مى شەم شىزىپە نجەيە بىق ئەندامىلەكانى
 يكە:

ئەگەر ئەر تەخۆشيە بى كۆئەندامەكانى دىكەى لەش بلاربىتەرە رەكى ئەندامەكانى ھەناسە،مىشك، ئىسقان ،، ئەرا ئىشانەى دىكەى لىندەردەكەرىت كەتاببەت بەر ئەندامە.

چارەسەرگردنى ئەم ئەخۇشىيە: ئەم شىرپەدجەيە بەپئچەوانەى شىرپەدجەكانى دىكە ئەگەر زور بدۆزرىتلەرە ئەرىش بەسەردانى نەخۆشەكە بۆلاى بزىشكى تايبەت ئەوا چارەسەرىكى كۆتايى دەبىت بەدور رىگا:

اسوتاندن: واته بهکارهپنانی تیشکی ئیکسی قوول .

۲-نهشته رگه ری: واته به لابردنی سندوقی دهنگ، شهو سندوقه ش نهگه ر لابرا ثهوا نه و نهخوشه تا ژیانی ماوه ..

ناتوانیت قسه بکات نهگه رچی ههندیك له و نهخوشانه فیرده بن قسه بکات نهگه رچی هسوری کوری ساخود باخود

به هنري سندوقي دهنگي دهستكردهوه.

مه رومها هه ناسه شی له ریکای لووت ده مه وه نابیت وهکو خه کی ناسایی به لکو له ریکای کونیکی دروست کراو له خوار سندوقی ده نگی لابراو ده بیت هه تا له ژیاندا ما وه به لام نه گهر نه و نه خوشه سه ردانی پزیشکی تاییه تنه کات له سه ره تای نه خوشیه که بلاوده بیته و ه وه نه گهر چاره سه ریکی کاتیه و ه له ما و هی کی نزیکدا گیانی له ده ست ده دات.

لَّهُ كُتْرِتَالِيَّدَانَ نُهُ گَهُرَ جِكَّهُ رَهِ كَيْشَانُ وَازِيَانَ بِهَخْشَ بِيِّتَ نايا برّجِي بكيشريّت؟!!

نیوهی مانکه دهست کردهکان

لهجيهاندا لهفهرهنسادا ههلندهدرين

لەينىشانگاى (لربزرزىد) جالاكىيىد يىشەسسازىيەكانى بۆشسايى بريتى بورىن لەمۆركىدنى دورى زىكەوتنامە بى ھەلدانى مانگى دەست كرد لەگدەل جەند رىكەوتنامەيەك بىل ھارىكارى تەكنىكى، لەكاتىكدا كە گزرانكارىيەكى زور لەبەشى دوست كىدەكان دەخەنسە حولگەكانەرى ئەدەرلاكانەرە لەئاسىردا بەدى دەكىنى.

ئەوروپا تاكى ئىستا ئاستىكى باشىي داگىركردو، چونكە نىرەي مانگە دەست كردە بازرگانىيەكان لەماوەي دەسالى راپردوودا لەسبەنتەرى (كورو)ى فەرەسبەنىيەرە دەرچوۋە، ئەرىش بەھتى باشى ولەبارى سەركەرتورىي رۆكىتى (ئەريان كەبەشبود كەلەسسالى (١٩٨٨)ەرە خرارەتسە خزمەتسەرە كەبەشبودەيەكى تەرار لەبارە بى گونجاندىن لەگەڭ كشت جىزرە مانگە دەست كردە ئامادەكرارەكان بى ھەلدان،

شان به شان به شان رؤکټت نه مه ريکي په کاني له قاراد نه دوو رزکټت نوې د نه تله س - 5 -) که کوميانيای (دولتا - 4 - و نه تله س - 5 -) که کوميانيای (دويتک و لوکهيد) په ده ی ينداون و له سالي (۲۰۰۲و ۲۰۰۶)دا ده خريته کارووه بي به ريه و کاني کردنسي رزکيته کاني (ته ريان) به شوه و کې راسته و خو.

تاماده بروینی روسی یه کانیش لهم بازارددا به رمو به رفراوان برون دهچیت و به مری نام قه برانه تابروری یه یه روویه رمویان برودته و به دوای شه و لایه ناشه دا دهگه رین که اسهم جوارده ا

یارمه تیان بدات. جا له به رئه و موسی به کان جوونه یا آن جه ند کرمیانیایه کی نه مه ریکی و وولاته رززناوایی به کانی تره و بق کارکردن، له وانه: آله جوارچیّوه ی کرمیانیای (سی لونش) که رزکیّته کانی (زینیت) به رهه م دینیّت و، کرمیانیای (ننته و ناسیرنال لاونس سیرفین که بره و به رزکیّته کانی (برزت قن) ده دات و، له گه آن فه رونسی به کانیشدا له جوارچیّوه ی کرمیانیای (ستار سم) که رزکیّته کانی (سؤیون) به کاردیّنیت کارده که ن.

هـ دروه ها روسيه يه كان ب به ربه ره كانكـــ دريكي راسته وخق دادمنرین به روکیته زمبه لاحه که یانه و ه (بروتسون) و کومیانیای (خرونیتشیف) کهدروست کهری شهم رؤکیتهیم بهکهم كۆميانيابور لەيتشانگاي (لۆبۆژيە)دا لەبەشى بۆشابىدا (القگاع الفصائی) نەرەپ كى نوي كەرۋكىت نعايش بكات كە رۇكىتى (ئەنگارا) بور. بواي ئەرانىش يابانىيەكان دين بەرۆكېتى (ئىنى – 2 – ئەي) كە بۆ كاربىيكرىنى ئەساڭى (٢٠٠٠)دا. ئاشىكراكران چینی سه کانیش به روکنتی (رئیسازی درنش که نهمهمرویان شهدارتره: "شهش کردهی ههاندان ۹٪ بهشی بازاری کهانی درنشهای کرده در این میاند و ۱۸ به شهر بازاری لەسالى رابىردوودا داگېركردبوو"، بەلام روويسەرووى كۆشسەي دەستەبەركردنى مۆلەتى ئاردنە دەرەوەي تەكنەلۆرياي يېش كەرتور ر يەرەبىدرار بورنەتەرەر، ترسى ئەرەش لەئارادايە كەبەربەرەكانىيەكسە توندوتىراتربىيىت، جونكسە بەرەسسەندنى بازارەك بەرجۆرە نىيە كەبىرى لىخكرارەتەرە بەيئى بۆچۈۈئىيان. يەردەرام بچوك كرىنئەرەي قىئەبارەي كەرەسىتە (معدات) ئەلكترۆنىيەكان ئەرابردودا بۆچۈۈنى يىداريسىتى دابهزینی (بچوك بوونهودی) قهباردی مانگه دهست كرددكانی خسته تاراره، به لام نه وهي روويدا به ته واوي به ينجه وانه وه بسوو، جونکه کرمیانیاکان به جوریکی تر سمورد لهم بچوك کردنه وهي قەبارەكان رەردەگريت، ئەرىش بە بەرەر يېش جورن كەفراران کردنی ریزه ی خزمه تگرزاری یه کانی (کاره کانی) مانکه دهست کردهکان که قهبارهی گهورهتر دهبیّتو، شهر کارانهی (شهریان 5) ئەخجامى دەرىرىئىكى ئەرىئەيىيە بى ئىلەم يەرەسلەندنە چارهروان نهکراوه (جان - ماری لقتون)ی سهرهکی ئەنجومسەنى كسارگۆرى (ئسەريان سسىيەيس) لەيتىسسانگاى (ئۆبۆرژیه)دا روتی: له ئايارى رابردودا بريارنكي زور گرنگ لەلايەن ئەنجرمەنى وەزارى دەزگاى بۇشايى ئەررويىيىھە دەركرا كەكۆمەكى رەوتى رۆكىتەكانى كرىوە،

ریکیتی (ئیدریان) لهتوانایدایی میانگیکی ده سیتگرد که کیشه کهی (۲٫۹) ته نیست بگویزریشه به به خولگیهی که کیشه کهی (۲٫۹) ته نیست بگویزریشه به به خولگیهی مهبست، واشا له توانایدا نی به دوو رقکیتی قورس که کیشی مهریه که باز ته بخاشه خولگه وه، له به رشه و ریکیتی (نه دریان – 5) به ر له سیالی (۲۰۰۲) وای لیسی دیشت که له توانایدا بیت باریکی ۴ نی شهنی هه لیگریت و له کاتیکی داما تو و تریشدا باریکی ۱۱ یانزه ته نی و نی ددی کیشی مانگه دامات کرده کان سالانه (۲۰۱) کیم زیاد ده کات.

لەكۋتاپىشدا، كۆمەلىك نىشانەي پرسپارى گەررە دەكەرنە شارارە دەربارەى كۆمەلىك ئىمانىگ دەسىت كردەكانى بىل شارارە دەربارەى كۆمەلىك ئەمانىگ دەسىت كردەكانى بىل يەپرەندى، (الاتصالات الخبلوريە) بىەكاردىت كەبەر ئەجىەند مانىڭىك ئەمەربەر بەدل خۆشكەرەو سەركەرتور دەماتە بەرجار، بەلام كۆميانىياى دروستكەريتى ئەلام كۆميانىياى دروستكەريتى ئەجيەندا دەركەرت كەئەمرى رويەربوى قەرزىكى (١٠٠٠) ملپارى ئىسى دۆلارى بۆتەرەرە؛ (ئسەريان سىيەس)سىش ئانىئىشسى چارەروانكردن دەكات تا سەرەتاى سالى (٢٠٠٠) كەئاكامىكانى خارەروانكردن دەكات تا سەرەتاى سالى (٢٠٠٠) كەئاكامىكانى ئەرەرى دورەمى ئەم جۆرە (گلۆيال سىتار) دەردەكەرىت تا بىتوانرىت ھەلورىسىتىك وەربىگىرىت.

دوانۆكسىدى كاربۆن

نوخشه محمد توفیق سیزری کیمیا

ييشەكى...

گازی دوانزکسیدی کاریزن (CO₂) له نه نجامی ته واو سوتاندنی توهمی کاریزه و په پیداده بنت، به شنوه یه کی گشتی کانه تاکرینه کان به شوینی هه آفولاندنی سروشتی نه م گازه داده نرین، هه روه ها له نه دجامی کرداری هه ناسه دانی گیانه ره رو روه ای گونینی مادده ته ندامی یه کانه ره دورده چیت.

ریژهکهی لهههوادا لهناوچهیهکهوه بی ناوچهیسه کی دی جیاوازه، لهشارهکاندا ریژهکهی لهچاو لادی و دیهاته کاندا، و بهشیرهیه کی گشتی نزیکه ی ۲۰٫۰۳ زیاتره، و ریژهکه شسی لهژورریکی داخراودا دهگاته ۱٪.

گازی موانزکسیدی کاریزن بیرهنگی بینبنه بیان (بزنیکی کهمی ههیه) وتنامیکی کهم ترهبی ههیه، نزیکهی نهودنده نیریک لهمهوا قورسترهو نهمهش بزته هنری بالاوبونهوی لهشوینه نزمهکاندا، ناسوتی یارمهنی سوتان نادات.

لەئاودا شىلىدەبېتەرە بەرپۇدى (۱-۱) واتلە(قەبارەيك ئەگازەكە بى ھەمان قەبارە لەئاق) وەگىراۋە ئارىيەكەي ۋەك ترشىكى بىھېز كارلېك دەكات.

دەتوانریّت گازی دوانزکسیدی کاربزن لەپلەی گەرمی ۳۱ اس بیان کسمتر شیل بکریّتهود (لیهم کاتسهدا پیریسیتی بەپستانیکی گونجاو هەیه کەبرەکەی ۷۲ پەستانی کسەش بیّت و لەپلەی ۲۰ اس دابیّت).

مەرومما دەتواتىن نوانۆكسىدى كارېزىمان لىەدىدى رەقىدا دەست بكەرىت ئەويش لەشيومى سەھۆل دا Dry ice.

سيفه ته كاني 202

دوانزکسسیدی کساریون وهك كارایسه كی بساریده ده ر به كارده هینریت له پیشه سازی دروست كردنی ده رمسان دا، شهم خشته یهی خواره و داستی ریگه پیدانی روزیه ی مادده تاره له

چۆرپەچۆرەكانى دوانۆكسىيدى كىاريۆن پېشىان دەدات ئەمەش بەيىزى دەستورى بېستى دورەمى دەرمانە ئەمرىكايىپەكان:

ئاستى رێگەپێدان	مادده
0.001	يەكە ئۆكسىدى كاريۆن
1ppm	گۆگرىيدى ھايدرٽجين
2.5ppm	ئۆكسىدى نايترقجين
2.5ppm	دوانزكسيدي نايترزجين
7.0.0025	ئامۇنيا (ئەرشادى)
5ppm	نوانزکسیدی گزگرد
150mg/m ³	ئاق

بەكارھينانەكانى ئەم گازە

دوانزکسیدی کساریقن لهر<u>قریسهی پیشه سسازی به کاندا</u> به کارد دمیّنریّت له وائه ش:-

۱-بیشهسازی دهرمان:

اله م کاته دا دوانزکسیدی گاروزن وه کارایه کی سال پیره نسم کاته دا الاصور الاسیدی کاروزن وه کارایه کی سال کیره نسمه الاصور الاصور الاصور الاصور کاندا Tropical Aerosols و چهد جوریک میکه میکه در دوانکساری دیکه بستی مهها فریده در (Air بهکارده مینریت مهها و دیده در الاصور کاندا بهکارده مینریت بهمه بستی دورمانسه ناماده کراره کارایه کارایه کارایه کاره کارایه کاره کارایکی ناماده کراره کاره کاری نیکساندن که له ته دوره و به داره و به داره و به داره و به داره به با به بازده مینریت به مهه شروره و به داره مینریت کانی کرنسه ندامی مه ناسه دانیشد با به کارده مینریت که مهش به تیکه تی کردنی له گه تی دوره تریت کاریز چین (۹۰٪ی نه که بازده سیمین دا که پی دوره تریت کاروز چین (۹۰٪ی نوکسیمین دا که پی دوره تریت کاروز چین (۹۰٪ی نوکسیمین و گردسه رکردنی

خنكان، و هـهروهك ئاگاداركەرەوەپـهك واپـه بـــق نـــاوەندى ھەناسەدان.

هـهروهها لهچارهسـهرکردنی زیپکـه (Warts) دا بهکادیّت بههرّی نهو سیفه ته به هره که ده که تیکده ریّک وایـه بی شانه کانی پیسـت لـه ژیّر پهستانیکی کـهمداو بوّمهاوه ی (۱۳۰۵) خولـه ک ههتاوه کو ههموو به شه کانی دیکه ی پیست بپاریّزیت، تهمه ش به داریّشینی جیّگاکه ی به به کارهیّنانی پارافینی شل.

۲۰۰ پیشه سازی خزراکی: -له پیشه سازی دروست کردنی ثاوی خواردنه وه خواردنه وه

گازی یه کان و ههروه ها له پارستنی هه ندیک له جوّره کانی خوّراك دا یه کارده مینریت وه کسو (نسان) نه مسه ش به پر کردنسه وه ی بر شمایی یه کانی نیّران خوراکه که و شهر توره که یسه ی که تیایدا ده پاریزریّت به م گازه .

۳- بېشەسازىيەكانى دىگە:

لهم بارددا گازی دوانزکسیدی کاریؤن دهچینه پیشهسازی دروست کردنی ناگرکورژنسهرهوهکان، هسهروها نهم گازه به شیروست کردنی ناگرکورژنسهرهوهکان، هسهروها نهم گازه به شیروهی شل بیت یان روق وه ساردگهرووهیه که کاردیت و ههروهها بق مهبهسازی به کاردیت و ههروهها امتاقیگه شدا به تیکه لا کردنی المگه لا نهسیتون بق دهستگه و تنی یلهیه کی گهرمی نزم (۳۵–۳۵) و وک ماددهیسه کی سسهره کی له پیکسهاتنی هسادده

کیمیاوییکانی وهك یوریساو میپانول دا به شداری دهکات، و له کرداری دهرهینانی نهوته دووهمیه کان داو بخ دهرهینانی دوایری نهوتی خاوی ناویره کان به کاردیت و تهمه ش به یامه تی دوانق کسیدی کاریونی دروست بود له و بسیره گازی یانه ی کهده و له مهندن به م گازه و نزیکن له بیره نه و ته کانه وه کاردی است

لەدروست كردنى خونى سۆدىقى سالىسلەپت Salicylate كارىقنىدىتى قورقوشىم (قورقوشمى سىپى)و كارىقنەپتى قورقوشىم (قورقوشمى سىپى)و كارىقنەپت و دوانە كارىقنەپتى سۆدىقىمو پۇتاسىقىمو ئامۇنىقى دا بەكاردەھىنىزىت، بەھتى ئەوھى كەگىراوە ئاوىيەكانيان وەك ترشى بىنھىز كارلىك دەكەن. و ھەورەھا ئەپىشەسازى چىنىنو بۆچارسەركردنى ئەو ئاوانەي كەتامپان تىك چووە و كارئىكە ئەلكالىيەكانيان بەسەردا ھاتووەو، ئەپارۆزگارىكردنى پىستو كردارەكانى پىستەخىقشەكردن و ئەمانەو چەند بەكارھىنانىكى دىكەدا رۆلى گرنگ و بەرچارى ھەيە.

ریگه پیدان و مهرچه کانی کۆکردنه ودی نهم گازهو ریک که وتنی

سائزکسیدی کاریزن تارادهیسه کی زور به گازیکی جیگیر دادهنریست سسه ره رای شهوه ی کسه گازیکی ناچالاک السه رووی کیمیایی یه و در به شیخ در به شدی و در به د

له گه ل شهره شدا ده توانریّت به توندی کارلیّکی پسێبکریّت لهگه ل ترکسیدی کانزا جیاوازه کاندا وه ک شهاسه منیوّم مگنیسیوّم و تیتانیوّمو ترکوّنیوّم له کانیّک ا کهتیّکه له که ک سوّدیوّمو پوّتاسیوّم دا توانای ته قینه وهی هه یه کانیّک کهتوشی به رکه وژن ببیّت.

ناوليّناني:

لهکاتی روودانی ژههراوی بوون بهدوانزکسیدی کاربوّن یهکهم ههنگاو کهپیّویسته بنریّت، بردنیه دهرهوهی ژههراوی بووهکهیه بیّ ههوایهکی کراوهو ههناسهدانی دهستکردی بییّ بکریّت ههتاوهکو تووش بووهکه بهزووترین کات دهگویّزریّتهوه برّ نزیکترین نهخرّشخانه یان نوّتومبیلی تاییهت بهفریاکهوتنی برّ بانگ دهکریّت.

ریگاکانی دەستكەوتنى ئەم گازە

لەپ<u>ەرى</u> بازرگانىيەرە دەترانىين ئەم گازەمان بەھ<u>ۆى</u> ئەم رىگايانەرە دەست بكەرىت:-

۱-له نه نجامی سوتانی نه و ماددانه ی که له تو خمی کاربر ندا ده وله مه ندن وه ك: حده نوزو رونی په ترو نار گازی سروشیتی به شبوه یه که که نه نجامی سوتانی نه نها په ك ته ن له کاربر ن له مه وادا، (عتبه ن) گازی دوانو کسیدی کاربر نمان ده سیت ده که ویت.

۳۲ به هنری پیشه سازی دروست کردنی ئزکسیدی کالبسیقم Lime که به م رتگایه گازی دوانزکسیدی کاربؤنمان دهست ده که ویت وه ك به رهه میکی لاوه کی By-Product.

۳۳ بەرنىگاى ترشساندنى شسەكرەكانەرە كەدەبىتسە ھسۆى بەرھەم ھاتنى گازى دوانتركسىدى كاريۆن، ئەلكھولى ئەپىلى،

3- لـــه رِنگای پیشه ســازی دروســت کردنــی نامزنیــار هایدرزجین، بهم ریگایهش بریکی زوّر لهم گازهمان دهسـت دهکهویت، هـمروهها لهریگهی دروســت کردنــی فوّســفاتی سوسـت کردنــی فوّســفاتی سوسیوره بهینریت.

هـهرهوه ها دهتوانریّت دوانزکسـیدی کـاربوّن بـهووی
 گازی سروشتییه وه بهرهه م بهیّنریّت کهپیّکهاتووه له پیژهیـهکی
 زور لهم گاژه لهناو بیره نهوتی و گازییهکاندا.

دواتو ئۆكسىدى كارپۆنو ... ژينگە ئەرووى كىميايىيە وە:

جۆرب جۆره دەرهننراره کائی ناوزهوی Fossil Fuels، چهندین زانساری ئهوه روون دهکهنه و کهریژدی دوانه نوکسیدی کاربونی دهرپهریو بسق ناوهه و زیاتره لهتوانای هه آمزینی لهلایه ن گوی زهوی پهوه، پیّوانه کانی فهرمانگهی

ڪش ناسي Weather burear لهرولاته يهکگرنور، کاني تُمريكا وا بيشان دودون كەتەم ريْژويە بـەردووام لـەزيادبووندا بیّت و تا نیّستا برهکهی به ۱٫۳۱٪ مهزهنده دهکریّت لهماوهی ئەم بىنىج سىالەي بوايىدا. وا بىشىنيازدەكرىت كەئەم رىزدى به رزيبيّته وه بر له ۲۰ ٪ له گه ل ماتني سالي ۲۰۰۰دا، و كاريگه ري ئەم زيادېوونە ئەكاتى روودانىدا بەھىچ جۆرتك تەزانراوە؛ تەنسها ئەرەندە ئىلەپىت كەدەبىت ھىزى بەرزېرونلەردى يىلەي گەرمى سەرروپى زەرى، ئەمىش لەرنگاى ئەر بەردە گازىيىەي ك دموري گڏي زموي داوهو ريگه دهدات به دهرچووني چهند شەپۆلتكى گەرمى كورتسى للەخۆرەۋە ھساتور بۆسسەر رووى زهوی، و رنگه دمگریت لهپیچهوانهبوشهوهی شمه پوله دریده مەلگەرارەكان لەسەر رورى زەرىپەرە بەئاراستەي بۆشسايى دەرەۋە؛ لسەكاتى بەرزىۋۇنسەۋەي بىلسەي گىسەرمى رەۋى زەۋى لەتتكراپىيە ئاسايىيەكەي خۆي (چەندپلەپەكى سەدى)، چەند بريكي زؤر لەبەئرى جەمسەرە بەستەلەكەكانى باكورو باشىورى گۆي زەرى دەست دەكەن بەتواتەردە بەمەش ئاستى ئارى رووبارو زورياكان بورزدوبيتهوهو ههروشه لهنقوم بوونى جهند بانتایییه کی گهوره دهکات لهو شهوینانهی نزیکن لسهم ناوچانەۋە؛ ئەمەش لەۋانەپە بېيتە ھۆي روودانى گۆرانكارى لهجوراته و سویی (با) کاندا Air cirulation patlern، ههر ئەمەشە ئەبىتە ھۆي روودائى گۆرانكارى لەدابەش بوونى باراندا وه لەرانەپ نارچە بيابانىكان بكۆرنىت بىق نارچەپسەكى كشتركالي به بنچه وانه شهوه.

لهلایه کی ترووه تاقی کردنیه وه کان شه وه بان سه له اندوه که گازی دوانز کسیدی کاربون روّلی گرنگی خروی ده بینیت له گانی دوانز کسیدی کاربون روّلی گرنگی خروی ده بینیت له گه شه کردنی رووه کسدا کسانیک که بیرژینریته نساق تعدد روزه که در روزه کسه ی له همه وادا ده بینیت هروی چالاک بورنی گه شه ی روزه که کانه هم وروه ها زیاتر به کاره بینانی شهم گازه له لایسه نروزه که کانه به روزه که کان به ورزه که کان دوری کری زوری داوه ده وری گری زوری داوه ده وری کری زوری داوه ده دوری کری زوری داوه ده

له گوفاري "الدواء العربي"يه وه وهرگيراوه،

سەرچاوەكان:

1-Hand book of pharmaceutical
Excipinents, second Edition,
Edited by Ainley wade & paul J. Weller 1994
2-Martindale, 30th Edition, 1993

۲-الكيمياء اللاعضوبة – د. أحمد حاج سبعيد - ط۲ – دمشق — ۱۹۶۸.

٤- علم السموم، د. مصطفى الدقائق، د.لياني مسبوح، دمشق ١٩٧٩

چەند بروسكە ھەواليّك:

ئاژانسسی فهزایی شهورویی رایگهیاند که زاناکانیان
 گهیشتورنه ته نوزینه و هی ریگایه ک که به مویه ده توانین
 مانگیکی ده سستکرد به کاریینن بی توییزینسه و هی بعوه نادیاره کهی خوره که له و ریگایه شه و ه ده توانین پیشیینی که روودانیان

- تیمیّکی بزیشکی له زانگیّی ترکسفوّرد رایگهیاند که له لیکی تیمساحی (جهیلی) دهگمهن دا که له بهاکوری شهمهریکادا دهژی، ماددهیه کی کیمیایی گرنگی تیایه بهناوی (نهکسیندین) که یارمه تیدهری باشه بی نهخوشه کانی شهکره، چونکه کرنتروّلی لهش شهکات بر دهردانی ماددهی نهنسوّلین، وه زاناکان تومیّد دهکهن که له و ریّگایه وه بتوانن بری بیّویست له نهنسوّلین به رهم م بیّنن بی نهخوشه کان،

زانا میندیهکان رایانگهیاند که قباره دهتوانی مشکهکان بیاریزیت له تیشك لیدان، وه شهوه بیل مروفیش راست دهرده چینیت، وه تویزینهوهکان لهاوهندی (بهماتها) ی میندیه ره که بیل تویزینه وه ناویکیهکانه، ده ریان خست که شهر مشکانه ی مادده ی (کافاین) یان نراوه تی (کمه شهر مادده په شاوه دا ههیه)، رزگاریان بووه له ژهمه تیشك لیدانی ژیر رور به میز و کوشنده!.

تریزینه روپیه کی تازمی نه المانی دوری خستوره که دانیشتنی نافره تی سكی پر با جگه ره کیشیش نهبی، له نزیك جگه ره کیشیش نهبی، له نزیك جگه ره کیشیه وه دهبیشه هنری زیاد برونی نه گه ری تحویش برونی کرریه له کمه که سكی په نه خن شی ایکن تبین و دو که ای داما ترودا، چونک به به یی تریزینه وه که نیکن تبین و دو که ای جگه ره که ده تروان دیواری منالدان بین و کار له کنریه له شدیه نهدن).

و/ لينا

سهرجاوه/ صبوت المأنياء اذاعة الأمارات،

بوومه لهرزه

Earthquakes

روودانس، دابەش بوونس، پېتشېينس كردن و كۆنترۆل كردنس

فتاح رحمان حمه صبالح

بعريوه بعرى كشتى نعوت و كانزاكان لعوهزارهتى پيشاسازى و وزه

زەرى ئەر تەنە گەررەيەيە كەبەردەوام لەگۆران و جولەدايە و سەرچارەيەكى گەررەى ورزەيە، زەرى ناسىش شەر زانستەيە كەتاببەتىپ بەلتكۆلېنىسەرەى زەرى گشىست دىساردە پەيرەندارەكانى شارەزاى ئەم زانستەش پىزى دەرترىت زەرى ناس (Geologist) زانسىتى جيولوجى پەيرەنددارە بەزىرىيەى لقەكانى تىرى زانسىتى فىزىسار كىمىسا كولەكسەى بنچىنسەينى

پیداویستی گهشه کردن و به رمو پیشچوونی شهم زانسته ریّژ به ریّژ گرنگی زیاتر ده بیّت به تاییه تی به مرّی ریّلی کاریگه ری له چاره سه رکردنی پیّداویسیتیه تابووری یه کان له دابین کردنی سه رچاوه کانی ووزه و کانزار قه پرانی ژینگه و مهترسیه سروشتیه کان وه له بووهه له رژه و هه روه ها ریّلی جییرار جییرار جییران له درزینه و مکانی برشایی تاسمان.

سەرچارەى ووزەى پېرىست بىق دىنامكى زەرى بەشىپكى لىەناوخۇى زەرى بەشىپكى لىەناوخۇى زەرى دېست. لىەناوخۇى زەرى دېست. زانستى سايزمى (Seismology) لقېكى سەرەكى مەرە گرنگى جيرفيزيايەر تايبەت بەلېكىلىنەرە لىەدياردەى بورمەللەرزەر بېراكتيزەكردنى زانيارى بەدەست ھاتور لەبوارى ئابرورى رۆلى ھەرە گرنگ دەبىينىت لەئاشلىكرا كردنى نەپنىيلەكانى ئارەۋەى زەرى وەك لەرپنىدى رۇسارە (١) دەردەكەريت.

بوومه لهرزه چيه و چؤن روودمدات؟

لهسسه برکردنی خشسته یی ژمساره (۱) گرنگسترین بوومه اله رده کانی که الهجید سهده ی بوومه اله بهد سهده ی بوومه اله بوومه الهجید سهده ی رابردوودا، قهباره یی زیانه مرزییه کان ده رده که ویّت که بی گرمان زیانی مادی روّر گه ورهیش له روودانیان که ویّق ته و بوومه اله رزه بریتیه له جولانه وه ی الهناکاری زهوی له شهدجامی کارکردنی میزه کانی ناوختری زهوی بو پال ناتی که فری (Rock) ته نیشت یه کتری به به کتری وه

گواسىتنەرەي ووزەي كۆيـۆوە بەشـەيـۆلى سىايزمى (seismic waves) ئەمەش لەركاتە دەبيت كەروردى عەمبار كرار دەگات، ئەندازدى پيريست بق بروست كردنى برزي سەردتايى لەكەۋرى بەرگى زەوى يان زاڭ بوون بەسەر ھێزى لئك خشاندن ئـەنێوان هەرىروك رووى لېك ترازويكى (Fault) كىقن وە دروسىت برونىي جولانه رەيسەكى لسەناكار كسەپئى دەوتريست بوومەلسەرزە بسق تنگەيشتن لەچۆنيەتى روردانى بورمەلەرزە تتىگەيشتن لـەتيۆرى بليّت تيكتونيك (Plate tectonic) واته جولاته وهي بليّته كان وه زانينى ليوارى بهيهك كهيشتني يليتهكان زؤركرنكه وينهى رُساره (۲) چرنکه زیاتر له۹۰٪ی برومه لـــهرزهکان لهجیــهان بهدر يرايى ليواره كانى بهيهك كهيشتووى بليته كان لهو شوينانه روود ددات کے جروالے ی ریڑدیے پلیتے کان ددبیہے میزی بەرپابوونى ھێزى پێويست بىق شىكاندنو ئەسەريەك ترازاندنى، كەفرەكان رەئەبەراورىكردنى پشتىنەي بورمەئەرزەي جيهانى ویتهی ژماره (۲) لهگه ل پلیته کانی زهوی ویتهی ژماره (۲) نهو پەيوەندىيــە بــەيوونى دەردەكــەويت بۆشــەوەى ميكـــانيزمى روودانی بوومه له رزه تیبگهین پیویسته هیزو کاریگه ری هیز لەسەر تەنەكان بزائين.

کاتیک میزیکی دهرهکی دهخریقه سهر تهنیکی رهتی وهک (کهفر) دهرهنجامی دهبیقه هنی بهرپابوونی هیزی ناوختری تهنیک دهرهنجامی دهبیقه هنی بهرپابوونی هیزی ناوختری تهنه کسه پسی دهوتریست (Stress)وه هسهر شسیوانیگ مری (Stress) پینی دهوتریت (Strain) وه شیوهی گرپانسی تهن دهکهویته سهر جیاوازی نهبرو تاراستهی Stress نهسهر ههرسی تهوهری سهرهکی کارکرینی.

ئەركاتىمى (Stress) ئەھسەمور لايسىكدا رەك بىيست ئسموا گۆرانكارى تەنبھا ئەقسەبارە روودەئىات بەزيانبوون، كىم بىرون

به لام ئه گهر يه كسان نه بوون ثه وا شينوان له ته نه كه روو د هدات به سي قرّناغ:

۱- هـ يواندنى لاستيكى (Elastic Deformation) لـهم قزناغه مهر كاتيك ميز (Stress) لابچيّت تهنه كه دهگه پيته وه درخي جـاراني (بنـه پهتي)، وه هـه و ماده په كيشـي سـنوري به رگه كرتني خوي هه به .

۲- شيرانى پلاستيكى (Plastic Deformation) كاتيك كەميز (Stress) لابچيت تەنەكە بەتەرارى ئاچيتمەرە دۆخسى بنەرەتى

۳- درزدان شکان: تهنه رهقهکان دووج قر خاسیهت دهنوینن بیش شهوه ی دهنوینن بیش شهوه ی به توناغی پلاستیکیدا برقن پییان ده وتریت (Brittle) واته

ناجي وه جۆرى دوروميان جين (Ductile) كه شهم خاسيەته بەكۆرىنى بالەپەستۇر پلەى گەرمى و كات دە**گۆرىن**ت لەھـەمان تەن.

زانای ئەمەریکی (راید) خاوەنی تیوری ھەلگەرانەوەی لاستیکی (Elastic rebound theory) که دەکریت بەئاسانی چۆنیەتی دروست بوونی بوومەلەرزەی پین لیك بدهینهوه، لهم سی قوناغه یەك لەدوای یەکەی خواردود: -

۱-دوای شهرهی هنیزی پنچهوانه دهکهویته سهر ههودود رویی لهیه درزاویکی (Fault) کنن، هنیز عهمبار دهکویت.

۲- بەدریژای کات وه ئەگەل زیادبوونی میزی عهمبار کراو ئەستەر مەردور رووی ئەپەك ترازارهکە شىپولوی ئەکىمئرمكان دەردەكەریت. ۳۳ دوای شهوه ی شکانی که فره کان سهر هه ردور رووی به برامبه ر دورست دهبیّت هه لگه پانه و روو ده دات وه که شهو لاستیکه راکیشراره ی که وزه ی لاستیکی تیا عه مبارده بیّت و بهتیّه بربوونی کات گرژی زیاد دهبیّت تا نه ندازه یه که دوای نهوه له چه ند چرکه یه ک یان خوله کیّك که فره کان له سه ز دوو رووی به رامبه ر به پیچه وانه وه ی یه کتری ده جولیّن و هه لگه پأنه ره روود ددات تاگه یشتن به باری خاوبرونه وه (unstrain) چونکه که فر ترانای دیاری کاری خاوبرونه وه اله به رگه گرتنی شه و هیزه ی که فراوه ته سه ری.

ووزهی گرژی که نازاد دهبیت له کاتی شکانی که فر به شیرهی شه پیل سایزمی دهگوازریته وه به همو لایه کداو شهیزله کانیش بریتین له:

\Primary) P. Waves حثه يولى سهر وشايي

خیرایی زوره، پیش شه پولهکانی تر دهگات، له ره اسه ری به به تیپه پیوونی گوران له قه باره دروست دهکات واته (Comparessional) چه ندهی ماده ره ق بیت خیرایی زیاتر دهینت.

(Secondary) S. Waves شهیؤلی ۲۳

خيرايي كەمترە له P.Waves، وەتەنها لەمادە رەقمەكان دەگوازريتەرە دەبيتـه هزى گزران لەشيرەي تەنى رەق.

۱. Waves ۳۲: شهپترلی دریژه و نهبرومه نهرزه ی زور کهوره ده ردهکه ویت گواستنه و ده ردهکه ویت گواستنه و در روشینه رد. شهپترلی ده ریا دهبیت ره زور روشینه رد.

دیاری کردنی شوینی روودانی بوومهلهرزه:

خاتی ریسر زدوی که سه رجاوه ی شه پی له کانی سه ایزهیه پی ده وتریت ناوه ندی بورهه له رزه (Focus) وه نه و خاتی که له سهر رووی راسته و خیز ده که ویته سهر (Epicenter) و ده له رینه ی رجاوه (A.A) و ون کراوه ته و ه.

دەتوانائن بورمەلەرزە بەگرىزەى قولايى بكەين بەسى جۆر:
۱- بومەلەرزەى تەنكايى: كە(Focus) دەكەرىتە قولايى
(٥٥--٥٥م).

۲-بورمه له رژهی مام ناوه ند: که (Focus) دهکه ویته قرالایسی (۵۰۰کم ۲۰۰۰کم).

۳۳ بورمه الهرزهی قرل: که (Focus) دهکه رئیسته قولایی (۵۲۰-۲۷۵م).

لەبەرئەرەى جىاوازى ھەپە ئەخترايى شەپۆلەكانى SVP بۆيە جىاوازى كىات دروست دەبتىت ئەگەيشتنيان رەچەندەى (epicenter) دوورى زياتر بتت ئەوا جياوازى لەكاتى گەيشىتن زياتر دەبتىت بەم جۆرەو لەسەرچەمارەيەكى تاييەت ويتىمى

زماره (4.C) دهتوانریّت بق هدر جباوازیده الدکاتی گدیشتن دوری (epicenter) دیاریکریّت وهاهبه به وهی نمیه هیار دهکریّت ویسکهی تقمارکردن تعنها دوری (epicenter) دیار دهکریّت بقیمه سبخ ویسکه پیریسته بسخ دیارکردنی (epicenter) کهبریتیه المخالی به کتر برینی سنخ بازندی دروست کراو وه ه له داره (4.B).

ييواني بوومهلهرزه:

نامیّری پیّرانی بورمهالهرزه (پیّرانی جوولهی زهری که اه شهدجامی روردانی بورمهالهرزه دورست دهبیّت) بریتیسه لهسایزمومیتر (seismometer) سالی ۱۸۹۷ زانسای بهریتانی میلن بهتیّبینی کردنی پهندوّل تویّترین شامیّری سایزموّگرافی دامیّنا که لهتوریّکی ساده بیتك دیّت لهسیّ بهش:

۱ پارچه تهنیکی قهورس کهبهناسانی نهمورتیت لهتقرهکسه دا بهشینوه یه له او مهاسریت به سهپرینگیک کهله شهرینیکی تر به جوومگه یه کهوه دهبه سهتریت به جوریک کهجوولاند نه وه ی کاری تی ناکات (ناجولیت).

۲- قەلەم يان ھەر شىتتكىتر بىق تۆماركردنى جولە
 بەسەنگەكەرە دەپەسترتت.

۳-تزمارکهر (ههر جزریک بیّت) دهجوایّت بهجوروایی زهری، سهرجهم تزرهکه لهسهر بنچینهیسه کی کونکریتسی بهجزریک که جرواانه رهی زهری گساری تیبکات دادهنه رُریّست که زهری دهجوایّت عهموی تزرهکه کاری تیبکات دادهنه رُریّست فررسه ههاواسسراوه که نه بیّت کهناجروایّت، قه نه میّد که لکینزاوه به ته نه به مهموی بههمان شیّوه ناجوایّت له به رامبه ردا ته نها تزمارکه رهکه دهجوایّت برسه رهوه و خواره و به میند شیّره به موی جوانه و هه نه نه به نه به موی جوانه و هه نه به نه ساله ی دوایسی نامیری زوری تزمارده کریّت له م چهند ساله ی دوایسی نامیری زوری توساوان دوبه شیره ی جیساوان دورست کراوه.

مەترسىيەكانى بوومەنەرزە:

بزشه وهی مهترسی یه کانی بزانسین پیویسته قسه واره ی بورمه له برزه که به دور پیده و ده ده دورده بریت بن له توندی (Intensity) وه مینسد (Magnitude)ی هسه ر بورمه له برزه یه کاریگه ری بریمه له کاریگ دی برومه له برزه له سسه ر مسرز شور زهری و دروست کراره کسانی سه رزه ری پیره و کانیگه ری ده مین ته نها باسی کاریگه ری برومه له رزه ده کسات که جی ی ده مین ته نها باسی کاریگه ری برومه له رزه ده کسات که جی ی ده مین نه برانین بسی نمورن ه ده شیت بوره مه له زهی که مین نمورن ده شیت بوره مه له رزه یه که ورده بیت به الام کاریگه ری که مین ده شیت به الام کاریگه ری که مین ده برانی بروره الام در ده که ورده بیت به الام کاریگه ری که مین دورن که کاریگه ری که مین ده برانی بروره الام کاریگه ری که مین دورن که کاریگه ری که در بیت به الام کاریگه ری بروره کاریگه ری بروره الام کاریگه ری بروره الام کاریگه ری بروره که کاری که در بی کاریگه ری بروره کاری که در بازندی بروره کاری که در بازندی بروره کاری که در بازندی بروره که کاری که در بازندی بروره که در بازندی بروره کاری که در بازندی بروره کاریگه در بازندی بروره که در بازندی بروره که در بازندی بروره که در بازندی بروره که در بازندی بروره بروره بی بروره بروره بی بروره بر

۱⁻⁻ نُسه ماددانسهی که فشر زنن روق نسین کاریگسهری بروسه لهرزه زیاتره له وانه ی که روق و یته رن.

۲- بووری له(Epicenter) چهند شوینه که نزیکتر بیّت کاریگهری زیاتر دهبیّت.

۳۳ خاسیّتی دروست کراوه کان و چوّنیّتی دروست کردنیان. پیّوه ری توندی (Intensity) بریتی به لهمیرکالی که له دوانزه یك بیّك دیّت له کاریگه ری زور که م بق زورترین ویّرانکاری.

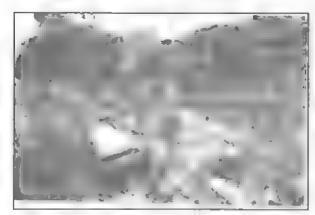
هێنــدي بورمهلــهرزه (Magnitude) پێــوهري رێڂتـــهر بەكاردىن كەزاناي ئەمەرىكى لەسالى ١٩٣٥ دايھىنارە لەنق پلسە يٽِك دٽِت بريتييه لهڙمارهيه كي سادهو هٽِندي ووزهي دهرجوو دەردەبريت لەھەر بورمەلەرزەيەك ۋە ھەر يلەيەكى ريختسەر لەرورى فراوانى شەيۆل دەجار بەقسەد يلەي بيشوق تارە وات يلهي (٦) لهسهر ييوهري ريختهر دهجار گهرروتره لهيلهي (٥) به لام لهرووی میندی ووزهی دهرچور نزیکهی (۳۱) جار زیاتره لەيلەي (٥)، يا بەشتوھيەكى روونتر باتنىن كەبرومەلەرزەيەكى يلە(٨) دورجار گەررەتر نىيە لەبورمەلەرزەيەي پلە (٤) بەلكو نزيكي يەك مليۇن جار گەورەترە لەرۋوى ۋوزەي دەرچوۋەرە بزيه عهدلل نايبريت كهلهكاتي عهمباريووني هيزيكي كهوره ___ بەرزەيدى گەورە رووندەاتەر بەجداند بورمەلەرزەيدى بچروکتر بهتال بکریتهوه، خشتهی ژماره (۲) پهیرهندی هیندی بورمەلەرزە روون كرارەتەرە الەگەل روريەرى مەست يېكىرار، زمارهای سالانهای بوومه له رزه بنق همار بله یمه د ووزهای شازاد بور ئەھەر يلەپەكى دىــارىكرار، مەترىسى بورمەلـەزە بىق كـاول كبردن بهلاي كەمپەرە لەيلىيەي(۵) دەسبىت يېزدەكسات وە خۆشىيەختانە بورمەلەرزە ئىا گىھورەئىر بېيىت سىالانە كىھمتى روودهدات ومك لمخشبتهكه دا ديبارهو بيق نعوونيه بوومه ليهرزهي گەررەتر لە(٨) بېشبېنى دەكريىت كەسالانە سەك بورمەللەرزە روويدات لمكاتتيكدا كهمهشت سمد همزار بوومهلغرزه سالانه روودەدات كـەبرەكانيان ئـە(٣,٤) كـەمترەو تەنـــها بــەئاميّر هەستيان يېدەكريت بق دياركردنى هيندى بورمەللەرزە واتلە چ بله یه کسه له سسه رینسو ه دری ریخت ه رسسود لسه جیاوازی کساتی گەيشىتنى شەپۆلەكانى P رەS كەگلەل بەرزى شىھايۆل وه رگيريت و به پيوانيان هيندي بورمه له رزهک ديارده کريت، مەركاتنىك روزەيەكى زۆرى لاستىكى لەكەفرا عەمبار بېيت تەنها بەمزى بويمەلەرزەيەكى گەررە يان چەند برومەلەرزەيسەكى

پچورکتر ورزهکه شازاد دهبیّت چونکه که قر (Rock) توانای نایسه تی درداری خستری ههیه لهبه رگهگرتن له وکاتهی که هیزی ده که ریته سه ر شهم توانایه ش بریتی یه له (Strength) که هیزی ده که ریتی هیز له سه ر رویه ر ییوانه ده کریّت.

بوومه نمرزه تهكوي روودمدات:؟

زەرى لەھەرت پلىتى (Plate) گەورەر چەند پلىتىكى بچورەر چەند پلىتىكى بچورەك پىلىك دىلىك دىلى

بلنته كان له جولانه وهي ريزه يسي مان له گه ل يه كترو له گه ل تەرەردى زەرى ئەگسەرچى دىيارىكردنى يشتېنەي بورمەلسەرزە بەروردى لىدرواي سىالانى ١٩٦٠ دەسىت يېدەكئات بىدەرى ململائيى زلهيزهكان لهشهري سارد بههوى داناني تساميري زؤرى جاوديرى كردن لهسهر يروتوكولى قهدهغهكرني تاقي کردنه و ناوکیه کان و هسالانه چهندین ویسکه ی (Station) جاودتری زیادگرا به هریسه و هسهزاران (Epicenter) ی بورىمەلەزرە دياركراو دەركەرت كە ٨٠/ى بورمەلەرزە دەكەريتـــه یشتننهی باسفیك (نزقیانووسی شاراس) که پیشی دووتریت يشتينهى شاكر لهبه رشهوهى زؤرترينى كركانه كاني جيهانيش دهکه ریته سه ر هه مان بشتینه ریزهی ۱۵٪ دهکه ریته سهر یشتینه یه کی ریزشه لات — ریزانایا که له (Midatlanticrig) بۆ(باكوورى مەغرىب-باكوورى تونس- باكوورى جىەزائىر-چیاکانی ئەلپ لبه ئىدوروپا- چیاکانی تىوروس- چیاکانی زاگروس- زنجیره جیاکانی هیمالایا) دریژدهبیته وه واته زوری خاكى كوردستان دەكەريت، سەر ئىم يشتينەيە وەك لەنەخشەي دابەش بورنى بورمەلەرزە لەكورىسىتان، عىزراق وە لهوینیهی (۳) به همهمان شهیوه دهرده کهویت ۵٪

بوومەلەرزەكانىتر ئەقولايى ئۆقيانووسەكان لەچبەند شويننيكى ديار روو دەدەن،

هـهمون زنجــیره چپــا نوی کــان (بهکوردستانیشـــهو) وه گرکانهکان (Volcanos) نهگـه ل هـهمان پشــتینهی بوومهلـهرزه به واتایه کی تر لیواری به یه ک گهیشتنی پلیّته کان جووتن،

ييشبينى كردنى بوومه نهرزه :

لەدواى سالانى ۱۹۷۰ ھەرلىكى بەرفراوان دەستى پىخدىد لەلايەن سەدان لەجيولوجيەكانو جيوفيزيايەكان بىق پىشىبىنى كردنى روردانى بورمەلەرزە بەتايبەت لەيابانو شەمرىكاو چىنو روسيا لەروسيا چەندىن بورمەلەرزەى گەورە پىشىبىنى كراوە لەشەمرىكا لەنزىك مۆلى سىتەر لەكالىقۇرنيا بورمەلەرزەيەك بەپلەى (۲،٥) رىختەر پىشىبىنى كىراو لەچىن زىساتر لەدە بورمەلەرزە كە يەكيان بەپلەي (۷،۲) رىختەر بور پشىبىنى كراوە،

ئەبىسىت ساڭى رابىردورەرە ژمارەپسەك دىياردەي بسەرايى بورمەلسەرزە تۆپىنىسى كسرار تۆمسار كسرارە دواي چسەندىن تاقىكردنەرەر ئۆكدانەرە دەركەرت كە:

ا سزیالبوونی دهرچوونی گازی (رادیّن) {Radon} پیّـش روودانی بوومهاهرزه که گازیکی تیشکاوهری تهمهان کورته که له تهنجامی گریانکاری که فری زیّر زهوی وه زیادبوونی روویهر بهمرّی کشانه وه (Dilatency) زیاد دهبیّت.

۳۳ دروست بوونی چهند چهمانهودیهك لهسهر رووی زهوی پیش روودانی بوومهلهرزه بههنری زیادبوونی قهبارهی کهفره لهثهنجامی کشانی بهدروست بوونی درزی سهرهتایی بچــوك پیش شکان.

۳-کهم بونه وی پهرگری گهیاندنی کاره بسا که به هسه مان شسیّوه له شه نجامی کشسان و چونسی شساو بستی نسسان درزه سه ره تابیه کان، گهیاندنی کاره باری زیاد ده بیّت،

5- گزرانکاری له کایسه ی موگناتیسی ده ری ده خسات که هسهندیّك گزرانکاری له ناره و هی زدوی رووی داوه پیسش روودانی بوومه له رزه.

۳۵ گۆران لەخترایى شەپۆلەكانى سایزمى بۆ نموون پېش بورەمەلەرزە خىرايى (P) كەم دەبىت بەھۆى كەم بورنى رەقى. كەشرەكان لەكاتى كشان لەئەنجامى دروست بورنى درزى پېش شكان چونكە شەپۆل (P) خىرايى زياد دەكات بەزيادبورنى رەقى ئارەندەكەر ئىزرارى.

۳۰ زۆرجار بوومەلەرزەى گەورە پێۺ روودانى بەچمەند رۆژنك چەند لەرزنننكى زۆر بچووكى پنش دەكەرند.

دهکریّت شهم شهش دیاده یه سهره وه کهمهرج نیه همموریان به یه کهمه له پیش ههموو بوومه له رزه یه ده دریکه ن همموریان به یه کهوه له پیش ههموو بوومه له رزه یه دریکه نین ماوه ی ووریا کردنه و ه (انتزار) دهرکه وروه ههرچه نده شه ماوه یه دریژ تربیّت بوومه له رزه له کرتایی رووده دات گهوره تر دهبیّت و یان به واتایه کی کهمتر چهند توانای کاولکردنی بوومه له رزه دریّت ماوه ی ووریا کردنه و هکه ی دریّژ تره

كۆنترۇل كردنى بوومەلەرزە:

پیشبینی کردنی بوومه ایرزه واته دیاری کردنی کاتی پوودانی بوومه ایرزه هینده ی بوومه ایرزه به لام امپیشبینی گرنگتر نه وه یه که مه رنه یه آن پوویدات بان به لای که مه وه بچوکی بکه بنه وه اله کاریگه ری که م بکه بنه وه هه والی جیوار جی یه کان اسم بواره اه نه خجامی سه رکه و تنی چه ند تا قیکردنه وه یه ک وه نریک بوونه وه اله سه رکه و تن ویه اینی یسه کجاری چروپسی بسووه و به تاییسه تکسه بتوانریت بوومه ای رزه دروست بکریت بوناکریت کونتری بارید.

دروست كردنى بوومه لهرزه:

فیزی نیّك خشاندنی نیّران مەردورك رورهکه کەم دەكات، و شاشەر ئەنداردىيەى كەمیزىء مىباركرار(\$\$tres)دەرد مېيّىت تەنانەت مارەپ كیش دوای جی میشننی بیردكه لەرزین كان

8.6	-	مالناسيو/شيلي	1906	11
8.44	100.006	1908 میستیا/ایگائیا		37
8.4	-	1911 يتن شان/السين		17
8.4	30.000	1915 امنیترانو/ایگائیا		38
8,5	180,000	1920 كانسو/السان		10
	•	1932 كوانتا/اليابان		17
8.5	3.000	1933 ساتريكو/اليابان		17
8.3	25.000	1939 كوسيكيون/شيلي		16
8.6	1.500	فوري انسام/الهلد	1950	14
8.6-8.3	10,000	1960 شینی (یلایه		Ye
		اهتزازات)		ľ
8.6	130	196 پرگس وليام		41
		سوئد/الاسكا		
5.7	10.000	ماڻاکو/نيکارگوا	1972	YY.
6.3	5,200	و 1974 باکستان		YY
6.8	2.000	القره/قركيا	1975	¥6
7.3	į.	هيئو/هوايئيا	1975	76

خشتهی ژماره (۱) گرنگترین بوومهلهرزه سهرهکییهکانی جیهان

(Atagnitude) هيٽنمن چوربهڻمرزه	() نارای پیش بیلی کراوی سالاله	رووپدری هدست پیژگر او پدکیم	ووزدی دەرچوو پەئیرگ
3.0-3.9 4.0-4.9 5.0-5.9 6.0-6.9 7.0-7.9 8.0-8.9	49000 6200 800 120 8	1950 7770 38850 129500 518000 2072000	7.9×10 ₁₆ ————————————————————————————————————

خشتهی ژماره (۲)
پهیوهندی نیّدان ژمارهی سالانهی بوومه لهرزه لهگه ل
(Magnitude) میّندی بوومه لهرزه.

بەردەوام دەبىن ،بەم چۆرە شىلەكە جۆگاى خۆى دەكاتەرە بۆدەردودى سىستەمى ئۆك تىرازارە ئەگەل دروسىت كردنس چەندىن برومەلەرزە،

دورهمین تاقیکردندوه لده بیواره پورداری دروست برونیچهندین بوومه لهرزهی بچوك بچوك بیوو به شیره یه کی لاره کسی لسه کاتی پالنسانی شاو بیق کیلگه یسه کی نسه وتی له سالانی ۱۹۹۱ داده داری پالنسانی کولورادی به مه به ستی چالاك کردنی کیلگه که و ه به همان شیره ی نمونه ی پیشود بیره کان ناوحه به کی لیک ترازاری (fault) بریبوو.

مەسىسى جيرلۆچىوولاتە يسەكگرتووەكانى شەمرىكا شەم دەرئەنجامانەىسسەرەۋەى بەھەلىكىكىسەم وينسسەزانى بۆئىتۆرىنەۋەى بوومەلەرزەى دروست كراو لەچەند شۆينى چۆل لەدانىشىتران ۋە لەماۋەى چەند مانگىك ولەزىجىرەيەك تاقى كرىنەۋە گەيشىتنە ئەوراسىتيەى كسەھىي ئسەبىت ھسەندىك بورمەلەرزە دەتوانرىت بسەئارەزوو دابگىرىنسەۋە و بسەتال بكرىنسەۋە ئولچاۋەروان دەكرىت لەچسەند سسالىداھاتوو بېشكەرتنى گەورە لەم بوارە روويدات وكارىگەرى خىراپ ومالى وىرانكاريەكانى بوۋمەلەرزە ئەھىلارى ۋەسىرۆڭ لەرجىنگايانسەى كەدەپەرىت وپنويسىتىەتى لەپنىنۇ خرمەت كردنىمىرۆۋاپەتى زائىست وئابوورى دروسىتى بكات وتەنھالەدۈۋرەۋە ھىموالى روردانى بوۋمەلەرزە بزانىن،

سەرچاوەكان:

- 1. Physicalgeology John E. Sanders & Alan H. Anderson Jr & Robert Carola.
- 2. Physical geology Mallory & Cargo.
- 3. The Regional geology of Iraq Tibor Sbday & Saad Z.Jassim.

هێند/رێڣتمر	ۋەلردى	شوينني روودان	49024	
	قوربانى			
<u>ټۇمارتەكراو</u> د	38.000	دابل/ایگائیا	1456	
القعارتهكراوه	830,000	قتسي/ الصان	1556	
تؤمارتهكراوه	20.090	الجزائر/ افريقا	1716	,
(۲٫۹) پؤماوس ۲–۲	30.000	اشبوته/البرتقال	1755	
خولدك يغردهوام يووه				
لتؤمارتهكراوه	20.000	بعابك/ثبتان	1759	-
تؤمارتهكراوه	50,000	الالله الله الله	1783	1
<u> ت</u> زمارتهکراوه	7,300	ميتو/أوراي اليابان	1891	1
8.6	-	بالاتوت/الامكا	1899	7
تۇمارتەكراوە	19,000	190 سراتکا/الهتد		4
8.6	+	1906 انديزكنومپيا/للاكواد		-1
		ور		

شەپۆلى لېندەر لە دەرەۋەس لەش

بۆ وردکردنی بەردی گورچیله و کۆنەندامی میز Lithrotripsy

نوسینی: دکتور ئاسق عمر رشید مامزستای کولیژی یزیشکی

چارهسهرکردنی بهردی گورچیله و میزه پرتکان به شهپترلی لیده در ناده نریست کیه گرنگه کان باده نریست لیده در نالور نه چاره سه رکردندا.

بیرزکسه ی شهم جستره چارهسسه ره اسه سسه ره تای شه سسته کانه و هاته گستری هٔ فوکات زاندا نه آمانیسه کانی نه شته رگه ی کونه ندامی میز الله میونیخ توانیان کار الهسه ریه ره دان به م نامیره بکه ن.

له ۷ ی شوباتی سالی ۱۹۸۰ دا تواندرا یهکهمین نهخوش بهم شیوهیه چارهسهر بکهن، و له کوتایی ههشتاکاندا دوو ملیون کهس زیاتر بهم ریگهیه چارهسهرکران،

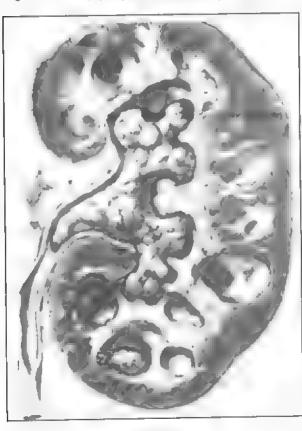
بیرزگه که بنچینه دا له سه رئه وه دارپزراوه که بتوانریت شه پرقل نیده ری دهنگ دروست بکریت، و بتوانریت شه م شه پرقلانه له دووری ۱۳ سم له سه رچاوه که وه بگریزرینه وه و چپ شه پرقلانه له دووری ۱۳ سم له سه رچاوه که وه بگریزرینه وه و خه ست بکرینه وه و له تیره به که شه وه مه به سته که به ایندانی شه م بدرین له ته نه ده فه که شه وه مه به سته که به ایندانی شه شه پرقله خه ستانه به و ته نه ده بیت هری درزیردن و روشاندن و ورد کردنی، له بنچینه دا بیرزگه که له و فرزگانه و هرگیرا که برخه و به له کارکردندا، هه ندید چال و چول و روشاندنیان تیادا په بداه و بال و چول و روش بوده که شه و چال و چولیانه به رشه نجامی به رکه و تنی دودنگی بروسکه و هه وره تریش قه به که له شاسمان به ری

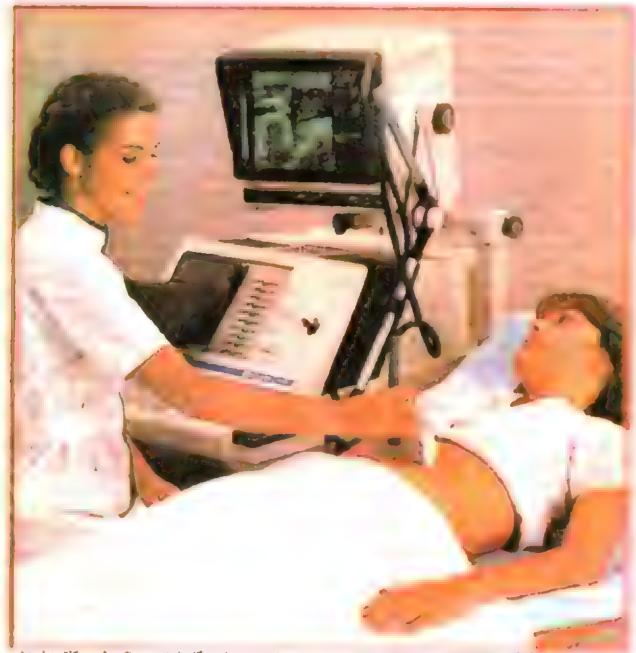
لیره وه ، شهم بیرزگه یه گویزرایه وه بست پیشه سسازی ، و توانرا جوّره ده نگیکی وا دروست بکریت و کوبکریته و بست چاره سه رکزدنی به ردی گورچیله و میزه رزکان به کارییت.

له سالی ۱۹۸۰ دا، کاتیک که نهم ریگایه بی پهکهم جار بهکارهات نهخوشهکه به ته واری به نج دهکرا له ترسی شهوهی نه وهک شازاری روّر بیّت، که چی به ریّکه وت ده رکه و تشه

کرداره هیچ نازارتك دروست ناكات، و پتریستی به بهنج كردن نیه، لهپاشدا بن بهنج به ناسانی بهكارهات.

- ۱۰ دروست کردنی شه پتله لیده رمکان: Shock wave: نهم شه پترله لیده رانه به ۳ ریکا په پداده کرین که بریتین له:
- ۲۰ ریکای پلاگه کان، وه ك پلاگی ئۆتۆموبیل spart gap
- ۴- ریکای پهره کاروموگناتیسیهکان electomansiy ووك

ئەرەي لە دەنگ گەررەكەرەكاندا دەردەكەرىت ،

electronic دیگای پهره سپرامیکیهکان ۶۰۰ دیگای

راسته وختر له ریگای له شه وه (که شه و کاته له شه و روی در و که شه و کاته له سه و روی در که شه و کاته له سه و که شه و گورچیله یا میزه پر یا میزه بدان ده گور پرزیته وه و کاتیک شه م شه پر لانه به و به روی تیادا دروست ده که ن و له ریگای چوونه ناوه وه و دروست کردنی برشایی له ناویدا ده پشکینن و وردوخاشی ده که ن

۴. له پیشدا نهم کرداره لهناو حهوزی تاودا نهنجام دهدراه
له پاش حهوزه ناوییه کان گورا به ده رپوشه ناویه کان
Cushion

وینهگرتنی کردارهکه:

ههموو کرداره که له ریگای شامیری چاودیری به شدیك یا سونه رهو دهگیریت، نهمه ش برنه رهیه که راسته وختر به ته واوی کونترزلی مهیه سته که بکریت و کرداره که له نه ویه پی باشی دا نه دهام بدریت، و به رده که ورد کریت.

🏓 بارى نەخۇشەكە:

ئەگەر بەردەكە لە گورچىلە يا لە مىزەرۆدا بور ئەرا نەخۆشەكە بەسەرپشتدا پال دەخرىت. و ئەگەر لە ناوەراستى مىزەرۇدا بور ئەرا بە سەرسكدا پال دەخرىت و ئەگەر بەردەكە لەكۆتايى مىزەرۇ يا لەنار مىزەلداندا بور ئەرا بە چىچكانەرە دادەنرىت.

لهسه رمتای کرداره که دا نه خوش ههست به شازاریکی زوّر کهم دهکات و له پاشدا نامیننیت، ههموی کرداره که ۵۰ خوله ک دهخایه نیّت ههموی لیّدانیّک به هیزیّکه که له نیّوان ۱۳ KV و ۲۰ دلا ده بی، به زماره یه که له نیّوان ۲۵۰۰ تا ۲۰۰۰ لیّدانه،

له پاشدا چاردیّری نه خوّشه که دهکریّت و شارام به خشی دهدریّتیّ، و له دهفریّکدا میزهکه ی کوّده کریّته و م بوّشه و می کریستالی به رده که ی تیادا کرّبکریّته و ه

شهم چارهسه ره بن ههموو شهوانه ی که بسه ردی مسیره جزگه کانیان هه په و قه باردی به رده کانیان لهنیوان ۱ سم ۵۰۰۰۰ سم دریزی دایه به کاردیت.

۷- به لام ثهم ریّگایه له و بارانه ی که تیایدا میزه جیّگه کان گیراون و بسه ردیان تیدایسه به کارنایسه ت، لسه ترسسی که له که بوره ی که که بی توسیدن سکپر و شه و کردنه کان، هه روه ها شهم ریّگایه بی مندال و سکپر و شه وانه ی به بره په سبتانی خورینیان ههیسه به کارنایه ت تا ته واو کی تریّق ی به رژه په ستانه که ی خورینیان ده کریّت، هه روه ها شهم ریّگایه بیّه وانه ش به کارنایه ت که تووشی هه و کردنه تیژه کان (خیراکسان) پا خویین به رپوون بورن یا شه وانه ی به به رکه و تنه کان ناشکیّن.

ئەم رىڭايە زۆر سەلامەتە و ھىچ ئازارىكى لەشى مرۆف با ھسەناوى نسادات، لەگسەل ئەرەشسىدا ھسەندىك دىساردەى لىندەكەرىتەرە،، رەك:

- ۸) میزی خویناوی، که چهند سه عاتیك ده خایه نیت، له پاشدا به هری خواردنه وهی شلهی زیره و پاك ده بیته و ه و نامینیت.
- ۲) ئازارى كەم، كە زۆر بە دەگمىەن پېرىسىتى
 بە دەرمانى ئارام بەخشە.
- ۳) گسیران لسه میزهجرگسهکاندا، بسهفری کویونه وه ی ورد که به رده کانی ناو میزهرد.
- ۸۰ هموکردن: که لهریّگای پیدانی بریّك لـه دژه زیندهکان Antibiotic و چارهسهردهکریّت.

کۆببووت،وى خوين: به زۆرى كەمــه، لــه
 هەندېك جارى دەكمەنىش دا لە دەورى گورچىلەدا زۆرە.

 ه) بەرزیورنەرەی پەستانی خوین: تا ئیستا بەتسەراری ئەسسەلمیندرارە كسه ئەگسەرى بەرزیورنسەرەی پەستانی خوین پەیرەندى بسە چارەسسەر بسە شسەپۆلە لیدەرەكانەرە ھەبیت.

۱) دوویار دبوونه وه ی به رد یا سه رنه که رتنی کاری وردکردنه که:

تهگەرى وردنەبورنى بەردەكە ھەيەر، پێويستە ئەمە بێ نەخۆشەكە روین بكرێتەود، ئەم كاردش بەتەوارى ئازانرێت تا نەخۆشەكە نەدرێتە بەر لێدانەكان، گورچپلە بەرگەى ٦ جارى چاردسەر بەم لێدانائە دەكات كە ھەر جاردى نزيكەى (٢٠٠٤) لێدانى لىن بدرێ بەمێزى (١٣) KV بەمەرجێك لەنێوان ھەر لێدانێك و يەكێكى دى دا دور ھەڧتە ماود ھەبێت.

🔍 🔍 سرودەكانى ئەم ريگەي چارەسەرە:

۱. کرداریکی خیرایه و پیویستی به بهنج کردن نیه.

۲۰ لەبارەي ئابوريەرە: ئەم كردارە لەسەر دەولەت زۆر
 ناكەريت چونكە ئەخۆش پيريستى بەمائلەرە ئىلە للە
 ئەخۆشخانەدا.

۳۰ نزریه دهگمهن پیویستی به خوین پیدان با بق
 گواستنه و ههیه،

کردارهک زور نمونهیپ لهکانی دووبارهبوونهوهی
به رد پهیداکردندا، و کردارهکه پیویستی به کوشش و
نه رك کیشانی نهشته رگه ره که مه په بی چارهسه رکردنی
دووبارهبورنه وه ی به رد پهیداکردن و تهگه ری ده رهینانی
گررچیله.

 ه. رنگاکه سه لامه ته هیے کاردانه و هیه کی تیشک یا فیزیکی و کیمیاوی بق سهر نه خقش نیه.

۹. شەمپق ئە عىزراقدا گەلىتك شامىترى وردكردنى بىدردى مىزدەجۆگەكان ھەيە، يەكەميان شەودى نەخقشىخانەى (خيال) دە كە ئە سەردىلى مەشتاكاندا مىنزايە عىزراقەود؛ و ئەجۆرى پەرە سىرلمىكيەكانەو ئە سالى ۱۹۸۸ يشىدا ئەجىزى semines (مودىسل جىقرى semines (مودىسل بىغداود) مىنزراودىسە نەخقشىخانەى شىسارى پزىشىكى بەغداود، و ئە ۱۹۹۷ يشىدا ئە جىقرى Teralnmid ىىزدىشىخانەى راوى بەغدا، و سىائى ۱۹۹۸ يش ئەردىسى بىق ئەخقشىخانەى راوى بەغدا، و سىائى ۱۹۹۸ يىش ئە مۆدىنلى ۱۹۹۸ يىق سالى سەيدى يىش ئە مۆدىنلى ۱۹۹۸ يىق سالى سەيدانى مىنزراود.

و سالی ۱۹۹۹ ش هـــهمان م<u>قدتـــل گهیشـــتوهته</u> نهخترشخانهی برموك.

• سەرئج :

پهریز د، ناسق شهم وتارهی سه زمانی عهرهیی بق نووسیبوین، بهریزم، نهکرهم قهرهداخی کردی به کوردی.

پار اسایکۆلۆجى

کارس پیشبینس لهشیکاریکس زانستسدا

ليكۆٽينەوەيەكى كردارىيە

نوسینی: جهبار عوسمان

كهم كننهس ههينه النهزياني رؤزانته يردا همستي بنهوه ئەكردېيىت كەپيشىسېينى زۇر روردار بەسسەرماتى دامساتررى خۇيانى دەرويەرەكەي كردېيىت، دىيارە زۇر لەخھالكى ھەست يسەبورنى ئىلەم دياردەيسە ئىلەخۇياندا دەكسەن، زۇرجسار ئىسەر پرسیارهیان له لا دروست دهبیست، که تایا خاوهنی توانایه کی ياراسايكۆلۆجىن يان رووداوركەو كەيرشىتر بىنوپەتى .. ئىرەدا ئەگەر بېتى بەروردى شىيكارى ئىسەم دىاردانىيە بەشسېرەيەكى زانستی بکهین، شهوا دهبیت کاری بیشبینی لے ویتے دورباره کراوه کانی دهماخ جیابکه پنهوه، زورجار رئ دهکه ویت كەستىك رورداوتىك يان جتىگەبەك دەبىنتىت، بەلام بەمتى گرى نهدان بهی رووداره بان شهر جنگه به، شهم وینه به وهك بەرئامەيسەك لسەدەماخ دا تۆمسار دەبىيستى دەجىيىسسە بەشسىي نه، ترم، بهمهش ثهر زانیاریه نایهتهوم یاد بهمزی لاوازییهوم بان بلنين به هزى له برچوونه وهيه وه، به لام كانيك شهر وينه يه دروباره دهبيتهوه يان هاوشيوهي شهو وينهيه زانياري ههمان ويتنه لمدهماخدا دهبزويتنيت وزانياريمكاني وينمه تؤماركراوهكم نيته بهشي يانكردنهوهكهو بهمهش ههست بنهوه دهكرين تهم كاره پيشېيني بيت بهمزي تهروي تهر كهسه ههست بهوه ناكات كەيتشتر ئەن جتگەيەي بينيود،

بهلام نهگسهر بمانسه ریّت به شسیّوه یه کی زانسستیانه اسه دیارده یه بگه ین نه وا ده بیّت له پیش هه موو شستیکدا جیاکاریه ك بیّ ده ریسه راندنی و رهکانی ده ماخ بکه ین که به پهندین شسیّوه له ده ماخه وه ده رده چسن.. وه ك ووردی بیرگورکس (التضاطر) که دیارده یه کی فراوانه و له مه موو مروّشیکدا هه یسه ... اسیّره دا ده توانریّت دیارده ی بیرگورکسی به بنچینسه ی کساری پیشسینی دابنریّت و ته نانسه ته به پیّی پیّویستی خوّمان کاری پیشسینی

پیشبینی کهسانی کهم توانا

مەبەست لەكەم تواتايى كارى پتشبينى لەكەساندا شەوە دەگەيەنتت كە بنچينەى كارى پتشبينى بريتىيە لەبپرگتركى، شەم دياردەيەش ئەرتىر ويسىتى كەسانى ئاسسايىدا نىيەل ئەم دياردەيەش ئەرتىر ويسىتى كەسانى ئاسسايىدا نىيەل ئەرەى ئەريانى دەروونىي كەستىكدا ھەستى پىدەكرىت... بەلام ئەبەر ئامۆبرونى كەسانى بەرامبەر كارى پىشىنى ئاتوانن ئىلام ئەبەر ئامۆبرونى كەسانى بەرامبەر كارى پىشىنى ئاتوانن دىنيابن ئەركارەى بەبپرياندا دىيت پىشىبىنىيە يان نىگاخوازى خۆيىيە، ھەريۆيە پىيويستە بى وەرگرىنى بەرنامەي بىشىبىنى ئەبارودۆخىكى دەروونى تايبەتدا بىتىو ئەرىكەي وورد كەربەرە ئەبارودۆخىكى دەرونىيە رالىتركىز) ھەمور بىروبۆچۈۈنەكانى خىزى لاپدرىت. بەلام كەسانى كەم توانا بەمۇي شەرەي كەناتوانن شەر بارە دەرونىيە تايبەت دورست بكەن؛ ناچار بەرنامەي پىتشىنى كە ئەكەسىتكى شرەرە دروست دەبىت ئەپرى ئەرىدى بىرگىركى دەگرىزرىت بودى كەسىتكى

هدندیّ جار بهرنامه ی پیشبینی له که سدیدا دروست دهبیّت، له نه دجامی دروست بوونی نیگایه کی خرّیی بر کاریّك یان بینینی شده وین، شهم بهرنامه یه به هری لیّکدانه وی بان بینینی شده وین، شهم بهرنامه یه به هری لیّکدانه وی بهرده وامی له بیری شه و که سه دا به دروست دهبیّت دا زال که دیارده ی بیرگر چینی تیّدا شه نجام ده دریّت، له ریّگه یه وه که دیاریه کانی پیشبینی دهگریزریته وی بیر دهماخی همه وی شه و که سانه ی که تابیه تن به و به رنامه یه که له که سی یه که مدا دروست بووه ، شه وانیش ده به که سی و درگری پیشبینی و به شیّوه یه کی نه ستی جیّبه جیّی ده که ن، به لام که سی دروست به شیّوه یه کی ده که ن، به لام که سی دروست به ریامه و رقی به روست به ریامه و رقی به روست به روست

دەبنىت سەھۆى شەرەى شەر بەرنامەيھوە كەلەنەسىتىدا جىنگىر دەنئت.

كارى نيگاخوازى (الأيماء) له پيشبينىدا

مەبەست لەكەسانى بەتوانا لەبوارى پېشىپىنىدا، ئىلەق كەسانە دەگريتەرە كە دەترانن بەيتى ريستى غزيان پيشبينى روداوه کانی دهوروپه رو جیهان به شیوه یه کی گشتی بکه ن ، شه و كهسانه دهتوانس بهريزه يسهكي زؤر نزيسك كساتو شسويني رووداره کانی کاری پیشبینی دیاری بکهن به هقی به رزی توانای ووزهی دهماخیانه وه ، جهنزترین که س که لهم جواره دا کاری كردوره كەسايەتيەكى وەك (ئۆنساتر دامۇس)، كەتوانيويەتى لەسەردەمى خۆيدا يېشبېنى چەند سەدەيەكى دواي خىزى بكاتر بەرىدەيكى باش كاتو شوينى رووداوەكان ديارى بكات كەتاكر ئىستاش پىشىيىنىيەكانى جىگاى باسو لىكۆلىنەرەن، مەرودما وا بـۆى دەچىن ئىسەداماتووش دا زۆر ئەبۋچوونسەكانى بيّتهدى، به لام يهكيّك له پيشهبيني په گرنگهكاني كه پيشتر الشراء الهاجه نكى جيسهاني دورهمه كاتوانيويساتي تهنانسات بەنزىكى ناوى (ھېتلەر)يش دىيارى بكات بەلام لەسەردەمى خقيدا شهاكي زؤر باوه ريان ينهكردوره تهنانهت ويستويانه بەدرۆى بخەنەرە، بق نمونە رۆزنىك يىارنىك دىتىەلاى يىنى دهانيت: - پيشبيني ئه و دوو به چکه به رازه م باق بکه بزانه حِيان بەسەر دێٽ. لبەرەلامدا ئۆنسىتردامۇس دەلێت بسەرازە سىيەكەيان گورگ دەيخواتى بەرازە رەشەكەيان سەردەبريت،، كابراش بۆئەومى ئۆنستردامۆس بەدرۆبخاتمەرە، بانگى دەكات بق مالەرەر بە كارەكەرەكەش دەلىت كەبەرازە سىپيەكەيان بىق سەرىبرىت.. بەلام كاتىك بەرازە سىپيەكەيان سەردەبرىت لەناكار گورگٽك يەيدا دەبٽتو گۆشتەكە دەفرٽنٽت، ناچار كارەكەرەكە بىدرازە رەشىدكە سىدردەبريتى بۆيسان ئامسادە دهكات و دهيخاته بهردهم تؤنستردامؤس خاوهن مالهكه دهايّت: - تزووتت بەرازە سىيەكە گورگ دەيخوات بەلام ئەممە گۆشىتى بمرازه سيىيەكەيە لەبەردەمتدايسە، ئۆنسىتردامۇس ھسەر سروردەبيّت ئەسەر بۆچۈرنەكەي خۆي ئاكو خارەن مال پىرس بهكارهكهرهكه دمكات ياشان دلنيا دهبيت لهييشبيني يهكهى ئۆنسىتر دامۇس كەراست دەرجوق ناچار باۋەرى بىقدەھىنىت،

للهم تعونهيهدا ئلهوه دهگهيسهنينت تؤنسستردامؤس لسهرووكاري بهده رخستن و ئيدراكي بيرگوركتي و زور به هيزيووه و توانيويه تي كۆنىترۆلى دەمىاخى مىرۆك و زيندەوارنيىش بكسات بىسەھۆى جيكريروني بهرنامهكاني بيشبيني لهنهستي كهسانداء لهصهمان كاتدا تؤنسترداموس بمفوى بيشمكهموه كمكارى يزيشكى بدوره زور نهوولاتان گهراره، شهم کسارهش وای کسردوره كەپەبودندى كۆمەلايەتى فراوان بكاتو لەرتگەيمەرە ئاشىنابىت بەبىروپۆچۈۈن شىنوەي كەسانىتر؛ تاكو بتواننىت بەرنامەي پێشسبينىيەكانى بەشسىترەيەكى گوێسزەرەوە لەنەسسىتى كەسانىتردا دروسىت بكىات، بىدلام دەمىاخ بىدەۋى ووردى كاركردنيه وه لهميكانيزمي ئيش كردنيدا رهجاوي كاتي شهنجام دانى بەرنامەكانى دەماخ دەكات.، ئەم سىيقەتەي دەماخ را دەكات كەيتشىپىنىيە دوورەكانى ئۆنسار دامارس لـە نەساتى نەرەكانى ئواى خۇرىدا بەچسەند سىدد سىال رەك جىمارەيلەكى بهيّليّت ووور جينب جينيان بكات، دياره شهم گواستنهوهي بەرنامەى پېشبىنىيە لەكەستىكەرە بۆ كەستىكى دىكە لەرتىگەى ئەر بېرگۆركى ئەستىبەرە دەبىت كەدەماخ بۆخىزى رەچارى دەكات لەجى بەجى كردنىدا، بەلام لەھەمان كاتدا مەرج نىسە ههمور بيشبيني يهك لهكه سي به تواناو بن توانادا جي بهجي بيت. ئەرىش بەھۆى كارىگەرى شىكارى ھەستى مرۆف، بەم ھۆپسەش

رۆرجار رێدەكەرێت كەئەنجام دانى كارى پێشىيىنى لـەكاتو. شوێنى خۆيدا روونەدات يان بەھىچ جۆرێك ئەنجام ئەدرێت.

شيوازمكاني كارى ييشبيني:

كارى پيشبيني لهريگهي څهواندني مووگناتيسييهوه:-

دروستی دهکات دهتوانیّت وهك بهرنامهیسه کی پیشسبینی لهنهستی کهسانیتردا چهسپ بکات، کاری پیشسبینی شهنجام بدات...

له همان کاتدا ده توانریّت پیشبینی ژیانی که سسی خهوایدنی موگناتیسی یه وه به رنامه پیر خهوایدنی موگناتیسی یه وه به رنامه پیریّت بکریّت دیاری کراودا دیاری بحریّت به مهرجیّک که سایه تی له یارییّت بی وه رگرتنی به رنامه کان و به رگری نه ستی نه بیت.

كارى يێشبينى ئەرنگەي خەواندنى خۆيىيەوە:-

ههمور كهسيك ناتوانيت بهئاساني كزنترولي بيروخه يالي الزاتي)؛ ئەم ھۆكسارەش وادەكسات كسارى پېشسېينى لەسسەر بنجینهی دیاردهی بیرگورکی شهنجام بدریّت، بق شهم کارهش پێڔيستى بــه كاتێكى زؤرى دابرانێكــى بــه ردەوام دەبێــت بــق كۆنــترۆل كرىنــى ئەســتو چەســـپ كــرىنو بەدەرخســتنى بەرنامـەكانى پێشـــبينى لەكەســێكدا. . . بــەلام زۆر كــەس به شیره به کی نهستی رئ ده که ویت که ده چنه باریکی خه واندنی خزیییه و ه کاری پیشبینی پی نه نجام دهدهن.. جگه لهم دوی ریگایهش دهکریت له ریگهی خویندنه وهی بیره و ه (قری ه افکار) بیری کهسانی تر بخوینریته و هو له ریگه یه وه به رنامه ی بیشبینی داهاتوری خزی لهلاشعوری کهسی بهرامبهر دا چهسپ بکات.. کاری پیشبینی له ریگهی نیگاخوازی (ایصاف) سه رکه وتور تی دەبنىت لەچار شىزرازەكانىتردا بەھۆى ئەرھى كسە زۆر جار رىدەكەرىت يېشېينىيە دوورەكان لەنەستدا لاواز بېت بەھۋى كاريگەريەكانى شىكارى ھەسىتى دەوروپەرەۋە، بىەم يېپەش زؤرجار شديوازى بيرگؤركئ زياتر بهكاردههينريت لمكارى پیشبینیدا، لهبهرنه وهی که پیشبینی لهبیری کهسیکدا سهرهه آل دەدات لەرپگەي نىگاخوازى بق كەسانى تر ئاشكرا دەكريّت.

شى كردنه ومى ميشكى نهنشتاين:

یسپوران شدنین که میشکی ندشت این چهال سیفه تیکی تاییده تی تیایده جها اله میشکی مروقه کاتی تیایده جها اله میشکی مروقه کاتی تر . که نموانه به خوانه کلیلی نهانید کاتی زیردگی ندنشتاین بین به بواری نهیزید و بیچاری و نیستا نموته این و یسپوران چاو نه خشیننه و و به و میشکهی نمایرت نه نشتاین دا کموا به زیاد نه (۵۰) ساله هدلگیراود، (شدن بریتس) نم یمکهی زانستی رادیزی BBC ددئی:

نه و به شه ی میشکی مروق که تابیمته به بیرکاری که میشکی نهنشتاین دا، زیبالر
طراوانه نهچاو میشکی مروق که تابیمته به بیرکاری که میشکی نهنشتاین دا، زیبالر
دمرخستروه دمربارمی میشکی نهنشتاین، له گؤشاری (الانست) با هالتووه که شه به به بشکی مروق که شه به بیری ۱۵٪ زیبالار
میشکی مروق که بیشتر باس کرا که میشکی نهنشتاین دا فراوانتره به بری ۱۵٪ زیبالاره
نهنشکی مروق که دیرمکیان مام ناومندیه، همروسا نهبوونی چال و چولی که
میشکی نهنشتاین دا نهوانه به بارمه تیدمری به زیبالار به بهیومندی کردنی نهوان خالمکانی
میشک نهنشتاین که همه
باس کران تا نیستاش همرونک بیره او برخ بودن ماون، نهگینه میشکی نهنشتاین که همو
پاس کران تا نیستاش همرونک بیره او برخ بودن ماون، نهگینه میشکی نهنشتاین که همو
نه سالی (۱۹۵۵) هوه نه سه دو اوای ضوی همهنگیراوه و تا نیستاش تاقیکردنده وه و
نه نیستاش همرونک بیسته م

ماركار سەرچارد/ راديزى BBC

زيانى جگەرەكينشان بۆدەم و ددان

نوسيني: دكتور سهعيد شيخ لطيف

مامؤستاي وانهبين كؤليرى يزيشكي ددان زانكؤي سليماني

جگه رمکیشان و نوشداری دممو ددان

گەلىن كەس ئەر بېرايەدان كەتاكە كۆئەندام ئەئەشى مرزقدا كەزيانى پېناگات بەجگەرەكېشان دەمە، ھەرچەندە ئەپاسىتىدا دەم ئەر تاكە دەرگەرانە سەرەكىيەيە كە ھەمور ژەمرەكانى دركەئى جگەرەي ئۆرە ھەئدەمژېت بىق ناو ئەشىي مىرقى تاكر چەندەھا نەخۆشىي سامناكى تىرش بكات، جابۆيە وابەباشى ئەدزائين ئەر راسىتيە رورن بكەينەرە بىق ھەمور مرۆقىيىك كەمەبەسىتىتى دروسىتى ئەشىي خىقى بېيارنزىت و بەھەئە بىرىنەكەنەرەر ئەم راسىتيە بزانىن، تاكى بېيتە رىگرىك دار بەم بىرىنەكەنەرەر ئەم راسىتيە بزانىن، تاكى بېيتە رىگرىك دار بەم خىرى دەدورىن.

چهندهها راپرترت و باس لیکولینه وه لهم بسواره دا سه لماندویتی که زماره ی توشبوان به نه خوشی شیر په نجه ی دهم له بره دایه له بدیوان شه مرزفانه ی که جگهره کیشین پیتر له وارنه ی که لینی دوورن به راژهیه کی زوّر که دهگاته چیوار شهوه نده سالانه توشبوان به و نه خوشیه ژماره یان دهگاته پیتر له (۲۶) مهزار که سله گیتی دا، وهسالانه نزیکه ی (۸) ههزار که سی گیان له دهست ده دهن جگه لهوه ی بیاریده ده ریکی سهره کیه بی کارکردنه سهر شووشی بوونی ژمارهیه کی زوّر سهره کیه بی کارکردنه سهر شووشی دووش بوونی ژمارانه هی سهره تای سالانی (۸۰)کانه بیگیره (۹۰)کاندا شهر ریزانه له درودان.

* جگەرە كاردەكاتە سەر چرۆكائى تام كردنى سەر رووى زمان (Test Buds) ئەمەش مۆكارىكە كەجگەرەكىش ھەستى تامو چىز ئىرەرگرتنى كەم دەبىتەرە ئەخواردنى خۆش بەتام.

* جگهره برنی ناودهم ناخرش دهکات. لابربنی برن ف شرینه واره کانی پهچهد هریه کی جزراوچیر لانهچی، نامیننه وه لهگه ل مانه وهی جگهره به هاوه لی دهمو ددانی شهو

* جگهره دهبیه هی رهنگ کردنی ددانهکان. رهنگی ددانهکان. رهنگی ددانهکان لهسهره تادا زهرده ورده ورده بهره و قاوهی تیر دهچینت نهمه ش یی پاککردنه وه لابردنی شهر رهنگ و روز کاریکی ناسان نیه به تاییه تی کهره نگه که له سهر یه که که که دهبیت بی ماوه یه کی دووردریژ جگهره کیشه که پشت گویی بخات و به چرویی جگهره بکیشیت.

لەبەر ئەن مۇيانەي باسمان كىرد. دارا لەجگەرەكتىنان دەكەن كەبەرلەرەي يەنجەكانيان يەرن يق دەنكە شىقارتەكە

یان چەرخەکە بق داگیرساندنی جگەرەکە؛ با ئەم زانستیانه بهنننەرە یادیان، بەلکر ببیته مقرکاریّك بق کوزاندنەرەی دەنکه شقارتەکە یا چەرخەکە تا جگەرەکە دانەگیرسیّنیّت رە ھەتا مەتايە جگەرە نەکیّشىن، چونکە ھەمورى ھەر زیانە رەکـو باسمان کرد تەنھا سىوردیّکی ھەبیّت ئەرەپـه جگەرەخقر هەمیشە شقارتە یاچەرخی بییه. لەکاتی پیریستدا دانامیّنیّت.

* جابزیه نه کیشانی جگه ره هه راه منالیه و باشترین ریکه یه بی بین برکردنی، نهگه رهه راه منالیه و زیانسه ساکاره کانی به گوییچکه یاندا خویندرا وه ک (بزنی دهم ناخزش ده کان به تام له خواردن نابینن کترکه کتوک زورپیرت شه کات دهم وجاوت چرچ ده بینت)، باشترین ریکه یه بی درووکه و تنه و ه کوکاره در تروه به ترم ریانه بالترزه کانی بی گهه و ره بیاس کردنی زیر پیویسته و ه ک (نه خترشیه کانی دار و دهماری خوین، سینه و بیتری هه ناسه، شیریه نجه ی کترکه ندامه کانی لهشی مریق، ...)

ئەر خالە سەرەكىيانەي يۆرىستە بق بن بركردنى:

۱-رؤلی دایك باواس گهورهكان/ به کهم که سن که شه و خونچه ناسكانه هه نسوکه رتیان له گهل ده که ن هم میشه اله ژیر چاود نریاندان، بازیانه کانی جگهره بخ مندالان باس بکهن و ماله که نه که که ده که که ده که که ده

۳۳ رۆڭى مامۆستايان/ ئەھەمور قۆناغەكاندا، بەتابېسەتى ئەقۆناغى سەرەتابىدا بەباس كردنى زيانەكانى بەشرەي ساكار. و مامۆستايانى ئارەندى تا دەگاتە مامۆستايانى پەيمانگار زادكۆكان بەرپرسن ئەم رورەرە، بەكۆپو كۆبورنەرەر سىمىتارى جۆراوجۆر باشترىن شۆرازە بۆ نەكۆشانى يان وازائىمىتانى ئەم ۋەھرە.

۳-رزائی پزیشککاران و دوزگا تهندروستیهکان/هههر پزیشککاران و دوزگا تهندروستیهکان/هههر پزیشکتک لهبوراری خویدا تا هاولاتیان لهنهخوشیه جورارجوردکانی بترسن و بزانسن چهند سامناکه و به پاره و بهدهستی خویان نهبنه هوکاری ریگه خوشکردن بو توشیوون و نالوزکردنی نهخوشی جورارجور کهتوش دهبین، و ه ک چون لهبورای دهمو ددان دا و لهم باسهدا روونم کردهوه به پاشکاری. نهویش بهنورسین و رادیو تلفزیون و کوری تاییه به بهم باسه (واته هوی راگهیاندن)

٤- رۆڭى دەزگاكانى راگەياندن: بىروار برەخسىتنن بەبلاركردنەرەر چارپىتكەرتن لەگەل پىسىپۆران لىەبروارى جياجيادا، بۆ شىكردنەرەي زيانەكانى چۆنيەتى وازلىقىتانى

ه حرقلی پسپور لےبوورای دەرورنــیدا/ مــهولی خویــان بخەنەگەر بەرتگەی جوراوجور كـه لــهم بــووارددا شـــاردزاییان مەیە بو جونیەتی بن بركردنی.

۳− رۆڭى دەزگا بەرپرسەكان/ وەك شەركى سەرشانيان بەقەدەغەكردنى كۆشانى جگەدە لەشسوننە گشىتىدكاندا كەجەنجالەر ھەراى پاك رۆر پۆرىستە بۆ ئىروسىتى مىرۆڭ وەك: ھۆلى شانق، سىينما، كۆپو كۆبورنەو، ئارماشىنى چەندەھا جۆگەىتر.. با لەپىشىركىي جۆرارجۆردا خەلاتەكان جگەرە نەبىت، شتىتر بىت – كراس، يىنورس.....

لایه نسسه کانی که به رپرسسن نسسه م بسسواره دا /

ته ندروستی / پولیسس / پیشه سسازی / شابووری / وه کسه رکی

سه رشانیان به قه ده غه کردنی جگه ره نه فروشت نربی نمونه

به منالان واته لسه وولاتاندا له خوار (۱۸) سساله وه قه ده غهیه

جگه ره ی پیبفروشن جا چاودیری هول له هولی شانو یا کوپ

کربرونه وه ده بیت به رپرسیار بیت له ریگه گرتن له و هاولاتیانه ی

جگه ره ده کیشن / چونکه وه ک ناشکرایه جگه ره کیش مهر زیان

له خوی نادات به لکر له هه مو هاولاتیسانی تریش ده دات وه ک

وتمان دەبيّت چاودیّری هۆڵ بەرپرسیاريیّت لەقەدەغهكردنی نەوەك وەك ئەم برادەرەبیّت!! (كە بىق تىرشو خویّی باسەكە باسى دەكەم) كەپسەيوەندى بەقەدەغمەكردنى جگەرەومىيە: لەشانزگەرىيەكدا يەكىك ئەمارلاتيان جگەرەى بەدەمەومىيە ئەناكار سەيرى ديوارەكە دەكسات نوسسراوە: جگەرەكىشان قەدەغەيە، يەكسەر تىلك دەچىّت نازانىت جگەرەكىەى ئەكرى فې، دات، چاودىّرى مۆلەكە ئەباتى بالىّت زووكە جگەرەكە بىيىدەو رەخنەى ئىچىرىت و قەدەغەي بكات. ئەزانى ئەلىّ بىيىدەو رەخنەى ئىچىرەي خۆت بكىشەو وابزانە خويّندەواريت خىدا!! ئەلىّت جگەرەي خىت بكىشەر وابزانە خويّندەواريت نىه!!!

* ريّنمايي بق ئاسان كردني وازميّنان لهجگهرهكيّشان

دووا وشهم بق وازمینان لهم کاره دریوه و بق ماندانی جگهرهکیش کهوازی لیبهینیتو کاری وازلیهینانی تاسان بکات پیویسته رینمایی نهم خالانه ی خوارهوه بکریت.

بریاریده و ها پر لا وابه بروات به خوّت بیّت که وازی لینه مینیت بلی ئیتر نایکیشیم. واته به لاین بده که نایکیشی و ناگه رئیته و سهری

۲- هەمىشە، ئەعنا، بنتشت، نقول، چەرەست... ئەگىرفانا
 بنت بق بەكارھنتانى ئەكاتى يادكردنى جگەرەدا.

۳۳ ههر جگهرهیهك یادكرد یان بینیت بهدهست یهكیّكهوه، نقولیّك یان بنیّشتیّك، یان نهعنایهك بشهره زارتهوه جا بهوهوه خهریك بیت نهك بهجگهرهوه،

३- گەر ددانت ئاتەۋاۋە (دىشىت) گەر شىرىنى بخۆيت، يان نەخىرشى شەكرەتەو شرىنى شەكرەكەت رىددى بەرزدەبىتەۋە لەخوىندا و زىيانت پىدەبەخشىت. نەعنايەك بخەرە زارتەۋە لەباتى شىرىنى.

۵-گەر فشارى خوينت بەرزەق چەرەسىي سوير زيان بەخشەق سويرىي فشارەكەت بەرزىر دەكاتەق يا چەرەسەكەت لەترشاق ھەلبكىشىت ئەك لەخوى ئاق. ئەمائە رى خۆشكەرن بى ئاسانكردنى وازلىپىدانى.

سيراڤين سڪرتيرس ئاميٽرس جي بهجينڪردن

(سیرافین) دوواهسه مین داهیندراوه کانی (مایکروستوفتی) فهرهنسیه، خق نه گهر سکرتیری مروفی بی تاقست بی له روری فهره نسیانه ی لایه تی نه دوری بینی له نوری ماوه ی (۲) خوله کدا ههرچیه کت پیویست بی ده ری بینی له نیو ماوه ی (۲) خوله کدا ههرچیه کت پیویست بی ده ری بینی له نیو نه و دوره بینانه دا به هه مورو و هزارتیک دا به هه زاران دوسیه ی که که که جیاکردنه و و دهره بینانی گرنگ کانیان کاریکی گرانه بی مروف، به لام نه و هکاریکی ناسان و خیراده بیت بیز (سیرافین) ی نامیریی.

سسرافین له پهیمانگای شسیکردنه رهی بیرکساری و کرمه لایه نی له زانکوی (سوریون) ی فهرهنسی له دایك بووه،

سسیرافین شه و کومپیوته رهیه که دهتوانی دهقه کان بخریننیته و و (۱۰٪ تا۲۰٪) ی کورته ی نووسسراوه کانی پیشکه ش بکات، ههروه ها دهتوانیت ههروه که مرزف ههستی به کسورت کردنه و ی بابه تیک یان شهودی له نوسیه که بدایه و بزنه و ده ش پشت شه به ستی به و زیره کیه ی که واله یاده که بدایه، وه ده توانی بزانی کسام ده سسته واژه لابه ری کامهیان بهیانیته و مسیرافین فهره به نگیکی زمانیه که زیاد له (۱۰۵۳) هه زار وشهای و ه ک (شهمه، شهوه، له گه آن و هشه او به بین نه و هسای ناو یاده که بهین نه و ه مه مه سه.

سهرپهرشتیارانی سیرافین ئهانین که نهو توانیویهتی (۸۰٪) ی کورت کراوهکان سهرکهوتووانه نهنجام بدات وه (۲۰٪) کهی تریش نهگهریّتهوه بق نالیّزی زمانسهکان خقیان و تازهیی سیرافین، بزیه تائیّستاش له زانکوی سوریوّن، تویّژینهوه لهسهر سیرافین بهردههامه.

سەرچارە/ رادى<u>تى</u> دەرلەتى كويت.

کهم وکووری بینین و شکاندنه وه

Refractive Errors

ئوسينى: دكتۆر كاوە قادر قەرەداخى

يسيزرى نەخزشيەكانى چاو

کاتیک کهمروش ههربوی چاوی چونیه ناراسته تهنیک ده کات نه کهمروناکی تاساییدا "دیگره شهونی نیسوان ۲۹۷۲۹۷نانترمیته " نه و تیشکانه ی کهه نه نه که و ده درینه و بر سهر کورنیا (پهرگلینه ی چاو)، دوای شکاندنه و هیان له کورنیادا "کهکاری هاوینه ی نه گوری پیشه و می چاو ده کات"، به ناو بیلبیله دا تی ده پینو ده گهنه هاوینه ی گوراری چاو، لیره دا جاریکی تر ده شکینه و بر سهر تقربه ی چاو، له سهر خالیک فترکس ده کرین که پینی ده وتریت زهرده په له "Macula" نه مخالش تابیه ته به تیژ بینین.

بیلبیلهش بهگریّرهی پیّریست رادهی شهر رووناکییهی کهده مِیّته سهر تسوّره رادهگریّت به هوّی گهوردبورنی له رووناکی کهم دار بچووك بوونه رهی لهرووناکی زوردا.

ماوینه بر فرکهس کردنی وینهکان نهسه تر بهگویرهی دوررو نزیکی تهنهکان، کووری گرکهانی "بهتایبهتی گری پیشهوهی" نهگهایدا دهگوردین، دور ماسولکهی بازنه شیوه که پیشهوهی" نهگهایدا دهگوردین، دور ماسولکه بازنه شیوه که پیشان ده ورزیت "کولکه ماسولکهکانی چار" بهم کاره مهادهسن که نووساون به دیواری ناوموهی به شهکانی پیشه وهی ویالشه چین سیینه ی چاوه وه.

لیّسواری ماویّنه ش به کومه ایّکی زور ته نی ده زوراسه یی "ciliary badies" به سستراوه ته و به کوتکسه ماسسولکه و "ciliary Muscles" و له کاتی کرژبوونی برونی شهم بازنه ماسولکه دا، بازنه که بچووك ده بیته و در ته نه ده زووله یی هاوی خاوده بنه به مه کووری گزکانی هاوینه زیاد ده کات و له کاتی فرکه س کردنی ته نه نزیکه کاندا سوود له م باره و درده گیریت. به پیچه وانه شه وه له کاتی تی پووانینی ته نه دووره کاندا، ته نه دوروله یی به کان کرژبه بن به مری خاوبوونه و در کیشانه و می کرانی کم ده کات و سرود له م باره و درده گیریت بی فرکه س کردنی ته نه دووره کان.

ئەر رۆنەپەي كەنۆكسەس دەكرۆت سىەر ئىقردى چار؛ كاردەكاتە سەر كۆمەلۆكى زۆر لەخانە ھەسىتيارەكانى رووناكى كەتابېمەتن بەبىئەن، ئەرانىش بريتىن لەخانسەي رۆد "Rod" خانەي كۆن "Con".

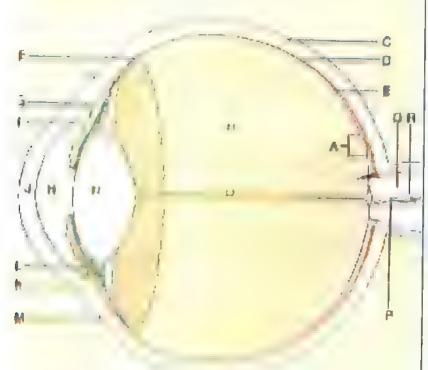
کاتیک کهرووناکی دهکهویته سهر شهم خانانه، گزینیکی کیمیاوی خیرا تیاباندا رووشهداش دهیگیرن بی تهزوی کارهبایی "impulse" بهدهزویله دهمارهکاندا کهرمارهیان نزیکهی ۱۹۲ ملیتن دهزویله دهماره، دهگریزرینهود دهبین بهچهپکهیه اگورزهیه ای ههرکه گوی چاوی بهجیهیشت دهبیت بهدهماری بینین خانهکانی رود "Rod" راه بهان نزیکهی ۱۲۰ ملیون دهبن، زور ههستیاری بو رووناکی، بههمرو تورده بالاربورنه تاوه تهنها لهچهای زهرده په لهدا نهبیت، لهشهود رووناکی کهدا سوربیان لی دهرده گرید.

خانه کانی کون "Con" زماره بان نزیکه ی املیون ده بیست که متر هه ستیارن بو رووناکی تایبه تن به بینین له پروناکی ناسایی دار ناسینه و می رهنگه کان به توره دا بالاربرونه تسه و و باسایی دار ناسینه و می رهنگه کان به توره دا بالاربرونه تسه و مه خری یکی کون "Con" به نده به ده زووله ده ماریکی تایبه تی به خزیه و مه کانی تری توره دا زورجار رود و کون به ندن به یه ده زووله ده ماروه و کون به ندن به یه ده دورواه ده ماره و می کون به ندن به یکون به یک

سی جوّر خانهی روّد "Rod" هه یه که هم جسوّره ی تابیه ته به بینینی رونگیک له پونگه بنچینه بی به کان، شهرانیش (رونگی سرور؛ سه وز؛ و شین)ن، ویّنه هه لگه پاوه که ی سه ر تقریمی چسار له هه ر چاویکه وه دهگاته ده مساری بینین و بق پشته سه ری ده ماخ؛ لیّره دا ویّنه کان به پروونی و رونگاو پونگو به رجه سته و قیت لیّك ده دریّنه و ه،

نزيك بينى "Myopia" -:

چارهکه توانای بینینی بق تهنه درورهکان کهمهو تهنی نزیك باش دهبینیّت، روّرچار بوّنه و ی نهو کهسه باشر ببینیت،

- Vallagespej Minerin
- B:الثقلة شووشة ي جاو: B
- C:42ga Selern
- D:(Aughta jug AhlyjyChoroid
- Retina الأورة E
- Orn Serrata نوره الأوره F
- and of Schlenn كهنائي غليم G
- A nterior Chamber فَيُرزُجِكُهِي بِيَشَهُوهِ
- Fails Bris
- d:(كۆرنىدر يەرگلىنە):(ornen
- K فالمان كمنى دوزوولهين وكونكه ماسولكه ماسولكه
- La Jan Allegionnie
- angunetiva 'ارترويوشه چين : M
- Nedijah lens
- O. الكهذائي هايلاؤيل، O yalold Canal.
- P جيني وينهون كورية وينهون كورية المراد الم
- Q minglemblemerre
- R اوينتيمون فويتيمون فويتيمون فؤيه الم

پیّلْرهکانی لهیهك نزیك دهکاته و هو له درزیّکه و تهماشد دهکات، دوورنی به چاو نیشه و سه رئیشه و هیلاکی چاوهکانی بق دروست بکات.

ئەمىش بەمقى ئەرەرەپ كەلەكاتى فۆكسەس كردندا، تىشكقى رووناكىيەكان ناكەرتتە سەر تۆرە، بەلگو دەكەرتت بەردەمىيەرە.

چەند جۆريكى ھەيە:

-:Simple Myopia :-نزيك بيني ساده:

بەرۋرى مۆكەى دەگەريتەرە بىق دريىژى دريىژە تەرەرەى چارەكەر زۆر كرورى كۆرنيا .

راست کردنه و می ایه "۱۳۵" دایوپته ر (Diopter)ی زیاتر ناویته را که آنهمه ندا زیاد ناکات، (دایوپته ر: یه که ی پیّوانی ماوینه یه)

-: Developmental Myopia:-نزیك بینی زگماکی:

که روز که مه مندال که له دایك ده بینت چاری دریزتره (گهوره تره) له سروشتی له وانه یه له دوای له دایك برونه و به نزیکه ی ۱۹۰۳ دا یوپشه راست بکریشه و ۱۹۵۵ ته مه ندا که متر زیاد ده کات.

Pathological Axial :تهخرشی نزیك بینی تهره رهبی: -:Myopia

لهگهڵ تهمهندا دریژه تهوهرهی چاوهکه زیاد دهکاتو شهم باره بهرهو زیادبوون دهچیّت.

لەتەمەنى مندائىيەرە دەردەكەرىت "ە "۱۰ سالى و تسا تەمەنى "۲۰" سالى رىلترىش.

به ۱۵۳–۲۵ دایویتهر راست دهکرینه وه.

Pathological Curuature" نەخۆشى نزىك بىتى كۆيى —:Myopia

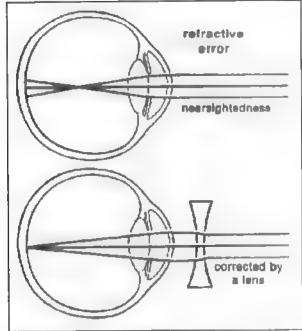
به هزی روز کورپی کوریناوه، وهکسو له و کهسانه دا که تورشی نه خوشی کورینای قرچه کی دهبین "Conus".

-: Index Myopia :-نزیك بینی شكاندنه و مین

به مزی شه و گزرانکاریه ی که له مارینه ی چاودا ربوده دات ، وه کو سه ره تای تاری سپی که توانای شکاندنه و ها رکولکه ی شکاندنه و ه ی پروتینی مارینه که زیاد ده کات .

*چارەسەركرىنى:

-چاوپلکسه: هاوپنسهی ناوچال بسهکاردیت، هسهرچاوه
بهگویرهی پیویستی ختی بزی دادهنریت، باشتروایه امته سنی
منالیه وه بکریت ههرچهند زووتر چاره سهریکریت به هه میشه یی
چاوپلک هکانی اسهچاوپکات، گسوی پینسه دان و شسه وار راست
نهکردنه و هی ادوانه ببینه های ته مبه ل بوون و کزی چاوهکه و
له بوایی دا به میچ شیره به که چاره سهری بق ناکریت.

کهموکور بینینی نزیکهی "ه-۱" دایوپته الممرزانیکی تهمه در الهمرزانیکی تهمه در الهمرزانیکی تهمه در اله ۱۸۳ سال یان زیاتردا، کهم جار روز زیاد دهکات پیریستی به گزرینی نوو زوری چاریلکه کانی دهبیت، ههروها کهمتر ماکه کانی لهسه و تقربی چهاو دهرده کهویت. به الم کهمرکوری زیاتر له "۱۰-۱۰" دایوپته و لهوانه یه گزرانکاری ماکه کانی لهسه و تزره ی چاو ببینریت و کار لهبینین بکات.

- ارينه ي لكان: Contact Lens:

ئه م جنوره هاوینانه له شنوهی پووله که یه ماسسی رووندایه و شه لکینریت به کورره ی بیروستی جاوه که دوست نیشان ده کریت.

دووجوّری باوی مهیه، شهرانیش هاورّنهی لکاوی نسهرمو هاریّنهی لکاوی رمق.

ئیستا رورتر هاوینهی لکاوی نهرم بق چاویک یان ههربور چاو به یه که وه به کاردیت بق شهو که سانهی که چاویلکه یان بق ناگرنجی یان جیاوازی له نیوان که موکوری بینینی نووچاوه که دا زیاتره له "۲" بایوپته ریان ته نها یه ک چاویان که موکوری

-: Keratotomy :- نه شته رگه ري کورينا:

بهجوریّك چهقوی تاییه تی شهاس بان تیشکی له بیزهر تیابدا به کاردیّت که کوری کورنیا به م نهشته رگهری یه کهم ده کریّته و به گویّره ی پیّویست.

تارادهی ۱۹۳۳ مایوپتهر دهتوانریت بهم ریگایه راست بکریته ردی نزیك بین پیویستی به چاویلکه بیان هاوینهی لکاو نهبیت.

-: Hypermetropia *دووردینی:

چارهکه توانای بینینی بق ته نبه دوورهکان باشتره له ته نبه نزریکه کان هه رچه نده ته نی دروریش زور به باشی نابینیت و به مه له ناونراوه دووریین.

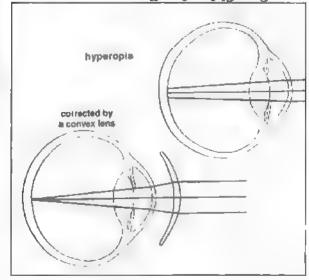
لیزرددا تیشکری رووناکی مهکان دهکه و پشته وهی توره وه .

جۆرەكانى ھەرۋەكى ئزيك بينىي گەل<u>ۆك مۆكار دروسىتيان</u> دەكەن لەرائەش

-کورتی ر ناته راوی گؤی چاو.

کەم وکوپى رووى كۆرنيا "كەمى كووپى" كەئەمەش زۆر
 كەم دەبىنرىت.

-کەموکورى شىكاندنەوە: كەبەزۆرى ئەپىرىدا، گۆرانگارى لەپرۆينى ھاوينەى چاودا رووئەدات ھاوكولكەى شىكاندنەوەى دەگۆرىت، دوورىينى كەم جار ئە"٣-٣" دايوپتەر زياترە، ھەر ئەتەمەنى مندالىيەوە دەردەكەرىت.

چارەسەرى:

پێريسته هەرزور لەتەمەنى منداڵىيەوھ بێت بەچاويلكە بان هاوێنەى لكاو، چونكە گوێپێنەدانى لەوانەيە ببێتە هۆى خێلى چارەكەر تەمەڵ بورنى.

بنماريته جار: Aphakia -

جۆرىكى دوورىينىيى كى ھارىنىكى چاو يان لابىراوە پەنەشىتەرگەى وەكسو لىكئاوى سىپىدا، يان ھارىنەكسە ئەشوىنەكەى خويىدا ئەماۋە (ئەجىچوۋە) يان بەھزى زەبرو بەركەرتنەۋە كەرتىتە ئار چارەكەرە،

چارهسەرىشى بەھۆى چارىلكەرەپى كەنزىكسەى "۱۰" دايوپتەرى دەريىت، يان جېگرىنسەرەى بەھارىنسەى نارچسەى دەستكرد كەنەكاتى نەشتەرگەرى ئارى سىپىدا يان لەدوايىدا جارىكى تر بە نەشتەرگەرى دادەنرىت.

بق ئەر كەسەى كەيەك چارى بىنھارىنىلەبىت ئەرى دىكەي ساخ بىت ئەمە سوود لەچارىلكە رەرناگرىت.

ته نها به هاوینه ی ناوچاو یان هاوینه ی لکهاو که موکوری یه کهی راست ده کریته وه.

*ئەستىگماتىنم: Astigmatism:-

به شین له نه نه نه کان پان زوریه ی به ایتلی و نارین و پیکی ده بینریت چونکه تیشکری رووناکی به کان چوونیه ناکه و ناکه و نه سار یه کان خال له توره ی چاو، نامستیکماتیزم به ته نها یان له که ل نزیك بینی یان دوربینیشدا ده بیت.

لەجۆرەكائى:

ثەستىگماتىزمى رۆك:

کەبەھۆى جپارازى كووپى دووبەرى جپارازى كۆرىنيارە يان زياتر، يان بەھۆى لاربورن رالەجىچرونى ھارىندى چارەرە دەبىت.

^سبُه ستيكماتيزمي ناريّك:

به هزی قرپاری و هه نتارسانی به شیک یان چه ند به شدیک لـه روری کزرینا، هاوینه، یان گـوّران له به شـیک له هاوینـه له هارکزلکه ی شکاندنه و میدا، که روّر که م روونه دات.

چارەسەرى:

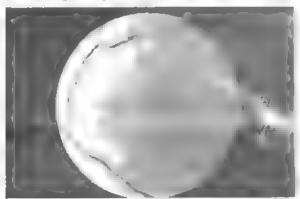

به چاریلکه ی تاییه تکه هارینه ی لووله پی تیادا به کاردیت پان به هاوینه ی لکاو که فرزر سوودی له راست کردنه و هی ته شدیگه اتیزه ی ناریک دا لی و دردهگیریت.

ئیستا بەبلارى لەجىھاندا ئەم نارىكىيىد، چارەسسەردەكرىت بەھىرى نەشتەرگەرى ئىشكى لەيزەردورە.

*نزىك ئەبىئى تەمەن: Presbyopia:-

مرق ئەگەر چارىشى كەموكەرى بىنىنى ئەبورېيت، كاتىك كەبەئەمەندا دەچىت، ھارىندى چار بەھىرى ئەرەى كەتواناى كەبەئەمەندا دەچىت، ھارىندى چار بەھىرى ئەرەى كەتواناى كشان قۇقزىورنسى كسەم دەكسات (بسسەھىرى چرپسسورن چىربورنەرەى كەپسولى برۇتىنى ئار ھارىندى) چىننى كۆرىرىد دىلاشەچىن (مەشىمە) بىھىزى كولكە ماسسولكەكان ئاتوانىت تەنە نزىگەكان فۆكەس بكات بەتابىدى كەكاتى خويندىدەرەر

ئیشوکاری وورددا. "بیشهوهی کههاویّنه تووشی شاوی سپی بووییّت"

لهدوای تهمهنی ۵۵سالییه وه زیاتر دهرده کهویت و شه و کهسه لهکاتی خویندنه وه دیش وکاری وورددا ناچارده بیت سهریه ریته دواوه تابه روونی ببینیت وه تووشی چاو هیلاکی دهییت.

چارەسەرى زۆر بەئاسانى بەچاويلكى دەكريْت كەتەنىھا لەكاتى بىنىنى تەنى ئزىك دا بەكاردەھيىترىّت كە لەگەلْ تەمەندا زياتر دەبىّت و پىرىسىتى بەگورىنى چاويلكەكان دەبىّت.

سەرچارەكان:

* Duke - Elder's Practice of Refraction. "Ninth Edition"

* Parson's diseases of the eye. "Sixteenth Edition"

قیتامین (A) مەترسى تووش بوونى جگەرە کیشەکان بە شیرپەنجەس سىرپەکان زیاد دەکات

زۇر كەس خەبى جۇرىغا ئە ئىيتامىنەكان دەخۇن، چونكىە ئىەو بىلومرىدان كە رۇئىكى گردىگ دەبىنىڭ ئىسە ئەھىنىڭ تىنى تىسبوش بىسوين بىسە ئەخۇشىسىيە ئىئىر پە ئىجەيەكان، بەلام ئىكۇلىنەومىم تىلزىيەدا، دەركەوتووە كەھەندىك ئىم ئىئومكانى ئەم ئىپتامىنائە بە يىچەوانموە ئىش دەگەن.

نه گهر جگهره کیشه کان به کاریان بهینن، دؤکتور (مارفین لیجاتور) سه رؤکی

ٹیژندی لیکوئینه و مکه له زانکوی ته کساسی شهریکادا روونی کردؤنه وه کسه

هه ندیک شیروی شینامین (A) که له (بینتاکارؤنین) دا هه یه، ثه و ماده بویه یه یه کیرون به

که له گیزور و سه و زه گه شیمی یه کاندا هه یه، پاریزگاری له شووش بوون به

شیر په نجه دمکه ن شیر په نجه ی سی یه کان نه ناو جگه رمکیشه کان و، نه وانه ی که

گه کارگه ی نه سبیست و نارویشمی به ردیندا کارده که نه و لیکوئینه و میده ای که شه

گوشاری صروشت Nature آی زائستینا بالاوکراوسته وه روونی کردؤشه و مادمی

دمشیت هوی نه م نه گونجانه یکه ریته و میونی نه نزیمیکی شایه کی شه مادمی

(بیتاکارؤتین) دا هایدرؤکارونت نه نورانی نه نزیمیکی شایه کارکه ره مهترسی

(ابه PAHSA) که نه دو که آی شیر یه نوید.

همدودها لیکؤنه دودکان تیبینسی ثامیتی (مستوی) پیمرزیان کسرد لیمو فهنزیمه ی که پنی دوورتریت (CYP) نه سیدکانی مشکدا. فهو مشکاندی که بریکی زؤریان له (بیتاکارؤتین) دورخوارد دراوه

دانيشتنى دوورودريث لمبهرهم

تەلەفزىۆندا كىنش زياد دەكات

چەند توپژىرەوسىدى ئەمىرىكى گەيشتوونەتد ئەو ئە نجامدى كە ئەگەر رائىسى
مندالان بكريت كەمار سەيرى تەئەقزىن بكەن. كۈشيان كەم تەنانەت ئەگەر رائىسى
خۆراكىيەكەيان ئەگۆرى و ئەو مەشقانەش زىلد نەكەن كە يەدرەرى يان دەكەن ئىم ئۆزاكىيەكەيان ئەگۆرى و ئەو مەشقانەش زىلد نەكەن كە يەدرەرى يان دەكەن ئىم ئۆزكەن كىلۇئرامىك كە ئە ئەسلىمى سەعاتى بىينىتى تەئەقىرىۋىنى ئەم كەرۈتسەرە، ئۆزكەن كىلۇئرامىك ئەكىشيان كەم كردۈتموم، ئەملومى سائىكلىن، بەلام مەشئالەكانيان يەيرەنئەرىيەكى تەلەقلۇنىلا رۆزكى چوارشەمەنى بىشىرو وتبويمەتى كىد ئىسە ئىجامى ئىمش ئىكۈلىنەورىيە كرنگە، چونكە دەرى دەخات كە دەشىت سەرۇق واز ئەكىنى زىلادى ئىمش بەينىت بەكسەم كردندەرى بىنىسى تەلسەقىزىيۇن، بەبئىسەدى كىمە بىئويىسىتى بىسە

رۇينسۇن كە سەرۇكى تىهى ئىكۇڭىئەونكە بور ولارويەتى،

یهکیک نه و هزیانه ی که نهم نیگو (بینمونیان کردووه بهشیکی دهگسهن نهومیه که به تاییه تی دانییایان نهمه رکسه کردنسه وی بینینی ته نه از نیق و قیدی و نه نجایدانی یارکیه کان ی قیدید و کردووه . یه بی شهوی که های بلارتی نه جهاتی نشوه چالای تر نه نجام بدهن رفینسون کهم بونی کیش به وه ایک دیداته وه نهم متدالانه ی که کهم نه به ددمی تمنه فیزیوندا دادهنیشن دهثیت نیشی تر بکهن و زیاد نه پیویست بجووانینه و ه

چونکھ ھےمندیک لیکولینے موہ وای رادمگ مینئی کے خواردنے خوارد کے لیے مردمی تعلمطیزیوندا ھائی بینعران دمدات ہو زؤرخواردن

ثينتمرنيت

ئايا گەرانەۋە بۆ شيرى دايك

بهدهست دینت؟

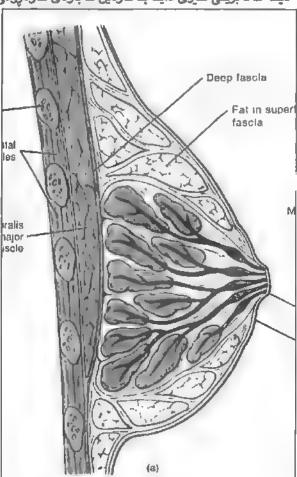
توسيني: خالد محمد خال

مامۇستاى تەكنۆلۆۋياى شىرەمەنى ئەكۆلىرى كشتوكاڭ/ زانكۇي سلىمانى

بعشى دووهم و كۆتسىايى

توخمه كانزاييهكان

جیاوازی نیّوان شیری مرزف و شیری شهو مهمکدارانهی دیکه کهله بریّتی شیری دایك به کاردیّن له بارهی ناوه ییّکی

توخمه كانزاييه كانهوه، جوّري نيه، به لكو چهندايه تيمه. به شندوه یه کی تنگرایس شمیری دایسک ۰٫۲٪ی له توخمسه كانزاييه كان تيدا دهمينيته وه ياش سوتاندني شيره كه، له كاتتكدا شبري مانگا ٧٠/٪ له توخمه كانزاييه كان تيدا دەمينىيتەرە، ئەم توخمە كانزابيانە رۆلىكى گەررە دەبيىن له خوراك بيداني ساوا، بق نمونه: كالسيوم توخمه خۆراكىيەكى سىەرەكى شىيرى مەمكدارەكانىە و لەگەشسەي ئيسك وكرزكردني ماسولكه كان و گواستنه وهي راگه ياندنه دهماریهکان و خوین مه پین دا به شداری دهکات. به لام ئاتوانريت بيناويردني فۆسفۆر فيتمامين D ئەو حسابەي بق بکریّت، جونکه فیتامین D بارمهتی مژینی کالسیوّم له جرّگ عن هه رسته و ه دهدات، هنه روهها فرستفریش کنار له مزيني كالسيرّم دمكات، و نهو توخمه تهواو كهرمشه كه لهگه ل كالسيزمدا يهك دهگريت مِق دروستكردني پيكهاته رەقەكسەي ئۆسىك، ھسەروەھا كالسىيۆمى شسىرى دايسك لەزىندەيالدا لەكالسىزمى شىرى مانگا بەتواناترە،

خشتهی (٥) پیکهاتهی توخمه کانزاییهکانی شیری

دایك و مانگا بیشان دودات:

	ثن	LSta	
توخمه كانزاييهكان	ر يەك مىللىگرام بۇ ھەر ۱۰۰ گرام ئەشىرى شل)		
كالسيؤم	***	114	
Seming	16	41	
مەگنىسيۇم	4.4	tτ	
ئاسن	*e**	r _e oh	
يؤتناسيؤم	41	107	
سؤديؤم	14	89	
زينك	4,17	*,TA	

تيبينى:

۱-لهوانه به له ساوایانه که شیری مانگا دهخون پاش دور هه قته له دوای له دایکبونیان دیارده ی دورده کوپان Tetany که له نه خوشی ده رده کوپان ده چیت. تیایاندا ده ریکه ویت، نه مه ش له نه نجامی که می کالسیوم له زه رداوی خویندایه، نه م دیارده یه ده گه ویته و ه بو که م توانیایی

گورچیلهی مندالی ساوا لهختی پزگارکردن له و بپ و زیادانهی فقسیقر کسه لهشیری مانگاکه وه میژراوه و به مسه ش فقسفقر له زهرداوی خوینیا کرده بیت سه وه و له گسه ل کالسیزمدا یسه کده گریت و بریکی که م و کالسیقمی تیدا ده بیت .

به لام شه و ساوایانه ی شیری دایکیان ده خیزن له پیکهانه ی له ش و شیره ی زوربونی کیشیاندا، لسه و ساوایانه جیاوازن که شیری مانگا ده خین چونکه کیشی شه و ساوایانه ی که شیری

دایکیان دهخون لهچوار و پینج مانگی یهکهمی تهمهنیاندا بهخیرایی کیشیان زیاد دهکاتو، بهوهش بهسهر شهو ساوایانهدا سهردهکهون کهپشت بهخوراکی دهستکرد سهبستن.

۱۳ کەمى ئاسن، ئەنەخۆشپە بالارەكانى ئاو ساوليانە ئەزىربەي وولاتەكاندا، ئەناوپشياندا وولاتە پەكگىرتوەكانى ئەمەرىكا، ئەمەش دەبىت ھۆي كەم خوينى، كەتپاياندا ئاستى ھىمۆگلۆبىن كە ئەئاستى سىروشىتىو، تەندروسىتى باش، كەمترە، ئەگەل ئەرەي ئاستى ئاسن ئەشىرى دايكىدا كەمە (٣٪ مىلىگرام/ ١٠٠گرام شىرە)، بەلام زۆربەي ئەو ئاستەى تىپىدايە بەپرۆتىنەرە بەندە، ئەرەدەچىت شىيرەي ئاستەى تىپىدايە بەپرۆتىنەرە بەندە، ئەرەدەچىت شىيرەي ئاستانى سىودى ئىم بەندبوونى واي لىسى كىردىيت بەئاسسانى سىسودى ئىم بەندبوونى واي لىسى كىردىيت بەئاسسانى سىسودى ئىم بەندبورنى دايك دەتوانىت دەمئرىيت، ھەر ئەبەرئەمە شە كەشىرى دايك دەتوانىت. ھەمور پىداويسىتىكانى ساوا بەگشتى جىزبەجى بكات.

دەركەوتوم، كەتەواوكرىنى خۆراكى دايك بەبرىكى كەم ئاسىن، كارناكاتىم سەر برەكەى لەشىرەكەىدا، ھەروەھا خواردن جەپى منال نەبوونى كارناكاتە سەر برى ئاسن.

۳۳ شیرهکاری زینکیش، لهگه ل تاسن ۱۰ جیاواز نیه، لهگه ل نه نه بیره ی نه و بیره ی له شیری دایکدایه، نیوه ی نه و بیره یه که له شسیری مانگادایه، به لام نهوه ی له شسیری دایکدایه زوو دهمژریت، له وانه یه به همری ناویته که وه بینت که به زینکه که وه به ندن، و شبیری دایک همور پیداویستیه کانی مندال بی نه م ترخمه دابین

دهکات، نیشانهکانی کهمی زینک بریتیه لهپهیدابرونی پهلهی سور ههلگهراری سهرپیستو قژ ههارودرینو رهوانی،

۱۳ شیسیر لههسیه موو
خزراکه کانی دیکه زیساتر،
بری توخمه کانزاییه کان
تیسایدا جیگسیره، لهگه ل
نهوه شدا لهوانه یه جیساوازی
لهبری هسه ندیک له توخمه
کانزاییه کاندا روویدات.

۵- کیشهی نوریوونسی
 ریزدی ستردیزم لهگیراودی
 ووشهی سیساواکاندا،
 لهنهزانینی دایکانه وه دیت،
 ددریساردی نامسادهکردنی

شیر بن منداله ساواکانیان، ناشکرایه کهشیری مانگا بری سندیزم تپایدا، سیخهارهی برهکهیهتی لهشیری دایکدا، زربوونی بری سنزدیزم لهشیری ساوادا به رادهیه کی به رز، دهبیته هنری مردنی، به پنچه وانه شهوه کهم خواردنی، گهشه دهوه سیتینیت، بری سنزدیزم و پرتاسیزم له ژهکی دایکدا (پینیج پروژه ی به کهم، پاش لهدایك بسوون) له بره که یا دههه می سوری له برداندا Lactation period.

سهره رای نه مانه ش، گه این توخمی دیکه، به ریزه ی رزر کهم له شیری دایك و شیری مانگاش دا هه ن، که ریزایان له خزراكه پنداندا هه یه و دك مس شایودین، و مه نگه نیزو مولیبیدیوم و فلور وسلینیوم و هی دیکه، بری شه مولیبیدیوم و فلور وسلینیوم و هی دیکه، بری شه توخمانه، ده گزریت، به لام له شیری دایکدا، بری شه م توخمانه، ده گزریت، به لام له شیری دایکدا، بری شه م توخمانه، شه وهنده په یوهندی به جزری خزراکه که وه نیمه، له گه لندا شیری ژنان خویاندا به دی ده کرینت، له وهش ده چینت ناسته کان له گه آن به رده وامی سوری شیرداندا له گزراندا بن، همه رچزنیك

بيّت و به كشتى ئاستى كمهمى ئمه توخمانه لـه ژهكدا Colostrum زياتره وهك لهشيري تهواوي دايكدا.

ھۆكارەكانى بەرگرى:

توخمو كيشو گهليك هركاري دىكسە، دەگۆرىيىت. لەگسەل ئەرەي داواكارى بق يەكتك يا زياترى ئەو مادە خۆراكيانە بەبرى كەم، يا زۆر، پەيرەندە بهبري پيداريستي لهمهموو قزناغه كاني تەمسەندا، جگ لەقزناغى شىرەخۆرى، گومان لەرەدا ئىسە كەئاسىتى خۆراك خواردن ديسانهوه بق ساوا گرنگه، به لام یککهاتهی لاوازی ژیـــانی مـــرق لــهرۆژەكانى يەكــــهمىدا، و يىنەگەيشىتنى ئەندامسەكانى لسمه ش و په ره نه سمه ندني بەرگرىــــــەكانى درى نەخۆشيەكان، ھەمور ئەمانە بواريكى نوى بق ييداويستيه خۆراكىــه كان دەرەخســـيتن. جرنكه خيزراك تهنسها بيق دەسستەبەركردنى توخمس خۆراكىسەكان نىسە بەتەنسھا، بەلكى بەبىيى توانا بۆ بەرگى

يه ۱۰۱ کردنېشيه تې دژې نه خوشپه کان، نهم فه رمانه. کاري حنى دەكات، تا ئەركاتەي لەش دەتواننىت ھىزۇ بەرگرى خۆيى پەيدا دەكات، بق خۆش بەختىش، نويبور لـەم بەرگريانە بەتەرارى بى بەش نيە، لەراستىدا، منالى سارا، که دهکهویته ژیانهوه، زوّر لهشمردهرهکانی دی باشمتر ياريزراوتره، لهگهل ئەرەشدار، رەك ھەمور بورتەرەريكى نويّبوو، مندالي ساوا به ثاشكرا، روويـهرووي كۆمـه ليّك مەترسى دەبيتەرە؛ ھەر ئەبەرئەمەشە؛ كىە ئەر خۆراكەي لهيهك كاتدا ماده خۆراكىسەكان و هۆكارەكانى بسەرگرى دەستەپەر دەكات، سود دارترە،

مزکارهکانی بهرگری که لهدایکدا دروست دهبان، لەرنگاي شيرەوم، دەگاتە ساوا كە، لەگەل ئەر يېشكەرتنە گەورەپسەي لەھسەموو بسوارە جياوازەكسانى زانسست دا رووىداوه، به لام هنشتا بنكهاتهى هنكارهكاني بهرگرى به تسه واوی نسه زانراوه، و بسه ووردیش فه رمانسه کانیان نەدۆزراۋەتەرە،

تەنبها خاڭتك كەئاشىكرايە ئەرەپ كەشىپرى ھەمور شيردهرمكان ئنهو خؤراكهيه كهيههؤينهومه دابكه مبهمون

هۆكارە جياوازەكانى بەرگرى درى نەخۆشىيەكان دەدات بەكۆريەكە*ي*

فه رمانه کانی تهم مزکارانه اسه کزنتروّل کربنیی "هەستداريەتى" تا دەگاتىم خىق پاراسىتن لەنەخۆشىيە

فايرۆسىيى بەكترىككان، جياوازه، به لام به رئه نجامه كۆتابىككانى كردارەكانى بەرگرى ئەمانەن:

 دەركىردن، يا تۆلك شكاندني همهموي هؤكماره زينده يا نازينده نامركان، ۲۰ لے ناویردنی کے اری

فايرزسككان بككتريا تەخرشىخەرەكان مىادە زیندوهکانی دیکه، یا شهو ژههرانهی شهم زیندوهراشه دەيرېزن.

 ۳۰ جیاکردنه و میسک شـــــکاندنی خانــــه شێريەنجەييەكان.

پنویسته رژنمی تایب تی بەرگرى ساوا ئەم قەرمانانە جين بهجي بكنات، له گنه ل تەرەشىدا شىرى دايىك يىا گیراودی شمیری برتماکرای بسه هرکاره کانی بسه رگری،

لەركاتانەدا، ئەم كارانە جىنبەجىدەكەن.

شیری دایك گەلنك مادهی وای تندایه كهبهرگری دری نەخۇشيەكان لەشىرەخۆردا دروست دەكـەن، بەتاپىـەتىي نه خرّشیه کانی جرّگ ی همه رس، به کرمه ل ده توانریست دەستەواژەي "ھۆكارەكانى بەرگى" يان پېبوتريت.

ئەم ەۆكارانىم بەيتىج جۆر دۇم تەنى تارادەيمەك رۇر تايبه تمهدند هههنء جكه لهسيستمي تهواوكه رهكان (Complements) و هـ نديك له ته نزيم به كان و دوو يــا زياتر لهبرزتينه هاويه ندهكاني ناسن بيكهاته خانهييه جياوازهكان هي دي، ليستهي مزكاره گرنگهكان بريتين له: گاربینی بهرگری Ig A,A و گاربینی بهرگری E Ig E) و تەراركەرى لايسورايمى لاكتوفىرىنى ترانسىغىرىنى ئەنتبەرقىرۆن كۆزككەي سورو سېيى خانسە ماشسەرموم گے۔ وردکان Macrophages الاکتزیاروکسی یدهیزو مرّکارهکانی bifidus.

گلاّیبیولینه کان و ته واوکه ره کان و هه ندیک له سیسته مه خانه یه کان به و به رگریانه داده نریّان که به پسلی و تاییه تمه ندی کارده که ن، به لام هه موو به رگری کاره کانی دی، نا تاییه تمه ندن.

مەبەست ئەبەرگرى ئاتايبەتمەند ئەرەپ كەمىكانىزمى بەرگرى مەرەمسەي، يا مەمسەجۆريان مەيسە، ئارەندى ترشەئۆكى ريخۆلەي ساوا، كار دەكاتە سسەرئەرەي گەلۆك جۆرى بەكترياى درمو بەكترياى ئادرمى تۆدا نەژى، واتلە ئەم كارەي بىخجياكردنەرەو تايبەتمەندى دەكات، و تەنھا بۆ چەند جۆرىكى كەم ئەر روردە زىندەرەرانە ئامبارە، كە دەتوانن ئەنارەندىكى ترش دا بۇين.

دژهتهنه کانی ناو شیری دایك، سیفه تیکی باشیان ههیه، ئه ویش ئه وهیه کهبه هم حقر ریک بیت ده توانن له گهدهی ساواکه دا بمیننه و هو چالاکی به رگری له گهده ی ساواکه دا شهنهام بده ن نه نجام بده ن نه که نویمه کان و ترشیتی گهده بی به روا، هیرش ده که نه سه رپر و تینه کانی دیکه.

سیفهتهکانی شیری دایك:

۱- شیری ئەر دایکانەی تەندروستیان باشد، شیریکی تازەر چورنیەکە، ھەمور توخمه پیویستەکانی ھەلبەستنی لەشی منداللەک، گەشەکردنی لەقترناغ، سەرەتايەكانیدا تیدايەر بیمیکرییشه، ھەروەھا ئەگەری پیس بوونیشی زور كەمە، ئەمەش يارمەتی ئەرە دەدات كەكترئەندامی ھەرسی منداللەكە تورشی ھەوكردن توشبوون نەبیت.

ئەمە، سەرەراى ئەودى شىرى دايك ھەموى كاتتك و بەپلەيسەكى گسەرمى گونجساو، ئامادەيسە، پتريسستى بەئامادەكردنو بساكژكردنى دەفرەكسان نىسە، بەمسەش دايكەكە، ھەندتك كاتى بى دەگەرىتەوھ كەپئويسىتيەتى، و لەباردى ئابورىشەوھ، شىرى دايك ھىچ ناكەويت، لەھەمور سەرچاودكانى دىكەى شىر ھەرزان ترە.

۳۳ ئەو شىپرەى ئەشىپردانى دەسىتكردا بەكاردىنى شىپرى ووشكرارى مانگايە، كەمامەللەي گەرمى تا پلەي پاكى كىردن ئەگەلدا كراوە، ئەوەي ئەزانسىتدا دەركەرتورە، ئەوەيە كەمامەللە كىردنى گەرمى بەشىر، ئەبەھاي خىراكى كەم دەكاتەرە، ئەبەرئەرەي ھەندىڭ ئەپىكھاتەكانى شىپر، بەم پلە گەرمىيە بەرزە كارتىكىراو دەبن، وەك ئەناوچورىنى ھەندىك ئەشىتامىنىكان ھەندىك جارىش شىپرونەرەي شەكرى شىپر ھەندىك ئەر گۆرانكارياتەي بەسەر پرۇتىنى شەكرى شىپر ھەندىك ئەركى ئىيەر بەسەر پرۇتىنى شىپرەكەدا دىيت وھى دىكەش، ئەكاتىكدا شىپرى دايىك پىرسىتى بەمامەللەي گەرمى نىيەر بەردەرام پارىزگارى ھەمور بەھا خىرراكيەكانى خىزى دەكات.

۳ گرنگترینی نهو تایبه تیانهی نه شیری دایك دا ههیه، پریونیه تی به مرکاره جیاوازه کانی به رگری، که به رگری سروشتی ده به خشنه نه نهشی منداله که، دری زوریه ی

ئەخۇشىيەكان، ئەرەبو لەپتشەرە تارادەيەك بەدرىرى لەبابەتى ھۆكارەكانى بەرگرىدا لەمە دولىن.

ئەرەي جىزى باسە ئەرەپە ژەكى دايك پىرە لىەدژە تەنەكان Antibodies, گەلىك مۆكارى بەرگرى دىكسە، ھەروەھا كارى نەرم كەرەوەش دەكات، بەھزى چالاك كردنى جوڭ كرژكارەكانى گەدەو ريغۆڭەو،

٤-تاقيكردنهوه زانستيهكان سه لماندويانه كهشيري دایك؛ گەلۆك تايبەتمەندى سروشتى ھەپــە؛ و بـﻪوھ بەسـەر شيره دەسىتكردەكاندا زال دەبيىت، ھەرچىەندىك ئىلەن شیرانه، بههای خوراکیشیان بهرزور بیت. دکتورهی تۆرەرەرە (جوليا ماكميلان) لەزانكۆي نيۆپلورك بىزى دەركەرت، ئەگەل ئەرەي كەشىرى دەستكرد بريكى زۆرتار ئاسنى تندايه لهچاو شيرى دايكدا، لهگهل ئهوهشدا، ئهو مندالانهی شیری دایکیان ده خون خرقکهی خوینیان ريزه به كي زياتر ناستي تيدايه له جاو شهو مندالانهي كەشىرى دەستكرد دەخۆن، تۆۋەرەرە ئەمرىكيەكە، ئەملە دهگەریننیته وه بوئه وهی که پینکهاته ی شیری دایك، ریگا بەلەش دەدات بريكى زورتر ئاسن بەريت، لەكاتېكدا شىيرە دەستكردەكان ئەم تايبەتمەنديەيان نيە، ھەروەھا توخمى كالسيرّم، لەگەلْ ئەرەي لەشىرى دايكدا كەمترە ئەجار شيرى مانگادا، به لام تواناي زيندهيالي له كالسيزمي شيري مانگا زیاتره،

ه به های خوراکی زوری شیری دایا و گهو ههموی داواکاریه زوره ی له سهریه تی، وای له پسیورانی شیرزانی و خوراکزانی کورانک شیرزانی داواکزانی کردوه، که هه ندیک گورانک اری له شیری مانگادا

.(Humanized milk)

ئەرەش بەدابەزىنى ريدرەى كسازين و كالسيۆمو بهرزکردنه وهی ریژه ی لاکتور تیایدا. به وهش وای لی کراوه كهخهستبونهوهى شيرى مانگا وهك خهستبونهوهي شيري منائي ساوادا.

٣- ئەر دايكانەي مندالەكانيان بەشسىرى دەسىتكرد بەختودەكەن، زۆرجار گوێ نادەنە ئەو ريتماييانەي لەسەر قوتسوی شسره که نوسسراوه ، و کسه و چکتك يسا زيساتر لهداواکراوهکه زیاد دهکات؛ بهو بروایهی گوایه بریکی زیاتر شير بق منداله که دوسته به ر دوکات. گومان له و و دانيه شهم كرداره، له قازانجي منداله كه دا نيه. هه روه ها زوريه ي دابكان لهوولاته تازه كهشهكربوهكاندا بهتابيهتي ثهوانهيان کەنەخويند موارن، زور شارمزاي ريگاكانى باكژكردنهومي مەمكە شوشسەكان نىق. و لەبسەر نەخويندەوارىشسيان، ناتوانن رينماييه كانو ناكاداريه نوسراوه كانيسهر قوتوي شيرهكه بخويننهوه، لهبهرئهوه لهكوتاييدا ههموي بهزياني تەندروستى مندالەكە دەگەريتەرە؛ ئەكاتىكدا شىرى دايك بيريستى بههيج ئامادهكردنيكى لهو بابهته نيه،

٧- پێکهاتهي چهوريو دروستبونه فيزياريهکهي واي لىقدەكات كەبەئاسىانى لەرىخۆلەرە بەزرىت، والمەبارەي ناوەرۆكىشىيەوە دەريارەى ترشە چەورىيە بنەرەتسەكان، گرنجاوه، همهروهها كمازيتين بارمهائي مژينسي چهوري

۸− ئاریّت، یا ئاریّت،کانی هاریه ند به زینک،وه، وهك ترشيبي بيكۆلينىك، مژينيكىي باش باق زينك دەستەبەردەكات.

هەستداريەتى دروست دەكات،

١٠- بروني جهند ينكهاتويسه كي گهشسه يي كسه را ترشني مەپ كەرپگرە لەگەشنەي زۇر جىۋر لەسەكتريا ئەخۆشخەرەكان.

۱۱∼ شیردانی سروشتی کاریگه ریب کی گیانی بهگیانی ھەيە لەنتوان دايىكى مندالەكەدا، ئەم يەيوەندىيە ھەرگىز لهشيرداتي دەستكردا، دروست ئابيت، چونكه لهشيرداني سروشت دا، سيقزى دايكه كنه لنهجوانترين شيقوه بدا دەردەكەرىت، ھەروەھا يەيوەندى بەمندالەكەرە زۇر زياتر يەيرەست دەبيّت،

۱۲- گەلىك سودى دىكەي شىپردائى دايىك ئىەناوەرۆكى ئهم باسهداه روون كراوهتهوه،

زیانه کانی شیری دایك:

١-گۆرانكارى لەناۋەرۆكى خۆراكىدا.

٢- برونى توخمه خزراكيهكان بشت بهرهفتاره خۆراكيەكان رئاستى دەستكەرتنى خۆراكەرە دەبەستىت. ٣- بري شيري بهرههم هاتوي، بهنده بهبري شهو خۆراكەي دايكەكە وەرى دەگريت،

٤-گواستنه رهي شهو دهرمانانسهي دايکه کمه وهريسان دهگريّت بن منداله شيره خوّرهكه،

٥-گواستنه وهي پيس بوونه كاني ژينگه لهخوراكي دايكەرە يا ھىەر سەرچارەيەكى دىكەي ژينگەرە بىق شيرهكه والهياشدا بق منداله شيرهخورهكه.

٣-توشيونه ستافيليه كاني مهمكو بهرهمهم هيناني

٧-گواستنه و دى گەنتك لەنەخۆشىيە قايرۇسىيەكان وەك ڤايرۆسى ھەركردنى جگەر بق مندالى شېرەخۆرە،

سەرنج: بەرپىز مامۇستا خالىد خال ئەم ووتارەي بەزمانى عبەرەبى بىق نوسىيبوين، بەريّز مامۇسىتا ئەكرەم قەرەداخى كردى بەكوردى،

سەرچاوەكان:

1-Roadhouse, c.l. and Henderson, J.L. (1950) the Market - Milk Industry, Ist. Ed., Mc Grow -Hell, Book company, New york

2-Jenness, R and patton (1959) Principles of Dairy chemistry

John Wiley and Sons, Inc. New york U.S.A. 3-Joseph s. Fruton and Sofia Simmonds. (1958) General Biochemistry, 2nd Ed. John Wiley and sons, INC New york.

₹ خالد محمد الخال والدكتور هيلان حمادي على (١٩٨٤) مبادئ تصنيع الألبان، مطبعة جامعة الموصل، العراق

الدكتور عبدالخالق خورشید (۱۹۹۰)

حليب الأنسان وخلائطه الرضع

كتابٍ مترجم من اللغه الأنطيزيه بعنوان Human Milk and lafant formula مطابع التعليم المالي، جامعة صلاح الدين أرييل

(۱۹۸۰) ۲— خالد مجعد الخال

حليب الأم وأهميته في تقذية الطفل مجلة التقني، العدد الثاني، السنة الأولى، بغداد

٧-الدكتور ثابت عبدالرحمن الفرود، محمود عبدالعمر (١٩٨٢) وادر رغد صنالح الجندائي، الحليب السائل، مطابع الرسالة، كويت

زانستى بەرھەم ھينانى چيمەنتۆ

كاوه جمال رشيد

كارگەي چيمەنتزى تاسلوجە

وهك دهزانریّت یهكیّك له كهرهسه ههره گرنگهكانی بهردی بناغهی شارستانییهت (چیمهنتق)یه، كه روّلیّکی گهوره دهبینی لههههموو بوارهكانی ژیاندا، ههر له بوژاندنه وهو بیناكردن و بهرزكردنهوهی ئاستی ثابوری شارستانی و، ۱۰ هند، گرنگی چیمهنتق ههر له دروست كردنی بلوكیّكه وهیه تاوه كو دروست كردنی گهوره ترین پروّژهی نابوری و سهربازی و پیشه سازی، ۱۰۰ هند دایه بریه دهبینی روّژانه چههندین ههزار تهن لهچیمهنتق بسهكارده هیّنریّت)، وهبووته كهرهسه یه كی روّژانیه به به كارده هیّنریّت)،

۱- میرژوری دروست کردنی چیمهنتق بان دوزینهوهی پیکهاتروی چیمهنتق دهگه پیتهوه بستی میسرژوری بهخشینی (براوه اختراع) بی داهینه ری ئینگلیزی بهناوی (Aspidin) لهبه رواری ۲۱/تشرینی یهکهمی/ ۱۸۲۲دا، بهناوی (جیمهنتقی بورتالاند) هوه ناونرا،

ئهم داهینانه روّر بهخیرای بالویسووهوه وه یراقیش بیبهش نهبوو لهو بهرههمه

له عیراق دا چهندین کارگهی به رههم هینانی چیمهنتی ههیه، وه له پاریزگای سسلیمانی دا دور کارگهی به رههم هینه ری چیمهنتی ههیه،

- ۱ کارگهی چیمهنتؤی سهرچنار
- ۲۰ کارگه ی چیمه نتوی تاسلوجه ،

کارگهی چیمهنتری سهرچنار لهسالی ۱۹۰۵دا دهست کرا بهدروست کردنی وه له ۱/شازار/۱۹۰۷دا ناههتگی کرا بهدروست کردنی کارگهی سهرچنار سازکرا، مهبهست له دروست کردنی کارگهی سهرچنار یق دابین کردنی چیمهنتر بق همردور بهنداوی دوکان ددریهندیخان بوو.

بەرھەمى رۆزانەى ۳۵۰تەن بوو. لەسەرەتادا يەك ھێـــى بەرھەم ھەبور، بــەلام لەسىالى ۱۹۷۲دا ھێلى دووەمى بىق زىــادكرا، ئــەم كارگەيـــە تـــاوەكو ئێســـتاش بەرھـــەمى بەردەوامـه،، چىمەنتۆى سـەرچنار لـەجۆرى (چىمــەنتقى

پورتلاندی ناسایی و به رگری به (مقاوم)) ریگای به رهه م هینانی به ریگای (ته په)، کارگهی سه رچنار له پووی ته کنولوجیاوه روز پیشکه و تورنی به تابیه تی بق شه مرق، به لام له کات و زدمانی خویدا گرنگی روزی هه برد..

به لام کارگه ی تاسلوجه، لهسالی ۱۹۸۸دا دهست کرا به به درههم به دروستکردنی و لهسالی ۱۹۸۵دا دهست کرا به به درههم هننان به درههمی چیمه نتزی تاسسلوجه زیر زیساتره له به درههمی سه رچنار و مبریتیه له دو هنانی به دههمان (چیمه نتزی بورتالاند) به دههم ده هنانی به دههم جیمه نتزی (به درگری مقاوم) ده رناکات، و مریکای به دهه هننانی به ریگای و وشکه ، . . .

گومان له وه دا نی به بق هه مور به رهه میّك پیّویستمان به (که رهسه ی خاو) هه به بیّ کاری به رهه می، که رهسه ی خاوی چیمه نتی بر گلّ و به رد)، ختی به خاوه ش به ختانه نهم دوو که رهسه خاوه ش به زیّری له ناوچه کانی سلیّمانی دا به زیّر ده ست ده که ون و ه کانی به ربو گله که ده که ویّت نزیك هه ربوی کارگه که وه ، نه مه ش گرنگی نابوری ختی دری کاری ختی

هەنگاوەكانى بەرھەم ھێنان.

راسته بق ههموی کرداریکی به رهه م هینان پیویستیمان به که رهسه هه نگاوه کانی به رهه م هینان پیویستیمان به که رهسه هه نگاوه کانی به رهه م هینان له کانه کانه و دهست پی ده کات. که چون شه و به ره و گله ده رده هیندریت، به تابیه ت بی به رده کان ده رده یندریت و ه ک ریگای شاخانه به چهندین ریگا به رده کان ده رده یندریت و ه ک ریگای که چون شهری ههیه که چون شهرکان ده ره ین نه و کانه ده ته قیندریته و ه بی ده ره ین نه و کان ده رده کرین نه و کان ده رده کرین ده رده کرین به رده کان یاشان ده گریزریته و ه بی به شی هارین.

که واته به شی هارین هه نگاوی دووهه مه ، له م به شه دا ئه و به ردانه ده هاریت که له کانه کانه و م بقی ده هینزیت و ه ده یکات به پارچه ی بچوك که دریزی یه ك پارچه نزیکه ی ۸ ملم ده بیت، پاشان بسه (قایشسی) گواسته و دا Lime مارکزاک هی تربیویی کلم –۷ saturation factor 100Cao – 0.7So₃

 $L.S.F = \frac{}{2.8Sio_2 + 1.2Al_2o_3 + 0.65Fe_2o_3}$

Silica Modulus مارکزنکه ی سلیکا -7 $S.M = \frac{SiO_2}{Al_2O_3 + Fe_2O_3}$

Alumina Modules . ماركۆلكەى ئەلىمنيا -1 $A.M = \frac{Al_20_3}{A.M}$

٤- که واته تېکه لاوکردنی گلو به ره کونکی زوری هه یه ، بر (چېریه تی) له پنگای ووشکدا پیویستمان به هاپینی ئه و تیکه له یه هه تا اوه کو ماده که وه ك (پاوده در) لی بکات که تیره ی درشتی ماده که یان پاوده دره که له نیوان (۲۰٫۳ ا ۲۰٫۳ ملم دابیت که واته ماده سه ره کی یه که پیش ئه وه ی به گویزریته و بی ناشی مه وادی سه ره کی بیویسته نه و ماده یه ووشك بکریته و به که رهی، پاشان ده گویزریته و به ناشه که تا وه کو تیکه له که ویرد بکات، وه وردی یان درشتی گرنگی تیزی هه یه له کاتی سوتاندا، پاشان له ناستی مه وادی سه ره کی در کی در به دره کی در ایا سال له ناستی مه وادی سه دره کی در کادی ده کورنزیته و ه بی (سایلی ی مه وادی

ه- پاش ئەرەى كە ئەھەمور قۇناغەكاندا كردارەكانى چىبەجىىكرا بەشتوەبەكى زانستىانە ئەرا ئەر مەدوادە سەرەكىيە دەگرىزرىتەرە بى قىرن (Kiln) كەراتە قۇناغى سىرتاندى دەسىت پىىدەكات قىرن بريتىيە ئەشتىرە ئورئەيىيەكى درىئ كەدرىزىيەكە پاپسەندە ئەسەر شىرەى دروسىت كردنى كارگەر بىرى بەرھەم مىنان، رە نارەرەى بەخشت چىزارە وەخشىتەكانىش جىزرەكانى جىسارازى بىلەپىيى گەرمى نارچەكىلە دەگرىت، رەبەرزىرىن بلەي گەرمى دەگاتە نزىكەي دەگرىت، وەبەرزىرىن بلەي گەرمى دەگاتە نزىكەي كىمىلوى قىزىدا گىرىن كارى كىرى كىمىلوى قىزىدا كىرىن كىلىي كەرمى دەگاتە نىدىكەي كىمىلوى قىزىدارى دودەدات، قىرن بەپىيى بلەي كەرمى دەكرىت بەچەند نارچەيەك.

۱-ناوچه ی گهرم کردن و ووشك کردنه و ه

(Drying and preheating zon)-Y

۸-لهم ناوچه یه دا کرداری گهرم کردن و وهنگ کردنه و ه رووده دات به سهر ماده کاندا له یله ی ۳۳-۳۳ پلهی

دەگرېزرىتەرە بق گەنجىنەي (كەرەسەي سەرەتاي) بىل تىكەڭ بوون ئەگەڭ گلەكەدا، چونكە ئەھەمان كاتىشىدا گلەكەش دەگوېزرىتەرە بىل ئەو گەنجىنەيە،، ئەم بەشە زۆر گرنگە بەتايبەت چونكە تىكەڭ كىردن ئەرىنىۋدى بەردو گىل زىر گرنگە بىل بەرھەمى كلنكەرەكە،

به هنری تیکه آل کردنه که ره ده توانین پیکها توره کانی (کلنکه ره) که بخریته ژیر کونتر قله وه، تاره کو پاپهندی (مواصفاتی - کیمیاوی) دا بگونجیست. نه مه اله پیگای و شکدا.

۱- به لام نهگهر چیمه نتوکه به ریگای (ته پ) به رهه م به پنریت نه وا (گل و به رده که) لهگه ل نه اودا تیکه ل ده کریت و ده بریت بی ناشی قوراو که پیکها توه به ک پیک ده هینی پیی ده و تری (معجون Slurry) که بریت به له مه عجونی مه وادی سه ره کی، وه نه مه عجونه ش ده گویزریت وه بی سایلق، به لام نه گهر به رهه مه که (چیمه نتوی به رگری) بوو ته و به ریزه یه ک ماده ی (به ردی ناسنی) له گه ل دا تیکه لاو ده کریت تاوه کو

لەڭردارى تېكەلاربوندا لەھەردوق حالەتەكدا پېرىستە رېنماي چەند فاكتەرىك بكەين.

Hydrolic Model ماوکوّلکهی هایدروّلیکی نمونه ی کهبریتی به له

H.M = Cao (Sio2 + Al2o3 + Fe2o3)

سەدى وەلەنارچەي پلەي سىدى وەلەنارچەي پلە گەرمى ٥٠٠–٥٥٠ پلەي سەدىدا كريستالەكانى ئاريش دەبيّت بەھەلم.

MgCo3_800-9000 Mgo + Co2

CaCo₃ 600-700° Cao + Co₂

ئه م ناوچه یه پله ی گهرمی نزیکه ی ۱۲۰۰ ه پله ی سه دی یه وهگزیانکاری کیمیاوی و دروست کردنی C2S و C3S و C4AF و کردنی ادب کی گلله ی کلیه و کرده چیت. سه دی دا دروست د مبینت که ده نکزله ی کلنکه ر ده رده چیت. پیکهاتووی

C2S → 2Cao.SiO2

C3S → 3Cao.SiO2

C3A---> 3Cao.Al2O3

C4AF → 4Cao.Al2O 3.Fe2O 3

كەراتە ئەر بەرھەم،ى كە دەسىتمان دەكەريت لەكۆتايى

فرندا بریتیه لهکلنکه ر. وهبیگومان نهم کلنکه ره پیویستی به ساردکردنه و ههیه و ه به ناوچه یه کدا تیپه رده بیتی که هموا له کلنکه رهکه ده دوریت بی ساردکردنه و پینی ده وتریت ناوچه ی ساردکرنه و (COOlar) پاش شهوه ی کهکلنکه رهکه ساردکرایه و لهگه نجینه

ياش ئەرەي كەكلىكەرەك سارىكرايەرە لەگەنجىنىه كلنكەردا ھەلدەگىرىت پاش ئەرەي كە كلنكـەرمان دەسـت كەرت قۆناغى ھارىن دىنتە ئاراوە ئەرىش ئاشى چىمەنتۆپە، که کلنکهرهکه دهبریّت بن ناشی چیمهنتق بن هارین و ورردکردن ره له رکاته دا جه ریّژهی ۵٪ مادهی گهچی ّیان به ردی گهچی تنکه لاو ده کریت، وه چیمه نتیمان دهست دەكمەويىت كەدرىسىتى يان (نعومسە) يان (Blaine)كسەي لهنيوان ٢٢٠٠-٤٥٠٠مم٢/غم كهراته هيزي جيمهنتقكمه زياتر دەكەرىتە سەر درشتى چىمەنتۆكە ئەگەر پىكىھاتوى، كيمياوى يــه كانى تــه واو بيـــت، باشـــان چيمه نتزكــه دەگويزريتەرە بى سايلۇي چىمەنتى بەمەبەسىتى فرۇشىتن، ليرددا دەبيت ئەرە بلتين كەلەھەمور قۇناغىكى بەرھەم دا مادەكان تاقى دەكريتەرە. كىميارى فىزيارى بەمەبەستى ئەرەي كەئسەر چىمەنتۆپسەي دەسسىتمان دەكسەريت چىمەنتۆپەكى ئمونەي بىتو لەرتىر كۆنىترۆلى مواصفاتى جيهاني و عيراق دا بيت....

جۆرەكانى چىمەنتى:

بەشتىرەيەكى گشتى دەتوانىن بلتىن جۆرەكانى چىمەنتق بريتيە لە:

۱ - چیمهنتزی پورتلاندی ناسایی کهپیکهاترهکانی بریتیه

The second secon	
ريِّنْه	
7.7	
7,0	
7.4.0	
% \ \	
7/.4	
7.4.0	

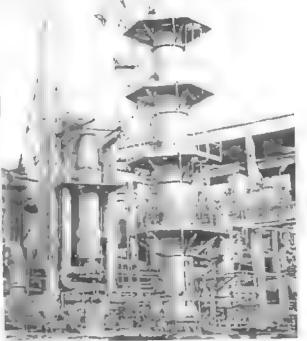
Rapid چیمهنتنی پورتلاندی رمق بونی غیرا Hardening Cement

٣-چيمه نتقى به رگرى لهخقى.

ئهم جزره ریزهی ترکسیدی ناستی زیاتره بهریزه ه/ ٤ ٤- چیمهنتزی پورتلاندی پله گهرمی نیزم (Dortland Cement

ouick چیمهنتری پورتلاندی ضیرا رفق بوون setting portland

White Portland Cement چیمهنتزی پورتلاندی سپی

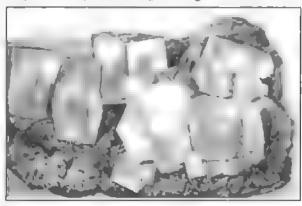
نيّزه يا بهرده ئاسمانيه کان

meteorites

ومركيّران و نامادهكردني: كهمال جهلال غهريب

ييشهكى:

شه وه بوی گزنگی زانیاریی ده رکه و و زاناکان نوای ایکورتینه و میناسه ی زهری ایکورتینه و میناسه ی زهری ایکورتینه و به ده و به میناسه ی زهری خود از ده خوانینسه و میناسه ی دورد ده که و به و گورد و میناسه ی کورن که ایکورد و ده که و به و به دورد که ایکورد و به دورد و به

كەوا جارىكىان وارىكەرتورە (ئەستىرەكان ھەروەكو پۆلە كوللە ھەلبەز ودابەزيان كردورە).

نيزه

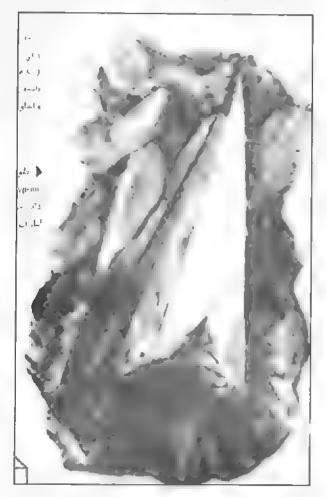
به لام له پاستیدا نه وانه ی که هه لبه زو دابه زیان ده کسرد نهستنره ی راسته قینه نه بورن به لکر خرق کسی زهوی بسوره کانیک که کایه ی (مجال Field) یه کیت له لیشاوی نهستیره کشاوه کانی سمیوه، به لام رقمانه کونه کان له و بداوه په داره وه ی که کشانی (واته که رتنه خواره وه ی) نهستیره به لگهیه له بدوه بر توره بورنی خود او ونده کانیان.

لهنیران شهم بهرده کهورویانه و شهر بهرده رهشهبوره (الحجر السود) که نیستاکه له شاری مهککهی پیریزدا ههیه. چهند نمورنهیه کی ترییش لهبهرده ناسمانی ههیه وهکوو شهرانهی که له ولاتی ییزنان و مهکسیك و هیندستان و میسر و چهند ولاتیکی شردا ههن، گونترین کهوشته خوارهوهی بهرده ناسمانی له ولاتی چیندا له سالی (۱۹۵۳) ی بهر له زایندا تهمارکراوه، بهراستی ولاتی روسیا بهیهکهم جینزرگهی زانباری شهشتیرهی کشاو و بهرده ناسمانی دادهنریست چونکه شهم زانباری به ادری لهدایك بووه.

سەرەتاكەشى لە سالى (۱۷٤٩) دا بورە كاتتك كە بەردە ئاسمانىيەكى گەررەي تيادا دۆزرارەتسەرە كتشسەكەى (٩٠٠) كىلۆگرام بورە، بەردىكى دور قلىش بورە، لەنارەكسەيدا تۆپەللە ئاسىنتكى ئىسسفەنجى بەدەركەوتورە بۆشسايىيەكانى برپسرون لەمادەيەكى شورشەيى رۆشن بە رەنگىي سەوزى مەيلەر زەرد پىي دەرترىت مەعدەنى (ئولىۋىن) Olivine.

راناکانی ئەرساکە وتوویانىە کە ئەم بەردە ئە كۆمەللەی بەردە ئاسمانىيە (بەردىنىە ئاسنىنە) دەگمەنەكان بورە. لە سالى (۱۷۷۲) دا ئەم بەردە بۆ ئەكادىمىيەی زانيارىي ئىە شارى بورسىرگ گويزرارەتلەرە، ئەويدا زانای روسلى (خلاننى) ئەندامى ئەكادىمىيەی ناوبراو دەستى كرد بە ئىكۆلىنەرە ئەسلەر بەردەكلى ئىدىدۇرىيدا ئەئلىنىيەن باس و ئىكۆلىنلەرە ئەسلەر بەردەكلى ئىنىيىدى ئىتىنىڭ ئالىلىدىدۇرە و تىلىدا بالاركىردەرە و تىلىدا بەشلىدى

پیشانی داوه که بنه پهتی نهم به بده له زهویدا نیسه، به لکو له ناسمانه و هه و نه و شهر می کرده وه که ده شیّت به بددی تری و ناویه ناو بکه ویّته خواره و ه که که دونی ترکه دوای نهمه دوزرایته و ه نه و به بده ناسنینه بووه که له خورشاوای نه فه وی الله دوره و کیشه که ی (۱۰)

تهن و دریّری و پانی و بهرزی یه کهی (۲×۲×۲) مهتر بوره، مهتا نیستاش ته و بهرده ههر له شویّنی خوی ماوه، نیستاکه له موسکودا کرمه آب یه که وره ایب ورده ناسمانی ههیه له هموریان گهوره تر، بسهردیکی ناسمنینه کیشه کهی (۱۷٤٥) کیترگرامه سمی بهردی تریشی لهگه آدا که و توونه ته خواره و هکینشه کانیان له نیّران (۳۰۰–۵۰۰) کیترهٔ گرامه.

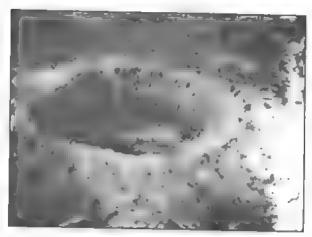
بەردە ئاسمانى بريتيە لە تۆپەلە تەنى ئاسمانى، قەبارەى ھەمەجۆرەى ھەيە، لەنتوان دەنكە لەيك و بەردېكى گەررەدايە (ھەندىك جار كېشى يەكىك لەم بەردانــه دەگاتــه دەيــه هــەزار تەن).

کانټك که شهم بهردانه، بهكاري هستزى راكټشماني زهوى دهكهونه خوارهوه و چه بهرگه گازييهكهي زهويدا تتپهودهبن، بهمزى خيراييهكهيان و ئيك خشانهوه (friction)، له هموادا

به لام زوریه یان له ویدا به هنری ترکسیده و دهسونین و پهرتو بالار دهبنه و و به ده که ن پاشماوه کانیان ده گفت سهر زمری. له که ل نه ره شدا تیکرایی کیشی شهر ته نانه ی که له سوتان رزگاریان ده بیت و به سه لامه نی ده گفته سه رزه وی به (۳) هه زار ته ن ده قه بالینزیت. هه رچه نده که شهم بره له چاو بارستایی زه ویدا نیجگار که مه به لام به تیپه رپوونی کات به ره به ده وی خرونی کات به ره به ده وی خرونی کات به ره

چۆنێتى وردوخاش بوونى ئەم تەنانــە ئــە كەشى زەويدا :

كاتيك كه تهنيكي ناسماني خهريك دهبيت بيته جينهكاني كەشىي زەرىيىلەرە خىترا ھلەرا بەرھەلسىتى دەكسات رالتىك خشانتکی میکانیکی لەنتران گەردەكانی (Molecvles) مەوا ر گەردەكانى دىرى دەرەرەي رورى ئەر تەنانەدا پەيدا دەبىيت، بەمەش يلەي گەرمىي ئەم روۋە يىر دەبېت، ھەتا خېرايى شەق تەنە زياترېيت ئەر يلەي گەرمىيەش زياتر دەبيت، بەرادەيەكى ئەرتى كە دەبىتە ھىزى سىرتانى ئەر تەنە، بەمە بارچەكانى بەرتوبلاودەبنەرە والم ئاسماندا ھۆلتىك بان كۆمەلە ھۆلتىكى درموشاوه (وهکوو لـهومپیش باسمان کرد) بهجی دممیلین و ئەرەندەي پىناچىت، بواي چەند چركەيەك، ئەگەر تەنەكسە بچروك بيّت، ميّله كان دمكوريّنه ره. چرنكه تهنه كه دمكوريّت و دوبیّت به وزدی گدرمی (Thermal energy) و گدردی مادهیه کی تاورتن که له شیرهای شهیرتزردا دهبیشه له کهشی (atmosphere) زەرىدا بالاردەبىتتەرە، بىم جۆرە ئىياردەي (phenomenon) ئەستىرەي كشار كۆتىلىي دىيت. دەبىت ئەرەش بزانىن كە تەنە بچروكەكانيان، بەرلەرەي كە دېنى بەرگى ھەرارھ، يلەي گەرمىيان زۆر نزمە و نزيكە كە يلەي (~ ۲۷۳) ي سەدىيىيەرە، بەلام ئەگەر ھاتى تەنبە ئاسمانىيەكە

بارستەيەكى (كتلە mass) گەررەي ھەبور؛ ئەرا بەتتپەربورىنى به چینه کانی کهشی زهویدا رووناکییه کی مهزن بهیداده کات، ک له رووناکی تاستنروی ثینترس (Venus) دهچیّت، پنی دەروترىت تۆپى (خرىلكەي) ئاگر (Fire ball). مەندىك جارا لەئەنجامى ئەرگەرمىيە زق دى كە لەلنىك خشانەرە پەيدا دەبيىت، بارىكى ئايىرىن واتە بورئە ئايىن (ionization) دىيتە تاراره لەر دياردەي بريسكەيە (Lightning) دەجيت كە ك ـ-electric) کردنهاوه کاره پایی (حوالی ایس ایس ایس ایس ایس کردنهاوه کاره پایی (discharge) ئېران مەررەكانەرە يىلەيدا دەبىيىت،ئەرسىلكە تەقىنەرەپەكى بەتىن و زرمەيەكى مسەزنى ئسەرتزى ئەگسەلدا د مېيت که برماوه په کې دوور ده روات د شهم ديارده په ش پېښې دەروتریّت بەردە ئاسمانى مەزنى ئىمقىيو (bolide)، ك بریسکه کهی له تریفهی مانگی چوارده شهر (بدر - Full moon) دمچیّت، مزی نهم تهقینه رمیهش دمگه ریّته رم بزشه ر جياوازيييه رؤرهي كەلە نتوان بلەي گەرمىي بەرزى دوي تهنه که و یلهی گهرمیی نزمی شاخی تهنه که دا ههیه و دهبیشه هزی درزیردنتکی گەورە لە رووی تەنەكەدا، ئىترەدا دەمائەوتىت ئەرە لە ئىروانى (رامىد - Observer) بەرىز بگەيەنىن كە باشترين وهختس گونجاو بؤتهماشاكردن و وينسه كرتني ئەستىردى كشاو دواي نيوەشەوە،

چونکه لهم وهخشه دا خترایی یه کسهیان، به پنچه وانه ی رنږدوی جووله ی زدوی یه وه، روّر ده بنت. بوّیه در دوشاوه شرو شینه تر و ژماره روّر تر دهبن.

كەوتنى بەردە ئاسمانىيەكان بۆ سەرزەوى:

له نیّران ملپرته ها تهنی ناصمانی که له روّزیکدا به کهشی زه ریدا تیّپه پده بن، له ههندیّك باری دهگمهندا، وا ریّك ده که ریّت ته نیّکی گه ررهی شه ریّق بکه ریّته سه ر زه ری که کیّشه که ی سه ده ها، به اگر هه زاره ها ته ن بیّت، وه کو شه و به ره و ناسمانی یه ی که که رترّت ه ناوچه ی وینسلل (Winslow) له هه ریّمی (نه ریزرتا) ی نه مریکیدا و چالیّکی (Crater) شه رتری

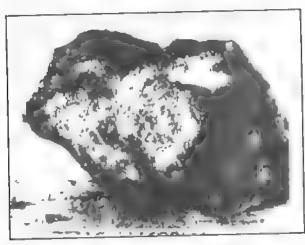
تیدا دروست کردووه که تیرهکهی ۱۲۹۰ مهترو قولایییهکهی (۱۲۹۰ –۱۸۰۰) مهتر دهبیت.

میژوری دروست بورنی نهم چانه دهگه پیته وه بتر (۵) هه زار سال له مه و بتر (۵) هه زار سال له مه و بتر (۵) هه زار دوایی په داد له به به به دوایی په داد له دوروپشتی چانه که دوروپشتی چانه که کسراون، وا ده دده کسه ویت کسه کیشسی به دده ناسمانی په په په داده ناسمانی په په په داده ناسمانی په په په داده که زار ته ن بووه (هه ندیک سه رچاوه ی تد ده نین که ۱۱۲۰۰ هه زار ته ن بووه (هه ندیک سه رچاوه ی تد

له رؤژی (۲۰) ی حوزمیرانی سالی ۱۹۰۸ ی زاینیدا بهرده ئاسمانی یه که ی تری لهم جوره که نساوی (تونکؤسکا) ی لينزاوه كەوتۇت سەر دارستانتك لەناوچەي (سىبېريا) لەيەكىتى سۆشيەتى ئەوسادا. كەوتتە خوارمومكەي بۆتە ھۆي، نهك همار شاگر بهربووشهوه لبه دارسیتانه كهدا، به لكو روودانسي تەقىنەرە و زرمەيەكى ئەرتۆش كە لە تەقىندەرەي گەردىلەيى (atomatic explosion) چوړه و له دوويي (۹۰۰) ميلهوه خەلكى گرىپيان لىخبورە و تىنىي تەقىنەرەك پەسىتانىكى (Pressure) مەزنى ئىدونترى يىدىداكردورە كە ھەتا دووريس (۱۰۰) میل کاری خاتی کسردووه و بؤتسه هوی روخساندنی خانوريب، ردو خسستني مسرق، و نساره ل لسه دووريسي (١٦٠) کیلقیه ترووه؛ جگه له وهی که بزنه هنری لافاو زیان گهیاندن به کشتوکاڵ، بەرزايى ئەر ئاگردى كە بەرى دارەتە دارستانەكە گەيشىتۇتە (۱۲) مىل واللە دۈۈرىسى (۲۵۰) مىللمۇرە بىلىنرلود، سەرەراي ئەرە، ئەم بەردە ئاسمانىيە مەزنە، بورمەلەرزەيەكى بهاتینی شهوتزی بهایداکردووه کهه لهارهی (ژیژیه Oscillation) شەپۆلەكەي چەند جارىك بەدەورى خرۆكى زەويدا خولارەتەرە، بىڭومان ئەمەش بەيىي ئەر زانسىتىيانە كە لەلايەن ھەندىك دامودەزگاي تاببەتىيەۋە تۇماركراون. ھەتا سالي ١٩٢٧ بهردمكه به وشيّوه به له شويّني خوّيدا ماوه تهوه، ئەرە بور لەر سالەدا بە مەبەسىتى لۆكۆلىندۇ، و كۆكرىندۇ،ى ٹامار لیژنەیەكى تابېسەتى بىق پیکسهینراوم لەئسەنجامى ئسەو لنِكوَلْينهوه سهرهتاييهي كه لسه تاسمانهوه، به فروّكه، لەسسەرى كىراۋە؛ ۋادەركسەرتۈۋە؛ كىم بەردەكسىم بەشسىككى لهناوچهی دراستانه که ویران کسردووه، تیرهکهی (۱۰) میسل بوره، جگه لەرەي كە كەرتنەكەي بۆتە ھۆي پەيداكردنى (٢٠٠) چالی گەررە لەرنارچەيەدا، بەپىزى ئەر زيانانەي كە ئىەر بىەردە گەياندويتى، برۆفىسۆر (كولىك) واى قەبلاندورە كـ كېشەكەي (٤٠) ھەزار تەن كەمترىتەبورى، (ھەرىپەندە ھەندىك ئە زاناكان دهاين له يهك مليقن تبهن زياتر بووه،)، ههروهها له ته نجامي ئەر لتكۆلىئەرائەرە دەركەرتىرە كە ئەر بەردە؛ لە ئاسمانسەرە؛ لەناپچەي بەردەمى كۆئەستىرەي (كوكيە Constellation) سیترسه ره (قیگس Cetvs) وه به ریزته وه، له به رزایی یه کی ئەرتۇرە بورە كە لە (۲۰۰) مىل كەمتر ئەبورە وخيرايىيەكەي

كەرتنەكەى لە رۆژدا بورە، لەگەل ئەرەشدا ھەندىك كەس لەوانەى لەوكاتەدا چاريان لىنى بورە باسى ئەر دېاردەيـــە دەكەن و دەلىن:

زاناکان وایان خهمالاندوره که به بنه پدندا، کیشی شهم به بدده به (۷۰) تهن که متر نه بوره، به لام پداخه ره به سنیه کی (۱/۲) زیاتر نه نوزراوه ته وه، رساره ی شهر چاله گهررانه ی که بروستی کردوون (۱۲۲) چال بوره، له سالی ۱۹٤۱ دا به رده شاسمانی یه کی تری وا چه ند دی یه کی به چیاکانی ولاتی (کینیا) به نه نه نه دروان کاول کردووه و روویه ری (مساحه - ۵۳۵۹) نه و زویه ی که زیانی تیادا به خشیوه به (۲۰۰) میل چوارگزشه قبایتراره.

شهرروپادا به لام بهرده ناسمانی به بچروکه کان به کجار زورن شروپادا به لام بهرده ناسمانی به بچروکه کان به کجار زورن شروی شروی در بات که دورد و به نامانه به روی به شیوه ی توپی شاگرین به در در به ناخی زهویدا ده چنه خواره و به بهرد یان له ناس پیکهاترون. ههندیکی تریان له کاتی که و بنه خواره و ها به دد ده ده ده به ده دورد و بازاده ده به ده بازاره ها پارچه ی نه و تووه که به ده ورویه ریکی فراواندا پهرتوبلاوه ده به و و که و به ده سالی به به توره و به به ده سالی به به توره و به به توره و که به سالی ۱۹۶۷ دا که و تو ته که به سالی ۱۹۶۷ دا که و تو ته که به بازی که رکولی. شهر (۲۰) می مانکی شابی ۱۹۷۷ دا که و تو ته پاریزگای که رکولی. شهر به به در ده به شبود به به تازه خورماتو و له پاریزگای که رکولی. شهر به به در دو که تازه خورماتو و له پاریزگای که رکولی. شهر به به در دو که شبود بوده (نزیکه ی ۱۹۰۰ کیلوگرام بوده) هه در له که شی بچووک بوده (نزیکه ی ۱۹۰۰ کیلوگرام بوده) هه در له که شی نزیک رووی زه و یدا و ردوخاش بوده و ته نها چالیکی بچووکی تیره نیومه تربی دروست کردوره.

تر لهناوچهی گریلاند greenland بینراوه کیشه کهی 36.5 شهن بسووه، شهم بسوده پستی دهورتریّست شههنیگیتر که به برده که به نزیك (Ahnighito)، بهناوی ته و مقرزه وه که به رده که نزیك ناوچه که یاندا که رتوته خواره وه. زاناکان وای لیّك ده ده نه و که ده بینست شهستیزه یه کی گسوره، له به رمیزیسه کی تابیسه تی، ته تیبیت وه و له شه دجامی شهروه و کومه شه شهستیزی که یه ناوجه یا ناوجه یا به بیندا بوویی ته مهروه ما شه به به دوره و مه تا کستان (مقیا — Hoba West Mete) که رتوته خواره و و کیشه کهی (۲۰) ته ن بوره و هه تا گیستاش هم در له شهرینی ختری ماوه، له سالی ۱۹۶۷ دا شه و چاله دورد و هه تا گیستاش دورد و که به دره و گاسمانی یه که ناوچهی (ورانی اله ناویدی دوراده که به دره و گاسمانی یه که ناوچهی (ورانی اله ناویدی که به درد و گاسمانی یه که ناوچه ی (ورانی اله ناویدی که به درد و گاسمانی یه که ناویدی (ورانی اله ناویدی دوراده دا

لەبەرشەرەي كە روريەرى دەرياق زەرياكان لىم ھينسى رشكاني قرارانتره، زوربهي بهرده ئاسمانيييهكان دمكه رشه دەرىمارە، ئەگەل ئەرەشىدا جەند زمارەيسەكى كسەررەيان لىنكەرتۇتە سەرزەرى. ئەرە زۆر دوررە كە تىق؛ رۆزنىك لىە رقزان، بەردە ئاسمائىيەكت بەر بكەرتىت دھەتا ئىستا ھىچ رووداويكي وا لهميزوودا تؤمار نهكراوه و ههتا نيستا هيج جوره بەلگەيەك نيە لەسەرئەردى كە كەرتئە خىراردوردى ئەم بەردە ئاسمانىيانە بورېيتە ھىۋى مردنى خەلكى؛ ھەرچەندە كە لـە تزماره کژنهکانی ولاتی چیندا نهوه نووسراوه که گوایا جاریك به رده تاسمانی به که ونونه خواره و م بوته خوی مردنی (۱۰) كەس. بەلام ئەگەر بەردە ئاسمانىيەكى (يان پارچەيەكى)، رەكور ئەرەي كە لە ناوچەي (ئەرىزۇنا) يان (سىبىريا) كەرتۇتە خواردود، بكەرپىتە سەر شارىك، ئەوا ئەنجامەكسەي وەكسور شەنجامى تەقىنسەرەي بۆمبايسەكى ئىرترۆنسى neutron bomb دەبىيىت، باتىم ھىيزى كارل كردنەكىيى زور مىدزن دەبىتىت. تىلزەترىين تۆمىسار دەرىسارەي ھىسەرجۇرە بىسەردە ئاسمانىيەك كە كەرتېيتە سەر ئىنگلتەرە لە (٢٤) ى كانونى

دورومی ۱۹۹۵ دا بوره، نهمه کهونزشه سهر ناوچهی باریول

(Barwell) ئے (ئیستەرھىسايەر) (Barwell

کیشے کهی نزیکه ی (٤٥٠) کیلؤگرام سوره، به راحه وهی که

وردوخاش ببيت. زاناكان تەمەنى بەردە ئاسمانىيەك بە (٥٠٤

۱۰٪ (۱) سال دەقەبلىنى، ھەتا ئىستا بنەرەتى ئەم بەردە

ئاسمانىيانە بەتەرارەتى ئەزانرارە، ھەرچەندە كـە زاناكان لـەق

بارەرەدان كە دەشىيّت ئەمانە ياشمارەي وردىخاش بورنىي

پهکێك يان زياتر له ههساره واته ئهستێره گهرێکه (Planet)

بچره که کان بن. بندره ت و شروینی پیدیابوون و سیدرچاوهی بلاوبوونه وهی بدرده ناسمانی یه کان radiant:

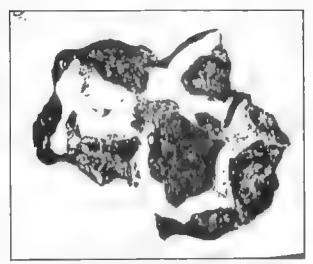
چەند زانايەكى ئەستىردوانى لەر باردردان كە بەردە ئاسمانىيەكان بريتىن لە پاشماردى پارچەى بچروكىي ئەر ئەستىردىدى كە ودختى ختى ئەنىران ھەساردى بارام يا

مەردىقا (العريىخ mars) بەرجسىدا المشترى (Jupiter) تىك شكارە، يان دەشىت ئەر پاشمارەبچروكانە بن كە لەكاتى بەريەك كەرتنى مەسارەكانى تردا پەيدابوين،

(مدارات Orbits) ئەن ئەستىرانە ئە سىمرەتاي دروست بوونیاندا له پشتریدا بوون، ههندیکی شرالهو زانایانه دهایش که وا نهم به درده ناسمانی یانه په یوهندی یه کی خواری (دوریی periodic) تەراريان بە ئەستېرە كلكەكان و ئەر پارچاندو، هەيە كىد لىد ئاوچىدكانى بىق شىابىدا ماونەتلەرد و لىد ئىدىجامى دوردوخاش بوونى ئەستىرە كلكەكائەرە يەيدابوون، ئەكاتى تيپ ريرون و پيچ خواردنه وه ياندا سه دهوري خوردا: وهڪوو ئەسىتىرە كلكەي بىلا (Biela) كىمە ئىمكاتى تىپھەرپوونىدا بهدموری خوردا؛ له سیالی ۱۸٤۱ دا؛ بیووه بنه دوو پارچهوه و لے شرق بروہےمیدا، لے مسالی ۱۸۹۲ دا، ہے ہے،دروو يارچەكەيەرە بېئراۋە، كەچى لـە خول سىزھەم ق چوارھەمىدا ديارتهماوه، به لام له سالي ۱۸۷۲ دا، كاتتِك كه خروْكي زهوى گەيشىترتە ئەر نارچەيە، بارچەكانى ئەم ئەسىتىرە كلكەپ به شيره ي شه سته بارانيكي (وابل من الشهب meteoric shower) دلفرین له ئەستىرەي كشار كەوتورنەت خوارەرە بق سهرزدوي، هه رکه خولگه ی زدوی و خولگه ی پاشماو دی ته و ئەسىتىرە كلكەپ، سەكتريان بريبىت، ئەكتىئەسىتىرەي ژن زنجيركراوهكه دا (المرأه المسلسلة — The chained lady = Andromeda) رەكى ئە (۲۷) ئ سانگى تشرینی په که مدا رووی داره و، که وتنه خوار موه ی شه و بارچانه، بــق ســــهرزهوي، بـــهردهوام بسووه، بـــهلام تيســـتاكه شــهو كەرتنەخرارەرەپە كزيورە، چونكە مادەي پاشمارەي ئەستىرە كلكته ؛ لەبۇشتاپى ئاسمتاندا ؛ لىنەبن ھېياتورە ، ھىنەروە ھا ئەستىرەكلكەي تىبىل ۱۰۰ (-TEMPEL –۱)، كە لە سالی ۱۷۳۱ دا دوزراره تسهره، مسهزنترین شهستهبارانی لسه ئەسىتىرەي كشار؛ ئەمىروردا؛ يەيداكردورە؛ ئەرىش كىم لىم شمه وی (۱۲) ی تشمرینی دووهمسی سمالی ۱۸۳۳ دا بسورهو بەدرەرشانەرەي بەردەوام شەرەزەنگى كردورە بە رۆژى رونساك و شهم دیاردهیمه هسهمووی رووی تاسمسانی لهوناوچهیسهدا، گرتۆتەرە،

شویّنه که شی له ناوچه ی که لووی واته کزنه ستیره ی شیردا (پرج السد) Lion constellation) بووه.

هەندىك لەن سەيركەرانەى كە لە بابەتى تىشكدانەرەدا پسپۆپن دەلىن كە تىكىزايى شەستەبارانەكە (٥٦) دانە بورە لە چركەيەكدا، پەيرەندىيەكى تەزار لەنئىزان ئەم ئەستىرە كلكە و ئەر پۆلە ئەستىرە كشارانەدا ھەبروە كە ئاسمان، لەكاتى خولانەرە ناربەنارەكسەى ئەسستىرە كلكسەدا، لەمارەى (٣٣) سالدا، دەيباراندن، تەنھا ھەر سالى ١٨٣٣ ئەبروھ كىە بە شەستەبارانى مەزنى مىزرورى، ئە ئەستىرەى كشار، ناسرابىت،

به اکو وه کس اه لایسه نه هسه ندیک روانگسه وه (مرمسد — Observatory) ترمار کراوه ، پیش نه مه ساتی ۱۷۹۹ ش همریه کیک بسوده له و سالانه ی که نسم جسوره دیمه نه نه شه نگانه ی پیشکه ش کردووه ، به لام ده بیت نه وه ش بزانین که به دریزایی میزووی مرق ، زدبرده یه کی به رده وام له مجرّده دیارده یه نه بینراوه ، ته نها نه وه نه بیت که هسه ندیک سه رچاوه ی لاواز ده یگیزیه و که گرایا رووداویکی واله سالی (۲۸۷) ی به رله زاییندا ، له ناسماندا ، نیبینی کراوه ، نه به رئه وی که خواییکی شهم نه سستیره کلکه یه (۳۳) سال ده خساینیی میاوه بوان ده کرا که جیهان شهم جوّره دیمه نه ناسمانی یه درگیره ا له کانی گهرانه وه ی نه سخیره کلکه که دا اله گهشته در درود می سالی ۱۸۹۹ دا درود ریزه که که دا در ۱۸۹۹ دا

به لام ئەرەبور كە جيھان لەپرېكدا تورشى ئــائومېدى بــور به رهی که زاناکانی ئەستېرهوانی بالاربان کرده ره که له و بارەرددان ھەساردى (بەرجىس) دىمەنى شەستەبارانى شەم ئەستىرەكشاوانە تىك بىدات؛ چونك، خولگەكسەي بسەرجىس له خولگه ی ئه ستیر مکلکه که نزیك ده بیته ره . ئه ره برو پیشه بینی (تنبق) زاناگای هائه دی و دیمه نه دلفرینه که ده رنه که وت. ئەرەي شايانى باسە كە ھەندىك سەرچارەي ئەسـتىرەوانى لـەر بأوهوهدا بسوون كبه شهم فهسستيره كلكهيسه فيستر ناويسهناو دەرناكەريىت، قسەكەشيان ھاتەدى، ئەرەبور ئە سىالى ١٩٣٢ دا دەرنەكسەرت و دىمەنەكسەش ھسەر دەرنەكەرتسەرە، بىسەلام هەرچەندە ئەم ئەستىرە كلكەيە بۆمارەيەك ون بور بىور كەچى دیمه نه که سالی ۱۹۹۱ دا دهرکه وتؤته وه، چاودپرهی يسيرّر دكاني گزشاري ئاسمان و تەلىسكرىي (Sky and telescope) ئەمرىكى دەلتىن كە ئەم دىمەنە ئەرەندە مەزن بوره قەشەنگىيەكەن لىھ ھىي دىمەئلەكانى سىالانى ١٨٢٣، ۱۸۹۱ کەمتر نەبورە، لە شەرى ۱۷/۱۹ ى تشرينى دورەمدا،

له ولاته یه کگرتوه ه کانی نه میه ریکادا، ناسمان لیزمه یه کی سه م شهستیره کشاوانه ، به تیکرایی (۴۰) نه سستیره کشاو همه رچرکه یه باراندوه و ، بارینه که ش بق میاودی (۲۰) خوله که خوله که به بده وه ، تیریش وای راگهیاندووه که خوله که له که کانیدا پیکسه و ترانیریانه ، لسهماوه ی (۲۰) خوله کدا، نزیکه ی (۱۹۰) همه زار نه ستیره ی کشاوی بارییو خوله کدا، نزیکه ی (۱۹۰) همه زار نه ستیره ی کشاوی بارییو کوتوونه ته خواره و ، له به رشوه ده شیت ، و هکسود همه ندیک کوتوونه ته خواره و ، له به رشوه ده شیت ، و هکسود همه دیک یسه رسه روا و ، بالاویسان کردوت و ، که شهو نه ستیره کلکه به همرماییت . هنی به زه همه تایینه که شه را نافی ده که ریت و همه ندی رووناکی دانه وه که شدی (الفسدر الچوئسی سینه و . ساورشی سینه که همه بازی که م بینه و .

ئسوره بروره لسه دراییدا، شهم پیشبینییانه هاتنسه دی و نهستیره کلکه تاواره بروه که له لایه ن زاندا، شی، رویمه ر (E.) (ROEMER و گیستیره کلکه تاواره بروه که له روانگهی (کیت بیك) به هتی دوربیشی ره تکهره وه وه (تلسکوب عاکس — reflector دروربیشی ره تکهره وه وه (تلسکوب عاکس — telescope روانه تیکی (مقهر) لسه رقری ۱۹۷۲/۱/۱۱ دا نزراوه تسهره، لسه روانه تیکی (مقهر) شهورتدا بسوره که کسمیک له روانه تی روانه تیکی (مقهر) شهورتدا بسوره که کسمیک له روانه به حال نهستیره ی ناسایی چووه ، کلکیشی نه ونده بچووک بووه به حال بینراوه ، هستندی روونه کی دانه وه که شهرد ایدی (۱۸) همدا بووه ، له به رئیه ی دانه وه که که به درده وام پاشماوه ی نه م نهستیره کلکانه ده که ونه بیشایی ناسمانه وه ، هیچ چار نیه هم د ده بینت دریان خوی ، کاتیک که به و ناوچانه دا تیپه پر ده بیت رایان خوی .

پهیرهندی نیّسوان شهم شهستهبارانی نهستیرهکشاوانه و نیروانی خوله و مرزریی په کانی (الدورات الموسمیه) نهستیره کلکهکان زیّر دیسارو ناشسکرایه، لهگه آن نهوه شدا زاناکسانی نهستیره وانی، به تموریه (نقریه — Theory نهستیره وانی، جونکه شهوان ده لیّن نایسا برّچیی شهستهباراتی نهستیره کلکه و ههیه و پهیرهندی به وانی ترهوه نیه ؟

تشرینی دورهم دهکات و لهناوچهی دورهاوزاکه واته دور جمکه (التوامان — The Twins GEMINIDS)

دا ریکهرتی ۱۲ ی کانونی یهکهم دهکات. وادیاره که بارینی نهستیره ی کشاوه بهسهرزهویداه دوای نیوهشهو پتر دهبیت و تیکرایی شیردایی زوریه ی نهستیره کشاوهکان (۴۰) کیلزمه تر له و چرکه یه که رچی ههندیك جاریش دهگاته (۸۰) کیلزمه تر له چرکهیه که و درهوشانه وه کهی لمه بسمرزیی (۸۰–۲۱) کیلزمه تر کشاوانه ی که پهیوه ندیهان په خالی (نقگه) بلاریوونه و ی کشاوانه ی که پهیوه ندیهان په خالی (نقگه) بلاریوونه وه تا تا تیکرایی که پهیوه ندیهان په برزیی گهردرونی (کرنس – تابیه تیکرایی ادرهوه ده دینه خواره وه به که شی زه ویدا کرزه ر ده که ن و نه وه ده ی پیناچیت له تیکرایی به دریی ده دیده کیرزید و ده که شی زه ویدا کیلزمه تر دو هردره ی پیناچیت له تیکرایی به رزیی ده که شی زه ویدا کیلزمه تر دو هردره ی پیناچیت له تیکرایی به رزیی (۱۳۰)

به لام ئه گەر ئەستىرە كشارەكە قەبارە گەررەبىت ئەرا لە بــەرزايى (۷) كىلۆمـــەترەرە دەكورتىتـــەرە-بـــەناوبانگىرىن شەستەبارانى بەردەئاسمانى ئەرەبروە كــە بەسـەر پۆڭەندەدا، لە سالى ۱۸۹۸ دا بارىيوە،

نوای نهم بهردهبارانه سهیره نزیکهی (۳) ههزار چارپه بهرد کوکراوه ته وه. ههروه ها له (۱۹) ی تهمووزی ۱۹۱۲ دا برانیکی و) له نزیک شاری (مقلبرقاد) له ولاته پهکگرتووه کانی نهمریکادا بارییوه، دوای بارانه که زیاتر له ههزار پارچه بهرد له پووبهری (مساحه) چوارکینزمه تر چوارگزشه دا کوکراوه ته وه کیشی گشتی شهم بهردانه (۲۰۸) کیلوگرام بووه، ههوه ها شهسته بارانیکی بهرده شاسمانی تری وا له (۲۳) ی کانونی یف می ۱۹۳۳ دا، بهسهر تاوچهی (نیشانوف) دا، له پهکیتی سرفیتدا، بارییوه، رووبهری ناوچهی باریینه که (۲۰) کیلومه تر چوارگزشه بوره و (۹۷) پارچه بهردی تیادا کوکراوه تهوه، که چوارگزشه بوره و (۹۷) پارچه بهردی تیادا کوکراوه تهوه، که کیشی گشتی بار (۵۰) کیلوگرام بوره.

بهرده ناسماني نهجى ييكهاتووه:

لیکزلینه ره نه روزهه ی شهر به رده ناسمانییه کنون و تازانه کراره که کهرتورنه ته سهرزهوی، به شیره یه گشتی وا ده کهرتورنه ته سهرزهوی، به شیره یه گشتی وا ده کهرتوره که نه به ردی قسل (کاریونات انکالسیوم — المجر الجیری — Stone و آله نرکسیدی مهگنیسیوم — magnesia و دوره م نرکسیدی سلیکون (سلیکا — Silica) نه گه ل تیکه لاریک نه نرکسیدی سلیکون (سلیکا — Silica) نه گه ل تیکه لاریک نه ناسن و نیکل چیکهاتوون، که میکیان ناسنیکی چاکیان تیدابوره و ماده یه کی شهرتویان تیادا نه نوزیوه ته وه که نه سه ر زهوی نموریزن دوری به جواریزنه وه:

۱)پۆل سایدیراتیهکان واته بهرده ناسمانییه ناسنینهکان (نیزك حدیدی - Siderites). نهم پؤله شهو جۆره بهردانه دهگریّتهره که له ۲۲٪ ناسن و له ۷٪ نیکل و گازی مایدروّجین و بریّکی زوّر کهم له کاریونیان تیادایه، نهمانه پیّشیان دهووتریّت بهرده نهستیرهکان (حجر دجمی).

۲) پقل به رده ثاسمانی یه به ردینه کان واته نیع قلیت (منسف النیسازك الحجریه أو الصفریه - Stony -

aerolite Qerolith--meteorite)، کسه به شدیده یکی گشدی له سلیکاتی تاسین و مهکنیسییم و شاهندیزم و کالیسترم و سنردیزم بینکهاتوون.

تەنبها ئىەم پۆلە لىلە ٩٠٪ ى ئىلەر بىلەردە ئاسمانىيانىلە دەگرىتەرە كە لەسەر زەرى كۆكرارنەتەرە، ئىلەم جۆرە پىنشى دەرترىت بەردە كەشىيەكان (الىجار الجويە).

به شدیده یه کشتی ده تواندین بلیدین کسه به رده ناسمانی یه کان له ۷۲٪ ناسن و له ۱٪ توکسجین و له ۱٪ نیکل و له ۵٪ سلیکون و له ۱٪ مه گنیسیوم و له ۱٪ له توخمه کانی ترییکهاتوون،

رادار Radar و نهستيرمي كشاو:

لهم دوایییه دا ده نگای راداریش خراوته سه ر لیستهی ناوی ده نگا نهستیره وانییه ههمه چوره کان، چونکه رادار گرنگییه کی زوری هه یه له مهیانی نهستیره ی کشاودا، جا لیره دا به کورتی باسی نهم مهوریه ده کهین:

وهکرو لـهرهپیش باسمان کرد، شهو روناکییهی که لـه شهستیردی کشسی که لـه شهستیردی کشساوه و دهچیته کهشسی زمویهود، له نهنجامی بهریهای کهوتنی تهنه تاسمانییهکه و گهردهکانی ههواوه بهیدادهبیت.

ئهم روناکیبهش دوبینه نیشانه یه بق شهو شهه پزله رادره اسه پزله رادره اسه و شهه پزله رادره اسه دوبینه دوبیان دوبینه که وتنیان دوبینه مخری ادریه است. که وتنیان دوبینه مخری ادریه و رودود دورده به دوبینه دارد (electrons) که له و تیشکانه و دورده به بن به مه مسهندیک و دورده به بن سه رودوی. و دوبینه و بن سه رودوی.

ئەمسەش دەزگساى رادارەكىسە شىسۆي ۋەرى دەگرىسىت و بەھۇپسەرە دەتورائرىس ناۋىچسەي تىشسكدانەۋەكە دەسسى ئىشسان

پکریّت.

هـهروهها بـههزی ئـهم دهنگا رادیقیییهوه تیپوانـهکانی توانیویانه، لهکاتی خقیدا، لهناوچهی تیشکدانهود، بکولنـهوه و گهنیك زانستی نهوتتریان دهست بکهویت که ههرگیز بـهچاو یـان

به دوزگا بینایییهکان (البهزه البصریه -- Optic inetruments) بهدهستیان ناکسهویّت، بهتاییسه تی لهبهرئهوهی که دوزگای رادار لهتوانایدا ههیه له رقرژیشدا و له خراپترین باری کهشیشدا ههر نیشی ختری بکات. ناخل چهند شهستهبارانی نهستیّرهی کشاو له رقرژدا (نی النهار) یان لهکاتی ههوردا رووی دابیّت و له کیس تروانهکان چووییّت و چهندهها زانستیش لهگهایاندا لهناوچووییّت؟

بهم نموونه به شگرنگی ده زگای رادار روون ده که بنه وه:

دوو زانای نوستورالی، به هنی ده زگایه کی بچووک وه

توانیویانه که (۲۳۰٤۳۳۳) نه سبتیرهی کشاو له ماوه ی

مانگیکدا، له ناوچه یه کی دیاری کراودا، له دورگهی نیوزیلاندا،

هه لژماریکه ن. هه ندی دره و شانه و هی نیوریاکی) نیریه ی شهم

نه ستیره کشاوانه ش له یله ی هه شته مدا بیوون، واته شه و هه نده ی که له سه روو و زه ی چاوی مری شه و هه.

ئالەمسەرە رادەي گرنگى ئىم دەزگايسەمان، لەمسەپانى زانىسارىي ئەسسىتىرەوانىدا بۆدەردەكسەرىت. يىسەكىك لىسە كالىسەكەكانى بۆشسايى (مركبە فچائىيە — Space craft) كە نىارى ئەپۆلۆ (Apollo) بورە دىياردەي سىوتانى تەنسە ئاسمانىيەكانى لىە كەشىي زەرىدا سىەلماندورە، بەرەي كىم لەكاتى گەرأنەرەبدا، لىە يەكىك لىە گەشتەكانىدا بىق مانگ، زرىكەي (دىرە — Sheild) دورچارى سىوتان بورە، وينسەي دىمەنى ئەم پارچە سىوتارانە لەزرىكىدا، لەلايەن فرۆكەيەكى چاردىرىكەرەرە، لەركاتەدا، گېرارە، دەتوانىي بالىيەن فرۆكەيەكى چاردىرىكەرەرە، لەركاتەدا، گېرارە، دەتوانىي بالىيەن فرۆكەيەكى دىمەنىگە دەستكرد.

سەرچاوە/

1-Lain Nicolson
Hamlyn all-colour paper backs
Astronomy // illustrated by: Gordon
Davies.(pages 73-74-75)

۲- الغربال ، محمد شفيق ، ، الموسوعة العربية الميسرة، عربى ، مؤسسة فراتكلين للطباعة والنشر القاهرة.

۳ النجم ، د. قياض و د. حميد مجول ، . قيزياء
 الجو والفضاء ، ج٢، علم الفلك بغداد ١٩٨١.

بۆنە عەترى يە خۆشەكان لە بەشە

بۆگەنەكانى ئەشى نەھەنگ دەردەھيتىرين

نهکیمان وای روون کردؤتهوه که هؤی دؤزینه ومی نهم پؤتانه بههؤی هال رمانی شوانهکانه وه بوومکه نهو گیاندارانه یان سهربریوه پؤ دؤزینه ومی سهرچاوهی پؤنه کان، دهشیات نهم پؤچوونه ببیته ههؤی گهرانه مومی کارگهکانی همانره پئن خؤشهکان بؤ سهرچاوه کؤنهکان، بؤ بهدهست هیفانی پؤنی خؤش له جیاتی شهو پؤتانهی که نیستا بهکاردهینتریت بهتاییمتی نهگهر نهو گیاندارانه بهناسانی و به همزان دمت بگهون.

فينتهرنيت

کویْدانه نافرهتی سک پر سالی ۲٫۵ ملیق

شيرهذؤره لهمردن رزكاردوكات

واشنتون : را یورتیک به نازناوی (بساری دایت نه جیهاندا) دوویساتی نسه وهی کردؤ تسه وه کسه وا دهشینت، مسالانه مسردن نسه عود — ۱۹۵ ملیسون شسع دخوره دوور بخرینته وه، نه جیهاندا ، فهگهر ژانسانی سکیر و دایکسان گرنگسی یزیشسکینتی یفویمتیان ین بدرنت.

هَدُرُوهُمْ أَرَا يَوْرَتَهُ كَهُ وَتَوَوِيهُ تِي (مَنْدَالْانَ رِزْكَارِئِكُ مِنْ)، بِهِ بِوَلْسَى جِيْرُلْسَ دايكانه وه، كه لسه روزي (٩) ي مسانگي فايسار وه لسه مهدنديك لسه ولاتسهكاني خُوْرِنُاوادا فاهدنگي بِوَ كِيْرا، يَيْوِيسَته لسه يالْ گُونَ بِيْدان و خَوْراك مِيْدائها، رُّسَان هَيْرِبِكَرَيْنَ، بِهِ تَابِيهُ تِي دايكان و وايسان لسن بِكَرِيْتْ كَمَهُ لَه لايسه تي دارايي يسهوه سهريه خَوْبَن، نَيْسَتَاكَه كَهَان دووسه يه كي (١٣٠) مايسؤن ته جيهاندا، يَيْنك دمويْلنن، بهرخونَدن نه كدوتون ته قاوتا بخانه كاندا.

هسه رومها را یورته کسه و توویسه تی (۹۰۰) ملیسون ژن ئسه ۴۰٪ ی هسه ژار ترینی دانیشتوانی نه جیهاندا ییک هیداوه، خهوانه ی که روزی به یهک دوار کهمتر دوارین. دوو یاتیشس کردوانسه وه کسه یغییسته ماوهیسان بدریتسن چسالاک پسن بولسه وهی هان نجیسان دهست بکه ویت و واپسان نسسی بکریت کسه به ناسسانی قسه رز و مربگسرن، هه رجدنده که نه مه یان نه هه ندیک و لاتدا قه دمغه یه.

ناماژهشی بؤنه وه کردووه که نمو ژنانه ی پیاره کزدهکه نه و همر نه خوراک و جل ویه دگ و فیرکردنی مندافه کانیانده خهرجی دهکسه ن. را پورته کسه داوای سه به ریرسیاری سیاسی و حکومه ته کان و رئیک راوه جیهانی یه کان کردووه که شمرکی زؤر اثر بکیشن بو یان پشتی کردن و گهشه بیندانی ژنان.

هەندىنك لەبەكارھىتنانەكانى ليزەر

لهبواري پزیشکیدا

و: سەيران عبدالرحمن

گرنگیی لیسیزهر روّژ لیسه نوای روّژ روو له زیاد برونسه ه به له به رچاو خستنی نه و نه دچامه باشانه ی له بواری ته کنه لوّژی و پزیشکی دا پیش که ش ده کریّت، ده توانریّت به کاریه پینریّت به شیّوه یه که خزمه تیّکی باش بیّ مروّق دابین بکات له ژیانی تاییه تی و گشتی دا هه ریه که به گریّره ی خیّی.

درای نه و هه موی سه رکه و تنه له به رچای و زورانه ی زاناگان له بواری ته کنه او ژی به ده ستیان هیناه به پشت به ستن به لیزه ره وه ۱ هه روه ها به باشی له بواری پزیشکی به کارهینراوه له چاره سه کردنی زور نه خوشی ترسناك و کوشنده دا وه کس چاره سه رکردنی وه ره هسی شدیر په نجه و گیرسانه وهی خوینبه ربوونی تونید که له نه ندامه هه ستیاره کانی له شدا رووده دات وه کی خوینبه و بوونی گورچیاه کان و جگه رو

به کارهینانی لیزمر له نه شته رگه ری چاودا :-

به کارهیّنانی لیزه رله نه شده رگه ریدا له سالانی رابردوردا پیشکه رتنیّکی دیاری به خوّیه و دیوه اله رکاته دا که به لگه ناشکراکان بو شه و سه رکه و تنه خیّرایه ی شه بواری پزیشکی دا به شیّره ی گشتی و نه شده رگه ری به شیّره یه کی تاییه تی روّر له دوای روّر زیاتر ده بیّت یه کیّك له به رکامیّنانه گرنگه کانی لیزه رله نه شده رگه ریدا (نه شده رگه ری چاو) ه . که لیزه ر به کارده هیّنریّت له به میّز کردن و چاکردنی به شه خراب بووه کانی چاو که ده بیّت هری کربوون له بینینداو هه ندیّك جار ده بیّت هری کویریه کی که م . وه له زانستدا زانراوه که چاو تورشی کرداری سیی) ده بیّت نه گهر به خیّرای و یه کسه ر نه خوّشه که کرداری نه شته رگه ری بی نه کریّت ده بیّته هری کویریوون.

هەندىك جـــار ئەشىتەرگەرى فاكتــەرى لاوەكــى بــەرەنجامى خراپى لەگەلدا دەبىت لەبەرئەرەى ئەگەر پەستانى ئار لــەچاودا زياد بكات دەگاتــه بۆرىــەكانى خويننو دەگۆرىـِـت بــەبى ئــەودى

خوین تیایدا مه تورتی، شهمه ش روزیه ی کات دهبیته هوی مردنی دهماره کانی چهاو، شهمه ش شهتیکی سروشتیه کهمردنی دهماره کانی چاو دهبیته هوی نابینایی و لهم باره دا ناتوانیت رویناکی هیچ ببینیت.

ریگ دوزراره تازهکان پشت بهلیزهر دهبهستن بیق چارەسەركردنى (ئاوى سىپى) بەبى ھىنچ كاراينەكى ياريدەدەر رەبەبى بەنابردنە بەر كبارى نەشتەرگەرى، ئەم رۆگەيە ببەرە دەئاسىرتت كىەخترا كاردەكاتىھ سىھر ئەخۆشىيەكەر لەگلەل تهوهشنا كبورت كردنسهومي كباشو مسهروهما كعمكردنسهومي تێچرونى خەرجى مادى، چارەسەركردن لسەم رێگەپسەدا بەئاراسىتەكردنى گورزىك لەلىزەر بىق پىللىورى چاق دەبىت بزندوهی کرنے زور بچورك بكاتبه روزی چار؛ تهمهش لهبری تەقىنسەرەي سىئوردار لسەر شىرىنىدا دادەئرىت، كەلىزەرەكسەي ئاراستەكرارە، دواي دروبارە برونەرەي ئاراستەكرىنى لىيزەر لەسەر ئەر چارە، ئەخۆشەكە ھەست بەرروناكى دەكات لەچارە نەخۆشەكەدا ئازارىكى دەرزى ئارنى كەمى ئەگسەلدا دەبىت لەركاتەدا لىيزەر بەرۇڭى خىۋى ھەستارە لەچارەسسەركردندار چارهکه دهگهریته وه سهرکاری بیشوری خوی بهبی تهوهی تهم جارهسه ركردته هينج كساريكي خسراب وبسه رهنجامي تسري جێهێۺتبێت بهپێچەوانەي كارى نەشتەرگەيەرە،

شایانی باسهٔ تاسانی کاری تیمارکردن لهم ریگهیه اپشت به پهنگی چان دهبهستیت، ژانستیانه سه لمینراویشه که پهنگی قساره یی ههه نگویشی تسخخ به تواناترین رهنگس له ههه لمرینی تیشکدا، به لام رهنگی شین که مترین توانای هه یه بستر هه لمرینی تیشک وهکانی تیشک وهکانی ترد ده خانه یه نیت بستر چاره سه رکردن له چای رهنگه کانی تردا.

لەپەكارەيتانەكانى لىزەر ئەبوارى نەشىتەرگەرى چاودا، پىكەود لكاندنىەدەر چەسىپاندنى تىقرى چاود كەلەرانەيسە

جيابووبيتهوه لهوشانانهى لهسموى جهسم بمووه تعويش لەئەنجامى پۆكدادانۆكى بەزەبر يان ھەندى لەر نەخرشىيانەي تووشى چاو دەبيت. ئيزەر ئەم كارەدا وەك سەرچاوەيەكى بمرزى كمرمى بمكارده هينريت كمده توانيت بمه بالتوزترين و درورترین جنگ دا گوزهر بکات. وه شهر جنگایسی خوی جاردسهر بكات بهبئ شهردي زيان بهشانه شورش شهبوره كاني دەرىرىشتى بگەيەنتىت، ئەمەش دەگەرتىتەرە بىق ئىەر توانايەي ليزهر لهكۆبوونهوه لهناو تېشكۆپەكداو ئەو تواناپەشىي كىه كۆنىترۆلى چۆرەي گورزە تېشىكەكە دەكات، لەكاتۆكدا ئىلەم ووردبينى دەويت لەگەل ئەمەشدا لىكاش ئىدنجامدانى ئىدم نەشتەرگەريە ئىلمېرى نەشىتەرگەرى زۆر رورد بەكاردەھېنرېت، بؤيبه شهم نهشتهرگهريه لـهرابردوودا كـاتێكى زۆرى دەخايـــاند بهجؤريك دهبوايه كهنهخؤشهكه لهبارى بيهؤش كردنس كشبتيدا بووایه، به لام نیستا دوای به کارهینانی لیزهر له نه نجامدانی شهم كاره وهك تهم جوّره نهشته رگه ريه به نازارو دريزخايه نانه نييه، ئەتوانرى لىەنار عيىادەي پزيشىكى ئەنجام بدرينت بەبئىئەرەي پٽِويسٽي بهبٽِهڙشکريني گشتي ههبٽِت،

وەلەلايەكىترەۋە ئەم چارەسەركردنانە كە لەكۆندا ئەدجام دەدرا بەرشانە ساغەكانىش دەكسەۋتورزىانى بىخدەگساند، بەلام لەكاتى بەكارەيتانى لىيزەردا بىق ئەنجامدانى ئىسەم نەشتەرگەريانە ئابىتە ھۆى روودانى ئەم زيانە، لەم دوايىيەدا لەيسەكىك لەنەخۆشسخانەكانى شسارى نىوپسۆرك نەشستەرگەرى

چاکردنی (گلینه)ی چاوی یهکیك لهنهخترشسهکان لهعیادهی پزیشکیك شهنجامدراو وهماوهی (۱۰) ده خوله کی خابساندو سهرکهویننیکی باشسی بهدهست هینا، شهنجامدانی شهم جوره نهشته رگهریه لهپیشدا نزیکهی یهك کاتژمیری ده خایاندو لهگه ل شهوه شدا دهبوره هی گرازیکی توند که وای لهپزیشکه کان ده کرد نه خوشه که بخه نه باری بیهزشکردنی گشتی یه وه.

ٹیزمر بهسالاچوان تهکویربوونی بیری رزگار دمکات

لهم مواییه دا هسه والی به کاره پنانه سه رسسو په پنه ره کانی لیزه ر زیادی کردووه ، هه والی لیزه ری به هیزی رزگار که رجی ی شه و هه واله شی گرته وه که خه ریکه شه فراندنی سه رسسو په پنه دینیته ئاراوه ، وه لیره دا بوار نیه باس و له و ئامیزانه بکه ین به پی ی شه و ئاماژانه ی که داه پنه رانی شامیری لیزه ر داویانه که نه پنی شه کانیان نه در کینرین ، ئامیره کانی لیزه ر به ردی کریستالی یا قوتی یه پان لووله ی شوی شه ی پرکسراوی گازی به وشه یی برکسراوی گازی به وشه یی شه م تاقی کردنه وائه له و لاته یه کگرتوه کاندای به وشه ی بین سالیک بر سال و نیو ده بیت ، که پیویسته چه ند مانگیکی پیش سالیک بر سال و نیو ده بیت ، که پیویسته چه ند مانگیکی شه درس به رده وام بیت ، بادو و سال یا زیاتر بیت . که چی شه و شه دول ته دول در بیت ، که چی شه و شه داده یک دول در ایک در در بیت ، بادو و سال یا زیاتر بیت . که چی شه و شه دول در ایک در ای

به لام نایا کوربوونی بیری خاتی چیبه ؟ شهی لیزه ر چاتن بدقى دەلىرى بسيرانى لسى دەرباز بكسات؟ ئسەم نەختىشىيە له نینگلیزیدا به SMD ناودهبریت که کورتکراوهی (Senile (Macular Degeneration) بەماناي شىپبورنەرەر خىراپ بىرون، وهكو ههر ئەندامنكى ترى لەشى بەسالاچوان كەتروشى دەبن. ئەم نەخۇشىيە تووشى خودى (ماكيولا) دەبيّت كەبەشــيّكى بچووك گرنگى تۆرى چاوه، بچووك بەئەندازدى دەنكە تۆكى کەنزیکەی پینے یەکی گرییەك دەبیت. ماكيولا زور گرنگ لەبەرئەرەي كۆنىترۆلى مەلبسەندى بىنسىن (Central vision) دەكات ھەروەھا گرنگە ئەبەرئەرەي لابينايى (بينينى تەنىشت) ناشىاريتەرە، ھەررەھا كۆنىترۆڭى دەمارە ھەسىتيارەكانى چاق دەكات ئەم ئەخۇشىيە (SMD) بىەنون قۇناغدا تىدەپسەرىت،، لەسسەرەتادا (وشسكە) ۋە ئسەم ئەخۇشىيە زۇر بىلارە، بسەلام نهخوشس لسهم قوناغسه باكاتسه كاسستى كويريسوون تهنسها تێڮچورن و لاوازي تووشي چاو دهبێت دواي چورنه تهمهنهوه، تروشبرواني ئهم نهخرشيه لهقوناغي يهكهمدا يهكيان ناكهويت

و دەستەرسان ئابن بەلگو زۆريەيان توائساى خويندنسەرەيان دەمينىيە.

بەرەى كەكرىربورنى پىيرى لەپپدا ئاپەت بەلكى بەچەند قىزناغىك دىت، رەك ئەرەى ھەل بىر ئەخىرشەكە برەخسىينىت كەكار بىر رزگاركردنى چاوى بكات پىش ئەرەى لەدەسىتى دەربچىت نىشانەكانى ئەم ئەخىشىيە بەئاشىكرا دەردەكەرىت بەردەرام دەبىت بىرمارەيەكى كاتى كەئەمەش رەك زەنگىكى ورياكەرەرەى پىش كات رايە. لەگرنگترىن نىشانەكانى ئەرەپە كەنەخىرش ھىللە راستەكان رەك چەمارەر خواروخىچ دەبىنىت، ھەررەھا بازنەر يارچەى ئىر لەبەرچارىدا لار دىئرە.

باشتر وایه گرنگی شهم نیشانانه بهبی دواکه وتن بزانریت، نه خوش بپشکتریّت تا نه خوشیه کهی ده ستنیشان بکریّت، نه خوش بپشکانی دور هه فته دا دوای ده رکه وتنی نیشانه کانی زور نه نجام نه دریّت، شه وا چاره سه ری کویربوونی پیری به تیشکی لیزه رهیچ سودیّکی چاوه روانکراو به دهست ناهبّنی هه تاکر لهم باره شدا لیزه رچاره سه ری له ۲۸٪ ی حاله ته کان زیاتر مسؤگه ر ناکات، وه شهم ریّزه به کهم شکات بی حاله ته کانی زیاتر به سه ده ده دورک و تنیشانه کانی تیپه ریبیت به بین نه وه ی چاره سه ر ده رک و تنیشانه کانی تیپه ریبیت به بین شهوی چاره سه ر کرابیّت به م

ليزهر تيشكيكي چارەسەركەرە:-

لیزهر لهسالی ۱۹۹۰ دوزراره شهوه، له رکاته و هه داران که س به مزیه و چاره سه کراره، وه له جیهاندا هیچ شهکنیکنکی نه شته رگه ری تازه نیه که بوونی ختی خیرا بسه لمینیت و ه ك نه شته رگه ری به لیزه ر

(Albatio retinea) لەپشت ئەم زارارە لاتىنىيە خراپترىن جېزرى نەخۆشىيەكانى چىار خىزى ھەشىاردارە، كەئىەرىش جېزرى نەخۆشىيەكانى چىار خىزى ھەشىاردارە، كەئىەرىش جېزارى دوارەى نىارەرەى چىلار كە(٢٠ساڵ) لەمەرپىش ئەنجامەكانى ئەم نەخۆشىيە كويرىرونى قىزناغى بورە كەبەمىچ شىيرەيەك چارەسەرى ئەبورە لەسالى (Gerhard Meyel) كەنلوى (Schwicherath پرىشىكى چارەسەرى ئەم نەخۆشىيە ئۆزىنەرەيسەكى تازەر چاك بۆ چارەسەرى ئەم نەخۆشىيە، ئەرىش لكاندنى تۆرە

به لام دوای دورینه و هی لیزه را له سالی ۱۹۹۰ رشه محاله گوراه له به در به دو له خالیکی گوراه له به در به دو له خالیکی بچروکده که نزیکه ی پینج یه کی شهباره ی تیفیکی ئاسایی ده بور و به واتایه کی رور در کهگورزیکی زور بچووك له م رووناکیه له توانایدا وینه ی نه بوره که ته نها خالی نه خوشیه که چاره سه رد ده کاش به مه ش توری چاو به ساغی ده مینینته و ه.

لهسائی ۱۹۷۰دا دوای ۱۰سسال لهدروست کردنی یه کسه م شامیزی لیزه ر له سه ر ده ستی فیزیاویی شهمریکی له نیویی و شامیزی لیزیا المنوری المنوری شهمریکار شهوروپا توانیان کار به م شامیزه بکه ن شیمی و شهریش چاره سه رکردنی شم نه خوشیه به لیزه ر (Alibatio Retinea) بوته کاریکی روتینی و هه زاران که سی له کویریوون رزگار کردویه.

ربورناکی دەرپەربو ئەليزەر ئەشتۆرەي تېشكتكى دريّژي يەك شەپۆلى داييە بەپتچەواتەى روونىاكى ئاسىايى، چارەسبەركردن بەلىزەر تەنھا بەنەخۇشىيەكانى چاۋەۋە نارەسىتېتەرە، بەلكو هەرودھا وەرەمەكاتى دەماشى مرۆفيىش چارەسەر دەكسات. بسهپى ووتسەي ئەشستەركارىكى مېشسك دكتىزر (Micheal Edward) ئەستان قرانسىيىسىكى ئەستەر چارەستەركردن بىەلىرەر (شیوازیکی) چاك جیده هیالی که به لگهیم بی رادهی بیوای (پزیشککان): (چارەسسەرگرین بسەلیزەر ئەھالەتسەكانى نهخوضي دياريكراودا لايهني باشهى بهبه راوردكردن بهريكه ناسىراوەكانىترى نەشىستەرگەرى كەئسەرىش نەخۆشسيەكانى دەماخت بەتسەوارەتى لادەپسات وەنساھىلىت جسارىكى دى ستهرهه لبداته وه وه والتناسع ودي كه لهمسه ندئ له نه طسته ركه ريه ئاساييەكاندا روودەدات). دكتۆر (Ed-wards) ئاميْرى (Argon Laser co₂) به کارده هیننیت که بهوه جیاده کریت، و ورزه به کی نټري هەيسە دەتوانٽست بسەھۆي داخ كردنسەر، ھسەر خويندبه ربووبنيكي ددماخ بودستينيت ههروهها خانهكاني ودرهم دەفسەرتىنىت وەشسوينى ئازارەكسان لسەمقىدا بەتسەوارەتى

هـ، روه ما نهخترشـــى گويتــى بترمــاره (Otaskere) بـه ليزهر چارســه رده کريّت کــه ۹۰ الى ئــه و نهخترشــانه ى تووشـــى ئــه م نهخترشيه بودن چاك بوونه ته رده ، پسپترى ئه م نهخترشيه دکتتر (Randey Pentins) هه مهروه ما ودردمــى بـترى هــه وا بـه ليزدر چارهســه رده كريّت، يـه لام پيتريســته باســى ئــه ودش بكــه ين كــچارهســه ركرين به ليزدر (CO) بهره نه نجامى خراپيشى هه يه كه ئيريش ئه مانه ن:-

۱-همندیک جار ماوهی برین لهنامیرهکهدا دریژه دهکیند. یت بز نووجاری سیخجار که شهم ماوهیه دریژشره لهنهشتهرگهری کارهبایی بههوی سنورداری تیپهرپروزنی لیزهر لهقولاییدا.

۳۳ مەندىت جار و ئەھەندى حالەتى ئەشتەرگەرىدا پىويست بەگراسىنەردى ئىزدر دەكات بەھزى ئارىنەى رورناكى دەردود ئەمەش دەبىت ھۆى رونىرنى رزدى تىشكى زىر سور.

۳[—] پێویسته لهسهر څهو پسپۆرانهی ئیش بـه ثامێری لـیزهر دهکهن دهستو چاویـان دابپزشــن بــــــ پاراســـتنی لهســـوتان کهثهمهش فهوتاندنی گهورهی لهکهل دهبێت.

٤- ئاميري ليزدر زور گرانه.

به کارهیّنانی السیزهر امهارهسه رکردنی روق برونسی خریّنبه رهکاندا

دیاره نهونهی فیلمی (جهنگی نهستیرهکانیان) بینیروه، دیمه نی شه و شهه ده خیالاویسه زمرهرمه ندانسه یان لسه بیره که رووداوهکانی له فاو تاسمسانی ده رهوه دا روویداوه لمیزه ری توینسه رموه ی له ناویسه ری تینیا به کارها تووه. نسه م جهنگ تاسمانی ده اها تووییه شهامی بسیری نسه وی دا به یسه کیك ناسمانی پزیشکی که تویژه رهوه یه له زانگزی (کالیفررنیا)ی شهریکی، لمیزه ربه کاریه پیتیت بی سه و سوتاندنی یان نه مانی

چەرىكىيسە ئىشستومكان لسەنار خو<u>ت</u>نىسەرە رەق بورمكساندا كەلەرانەيە بىيتە ھۆي جەلتەي بكور.

نسهم زانایسه کسه ناری (د.گساریت لی)یسه و ماموسستای بساریده دهری پزیشسکی به لسه کولیژی (دافیسس) لسه زانکوی کالیفورنیا، سه رچاوه به کی لیزه ری پسه ره پذر که پینکها تو و به تهدسته ره بسان بوریه کی زور باریکی ده رزیله بی که تیره که ی (لسه ۲ ملم) کسه ترو ده چیت خرینه و رهکانسه و بورسه بورسی به نیشتری هکان نه میآیت.

نه مریکه یه سه رکه وننیکی گهور دو هسه رکزمه اید که در دوره هسه رکزمه اید که رویشك و مهیمونی زیندوو تساقی کرد دود شه و خزرا کانسه ی دورخوارد دان که ریزد دید رخوارد دان که ریزد دید رخوارد دان که ریزد دید و خاره سه کرد دود که نمویشی دال به ایم شهم شاقی کرد دود کرد نه دودی نه سه ر نه خوشی زیندوو نه کرد چونکه پیویستی کرد نه و دید دود چونکه پیویستی به یه ریزدان و قال بوونه ی زیاند و دید.

زانای ناوبراو تهنجامی تاقیکردنه وه سه ره تابیه کانی خسته به درده م زانا پزیشکی یه کانی نصحته به درده م زانا پزیشکی یه کان له کتربورنه وهی سالانه دا کساس کترمه آلای شهمریکی له شاری دالاس له ویلایه تی تهکساس گرتبوویان له ویدا گهشبینی ختری نیشاندا به وه می سالاله بان دوسال ناخایه نی تا به کاره پنانی لیزه رله تاقیکردنه وه ی سه ره کیه کانوای می گرانی خوینه یک تروشی که تروشی ره قرینه پنه ره کان برون.

نه وه ی جی یاسه زانگی کالیفزرنیا داوای ترمارگردنی مافی داهننانی می باسه زانگی کالیفزرنیا داوای ترمارگردنی مافی داهننانی می دکتور (گاریت ای) پیش کهش کرد، همروها پیماننامه به کی امگه آل کومپانیای (ترایمیدایسن)ی شهمریکی تاییه تصدند الدروست کردنی شامیری پزیشکی دا مورک در نامیسه آله اسان ایسان المیره که به الیزرسکوب) ناوده بریت، تیستا کومپانیاکه یه کهم شامیری که به الیزرسکوب) ناوده به برهه مهیناوه که نزیکه ی نیسو ملیتون دولاری تیجروه هه روه ها خه ریکی به رهه مهینانی پینی نامیری تریشن.

لەپنكەاتەي ئەورنەي يەكسەمى ئامترەكسە بۆرىيسەكى نۆر باریکی تیدایه کهتیرهکهی کهمتره له(۳ملم) وه سنی شهکنیکی تيدا كزبرتهوه: تهكنيكي ريشاله كاني بينين، تيشكي ليزهر، قەستەرەي دڵ ئەم ئامێرە ئالْوْرە وورىكارە سىي ئىشى جياي هەيە يەكەمجار چەوريە ئىشتورەكانى ئار خوينبەرەكە ئەدات بەر پزىسكى زۇر بچوك لەرووناكى تىشكى لىزەرق شەم پزىسك دەتواننېت ئەم پزيسىكە رووناكيى بگەيەنېت شوپنى مەبەست لهناو خوينبه رهكه دا به مقى ريطسالى بينيشى و وردكساره وه، وهكساتيك چەورىيــە ئىيشستورەكان سسوتىتىرا دەتولنرىيّــت ئــــەر باشماوهو بارجه ووردانهى لهكردارى سوتانهكه ماودتهوه به مزی (ریشالی کلوری سیههمه ده) هدلبدژید. دکتور (لی) ئومندى وايه كەپزىشكەكان بتوانن لەداھاتوويەكى نزيكدا شەم ئامېرە بىق چارەسسەرى ئىمو خوينېسارە زۆر ووردانسەي كىم لهدهوری دالو دهماخدان و تووشی روق بوون و گیران بوون بهكاربهينن بقنهوهى رئ لهروودلني جهالتهى خوينى مهترسيدار

سەرنج: ئەگۇۋارى (علوم) دود كراود بەكوردى

توخمه دهگمهنهکان لهخاکدا

داتا محمد

بىق جىن بەجىن كىلىدە قىسسىق ئۆرىيەكانى رووەك، بەتايبەتى رۆشنەپىكەاتن Photosyntheses، رووەك پىرىستى بەكۆمەڭ توخمىتكى گرنگ ھەيە، كەدەبىت ئەخاكدا بىن، ئەسالى (١٨٤٠)ەوە ئىمەم توخمانىيە نىلونراون بىلە ئوخمىلە چالاكسە پىرىستەكان" يا" توخمە گەورەكان". كەرووەكزانى كلاسىيكى بە(١٠) توخمىيان دادەنىت و بريتسىن لىمكاريۆن، ئۆكسىجىن، مەلىدرۆجىن، ئايستروجىن، قىسىقىر، پۆتاسسىقىم، كالسىسىقىم، مەگنسىقىم، گۆگردو ئاسىن" بەلام توخمەكانى دىكە كەلەلاپەن بىردۆزە كلاسىكىمكەوە وا دائراون كەمىچ بايەختىكىان نىه.

بسه لام لسه پاشماره ی

سسوتاندنی روره کسه و

ده رکسه و توه ، (واتسه

خزله میشه که ی) جگه له و (۱۰)

توخمه ی سهره وه گسه لیک

توخمی دیکه ی تیدایه ، به لام

بسه بری زلار کسه م، وه ك

مس، تزتیا ، زهرنیخ ، تیتانیقم،

بزریزن ، و هی دیکهش.

لیستی نهم توخمانه لهگه آل پهرهستهندن ریگاکستانی شیکردنهوه روّد فیراوان بیوو. لهستاتی (۱۹۹۷)وه بیهموّی قوتابخانهی (ج. براترانیت)هوه دهربارهی کشتوکاتی رووهگه ناویهکان، دهستکراوه بهو

کارانــهی کهبایـهخی ثــهم توخمانـــه دهردهخــهن؛ کــهرووهك و گیانهوهر، بری زوّر کهم لهم توخمانه بهسیانه.

لەبەرئە ، پىسان دەرترىت توخمە ووردەكان، يا دوگمەنەكان بان جىمارەكان.

جاران، دۆزىندەرەى بايەخى توخمە دەگمەنەكان ئاسان ئەبور، بەمۆى پېس برونى گېرادەكانى خۆراكەرە، كە بىق چاندىنى بەروپيورەيە ئارىييەكان بەكاردەمات، ھەروەما پېش بورىنى قاپو قاچاغە كانزار شوشەييەكان، ئەمە چگە ئەدەست كورتى و بېتوانايى رېگاكانى شىپكرىنەرە كە ئەر كاتانىه مەكاردەماتن.

برّنه وه ی کرداره کانی په رهدان و به رهه م هینانی کشتوکالی خولگه ی ته واوی خرّی و مربگریّت، پیّریسته ترّرینه وه ی ته واو له سه ر بایه خی نه م توخمانه بکریّت،

اسه مسالانه ی بوایسیدا، بسه مسالانه ی بوایسیدا، بسه کارهیّنانی ترخمسه ده مسالانه ی بنسه پهتی بسه پهتی بنسه به و رایسسه ی کهمه لبسه نده رایسته کانی ترژینه و ۱ کورنانیکیان ده ریاره ی راستی بایسه خی شهم ترخمانسه بایسه خی شهم ترخمانسه به کارهیّنانی له کشستوکالدا

كەمى ترخمە دەگمەنمەكان، يا زۆرپورنيان لەئاسىتى پۆرسىست، تەنائىسەت لەركاتانەش كەترخمە چالاكە سەرەكبەكانىشسىيان تۆسدا

زۇرە، دەبىتە ھۆى زيانىكى گەررە ئەبەرھەم ھىنانى رورەكى و گيائسەرەرى و زيسان بەتەندورسىتى مىرۇڭ دەگەيسەنىت. تاقىكردنلەرەكان دەريان خساتوە كە ئەم توخمە دەگمەنانلە رۆلىكى فسىزلۇرى گرنگيان ئەلەشە زىندوەكاندا ھەيە. رۆڭە سەرەكيەكانىشىيان بريتىيە لەرەي كەدەبنىە بەشىپك لەئەنزىمەكان، ياراسىتەرخى خۆيان رەك ھۆكتارى يىارىدەدەر، دەچنە ئار كارلىكەكانەرە.

تا ئیستاش توژین و مکان همر به رده وامن بونه و می رولی ت مواوی هم ریده و کارلیکا ت و کارلیکا موریه کریت و می دور به درده استرده از تیکی کارلیکات و کارک و کارلیکات و کارک و کارلیکات و کارل

لەخشىتەكەدا دەردەكەرىت كەبرى توخمى دەگمەنسەكان لەتوپىكى زەرىدا زۆر كەمن، لەگەل ئەرەشدا بايەخىكى زۆريان لەيەرمەمە كشتوكالىكاندا مەيە

زيانهكاني كهمي ئهم توخمانه

لهگه آن شه و ه تورتنه وانسه ی ده ریساره ی توخمسه ده گهه نسه کان کسراون و نویسن کسه چی هسه موویان و بساس له پیویستی یه رقره کانی شهم توخمانه و کاره فسیق او ایمانه در که در ده که ن در که در در کاره در و مرزه پیشدا ده که ن .

ئاسن:

ئاسن (لهگه ل نه وه ی له تو یکلی زه وی دا، به توخمیکی گهوره داده نریّت، به لام به پری به بود نی له شانه ی رووه کی دا، به توخمه ده گمه نه کان داده نریّت و ده چیّت پیکهات ی نه نزیم کانی نوکساندن و که مکردن و هو بایه خیّکی نوریشی له دروست کردنی کلوروفیل دا هه یه به هه ر له به رئه مه شه که که م بووشی ده بیّت هی زور دبووشی گه لاکانی.

نیشانه کانی که می ئاسن له زهوی به پیسه کاندا به باشی ده رده که و پّت، چونکه شهم زه ریانه ، شهو ناسنه ی تیایاندایه له شیّوه ی خوییه کانی ناسنیك دایه که توانای توانه و هیان که مه ، به زیّری نیشان کانی که می ناسن له میّو، سیّو، هه رمی، قیّخ، و شهر سه وزانه ی که له خاکه پیسه کاندا ده بینریّت.

ثهر رودکانه ی که که می ئاسنیان تیداییه ، ده توانریت بریده گیراوه ی گزگرداتی ئاسنیز بکریته خاکه که یه وه ، به تیگیای ۲۰۰ گرام بی همر دره ختیک له دره خته کانی میوه ، یا پرژاندنی به شیره یه ی گیراوه ی گزگرداتی ئاسنیز (به خه سنی ۲۰٬۰) ، هه روه ها ده توانریت ، چاره سه ری ثه م که می ئاسنه به وه یکریت که له پرتگای ده رزییه وه گیراوه ی ستراتی ئاسن (خه ستی بکریت که له پرتگای ده رزییه وه اگیراوه ی ستراتی ئاسن (خه ستی باره ته به یک که تیره کانیان ۲۰٬۰ ملم ده بیت له قعد و لاسکی روه که که دا له کاتی سوری سربوونی رووه که که بکریته ناوی . ثه شتوانریت بیت شهم چاره سه ره ، هه ندیک بزمار دریژی دابکو تریت به قه دی رووه که که دا به تیگرای ۲۰٬۰۰ بزمار ، دریژی هه ریه که در دره ختیک .

ئەنزىمو قىتامىنەكان

مەنگەنىز (Mn)، زۆر چالاكاتە بەشىدارى لەكارىزۆرىسەى ئەنزىمو قىتامىندەكاندا دەكساتە رۆلتكىي گرنگى لەكردارى رۆشىنە پىككەاتئار كردارەكسانى ئۆكسساندن لىكردىشە ھەسە ھەسەروەھا رۆلتكسى گرنگىي لەھەناسىسەدان مىتسابۆلىزمى درانۇكسىدى كارىۆن، پرۆتىنى (قىتامىن)ىش دا ھەيە.

نیشانه کانی کهمی مهنگهنیز، به شیره یه کی تایبهتی له زهریه کلسییه کان، یان گلییه کاندا دهرده که ویّت که تیایاندا مهنگه نیزه کلسییه کان، یان گلییه کاندا دهرده که ویّت که تیایاندا مهنگه نیزه که فراره ی ترشیتی مهنگه نیز به زیری له و کانانه دا دهرده که ویّت که فراره ی ترشیتی خاکه که (PH) ۱٫۵ یان زیاتر بیّت. که می یه کهی ده بیّته، میری که مبرونه وهی گهشه ی، له گه ل دهرکه وتنی ههندی په له یه ده یک یه که دوبین و سه ویژی کال له سه در گه لاکانی، که له پاشیدا گهوره ده پی ده نیّد دوبین و رهنگهان ده بیّته خاکیه کی کال، هه روه ها کهمی مهنگهنیز ده یک دوری ها داری هارش و

زەردىبوون، لەپوڭكەدا دەبئت، ھىۋى ئەخۇشىي زەردىبورنى مەنگەنىزى، و لەقامىشى شەكردا دەبئتە مۇي لارەشەي باھالا.

ده توآنریّت به سه رکه می مه نگه نیزدا زال بین، به وه ی که گذگرداتی مه نگه نیز به تیکرای ۲۰-۳ کیلؤگرام بی هه ر در نمین به کاریّت واته بکریّته خاکه که ره، بان ده توانریّت بکریّته نال پهینه که وه، بان به شه سه وزه کانی روه که که گریاه می گرگرداتی مه نگه نیزیان پیره بکریّت (به خه سستی گرداری و له زهویه تفته کاندا پیره کردشی مه نگه نیز به خاک که وه چاره سه ری ته می که می یه ی ده کات.

Cu Alle

هه رچی مسیشه، شهوا روآیکی بالای ههیه لهکردارهکانی توکساندن و ایکردنه و دا که لهناه خانهی رووهکدا روو دهدهن و

دهچیّته پیکهاتهی زوریهی ئەنزیمه گرنگهکانهوه و کار له گریانکارییهکانی کاریژهیدرهیت و پروّتیندا دهکات، همورهها کرداری همناسهدان زیماد دهکمات و بهرگری رووهکهکه دژی ئهخوشیهکانی کهروو زیاد دهکات.

نیشانه کانی که می مس به زوری (له خاکی په بناوی دا ده رده که ویژه که در ده که در هما له در ده که روزه که در خاکانه که ریژه یه کی زور خویده کانی ناسنوری تیدایه.

نیشانهکانی کهمی مس بهپیّی جوّری روهکهکان دهگرپیّت. پهگهنمه شامیدا دهبیّته هـوّی رون کرنـی رهنگـی گـه لاّ سـهرزه نویّیهکان، لهگهل روشك برونه وهی کوتایی گهلاکان.

نەتەماتەشدا، دەبىت ھۆى كورتى بىالايى و لولخواردنى گەلاكان ورەنگى سەوزى گەلاكان مەيلەوشىن دەبىن لەھەندىك روەكدا دەبىت ھۆى نەخۆشى ئەكزانسىما.

دەتوانریت چارەسەری كەمی مس بە پیوەكردنی گزگرداتی مسەوھ بكریت بەتیگرای ۵۰-۱۰۰كگم بىق ھسەر دۆنمینىك بىنا بەپرژاندنی گیراوەی بوردو یا گیراوەكانی دیكەی مس،

بۆرۈن (Br)

هەرچى بۆرۆنىشە، پەيرەندى بەكردارەكانى ئۆكساندن و كەم كردنەرەى ھەيەر دەررىكى بالاشى لە پسەرت كردنى شانە ررەكيەكاندا ھەيسە، بەتاببەتى رەگ، بەمادە خۆراكىيە ئامادە كرارەكان و تۆكسېن.

مدروهها بسترون روّلی لده کردارهکسانی توزمستری و شاورترکردن Hydration ، (پارت کردئی ملّه ی پلازمای خانبه ریندوهکان، ثای دا ههیه .

نیشانهکانی کهمی لهبهروپومنکهوه بحق یه کنکی دی جیاوازه، به لام بهشیوه به کی گشتی، نیشانهکانی کهمی له پنشدا، له سهر به شه نوییه دهرچوهکانی وه ک گه لا و رهگ ده ددده که وی که از ایس هاتوچوی له به شینکه و بستر به شدیکی دی رووه که که.

له و نهخوشیانهی که می بورون دروستی ده کات نهخوشی تهدوره است. ده کات نهخوشی ته به دوره است. المحدوری ناوه و به نهخوشی دانه قاوه بی که دورون نهخوشی دانه قاوه بی Brown heart

منی دەرکەرتنی نیشانەكانی كەمی باقرون لەھەندىك زەرىدا دەگەرىتەرە بۇ شتنەرەى خوييەكانى بۇرۇن تيابدا؛ يا بەھى ئەرەى كىم ئىمم توخمە بەشلىرەپەك لەزەريەكدا جىگىربوم كە بۇ مۇين ئاسان نيە.

تاقیکردنه وه کان روونیان کردوته و که شه و بورونه ی به که گی و بورونه ی به که گی مرین دیت له و روزیه ی PH یان له ۱٫۵ زیاتره، روی که من چاره سه ری شه که میه به وه ده کریت که شه و دهویانه، بورونیان به شیره ی بوراکس Borax به تیکرایی ۵–۱ ککم بو هم دونمین پیوه بحریت یا گیراوه ی بورون به خه ستی ۲٫۰٪ یان بیوه بیرویندیت.

لەھەندىك زەوىدا؛ بۇرۇن بەشلىق دەھىر بىق ھەندىك رورەك ھەن؛ وەك ئۆرىسەى زەويسەكانى ئارچىلە ورشسەكەكان،

یاسویرهکان، متری نهمهش نه وه به که نهو ناویتانه ی بترونیان تیدایه، نزیك رووی زهوی كردهبنه وهو به متری به ردهوامی كاری به هه آم بوونه وه خهست دهبنه وه.

ئارى ئاردىرى لەزۇريەى زەريەكاندا بەياشىترىن سەرچارەى
بۆرۈنىى خىاك دادەنرىت (ئىم راسىتيە واى لىم ھىمندىك
لەدەوللەتەكان كردوە كە جۆرى ئەر ئارەي بىر ئاردىرى بەكارى
دەھىنىن بەپىى بىرى توخمى ووردەكانمود دىيارى بكەن،
بەتابىيەتى بۆرۈن، ھەررەك لىمىلاركرارەي "ئالو و رىنگى"دا
ھاتوە، كەرىكخرارى خۆراكو كشتوكالى نىر دەولەتى (FAO)
دەرى دەكات.

مولييدينوم Mo

مولیبیدینومیش زور پیریسته بی کارهکانی میتابولیزمی نایستریمین لمه پوهکدا، همهروهها پیویسته بی چهسسپاندنی نایستریمینی همهوا، بمهوی بهکتریای گریکان و بهکتریای نایتریجینه و Azotobacter، جگه لهمانهش کار دهکاته سمو دروستبونی ترشه تهمینیهکان و پروتینهکان و روایتکی گهورهشی له چالاکیی بهکارهینانی نایتریجین دا له پوهکدا، ههیه.

جیاوازی شم توخمه لهگه آن توخمه کانی بیکه با ته وه په ه که شه م نیشانه کانی که می نه زهویه ترشه کاندا ده رده که و پیت و نیشانه کانیشی روز له نیشانه ی که می ناید تر قبوین ده چیست و چرنکه گه آلاکان زه رد ده بین و گه شه یان دوا ده که مویت و له روه که پاتله بیه کانیشد او دوست بوونی گری ی به کتریای دواده که ویت یا هم و دروست نابیت.

دەترانریت، چارەسەرى كەمى مولىبدنىوم بەرە بكریّت كە بەشسیّرەى مولىبداتى سىقدىقم يائۆكسىيدى مولىبدنىسقىم و بەریّق دەسیّرەى مولىبداتى سىقدىقى بەریّقت بەرەردە، يان بەشیّرەى مۆلىبداتى شامۆنىقى بەخەسىتى بەشیّرەى مۆلىبداتى شامۆنىقى بەخەسىتى بەرىّسىنىتى بېرىرّسىنىتى ئەرومكىمكان، ئىسەر زەريانسەش كەترىشىن دەترانرىست ئىسارى قىسىل بكرىّستە خاكەكسەرە بۆرىسەرەى تىشىتىدەكى ھامكىش بكات.

هارچی ترخمه کانی دیکه شه، تا تیست تزرینه وهکان به رده رامن بق ده رخستنی رقالی راسته قینه یان له کرداره فسر افزیه کانی نار خانه ی زیندوودا.

بق رهخساندنی باری گرنجاو بسق روهك، پیّریسته شهم توخمانه بسه بری تسه وای لسه خاکدا مهیسه، مسهر که مییسه ک سا زوریونیّکیان له سنوری دیاریکراری خوّیان دهبیّته هوّی که می با ژه هراوی بوون پیّیان، له زوریهی ثه و کاتانه شدا ثه ویاره دهبیّت هرّی تیّکچرونی دروستی گیانه وه رو مروّف.

له: الدكتور حسون شلش:

"العناصر النادره في التربه" الثورة الزراعية 20، ودركم اوه. الثورة الزراعية/ عدد/20

وهركيراوه

تیلومیریز وا لهخانه کان ده کات به پاترس یه کس سیدرس ئیش بکات!

شادان ئەبوبەكر ئەھمەد

لەدواي ھەولىكى زۇر زاناكان ھۆرمۆنى بەرگرى پېرىيان دۆزىيەرە،

پهردهوام بونی دابه شبوری خانه واته به ددهوام بونی که دجی به لام رمه ترسی) به توش بون به شیریه نجه زیاد دهکات....... پیربون له ناو خانه کافهوه دهست پیده کات خانه یه کی مرقلی پیرده کیات دایسه ش بونی له ۵۰ شا ۱۰۰ جار بونی سی مدروست جار بونی که وره تریت تا دوست بکات به دروست

کردنی پرقتین به پیگایسه ك کسه جیاوازییت له پیشستر. زود له راگه یاندنه کان لهم سالانه ی بوایدا هسه والی گه پشستنی به در زینسه وهی ریگایسه ك بست و مستاندنی میكانیزمی پیربون له له شدا. نایا راستی پیربون نایا راستی پیربون نایا هریه ك همیشه له روی بایز لوژییه و چیبیت؟ به گسه دی مانسه وه له ریگسه ی دهست تی و دردانی میكانیزمی به گسه دی مانسه وه له ریگسه ی دهست تی و دردانی میكانیزمی ده سه به شانی خانه ؟

هدردور زانای شدمریکی (وودرینج رایی)و(جیری شای) پپرژهیدگی جینیان لدان

خانه یه کی مرقدا نه نجام دا، له ناه خانه که دا جینیکیان چاند که به رپرس بو له دروست کردنی مقرمق نیک به ناوی (تیلومیریز). نهم کارهشیان له ده ره وی که شی مرقه که کرد. نه و خانه په ش له رجقره بوو که بق (۲۰ جار) پیش نه وه ی پیریبی به شیده یه کی سروشتی دابه ش ده بیت، نه و دووزانایه سه رنجیاندا که شه و خانه یه دابه ش بو بق زیاتر له ۳۰۰ جار بی نه وهی نیشانه ی هیلاك بون یان سه ره تای له کارکه و تنی پیوه دیار بیت.

شای ده لیّت: لهگه ل تیلومیریز دفانه وه ک شهره وایه کهبه پاتریه کی سیحری فیش بکات.

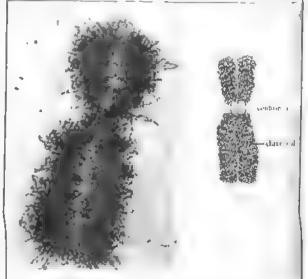
پريون يان شير په نجه :

لُهُ مَانَ كَاتَدَا پِسَـيْزِراني كَرْمَپائياى جَبِيرُوم كَرْرِيْرَدُويِسْنَ ئەكالىغورنيا تاقىكردنەرەيەكى ئەرشىيْدەيەيان ئەسـەر تــۆرە خانەي مرزف كرد، گەيشتنە ھــەمان ئەدجام، بـەلام ئايا ئەمـە ماناي ئەرەپ كىلمرزف مادەي تىلومىرىز بدانوات پارتىزگــارى

گەنچى لەئەشىكرى مۆتەكسەي يسيري دهکسات؟ بنگرمساز، نـهخير. چونکـه دهرکـهوټوه كەئەم مۆرمۆنە ئە ٨٠٪ لەق خانانه دان كهتوشسي نهخوشس شيريهنجه بون، ئەمەش ماناي رایه کهباریزگاری گهنجی به م رتگاب دوبیت نیجسریکی ئاسان بىق ئىەم ئەدۇرىسىيە كوشندهيه، وإدمركه وتوه كه تيلوميريز بهريرسياره لهسهر دابهش بوئى شيواوى خانهكان ئەمەش دەبيتە ھىزى تىوش بون به شنيريه نجه، شهوهي زاناكبان ئيستا هيهوالي بسق دەدەن گەيشىتنە بىلەخالتىكى

هاوسەنگ كـەبتوانريّت تىلومىرىز بەكاربەيتىريّت بىل نەسىشىتنى پىرى، شىرپەنچە بەيەكەرە،

دۆزىنسەرەي راسىتى پىپريونى خانسە دەگەرىتسەرە بىق ئىخكۆلەردەرە ئىونىارد ھىقلىيل، كەچەند سەرىجىنكى نوسىيوە ئەسىائى ١٩٦١، ئەرانىە خانىە تەسەن گەررەترەكان ئەسپاندنسە تاقىگەيىيەكاندا زوتر دەمرن ئەرانىتر.

ئەگەر خانەيەك تجميد كرا بى دەيان سال بواى ئەوە گەرپنرايەرە بىر ژيان، ئەق شەرپنەرە دەسىت پىردەكاتسەرە كەكۈتايى ھاترە پېش تجميدەكە ئەك لەسفرەرە،

زاناگان لهم دواییه دا گهیشتنه شهوهی شوینی شهو بژمیره کانییه بزانس که له کرتاییه کانییه بزانس که له کرتاییه کانی کریم دستره دا درزرایسه وه، شهمش بریتی به له له له دوری که له مه زاره ها به شی له یه که چوری به سته ریش در دورتریت (تیلومیر)، همرکاتی خانه دابه ش دهبیت هه ندی لهم به سته رانه دهبچریش و دهبی است کرتایی دا کاتی تیلومی ده گاته دریژی یسه کی دیاری کرار خانه له دابه ش بون ده و هستیت

تینومیریز... و تهمهن:

درای چەند تاقی کردنە رەپەك لەسەر چەند كەسىنىك كىرا كەترىشىي نەختىشى زورپىي بىرون بېلون، زاناكان دائىيابىن كەدرىزى تىلىمىر لەمرۆشا بەندە بەشىنى دەكى تەرار، بەدرىزى تەمەنەرە، نەختىشانى زورپىربون چەند كەسىنىكى كە بەرسىتى ئىلىمىرى كورت لەدايك بورون، لەبەرئەرە ئارەراسىتى تەمەنى ئەرجۆرە كەسانە لە١٢،٧٧ سال تىپەرنابىت، واتە ئەران مىالى بەبى زىانى مىالى، رەك بىرىكى بەسالاچور دەردەكەرن.

لهگه ل شهرهی که سهرنجه تاقیگه بی به کان ده ری خسست ه که ده در دراوی تیلوم پریز به رپرسیاره له دیاری کردنی دریّری تیلوم پر، کاره کان له ناو خانه دا زور شائرزتر دیاره ، شستیّکی باوه رپینه کراوه کاتی تاکه هزرمزنیّك به رپرسیار بیّت له زنجیره کاریّك به و تالورییه ، به لام توانای تیلوم بریز له سه دریزه پسی دانی گه نجه بری هسهندی خانه ، وای له هسهندی لی کوله ره و هرمزنه له لی کوله ره و هرمزنه له درمانی نه هیشتا به شیّکه له سیناریقی داره اتوان

له گه آن شمانه شدا هه ندیک که س گه ش بین بورن، وه ک زاندا نارداره کان له توانای بسه رده وام بورنسی دابسه ش بونسی خانسه هه روه ها مانه وه یان به لاری، زانای بایق لقرای به ناویانگ (رویسرت و ینبیرگ) شهم هه والانه ی به گالسته جاری یه و با لاوکرده و ه کاتی ده یوت: شه و ه شتیکی باشه . . باشترین ریکه یه بر در وست بونسی

شیرپهنجه ! وینبیرگ باوه پیوایه که زیاد کردنی تیلوم بریز بق خانه کان واته چاندنی گیانیکی تازه به له و خانانه دا (که له و هبی تواناترن توشی شیرپهنچه بین) به وهیارمه تی بدرین، بق شووش برون به و نه خقشی به کوشنده به .

مۆرمۆنى تىلومىرىز لەدوۇ شتى جياوازى سەيردا خىتى دەبىنئتەرە لەلايەك بەمۆرمۆنى تازەكردنىهودى خانەو گەنجى دادەنرىت لەلايەكى ترىشەرە بەمۆرمۆنى شىرپەنجەى كوشىندە دادەنرىت لەلايەكى ترىشەرە بەمۆرمۆنى شىرپەنجەى كوشىندە دادەنرىت لەگەل ئەم سولايەنىيە ئەزانراوە زاناكان بارەپيان وايە كەتىلومىرىز تورانايەكى زۆر بەمىزى مەيە لەرىگەمى چارەكردنى شىتىرپەنجە ئىدەلھاتودا، ئىسىتا پىسىپۆپەكانى كۆمپائىياى (گىرۆن) خەرىكى دروست كردنى دەرمانىكە بىق رەستانى بەرھەم ھىنانى ھۆرمۆنى تىلومىرىز لاى توش بوانى شىرپەنجە،

تَيلوميريز بيّ تناوانه؟.

هدندی است کوله رده اسده دانیابون که تیاهمیریز پس به ماناکهی مزیه نیه بخ توش بون به شیریه نجه شدامی زاوزی امریف دا به شیکی زور اسه مقرمقهی تیدایه، امگه ل نهوه شدا کهمتر توشی شیریه نجه دهبیست به پیوانسه ی به شوینیکی دیکه .

زاناکان وا رادهبیتین که تیلومپریز شوش بون به شیرپه نجه خیرا دهکات ههرکاتی خانه پیشیتر نامادهبیت بی شوش بون، لهگه ل بونی گومان لهتوانای دهرمانی وهستانی تیلومیپیز بی چارهسه رکردنی شیرپه نجه، ههندی زانا لهسه رشه وه ریک کهرتون کهبینینی تیلومیپیز لهمیزو خویدن لهوانه په باشترین نیشانده در بیت بی نزیک بونه وهی میروف بهتوش بونسی شیریه نجه.

همهندی نهزاناکان وا دهبینی کهنهدوای پسیربونی خانهه ه مانایسه کی گسهوره ههیسه، شسه میش نسهودا کودهبیتسه و کهقه ده غهی شیرپه نجه بونی خانه که نسه ماده به به بیات کهمرزف توانای زوریونی ههیسه، نه لایه کی تریشه وه دهست نیشان کردنی ژماره ی دایسه ش بونه کانی خانه واته کهم بونه وی ژماره ی بازدانه زیندوه جوراوجوره کان تیایدا.

لەنتران شترپەنجەي كوشندەو پېربون كەختى مات داوه بى مرزف، تىلومېرين نەنتها مەلگرتود كە زاناكان تەنتها مەندتكى كەميان لىندىزىيوەتەرد، بەلام ئەم تىزدە و زانايانە وابسەندېون بىم مىزمىزىيەدە دەك ئىمود وابنىت كەشىتتكيان دەستگىركىدېنت كەشىتتكيان دەستگىركىدېنت كەشىتتكيان كىم لىدواي تىلومىرىز چسەندەھا پسەردە لەسسەر نىسپنى كەلدەداتەردى مىزرى مىزرى مىزرى بىتەوارى دەگىرىت.

سهرچاوه

گزفاری "الصدی" که له"ئیمارات" دوردهچینتزماره ۱۰بهرواری ۹۹/۲

ئاوی ژیر زموی سهرچاوهی ئاسایشی

نەتەوەيىيە

جمیل جلال مامزستای کزلیزی کشترکان

> کنی ناری ژنر زوری مەزەنەکراوە بەنزیکەی ۲۰ ملیتن کیلامەتر سیخا لەکزی گشتی ئار کەمەزنە کىراوە بە۱٤٦٠ ملینن کیلامەتر سیخا، لەسەدەکانی پیشودا ململانی نەبوء لەسەر ئار لەبەر کەمى دانیشتوانی ئەركاتە، بەلام دوای تەشەنەكردنی ژمارەی مرزف لەیهاندا داخوازی تەشەنەی كرد لەسەر ئار برخواردنەرەر كشتوكال. چاردیرە نیر دەرلەتیەكان پیشبینی دەكەن كە ئەر جەنگانەی لەسەدەی بیست رايەكەم

دا رور دهدهن له ته دجامی پیش بچکی دهبیت لهسهر ناو وهزیاتر لـه ۳۰٪ دانیشتوانی جیسهان دهنسالیّنن به دهسست کسهم ناریه وه.

يسمه كيك لهسسم رجاره

گرنگ کانی شاو لهجیهاندا شاوی رئیس زدویسه کهبریشیسه له کوبونه و می به شبک له ناوی به فرو باران له ناو خاکدا له سهر تویژالیکی ناودانه دور.

گەدجىنىدى ئىلى ئۆر زەرى گرنگىسەكى زۆر تايبەتسەندى ھەيە بەپۆچەرانسەى پسەندارى سىمار رورى زەرى كەپۆرىسىتە روربارى شوينى لەبار ھەبيت تا ئەر پەندارانە لەسەر رورى خىاك ئەنجام بىريت جگە لە سەرف كرىنى پارەيەكى زۆر بۆ دروست

کردنیان و گورتی تهمهنیان و نهگهری پیس بوون رویخاندنیان لهنه نجامی جهنگدا.

هار لهسهرهتای سهدهی بیستهمهوه که آل لهناوی ژندر زهوی لهچهندین ناوچه وهرگیراوه بیق خواردنهوه لهوانهش لهکالینقرینیا کهرقرژانه زیساتر لهه ۱۹۰۰ ملیسقن م آشاو هالدههننجریت، لههاندی و لاتیک شاوی ژندر زهوی بوهته سهرچاوهی بوژاندنهوهی کشتوکال بق نمونه لهمند زیاتر له ۵۲ ملیقن تقیم کشتوکال بی نمونه لهمند زیاتر له ۵۲ ملیقن تقیم کشتوکالی شاویتریی دهکری بههای نزیکهی ۵٫۰

ملیستن بسیری نسیرتیوازی مهروه ها لهچه ندین و لاتانی تر وه ک له مصر کسه زیاتر لسه ۲۰۰ مه زار مکتارو له سعودیه له ۱۲۰ مه زار مکتارو له سعودیه شسه دان مه زار مکتارو له سعودیه نسساوه یری ده کسسری کردستانیش کسه یه کنک له ناوچسه ده و له مسه نده کان زموی و لسه ۲۰٪ له و درزی ماویندا میچ که تکیان له و درزی ماویندا میچ که تکیان له و درزی ماویندا میچ که تکیان لسی و درناگیریت ده توانریست

روویه ریخکی زور له و زهویه دیمانه بگوریّت بنق زهوی بهراق نهویش بههه لکههندنی بسیری تسیرتیوازی لسه و ناوچانسهی که دهولهٔ مهندن به ناوی ژیر زهوی.

له هه ندیک شوین له کوردستاندا شاوی ژیر زهوی به شیوهی کانیاو دیته سه سوینی تریشد! کانیاو دیته سه رپووی زهوی که هه ندیک شوینی تریشد! به شیره ی کاریز، شهم جوره ناوانه سه رچاوه یه کی گرنگی ناودیرین له کوردستاندا که شاودیری نزیکه ی نیو ملیون دونم

زەرى كشىتوكالى دەكسەن لەھسەر سىسى پارىزدگساى سىلىنمانى و ھەرلىرو دەرك.

قهباره ی ناوی کانیاو و کاریزهکان پاپهندن به پاده ی باران بارینی سالانه وه، له و وهرزانه ی کهباران بارین تیایدا سروشتی بیت راته نزیکه ی تیکپاپی سالانه ی ناوچه که بیت بر نمونه تیکپای باران بارینی لهناوچه ی سلیمانی نزیکه ی ۱۷۵۰ملم له جبوره سالانه دا کانیاوه کان که لکیان اسی وهرده گیریت بی ناودیدی به لام له و وهرزانه ی کهباران زور کهم دهبیت وه ک لهره رزی ۱۹۹۸/۹۹۸ رووی دا که ته نمها نزیکه ی ۲۵۰ ملم باران باری ناوی کانیاو و کاریزه کان دوچاری کهمی و ووشکی بوون باراده یه زور کهم که اکیان لیخ وه رده گیریت بی شاودیدی و خواردنه و درارده و درارده و درارده و درارده و شاودیدی خوارده و

وردی هدندیک له کانیاوه کانی ناوچه ی سلیمانی مهرنه کراوه له و ورزانه ی که باران بارین تیادا سروشتی یه وه ل لهم خشته یه دا ده رده که ویت.

قسه باروی نساو م ^۳ / سه عات	ناوچه	
7.	بنكرد	
10	جوارتنا	
10	45)44	
1,0	سوسئ	
10	رائيه	
10	فةلأدزق	
4	قەرەچەتتان	
****	سەروچاود	
946	زمائم	

کەم بارانى ئەوەرزى ۱۹۹۹/۱۹۹۸ كارىگەرى دۇوارى تەنھا ئەسەر بەروپومى ھاوينەدا ئەبرە بەلگى ئەسەر بەرووپومى زستانەش بۇ ئىرنە ئەھەندى ئارچە گەنم دووچارى قەوتاندن بىرەر ئەھەندى ئارچەي تريش بەرھەمىكى زۇر كىمور لاوازى دارە.

بپاریزریّت لهناستی پیّویست دا، که راته ناوی رُیّر زهوی روّلیّکی زیّر گلادنی دوری روّلیّکی زیّر گلادنی کردنی ناسایشی نهته و مییدا، بوّیه پیّویسته ناوی رُیّر زهوی تبازه بکریّته و میهم ریّگایانه ی لای خواردوه:

۱-دروست کردنی پهنداوی بچوك لهسهر روویبارو شیوو چهمژلکهکان بق کهم کردنه وهی لاقیاوو هاندانی تیاوهکو بچیته ناو خاکه وه

۲-بلارکردنهوهی ناوی لافاو بهسته شهو ناوچانهی کهکانه کانی ثاوی ژیر زهوی تیادایه،

۳-چاندنی شوینه روتهکان لهشاخ و گردهکان به رووهکی گرنجاو وه که مینو و چهقاله (بایه ف)، ترش، گزیژ، به رو بد که م کردنه وهی تاوی لافاو هاندانی تاوی باراناو بد چونه ناو خاکه وه.

سەرچاومكان:

١-ليث خليل اسماعيل (١٩٨٨) الرى والبزل في العراق. وزارة التعليم العالى -- جامعة الموصل

۲۳ مهدى الصنعاب و وفيق الخشاب (۱۹۸٤) الرى في العراق وزارة الري.

دۆزىنەۋەس مۆزىكى دىرىنە

لهبهريتانيا

لنهم دوابيانهدا جنهند زاناينهكي شوينهوارناسي بسهريقاني مؤزيِّكي ديْرينه بيان لمكه ثارهكائي رووباري (تسايمز) له اسه نده ن دۆزىيەۋەۋ، ۋوتەبئۇي رەسمى بەزمانى مۆزەخانەي ئەندەن (جىنىڭەر جَوْنِز) روونسي كبردهوه: - شهم ميؤزه دنريشه بيه بياوي لشِيْرا "ميؤزي تيودور" بهناوي خيزانيكهوه كه نهسالاني "١٤٨٥-٢-١٦٠"ز حوكمي ئىنگلتەرايان كىردوە — زۆر بەياشى يارېزراومو رەنگو روو قىسارى رُوْرِ نَهُ كُوْرَاوِهِ، لَهُ لَيْدُوانَيْكُنَا بِوْ رِوْرُنَامِهُي (لَهُ نَدَمَنُ تَابِمِنْ) ووتي، – ئەم مۇزە ئەوائەيە بگەريتەوە بۇ سەردىمى يادشا (ھينرى ھەشـتەم؛ لسة ثدهن كة يسه جاندتى مسؤر ته تاسسراوه، تاماژهشسى يسهوهدا كەنھەرەر يېش روون ئەپبور بورموم كەرا مۇز ئەئىنگلتەرادا ھىمبوربېت تَسَا سَمَانُي (١٩٣٣)رُ كَهُ بِسَهُ رَ لَهُ دُوْرَيِنَسِهُ وَهِي نُسِهُم مَسْهُرُهُ دِنْرِيتُهُ بِسَهُ دۆزراوموه. ھەرومھا شاماۋىي پەومدا كە شەم مىۆزمى ئىدم دوابياتىددا دۆزرايەۋە ئەۋ كۆمەڭە مۆزاندى بۆ يەكەم جسار ئەشەندەن دۆزراشەۋە كسؤن تسره، له والهشسه له سنه رجهم له والسمى له دوورگسه بەرىتانىيەكانىشدا دۆزراونەتسەوە بەنزىكمى (١٥٠) سىال بــە يىنى قسه كائى (جۇنىز) ئىدوى ئىدم مۇزىدا سەرئىج راكيش بىيىت باشىي ياراستنيتي هەرجەتلە بۇماومى (٥٠٠) سال ئەئاودا بووم.

ئينتهرنيت

ساركۆسستۆسس

Sarcocystosis (Sarcosporidisis)

نوسینی: دکتور جهلال مجید شریف راگری عزایشی پزیشکی فیتیرنمری

گهم حاله ته بریتیه له دروست بوونی بلق یان تررهکی بچکژلانه له ماسولکه و جنگا نهرمزله کانی له ش دا به هنی جوریک کیانه وه ری سه وه تایی پرزتوز وا (Protozoa) که به شیکه له توخمی سارکزسیستس genus Sarcocystis.

ئەر خانەخرىيانەى دورچارى ئەم جىزرە مشەھۆرە دەبىن بريتىن لە: مىزۇف، ئەسىپ، رەشەرولاخ، مەپ، بىنن، بسەراز، بالندە، كرىتنەر و خشۆكەكان.

تهباردی توردکه بچکزلانه کان له ههمور خانه خویکان دا
وه که یه نین به لکو له زیر بچرکه ره (چه ند مایکری میتریک)

ههتا گهورد تر (چه ن سانتیمیتریک) دهبان به پینی جزرد کانی
خانه خوی و مشه خورد که ده گزرین مهریسه له جزرد کانی
سارکوسیستس Sarcocystis پیریستیان به دور خانه خوی

ههیه (کاتی و ههمیشه یی) بی ته وارکرد نی سوری ژیانیان، گهلیک

مشه خور و مهردوو خانه نوی کاتی و ههمیشه یی دا تیبینی

کراوه، بی نمونه ره شهورلاخ و سه گ (S.cruzi)، ره شهورلاخ و

پشیله (S.hominis)، ره شهولاخ و مریف (S.hominis)، بنن و

و سه گ (S.gigantea)، مهرو پشیله (S.moulei)، بنن و

و مریف (S.meischeriana)، به راز و سه گ (S.meischeriana)، به راز

مەرودھا گەلێك گياندارى كێوى وەك خانەخوێى كاتى يــان ھەمىشىــــەس لىـــە سىـــوړى ژيـــــانى ئـــــەم مشـــــەخۆرەدا (Sarcocystis) كاردەكەن.

خانه خوی کاتی وه که مه په متری خواردنی سپوروسیست (Sporocysts) له پیسایی سهگ یان پشیله وه تووش ده بینت به لام مرزف، سهگ و پشیله که ده بنه خانه خوی مهمیشه یی به لام مرزف، سهگ و پشیله که ده بنه خانه خوی ماسیولکهی

خانه خوی کانی تووش ده بن که فاژه لی وهای ره شهوو لاخ، یان مه ر و بزنه .

تورهکسه بچکزلانسهکان لسهکاتی پشسکنینی گزشست دا دوردهکهون، بهتاییهتی که ماسولکه و زیاتریش له سورینچك دا.

بهزوری شهم مشه خوره له که شه فینکه کان دا تروشی ی سهگ و بشیله دهبیت.

نیشانه کانی نهخترشی که متر دورده کهون، مه که راسه حاله تیکی زور توندا نه بیت که تازه له تووش بوره که بیناقه ت ده بیت یان به رفری ده دبیت یان به رفری ده دبیت یان به رفری ده دات (له باری ده چیست) دوای نزیکی یه كه مه فتسه له خواردنی شه و گزشستانه ی که سار کرسیستی (sarcocystis) sarcocystis بی چه ند مانگیك سپوروسیستی (Sporocysts) ی هه راش له بیسایدا ده رده دات.

شهگهر خانه خوی به کی کاتی گرنجاو شه و سپر روسیسته ی (Sporocysts) ی ناو پیسابیه که بخبوات شه وا سوری ژبانی مشه غرره که له ناو له دهبیدا تسه واودهبیت و لسه ریشساله ی ماسولکه کاندا سارکوسیستی (Sarcocysts) دروست دهبین که دوای (۳-۲) مانگ گهشه کردن دهبین به توره که ی هه راش و ناماده.

سارکترسیستی (Sarcocysts) ی مسهندیک جسازر لسه م مشهخترده به جرّریک گهوره دهبن که به چاو دهبیندین (وینه ی ثماره ۱)، لاشه ی شهو گاژه لانه ی لهکانی پشکنینی گزشت دا شهم جرّره توره کانه ی تیدا دهبینرین پیویسته له ناو بجریت جرنکه جرّنیتی گزشته که خراب ده کهن،

سارگزسیست (Sarcocysts) زورجسان اسه سسورینچان و ناوپهنچان و ناوپهنچان و ماسولکهی دل دا دهبیترین، به لام له ههندیا جزردا له گه آن نهرهشدا که ژمارهیه کی یه ای جار زور انه ماسولکه دا دهبن به لام به جاو تابینرین.

شهم مشهختره زورجار دهبیتههوی نهخوشی قورس له گویره که و مانگا، وه که بهرفریدان و نابهکامی، تا، بی تاقه دی سرژی، گیروون، کهم بوونی شیر، کهم خوینی، سك چوون و مردنی مانگای تاوس، ههروه ها له به رخ و مهردا دهبیته هوی کهم خوینی، سوتانه وهی جگهر و خوری و هرین.

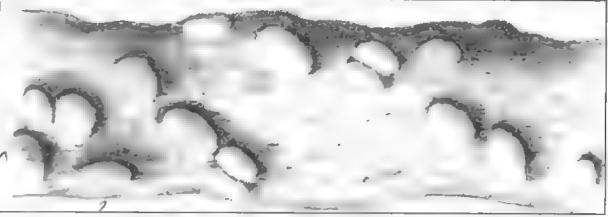
وه ک خانه خوی کساتی مسرقف تورشسی سسوتانه وه ی ماسولکه و دهمار ده بیت به لام له نازه آل که متر، له گه آل شهوش دا زور که سه رچاوه ی شهم جوّره تورش بونه لسه مسرقف دا زور ناشکرانه بوره بسه لام تیبینسی کسراوه کسه قسورت چورنسی سپوروسیست Sporocysts به موی تیره چورنسی پیساییه وه و ده بیته هستی دروست بورنی توره که کان شه ماسولکه ی دال و ده بیته دا و لسه شه نجام دا ناوسسان و شازاری شه و منگاهانه.

له مرزشی تروش برودا بهجرری ریخوله له شهنجامی

مەندىك تاقىكردنەرە بەسەركەرتورى كىرارە بىق لەناوبردنى تورەكەكان ئەگۆشتى خواردن دا، وەك كولاندى ئە (٧٠) پلەى سەدى بى (١٥) خولەك، يان بەستەلوك كردنى گۆشتەكە بى دوو رىق ئە (١٤) پلەى سەدى رىر سىقر، يان (٢٠) پلەى سەدى رىر سىقر بىز يەك رىز.

ههتا ئیستا هیچ چارهسهریکی تابیهت بق هیے کام له دور جورهکه ی سارکوسیست (sarcocystis) له ریخوراله یان ماسولکهی مروف دا دهست نیشان نهکراره.

شیاری باسه بلّین که شهم جنره مشهختره لای خترمان زیره و له قهسابخانه ی سلیمانی تیبینی کراوه به تاییه تی له سورینچك دا، بنیه پیویسته دهرفه تشهدریت به فرزشتنی قیمه ی حازر له به رشه وهی شهری نیکه لاوکردنی سورینچك همیه له گه ل قیمه ، همهوره ها شهریتی هینانه بازاری سورینچك له گه ل سی و جگه رقه ده فه بکریت و هه رله قهسابخانه همور

خواردنی گزشتی نهکولاوی به راز یان رهشه رولاخ و مه پو بزن، سك چوون، ژانه سك و دل به یه كداهاتن بزماوه ی نزیك (٤٨) سه عات نوای قووت دانی توره كه بچكزله كان ساركزسیست (Sarcocysts) ی ناو گزشته نهكولاوه كان یان گزشت و كه بایه باش نه برژاوه كان ده رده كه ریت.

بر کونتروّل و کهم کردنه وهی بلاویونه وهی شهم مشه خوّره پیریسته سهگ و گیانداره کرشت خوّره کان گوشتی کال و چه ق و ناوسکی ناژه لیان پینه دریّن، هه روه ها ده رفه تیان نه دریّت ناژه لی مرداره و ه بو پاشماوه ی قه سابخانه بخوّن.

لەبەرئەرەى مشەخۆرەكە لەپىسايى سەگ و پشىيلەرە بالار دەبىتەدە بىق ئازەلى رەك مەپر بىزن و رەشسەرولاخ و بسەراز پىرىستە عەمبارى دانەرىلەر ئالىك ى ئازەل داپىرشىرار بىيت و دەرقەت ئەدرىت بە سەگ و پشىيلە توخنى ئسەر جىگايانىه ىكەرن.

هههندیک دهرمان وهای (Salinomycin, Amprolium) به کاردیّت بق پاریّزگداری رهشهوولاخ و مهری بین، بهلام ههتا کنیتا کوتان (فاکسینی) دهست ناکهویّت.

چهق و پاشمهاوهی قهسهابخانه و سهورینچك لهگه ل شهه خراپه كانی تر بسوتینرین و دهرفهت به سهگ و پشیله نهدریت له دهورویه ری قهسابخانه كزیبنه وه.

هـهرودها گـهلیّك تیبینی تـر سـهباردت بـه گوشــت و قهسابخانهی گونجار كبه نـاكریّت لیّرددا باس بكریّن بـهلّم پیّویسته ثیّمهش و هك گهلانی پیشكه و توو لـه هـهزارهی سیهه م دا هه لسركه و انستیانه بكهین لهگه ل گوشت و قهسابخانه دا و بیّ شاریّکی گهوردی و هك سـایّمانی و هـهولیّر و دهـوّك بـهلای كهمه و ه یه كی قهسابخانه یه كی هاوچه رخی تیدابیّت.

سەرچاوەكان:

- Flarold E.A. et al (1998), The merck veterinary Manual, 8 th. Ed., 880-882.
- Antony S.F etal (1998), Harrison,s principles of internal medicine, Vol; 1, 14 th. Ed., 1205.
- 3- portozoan parasites, coccidia-like organisms, coccidia-Microsoft Internet Explorer, 24 \06\ 99, 1-3.

ليرده ركردن

Urticaria

نوسینی: دکتور محمود فقی رسول

يسيؤرى نهخزشيهكاني ينست

ليرده ركردن بريتييسه لهثاوساني كساتي سسوربوونه وهي پنست لهزور شوينيدا بهقهباردي بجوك يان گهورد.. وههه ندئ جار ئاوساني ئيدوو زمان روودهدات وهمه ندي جارى دیکهش بهشپرهی ایر نابینری بهلکو پارچه یه کی گهوره وهکی ران سمت دوناوسين بسوريونه وي شهر يستهي دايپڙشيوه ٠٠٠ وهههندي جاريش كەنەخۆشــهكه بەقررســي بيكرئ ههناسهى توند دهبئ وسكى ديشئ لهوانهيه توشى خنكاندن بيِّت.،

چۇن ئىر دروست دەبىتى؟!!

ديـوارى موولولـهى خوينيهر و خوينهينـهره بحوكـهكان لەپتىستدا ئاو بق دەوروپشىتى دەدەلتىنى ئەم دەمارانى دەبنىه هۆى ئاوسىاندنى پېسىت، ، ، . وە ئەمەش بېڭكى زۆر لەمادەي "هیستامین" وه بروست دهبیّت کهخانهکانی ماست "Mast" دروستى دەكەن ئەم خانانە بەبرىكى زۆر لەچىنى دورەمسى پيست دا ههن که پني دهاين بن تويد "dermis" وهزورهاي ئەر دەرمانانەي كە بۇ چارەسەركردن بەكاردەھينرين درى شەم ماددى هېستادينه كاردوكەن...

هؤیهکانی لیر دمرکردن

"Drugs" دهرمانهکان "Trugs"

زؤر دەرمان دەبئتە مۇي ئىپ دەركىردن.، مەندى ئەق دەرمانانەي كەزۇر بەناويانگن بق دروست بونىي لىر بريتين لـه "ينسلين، ئەمىسلىن، كۆدايىن، كىيورار، دېكستران، مورۇپىن، پۆلىمىكسىن، ئەسىرىن، ئەندوسىد، بتدوات، . . . ھتد"

زؤر خواردن دەبئتە دروست بونى لــير بــق ئموئــه: - ماســي، هێلکه، گوێڒ؛ نوقـوڵ، تهماتـه، گۆشـتى بـهراز؛ تـوي ئـهمريکى "شليك"، شير، يەنىر، بەھارات، خەمىرە، كالەك سىير، پياز، ه ه ه و هزور خواريني بيکهش.

٣-هه لُمِرْيني له ريِّكاي هه ناسه وه: ٣-

ئەو مادانەي دەبئە ھەناسە توندى وە ھەرودھا ھەندىك جار دەبتە ھۆى دەركردنى ئىن يان ھەردوركيان.، وەكى ھەلاللەي گول سيزري كه روي منوري شاژه ل وه خوالي منال وهزور بەدەگمەن دوركەلى جگەرە،

*Tinfections" تووش بوونه میکرزبیهکان

ئەمەش رەكو ھەركىرىنى كۆشەندامى مىيزكىن رەھەركىرىنى شانوو ومدان كلؤريلون ومصه وكربني زراوه ومهالأوتكان ومكس ھەركىدىنى بۆرى ھەناسىەر رەھەركىرىنى جگەر، ۋە كەپرومكان رهکو کهندیده "Candida" که له دهوریشتی نینزك دا دهبیت ھەوكردنى بيستى دەرروپەرى ئينۆكەكە يان لەدەم يان ناورانو كۆئىسەندامى زاوزى كەھسەوكردىن دروسسىت دەكسات، ، ، ، و زينده وهره تاك خانه كان وهك شهميبا و مشبه خزري مه لاريا وه هەروەھا كرمى ئاو ريخۆلە . ئەمانە ھەمورى لەرائەيە بېئە ھۆي دروست بوونى لير جگه لهنهخوشيه سهرهكيهكاني ديكه.

٥- كەرەستەي خواردن:-

رەك خرمرە، بۆيە "رەنكى ئازۆ" AZO بەتاپىيەتى رەنكى زەرد تارترازين tartrazine وھ ھەندىك جار رەنگى سەرزى سىور كەئەمانىيە ئەخرىنىيە زۇر خواردنىيەرە رەك شىمريەت، جىلەل، كاستهر، كينك، مايزنيس، زولاته، سياس، شورياي ناو قوتو، دەرمائى دان . . . متد

٦- هق دهروونيه كان:--

لەسى يەكى حالەتى لىر دەركردن دا مۇيەكانيان دەروونين، ٧- نەخۇشيە ھەناويەكان:-

وهكو نهخوشي گورگ سوره، شيريه دجهي رؤيتي لىمقەكان، زۆربونى خوين، سك پريوون، رژينس دەرەقى گەرم (ژهفراری)؛ خوتنی سوری مانگانه،، هند،

روودانی ایر دورکردن،--

حالةتي كتوير چەند سەعاتتك تا چەند رۆزتىك دەمتىنىت وھ وه لهوانه په زور به ته وژم بيت، ناتوانين كاتي مانه وه كهي

ديارىبكەين چونكە لەچەند كاتژەيرىكەوە تا چەند مانگىك وەبگرە لەوانەپە تاچەند سالاكىش بەردەوام بىت.

ليُكوْلينه وه ١-

دۆزىنەرەى ھۆى ئىر دەركرىن زۆر زەھمەتەر بەتايبەتى بۆ ھۆ دەرمانيەكان يان خۆراكيەكان دەگەرينىن، وە ئەم ھالەتەدا چەند چركەپەك تا ۲۶ كاتزمير يان زياتر تىدەپ،،ى دواى دەرمان يان خۆراك وەرگرىن باشان ئىرەكان دروست دەبن،،،

وه لەرانەيە چەند ساڭتك پېئىتر نەخۆشسەكە شەم دەرمان، خۆراكانەي بەكارمېتابى بىئەرەي توشى ھىچ بويى.

وه بق دانیابون له وه ی که خواردنیکی تایبه تیان دهرمانیک دهبیته هوی ده رکردنی الی اله که خواردنیکی تایبه تیان ده رکردنی الی الی اله کارناه یان که ده رمانه بق ماوه یه ده ده این به ماوه یه ده ده به ده بوشه وه ی بزانین که توشی اللی دهبیته و ه یان نا ۱۰۰۰ هستندی فه حسی خویسی نه خوشسه که ده کریت بوان و ده کریت بوانین نه خوشی هه ناوی هه یه یان نا ۱۰۰۰

چارس*ه*رکردن:--

وه ثه نتی هیستامینه کان "Antistines" که زوّر جنوری هه به نه دری به به نه دری به به نه دری به به نه دری به به خوش به شیره ی ده رمان بیان حاب بیان ده رزی ... و دکو "نه له رمین - پریاکتین - هاید روکسیزین - پریاکتین - نیترفینادین - نوراتایان . . . هند"

وه لهکاتی زور کتوپدوهٔ شهدرینائین لسهزور پیسستدا بسان دهرزی هایدروکورتیزون - دیکسامیپارون بسهکاردههینریت وه نفیدرین - کیتوتیفین لهکاتی ناسایدا بهکاردیت.

جۇرەكانى ئاردەركردن:

۱-لیرده رکردنی ناسایی:-

لەپتشەرە باسكرارە،

(بروانه ووینهی ژماره یهك وه ژماره دور)

"Dermographism" لىردەركىدنى ئەششەيى "+

لیره دا پیست دهناوسیت وه لهگه آل سوربونه وهی دهوری ناوسانه کهی له ماوهی چهند چرکه یه کدا له شویتنی زه خت لیکردنی پیست. بق نعوونه: قه آهم خشاندن له سهر پیست یان به نینقل و په نجه زه خت بکهی له پیست شه وا شه و شوینه ی پیست دهناوسیت. یان شوینی به ستنی پشتین. که له ماوه ی

چەند دەقىقەيەكدا لىرەكە نامىتىنى، رە لەرانەشە بۆمارەي چەند مانگىك يان بى چەند سالايك بمىنىتتەرە..

ھۆيەكانى ئەم جۆرە

۱۳ هێیهکانی رێریهی نهزانراوه ۲۳ههوکردنی زیندهوهره ورد بینه کان ۳ تێکچونی حاله تی دهروونی. ۶ دهرمان ۳۰ دوای لیر دهرکردنی ئاسایی ۳ دوای نهمانی خوینی مانگانه ۲۰۰۰ نهخوشی شهکره.

بروانه روینهی ژماره (۲)

۳- لير دەركرىنى يالەيەستۇيى (Pressure urticaria)

ئارسانی ژیر پیست لهدوای پاله په ستقیه کی به رده وام رووده دات به هیز وه ک دانیشتن له سه ر کورسی بی ماوه به کی زیر ده بیته نارسانی سمت یان وه ستانی پیلیسی هاتوچی بی ماوه یه کی زیر ده بیته میری ناوسانی مه ردوو قاچی، وه ۱۳۱۲ کاترمیری نه وی دوای زمنته که پاشان ناوسانه که دروست ده بیت وه نهم هه اثناوسانه ده مینیده ها تا ۱۵ کاترمیر.

٤-لىرى مەتارى تېشك:--

شهم جۆرەپان زۆر بەكەمى روردەدات، ، ، لىر دروست دەبئت ئەسەر پئست لەو شوپنانەى خۆر لىخى دەدات. و جارى وا ھەيە كىەخۆر ئەپەنجەرەشەوە دىتى دەدات. ، و دەبئت ھۆى دەركردنى ئىر. ، وەپئست دەخورى وەك پئوددانى زەردەوالە، وە ھەندىك جار ئەرز بورائەودە سك يەشەشسى ئەگەلدا دەبئت، وە ئەچەند كاتۇمئرىكدا ئىرەكئى نامئىن، وە بىر چارەسەركردنى (كلۆرۆكويىن ٢٥٠ملگم) ئەرۆرىكدا دەبئى ھۆى بەھئركردنى پئست دۇى خۆر وە (ئەنتى ھىسىتامىن) بەكاردەھئىزى ئەگەل تىشكى سەرو وەنەوشسەى (8) يان بەكاردەھئىزىت.

ئير دفركردتي سةرما! أ

سهرما نه وانه یه کارتیکردنیکی حه ساسیه تی دروست بکات به شیره می ناوسان و لیرده رکردن به تاییه شه و شه و شه وینانه ی که به جل و به به به به نه به نه به قسراون وه که ده ست و ده موجا و وه که حاله تی به به به بیزدا شوینی تری که شیش ده گریته و د. به لام له کاتی به رکه و تنی سه رما دا روونادات به لکو له کاتی خوگه رم کردنه و دا رووده دات و مه که مان کاتدا نه خوشه که توشی سه ر نیشه و پاله په تست و دابه زین و ناوسیانی قور قور پاگه و بورانه و ه که در نین داری کاتدا...

ئەم ئەخۇشانەي كەئەم جىۆرە ھەساسىيەتانەيان بەتوندى ھەيە رە ئەگەر بىتى ئەئارى سارددا مەلەپكەن ئەرانەيە توشىي ئەھۆش خۆچون بېن، ئەتار ئارەكەدا بخنكىن رە ئەم جۆرەپان بەتايبەتى ئەتەمەنى (۳۰-۶۰) سالىدا روردەدات نەك ئەمندالدا.

لەلىردەركرىنى سەرمادا ئەگەربىت و پارچەيەك سەھۆل لەسەر پىسىتى نەخىشەكە دابنىيىن بى مارەي (۲۰) دەقىقى

شویّنی سـه هرّله که سـور دهبیّتـه و هو دهنارسـیّت، نهمـهش تاقیکردنه و میه که برّنـه و می برانـین نهخوشـه که شـهم جــوّده حهسایه تهی همیه یان نا، ۱۰؟!

به لام کهمیک لهم نهخترشانه پیتویست دهکات قتران دهستی بخهینه نای ناویکهوه کهپلهکهی (متا۸) پلهی سهدی بینت بنده ره دهریکات .

بق چارەسەركرىنى (ئەنتى ھىستامىن) وەكىو ئەلىرمىن بەكسەڭ نايسەت بەلام (پىرساكتىن) (غملگىم) رۆۋى سىخجار بەكەلكىسە، وەك ون كرىنسىي ھەساسىسىيەت بىسل سىسەر (Desensitization) ھەندىك جار بەكەلكە،، ھىسەندى جار ھەساسىيەتى سىسەرما بىل ماوەبىيسە (وراپسى) كىمە ئىممانگى چوارەمى راياندا دەردەكەوى.

> بروانه وینهی ژماره چوار(٤) ۱- ایر دهرکردنی گهرما:-

مەندىك جار لەش خستنە شوينىك وەكى دەست يان قاچ بى گەرما (٤٣ °)بى ماوەى (٥) دەقىقە دەبىتى ھىرى ئىردەركدىن ئەر شوينەدا ۋە چارەسەرەكەي ئەرەپە بەنوبارەكرىنسەۋەي ئەم شوينادا بى گەرما بى ھەند جارىك (Desensitization)

(Cholinergic urticaria) ایردهرکربنی کولین ارجی –۷

شهم جقره لیر دهرکردشه زور بالاوه بهتایه بتی شه لاواندا،
لیره دا لیری بچوك (۱تا ۱۳ ملم) که زور بالاوه به تایه بتی شه لاواندا،
به سوریونه وهی پیست رووده دات به تاییه تی شه سنگ و پشت و
سكو ده م وچای، وه برشی به ری دهست و به ربی پینابیت ، بو
ماوه ی چه ند ده قه یسه ك ده میننین هوه که شه (۹۰) ده قیقه
تی پسه رنابیت ، وه لسه درای ره ش بونسه وهی لیره کسان بسه پی ی
چاره سه رکردنیش چه ند کا ترمیزیکی دوایی نه خوشسه که اسیر
ده رناکاته ه ، ، .

لیّرهدا ماددهی (ئەسىتايل كولىن) Acetyl cholin نەك مىستامىن مىرى لىر دەركردئەكەيە لەنان پىست،

وه نهم جوّره نهخوشیه لهکاتی وهرزش کردندا روودهدات کهبینته موّی شارهق دهرکردن بان روّیشتن و راکردن بان تورهبرون یان تهریق بورنه و بان پیکهنینی زوّر یان لهزستاندا لهناروهه وای ساردی دهرده له پرچینته ژوری گهرم، یان خواردنی بههارات و بیبهری تون، یان له پرچونه بهرهه تاویان مهلهکردن یان خوّشتن لهناوی گهرمدا،،

۵٫۷٪٪ ی نهخوشه کان پیارن، شهم جوزره ایرده رکردنه دوای چهند مانگ پان چهند سال خوی نامیتت.

بىق چارەسسەركرىنى ھايدرۆكسسى ئىسن Hydroxyzine باشىترىن دەرمانىه بەلام پرويانچىن يان ئەنتى ھىسستامىنىتر رەكو ئەلرمىن ھەندى جار بەكەتكە،،

ئەگەر ئەخۆشەكە وەرزشىپكى بەھىز بكات بەبەيانيان تا ئارەق دەرئەكات توشى ھەساسيەتەكە دەبىت بۆماۋەى چەند دەقەيەك وەبى ماۋەى (٢٤) سەھاتى داھاتوردا لىرەكانى توش نابىتەرە بەبى دەرمان وەرگان، يان خۆى بشوات بەئاوى سىارد يان چارەسەر بكرىت بەخەواندنى موگناتىسى Hypnosis

Aquagenie urticaria لیردهرکردنی ثاو -۸

۱- ايردهرکردش لهريتهوه Vibratory urticarie

ئه م جوّره بوّماوهیییه وه یه کجار که مه و لهرینهوهی شهوی نیزن له اله شهر وه که به کارهینانی شامیری کونکریست هه آل هاندن دهبیته هوی لیر دهرکردن.

۱۰ ایردهرکردنی گهوره (الوژقه العملاقه) Anglooedema ایرددا ژیر پیست دونانسیت نمه پیست، بهشیردی

لیرهدا ژیر پیست دوناوسیت نه پیست، به سیوهی تاوسانیکی ژور له ژیر پیستدا، وه همهوو شوینیك لهله ش له وانه یه توشی بیت به لام به تاییه تی توشی لیوو پیلوی چاوی کژنه ندامی زاوزی وه قورگاو زمان دوبیت.

له یه ک شرین یان چهند شویننگ رووده دات له هه مان کاندا و هله رانه یه زور کتوب روویدات و هزوریه ی جار خوران دروست ناکات و ه شه و شوینانه به ناوساوی ده میننسه و بق (اتا۲) سه عات به اثم ههندی جاریش بق مساوه یی (اتا۲) رقلا ده میدیته و و دو زوریه ی کات له شه و دا رووده دات.

بق چارهستهرکردنی بسری گسهوره شهنتی هیستامین Hydroxyzine پیریسته به تاییه تی هیدروکسی زین Hydroxyzine زور به که لکه، و هیدروکورتیزون بان سلستون، هشد بان شهندرین ephidrin ۲۸ملگسم روزی گجسار بسان شهندرینالین ۴۸۰۸ ملغم له روز بیست نه دریت، ۰۰۰

که قورگی نهخوش توشی شهم نهخوشیه بیّت مژینی سهموّل بهکه لکه ، ،

تينيى: -

لىردەركرىنى گەررە مەندى جار بۆمارەيىيە، ۋە ئەم جۆرە ترسناكە بەلام خۆشبەختانە زۆر زۆر كەمە؛ ۋەچارەسەركرىنى تاپبەتى مەيە،

بريانه ورينهي ژماره پينج (٥).

ويستكه فهزايي نيودهولهتي (نهلفا)

سەركەوت رەووف

له رووداویکی میژووییدا بق دامه زراندنی شاریکی فه زایی، نه پیناوی نه وه ی هیوا و ناواته کانی مرق فایه تی تیا به رجه سته بیت بق نقزینه وه ی فه زا و بقشسایی ده ره وه دواتریش دامه زراندنی بنیاه یکی ژیان بق دواپقژ له فه زادا، نه مه ش ببیته نیشانه یه که بق هاریکاری نیوان گه لان و نه ته و هکانی سه ر رووی زه وی له پیشه برکتیه کی داهینه رانه دا بق خزمه تکردنی گه لانی جیهان، نه وه بوو له رقری هه ینی ریکه وتی ۲۰/تشرینی دوره می ۱۹۹۸ یه که م پارچه ی ویستگه فه زایی نیوده و له تیردرایه بقشایی ده ره وه (فه زا).

ويُستكه فهزايي نيودمولهتي (نهاها)

لیپرسراوانی بنکهی بایکزنزر بن هه آدان و ناردنی مروشه ك له کازاخستان، رایانگهیاند بود که به کهم پارچه له ویستگهی فهزایی نیرد دوله تی، بریتیه له کابینه یه ناونراوه (یه که ی بارهه لگرد، زاریا)..

شەم كابىنەپسەش لسەپاش ھسەلدانىكى سسەركەرتوانە لسە خولگەيەكى دىيارىكراوى فەزادا جىنگىر بوو.

شەق مورشىمكەي (زاريا) ي ھىەلگرتبور لىمكات ژمسٽر ۱:۶۰ بەرمۇ ئاسمان بەرىخكەرت، واتە ۱:۶۰ بەكات ژمېرى جىھانى..

سەرچاوە رووسيەكان رايانگەياندېوو كەوا قۆناغى سىييەمى مووشەكەكە وەك بۆى دائرابوو لەپاش ٩ خولـەك و ٤٧ چركـﻪ لەدەرچوونى مووشسەكەكە جيابۆيـەوە و (زاريـا) ى خسـتە ئيد خولگەى برياردراوەوە لە بەرزايى ٣٤١ كىلۆمەتر..

روونیشیکردهوه کهوا (زاریا) به شیرهیه کی نوتوماتیکی کاردهکات وه له ماوهیه کی پهیرهندیکردندا که تهنها بیست خوله کی خایاند لهگه ل بنکهیه کی فهزایی سهر زهوی، په کهمین زانیاری نارد،

(بونياديكي فهزايي)

(زاریا) که قورساییه کهی دهگانه ۲۶ تهن له روسیا دروستکراوه به بوودجهی نهمه ریکا که گهیشته ۴۰ ملیتن دولاره تاییه تیشه به کارویاری کونترزگکردن و بارهه اگرتن، همروه ها هه دره ستیت به نهرکه کانی بزواندنی سهره تایی

ویّستگه فهزاییه که و کارهکانی اثاراسته کردن و سهرکردایه تی و لیّفورین.

بەرھەم ھێنانى (زاریا) بۆ ماودى ساڵێك نواكدوت بەھۆى
نەتوانىنى ئاژانسى ھەزابى روسىيا بۆ دابىنكردنى پارە و
بودجەى تەرار بۆ بەرھەمھێنانى (زاريا)، لەبەرئەمە ئاژانسى
فەزابى ئەمرىكا ١٠٠ مليۆن دۆلارى تەرخان كرد بىق روسىيا
بۆماردى چوار ساڵى داھاتور بۆ مەبەسىتى بەئەنجام گەياندنى
كاردكان.

پاش گەيشىتنى (زاريا) بى جېگاى مەبەست لىە شىەزادا، دەست بەجى كابىنەگە دەسىتى بىە بلاركردنىودى (شىانە خۆرىيەكانى) كرد و لىە خولگەيەكدا جېگىر بور بۆماردى دور مەنتى بەتەنها دەسورايەرە تاكر لە ٣ ى كانونى يەكەمى ١٩٩٨ دا، پەيرەندى كرد بە كەشتى (مەكۆكى ئەزابى ئەمرىكابى) — ئەندىلەر دور كە يەكەى گەياندنى (يونسىتى) ئىمرىكابى مەلگرتبور، ئەم يەكەي گەياندنەش بريتى بىور لىە رىپرەرىك بىل گراستنەردى ماتورچى لە كابىنەكەرە بى كابىنەيەكى تر.

که شتیرانه کانی ناو مه کرکه شه مریکاییه که توانیان لمه پاش سن کاری چوونه دهره و و رؤیشتن له فه زادا، یارمه تی بالیّکی رؤیؤتی تریق ماتیکی له ناو مه کرکه بده ن، تا هه ربو یه که که (زاریا و یونستی) به په که و ببه ستن.

(پارمەتى ئۆودمولەتى)

به هنی قسورس و گرانسی جیّبه جی کردنی شهم بروژه یه له لایه نیه یه ولاته و ۱۹ ولاتی جیهانی ریّکه و تن له سه ر یارمه تیدانی نیّوانیان بحق شه نجام دانسی شهم پروژه یه . ولاته کانیش نه مانه ن (ولاته یه کگرتوره کانی نه مه بریکا، روسیا، ژاپون، که نه دا، په رازیل، په لریکا، په ریتانیا، فه ره نسا، سوید، سویسرا، هو له کاره کانی پروژه که دا زیاتر له ۱۰۰ هه زار دانمارك).. وه له کاره کانی پروژه که دا زیاتر له ۱۰۰ هه زار شه داریا و رانا له ناژانسه فه زاییه جوراوجوره کانی جیهانه و هه داریا و رانا له ناژانسه فه زاییه جوراوجوره کانی جیهانه و ه

پەشدارى تىدا دەكەن، وە بە سەدان كۆمپانىـاى جىــھانى ئــــەركى جىبــسەجىكردنى پارچــەكانى تـــرى گرتۆتـــە ئەستۆ..

له گسه ل تسه واویوونی ویستگه که کسه و ده له نه سستپره یه کی پرشسخگدار ده ردد که ویت به تاسماندا و ده بیته به شبک له تاقیگه یه کی سه دو دوان گزرانگاری بکه ن له تونی هیزی راکیشان و پله ی گهرما و پاله پهستق (فشار) ی ههوا... همه روه ها به مه پهستی

تولّبوونه وه دیراسه کردنی دیارده زانستیه کان و په رهسه ندنه ته کنه لوّرییه کان که له سه رزهوی توانای دیراسه کردنیان نیه و ناکریّت.

ایکولینه وه کان زیاتر گرنگی دهدهن به پهرهسه ندنی ته کنیکی دوارزژ و صادده پیشه سازییه نوییه کان و ته کنیکی گهیاندن و پهیوه ندیکردن له گه ل لیکولینه و پزیشکیه کان ..

ثارانسی فرزکه وانی و فه زایی شهمریکا به یارمه تی له گه ل نارانسی فه زایی رووسیدا که شستیوانه کانی شامانده کردوره بزکارکردن له ورستگهی داها توردا، شهه ش له نیر به رنامه یه کی هاویه شدا وه ك نموونهی قرناغی یه که می هاریکاری له پریزه ی به شهنجام گهیاندنی ورستگهی فه زایی نیرده و له تی، شهویش به رنامه ی (مه کرك - میر) بور.

كەشتىرانە ئەمرىكاييەكان توانىيان ھەند تاقىكردنەرەيەك ھىنبەجى بكەن سەبارەت بە روريەرورونەرە لەگەل ھاللەتى ھىزى راكىشانى لاوازدا لەكاتى گەشتەكانىاندا للەناو رىستگەى

خولگەيى رووسى (مېر)، ئەمەش ئەدەكرا لەتاق مىەكۋى فىەزايى ئەمرىكادا ئەنجام بدرىت.

(قۆناغەكانى داھاتوو)

دوابه دوای ناردنی (فاریا) و دوات رگهیشتنی یه کهی دوانی نیاردنی (فاریا) و دوات رگهیشتنی یه که ای دونیتی ناونراوه (یه که ی خزمه تگرزاری) و جنگای نیشته جی بود و رژیان بی که شتیوانه کان دایین ده کات هه روه ها سیستمی به دوه وامی رژیان له ناو و یستگه ی قه رایی نی دو دونه تی دایین ده کات

دوا بهدوای کاره کانی بنیادنان کب به سبودبوه رگرتن لب خزمه تگورژاریسه کانی مسه کوی فه زایی شهمریکایی به شهدهام دینه کایه ره به ناردنی تاقمیک (ستافیک) که له سی که شنیوان پیکهاتوین به هوی که شدیوان سیورز) ی رووسیه وه ، نه مه ش دا وه له به رواری شهم میشروره دا وه له به رواری شهم میشروره دا وه له به رواری شهم میشروره دا به داوی روسیه وانی کراوه دا ویستگه فه زایی (شه لفا) به به رده وامی که شستیوانی تیدا ده بیتر.

وه به کوتایی هاتنی فونساغی دووهم له کارهکانی بنیادنان،

ویستگه نیودهوله تبیه که به شهواره تی ناماده ده بیت بق شهدجامدانی لیکولینه وه ژانسستیه کان لسه ناو تاقیگهی ک شهه ریکاییدان

قزناغی سنیهم له کارهکانی بنیادنانی ویستگهکه بریتیه له دابینکردنی یهکهکانی تاقیگهکان له ولاته یهکگرتووهکانی شهمریکاو ژاپین و شهوروپا و روسیا، ههوروهها دابینکردنی بهیالنکی رویزنی له کهنهداوه، دوات ر تاقمیک له ههوت کهشتیوان پیکهاتووه ههادهستیت به خد نامادهکردن و خیرگردجاندن بو ژیان و کار له ناو ویستگهکهدا.

(20 ئەرك)

تاكر سالّی ۲۰۰۵ هەربەك لە مەكۆكى قىەزاپى ئەمەربكاپى و دور كەشىتى رورسىي لىە جىۆرى جىياواز ھەلاەسىتىت بىسە جىنبەجىكىدىنى 60 ئەركى قريىن بەرەر رىسىتگەكە بەمەبەسىتى بىيادىنانى و بى كۆكىدىدەودى پارچەكانى رىستگەكە و پاراسىتنى .. كەشتىرانەكان بى ئەم مەبەستە جۆرىكى نوى لە رۆبىرتەكانى قەزايى ئىشىكەر رودك (بەرزكەرەرەرەيەكى مەزن) كىە دەتوانىلىت

به شیرازیکی نه رم و ناسان پارچه جزرارجزره کانی ریستگه که به رز بکاته و ۱۰۰

گه شبتیه که ی که شتی مه کزی بزشایی دهره وه (مه کزکی فه زایی) بز دانانی یه کهی (بونیتی) یه کنکه له ۳۱ گه شتی تر که بریاره سازیدریت، (بونیتی) شه ش دهروازه ی هه یه بسق گه باندن و پهیوه ندیکردن به به شمه جزراوجزره کسانی تری ویستگهی فه زایی داهاتوو.

یه کهی (خزمه تگوزاری) که مووشه کی (پر زنتینی) رووسی هه آیداوه سیستمینکی دابینکردووه بن پاریزگاریکردنی ژیانی که شتیه که شتیه که شته که شنه ی ساز ده در زند هه آلده ستیت به گواستنه و هه ل و یه ل و شانه خوریه کان ...

چەند زانيارىيەكى يۆويستدەربارەيويستگەي فەزايى ئۆودەولەتى) (ئەلفا

- دوای تــهواویوونی بنیادنــانی ویســتگهی فــهزایی
 نیوده رقتی قورساییه کهی دهگانه ۵۰۰ تهن..
- درێژی ريِّستگه که دهگانه ۲۹۱ پێ که دهکانه ۱۱۰ مهټر.
- ویستگهکه ۶۱ ههزار پسی سسیجا لیه چیگهای نیشته چیبوون بق که شستیوانه کان دابین ده کسات، شهم چیگایه ش یه کسانه به قه باردی هی آنی فرزکه ی جامبق ۷۲۷ که ده کانه ۱۰۰۰ مه تر سی جا..
- کارهکانی بنیادنانی ویستگهکه پیویستی به 60 چرونه نیر برشایی دهرهوه (فهزا) ههیمه، به همهمور جرّرهکانی کهشتیه فهزاییهکان، تهمهش برّماوهی ۵ سال جیبهجی دهکریّت.

وانه نهساله کانی نیران ۱۹۹۸ --۲۰۰۶ که بیجگه نه مهکوکی بزشایی دهرهوه (نهزایی) نهمه ریکا ههردوو مووشه کی پرزتین و سیزی روسی به شداری تیدا ده کهن..

- ویستگه که چهد به که پهکی شدانه ی خستری له خوری الله نوری در به که به دروستکردنی نه مهریکاییه کانه و هه در به که په درکاته ۳۵ مهتر و به که په درکاته ۳۵ مهتر و پانییه که شده در بانییه که شده شده به شده دریانه توانای ۳۲ کیلتروات ناماده و دایین ده کات بت مهریه که یه کیلتروات ناماده و دایین ده کات بت مهریه که یه کیلتروات ناماده و دایین ده کات بت
- دریّژی مَبِلْی گشت سیستمه کانی دابینکردنی وزهی
 کاره سا و گشت شامیره جوراوجوّره کانی تبر لبه ناو
 ویستگه که دا، دهگانه ۸ میل که ده کانه ۸و۲۱ کیلومه تر.
- شامیره کارهباییهکان و ثهلکترنییهکان ۱۵۰ جنور ترانسستور و ۱۵۰۰ جور له بهرگری کارهبایی تیدایه.
- ویستگهکه ٤ پهنجهروی تیدایه، نهمهش بق مهیهستی تاقیکردنه و و چاودنری کردنی زووی له ناسمانه و و ...
 - ویستگهکه شهش تاقیگهی زانستی تیدایه...

ناریاندا جیگیرکراون دهگاته ۴۰۰ ههزار هیگی هیماکان و ۱۲ کومپیوتهری تابیسه به دهزگا وردهکارییهکان و همستیارهکان، همهروه ها شهو تهکنیکانهی کهلهنیو ویستگهکه جیگیر کراون له چهندین جیگای جیاوازدا داندراون و ژمارهیان دهگاته ۲۰۰۰ شامیری دورهرموه و ههستیار و وردهکار..

- دور کۆپپوتەرى ئەمرىكايى نۆر وۆستگەكە كە لـــ
 تاقبگە ئەمەرىكايىدكان بەرھەم مۆنراۈن، كۆنترۆلى كارى
 ئاراستەكردن و ھاوسەنگى وۆسستگەكە ئـــ خولگەكــەپدا
 دەكــەن ئەرىش ھـــەموو ۹۰ خولــەكۆك ئــه ســـورړانەرەى
 بەدەررى زەرىدا ،،
- بالی ریّبرته کهنهدیه که (کندی) دریّبریه که ی دهگاته
 ۵۵ پـــی یه کســانه پــه ۱۹٫۷ مــه ژر، دهترانیــــت پــاریته
 بهرزیکاته وه که قورساییه کهی بگانه ۱۲۵ تهن..
 - 🔹 🧠 ريْستگەكە لە ۱۰۰ پارچەي مەزن پيْكهاتروە،،
- شێوهى تەواوى لە (شەمشەمە كوێـره) دهچێټ... و ئەبارەكەشى بەقەدەر قەبارەى ياريگايەكى تۆپـى پێيه..
 لەسەر زەرىيـەرە بەشـێودى ئەسـتێرەيەك پـان ئـەپزەكێك دەبىنرێت.
 - 🗣 🕟 دووریه که ی له زموییه و ۸ دمگانه ۴۰۰ کم. .
- نیازه ویستگه که بق ماوه ی پشر لبه ۱۵ سسال له کارداییت.
- مسەركردەي ويسبتگەكە ئەمەرىكايىسە و هسەرئور يارىدەدەرەكەشى رووسىن..
- ئەمەرىكاييەكان تەكنەلۆرياى پېشكەرتور و بودجـه و
 پارە دابىي دەكـەن بـق بەئـەنجام گەياندنى وېسـتگەكە..
 رورسىيەكانىش پسپۆرى لە بوارى دروستكردنى ويستگەى فەزابىدا بېشكەشدەكەن..
- ۲٫۵ ملیار دۆلار تەرخان كراره بۆ بەئەنجام گەياندنى
 كارەكانى بنيادنانى ويستگەكە ئەلاپەن ئەمەرىكارە بۆ
 سالى ۲۰۰۰،
- ۵۰ ملیار دۆلار بوودجهی تهواوی ویستگهکه تاکو کزتاییهینانی له سالی ۲۰۰۶ دا..
- ۲۰۰ ملیقن نولار لهلایه نهمه ریکاوه بق به رنامه ی سیستمی کت و پچ له ناو ویستگه که شهرخان کراوه بق مهبه ستی دابینکردنی باشترین فریاکه وتن بیق که شتیرانه کان له حاله تی کت و پردا.

سەرچاوەكان؛

- ۱) گزشاری العالم، رُماره ۲۳۱، ۲ <u>ثاراری</u> ۱۹۹۹، لایهره (۵۰۰۰۰۰).
- راپۆرتى زانستى كەنالى ANN سەتەلايت دەربارەي (محطة الفضاء الدولية)..

بەرھەنگ يا (تەنگەنەفەسى)

Bronchial Asthma

دکتۆر ئەبويەكر عوسىمان محەمەد يسيورى دەخۇشيەكانى سنك

زورجار بههه ووشهی بهرههنگ (تهنگهنه فهسی) وه بان (پهبق) بن ههندی دیاردهی ناسایی فسیق نوژی به کاردینریت وهك شهر تهنگهنه فهسیمی مروق ههستی پیده کات له کاتی شازاری زوردا یان دوای روودانی ههندی رووداری دانته زین توپهبون وهیان له ناکامی ههندی حالهتی سایکولوجی وهك هیستیریا هند..

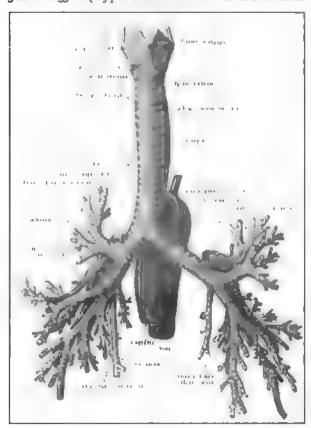
به لام ئهم باسهمان بق تەنگەنەفەسى تەرخان كردوه وەك نەخقشى تاببەت

پیناسه: تەنگەنەفەسسى (B. Asthma) بىدو ھالىدى ئەخۆشىيە دەرترىت كەنەخۆش ئاتوانىت بەئاسىلىي ئاسانى كردارى ھەناسەرەرگرىتى دانەرەي ئەخجام بىدات (پىترگرانى لەمەناسەدانەرەدايە) خۆي گورى كورى لەگىزەگىزى ويرەويىنى سىنگى خۆي دەبىت زۆرجارىش دەتوانىت بازنىت بەچى اتورشى ئەر ئارەھەتىيە بورە وەك ھەندىك جۆرى خواردەمەنى يان خواردەمەنى يان خواردەمەنى دووكەل تەپورتۆزر بۆنىتىڭ جۆرى شىلەمەنى يان ھەلەرىنى دووكەل تەپورتۆزر بۆنىتىڭ — لەئاكامدا كردارى فسىيزلۇرى ئالوگۆرى گازەكان (ئۆكسىجىنو دوم ئۆكسىدى كاربۇن) لەسسىكدانى چەككاندا كەم دەبىتىلەردوم ئۆكسىدى كاربۇن) لەسسەر تەندروسىتى مرۆشەكە دەبىيت بەگشىتى تەنگەنەنەسى بىھدور گرىپ دەناسرىن:

گررپسی یه کسهم: به رهسه نکی لاره کسی (Asthma

بەزۇرى ئەتەسەنى منسائىدا دەردەكەرىت زۇرجسارىش ئەسەكىك پستر ئەسەمان خسىزاندا ئىسەم ئەخى شسىيەيان ئىردەردەكەرىت – ھەر ئەسەرەتارە ھەسىنيارى (ھساسىيە) زۇريان بەگەلىك ئەرشىتانەي دەوروپىشىنيان پسەيدادەبىت وەك ھەندىك جۆرى خواردن بۇ نىونە ھىلكەر شىرو گىشىدى ھىد.. وەيان بەبۇن كردنى بۇنى تىر جاچ بۆنى خىقش بىت يان

ناخرش → زوربه شیان تووشی نه کزیمای پیست ده بن و زود زود را نورت گیران و پژمین یان لینده رده که ویت له به رته و نهم گرویه خویان شاره زایی په پیداده که نه له و بواره داو روزانی خول بارین و چرونه نار گژرگیا له به هارانداو نزیك که وتنه وه له په له و مورد ناییسه تاژه لا (خویسان) ده پساریزن → تاقیکردنه و می تاییسه ته به مه ستیاریان به وجوره ماددانه پورتیش شهیت (Type I immediate skin reaction)

Extrinsic Asthma

ريِّرُهي Ig E Antibody له بلازماي نهو نه خرّشانه دا بييرريّت زور ئەرپۇرەي ئاسايى زياتر دەردەچيىت 🗝 بق يىتر ئاشنابوون بەق شتانهی شهم گرویسه بسی تیّب دهچس و ناره صهتی تیسژو سهختیان بق دروست دهکات (Acute exacerbatia) وا بەلىست ئارنورسيان دەكەبى:

۱- يەرى يەلەرەر Feathers

که دەبئه هۆی کرژبوونى ماسولکه خاوەكانى بۆرىدكانى ههناستهدان والوسسان وهمه وكردني ناويقشسي شهو بقريانمه شلهيهكي لينجىخهست دروست دهبيت كهشهميش دهبيته هزکاریکی دیکه بق پتر تهسك بوونهودی شهو بزریانه و چیتر هەراي تەرار پىياندا ئارواتو ئەخۇشەكە ھەسىتى تەنگەنەقەسى پەيدادەكات- ئەر ئەنزىمانەش

Imtrinsic Asthma

- ۱- زاریدی جار نیگدتیقه V(-)
- ٣-زؤر كهم نه خؤش نهم گرويه بياس نهو ديباردانه دمكهن
- ٣-زۇربەيان ئەدوا ھائەكانى تەسىندا دىرىنكەرۇت (L.O.B.A)
- ١-كهم جار بهتيژي دسيان گريت به لام كهروويدا زؤر نهگه ليان دسينيه وه.
 - ە-رىۋى IgE يېزما ئاسابىد.
 - ١- رُوْر به كهمي سوود لهو جؤره دهرماناته دهييتن
 - ٧-هيج سووديك لهو دعرمانه فابينن
- أؤربه يان زياده گزشتى لووتيان ههيه و گهليك جار بسه لابردنى لسهم زيساده گزشته حالَه تى تەنگەنەھەسيەكە دەردەكەونِتُو ئاشكرادىينِتْ.

- ۱- تاقیکردنه ودی همستیاری لمسدر بیست زؤریدی جار بنزوتیقه 🖰 ۱۹۲۷ (٣-ئەخۇشى ياتر بىلىن ئەلدوت گيران و يۇمىن دىياردىكانى تىرى ھەستىرارى دىكات childhood
 - 1-زار بەتىژى (A cule برغماوى كورت سردىكمونت بەملاد زار دامنتۇتەرە ٥-ريزى lgE لەيلانماياندا زۇر بەرزە.
- ٣-زۇرېسىسەيان سىسىرود ئەدەرمائىسسەكانى بىيسىۋرى ھەنئاسىيسە گردئىسسەرە (Boronchodilators) وسنند
 - ٧-سورد لعدرماني (Cromoglycate) دسينل.

دەردەكەريت.

٨-زار بعكه من زياده گزشتي نيون نهم گرو يمها روودهان. N a sal polyp

۲-مروی ثاژه ل (به تایبه تی پشیله و سه ک) Amima Fur ۳-تەبرىتىنى مال House Dust

±- ورده زيندوهري ناو ته پروتوزي مال House Dust Mite ه-مه لاله ي گرل کڙووگيا Pollen grain

Fungal spores سيٽري ڪهروو -۲

٧-زۆر جۆرى خواردەممەنى وەك ھۆلكە - شىبىر - ماسىي -شیکولاته و ته اکهول Egg-Milk-Fish-chocolate and alcohol drinks

Asprine

الهم گرویسه نهخوشسه دا کارلیکسه کانی (Reactions) سليرراوجي وشهميونواؤجي ببهم دوو شليزوديهي خسواردوه روودەدەن:

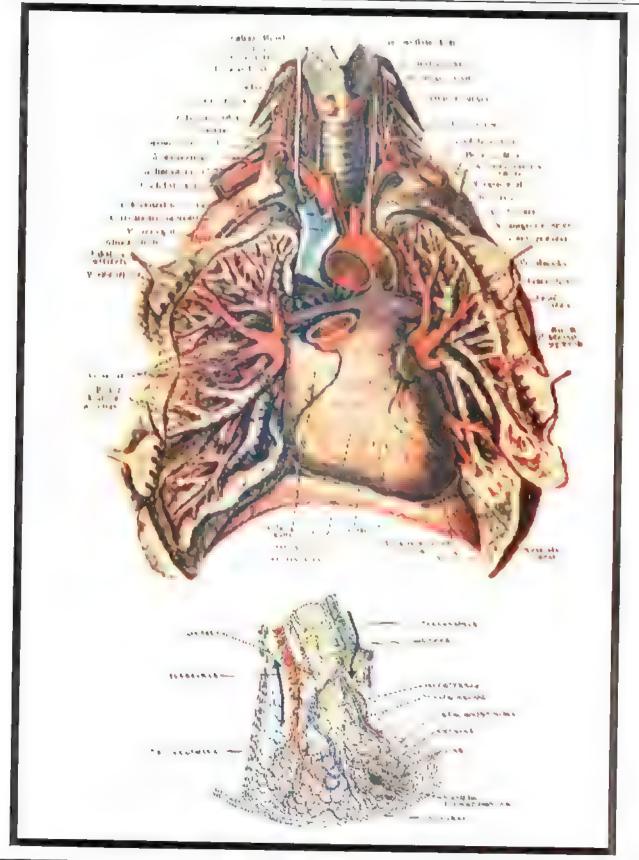
۱-کارلیکی خیرا یا راسته نق Type I immediate reaction کەدراي لېك دائىي دۇرتەنلەكان Antibodies بىي دزپەيداكەرائەي Antgen كەپتىشىر ئەخىرىيەكە يىنى ئاشىنايە وهك لهسهرهوه باسمان كرد (بق شوشه بيشتر نهخوشمهكه به خوارینی هیلکه تیک چوه نیشانه کانهی هه ستیاری (حساسيه) تيادا دروست بوهو چارهسهر كراوه بهالام جاريكي ديكه مينكه ده خوات) كومه أيك له ته نزيمه كان دروست دهين.

I-slow Reacting substance of Amaphylaxis (SRS-A),2-Bradykinin,3-Serotonin ناكامي نهم جؤره ليك دانهش لهمارهي جهند جركه بهكدا

۲- کارلنکی بهرگری شانیز Type TT immune Complex reatisa ثەمسەش بەلتىكدانى ئىدو دۇم تەنانسە circulating precipitin لـــهخريني ئەخۇشەكەدا لەگەڭ ئەق دۇيەبداكەرەي Antigenى كەيتشىتر لهشى ئەو مرزق مامەلەي لەگەل كردوه ئەو جۆرە كىارلېكىك و ئاكامەكمەي وەك كارلېكى Type I ئىسە زۇر زور دەركسەرىت بــه لکو جـــه ند کـــا تژمیریّك (٤-٥) دهخـــا یَنیّت و بــــتریش دەمينىتەرە،

گروپىي دورەھەم: بەرھىمەنگى راسىتەقىتە (Imtrinsic (Asthma

نه خوشه کانی نهم گرویه مه ستیاری ناشکرایان نیه بی نه و جزره ماددانهي لهگرويي يهكهمدا باسمان كربو تاقيكردنهوهي ينست بق نه و مهبه سته نگتيف ٧٥ (-) ن له زوربه يانداو بيتر لەسىالاتى نوايىي تەمەندا (٤٥سىال بەرەق ژوور) درەدەكسەن (Late onset Bronchial Asthma) وبه زوريش لهگه ليان دەميننيتەرە ھەررەھا بەيىچەرانەي گروپى يەكەم سوودى زۆر

له دهرماناتهی بت کردنه وه خاوبرونه وهی بزریه کرژبره کنان هماسته دان وه رئیساگرن هسته روه ها مساددهی کرژبره کنان همانسته دان وه در کرزمزگلایکه یت Tromoglycate سرودی نیسه بزینان وه کروپی یه کهم شخونه گهر رزژهی IgE له پلازمای نام گروپه دا ده ست نیشان کرزن هیچ زینادی نه کردوه سیز پتر ناسان کردنی جیناوازی له نیوان نام دوو گروپه دا شهم خشته یهی خواره وه رهچاوده کریت.

نيشانهكاني تدنكهنهفهسي

ىراى ئەرەي يەك<u>ۆك لــەر ھۆكارانـەي كەلەسـەرەر</u>ە باسمـان كرد دەجنە ئەشى ئەخۆشەكە بەتايبەتى ئەرانەي راستەرخق دمجت کۆئەندامى مەناسسەدان (Respiratory system) مەسىتى تەنگەنەنەسىي لاي نەخۆشسەكە دروسىت دەبېستور کرکه په کې تیر په شنو ه ی (نوبات) Paroxy smal cough و باشانيش گيزهگيزو ويزهوييزي سينكي كيوي لييدهبيت بهتابيسهتي لسهكاتي ههناسسه دانه وهدا هسه روهها بهلغسه ميتكي خەستى لېنجى سپى دروست دەبيت كەزۇرجار دەبيتە ھۆي گيراني تەراوى بىۋرى ھەناسەر كرژبورنى ئەر پارچە سىييەي بۆريەگىرارەكە ھەراى دەگەيەنىت (collapse). ئەسەرەتادا ئازارى سنگ زوركەمە بەلام كەيەيدابور دەبيت زور بەھوشىيارى نهخۆشەكە فەحس كريت نەرەكو ھەوا چوربيته نيوان سەردەي دەوروپشىتى سىييەكان (Pleural Sac)ى سىييەكان ئىلەم حالة تسته شيري د وتريّبت (Pneumothorax Spontanious) و چارهسه ري خيزراو کاريگه ري دهويست لەدەسىت يىزكردنى تەنگەنەقەسىيەكەرە جەند كىاتژەيرىك دەخايەنىت تا بەتەرارى ھەمور ئىشانەكانى دىكە دەردەكمەرن جا ئەگەر زور بەزور چارەسەر بكريت كۆنترول دەكريىت ئەگىنا ئەگەر لە١٣-٢ رۆژ پاترى خاياند ئەرە چارەسلەرەكەي زۆر گىران تر دەبيت وەپيرىستە نەخرش لەنەخرشخانە بكەريت جونكه پێويستى به داوو دەرمانى زور زياتر دەبێت شەم ھالەت، پــنى ئسەرترىنە -Status Asthmation) مىسەرومما لىسەكاتى تەنگەنەقەسىدا ئەخۆش ھەمور ماسىرلكەكانى سىنگى سىكى شسان و مسل و ناوشسان بسه كاردينيت بهتاييسه تي لسه كاتي ھەناسەدانەرەدا ئەمسەش دەبىت ھىۋى ھەسىت بىەماندروپرورنى زۆرو بەنارەھەت قىسەي بىق دەكريىت و خىزى بىق يېشىموه دمچەمئنىتەرە بۆشەرەي يارمسەتى ئسەر ماسسولكە كرژيوانسە بدائه وه كەلەھەناسەدانە وەدا بىتى بەكاريان دۆنئىت ئەگەر شەم نهخرشيه ماودى جهند سالتك مايهودو جاردسهرنهكرا شيروى قەفەزەي سىنگ دەگزريتى ھەلدەئارسىيتى شىيرەي بەرمىل

Investigations پیویست دافوه شیکردنه وهی پیویست Investigations استیشکی سنگ دافوه که مدرجه نده نهسه روتادا مدرجه نده نیشانهی هیچ نائاسایی تیابه دی ناگریت به لام ورده ورده نیشانهی هه تئاوسانی سییه کان دورده که ورت و وه باسمان کرد نه گهر Spontanions Pneumothorax

لەتىشىكى سىنگدا دەبىلىنرىت وچارەسلەرى زۇر بەپەللەي يېرىستى بۇ دەكرىت.

۳۲ تاقیکردنه ره ی هه ستیاری له سهر پیست Skin test کے قریر است استیاری له سهر پیست for different ده توانریت ده ست نیشانی جزری نه و ماددانه بکریت که نه و نه خوشے هه ستیاره به رامیه ری و تووشی ناپه دیات. ته نگه نه فه سی ده کات.

۲-شیکاری خوین بر دوست نیشانکردنی ریژوی ترکسچین PaO² به تاییسه تی ناپوهسه تی ریزوای ووك حالیه تی PaO² . Status Asthmation . هه رووها ریژوی خرزکه سپیه کانی جزری نیزینزفیل Eosinophyl که له خوینی نهم نه خزشانه دا له ناسایی زیاتر دورن.

Physio تاتیکرنندوهی اسیقاتری مهناسسه دان logical Respicatory tests المیزی المیده المیزی المیزی المیزی المیزی المیزی المیزی کارانه شهنجام ده دریّت ده توانریّت روّد به دردی ده ست نیشانی چوّنیه تی چهندیّتی جوّری باری تاتاسایی کوئه ندامی همناسه دان بگریّت و له همه مان کاتدا سوودی شهو ده رمیان و چاره سه دیانه ی ده دریّت و شهو نه خوّشانه ی مهالیسه نگیندرین.

شیکاری پلازمای نهختش بن دهست نیشان کردنی ریزهی IgE - IgG کهدیاره لهنهختشی تهنگهنهفهسدا زیر لهناسایی زیانره.

چارەسەر: Treatment

دیّاره چارهسـهری شـهم نهخوّشـیه بــهزووترین کــات زوّر پیّویسـتهو کـاری جـددی پیّویسـت بــق دوویـــاره نهبوونــهومی گرنگترو بهسوودتره.

۱-پیویسته نهخوش دهست بهخواردنه وهی شله مهنی گهرم وه ک چای روون و قهنداخ و شیر و شوریاو هشد، بکات بوشه و می وه ک باسمان کنرد نیاویوری ههناسه کان ووشیك نه بیته و هو ده در دراو په لغه می ناو ثه و بوریانه خهست نه پنه و ه نهبته هوی گیرانی ته واری بوریه کان.

۲۳ ئەو دەرمانانەي كەبۆرى ھەناسەدان خاودەكەنمەرەر كرژى تەسك بورنەودىان دەگۆرن پەفراوان بورون كرانموه چەند جۆرو گروپنكن لۆرەدا بەكورتى ناوى ھەندىكيان لەگەل شۆرەي دەست كەرتنيانو ژەمە (Dose) باس دەكەين.

	(مۇسDose) - ۋىم	<u>شینوی دست</u> کاوتنیان	
1-Salbutamol	اعلقم رؤڙي ٢چار	حەب/شراب/أيرۇزول/سپر	١-صالپيوتنامول
2-Terbutaline	ه. ۲ مقام طالۍ ۱ جمار	مرزی هــــــمدان هـــــــ <u>نو</u> مکار سالهپیوتامول	٢-ڌرپيوتائين
3-Aminophylline	rentin cità Pot	خەپ/قراپ/ دىرزى	٢- اميتوطاين

دیاره شینوه و جرعه ی هه ر دهرمانیک لهمانه ی سه رهوه و ریژه ی کهم کردن یان زیادکردنیان به ناگاداری و سه رپه رشتی پزیشك نه بیت زور خراپه و زور جاریش مهترسی بوسه ر ژیانی نهخوشه که دروست ده کات.

3 → کورت بیزون (Steriods) و ه ک پریدینزول و د کسامیپازون و بیتامیپازون ه متد که نه مانیش به شیره ی حه ب و شراب و دهرزی و بیتامیپازون و ه به ده ست نه که ون به لام پیریسته شراب و دهرزی و ایروزول و په می ده ست نه که ون به لام پیریسته نه خیرش هه رگیز به کاریان نه ه یه بی نه خیرشی ته نگه نه فه سی پریشک چونکه و ه ک سوردی ه مه بی نه خیرشی ته نگه نه فه سی زیان و مه ترسی گه و ره شی لی چاوه پوان نه کریت به تاییسه تی نه گه و به و ماوه ی دووروو دریژ به کاریهینریت - بی پیر پیر روین کردنه و ه له سه و مه ترسی به کارهینانی (کورت یزن) بیرینانی رکورت یزنه کانی بیر بیر نیشان ده که بین و ده ست نیشان ده که بین .

Cushing's syndrome کنیسارده ی کوشینانه کانی قه آله رسی و به تابیعه تی دهمورهچار هه آله ایسان و کنیشانه کانی قه آله رسی و به تابیعه تی دهمورهچار هه آله ایسان و شیره می مسانگی چیوارده (Moon Face) و مورده گریّت به برزیورده وی فشاری خویّن (Hypertension) و نه خوّشت شه کره و نه درم بورنه و می کنوچکه بورنی برپره کانی پشت شه کره و نه در نه در نور به ای نه در نور شه در نور به ای خوارده ی

۲- ئەر مىكرۆبائەى كەلەكاتى ئاسايى تەندروستى باشىدا ئاتران مەركردن دروست بكەن ئەم جۆرە ئەخۆشىائەدا زۆر بەئاسانى تورشى جۆرەھىا ھىسەوكردنيان دەكسات Opportunist Mycobacteria ئەمە جگە لەپتر مەركردن بەمىكرۆبە ئاسابيەكانىش.

۳− لەكاركـــەرتنى لـــەپرى ســــەرەگورچىلە رۇ<u>ت</u>نـــەكان Adrenal Crisis & Failure بەتايىــەتى دواى روردانــى كارەسات يان نەشتەرگەرى قورس بكريّت بۆ نەخۆشەكە.

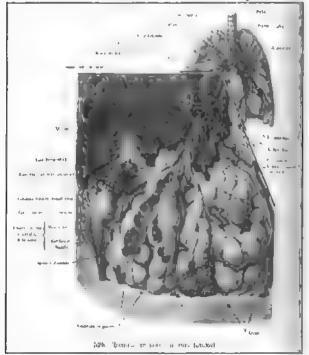
٤- كەم بورئەرەي رېزەي ئاسابى گەشە ئەمنالاندا.

ه– پتر ئهگەرى تروش بوون به (برین) قرمهى دوانزهگرئ $\langle D,U
angle$ و خوین ریژی کهده،

۳۰ گەلتك گۆپانكىارى سىاپكلۆژى بەسسەر ئەختىسىدا دەمينىنىت بەتابيەتى (خىەمتكى) Depression رە زۆرجارىش دەگاتە رادەي ختركوشتن (Succide).

۳) ئۆكسىجىن (Oxygen therapy) ئەكاتى ئارەھسەتى زىرى نەخىرىسى كسە ئەنەخىرىسىخانە دەخسسەرىنىت بەكاردەھىنىرىت دىيارە رىدى ئۆكجسىينەكە (Of % (Concentration) و ماوەى بەكارھىنانى ئەلايەن پزىشىكەوە دەست نىشان دەكرىت.

٤) به کارهینانی دهرمانه مکروب کورهکان اسه کاتی پیویستدا به رینمایی و ناگاداری بزیشك.

خزمەت چاك برونەرەي نەخۇشيەكەيەرە،

۲) چارهسبهری دهروونیی Psychotherapy ئهمیهش دووبیاره لیهری ی پزیشیکی پسیپری دهروونیه وه شه نجام دهدریت به تاییه تی بر نه و نه خرشیانه ی هزکاره دهروونیه کان زر کاریان تیده کیاو دهبنیه هیزی دووییاره بوونیه وهی ناره هه تیه که یان و نه و نه خرشیانه ش که پاسمان کیردن بیز ماه دی زر له سه ر کورتیزون دهوام ده که ن.

تادهگاته ریژهی خهستی تهواوی شهر ماددهیه به و هیوایهی به م شیّره ریژه زیادگردنه لهشی نهخوشه که پخی رابیّت و دواتر که شهر ماددهیه چوه لهشی نهخوشه که وه کیشه ی همستیاری و تهنگه نه فه سی بی دروست نه کات.

خۆپاراسىت ئەدروسىت ئەبوونسەومى ئارەحسەتى تەنگەنەفەسى.

سیخالی زور گرنگ ههیه دهبیّت نهخوشی تهنگهنه اسیخالی زور گرنگ ههیه دهبیّت نهخوشی تهنگهنه است در است استالی که مهوه ۱۳۰۹ Last acute) در ویدرویدنی دراتریت ناره مسهتی (exacerbation)

خالی یه کهم: خواردنه وه ی شله مه نی (گهرم و سارد) به ریّره ی روّر به لای که مه و ۱۳ تا ۲ نهمه نده ی کاتی تاسایی.

خالی دووهم: خزپاراستن و دوورخستنه وه اهمه مروشه فشانه ی که پیشتر ده زانیت پینیتیک ده چیت و به تایید تی ششانه ی که پیشتر ده زانیت پینیتیک ده چیت و به تایید تی شرفتی دو که لی خواردن و دوکه لی همه مور شستیک به تایید تی دو که لی جگه ره و ته پروتز و برنی تیژه که خزش بیت و ده عاترو کوانونیا و متد . . . یان ناخزش بیت و ده برنی کلور (فاست) و دیتو ل و نهسیتون و متد

خالی سنیهم: پنریسته نهخوش بزانیت شهر دهرمانانهی به کاریان دنینیت چوننرو لاکاریگهربیان (تأشیرات جانبیه - Side effect) چیهر کام گروپیان بهبن گهرانه وه بن پزیشك ده توانیت کهمو روّر یان کاتو کام گروپهش (به تاییه تی کررتیزون) به میچ جوریك بنرینمایی و ناگاداری پزیشك نابیت به کاربیت دهست نیشان بکری کماوهی شهر (۱۳۰۱) سالهی دوای دواترین ناره هه تی نابیت ده رمانه کان به ته واری راگیرین به لکر که مترین دوسی پیریست ده را (Theraputic dose) که رو ماوه یه به رده وام بیت.

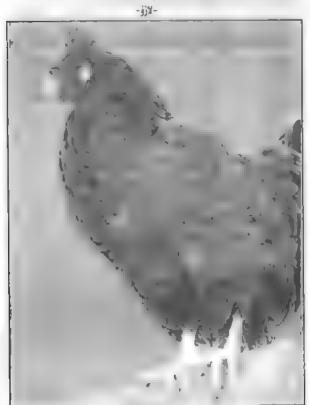
له کوتاییدا هیسوادام دایسك و بساوكی شه و مندالانسه ی ته نگه نه فه سیان له گه له به بی رینمایی و ناگاداری پزیشك هیسج جنره ده رمانیك نه ده نه منالسه کانیان و جنرو شسیده ی به کارهینان و ماوه ی پیویست بی چاره سه و ته نه اله پزیشك وه رگرن و هه ندی برچوبون و بیروباوه پی هه له که نه کومه الدایه له گوی نه که دورن و به بان (تافلان سالی ته مه ن ختی ده پواو چاك ده بیته و ه) چونک نه گه و سالی ته مه ن ختی ده پواو چاك ده بیته و اوی و ناره هست به نه خوش سیانی به نه خوش به نه خود به بینینته و همیشه ییه و ه بمینینته و ه

بؤما ومزانس

لاق و بال

دكتفر كليف تابين له كؤنيزى هارڤاردى يزيشكى الله ولايله تى بؤستنى شهعريكى دمسال خفريكي تؤزينه وهيهكي بهريدوام بسوو، بسه دوال ثبه و يرسيارددا دهكه را، كه چي وا دهكات اسه مريشكلة لاق همر لاق بيّت و بالْيش همر بالْ بيّت بعماناتيه كي دي بؤجي هميشه و لعصهموو مريشكيكي دنيادا نبابينريَّت لاق لنه جيِّكاي بنان ينهيدًا بيِّت. بنا جنه ينهدوانمود؟ نابيا لنه توائلنا هدينه ندمه نبه نجام بدريت! دكتور تباين ددايّت: چيفند سبايّكي كدميه بؤمسان دەركەرتود كە (جىن - gen) يكى بادرىرىن ئىدەرىشكانا دەييە، بال دروست دىكات، ئىدو چينه مان دؤزيوه تسموه و تساويكي رمعزيمسان لي تساوه، كه بريتيسه الله (T.B.x.5)، دوو جيني دیکه شمان دؤزیوه ته وه همردوکیان به رپرس دروستکردنی لافن که بریتین له (B. A.Tx-1) یو (TBx-4) بؤمان دەركەوتوە كە ئىەو ھۆكىارەي دەمتنىشانى دروستكردنى جىۋرى يەلىمكان دهکات (واته لان بن یا بال) جینی مایسترؤیه که بریتیه له (B A Tx-1)، توانیومانه شعم جهشه بخديشة فباو فنهو خانانسهاي فسه كؤريه فساي مريشبكه كدنا دبيتهم بسال بؤمسان دەركەوتۇۋە كە ئەر جېنىد سەيرە كاردەكاتىد سەر جېنى بەرپرسى دروستكردنى بىال، واشە (TBx-5) و چالاكيەكەي دىگورنىڭ و دەيكىات بىلە لاق بىلە ھىغمۇر يېكھاتلەر روغىسارىغۇم ... له بریتی نهودی بیشت به دان. واشه همر شه به نجه کانیهوه شا نینز کمکانیش اله لایه کی ديكه وه. بسائي دووهم (واتبه بسائي لاكهاي ديكه) كنه نبهو جيفه زائمي بدؤ دانه دراوه والتسه (BATx-1) خانه كانى به سروشتى گهشه دىكه ن دوبى بده بدانيكى راسته شينه. تدايين له و بروایهٔدایه، ندمهٔی تا نیمتا به دست هاتوره، هدمور شتیك نیه، گرنگ تدوندایه بزانریت جِنْنَ شَهُ وَ جِينَهُ زَالُتُهُ لِمُم كَرِدَارِالْتَهُ ثُنَهُ نَجَامَ بَعَدَاتَ؟ جِنْنَ وَا لَيْهُ عُبَالَهُ كَانَ دَهُمَاتُ سروعًـتي خؤيبان بكؤون ونيسك وماصولكه وبهستهري تاييمهتي به شهنداميكي شهواو جيباواز السه خۇيان دروست بكەن.

تابين ئاواتى ئموه دەخوازيَّت كە تۈزگىغەرە زائسستيەكان لــە داھــاتـوردا ئەســەر ئــەرە بيُّـت كە ھەنگارەكانى گۆرىنى بال بۇ لاق، بزائرىِّت چۈن دەبيَّت!

ئاوه کانزاییهکان

Mineral Waters

ئامادەكردنى: دانا كەمال ئەندازيارى ئاردىزى

ييشدكى:

مرزف ژیانی له نزیك جزگه و كانباوهكانهوه دهست پنكردروه و شارستانیّتییه که ی به پی ی گرنگی و زوری شه و ناوانه گهشه ی کربوره، دیارترین نموونهش باز شهم ژیاریاشه ژیباری دولی دووزی و نيسل و كنه نجو سنه يمون و جميمسون، بزمه به سنتي هه مسهجوره به كاره ينزاون وهكسو شستن و پساك كردنسه و مه به سستى تەندروستىيانە، بەكارەيتنانى ئاۋە كانزلىييەكان بەپىزى ودخت بەرە بهره پهرهي سهاند بهشتيرهيه كي شهوتق گهيشته دامه زراندني مه أبه ندى نيشته جيّى بينشكه رتور ك نزيك شهو كانيانه وه، واي لىنمات كە ئەر مەلبەندانە بەمايەكى ئابورى و گەشىتكارى جېيھانى پەيدابكەن ورۇلتكى گرنگيان ھەبتىت ئە بەرزكردئەودى ئاسىتى دەرامەتى نەئەراپەتى ولاتدا بەتابېسەتى لسەر ولاتانسەدا كسە لسەم كانياوانه يان زوره وهكوه له شهامانيا و سويسرا و توركيها و چيكۆسلۇفاكيا و مېئى ئىرا ئەرەي تېبېنى دەكريت كە زۆرسەي ولاتاني جيهان دهستيان كردوه بهبايه خدان به ثاره كالزايي به كان و هەرلىكى زۇر دەدەن بۇ گەشەپىدانيان بەشىرەيەكى ئەرتۇ كە شان به همانی پیشکه رتنی کرمه لایه تی و شه کنزانرژی جیسهانی بسرین و ههموی سالیک بارمیه کی باشیان بق تهرخان دهکهن کوربوستانیش دەرلەمەندە بەم جۆرە ئارانە رەك گەربارەكەي خورمـــال ر گـەرماراي دهنزك و حدمام عدنيلي موسل و گدنيكي دي كنه لبه كدركوك و خانه قین و چهند ناوچه یه کی دیدا ههیسه. به لام به داخه و متانیستا شوینی شیاوی خزیان وهرنهگرتووه و نهو بایه خهی که پیویسته پنیان بدریت پنیان نهدراوه بزنهوهی بگهنه شهر تاستهی که له نابوری نیشتمانیدا به شداری بکه ن و بینه مهلبه ندیك بر گهشت و گوزار.

ئاوي كانزايي چيه :

مهبهست له ناوی کانزایی نهر ناوه یه که بریکی تابیعت له کانزا (فلز - metal) و ناکانزا (metal و دویسه کان و گازی

تنداینت سارد بان گهرم بنت بق مهبهستی تهندروستی بهکاریهینزین بهتاییهتی بهرینگهی ختر بیشش و خواردنه و دیان ههامزین.

بەزۆرىش يەر ئارە دەرترىت كە رىزەي ماددە رەقەكانى (كانزار خويەكان) تىايدا زىاتر لە يەك گرام بىت لە ھەر كىلۆگرامىنىڭ لە ئارەكەدار پلسەي گەرمىيەكەي لە (۲۰) پلەي سەدى زىاتر بىت، لەبەرگرنكى ئەم ئاوانە لە مەيدانى چارەسەركردنى نەخۆشىدا ھەر لەبەرگرنكى ئەم ئاوە شىيغادەرەكان (المىياء الشافيە) ناويراون، يۇنانىيسەكان يەكسەم كسەس بسوون كسە زاراوەي (گسەرماوزانى بۇنانىيسەكان يەكسەم كسەس بسوون كسە زاراوەي (گسەرماوزانى Balneology) يان دانا.

ناوه کانزایی یه کانیان له چاره کردنی نه خقشی یه کاندا (Balneo) به کاره کنناوه ۱ رقر پزیشک و جیزان جی و شاره زای ناو له نقر ناوچه ی جیهاندا نهمه یانی ناوه مه عده نی یه کاندا نیش ده که ن و له سیفه ت و ریگه ی به کاره ینان و چونی های که شه پی کردنیان ده کردنیان بان ناوه مه عده نی به کان بان ناوه مه عده نی به کردنیان بان ناوه مه عده ناوی کردنیان بان ناوی مه کردنیان بان ناوی کردنیان بان ناوی مه کردنیان بان ناوی کردنیان بان بان ناوی کردنیان بان کردنیان بان ناوی کردنیان بان کردنیان بان ناوی کردنیان بان کردنیان بان

"گورتیه باسیکی میژووییی دورسارهی پهیدابوون و بهکارهنانی ناوه مهصدهنی پهکان"

ناوه مەعدەنىيەكان لە سەرزەرى لەگەل ئەو جولانەى زەرىدا دەركەرتون كە ئەسەردەمە جىولۆچىيە جىاولزەكاندا روريان دارە، بەتايبەتى ئە چاخى سىزيەمدا (الحقبة الثالثة سالاتتىنى دەركەرتەرە ئەنجامى ئاقىكردنەرە ورىكەرتەرە مرۆڭ ئەدكىر زەمانەرە گرنگى ئەنجامى ئاقىكردنەرە ورىكەرتەرە مرۆڭ ئەدكەرتورە، تەنانەت ئىستاش مىلئەتان وھۆزەكانى ئەقەرىقاو ئىستراليا ئاوى مەعدەنى بىز مەبەستى چارەكردن وخۇشىت وخواردنەرە بەكاردەمىتىن ئەبەرئەرەرى كە بە زۆرىي كانىيارە مەعدەنى بەكاردەمىتىن ئەبود دەكرىت كەد دانىشىترانى ناوچە شىرىنى دوررەرە ئىللە كۆچەرەكان تەنبا ئەرەرزو بۆنسەي نارىخەت ئايبەتى خىللە كۆچەرەكان تەنبا ئەرەرزو بۆنسەي نارىخەت دانىشىترانى ناوچە تايبەتى خىللە كۆچەرەكان تەنبا ئەرەرزو بۆنسەي تايبەتى خىللە كۆچەرەكان تەنبا ئەرەرزو بۆنسەي تايبەتى كىلدەمىيان كەررەتر كىردورە و بەد ئاقى

دارو در هخت یان که له که به رد په رژینیان بق کردوون یان ناره که یان بخ چالی گهوره تر یان نه شکه و تی خوار ترگواستق ته وه نه هه ندیک ولاتانی تردا دانیشتوان گهشه یان به م کانی یه مهده نی یانه داوه به روی که بیناو گهرماوی گهوره و گرنجاویان تیدا دروست کردووه بق پیشروازی کردنی خه لکیکی زقر به پاده به کی نه و بت که بونه ته سه رچاوه یه لا به که بونه ته سه رچاوه یه لا به که بونه ته که در باده به کانیاوه مه عده نی یه کانی میژوو ده بینت یزنانی و رقمانی یه کانیاوه مه عده نی یه کان داییت یزنانی و رقمانی یه کانیا و مه معده نی یه کانیاوی مه عده نی یا که در او یا که به کانیا و مه به کانیا و مه کردی یه کانیا و که شه یان پی داره به پاده یه که رماویان تیدا دروست کردوه و گه شه یان پی داره به پاده یه که که رماویان تیدا دروست کردوه و گه شه یان پی داره به پاده یه که که رماویان تیدا دروست کردوه و گه شه یان ناویه ناو خویان له و گه رماویان بی داره به به دویان له و گه رماویان بی داره به به دویان له و گه رماویان بی داره به به دویان له و گه رماویان به به به دویان به دویان به دویان به دویان به که رماویان به به دویان به دویان به دویان به که دویان به که دویان به دویان به که دویان به دویان به دویان به کانیان ناویه ناوی خویان له دویان به کانیان ناویه ناوی خویان له دویان به که دویان به دویان به کانیان ناویه ناوی خویان له که دویان به دویان به دویان به کانیان ناویه ناوی خویان به دویان به دویان به کانیان ناویه ناوی خویان به که که دویان به د

درای نهمان بیزهنتی یه کان نه ناسیای بچوکدا گرنگی یان به و گه رماره زورانه داره که له زوریهی ناوچه کاندا مهبرون، درای نهمانیش نیسلامه کان چونکه ناینی نیسلام خوشتن و پاکرته میزی به به کیک له بیریستی به گرنگه کان داده نیت.

له دواییدا نه سالی (۱۸٤۳) دا ته آمانییه کان چهدند یاساو نامزژگاریییه کیان دانساوه ده ریساره ی به کارهبّنانی کانیساوه کانزاییه کان له ولاته که باندا به جهنگی جیهانی یه که مدا له نه آمانیا و کانزاییه کان خرانه زیّر ده سه لاتی سه ریازی یه وه، برنه وی سه ریازه کان خرانه زیّر ده سه لاتی سه ریازی یه وه، برنه وی سه ریازه کان خریانی تیدا بشون و چاره ی نه خرّشیه کانیانی پی بکهن، نیّم و ده بینن که لهزور ده وله تی جیهان دا یاساو رژیم و نامورگاریی تاییه تی بان به کارهبّناوه بر کانیاوه کانزاییه کانیان که باسی چونیه تی به کارهبّنان و گهشه پی کردنی شه و کانیارانه یان کردوره و په یوه ندی یه کارهبّنان و گهشه پی کردنی شه و گهشت و گوزار و ته ندروستی گشتی یه و هه یووه و له لایه ن فه رمان به ریتی شهاره وانی و ته ندروستی کاروباری شاوه وه چاودیّری

ههتا ئیستاش جووله کانی زهری له نوّریه ی ناوچه کانی زهویدا ههر روو دهده و دهبنه همؤی دهرخستنی کانیاوی تازه بان کویرکردنه وهی کانیاوه کونه کان وهکو له سالی (۱۹۳۹) دا له ناوچه ی شهزرنجان و لهسالی (۱۹۷۱) دا له ناوچه ی خوّرشاوای نادهدول له نجامی برومه له رزهی به نینه و «روی داره» بینکهاننی

روری زدری بریتی به چهند چینتیکی کهفرینی ردقی ساردوره بور؛ پیزی ددورتریت تویکلی ددردکی (القشره الخارجیه)، نوای شهره تویکلی ناودکی (القشره الخالیه) دیت؛ پلهی گهرمی به ددردود بی تویکلی ناودکی (القشره الداخلیه) دیت؛ پلهی گهرمی به ددردود بی ناودیکی (نواه) مهعدهنی شلهرهبریان داوه پیزی ددورتریت شلیته (صهیر) (Magma) که مهمیشه له جولانه و دایه به هزیهك له هزیهكانی بوومهلهرزه دده درون تویکلی ددردود به کهفاری گرکانی یان نیشتهنی (رسویی) یان گوراد (متحوله) پهیدبیووه که بهلایهن جوولهیهك لهدوای یان گوراد (متحوله) پهیدبیووه که بهلایهن جوولهیهك لهدوای درزو شکانی زدوریهوه کاریان شرخراره و بوونه ته هنری پهیداکردنی چهمینه ودی بهتین و ددرپهریشی جیاواز به زدوریدا، بهگهل تهرهشدا درزو شکانی شهو د دولی گهوردی جیابورده یه به بهته هنری لیک درزوی گهوردی خیابورده ی به بهته هنری این بیکهینانی شهو و دولی گهوردی مهدوری بهتی این بیکهینانی شهو و دولی گهوردی مهدوری بهکانواندا ثهر تاوهکودهبینه و که بهایهن پیکهانه

ئەم ئاوائىە راستەرخى ئەدواي بورمەئەرزە يان دواي روردائىي دارورتان (تعریه) و داخوران (تأکل) له و زهوی و که فرانه وا دەردەيەرتە دەردورە؛ بە زۇرى بورىتى بسەروزىزمى لسە چىنسەكانى زه ری دا و له ناستی تاو مکانی ژنیز موی کاریکی گه وره دهکه نه سمور دەرپەرىن ر رەركرىنى كانيارەكان رەكر ئەر كانيارە مەعدەنىيانەي که له نه مساو ځه لمانياو تورکيا و کورېستان و چهند ولاتنکي شر داهەن، بەھۆى شىكردنەرەرە دەتوانرىت بېكھاتنى شەر چىنائىەى زەرى بزانتت كە ئارە مەعدەنىيەكانيان لىندنتە دەرى ئەريش بە ناسسینه وهی نساره روکی شاوه مهعده نی یسه کان و زانینسی قولایسی سەرچارەي ئەر ئارانە بەھۆي بيرانى بلەي گەرمىيەكانيائەرە. ئەر شریّنانهای که (۱۲۰۰۰) مهتر لهروری زهری پهوه قورآن بهیتی رژرٔ و ومرزله لايه ن گورانه كانى كەشەرە كاريان تى دەكريىت، لەبەرئەرە ئەر ئاراندى كە لەم شويتاندو، دىنە دەردو، گەرميەكەيان لە گەرمى که ش دهچینت و نه و ناوانه ی که سه رچاوه که یان له تویکلی دهرهوه قولتره لهلايهن گهرمي كهشهوه كاريان تهناكريت بهالكو له ههمان بلهی نه و قولایی یانه دا دهبن که لبی یانه وه ده رده په رین به زوری هەتا (۲۲) مىەتر بىھ زەرىدا بچىنىھ خواردوم گەرمى يلەپلەك زياد دەكات؛ بەلام ئەم رئىسايەش (قاعدە) ئەلايەن ئارەكانى ژئىر زەرى و بونى چياو به فرو دوورونزيكىيان لهناوچهى گركانىيسەر، كارى تىدەكرىد، بەزۇرى ئەر ئارانەي كە لە تولايىي (٢٠-٢٥) مەترەر، ھەل دەقرائىن ئەرا تېكرايى سالانەي گەرمىيەكەيان ئە يىلەي گىغرمى ئەر ئارچەپە دەچېت، بەلام ئەر ئاردى كە لە قولايى زىاتر له (٢٥) مەترەۋە ھەڭ دەقوڭىت بەپئى قولايى پلەي گەرمىيەكەي پستر دەبيت و مەنديك جار دەكاتە يلەي كولان ئەر نارچانەدا كـ (۳۰۰۰-۲۵۰۰) مەتر قولىن، ئەر بىردۆزانەي (تىلارى) كە بى لىكدانسەرەي يەيدابورنى ئىلوم مەھدەتىيىەكان دائىرارن، يىھيرەندىيان بىلەر تیوریانه و همیه که تابیه تن به ناوه کانی ژیرزه وی و تیوری یه کانیش ئەمانەن:

۱)تیزری مزین و کوزورکردنی شهر باراناوهی که لهسهر زهری کو دهسهر زهری کودهبیّت وه: بسهناوخاك و بسهناخی زهری دا بسهناو چینسه گوزهرده ردکاندا (الطبقات النفاذة) و شهوی شه حهوزی (عهماراوی) ژیرزهوی گهورهی بن سهختدا له قولایی جیاوازدا پهنگ دهخوّنه وه شهم ناوانه شهکاتی گوزهرکردنیان یان مانهوهیان شهنیّوان چینه همهجوّرهکاندا به تیپه ریرونی کات لهلایه ن شهر چینانه وه کاریان تیدهکریّت. وهکوی شهر ناوانه ی که به سهر چینه خویی یه یان قسلی یان گرگردی یان ناسنی یه کاندا تیپه ردهبن.

۲)تیزری پیکهاتن و خهست بونه وه: که اه لایه ن زانای جیراتیجی نه مساوی (سوز - Suess) وه دانراوه و ده آنیت که وا بنه پهتی شاوه مهعده نییه کان ده گه پیته وه بیشه و پیکهاتنی کیمهایی یه که له سه نیوان مایدر قبینی که شمل و پیکهاتنی کیمهایی یه که له نیوان مایدر قبینی که شمل شاو ده نیکه سارد و نوکه به روه به رو ده بیته و همتا ده گاته چینیکی زهوی سارد و له وی خهست ده بیته و همتا ده گاته چینیکی زهوی سارد و له وی خهست ده بیته و همتا ده گاته چینیکی زهوی سارد و له وی خهست ده بیته و همتا ده گاته و پینیک و به شیره ی کانیاوی که شره کانی شه و چینه و همانه رزه و گرکانه و همانده قرآنیت که به مقری جواله ی به بیداده بن.

۳)تیزری کوبرنه وه ی ناوی ده ریا کونه کان له چینه کانی زهویدا دوای کشانه وه ی شهر ده ریایانه له سه و روی زهوی سه و پاراناوه ی دای ده دانه خواره وه ثینجا هاتنه ده ره وه ی شه و پاراناوه به شیره ی کانیاوی مه عده نی هه مه چوره به پینی جوری پیکهاتنی زه وی په کانیاوی دو را را دوی به کانیاوی ده و نارچه به .

• (يۆلێن كردنى كانياوه مەعدەنىيەكان)؛

ئار بهتایبهتی ناوی مهمدهنی بهپیّی سهرچاوه و بنهپهتی یکهاتنه که ی به م جزره یزلیّن دهکریّت:

۲)ئەر ئارانەى كە ئە بنەرەتدا ئە پىكىهاتنى كەقرەكاندا ھەن (Juncrile Water) ئەم ئارانە ئەگەل كەقرەكاندا ھەن و بەشىيرەي ھەمسەجۇرە دەچنسە پسال ئارەكسانى ئۆسىردەرى يسان ئىسارە مەعدەنىيەكانەرەر ھەتا ئۆستا كرنگى ئابورىيان نەزانرارە و ئەم ئارانە بەسى شىرە ھەن:

ا ته ر ناوانه ی که له پټکهاتنی شلتينه ی زه ريدا (المسهر الأرضي) (Magmatic Water) مه ن و به زاری به شيره ی هه آمی

ب- ئارى گركانى -Volcanic Water:

ٹه ئارانهن که لهگهال ناره روّکه گرکانی یه کاندا به شتوه یه آم دهرده په په شاو، به الم دهرده په ناو، به الم دهمه که میّك جیارازه لهگهال ناری که ش.

ج- ناره گەردرونىيەكان -- Cosmic Water المياه الكونيە: ئەر ئارائەي كە لە پېكەاتنى كەفرى ئەستىرە كشارەكان (شهب) و بەردە ئاسمانىيەكاندا (نيازك) ھەن و لە ئاسمانەرە دەكەرنـــە خوارەرە بى سەردەرى،

۳)شاوه مهره الله بوه کان یان نوی په کان (المیاه المتصررة أو المتجددة) (Rejuvenated — Water) که تاوانه ن که له نه نجامی گزرانه کانی زمری یه پداده بن و ده چنه سهرتاوه کانی ژیرزه مین و دوای ده بن به شاری مه عده نی؛ شهم تاوانه له نیوان چینه کانی زموی دا ده میننه و یان به ره رچینه گوزه رده ره کان ده پون و له وی کرده ینه ره و عه ماراو پیک ده نین و له لایه ن چینه مه عده نی په کانی زمری به و کاریان تی ده کریت.

خانوه خررسکی یه کان (المیاه الفاسیة) (Connate Waters) افاوه خررسکی یه کان (المیاه الفاسیة) به ماوانه له سروشندا له گه آل په یدایوونی به مرزونزمی له چینه کانه زدویدا په یداده بن و سه رچاوه که یان شاوی ده ریا سه ره تایی یه کاندا په نگ لیزه دا شاوی ده ریا کان شه کون و که له په و ترمایه کاندا په نگ ده خرنه و له لایه ن شه و زدوی یا شهی که تیایدان، کاریان شهر ده کریت.

هـهروه ها بـهپـــنى ناوهرق که کانیان کانیاره کــان ده کریّـن بــه دوی به شی سه ره کی یه وه:

۱)ئارە مەعدەنىيەكان:

ناوی مه عده نی نه و ناوه یه که هه رکیلزگرامیکی نزیکه یگرامیک یان زیاتر مادده ی مه عده نی بیان خصوی ی تیدایه و شه مادانه له خوی په کان و ماده ی تفت و شرش و گاز پیکهانوون و به نوری به شیره ی نایقنی موجه بی (کاتایقن ۳۰۰ Cation) و هکوو ستردیق و پوتاسیق و کالیسیق و داست و نهه نمینی و هه و و ها به شیره ی نایقنی سالیب (شه نایقن ۴۰۰ ماستون و کلیقر و گرگردات و کاریقنات و هی شرهه ن به ده گمه ن نایقنی باریق و لیپیلی و رسترون و قلیقر و نایقه ین و به نایقنی باریق و رادیقمیشیان تیدایه به پیری شه و که فرو چینانه ی که ناویان تیدا و زدرنیت و به ناویان تیدا و کرده بیته و ها نویان تیدا گرزد و ده کاری در ده کات،

None Mineral Water ئارە ئاكانزاييەكان (١ Fresh Water)

ئەم ئاوانە برتكى ئەرتۇيان لە كانزا (فلن) و ناكانزا (افلن) و ئاكانزا (الفلن) و ئاويتە تېدايە كە لە گرامىك ئاودا ئەم

کانییانه گرنگ ترین سهرچاوهی ثاری رهوانن له زوّربهی ناوچهکانی جیهاندا و گرنگن بــق مهیهســتی خواردنـــهوه - هـــهروهها شــاوه مهعدمنییهکان بهپری پلهی گهرمیان دهکریّن به چهند بهشیّکهوه :

مه عدوني يدكان به پري پلهي گهرميان ده کرين به چه ند به شيگه ره ا ا- ناوه گهرمه کان (المياه الحارة – الحارة –

ئهم ئاوانه لهناخی زهوی په وه هده تولین و گهرهی په کانیان له گهرمی ئه و چینه که قرانه ده چینت که لخی هه لده قولین وه نزیکهی کهرمی ئه و چینه که قرانه ده چینت که لخی هه لده قولین وه نزیکهی زیاتر وه کو که کانیاوه گهرمه کاندان (الینابیع الصارة - Geysers کانیاوه گهرمه کاندان (الینابیع الصارة کهرمه کانیاوه گهرمه کانیاوه گهرمه کانیاوه گهرمی یان لهنیوان (۲۰-۳۵) پلهی سهدی دایه پی بیان ده و ترییت کانیاوه گهرمی نزمه کان وه کو نه وانه ی که له عیراقدا هه ن و شهر کانیاوانه ی که پلهی گهرمیان ناوه پاسته و لهنیوانی (۲۸-۳۸) پلهی کانیاوانه ی که پلهی گهرمی یان له (۲۸) پلهی سهدی دیاتره ههندی خوار ده گانه پلهی کوانن وه کو له کانیاوه کانی سهدی زیاتره ههندی خوارده کانیاوه کانی برمه له رزید شاری شهزردجان و بالیکه رو تورکیا له ناوچه کانی برمه له رزیک شاری شهزردجان و بالیکه رو

بقرسه و شهزمیر و شهو کانیاوانهی که اله دورآه ته کانی شهوروپادا ههن، شهو کانیاوه مهعدونیانه که پشهی گهرمیان، بهرزه به کانیاوی باش دادونریّن بهتاییه تی بق خقشتن و نه کهر پشهی کهرمی یه کهیان بهرزترییّت بق شیش و کاری ناومال و گهرم کردنه و ههکاردیّن،

ب الله المالية المالي

ئەر ئارە مەمدەنى يانەى كە لە چېنەكانى سەر رويى زەرى يەوھ مەلادە قرائىن، پلسەي گەرمى يەكسىلىن نزيكسەي (سىفرە) لەنارچسە ساردەكاندا يان سەرچارەكەيان بەقرى توارەي و ھسەندىئات جار دەگاتە (۲۰) پلەي سەدى، بەرۆرى سەرچارەي ئەم كانيارانە ئەر چېنانەي زەرىيە كە نزىكەي (۲۰-۲۰) مەتر لە رويى زەرىيەرە قران، ھەرىمە ئارانە بەھايەكى تەندروستى يانەيان ھەيە بىق مەبەستى خۇشتىش بەكاردەھىتىرىن،

هەروەها ئاوە مەعدەنى يەكان بەپى سەكارھىنان و سىودى تەندروستى يانەيان دەكرىن بەم بەشانەرە:

۱) شه و نساوه مهعده نی یانسه ی کسه برمه به سستی خوشستن به کارده هینرین و پی یان ده و بریت گهرمای ههعده نی یه کان بان ناوه شیفاده ره کان یان چاره که ره کان، نهمانه شسارد بیان گهرم ده بین به لام نه م جوره ی دولیی رور تر باوه، له هه ندیک و لاتندا سیاختمان و بینای مه زن برشه م جوره گهرماوانه کراوه چونکسه گرنگی یه کی ته ندروستی و نابوریی و گهشت و گوزاریی بیان هه یه وه کسور اسه نه نمانیا و مه جه رو تورکیا و و لاتانی تردا.

۲)شەر كانىيارە كانزاپانەي كىە ئارەكانىيان بىق خواردىنەرە ب مەبەسىتى تەندروسىتىيانە بەكاردەھىندىن، مەبەسىت ئىلەم ئارانىد ئەرەيە كە بق رەوان كردن (مسهل) يان چارەكردنى ئەخۆشىيەكانى (مىزە جۆگە) بەكاردەھىتدىن،

۳)کانیاوه مهعدهنی یه گازی یه کان کسه بیق هسه آمرین به کارده هینرین و به هایه کی ته ندروستی یانه یان هه یه بیق نه خوشی لوت و قورگ و سی یه کان گازی گوگردیدی هایدر قجین و هیلیقم و تزکسچین و هایدر قجین و تورگتین و کلتور و چواره م تزکسیدی گوگردیان تیدایه ...

٤) نه و کانیاوه مهعده نی یانه ی که قوره که یان بق چاره کردنی هه ندیک نه خقشی پیست به کارده هینرین و به رقریی ناویته ی گزگرد و زمرنیق و هینی تریان تیدایه و به کارهینانی شهم قورانه به هایه کی ته ندروستی گرنگی هه یه نه و لاته کانی شهر رویاد ا.

هدرومها كانياوه مهعدهنى يــهكان بــه پــــى شاميان دەكرين بهم بهشانهوه

۱)کانیاوه ترشه کان: نه و کانیاوانه ی ناوه که یان ترشه و رهگی ماده ی بیکاریزناتیان تیدایه .

 ۲)کانیاوه شورهکانی یه کان (البنابیع الملحیة) ئه رانسه ی کسه تامیان سویره و به زوری خوی ویشتیان تیدایه.

۳)کانپاره تاله کان: نه وانه ی که په روریی خوی ی گرگردات
 (سولنات) یان تیدایه

له کرتایی دا ده توانین کانیاوه کان به پی گارلیک (تفاعل) و برونی نایونی موجه (کاتایون) و سالیب (نه نایون) و پیکهینانی خوی بکه ین به مه به شانه وه:

۱) تەر كانياوانەى كە ئايۇنى موجەب يان ئىدلىيە وەكو ئايۇنى سۆدىرم و پۆتاسىرم و لىپىلىرى مەكنىسىرم و باريۇم و راديۇم و مەكەنىد و ئاسن و ئەلەمنىرم و مەينى تر---

۲)ئەر كانپاوائەى كە ئايۆنى سالىبيان تيدايە وەكور ئايۆنى كلۆر و برقم و يــقدو فلـقر و گۆگـدەك و فقسفات و كارپقنات و بـقرات و سليكات و گازى مايدرقجين و فيليقم و ئۆرگــقن و دووهم تۆكســيدى كاريقن و گازى گۆگرديدى مايدرقجين و گازه ئەندامىيەكان (الفازات المضوية organic gases)

لهسه روشنایی ته و زانستی یانه ی که باسمان کردن کانیاوه مهمدهنی یه کان به پیّی تاوه روّکه سه ره کی یه کانیان ده کریّن به م به شانه و ه:

١)كانياره سويرهكان كه خويي چيشتيان تيدايه،

٢)كانيارى گرگرداتى مەگنيسىۋمى تال.

٣)كانيارى بريم و يؤد (تايؤدين).

٤) كانيارى كلسى (قسلي) كه كاريزناتي كاليسيزمي تيدايه،

٥) کانیاوي گهچې که گرگرداتي گهچې تېدایه،

۱ کانیاری بۆراکسی و بۆرۆن،

٧)كانيارى ئاسن كه مادمى هايدر ركسيدى ئاسنى تيدايه،

۸)کانیاری ترش که ترشی گزگردیدی تیدایه .

٩)كانيارى ئەلەمنىۋم كە كۆگرداتى ئەلەمنىۋمى تىدايە -

۱۰) کانیاوی سزدا که کاربرتاتی سؤدیومی تیدایه.

۱۱)کانیاری گزگردیدی، که گزگردیدی هایدرزجینی تیّدایه،

۱۲)کانیاوی کاریزنی، که دووهم ئۆکسیدیکاریزنی تیّدایه،

۱۳)کانیاوی ثهر گازانه ی کـه بق سوتان دهشین وهکور گازی مایدرزکاریزن و نهرت.

۱۵)کانیاره تیشك دەرەكان، ئەرانەى توخمى تیشك دەرەرەى رەكر رادیزمیان تیدایه.

به كارهيناني كانياره مهعده ني يه كان:

لهوهپیش باسی شهومان کرد که له کترنهوه کانیساوه مهددهنییهکان له لایهن مرزشهره بتر خترشتن بهکارهینزاون وه بهریکهوت سوودبان له چارهکردنی نهخترشیدا زانراوه، ههروهها باسی نهوهمان کرد که را به زوریی نهو ناوانه بتر خوشتن و به بلهی دروه م بتر خواردته و به کارهینزاون.

نیستا دوترانین ساختمان و ئونیلی مهزن له دورروپشتی شهر کانیارانهببینین، که سهدهها کهس دهگرن، بر نمورنه گهرمارهکانی شهیرن قهره حهسار له تورکیا و گهرمارهکانی (بادن) له شهانیای

خررتاوا که دهبیت شهش مانگ لهوهپیشی قورغ بکرین، خوشتن لهو گهرماوانه دا له ژیر چاودیری پزیشك و یاریدهده ری پسپویدا دهبیت.

ریگهی لیکولینهوه لسه کانیهاوه مدعدهنی یه کان و چؤنیتی گهشه پیدانیان

پیشان به راه وه ی که میرزش رور له ژانیاری چینه کانی زموی و ناوهه راو ناره کانی ژیرزه ری بزانیت، شه و هه والانه ی که ده سران بیق گه شهه پیکردنی کانیهای مهمده نمیه کان و چینیهای سورد لی و درگرنتیان، ته نها شه وه بور که چانیك یان حه وزیکی شهرتویان بی ده کرد که بی مهله کردن بگرنجین و له دوایی دا په رژین یان شوره یان بی ده کرد.

ئەوەبور ئە دواپىدا بەجۇرىكى تىر گەشەى كىرد، وەكىو ئە سەرەۋە باسمان كىد بەلام دەبىت بەرلەۋەى كە پارەپدەكى زۇر بىز گەشەپىخكىدىنى ئەر كانىلوائە تەرخان بكرىت، ئىكىڭىنەۋەى تەرار ئەر كانباولنە رالە شويتەكانيان بكرىن.

۱)خورندنی پیکهانه ی جیزانجی ناوچه ی کانیاوه کان له بابه ت چین و پیکهانن و قولایی و گوزه داری (نفاذیهٔ) ریوه و لیژایی و همه دیك سیفه تی چیزانجی ترهوه ، ننجا ناماده کردنی نه خشه و میلكارین پیریست بییان و دهست نیشان کردنی سه رچاوه ی شهو کانیاواله .

٢)لٽِکڙ ٿينه وه په کي ته واو له شٽِو هي زهري نارچه که

(تزیزگرافیی -- Topografhy) واتبه به رزوزنوی حسه وزی رووباره کان و تاوی رهوان و به رگی رووه کی (الفطاء النباتی) بنز مک تند.

۲)خویندنی باری ناو و ههوای ناوچه که بهمهرجیک نه و هویندشه باسی باران و گهرمی و شخی کهش و ایا کات.

٤) ئێڬۏڵێنــه وه لــه بارى كۆمەلايـــه ئى و ئــابوررى نامچەكــه،
 بەمەرجێڬ باسى ژمارەى دانىشتوان و بارى رۆشنبېرى و ئەندروستى
 و پىشەسازىي و رێگاويان و ځانوربەرە بكات.

ه) ثهر لیکو آینه وانه ی که تابیه تن به کانیاوه کان خویانه و ه ه کر
تیکرایی بری نار است هاتن و به رهه می ناوی سالانه و به یوه ندی یا
به پاده ی فراوانی مه له کردن و راده ی سووبلی و مرکزتن له و «رزی
تابیه تیدا یان له ساله که دا. جگه نه وه پیویسته به شی کردنه و می
تاقیگه کاری پیکهاتنی نه و کانیاوه مه عده نی یانه سالی چه ند جاری
بزانریت و به پینی نه وه کانیاوانه به هایان بق دابنریت.

۲)نتخوآیندوه دهریارهی رتگاکانی سوودوه رگرتن لهو کانیاوه
 مهعده نی یانه به پنی پنویستی ناوچه که یان و ولاته که.

۷)نټکزلیندوه له چونیدتی گهشدپټکردنی تهوکانیاواند و دمورویدو کانیان و چونیدتی دروست کردنی حدورو جوگه و ساختمان تیایاندا وهکوو کوگا و توتیل و خهسته خانه .. هند .. دیاره که کردنه وهی ریکاریانیش گرنگییه کی تاییدتی خوی ههیه بهتاییه تی لهناوچه دووره کاندا.

شيرپهنجهی پروستات

Prostatacancer

وەركىپرى ئەسويدىەرە: زۇراب

شیرپهنجهی پرزستات، لهدوای شیرپهنجهی مهده به بهریلاوترین جوری شیرپهنجهیه لهسوید. الهگول بهسالاچوون دا مهترسی تووش بوون به شیرپهنجهی پرزستات زیاد دهکات. ناوهندی تهمهن بق نهخوش کهونن به شیرپهنجهی پرزستات بهرزه، دهورویهری (۷۰) سالی، بهلام لههندیک حالهتی کهم دا نهخوشیه که لهتهمهنی (۷۰) سالی، شانیشیدا روودهدات. حالهتی نهخوش کهونن به پرزستات سالی ۲٪ زیاد دهکات.

سالی نزیکهی (۱۵۰۰) پیاو لهسوید تووشی نهم نهخترشی به دهبن. ایکولینه وهکان دهریان خستووه کهنیوهی ههموو نهو پیاوانهی لهسهوو (۸۰) ساله وهن، له پرزستاتیاندا گزرانی خانه رودهدات، به لام بهشی ههره زوریان گیروگرفت و نازاریان نییه. نیشانه کانی دهرده که ون

ئەرەى پەيرەندى بەنەخۆشىيەكانى شىزرپەنجەرە ھەيە،، چارەسسەركردەن بەھانارەچورىنى زور بەزور گرنگ، بسەلام بەداخەرە، ئەرەى پەيرەندى بەشىزپەنجەى پرۆستاتەرە ھەيە نىشسانەكانى درەنگ دەردەكسەرن، يەكسەم جسار كساتىك كەشىزرپەنجەكە ئەقەبارەدا زياد دەكات، يان كە بلاردەبىت دەردەكەرىت، بۆيە گرنگە كە پشكنىن بەمەبەسىتى نارەحەتى دەردەكەرىت، بۆيە گرنگە كە پشكنىن بەمەبەسىتى خۆپاراسسىت بسىق پىساوان، ئسەكاتى ھسەمور پشسكنىنىكى تەندروسىتىدا، ئەتەسەنى نىرومنىد (٥٠سسال – و.ك)و بەرەر ئەدروردا ئەنجام بدرىت.

ئاسايىترين نيشانهكان

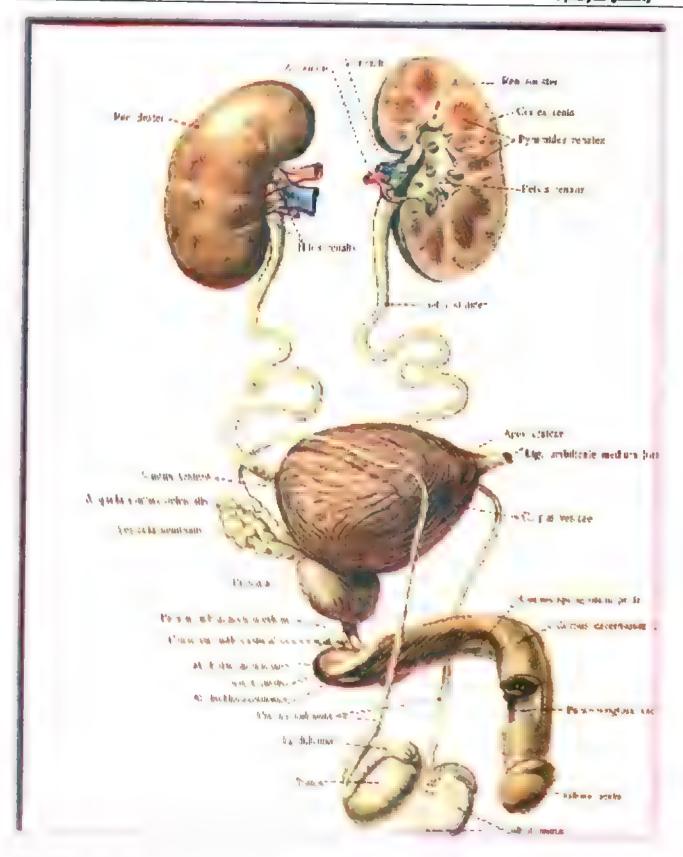
نیشانه کانی شایر به نجه ی پر قسستات دوا ده که ویت. هزشسیار که ره و هسه ره سه ره تایی یه کان پسه یوه ندی یا نام به بر تری میز به ناو پر قستاندا تیپه ده بینی و گذشه کردنی شیر په نجه ی پر قستات بقری میز ده په ستیریت و گهشه کردنی شیر په نجه ی پر قستات بقری میز ده په ستیریت و میزکرین ناره هات ده کات.

ههرودها روودددات که شدیر په نجه له ریکه ی هه اثنا و سان و گری این لاوه کی (Metastaser) یه وه تاشکرا بیت. ته مانه کار له په یکه ری تیسك ده که ن و دوبنه مزی تازار له پشتدا.

ديارترين نيشانهكانى نەخۇشى پرۇستات ئەمانەن:

- زؤربورني نارهمه تي له كاني ميزكردندا
- میزگیرانی بهك لهدوا یهك، (ماوهی نیسوان گیرانه كان زود
 - مەبرونى كېروگرفت ئە "دەست يېكردندا"
 - سده زورله ی میزه که باریکتره له تأسایی
 - دوای تهواویرون، داؤیه کردنیکی ناخوش
- برونی خویّن لهمیزهکهدا (نهمه ههمیشه نیشانهیهکی ترسناکه)

- نائوانريت ميزه لدان به تهواري خالي بكريته وه .

تاكو تەرا لەو نىشانانەي سەرھوھ مانىاى ئەرھ تىيە بىلو شىرپەنجەي پرۇستاتى ھەيە، بەلام پىرىسىتە لە ھۆكارھكەي يكۆلرىتەرە.

رُيَّانَ لَهُ كَهُلُ شَيْرِيهِ نَجِهِي يِرِوْسَتَاتِدَا

دەتولنریت لەگەل ئىم ئەخۇشىيىدا ژیان بەردەوام بیت. شیرپەدچەی پرۇستات تولنای ئەوەی ھەیم، ھەندیك جار بق مارەی دوورو دریژ، "بخەریت".

ته مه واده کسات نه وانسه ی شهم نه خرشسییه یان تیسادا دوزراوه شه ده سالانتکی روز بی ناره هه تی برین، روز به ی شهو نه خوشانه ی شیر په نجه ی پروستاتیان هه یه روز به ی کات به هوکاری در ده مرن.

ژیانتکی چالاك دەژین، ئیشی خزیان دەكەن، لەگەڭ خیزانەكەياندا دەژین ھەروھا لەگەڭ ھاورتكانیاندا بەھەمان شیروی بیش نەخیش كەرتنەكە.

روریهی جار دهوروپشتیان هیه ناگادارنین لهوهی شیرپه دجهی پروستاتیان ههیه.

هٰؤی یه یدابوونی شیریه نجهی یروستات

شەمپر زانىيارى تەواو دەرىيارەي ھۆڭاردكانى شىرپەدجەي پرۇستات نەزانراوە، پرۇستات (Prostatan) رژىنىنگە كەلەلايەن ھۆرمۆنە سۆكسىيەكانى ئىدرەرە چالاك دەكرىت، بۆيە پى ئى تىقدەچىت گۆرانكسارى لسەچالاكى ھۆرمۆنسىدا پسەيرەندى بەھاتنەكايەي نەخۆشىيەكەرە ھەبىت. تىترى كەپسەيرەندى بەچۆنىتى پىكھاتنو تىكەلكردنى خواردنەرە ھەبە كەگوايە لمەم بارەيەرە كارىگەرىي ھەيە، باسى لىكراوە، بەلام ھىشتا بەلگەى بارەيەرە كارىگەرىي ھەيە، باسى لىكراوە، بەلام ھىشتا بەلگەى دلنياكەر بەدەستەرە نىيە، زۆر لايەن ھەبە پىدمان دەلىت كەسرى

هەتا بيّت حالةتى شيرپەنجە زيرتر چارەسەر دەكريّت:

چارەسەركردىن مەلسوكەوت كردى لەگلەل شىپرپەنجەدا ھەتا بېت گەشەي پىقدەدرىت، مېتودى نوغى دەرمانى نوى دەرمانى نوى دىيارىكردىنى زۆريەي ئەوانەي شىپرپەنجەيان ھەيسە، ئاسسان كردووە، ئەمرق زياتر لەنيوەي حالەتى شىپرپەنجە چارەسەر دەكرىت.

لەر حالەتانەدا كە شىيرپەنچە بەتەرارى چارەسەر ناكريت دەتوانريت لەكاتەكانى پيشور باشتر بخرينه ژير چاردىرى ر كۆنترۆلەرە.

شُيْر په نجهی پرؤستات بهم جۆره دهدۆزريتهوه رۆنی پرؤستات:

پرۆستات رژننیکه راسته وخق لــهژیر میزه آداندایــه، شــه و شوینه دا که ترواوی پیاو کرده بیته وه.

پرۆستات وەكو گويزيك گەورەپ، يەكىك لەئەركەكانى پررۆستات ئەوھىە خۆراك بەتتورەكان (Sperm) بدات تىا توانىاى

جولەيان بېلرينن، چالاكى پرۆسىتات تارادەيەكى رۆر لەلايەن توخمە ھۆرمۆنەكانى نىرەۋە بەرىۋەدەجىيت.

هـهر گزراننِك ئهپرۆستاندا رووبــدات مانــای ئــهوه نییــه شیّرپه دجه بیّت، گهورهبوونی رژینه کهو پیس بوون (Infektion) لهنه خوّشیه ناسایی هکانی بروّستانن،

پزیشک به چ شیومیهک نه خوشیه که دیاری دمکات

بن پزیشکیکی شاره را خاوه ن نه رمون هونه ریک نیسه که شخصی پروستات دیاری بکات. پزیشکه له پرگهی که شخصه دهست دهدات له پروستات. رژینیکی ساخ هاوشیوه و کرمه دهست دهدات له پروستاند، رژینیکی ساخ هاوشیوه و تونده، شیرپه نجه له پروستاندا ره ق گری گری به به کسانیک پروستانی پروستانی پروستانی هدیمه نه خوشه که ده نیردریت بن لای پسپور بن پشکنینی

يشكنين لدكؤمدوه

پریشکه خوای شهودی دهستکیشی پزیشکی لهدهست دهکات به په جهدیه که بنیاتی پروستات ده پشکنیت. شهم جزره پکشنینه زور ناسیایی یه و به شیده یه کی روتینی له کاتی کزنترول پکشنینی ته ندروستیدا شه دواریت، بوشه وی گهر گزرانکاری له رژینه که دا هه بوو بدوریته وه.

(شُانه لیس وهرگرتن) بایزپسی بهدهرزی روّر باریك (biopsy)

بهدهرزی یه کی زوّر باریك نمونه یه ك له خانه له و به شه ی پروّستات که گورانه کهی تیادا دوّرراوه ته وه وهرده گیریّت. دوایس له رنگهای لیّکولینه وهی تاقیگهای ده توانریّست جسوّری گورانکاری یه که دیاری بکریّت.

سيستوسكوبي" "Cystoskopi"

به نامرازیکی سه برکردن که له بزری میزدود دهبریت ژوردوده پزیشکه که ده توانیت سه بری ناو میزدلان بکات تیبینی نه وه بکات که نایا هیچ جزره گزرانکاری په کی بینرای تیادا هه یه.

رکشنین به تیشک (X-ray)

نه مه بق نه وه به بزانریت ثایا شدیر به نجه ی پر قرستات ناوساوی و گری لاوه کی لیزیت و ماده به که ترشا ناوساوی و گری لاوه کی لین برقه و ماده به که ترشا دانه و ده یکی که می هه به ده کریته خور نه و های نه و ه چیز نیتی بلاوبونه و می ماده که له خانه چیراو چیز ده کاند از ترسارد هکریت، خانه ی شدر به ده بر ناسانی ده و و ده و ده و و و برنگ بی ترساتر له ماده تی شده و ده ده و ده ده شده بر ناسانی ده تو انریت له تیشکده ره که و ده ده و بینینی بکریت.

ليْكُوْلْيِنهُ وَمِي خُوِيْنَ لَهُ تَالَقِيكُهُ دَا

به فقی پیوانی رادهی بوونی چهند جیوره ثهنزیمیکه و (که پی یان ده وترینت ، فق سفاته ترشه کان) له خویندا ده توانریت بزانریت شیر په نجه که تا چ راده یه ک چالاکه ،

كەمى بورنى فۆسفاتە ترشەكان ئەرە دەگەپەنىت كە شىرپەدجەكە لە"پشور" دايە يان بەرەو دوا دەچىت، رىژەيەكى زۆر لەفۇسفاتە ترشەكان ئەرە دەگەپەنىت كە شىيرپەنجەكە گەررە دەبىتەر، مىتاستاسى لىندەكەرىتەرە،

سەروە دەنگ (Ultraljud)

ئیستا له شوینی جوراوجوری ولات (واته سوید.و) دیاریکردن به موی تولترا دهنگه وه تاقی دهکریته وه.

ته مریّگایه ساده و ساکاره و لههه مان کاتدا جسیّ ی باره پیشه . نهمه به م جوّره به: پزیشکه که به هنری نام پازیکه و کنهه آله هانده ریّل (impuls) ده نیّریّت، نهمانه ش له لایه نه نه ندامه کانی له شهوه به رجه کانی له شهوه به به ته شهوه و به م شهیوه به به شهره و تیسایدا به شهره به کان ده بیستورین و بخشیره به کان ده بیستورین و پزیشکه که همر گزرانکاریه که له پروستاته که دا هم بوو به ناسانی بزی ده رده که ویّت نه که ریسی گزرانکاری نه خوّشانه هم بوو، نه خوشانه هم بوو، نه خوّشانه هم بوو، نه خوّشه که ده نیّردریّت بریشکنینی زیات .

پپٽستات وهڪيو گوٽزيڪ گهورهيهو، راستهوخٽ لهڙير ميزهادان دايه.

بۆرى مىز بەناو رۇينى پرۆستاندا تىپەردەبىت. تۇربەرەكان لەپاڭ پرۆستاندا دەچنە ناو تورەكەي تۇرەرە.

جؤرهكاني چارمسةركردن

چارهسهر بهتیشك: ئاساییترین جوری چارهسهكردنی شدیر به نیشك. شه ریگایه شدیر به نیشك. شه ریگایه له مه ندیك حاله ندیك حاله نداند نه خوش چاك ده كاته و ده له هسه ندیك حاله نی ترده خانی ده كاته و هه شدیل به نیشك و همه مور خانه كانی دیكه هه سستیار تره، به هنی لیداندی تیشكه و همه مور خانه كانی شه و شوینه كاریان شده كریت، به لام خانه شیر به نیه به كان به هنی شه و و ه هسیتاری یان له زیاد بوند ایم نووتر له ناو ده برین شه م جسیره چاره سه ره دیاد به شیریه نووتر له ناو ده برین شه م جسیره چاره سه ره نوی تابیبه تی دا له لینترگهی شدیر به دجه (كلینیكی نون كریت کرین ده كریت.

چارەسسەرەكە وابنىسات دەنرىست كسە ئەوپسەرى ئسمەنجام بەدەسست بسهىدرىت، لسەكاتىكدا كەئەندامسەكانى دەوروپىشسىت زيانيان يىنەگات.

لەبەرئەرە ھەمور چارەسەرىك بەپى، كەسسەكە دادەنرىت، ئەرىش پىلش تويزىنەرەپسەكى وردو بىسەپى، ئەخشسەيەكى تاسەتى،

جآرهسه ركردن بهتيشك ثهناوهوه

نه مه شیزوازیکی تاپادهیسه تازهیسه کهپستولی بچکزلسه کسمادهی تیشکدهر (radioaktiv)ی تیاب (نزیکسهی یسه ک میللیمه تر گهورهن) راسته وخل بهنه ششه رگهری ده خریسته ناو پیرستاته و به نهوسا کهپستوله کان له جیگه دا ژهمیکی گهوره تیشك ده ده نه و ه

دوای دوی مبانگ کاریگهرییهکه تبا ریدژه ی (۱۰٪) کهم دهکاتو دوای دوو سبال شهم کاریگهرییه بهشهواوی شهواو دهبیّت، بهم شبیّوازه مبروّف دهتوانیّت ژهمیّکی گهورهتر

لهتیشک بدات بهنهخوشهکه، نهوهی نهتیشک نیندانی ادمره کی ادا دهتوانریّت، نهم تیشک نیدانی نهمهندیّک حالهتی تاییسهتاید می شدیریه نبیت تایدانی به و مهرجه می شدیریه نهیه سنوردارییّت نهپروست تایدا بق نهنداسه کانی دیکه تهشه نهی نهکردبیّت.

چارەسەر بەھۆرمۇن

شسیرپهنجهی پروسستات لساریر کسارلیکردنی توخمسه هرمونه کانی پیاود! گهوره دهبیت. بوشهوی گهشسهکردنی شیرپهنجهکه (tumoren) نههیلریت مرزف دهتوانیت توخمه هرمونی می بهنهخوشسهکه بیدات، سسهرهتا بیق ماوهیسه کی دیاری کرار ژهم (جرعه)یه کی چروپ دهدریت بهنهخوشسه که دوای شهوه بیق ماوهیسه کی دورودرید چارهسه ری بهردهوام بیشکهش دهکریت، به لام یهمهیان دهبیت بهبری لاوازتر بیت.

چارەسەر بەنەشتەرگەرى

گهشه کردنی شیرپه نجه ی پروستات په پوهندی به نیره مورمزنه وه مه به گرن دا به رهم دین. له هه ندیک حاله تی تابیه تی داره به هو که له گرن دا به رهم دین. له هه ندیک حاله تی تابیه تی داره به وی نه شخص که بیش نیازی لابردنی گون بکات به هوی نه شخه که دی اره سه ر به نه شخه داریی استورداریین که تواناد ایه کاتیک شیرپه نجه که له پروستات خویدا سنورداریین کوشه گیر "کوشه گیر" بیست له ناوچه یه کی دیاریکراودا بیست. یه هوی نوشداری یه وه هموو پروستات لاده بریت. له وه پیش شه جوره نوشداری یه ده بووه هموی له پیاوه تی که وین (impotens) نه شمه مهترسی په لام بوته وه.

چارهسهر به خانه کیا کردن "cytostatika":

وشهی (cytostatika) واته کی کربنی خانه، گهمهش ماده یه کی در کی ده کورندی خانیه ماده یه که ده کورندی خانیه ده گریدی خانیه شخیری ده کربنی خانیه ده گریدی خانیه شخیری ده کربنی خانیه که ناتوانن خویان زیاد یکه ن ده میرن هه روه که چون به کتریای جوراوجور به ده یه کرباوجور به کرباوجور به کرباوجور به کرباوجور به کرباوجور به کربا خانه ی شغیریه نمی جوراوجور به کرباد که ماده که له کربی در کربی مورو راسته وخود ده کربته خوینه وه که ماده که له کربی در استه وخود ده کربته خوینه وه که ماده که له کربی به که داده که در کربی به که در کربی در به کربا بدریت به نه خوشه که در کراره یسه کی در در میاده ی در در در در کربیش شنیکی ناسایی یه کربا وجوریش شنیکی ناسایی یه کربا وجوریش شنیکی ناسایی یه کرباوجوریش شنیکی ناسایی کرباوجوریش شنیک کرباوجوریش شنیکی ناسایی یه کرباوجوریش کرباوجوریش شنیک کرباوجوریش کرباوجوریش کرباوجوریش کرباوجوریش شنیک کرباوجوریش شنیک کرباوجوریش کرباوجوریش

تیبینی: "هاهندیک زانساری ناو شام ده ه راسته وخل پهیوهندی بهوولاتی سودیه وه هایه، به لام لام نهبردن، خویسه خری له کاتی خویندنه و ه دا نه رانه ی بقد ده رده که ویت"

ودركتير

"شهم نوسراوه لهنامیلکه په کهوه وهرگیپربراوه کهلهلایه ن (ریکخراویکی سویدی دری شیرپه دجه)وه نووسراوه و به بی نرخ به سهر خهاکیدا دابه ش دهکریت.

Prostata cancer
OM TIDIG UPPTACKT

ييناسه كهت وا له دهمتدا

سالح محمد

پیناسه (مویة) کهت له گیرفانتا ههانناگری، یا نایده بناو جزدانی پارهکاننهوه، یا جانناکهی دهستنهوه، به لکو لهدهمندا ههانی دهگریت، و به هری پزیشکی دانهوه، به یه کیّك له دانه کانتهوه ده یلکینیت.

لەكۇندا؛ خەلكى بۆلاى سەرتاش دەچىۋىن بۆئەرەى لەدەست ئازارى دان رزگاريان بكات، بەلام ئەمرۆ بۆلاى پزيشكى دان دەچىن، ئەر پزيشكانە ئەمرۆ، پشت بە نويترىن دەســتكەرتە زانسـتى ر تەكنەلۆرپەكان دەبەستن.

نیّستا پاش نه وه ی پزیشکی دان به م پایه یه گه یشت ، جگه له چاره سه و پاراستن و جوانکاری دان کاروکرده وه ی دیکه ی پی حسیدر ایستن و جوانکاری دان کاروکرده و ها در ده کار کردنی که مهند و دان و دان میاکردنه و می دردو ترخمه که دپاریکردنی پیّناسه ی که سیّتی بیه به لگهی دانه کانه کانه و میه زنده کردنی روخساری برخماوه بیه کان که داندا که کانه کانی سه لماندنی باوکیّتی منالیّك دا.

لهم دوایه دا گرنگیه کی دیکه شیان دا به سه د شانی پزیشکی داندا، شویش شهم پیناسه ی که سیتی یه و (الهویه الشخصیه) که ده خریته ده خریته ده خواله به کیل له دانه کانه و م توند ده کریت،

رەنوسى (رقم) تكى ھەيە كە ھيمايە بۇ خارەنى ئەم رەنوسە و وەك كليلتك وايە كە بەھزيەرە دەتوانرىت ھەمور ئەر زانياريانەى لەسمەر خارەنەكەپەتى لە ئىسسىگەى كۆمپيوتسەرى مەلىسەندى بىقزرىتەرە.

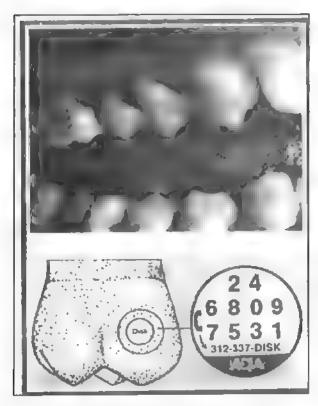
هه له یه که ر نتیم کالته مان به م بابه تانه بیت، که یه که م جاره باس ده کریت، چرنکه نه رهنده ی پهناچیت له بایه خ ر گرنگیه که ی تی ده گهین...

کژمه لهی پزیشکانی ندانی شهمریکی، شهم کردارهی خسسته سهرشانی خوّی و مُیّستگه یه کی کومپیوته ربی مهلّبه ندی بوّ دانا، بـق کوّکردنه و هسه لگرتنی زانیاریسه کان ده ریسارهی شه و که سسانه ی دهیانه ریّت به کاری بهیّنن.

لەرە دەچپىت، سوپاى ئەمەرىكى، يەكەم كۆمەل بىن، ھەستيان بە گرنگى ئەم بابەتە كردېيت، بيانەريت سود لەم ھەويانەي ئاو دەم وەرىگىن، بى ناسىيئەوەي سەريازەكان لەبرىتى لەرھە كانزايىيەكان، سوپاش بەتەرارى ئامادەيى خىزى دەرخست بى تاقىكردنەرەي شەم رىگايە و ھىمادانانى زانياريە كەسپەكان.

بەكارھىنانى ئەم رىگايە تەنھا بى ھەريەكەي پىشى ئىپ، بەلكى بىل زىر ھىي دىكەيە، لە دياريەكانيان ئەمانەن:

- ناسینه وهی لاشیهی شینواو، کیه پیه زه همیت دهتوانریت بناسریته وه به هنری نه و روداوانه ی سه ری به نجه کان لاده بات،
 - 🗝 ئاسان ناسىئەرەي ئەرانەي مىشكىان تەرارنيە،

پیرو په کارمیّنانی له تاقمی دانه دهستکردهکاندا، چونکه روّرجار، پیرو په ککه رسّمکان تساقمی دانیسان ون دهکسهن، و دروسست کردنه و هان پاره یه کی روّر دهکه ویّت له سه رکسه کهش و میریش. بیناقه ی ناودهم بریتیه له خه پله یه کی بهبولی، تیره که ی له چهند یه کنیله از دریک تیپه پاکات، به شیره یه کی همیشه یی دهلکیّنریّت په یه کنیله له دانه کانه وه، به روّری نهم دانه ش یه کهم خسریّی کاکیله ی سهره و هه، لای راستی خه پله که له تویّی یه کی ته نکی پلاستیك پلاستیك یخیه توره، ره نوستی که دیکه ش بریتیه لمه وهسارهی ته له فرنی پیرسسته کانی پیرسسته کانی که سه کهی تیسادا همه اگیراوه و به هوی ده توانزیست که مهموو رانهاری کان او هربگیریت و ده توانزیکان نه ریّگای ته له فرنیون، هیّروی له دا و هربگیریت و ده یان ناوی شویتی نیشته جی برون، هیّروی له دا و هربگیریت و ده ی نادیا به وین، گروپی می نادیا یه دون، گروپی می نادیا به دون، گروپی خوین، هیّری می دون، گروپی می نادیا به دون، گروپی خوین، هیّری، هید...

لة "ثورات في الطب والتعليم"

د، أحمد مستجير

ومركيراوه

دۆزینه وهی بهسته لکی باشوور ململ!نی و هیوا..

عەبدولخالق قەرەداخى

سالی ۱۸۹۶ کترمه لی له دوزه ره رهکانی نه رویج بق یه که مین جار پی یان نایه به سته له کی خواره و سالی ۱۹۰۱ به ناشکرا بانگهشه ی درزینه وه ی کیشوه ری به سته له کی خوارو راگه یه نرا و (رؤیس فالکون سکزت) نه رکاته نوینه ری حکومه تی بریتانی بوو.

سالی ۱۹۰۲ (ئیرنست جاکنتون) به پاپوری (نیسکه قهری) بهرهو
بهسته له کی خرارو که وقته ری که مانگی تشرینی دوره می هه مان
سالدا (جاکنتون و سکوت) به هاوکاری دکتور (ولسن) له ملی
(روسه وه) به هیوای گهیشتن به و ناوچه یسه که ناسرا بسور به
(به ههشتی سارد)، که وتنه خویان به به لام بسا و سهرماو زریان
ههره سی به و گهشته بان هینا له کاتیکدا ۲۷۳ میلیان مابو بگه نه
خالی مه به ست: به لام نهم پیاوانه کولیان نه دا تا به کیکیان ره ق
بوره و هه راه وی ناشتیان مردنی هاوه لیکیان زهنگیکی ترسناك بور
به بروی ناشتیان مردنی هاوه لیکیان زهنگیکی ترسناك بور
به بروی ناشتیان ست را و پو) هه لسا به گه ران و نوزینه وه ی
که درن و نوزینه وه ی

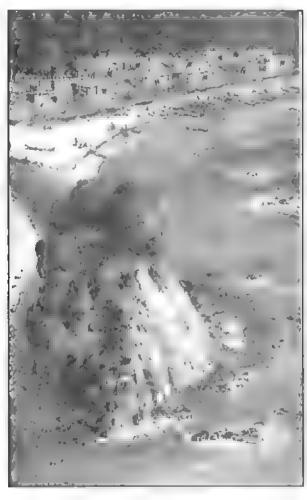
مانی (جاکنتون) ی دا به رمو به سته آله که بکه و یته و رخ، به پاپتریک رزشت ناویان نابو (راوکه ری گهوره) چونکه ماوه ی ۶۰ سال امناوچه به سته آله که کان راوی سه گی شاوی یان پی ده کرد، له شابی ۱۹۱۰ کابتن سکوت له است ده ده ملی به سته آله کی خواروی گرته و مبه را سال کابتن سکوت له اینده نه وه ملی به سته آله کی خواروی گرته و مبه ناوی (خاکی نوی)، هه و به گهیشتنی به میلبترین له شسترالیا بروسکه یه کی آنها نوسیبوی (منیش به رمو گه پیده ی نارویجی یه و پیگه پشت که تیا نوسیبوی (منیش به رمو خواروی که ربووه که و پیشبرکری ی ماملانی و پیشبرکری خواروی که ربووه که و پیشبرکری کاب

له گه پانه وه یاندا که ش زور بی په همانه پیشوازی ایک بدن، نه بوایه بو همه مور نان خواردنیاد سهر له نوی ده واریان هه آدایه و خویان نیا مه لاس بدایه، زریان و سه رما به جاری په کی خست برون کاری له جهسته یان کردبو، خواردنیان روز به روز روری له که م برون ده کرد کاریگه ری سه رما له ده ست و په نجه و لاشه یاندا رهنگی ناداده ده ...

که نیّراردش ته هات هه رکه س ته چووه نار توره که ی نوستنی خوی و خه ونیان به به هار و گه رما و ساته کانی هارینه و ه ده بینی، خوی و خه و رقی به رقی یاداشته کانی تقرمار ده کرد و زیاتر ره شبینی تیا به دی ده کرد، پاش ماوه یه کی زقر گه یشتنه رووباری (بیّری مقری) به ستوو که پیّویست بو له سه ریان زور به رویاری دوردی پیا بکه ن، زوری نه برد به کیّکیان که ناوی (نیانس) بو قاچه کانی له جوله که وقن و به ده م نازار و سه رماوه گیانی ده رچوو.

ناکام گەیشىتنە عەمبارى خواردنىەكانيان بىەلام مىدەرو ئىدە خواردىنانە نەپئەتىانى ئازارەكانى جەستەيان سىارتزكات چونكىە مىنشتا ۱۰۰ مىليان مارە تىا بگەنە شوپنى مەبەست لەكاتېكدا ئەم پيارانە تەنھا (۲۰۰) مىليان بېيوە، ئەرەندەى ئەخاياند ئازارەكانى (نەقىب لۆرانس) رووى ئە زياد بوون كرد ئەرىش بەدەم ئازارەرە گيانى دەرچوو، ھەرچى (كابتن سكۆت و دكتۆر ولسىن و مىلازم پارەر) بوون فرمىسكيان بى چارەنوسى ون بووى خۆيان ئەرشت.

له ۲۹ ی تازاری ۱۹۱۲ پاش شهرهی رهشه با و زریانتکی زور برماوهی مهشت روز له دهواره که یاندا بهندی کردن، سلکرت دراهه مین ههناسه ی ژبانی له یاداشت نامه کهیدا تزمار کرد که دهای:

"به داخه و په دجه کام له و زیاتر توانای قه آسه م گرتنی شه ماوه جا له به رخوا داراتان ایده که م بایه خ به پیاوه کانمان بده ن و نرخیان بزانن".

له مانگی تشرینی دووی ۱۹۱۳ واته پاش سالیّك دهوارهکهی سكیّت و هه ردوی هاوپیّکه یان دیّزییه وه که بریتی بوون له سمیّ لاشهی به ستور.

به لام ئەمنسىزنى ئىەروپچى كە پىتىش (سىكۆت) گەيشىتە بەستەلەكى باشىوور سالى ١٩٣ ھەمان چارەنوس يەخەو بەرۆكى گرت بەتاپىيەتى پاش ئەوھى ھەردور برادەرەكەى رەق بورنەوھ، ئەمنسىزى تاچارپور بەتەنھا بەگڑ سەرمار بەستەلەكى باشووردا بچى، توانى سەد مىل بىچى و بگاتە ينكەى ئەسلى خىزى، بەلام كاتى گەيشىتە ئەرى سەيرى كرد پاپۆرەكەى لىھ دوورەرە بىەبى ئىم كەرتىزتە رى، دۆش دامار ياش سالى ئىنجا لاشەكەى دۆزرايەرە.

نه و پیاوانهی دوای سکرت و چاکنتون هاتن شهوهندهی بیریان له جوگرافیای ناوچه که دهکرده وه بیریان له پیشبرکی و ململانی

یه که می نه ده کرده رده . له ناوجه رگه ی به سته آه کی خواروردا شاخیکی به رزیه ده کسری به رزیه کسه یه ۱۹ مسترار پی به ده کسه را که بنکه یه که ورده ی لسی یه پسی ده آین بنکه ی (نه منسین سکیت) به ناوی مهر بورکیانسه وه نساونراوه ، پیسش ۳۵ سسال له مه ویسه رئه مرکه یم کاری خیرانن ، مهرکه س نه گاته نه وی نسای کسی کاری خیرانن ، مهرکه س نه گاته نه وی نسای خسی کاری خیرانن ، مهرکه س نه گاته نه وی نسای خسی که مستری و به دواست بورنه نه و شهر شدی که خالی نیران مهردو و به سته له که خالی نیران مهردو و به سته له که باری نه کات .

سالی ۱۹۲۸ (میرورد ولتون) ی نسترالی توانی به مزی فرزک و به سب رکیشبوه ری خواروردا بفری، سبالی ۱۹۲۹ فرزک واننیکی نمریکی به ناوی (ریچه رد بیرد) توانی بگاته به سته له کی با کوور هارکات توانی بگاته به سته له کی با شوور، سالی ۱۹۳۰ تواندرا چه ند رینه یه کی به سبته له که کان بگیری که کسه سی اسه و و پیش پسه ی بینه بردیور، تاکه مزک از یکی گواستنه و مش سه گی هه نسکی بوو، سالی ۱۹۳۵ ملیز نیریکی نه مریکی به ناوی (ننکس نه زوورد) به خیری و پاپتریکی گهوره و فرزکه یه که که وی که وی نه مه رانمه وی که وی نامی باشدور، نه نورورد توانس گه شتیك بور به سه رانمه ری به سته له کی باشدور، نه زوورد توانس گه شتیک بوره به مه رانمه ری به سته له کی باشدور، نه زوورد توانس چه ند ناوچه یه کی در بد توزنده و ناوی خوشی نیز بدوری جه نگی جیهانی دوره م نه مریکا به مزی کارپته ره وه توانی زوری هی شه و

سالی ۱۹۵۷ ئەدەررال (جۆن ھۆفى) يەكەم كەستىك بور كە توانى دواى (سكۆت ر ئەمنسۆن) بگاتە بەستەلەك ر برياريشى دا بنەكەپەك ئەرى دايئى، ئەكۆتايدا ئەدەررال (ھۆفى) برياريدا خەلاتى ھەمور ئەر كەسانە بكات كە گەيشتورنەتە ئەم نارچەيە يەكى ئەرانە (ئەدەرنىز ھىلەرى) بالەرانى شاخى ئىلەرست بور.

له تشرینی دوری ۱۹۹۹ شده شافرهتی شهریکی توانیان پیبنینه سهر خاکی بهسته آهکی باشوور؛ هیدی هیدی بهسته آهك بوره شوینی گهشت و گوزار، له سییدهی ههشتا کاندا (روّند پاین)ی بریتانی توانی به متری گالیسه که وه بگاته بهسته آهکی خواروو؛ سالی ۱۹۹۲ جاریکی تر ملی ریزی گرته وه به رو ۹۶ روژی پیچوو.

سالی ۱۹۸۸ گەررەترىن گەشت لە مىدۇروى بەستەلەكدا تۇمار كرا، كابرايەك توانى ۳۵۰۰ مىل بە ۲۲۰ رۇڭ يەپى بەلام فرۇك ھەمىشە ئاگادارى بور.

سالی ۱۹۹۵ دوو که سی بریتانی و نرویجی هه ولیاندا به ته نها به پی، به رهنگاری به سته له کی خوارور ببنه وه به که دیمه نه وه ک دیمه نه کانی کانونی دیمه نه کانی کانونی به ۱۹۹۳ بگاته به سته له کی خوارو به لام بریتانیه که یاش ۱ مه نشته گهرایه وه .

به لام نابی شودشمان له یاد بچیت که هه مو هه ول و تواناکان نه گه پینه و بر نازایه تی و نیهاتویی (رؤین فالکون سکوت) ی یه که مین قوریانی به سته له کی باشور،

يەراريز:

بەستەلەكى خوارو لە ٩٦٪ بە بەقر داپرشىراۋە لە ٩٠٪ ى سەھۆلى جېيان پېك دېنى، ئەستورى سەھۆلەكەي ١٩٥٠ م، لە ٨٠٪ ى ئارى خواردنى لەخۆگرتروە و پلەي گەرمىيەكمەي (-٤٩ °) پلەي سەديە.

سەرچارەكان؛

- بهرزامه ی (اعجب احداث قرن العشرین/ استکشاف القطب الجنوبی) کهنائی mbc،
- ٧. رحلة من القطب الى القطب / مايكل پۆان شەش بەشمه /
 كەنائى جەزىرە.
 - المهمات الرائعه الجنة البادره (جهزيره).
 - الاستكشافات ANN.
 - افاق / القطب الجنوبي (جهزيره).
 - به رئامه ی العالم من حولنا ANN.
 - ٧. گزفاری (علوم) ژماره ۸۷ سالی ۱۹۹۹ لا ۲۹ -۲۲.

لهگهشتینگدا کهماوهی حهوت سال دهخایهنیت

(گاسینی) لهههسارهی کهیوان

(زومهل) دهكۆليتته وه..

دانا رؤوف

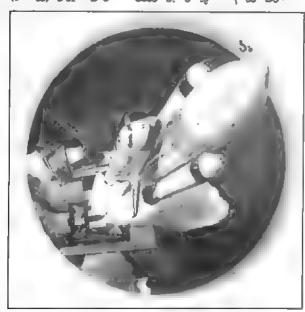
له کات ژمیّر چواروسی و چوار خوله که سه ر له به یانی روّژی ۱۹۵۰ تشرینی یه که م (توکتویه در)ی سالی ۱۹۹۷ که شدتی هه زایی (گاسینی) به رمو پلانیّتی که یوان (نوحه ل) به رمیّکه و ته له گه شدیّک دا که ماوه ی حدوت سال ده خایه نیّت ۱۹۵۰ و اش چاوه پوان ده کریّت که شدیّک سالی ۲۰۰۶ بگاته جی و ناما دجه کانی خوی بیتیّکت ۲۰۰۶ بگاته جی و ناما دجه کانی خوی بیتیّکت ۲۰۰۶

سەرەپاى ئەر ھەمور ھاتىر ھارارەى كە ئەسەر ئەم كەشتىيە فەزاپىيە ورتىرار كىرا بەھۆى باركردنى بېزىكى گەررە ئەماددەى تىشكىدەرى زىيان بەخش و مەترسىيدار، بەلام ئىمارەر كائى دىيارىكرارى خۆيدا ھەلدرا ئەرىش كە ئەنتوان شەشىي ئۆكتۆبەر (تشىرىنى يەكەم) و چوارى تۆھەمبەر (تشىرىنى دورەم)ى سالى

مورشه كانه له فه زادا به كارنايه ت كانيك كه شنيك به رمو ثامانجه كاني دمكه ويته رخي، ،

مروشه کی (تیتان و سانتور) می زهبه لاح به کاردیت بق پالپیوهنانی که شدییه که و رزگدار کردنی لده بواری هدیزی راکیشانی زهوی و رزگدار کردنی لده بواری هدیزی راکیشانی زهوی و رزهدر در رزهدر برگدار کردنی لده به نوره کانه شده به گهر و ترین و به میزنترین مووشه کی شهم و رکایی داده نرین که که بواری که شدییه نه زاییه کانه ا به کاردین ده گهر نته و بق به که م آفررسایی کیشی که شتی ناسمانی (کاسینی) که ده گاته ۱۹۵۰ کیلوگرام؛ شهمه وای لیده کات که به تورسایی ده ژبی ده شدی ده شدی ده شدید که تاکو

مزی دورهم دهگهریته وه بق دووری ههسارهی کهیوان (زوههال)

لەزەوپيەوە، لەبەر ئەمە كەشتىيە قەزاپيەكە پتريستى بەتاردانى زۆر مەپە بىق پائېتوەنسانى بەرەو ئامادجى خىقى،، لەراسىتىدا ئىەم مويشەكانە ھېزى پائېتوەنەرى تەراق دروست ناكەن بىق گەيشىتنى كاسىنى بىق كەيوان (زوجىەل)) مەرچەندە بەھىزترىن مورشەك بەكارماتورە بىق ئەم مەبەستە « « «

لەبەرئەمە زاناكان مەستان بەدانانى چەند رنگە چارەيەكى نـوئ
بۆ تـاودانى كەشتىيەكەو گەياندنى بەكەيوان (زوھەل)، ئەمانەش
بەرنگەيەكى ژير بېريانـەو زيرەكانـە، پۆريسـتى بەمورشـەك نىيـە..،
تەنها ئەقۇناغى يەكەمدا نەبىت كـانتك بۆئاراستەكردنى كەشتىيەكە
بەرەر مەسارەى قىنۇس (زوھرە) ئەركاتـە مورشـەك پۆريسـت بـور،
چونكە دواى ئەم قۇناغە ھىزى راكىشانى قىنىس (زوھرە) دەكەرىتە
كار كەسور ئەوەندەى ھىزى راكىشانى زەوىيـە، دواترىش ھــىزى
راكىشـانى بــەرچىس (موشـتەرى) دەكەرىتـە كـار بــــى تــاودانى
كام كەشتىەكەر زوادكردنى خىرايبەكـەى بىر گەيشـىن بەكەيوان ئەكاتى
دىارىكرارى خىزىدا كەسائى (٢٠٠٤) « » « »

ئەبوايە ھىيزى راكېشانى ھەسارەكان بەكارىھاتايە بىق تاودانى كەشىتيەكە بەھۋى تەبورىنى مورشەكى زۆر بەھيز بىق بالپيرەنانى (كاسىنى) بەشيرەيەكى راستەرخى بەرەر كەبوان، كورتكردنەورى مارەي گەيشتنى بى سى سال ، ، ،

چوار قزناخ له هده آدانی که شدی ناسمانی (کاسینی) دا به کارها توره و قزناغی به که که مهروکیترین قزناغه بق رزگار کردنی که شنییه که نفیدی اله تیزان ماره ی ۲۰ خوله کدایه قورسایی شهر مورشه کانه ی به کارها ترون ده گات ۱۹۰ هدزار کیلزگرام ۱۹۰۰ همه موری له پیناو رزگار کردنی که شدتییه که به کورساییه که ی ده گانه ۲۰۰۰ کیلزگرام.

شەرەى شىلىدنى باسىد، كىلتېك روزدى ئىلى مورشىدكەكان دەسورتېت دەبېتە ھىزى سوركبورنى كېشى مورشدكەكان، دراتىر زيادكردنى خېرئىيدكەي.

سهرتا که شستیه که دهخه نه خولگهی ده وری زهوی، دواتسر ده پروات به رمو هه ساره ی (فینترس) و پاشانیش به رمو (کهبران) به پی ده که ریت. دوای چپابوونه وهی که شتیه که له مروشه که کانی قزناغی تا پاسته کردنی بیته لی مووشه که ده ستیپده کات به مقری به کارهینانی ویستگه کانی سه رزه وی نزیك (گانبیرا) له ترسترالیا. نهم ویستگانه لیکر لینه وه له سه و باری که شتیه که شهنهام دهده ن کاتیک گه شمته در برخایه نه کهی له تاسمانی ده رموه دا ده کات هم روه ما ناماده کردنی گشت تا میره کانی نیس که شتیه که بستی به به به ده دوام به وین نه کاره کانیاندا بق ما وه ی حه وت سال تاکر ده گاته با ناماده که دیاریکراوه که خقی ه ه ه

به مزی دورری هه ساره ی که یوان (زوحه ل) له خوره و زور گرانه شانه خوریه کاره بای شانه خوری کاره بای پیریست بو کاری نامیره کانی که شدی تاسمانی (کاسینی).. له به رئه مه زاناکان بو دابینکردنی کاره باری پیریست، چوون ووزه ی ناوکی

ئەتۆمپان بەكارھېنارە كەگەرماييەكەي ئەئەنجامى شىيبورنەرەي ۲۰ كىلۆگرام ئەماددەي بارتىتىنىزمى تىشكدەر دەردەچېت.

ا چەندىن كۆمپيۆتەرى ئوي دەگمەن لــهم كەشــتىيەدا مەيــا ھەرومغا چەندىن ئامىرى ئەلكترۆنى جۆرارجۆر بەكارىيت تيايدا كەبۇ ئەر جۆرە كارانە دانرارن..

تاژانسی تاسمانی ترروسی ههستاوه بهنه خشاندنی تامیری گهرانی فهزایی (مایگنز)، کهنیازه لهسهر رووی مانگی (تایتان)ی پاشکری ههسارهی (کهیوان) بنیشینه و هه شهم شامیری پیاده یه تاقیگه به کی تهواوی له خل گرتووه که جوولهی خودی خوبی هه یه بی شیکردنه رهی پیکهانه گازی و خاکی مانگی (تایتان)؛ درتری شهم شامیری پیاده یه گازی و خاکی مانگی (تایتان)؛ درتری شهم شامیری پیاده یه آزییه بهرزه کانی ساته و ه دهستپیده کات به کارکردن که به چینه گازییه به رزه کانی سهر مانگی (تایتان) تیده په پیت تا ده گاته سهر رووی مانگه که ۱۰۰۰ لیرودا شامیری وینه گرتن به به تیم که شیرایی (هایگنز) پیش به رکه وینی که داده وی هندایی (هایگنز) پیش به رکه وینی به سهر رووی مانگه که که که که که داده وی هندایی (هایگنز) پیش به رکه وینی به سهر رووی مانگه که داده وی

له پرۆژەى (كاسىنى)دا سەدان زاناق شەندازىارو شاردزاى بوارى ا تەكتەلۆژىاى فەزاپى لىد ۱۶ دەولىدتى ئۆرۈپىيە دەر ۳۲ دولايىدتى، ئەمەرىكايى بەشىداربوون، ئاۋانسى فەزايى ئىتالىيا ئارپەلى سەرز كەشتى (كاسىنى) دروستكردورە لەگەل سى ئامۆرى زانسىتى أ تاقىگەيى،، وۆسستگەكانى سەر زەرى كەدابەشكران بەسسەر ئەمەرىكار ئىسپانيار ئۆسترائيا، ھەلدەسىن بە بەدوادلچرون دورى گەشتە درىزىغايەنەكەي (كاسىنى)،، بەلام زانيارىيەكانى كە(مايگىن)، یاش گەیشتنی (کاسینی) بق (کەبوان)، تامیریکی پیادہ بەناری (مایگنز)موه مه آدهدات بق سهر رووی (تایتان)، درای شهوه که شنتی (كاسيني) بەردەوام دەبىّت ئەسىوراندىدو، بىددەورى (كىدىران) بزمارهي جوار سبال تاكر نزيك دهبيته ره له خولگه يه كي و خستري جِيْكَ بِرِ دُمُكَاتِ (كاسبيني) لەسبالى ٢٠٠٤، ھايگنز ھىلەلدەدات، گەشتەكەي (ھاپگنز) بۆسەر رورى مانگى (تايتان) مىاردى بور كات ژمیر و نیس ده خایمه نیّت. تیسایدا به بسه رکی هسه وایی (تایتسان) دا تيدهيمه ريّت، كەپيكىهاتورە لەچمەندىن گازى جۆرارجسۆر،، دواى نیشتنه ردی (هایگنز) باق سمه ر (تایتان) هه لده سمتیّت بمناردنی زانیاری لەسبەر خیاکی مانگەكەر ئەگەرى بورننی ژیبانیش لەسبەر،، دواتر زانیارپیهکان لهلایهن (کاسینی)یهوه دهنیریته سهر زهوی شهم ناردنی زانیارییانهش بی سهرزهوی ماوهی زیاتر لهیه کاتژهیر دمخاپهنیّت، لهههمان کاندا (کاسینی) دهست دهکات بهلیّکریّینهوه لەسەر ھەردور جەمسەرى پالانتتىن (كىەيران -- زوھەل)ر ھۆڭى ستروني يلانتتكه مهروهها ديراسهكردني مانكهكاني تركهبه دموري (کەيران – زېمەل)دا دەسوريتەرە ، ، ،

مەسارمى كەيران (زىجەل) - - - چىيە؟!

کەبران (زومەل) بەلاتىنى پېيدەوترىت (ساترىن) ئەرىش ناوى خواى كشتوكالە لاى گرىگە دېرىنەكان، يەكېكە لەھەسارەكانى كىمالەي خىرو دورىشە ئەخىرەرە،،

خەلكە دىرىنەكان ئارى خوارەندەكانىيان بەسەر ھەسىارەكانى ئاسماندا ناردەنا بى يىرەلكانى سىقەتى يىرىزى بەسەرياندا...

کەيران (زوحەل) گرنگىيەكى ژانستى تاپبەتى ھەيە،، چونكە ئەم پلانىتە ئەلقەي گازى جۆرارجۆرى بەدەردەردەپە چەندىن مانگ بەدەررىدا دەسورىتەردە رە ئەھەموريان گەررەتر مانگى (تايتان)دە كەرا بۆيدەچىن چەند پىكھاتەيەكى ئۆرگانى تيابىت كەپبەيرەندى مەيە بەبورنى ژيانەردى.

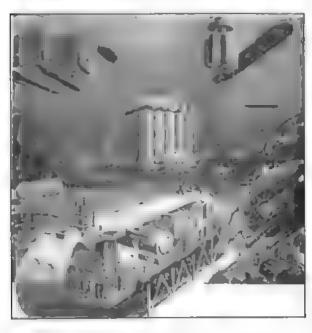
مهسارهی (کهپوان - زوحهل) میژوویه کی سهرنج راکیشی ههیه دهگهریته و مبی سهرده می گالیلیزگالیلی که (زوحه ل)ی دورییه و هو مهروها نه نقه کانیشی لهسالی ۱۹۱۰ ی زاینی، نوای دور سال گالیلا تنبیسی نه و میکرد که نه نقه کانی زوحه ل دیارنه مان و رون بورن و دواتر پاش چهند سالیک پهیدابوونه و همه لای گالیلا جیگای سهرنج

لهسالی ۱۹۹۹ دا زانای گەردورىناسی (هايگنز) توانی ئەم نهټنييه شيبكاته رەو رايگهياند، ئەر ئەلقانەی دەردەكـهون دامينى هترده كەدورى ختردا ھەموو ۲۹ سال جاريك ئەوكات ئەلقەكان لەسمەر زەوبىيـەوە وين دەبسنو ديارنامينن...

مەرومقا زاتا (ھایگنز) مانگی (تایتان) ی دۆزپیەوم، دوای ئەم زانای قەرەنسى - ئیتالى (كاسپنی) جوار مانگی (كەدوان -

زرجەل)ى بەدىكىد كەبەدەورى زوجەلدا دەسبورپانەرە، ۋە لەسالى ١٦٧٠ (كاسىنى) تىبىنى ئەرەي كرد، جۆرە دابەشبورنىك روودەدات لەنتى ئەلغىكانى (كەبوان)دا، ئىسىتا ئەم دابەشبونە پىيدەوترىت دابەشبورنى (كاسىنى).،

(که یوان) یه کتِکه له و چوار هه ساره ی نتِو کژمه نّه ی ختر که نه نقه ی گازی هه یه به ده وری خقیدا ده سورتِته و ه (سسیٔ هه ساره که ی دیکه بریتین نه هه ساره ی (موشته ری – یقران قرس – نیپت قن)، قه باره ی (که یوان) که میّك نه قه باره ی (په رچیس – موشته ری) بچروکتره و تیره که ی ده شه وه نده ی قسیره ی ژهوییه و قه باره کسه ی ده گاشسه ۷۷۰ شه وه نده ی قسه باره ی زهوی و

بارستاییه که شده ۱۹ شهوهنده ی بارستایی زهوی.. بهمانا چربیه کهی کهمتره له چری ثاوه ه ه

وەك زائىراۋە ھەسسارەي گازى ۋەك (كىەيۋان)، خىلكى رەقۋ تۆكمەي نىيىلە بىق نىشىتتەۋە، ئەبەرئەملە چېرىۋ پلەي گادرما زىياد دەكات كاتئىك نزىك دەبىيتەۋە ئەسەنتەرى پلانىتەكە..

هەسىلىرەى (كەبوان) گازى ئامۆنىسار ھىلىدرۆجىزو ھېلىسۆم ى تېدايە، ھسەروەھا ئسەر سسى ئەلقسە گەررانسەى (كسەبوان) بريتىسە ئەمەزارەھا ئەلقەي بچورك بچورك كەچورنەتە ناويەك..

ئەمانەپش بریتین لەتەنۆلكەی بچووك كەلەقەبارەدا جیاوازن و ھەندیكیان بەقەدەر گەردیکی تۆز دەبنو ھەندیکی تریان بەقەدەر شاخیکی بەستەلەك ئەقەبارەی مائیكدا دەبیت..

هەندى زانسا واى بۆدەچىن، ئىهم ئەلقائىه ئىرونىهى چۆنىتىى دروسىتبورىنى ھەسىلىدكان دەردەخسەن كەلەبارسىستايەكى گسازى يىكھاتورىن ھىزى راكىشانى ھەسارەكە گرتورنى..

(كاسىنى) زۆر لەنھىنىيەكانى گەربىرون ئاشكرا دەكات، (كەيران) بەۋە جىباۋازە كەسىسىتى مانگى جۆراۋىجۆرى مەپە ئىرەكانىيان لەنئىران 20 كىلۇمەتر تاكو 8100 كىلۇمەتر.. زۆريەي ئەو مانگانە لەسمەقلاق بەستەلەك بېڭكەاتورەق بىرە لمەچال ئەدەرئەنجامى بەركەرتنى ئەيزەكەكان ئەكانى خۆيدا.،

م کون که بسه ناوی که انگلیه کانی (کسه بوان) که بسه ناوی (کسه بوان) که بسه ناوی (که نسیلادس) دو ده یه به و میاوازه که روده که می خیال و چیال و

زاناكان رأى بۇ دەچن كە ئەر بەستەلەكە لەمارەپەكدا توارەتەرە بۇ ئەرەى ئەر چالانە پىپ بكاتەرە،، پرسىيارەكە ئەرەپە، ئابيا ئەر مانگەى كەلەبەستەلەك دروسىتبورە چىالاكى گېكىانى بەخۇيسەرە بىئىرە بۇ دابىنكردنى تۆزى نۆران ئەلقەكانى زوجەل؟!

له هــهره مانگــه کانی زوهــه ل ســه یرتر مــانگی (تایتــان) ه
کهبهگازه کان داپوشــراوه ، نـاکریّت ژیرهکـهی ببیـنریّت، چــپی
گازه کانی سـهر تیتان لـهچپی بـهرگی گــازی ســهر زهوی زیـاتره
به پیژهی ۱۵٪ گازه کـان دور توخهـی گرنگـی تیدایـه توکســجینو
نیتروّجین، به لام توکسجین لهسهر رووی (تایتان) بهستویّتی لهگه ل
بهسته له کی مانگه که دا، ثه گهر (تایتان) بیتوانایه گـهرمایی پیریسـت
لـه خوّره و ه درگریّـت، نه وانه یـه جوّریّـك لـه ژیانی ســاده له ســه ر

نزمه و نایه آیت هیچ جوّره ژیانیک امسه ر روه که ی دروستبیت اه گه آل که وهشداد در در درستبیت اه گه آل که وهشداد در دراسه کردنی شهم گهه رده نورگانیانسه و چوّنیتی دروستبورنی یارمه تی زاناکان ده دات بو تیگه بشتنی چوّنیتی پهرهسه ندنی ژانا وای بوّده چن که پووی مانگی (تایتان) به چه ندین ده ریا له گازی نیسان و میسانی رمق بیان شل دایقشراوه ...

لەبەرئەمە ئامىرى گەران (مايگنز) بەشىتومبەك ئەخشە كىش كرارە كە بى كاركردن لەبارى رەقسى يان شالى ئەو پلانىتەو زانيارىيەكانى بى كەشتى (كاسىنى) بى گەياندنيان بى زەوى،

شایهنی باسه ماوهی دووری نیوان زهوی و پلانیتی (کهبوان – زرحه ل) نه و ماوه یه یه کهمیرووله دهیه ویت بق سوراندنه و به دهوری زهویدا بق ماوه ی ۳۰ جار (ماوهی دووری نیدوان زهوی و زوحه ل به ك ملیار کیلترمه تره).

وهبهبی هیزی راکیشانی ههسارهکانی دیکه، کهشتی (کاسینی) ناتوانیّت بگاته تامادمی ختری،،

تایا (کاسینی) دوتوانیّت زانیاری ته وار پهیدا بکات سه باروت به نهیّنیه کانی هه ساره کانی دیکهی کوّمه آهی خوّر؟!

دەبيّت ھەر لەئىستارە تاكى پىنج سالىتر چارەپوان بىين تاكى وەلامى تەرارمان بەدەست دەكەرىيت.

قۇناغەكانى گەشتەكەي (كاسىنى)و چۇنىنى بەئەدجام گەياندىنى يرۆسەي ئىشتنەرەكە

وا چىلوەپوان دەكرىت (كاسىينى) بىددەورى (زوھسەل)دا بسرورىتەرە بىر ماودى چوار سالو ئىكىلىتدوە بكات ئەسەر ئەلقە بەناربانگەكانى ھەژدە مانگەكەي زوھەل.

دوای جیابوونه وی کهشتی نیشتنه وه (هایگنز) له کهشش دایك (کاسیش)

- كەڧتى ھايگنز	الدلدانى پاراسان لمگدرما
 بۇرىوى گەشتەكە 	(هـايگئز) ئـــاميْري زائســتي
- ۱۲۷۰ كينۇمسەتىر ئەسسەروو	تیدایه بؤ شیکردنهودی بـمرگی
روونگەي كەشتىدكە بىدخىرايى ٦٢	ههوا فهتيتان كه گهورمترين
كيلۇمسەتر/چركسە دەچينىسە ئىساو	مسائكى زوجة لسفو حسبائى ٢٠٠١
مانگدكفوه	دىگاتە لاي.،
- كەجىگار دىدىت ئەسسەر خىلكى	
مانگی تیتان - کاشتی (همایگنز)	١٧٠-١٧٠ كيلۋەــــــــــــــــــــــــــــــــــــ
دست دمكات بهناريني زائيساري	(پاراڤووٽدکه ياڏودمکاتهوه)
شیکاری بۇ كەشتى دايك	١١٠-١١٠ كيلۇمــــــــــــــــــــــــــــــــــــ
(كاميثى) بۇ مارىي 7 خوتەك	(پاراشىسىيولى سىسىمرىكى
	دمكريته ومو قدلفاني پاراستني
	للكفرما لادمچيّت)
	١٧٥١٥٥ كينۇم
	(پاراشووتی دوودم دمکریْتدود)

نەخۆشى شيت بوونى مانگا

"Mad Cow Disease"

دكتۆر: قەرەپدون عبدالستار كۆلىرى يزىشكى ئىتىرىنەرى زانكزى سلىيمانى

ينشهكي: تايا مانگاش شيّت دهبيّت؟؟!

نه م پرسیاره لای زووریه ی که س. دروست بدوره به تابیعتی دوای شیت بوونی مانگاکانی جه ریتانیا، نیمه ش له وه لامدا ده لایین شیت بوونی مانگا به کیکه له و نه خق شیانه ی که له م سالانه ی دواییدا وه کو دیارده به کی ترسیناك له شیران مانگاکانی وولاتی به وریتانیا سه ریهه ادار له لایه ن زووریه ی که ناله جیاجیاکانی راگه باندنی جیهانی گرنگی یه کی تابیه تی پی دراو هه ر له به رئه وه شمه که پیروسته خوینده واری کورد ناگادار بیت له سه ر چه ند زانیاری یه کی گرنگ ده ریباره ی شه م ده دیارادی ده ریباره ی شه م ده دیارادی ده ریباره ی شه م ده دیاراده ی شه م ده دیاراده ی ده دیاراده ی دوره ده دیاراده ی ده دیاراده ی ده دیاراده ی ده دیاراده ی در دوره ده دیاراده ی در دیارده ی دیاراده ی دیارده ی دیاراده ی دیاراده ی دیارده ی دیارده ی دیارده ی دیارده یاراده ی دیارده یاراده ی دیارده ی دیاراده ی دیاراده ی دیارد ی دیاراده ی دیارده ی دیارد ی دیارد ی دیارده ی دیارد ی دیاراده ی دیارد ی در دیارد ی در دیارد ی در دیارد ی دیارد ی در دیارد ی دیارد ی در دیارد ی در دیارد در دیارد ی در دیارد ی در دیارد دیارد در دیارد دیارد دیارد دیارد در دیارد دیارد در دیارد در دیارد دیارد در دیارد دیارد دیارد دیارد در دیارد در دیارد در دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد در دیارد در دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیارد دیار

چیرزکی سهرهه ادانی نه خوشی شدیت بوون اهنیوان مانگاکانی به ریتانیادا: --

بق به که مجار شهم نه خوشی به له ناوه راستی هه شتاکانی شهم سهديه دا لهوولاتي بمهريتانيا سموري فعالدار زيانيكي كموردي به نابروری نه و رولاته که باند . شدید برونس مانگا شاریکی گشتی به لەنتران خەلكى بەرىتانيادا بالارەر نارە زانستىيەكەي بريتيە لە *Bovine Spongiform EnCephatopathy | "BSE" كاليك راو بقحورني جياواز جياواز ههيه سهبارهت بهجؤنيهتي سهرهه لداني تهم دورده ترسخاکه لهنتران مانگای بهریتانیادا به لام نزیک ترین بزجورن فاراستيهوه تهوميه كهسهرجاوهى شخيت بورنس مانكاكاني بەرىتانيا دەگەرىتەرە بۇ نەخۇشىيەكى ناسىرار لەبەرىتانيا كەيىتى دەرتریت سکرەییی { Scrapie } کەبەشیومبەکی سروشتی لەنیوان مەرە بەتەمەئەكانى بەرىتانيادا ھەيەر لە لمەرەرگاكانى ئەر ورلاتەدا بالاره؛ وهبه يني سه رجاوه يزيشكي يه كان هركاري نه خرشس سکرمبیی ههمان هرکاری نهخوشی شیّت برونی مانگای بهریتانیایه؛ جبرزكي بالربوونهوهي نهخزشي شيت بوون لهو وولاتهدا بسهره دهست بئدمكات كه تهبهريتانيادا زمارهيهكي زؤر مهرو مالات ههيه زۆرپەي مەرە بەتەمەنەكان ھىەلگرى ھۆكىارى نەخۆشىي سىكرەييېن. خەلكى بەرىتانيا گۆشتى مەريان زۆر لاپەسەند نىيەر لەكارگەي تابيهت دا نهر مهره ييره لاوازه نهخوشانه سهردهبرين رانستيانه

لەژىد كارىگەرى پلەى گەرمى بەرزدا پرۆتىنى ئاژەليان لىقدەروست دەكرىت لەئەنجامدا ھەررەك سەرچارەيەكى پرۆتىنى بەشىتكى ئۆر لەئالىكى مانگاكانى ئەر رولاتە يىكدەھنىنىت.

به لام لەحەفتاكان و ھەشتاكانى ئەم سەدەيەدا چەند گزرانىتكى بىلەرەتى بەسبەر چۇنىيەتى دروست كردنىي پرۆتىنىي ئىلارەلى لەبەرىتانىيدا ھات، ئەرىش بەبەكارەينانى بلەيەكى گەرمى نزمتر ئەو پلە گەرمىيەي كەپتويسىتە بىق ئىمناوبردنى ھۆكىارى نەختۇشىي سىكرەيپى دەتكارەكمە بىسە زىندويتىي، چىللاكى دەمنىنىتسەرەر ئەئەنجامىشدا بەم شىترەيە پىتىش كەش بەمانگاكانى ئەر رولات دەكرىت لەرتىگەى سەرچارە پرۆتىنىيەكەرە كەلەگۈشتى مەرەكان دەكرىت.

-لەساتى ۱۹۸٦ لەبەرىتانيا نزيكەي (۱۹۰۰) سەر مانگا ھەلگرى مۆكارى ئەم ئەخۆشىيەن دەساتى ۱۹۹۰ لسەورلاتى (مىرىشىنەكانى عمان) نىشانەكانى ئەخۆشى شىت بوون لەسەر ئەو مانگايانە دەركەرت كە لەساتى ۱۹۸۰ لەبەرىتانيار، ھىتىرلبرون.

كۆمەلىك ئەخۇشى لەمرۇق، ئاۋەل:

تەخۇشى: {Spongiform Encephalopathy in Man and {

کزمه لیّك نهخترشی ده گریته وه له مرق شو تاژه لدا كه نیشانه كانیان زور له یه ك ده چن چونگه نهخترشی به كان به شبیره یه كی گشتی تاییه تن به ناوه نده كرنه ندامی دهماری مرق شو تاژه لی تووشبوو: له و نهختر شیانه ش:

لەمرۆندا:--

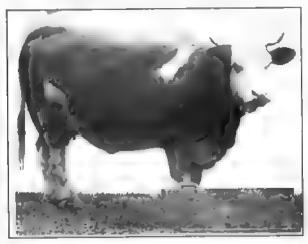
يەكەم/ ئەختىشى كورق {Kuru}:

ئەم ئەختىشىيە ئەكىشوەرى ئەفرىقيادا ھەببورە بەتاببەتى ئەنئىران ھەندىك ئەخئىلەكانى ورلاتى كىنياى نوئ، كەبەكىك ئەنەرىتە بارەكانيان بريتى بود ئەخواردنى گۆشتى لاشەى مردورەكانيان ئەمەش گرنگترىن سەرچارەى بالاربونەرەى نەختىشىيەكە بورە ئەنئىران ئەندامانى ئەر خىلانەدا، وەيەكىك ئەنىشانە سەرەكىيەكانى ئەم نەختىشىيە بريتىە ئەلەرزىنى ئەشى مرزفە تورشىبورەكەر ناوى

كورق لەلەرزىنسەرە مساتورە بەلام لەسسەرەتاى خسەفتاكانى ئىەم سەدەيەدا، بەھۆى بلاربونەرەى خورتىدەوارى لىەنتوان ئەر خىلانەدا بورە ھسۆى ئەھىشسىتنى ئىەر ئەرىت كوشسىدەيەر لەئەنجامىشىدا ئەخۇشىيەكە كۆتابى بىھات.

ئەم نەخۆشىيە بەرتۇەپەكى رۆر كەم لەجيىھاندا بىلارەر زياتر لەنتوان جولەكە لىبيىەكاندا لە ئىسىرائىل دا ھەپەر ھۆى ئەسەش دەگەرتتەرە بۆئەرەي كەخواردنى سەرەكيان بريتىي بورە لەسەرر چارى مەرى پىر،

دوای سهرهه آدانی نهخوّشی شیّت بوون لهمانگای بهریتانیادا لههمان کاندا ریّژه ی نهخوّشی جاکزب لهمروّهدا لهبهریتانیا زیادی کبرد، وهبه پیّی سهرچاوه زانستی یه کان ههانگو نیّستا هیسج

پەيرەندىپەك نىيە لەن<u>ت</u>وان نەخۆشى ج<mark>اكۆپ ئەمرۆ</mark>قداو ش<u>ى</u>ت بــوون لەمانگادا.

نەخۇشى جاكرب لەمرۆفىكى ئورش بىودەرە دەگويىزرىتەرە بىق مرۆفىكى ساغ لەرىكەى كارى نەشتەرگەرىيەرە،

سىيەم/ ئەخۇشى: {- Gerstmann — Straussler } Scheinker disease

-لەرنگاي بۆمارەرە دەگويزريتەرە.

چوارهم/ نهخوشی: - {Fatal Familial Insomnia}

لەړێگەى بۆ مارەۋە دەگوێۯرێتەۋە.

لەئاخىلدا:-

یه که م الهمه رو بزندا: نه خرشی سکرهیپی {Scrapie } ، شهم نه خرشی یه پیش (۲۰۰) دورسه د سال له نه وروپا به گشتی و جه ریتانیا به تاییه تی در زراوه ته وه ، زیاتر تووشی شه و مه رو بزنانه ده بیت که ته مه نیان له (۱۸) مانگ زیاتره .

لەنىشانە سەرەكىيەكانى ئەم ئەخۆشىيە ئەرەيە كەپيسىتى ئازەلى تورشبور تورشى ھەستدارىتيەكى زۆر توند دەبىت ئاۋەلەكە خىن دەخورىنىت رئارى (scrapie) ئەخوراندنەرە ھاتورە،

ئەم نەخۆشىيە ئەفەرەنسا بىتى دەوترىيت {Tremblante} وە ئەئەلمانيا بىتى دەوترىت {TraberKranKheit}

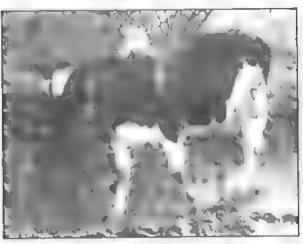
Bovine Spongiform } "BSE" حوره م / لــهمانگادا:

{ Encephalopathy

chronic Wasting} سينيهم/ له تاسكو نيستر: نه خيشي Disease

"Causative agent" : هۆكارى ئەخۆشىيەكە:

لهبهر نهبروني زانياري يتريست نسارهنده زانستيهكان

لەسەرەتادا گەلنىك نــاوى جۆراڧجۆرىيان ئـەمۇكارى ئـەم ئەخۇشىيىە نارە؛ لەرانەش:--

- فايروسه سستهكان {Slow Virus}.
- . { Unconventional agent } مۆكارى ئائاسايى -
- يريّتينيّكي نائاسايي { Abnormal protein } .
- " مَرْكَارِيْكُ لَهُ قَايِرِهُسَ دُمْجِيِّتَ { Virus like agent

لهسائی (۱۹۸۲) به دواره ناوه نده زانستی په پزیشکی یه کان مرکاری که منه خزشیه یان ناونا پریژن {Prion } .

که کورت کراوهی:

{ Proteinaceous Infectious Particles }

واته: "ثەنۋچكەيەكى برۆتىنى نەخۆشخەر"

− ره لهسیفاته تاییه ته کانی پریزن: ¬

یه که م/ پریژن پیکهاتوره له پروتینیکی تاییه ت که پی دهوتریت پریتین (Prion Protein) که کورت دهکریته وه بی (Prp

- لەنارەراستى ھەشتاكاندا زاناكان گەيشتنە ئەر ئەدجامەي كــه لهادشي ثارُه أن مرزقدا جينيك ههيه كه ليبرسراوه الهدروست كردني يرزتيني يريزن لهمرزادا شهم جيئه دمكهريته سهر كرزمزسزمي (۲۰) بیست، هەرىمها زاناكان بۆيان دەركەرت كەدى جۆر پرۆتىنى يريقن هەيە:

۱- برزتینی پریزنی سروشتی کهنهخارشخه ر نیسه کهینی دەرىترىت { Cellular Prion Protein } رەكىرىت دەكرىتسەرە بىل . { PrPc }

٣- برزتيني پريزني ناسروشتي كەنەخۆشخەردو بيى دەرتريت Scrapie Prion Protein } ره کسورت دهکریتسهره بسق: . { PrPsc }

که مهرومها شهم جوّرهیان بهلیپرسیراری بهکهم دادهنریت بەتروشبرورىن سەرھەلدانى شكت بورنى مانگا،

دورهم/ به ميچ شيره به ك تيبيني ترشه ناوك نه كراره له پرزتيني بریزن و تیرهکهی نزیکهی (۲۰۰۷) نانزمیاره و کیشهکهی نزیکهی (۲۷-۲۷) كىلۇداڭتۇنەر بەھۆي مايكرۇسسكۆپى ئەلەكترۇنىيسەرە

سىنيەم/ برۆتىنى پريىۋن ئەلايەن كۆكەنداس بەرگرى ئەشسى مرزف ونازه أحوه تببيني ناكريت وهك تعنيجكه يسكي برزتيني بنگانه بهلهش رولام نادريتهره،

> - واته: - دڙميه بداکه رائيه . Non antigenic -وه لامدانه وه يه بحركري نيه . No Immune response--No Inflammation - ومنابيته هزى مەوكردن

-چواردم/ ماودی چوونه ژووردودی پریون بق نال لهشس مرزف يان ئاژوڵ وەھەتاكر دەركەرتنى ئېشانەكانى ئەخۆشسىيەكە لەسەريان نزيكەي ﴿ فمانگ بِلَ ف سَالٌ ﴾ دريَّرْه دەكيْشيِّت شويَّني مه لبزیراوی کماری بریمیون بریتیم المه ناوه نده کازشه ندامی ده ممار به گشتی و میشک به تابیه تی که کاری تیکده رانه ی خبری تیدا به دوام الدادات كسه كساويش بريتيسه فادروسست كردنسس بزشسايي Vacuolation } له دومار وخانيه كان و شيانه كاني ميند كدان له يُعامدا شانه كاني ميشك شيّرهيان لهشيّرهي نيسفه نج ده جيّت،

~پيٽجهم/ پرڙتيني <u>بريئن:</u> ~

آ- لەزىنگەي دەرەرەدا ترانىاي مانەرەي ھەپلە بەجالاكى بىق ماوهی مهرده مانگ.

ب- لەيلەي (٨٠س) تواناي مانەرەي ھەيە بل مارەي ئيو كات ڙمٽِر.

ج- بههیچ جۆریك ماندهی ترش تفت كاری تیناكات، ر الله م المنانية {Nuclease - Protease - Lipase}كار لەپرىۋن ئاكات.

۵− تیشکی سهررینه رشه یی کار له بریقن ناکات.

و- باشترین ریگه بق لهناویردنی پریون لهبهرویومی تاژهل تعقیم كردنه به (توتزكلاف) لهيلهي (١٣٨-١٣٨)س بق ماوهي يهك كات

نیشانه کانی شیّت بورن له مانگادا:

شهم نیشانانهی خواردوه درای ماودیهکی دریدژ بهشیودیهکی كتوپې دەردەكەرىت:

۱- يله ي كهرمي لهشي ئاڙه لي توشيور بهرز نابيته ره،

٣٠٠ پيستى ئاڙهل تورشي خوراندنو نارسانو سوريونهوه ديدو هه والى خوراندنى ده دات به هزى ديوار يان هه ر شنيكى رهقى ترهوه باخود گازی لئدهگریت،

٣٣ بەشەكانى لەشىس ئاۋەلەكتە بەشتىرەيەكى نىيا سروشىتى دهجولايتهوه

٤-دراي مرداريورنه ردي ناژه آدكه، ميشكي شيرهي ئيسفه نج وهردهگریت Spongy } که شهمهش بهگرنگترین ریکه دهارمیزیت بق تەشخىص كردنى تەخقشىيەكە،

چارەسسەركردن/ ئىسەم نەخۇشسىيە ھسەتاكو ئۆسستا ھىسىچ چارەسەرتكى بۇ نەدۆزرارەتەرە،

جزنيه تى باراستنى كوردستان لهم نه خزشىيه:--−يەكەم/ قەدەغەكردنى ھېنانى ئاۋەل {مانگا − مەر − بزن } لەر رولاتانەي كەنەخۇشيەكەيان ئىدا بالاريۇتەرە،

دووهم/ قەدەغەكردنى ھۆنانى برزتىنى ئاۋەل ئەر رولاتانمى كەنەخۇشيەكەيان تىدا بالاربۇتەرە،

سئيهم/ ناردني تيميّك لهيزيشكاني فيُتيّرنهري بـق دەرەومي ورلات بهمهبهستي راهينان ومهشق كردن لهسهر تازهترين ريكاكاني دياركردني ئەم تەخۆشىيە لەئاۋەڭو مرۆشدا،

جوراهم/ ئنهم تهخرشىيه لەريكەي بەرھسەمى ئازەلسەرە ودك ﴿ ماست - يهنير - كەرە } ناگويزريته وهو خواردنى ئەم بەرھەمەي ئاژەلانە ھىچ مەترسىيەكى لەسەر نىيە.

ئەن سەرچاراتەي سوروديان ئىزوەرگىرارە: --

1-Control of Communi- cable diseases in man.

Abram S. Benenson

2-Thomsons special veterinary pathology

-William W. Carlton

-M Donald MCGavin.

3-New Som's sheep diseases "1973"

- Hadleigh Marsh

4-Veterinary Medicine

-D C.Blood

-J.A Henderson.

5-Medical Micro biology

-Murray. - Drew

-Kobayashi, - Thompson.

6-Disease's of live stock

-T G.Hungerford

تمذكرة معلومات صادرة عن منظمة الأغذية والزراعة-(FAO) -8-ميلة الطبيب البيطري: عدد- ١-١٩٩٦/٤ "ثقابة الأطباء البيطرين الأردنيين" -9علم المناعة رعلم الأمراش المناعي في الحيوانات الأليقة -أراسن ركداكركا.

ترجمة: ¬ دكتور خليفة أحمد خليفة.

- دکتور سمد خالد حسن. - 1 ارژزنامه ی کوردستانی نوی ژماره (۱۲٤۹) له ۲۹۹/۳/۲۹ مانگا شیته کانی

وكهريم غقشناي

11 - مَجِلُه (أَبقار وأغنام): العلاقة بين مرض الأستحالة الدماغية الأسلنجية البقريسة والأمراش الدماغية الأخرى، " دكتور باسين الباسينو (سوريا).

رۆلاس ئیکوکاردیۆگرافی لهدهست نیشان کردنی نهخوشیهکانی دل دا

نوسینی: دکتور رسول محمد حسن

يسيؤرى نەخۆشيەكانى دل و ھەناق

نیکترکاردیزگرافی لهگه آل دوپله ردا، بهدوی شامیری پی تواننا داده نرین بر هه آل سه نگاندنی ته خترشیه کانی دال. به شیره یه کی روّر بیز نه خترشیه کانی دال سه نگاندنی ده بخترشیه کانی دال به کارده هیتریت، هه روه ها بر هه آل سه نگاندنی ریّره ی نه خترشیه کان راده ی کاریگه ری هه روه ها بر هه آل سه نگاندنی ریّره ی نه خترشیه کان راده ی کاریگه ری دورمان. نه آبیت نابیت نهم دور نامیره جیگه ی میّرور وه رگرتنیّکی ووردر شیکاره تاقیکه به کان بگرنه وه، لهگه آل نه وه شدا نیّستا وا داده نریّست که هیچ به شیگی نه خترشیه کانی دال نابیت شهر به شه درو به شه مرو کورت ده ژمیّریت نیکرکاردیزگرافی، به به شهکانی (M) م ترد وینه ی بانه برگه کانه وه که به (2D) ناسراوه لهگه آل دقیله ردا که در به کاردیّی سه لامه تن بر هه آل سه نگاندنی تویّکاری دارو نه رکه کانی دال به میّروی کی وورد نه زمایشه به میّروی یه کی دورد نه زمایشه به میّروی کی دورد نه زمایشه میّد به شیّکی زور دیاریکی داریه قیگه یی وورد بال پشت کرابیّت (M) م ترد به شیّکی زور بیاریکی داریه خارایی هم آل ده سه نگینیّت، وهکارد توریکاری سکرّه ی چه پ روانه کان و ماسولکه دیاری ده کات.

ههروهها به شهکانی دل لهکانی کاری داینامیکی ده خانه وو وه جیارازی ناوچه کانی دل لهکاردا نیشان دهدات. دوپله ر خاسیه تی تریشی باز نیکز زیاد کردووه تهویش به دهست نیشان کردنی رزیشتنی چهرتی خوین به به شهکانی دل دا Abnormal Flow وه ههروهها به ژمیریاری کردنی جیاوازی پهستان له دو دیوی زمانه کاندا.

بەكارمينانى ليتزرگەيى: Clinical:

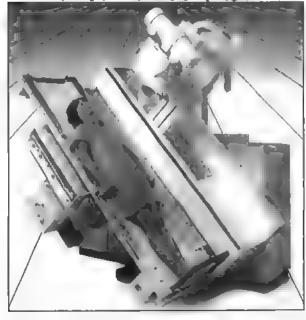
۱- نهخرشیهکانی زمانهی دل Mitral

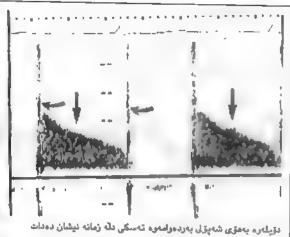
ا- تەسك بروتەرەي زمانەي دل

ههردووك (IVI) مرّدو پانه برگه ئيكـــق بهدانيايــهوه تهسـك بوونهوهي ريّمانيزمي زمانه كه دهست نيشان دهكهن. له (M) مرّد دا زمانهي پيشهوهي دل دهبينريّت كهنه دازهي داخستني خاويونهوهي دلّ كهم برّتهوه (كهم بوونهوهي لاري EF) وه هــهروهها جوولهي زمانهي بشـــتهوهي مايـــرال Mitral (تـــاجي) بـــهرهو پيشـــهوه

له خاربورنه وه ی دادا به متری چه سپ بوونی لتراره کانیانه وه . چه ند ئیکزیسه کی تیر له زمانسه ی مایسترال نیشان ده ری ریشانبونیه تی (فلیبر قسس) ه Fibrosis) ویان بوون به گلس، پانه برگه ئیکتر تیکچرن و که م کردنه وه ی زمانه که نیشان ده دات . نه خاوبوونه وه ی سه ره تادا لیّواری edge نه سب بوون سه ورتادا لیّواری و فله سب بوون به فیرایی ده جروایت و ته ته ه این کرته ی کردنه و ه دروست ده کات و ه شه ندازه ی خرابی ته سک برواسه وه ی در در در است داری بکریت بوواسه و می داد زمانسه (مایسترال) ده ترانریست دی اری بکریت به جووله ی زمانه ی سی ی دا که نیشان ده ری دروست بونی قشاری له جووله ی زمانه ی سی ی دا که نیشان ده ری دروست بونی قشاری خوینی سی ی په ، وه به باوازی

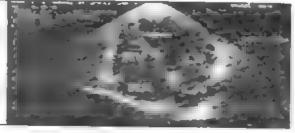
دله زمانه ومشاغر تبدور پیشان دهدات که تهستروریون به مزی روماتیزمه و ه

Regurgitation

لەسەرەئاۋە ئىكى بسەكاردىت بىق زائىنى ھىۋى دەلىبى ۋەك روماتىزمە پرۆلاپس، پچراندنى دائەداۋەكان (كۆردىەكان Chordee)، مەركىدىنى ئاوپىقشى دال، يان تىكچىدىن ئىسەخىش بورنىي دالىمە ماسوولكەكان (كاردىزمايۇپاشى)، لەپرۆلاپس دا بەشەكانى دائە زمانە (مايترال) بەرمو ئەلقەي گويچكەلە سىكۆلە دەرىزى لەگرۇبورنى دائدا

بورنه رهی ژیر زمانه ی نه و ه Fibrous Subaortic Stenosis و
ته سب که بورنسه و ه ی دینسام یکی ژیسر زمانسه ی شمه و ه رتا که بسه
(کار دیز مایو پانی هایپر ترزفیک) ناوداره ، بدارزشه و ه .

دۆپلەرى شەپۇل بەردەۋام دەتوانىت جىياۋانى پەستانى ئەم سەرى ئەر سەرى زمانەكە بەۋۇردېيىت ۋە ئىشان بداتور ھەلويستى كلىنىكى ئەسەر بنيات بىرىت.

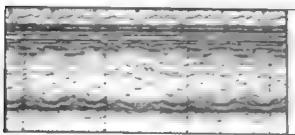

نیشانده ری برهی به نیران دیراری سکوله دا پاش جهلته ی دل

(سیستۆڵ)، ئەمە زۆر بەباشى بەپانە برگە دەبىندىدى بەلام باشىتر بە(ألا) مۆد دىارى دەكرىت، وە ئەندازەي خراپى دەلبىي دادۇمانە (مايترال) بەدوپلەر دىارى دەكرىت، وەھەرودھا زىادبرونى قەبارەي گرىچكەلەي چەپى سكۆلەي چەپى زۆر جورلەي دوايى نىشان دەرى ئەخىرىيەكانى شاخرىنبەر (ئەبھەر يا ئەوەرتا) Aortic Valve

أ-تهسك برونه روي زمانهي شاخوينبه ر:

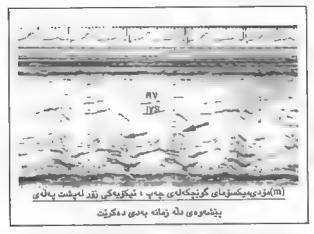
تهسك بورنه وهى زمانهى شاخو ينبه ربه چه ند مقيه که وه دروست دهبيّت وه كه تهسكى زگماگى زمانهى شاخو ينبه ربه چه ند مقيه که دهبيّت وه كاتيك زمانه که به به همه دور دهبيّت به كلس دهبيّت وه كاتيك که زمانه که تهسك دهبيّت وه دهبيّت به كلس شهم دور حاله ته جيانا کريّته وه به مردووك پانه بيگه و (M) مستور ربوونى به شه كانى زمانه که نيشان بده ن به الام پانه بيگه باشتره بي نيشان دانى دور په له زمانه . (M) مقرد ده توانيّت جياوانى شيره کارى جوراهى زمانه که مان نيشان بدات و هه دوره ها تهسك شيره کارى جوراهى زمانه که مان نيشان بدات و هه دوره ها تهسك

جولەي پەل پېشەرەي مايترال لە سىستۇلدا

ب- دەئبسى و گەرائسە دى دالەزمانسە، ئسمورمتا Aortic ب- regurgitation

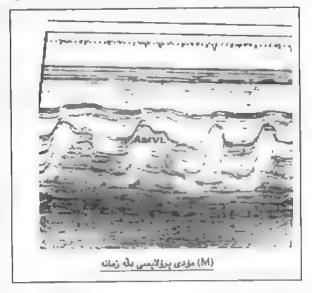
کانتك زمانه کان تەستورردەبنو ههال دەچىن دەبت هىزى دەلبونى زمانهى ئەودرتا هەرودها دەلبونى بەشى خىواردودى ئەردرتا دەببتە ھەمان دەلبورن.

وهبه هنری دنیله رهوه شهندازه ی خرابی شه و زمانه یه به هنری خسیرایی گهرانسه وه ی خوین خوین به سستانی کارتسایی خاوبوونه و که که در ده کات.

نەخۇشيەكانى لاي راستى دل:

بەببنىنى گەررەبونى سىكۆلەي راست رەبەپتچەرانە جررالەي نيوانە بەريەستەرە Septum؛ بە (M) مۆد، نىشان دەرى زيادبورنى

دەبىنىزىت، شىيرەكارى ئىكۆى زمانەى سىيانى زۇر بەسودە بىق پىشىنى كردنى كارەساتەكانى نىر سكۆلەي راست.

٤- نه خرشيه كاني ماسولكه ي دل

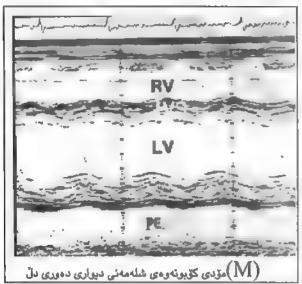
ههردووك (M) مقد و پانهبرگه دهنوانان سكرنه يه چهپى،
پانهوهبورى كهم جوولهمان نيشان بدهان، لهگهال كهم بوونهوهى
دهرنه نجامى دال put به دهاود كهزمانهى مايترال كهم
بكرينهوه له غاوبورنه وه دا وه خاوداخستنه وهى زمانهى شاخوينبه رو
كهم جوولهى زمانه كه، وه سكرنهى راستو گوينچكه لهى چهپيش
به پان بوره يى دهبينرين، لهم نه خرشيه دا تيكچوونى كارى سكرنهى

چەپ بىلارە بەلام ئەنەخۇشى كەم خويىن بۆچوونى دىــوارى سكۆلە كەزۇربەي كات نارچەيىيــە، ھەررەھا دوپلـەر بەكاردىت بىق زانىنى كارى سكۆلە سەبارەت بەھەمور نارچەكانيەرە رەدۇزىنەرەي دەرئەنجامى دال لەم كەسانەدا Cardiac output

ب- کاردیومایوپائی گەررەبور eardiomy ب

هەردووك (M) مۆدو پانەبچگە زانيارى باش دەدەن سەبارەت بەدەست نىشان كردنى ئەم نەخۆشيە. بە(M) مۆدى كلاسىيك ئەرە نىشان دەدات كەنتوانە دىوار لەناوچەيەك دا گەورەو ئەستور بووە بىئەردى ئەمە ھاوشان بىت بەئەستورربورنى دىوارى پشتەرەى سكۆلە، يە جوولەى پىشەرە داخرانە لەكرۈيونى دالىدا لەگەل داخستنى ئەنەنەى شاخوينبەردا لەناوراستى كرۈيونەكەدا. پەلەمايىزالى پىشەرە ئەخاوبورنەودى دالدا ئەنتوانە بەربەست دەدات. پانەبچگە ئىكى باشتر گەورەبورنى نايەكسانى نىزانە بەربەست دەدات. چانەبچگە ئىكى باشتر گەورەبورنى نايەكسانى نىزانە بەربەست كۆلەي چەپىش دەردەخات. دۆيلەرى شەپول بەردەوام دەتوانىت خىرابى خورە

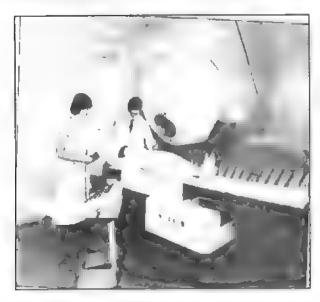
ه- دوخه جباجباکان

أ- نەخۇشيەكانى دلە خوينبەردكان (كۆرۆنەرى)

پانەبېگە ئىكى رەكەمتر (M) مىرد دەتوانىت كەمو كورتى جوڭى نارچەيى بېينىت لەر كەسانەي دوچارى جەڭتەي دال بورن، بان نەتوانايى دال heart failure، بان ئەيئورسمى دال، كەموكورتى نىرانە بەريەست، گەرائەردى دالە زمانە (ماياترال) بەھتى خرابىي ماسولكە پاپىلەريەكان Papillarm muscles كەزىريەي ئەمائە بەپائەبېگەر دۆپلەر، دەست نىشان دەكرىت رەھمەررەھا كالدخرىنىي نار سكىلە دەبىنرىت بەلام رىزدى دەرئەنجامى چەرت زىرە False

ب-مەرىرونى ئارىقشى دل infective endocardis

هاردروك پانەبرگاو (M) مقد دەتولنىن (ساوزيرونەكان)
بوگە وەك قەبارەپەكى
غيرا جورلە دەبينريت يان بەزمانەرە نورسارە يان جيكاى زمانەي
كرتزتەرە،

به شقرپبوره که ی دله زمانه ی شقر Floppy له وانه یه چهوته شه در ۳۳ هملم ناترانریت به نیکتر به بایک بیدات، سه وزیرون بچوکتر له (۳۳ هملم) ناترانریت به نیکتر بیندریت له به ورندی شه وردنی ناریزشی دل به دانیایی وه رمت بکانه و ه هموره ها برونی سه وزیرون مانای کرداری نه شته رگه ری نیه چونکه زیانر له ۴۰٪ به ده رمان کردن چاك ده بشه و در به سه ورندی زمانه ی در وست گراو زمانه که همور شه پر نه کان ده دانه و ه.

ج-- تەنەكانى ئار دل

پانه برگه ئیکر باشترین شیره به بد دهست نیشان کردنی ته ن له ناو دل دا. ده (M) مزدا میکسومای گویچکه آمی چهپ وها کومه آم ئیکریه کی خهست نه نیر هه ردووك په لی دانه زمانه دا نیشان شه دریت له خاربوونه ردی دادا .

ئەر زائياريانەى كەبەپائە برگە دەست دەكەريّت ئەگەن (M) مۆد سەبارەت بەمىكســرّما ئــەرەندە جيّگــەى بــارەپن پيّويســت بىقەستەرە Catheterization ناكات.

Peri Card. Dis. سیواری دهرهوهی دل Peri Card. Dis. سیواری دهرهوه می سیواری دهرهوه المه کردوك له کردورد می شیاه مهنیدا له نیز دیسواری دهرهوه دا هه دردوك پائه برگه و (M) مود رود همستیارن له شوین زائین شهندازه گیری شله که دا. وه راکیشانی شله ی نیز شه دیسواره شابیت شهنجام بدریت سینه رهی شیکوکرابیت.

گايرۆنرۆن ئامېرى بەرھەم ھېنانى

مه پروره

و: جوان محمد روزف

نیستا برته ناسایی بن نهوانه ی که الهبواری زانست و ته کنه الهبواری زانست و ته کنه الهبواری زانست و نه کنه نیاد و به به تاییسه نا به بسواری تبویسه نه لکترونی به کاردیت بن به به به به مینانی تیشکی کاروم گذانیسی جیاجیای وه ک تیشکی سینی که له نه خوشه کارده هیزری بن پشکنینی نهخوش، وه تیشکی مایکروی که به بواره کانی راگه باندن و راداره کاندا به کارده هیزرین، وه تیشکی له بزه ریش که بن مهبهستی جیاواز به کاردی و به هنی نهر بزری و تیوبانه وه به رهم دیت که گازیک یان تیکه ایک له گازی

به بهراوردکردنی گایروترون به نامیرهکانی شری بهرهه م مینانی تیشکه مایکرویهکانی شری وهك (کلایسترون) ، (ماکنترون) که له فینهکانی مایکرویه به به کاردهینری وه تیویسی شهه پول گویزرارهیی، به بهراوردکردنی گایروترون به و نامیرانه شه وا توانا و وزه و لهره له ری شه پوله کانی مایکرویه گایروترون رود له وانهی پیشوی بهروتره !

له به رئه وه ی گایر زنترون توانایه کی باشی ههیه ، بزیه بواره کانی به کاره نائی زار و گهیاندنسه به کاره نائی و رادار و گهیاندنسه به داره کان و گهرم کردنی حاله نی بلازما (در خی چواره می مانده)

له فپنه کانی په کبوونی ناورکیدا که به رده وام تویژینه و دهکریّت له و برار ددا تـا په کبرونی نارکی به کاریهیّنری وهك سـه رچاوه یهك بــق به رهه م هیّنانی وژه .

ختر نه گهر ماکنترین که له فپنه کانی مایکرویندا به کارده میندی بتوانی تیشکیکی مایکروینی به لهره نه ری (۱۰۰۰) ملیسین همیرتن بهرههم بهینی، وه به توانای (۱۰۰۰) وات، شهوا گایری ترین ده توانی تیشکیکی مایکروینی وا به رههم بهینی که لهره ره کهی بگاته زیاتر له (۱۰۰) هه زار ملین میرتز وه به توانای زیاد له یه له ملین وات.

گايرۆترۇن لەم بەشە سەرەكيانە يۆك دى:

- ١٠ مورشه كێكى ئەلكترۆنى.
- ٧٠ بۇشاپيەكى خاڭىكرار لە مەرا،
- ۴۰ کزینت بن به دهست مینانی بواریکی موگناتیسیی دهره کی.
- پرشابیه کی تر بر کزکردنه و و گراستنه و می تیشکه که له دورچه یه که و می تر بر کردنه و و گراستنه و می تیشکه که این دورچه یه که و می تر بر کردنه و می تر بر بر کردنه و می تر بر کردن و می تر بردن و

گررزه یه ك كه كه كه كه رقد خیرا (نزیك به خیرایی رووناکی) له مروشه که نه كه ترنیه که ده رشهی و شه و گررزه نه كه ترفیه ماره یه که دروات و ده گات بزشاییه کی له هه وا خیالی کراوه شه و بزشاییه مرگناتیس کراره به هزی بواریکی مرگناتیسی ده ره کیه وه بزشاییه مرگناتیسی ده ره کیه وه بزشاییه که نه میش له کریلیکی ریک مه لپیچراره و به ده این که ده دروری بزشاییه که از بخشاییه که ریک مه پیچراره و ده کاتیک نه لکترونه کان ده که نه ده وری سورانه و به ده وری سورانه و به ده وری که راسته رائه شه گرری له گه تا توندی بواره مرگناتیسیه که و به له ره که تا توندی بواره مرگناتیسیه که که تا ده بین و به مه شریل ده بین این ده که زیات رده بین و به مه شاه که زیات ده بین و به مه شریل که را ترده بین این ده کان زیات ده بین و به مه شریل که بره می گناتیس کراوه که جزریک له شه پزله کانی رادیویی تیایه بین که کاریک ده کان رادیویی تیایه که کاریک ده کان به دوری میگناتیسیه که دا که کاریک ده کان به مروشه که مورود می کناتیسیه که دا که کاریک ده دا توانای به رزی گورزه شه که دا ده که کاریک ده دا که داری به ده وری میگه کانی بواره موگناتیسیه که دا

ئەلكترۇنەكتە دەگويزريتمورە بىق شىميۆلە رادىۋىيسەكان ۋە بەمسەش وروزاندنناك دروست دهبي كه فراوانيه كهى زياد شهكات ههرجهنده وزه و توانای گورزه تهلکترونه که زیاتر بی، وه تهمهش دهبیته هنری زیادکردنی توانای تیشکه بهرههم هینراوهکه، وه لهبهرهوهی شهو تیشکه یهك لهرملسهره بزینه دمپریات بسهرمو دمریهای دمرچورن ره له وپوه ده گات به و شوینانه ی که مهبه سندارن بنق سنوود بكه)،بەرھەم ھێنـانى تيوبى گايرۆترۆن بەشـێوھيەكى بازرگانى ئـە سالی ۱۹۸۲ وه دهستی یخ کردووه، وه اورهاوی مویزوری بورههم هاتور دمگاته (۱۰) ههزار مليؤن هيرتزه وله لهښهر ښهرزي لهرهلهر و وزەي ئەر مەيزەرائە ھەربۆيە بەكارئەھيدرين بۇ گەرم كردنى يالازماي هـ لكيرار ك بواره موكناتيسيه كاني قرنــه كاني يـه كبروني نـاوكي، چرنک ئەرەلەرى ئەلكارۇنەكانى ھاللەتى بالازما ئەگرىجى لەگەل لەرەلەرى ئەر تېشكەي كە ئە گايرۆترۆپتەكەرە دەردەچىن، مەمەش کرداری پهکبورنه که تاسان شر ده کات و وژه که ته گویزریشه و بق پلازماکه و گەرمى دەكيات و پەكبورنيە ئاوكېيەكتە روردەدان، بەلام ئەرەي لۆرەدا جىزى باسە ئەرەبە كە ئەر تاقىكردنەرانى لى قۇناغى سەرەتابىدان و تا ئىدىتاش سەركەرتنى وايان بەدەست ئەھىنارە،

سەرچاۋە گوۋارى العلوم 🐧 ۱۹۸۷/۲۰.

قەورى يە دَكان، جەولەمەندن

بهکارا روش شیتامین (E) پیا ده خوراکه وه به بریتسی حدید شد نوکسانی اکوئیسترولی خراب که از مکاندود.

آ ریژوردرد لمدریکیهکان\ً حورن لمبدر استونی که خواردانی شیتامین (۵٪) لمسدرچاوه خهٰرا کیهکهیدود لمجهانی با دودی که بدشیوری حبه بی درمسان بهکاریه بهزیریت سبودی با رجزه به دانی نمو ژناندی کها گمیشتورندانه تعمدتی تانویشنیی (m e nopause).

حەرومتا وتورىيات \oint م ئىمو ژنانىدى ئىد تەمەنى ئىلۇمۇنىيىدان ئىد تواناييانىا ھەييە خۇيان ئە مەترىسى تىورى بىرون يىد ئەخۇشىيەكانى دل كىدە بكەنىدود بىدھۇرىزۇر خواردنى ئەم خۇراكاندى كە ئىيتىلى بىرى \mathbf{E} ىيان تىندايد.

دکتفره (لموری ۱ رسکا) که زانکوی میتشیکانی شهمریکی وتوویدتی شهر فهرمزیییه بلارمی که دهلیّت مرفاً . بینویستی به قیتامین (، E) همیه بـق خویدارستن نـه نه خوشی په کانی دلّ، دَرْرِدَر نهومی پاه نه خوراکه و دمستی دهکموئِت، شهرمزی پهیمکی ناته واوه .

چونکه نابهٔ جامی تیکونیندومکانی دمری ددخهان که سووءه شارراومکانی (کامن) دژه ترکساندی خوا کس و شیوننگاره (ایسار) نهجایی سکانیان. ته إسها همهر شه خوراکسه و ودردگیرین

شه نجاس شهو نیکوژنینه واشه که ناست (۱۵) ژن کراون، ایند ته مهنی نسانوی پیدا، وای دهرده خسه نی نسانوی پیدا، وای دهرده خسه ن کمه زورت رسانوی پیدا، وای دهرده خسه ن کمه زورت رسانوی پیدا، داره به نیزه بدون به بیری دموتریت کوزید آز وای بیرانید. بیری دموتریت کوزید آز وای در این کردید (بیا L D) . وای دمرده خات که سویدی شهو ماداشه که بیری دموتریت کوزید، این (E) به هیزتری نیاشه. دمرده خات که سویدی شهو ماداشه که بیش مددی صهریداری (می باشات) و قلبی دمومانی پیان به کوزید، این کوزید، کوزید، این کوزید، این کوزید، این کوزید، این کوزید، کوزید، این کوزید، کوزید، این کوزید، کوزید،

هدروها نامازی بو هدندند گیتامینماتی شر گردوره که بعدژه نوکساندن (مضادات الاکسند) روچاو دخرنیا، چونکه کیاری نوکسان نه نهشنه قددهضه دخکندن. نسهو لیکولیندوریددا که نه کنرورندوری چونکه کیاری نوکسان نه نهشنه قددهضه دخکندی دلی نهدوریددا که نه فنزریده سازگرا ندورش ی پیشان دا کدوا نهگدر چهوری، تاهیمهش، فهمریکادا، که نه فنزریدا سازگرا ندورش ی پیشان دا کدوا نهگدر چهوری، تاهیمهش، کمه تواندیریدکی زورشری همینت بو که نهگه بهرون و کومهان ندورش نه بورکیدهکانی خواندها بسؤیدانی نوکسان پیهراکردانی نهو تاهیماتی خواندها بسؤید به نورش نه بورکیده ویان بیان به نورشه ویان ایمان به نهدهش به ناندهوستان شهمهش به ناندهوستان نهمهشش به ناندهوستان نهمهش به نودهان بیان

به لام نه گهر چهورپیهکان (LDL) بهر نؤکسان نهکهوتن شهوا کیشه و پشیزی دل پههیدا نساین ترژارنهوسه کی بینشوه دمری خستوره کسه وا بههکاربردنی فیتسامین (E) لههه وجاوه خوراکی یمکانه وه. همانان دمیشت نهگهان شرح بوونهوسه کی ناشکرا امه تیکرای تووش بوون به نه خوشی یمکانی کونه ندامی بورسی یانه ی دار نه ژاندا

هاستایداتی (£ 10 لـ) به رامیسه ر کناری (گنرداری) فوکستاندنی بند ژر دمییات گر فکتریایی لله و سه رجاوه خوّراكي يانه كه به فتيامن (٤٠) د موله مه ندن : جه رس (تباجيل) و رؤلي روومکی و دانه ویلهی بیگهیشتوو و دملکه گهذم به لایمکی شرموه تویژمرانس پسیور سؤ يەكەم جار، دەريان خىستورە كە ئىدو شەرزە سەرزە دەيلىدو شىئاندى كە وەكبور سەرىجارەي خۇراكىي دەخورنىن، ئەشىۋەدىەكى ئاشىكرا ئىد ئاسىتى كۆئىسىترونى گيانىدودردكان كىدم دەكەنىدۇد. دېتىۋر كىرىمىتيان رائىۋاتلە تاڭىگە تەكنىكىيىد خالدىيىيىدكاندا ئىد ولايىلەتى لۇر يېۋنى ئەمرىكىيە وە ئاڭكراي كردووە كە سەرجاۋەي ئىمو ئوائايىيدائىدى ئىد <u>زائىر ركۇنىي</u> كۆلىنسارۇڭدان. ئىد ۋەۋرەسدورە مەيلىدۇ شىينەكانلىا. ئىدوددا خىۋى دەئورنىنىت كىد بىرى يغويستيان فيه ترشيه جهوريريه كالى تياداييه فيهو ترشه جهوريي بانسهى كيه جهندينيه تَيْرِبوونَ نَيْنَ ، فَي مَتَعِلَمَ الأَشْبِاعِ ؛ كَيَانَهُ وِيرَاكَانَ بِهُ شَيْوِيتِهُكَى بِبَاشُ هَهُ لَيَانَ دَسَرُّنَ هِهُ لَلَيْكُ الله تویژینه ودکانی پیشوو بهدریژای صفدی رایبوردوو وایبان پیشنیار کسردود کمه ترشه چەورىچە ئاتىرىكان ئاستى كۆلىسترۇل ئىە خورىنىدا و كەسچەكدى چىدىيوننىي ھەجيە سە له خوشي يه كاني كونه انداس بوريرياله ي دله وه (اجهاز مزمن) (جهاز القلب الدهسائي) و به ساتراوه به نسه رکی دریژه دیه نسه و دو شینودی تناییسه تی اسه (شینریه نجه) مسه ربرای يشيوييه كانى لاوازى داگادراى و نه خوشس شر. دكتور درايو له و باسهدا كه ليه كويون عومى نیشتمانی کزمه الله ی کیمیدایی شه مریکیدا خونندی پهوه وتنی کیه شهوزدی (شهدان درمینون) ى فاولى كه له بازاردا به توبوس سهريارس خۇراكى هديه. بـــة دوورنگه، بــــــة كـــم كردنـــه وس كۆلىساترۇن ئىد خوينىغا . خيار دەكيات سەرىراي ئىندودى كىد بىد تىرقىس چىدورىي بەسبورد. دەوللەمەندە، ئەر تاقىكرىللەرد ۋائىسلىياندى كە بەسەر مشكدا كىراون دىرىيان خستورد كــه سوود و نعو شويلكاره نيجايُولاده ي كله ثامتي كؤليمسارُ وَلَ لَـرَم دمكه تـدود. سيمريه مَوْ يـوون ليك بوونى قرش چيدوري: ندهدش ندوه دووييات ديكاتيدوه كه نيم قدوزانيه ميكانيكيدتيكي بريكار بمكار ددفينيت كه ويأشتا يبناسه نسكراوه بسو فينائسه بمرهسهي شهم جسؤره شرينكاراند.

درابؤ وای دهبینیت که نامه پهکهم نیکونیته وهیه که زانیداری زانستی پیشکهش دهگات بـ فریدان پشتی کردنی نه و باه نجامانه ی پیشرو کـه هـانی بسهکارهیندانی قـهورهی وهکـو صهرباره کی خوراکی داوه بوگه پشتن بـه سووده تعلیروستی په خوازراوهکان نیستا بـه و افتـه پهکگر تووهکاندا بؤ دست نینازان کـردن نـهومی که نمگهد شوینکاره ته نیروستی پهکانی نـزم کهرمومی کوئیسترون

گیاناس: ئیسماعیل سەرھەنگ

عبدالرقيب يوسف

لەسالى ۱۹۹۳ مامۇستا ئىسماعىل سەرھەنگە لەنپى شۆپلىدا ناسى، ناسىم كەمرۇلئىكى زۇر بەھۇش بىير زىسرەك قسەزان ر بەترانايە.

تیسماعیل له ۱۹۲۱دا له دابل بوه و له ۱۹۶۱دا خویندنی له (دار المعلمین)ی به غداد ته واو کردوه و له له ۱۹۲/۱۱/۲۱دا به مامؤستا (معلم). له رانیه دامه دارا و له وی سه بیجه خانی کچی خورشید نه فه دنیش له نیر شریشی شکاکی میناوه که خورشید نه فه دنیش له نیر شریشی سمکز دابره و یادداشته کانی نه باره ی شریشه وه نوسیبو به لام مغابن له رانیه بزربوه، کاك اسماعیل دورجار له رانیه و جاریکیش نه حه دریر مامؤستای کردوه، مامؤستا اسماعیل بوته نه ندامیکی حزبی (هیوا) له ۱۹۳۷ داریک نه مه توکی دورو ده ای ۱۹۳۳ براده رمه و به موی میوا ماته شه قلاوه که مه رسه ریکی میوا ماته شه قلاوه که منی ناسی و و تی یا و کت براده رمه و به موی منه و هه و له خانه ی مامؤستایان (دار المعلمین) و مرگیراوی.

مامرّستا اسماعیل زوّر حهزی لهشاخی داخ و راو بسوه حسازی لهگژرگیابوه و توانایه کی زوری ههبوه لهناسینی گیادا.

جاریّک کاک ئیسماعیل لهشه سته کاندا کتیبیّکی دووسی به رگی که به نینگلیزی بو و برّی نیردرابو پیشانی دام که تیّدا بریّك گیا به ناوی نه و دوم ترمارکرابون و له درزینه و (اکتشاف)ی نه وبون که اسه هیچ شویّنیّکی دیکه له جیهاندا نه و گیایانه ی شاخه کانی کوردستان نه درزرابوونه وه کاک اسماعیل به درزور و و یه کی گیایی له نه آسه درابو.

ززرجار داوام لئی که کرد ج نه کانه کانی په کتر بینین دا و ج به نامه ش فه رهه نگیکی گیایی کوردی دابنیت که زور پیریستیمان پئی فه په چونکه ناوه کوردیه کانی گیاکان له ولاتی پرگیای کرردستاندا روز به روز به روو بزریون و له بیچون ده چی له لای

لادنیه کانه ره که نیستاش خهاله ماون به تابیه تی که سانی تهمه ندار ناوی زیر له گیاکان ده زانش شه و گیایانه ی له قاموسه کوردیه کاندا نوسراون وه که قاموسی مام رستا شیخ محمدی خیال (قاموسی کشت رکالی) شیخ معروف قه و مداغی و جگه رخوین تاناسرین چونکه و مسفیکی زانستی گیایانه و وینه یان تیدا نیه ته نیا ده زانرین شه و ناوانه ناوی گیاکانه له گه ل شهمش زیر که من له چاو گیا زیره کانی کوردستاندا،

به مامنستا نیسماعیلم ووت گهوره ترین به ناویانگ ترین کنیب له گیادا نوسراین نه کاتی نیسلام دا کنیبی زاناییکی هه وسوعی کورده که رکتاب النبات)ی (ابوحنیفه ی دینه وه دی)یه یانی (أحمدی کوپی داودی کوپی وه نه ند) کسه شده شبه شبه رگ بسوه و نقد تأنیادی دورمانکاریشی تیدا هیناوه که پزیشکه کانی نیسالام سسودیان لیده ببینی و تا له (اندلس شیسپانیا)ش ده هاته خویندن ابوحه نیفه کهرده به نامه کی و ریازی و فیزیائی و جوغرافی و میترونوسیکی زانایه کی فه نه کی و ریازی و فیزیائی و جوغرافی و میترونوسیکی گهرده بر نشاری (اصفهان) مهرصه دیکی فه نه کی دامه زراند و پاشان هیزیای بر شاری شری شاری (دینه و در)ی به ناویانگ که نیستا خه رابه یه له به شی ریزه ها ته نه نوستانی کرمانشا، شهم گیا ناسه گه ورده نه سه دی نقه می زایینی دا ژیاوه (۲)

روّر هه رنّم له گه آل لسماعیل سه رهه نگ دا قاموسیّکی گیایی دانسی به لام سودی نه بو چونکه برّ نوسین تهمه آل و پاشان به چه ندین نامه په یوه ندیم کرد به به ریّن ماموستا (دکتور مسعود کتانی)ی نامیدی یه و بروانامه ی دکتورای له کشت و کال دایه و به توانایه و نه دویتوانی قاموسیّکی گیایی کوردی دانی.

رۆژانى ۲۸ر۲۸ تەموزى ۱۹۹۸ لەمالمان لەسلىمانى چاوپىكەوتنم لەگەل مامىستا اسماعىل كرد ئەبارەي گياناسىيەرە كەزۆر بەسودە لەبەرئەمە ئىستا بوختىمى ئەر چاوپىكەرتىمى بالاردەكەممەرە، مامىستا اسماعىل دەلى:

مامقستا بروم له (رانیه). روّرَتِك له (یانه) دانیط تبروم، تاقعیکی پینج شهش که سی هاتن دانیشتن. پینم وابوو غه ریبن، به غیرهاتنم کردن، نهمن به روّهبه ری یانه که بووم، به قسمه یاندا پیده چوو له گیا (نبات) بگه روّن، گورم فرسه ته، منیش همز نه وشته ده کمم، به یمه کیکیان که پاشت ده رکه وت ناوی دکتور علی الراوی و به روه ده رکه و له (نه بوغرید)، گورم نه گهر به روه ده رکه و

دهتانه وی منیش له گه لتاندا دیدم، بست به به ستی کوردستان شاره زام، گرتی له خوامان ده وی اه نده له پرسیاری له سه ر پوره له لی کردم، وه لام دایه وه و دیتی زدوقم لی هه یه، به یانی چروینه چپای قه ندیل و هه لگررد و گه بشتینه نیزیکی دولان، گیاییکی روز رسان کرکرده وه وی مانگیاد گه راینه وه.

نموونه ی نه و رووه کانه ده نیردرانه میزه خانه ی رووه کی شیه نناو ده ندره نه نموونه یشیه نناو ده ندره نه نموونه یشی له به غدا لین گل ده درایه و می نموونه ی گیه ده خرایه نیر کاغه زی سلز فین . نه ر رووه کانه که من دیزیمنه و ه ، ناوی کزمیه ان له سهر نووسرابور . ۹۷٪ یهان مین دیزیمومشه و ه ، یه کیان بیست و سین گیایان له دنیادا شهبورن ، مین دیزیمنه و ه ، یه کیان گهنم ی کیری بوره له به رزیی (۳۰۰ م) له سهر رووی زه ریاوه هه بور . گهنم که باریك شهرورش و همیمی ده ستین له وه ره رگیرابور . بردیان له سویسره چاندیان ، ده رکه رت بی سهر چیاو ناوچه ی به بری به کاریه که شهر ناویه یه ناوی از این به به ناویه مین داری به خداه نموینه یان لین اید و ناویه یه به ناویه مین داری در به ناویه به ناوی به ناوی کاریه و ناویه به به به بیر بردوین اله به خدای در بروسکه یان بی لیدام : کیلیه کیان له و گهنمه بی به بیرم کرد مه پو ناوی شه بی می درد مه پو مالات ته و گهنمه به راه نوی هه یه . در هم پو مالات ته و گهنمه به راه وی هه یه .

یه کهم چورنه دهره وهمان نه ۱۹۵۶ پیا ۱۹۵۵ بیوو. پیشتر گیاییکم له سهرتر تریکی هه لگورد دوزییه وه ماوه ی وا هه بوو گرلی نه بوره نه مده درانی گیاییه و به به درد خوله که که به بوره نه مده درانی گیاییه و به درد که به درد خوله که که دوزه بیانی ۱۹۵۷ دانیشتین خورد سه به به به کورد و گولایله نه زوری قیت بوره ته و دوز نور خوان بوره ده دایه گولایه که دانیشتین خوان دورد ده ستم دایه گولایک که زوی قیت بوره ته و نوره گیاییه ده رکه رت گیاییه ده رکه رت گیاییه ده رکه رت گیاکه و ده ده گری تا خری به ده ده گری تا خری ده ده گری تا خری ده ده گری تا خری ده دورد بیاریزی.

ئەگەر گرئەكە ئەبوايە ئەمدەئاسيەرە، ئىە ئەندەن بۆيـان سـاخ بـورەرە سروشـتێكى رەك (ھـەرياى) ھەيـەر رەنگــى زەرى دەدات، بەنارى مئەرە ئورسرا.

پرتفیستیر (ریشنگهر)ی به ریوه به ری مقرده خانه ی قیه ننامان له گهداد ابوو، تهمه نی ۵۷ سال بو و ژنه که ی ۳۵ سال بو همس (نهنته) مان پیده گوت هه موو جاریک (سه بیعه خان)ی خیرانم نان و پاقلاوه و خوارد نی بر سازده کردین، دهمانبرد دکتر عه لی دهیگوت برخیی خرّت به مانه و دهکه ی، تهمانه له ولاتی خرّیان تاویشت ناده نی. دهمگوت نیمه جیاوازین و تهوانه میوانن، هه مور ریژیک ناده نی به یانیان ده که و و نیوه پوان، ده که وم ده کوشت و، هه ریه کیکی تاقمه که مان که ویکم ده دایی، نیمه شازده حه شده که س بوریسن، دور پرلیس و چه ندکاروانچی و فه رمانه و ریک دیکه مان له گه ادا بود.

زؤر جۆرە گەنم ئەكوردستان دا ھەيـە، ھـەمور گيايـەكى كٽويـى ھەيە نيسلىو نۆكى كٽويش ھەن، (رۆزپەرى) (توت الارچ) بەمىسـرى

(فراوله)و به کوردی (تیله ک)ی پیده آینن و وه کور شاتووه، به نینگلیزی (ترقیه ری)ی پیده آین و شوره سووره که یه و له کوردستان زفره، سهر چیای (هه آگورد) کانییه کی لییه به درآینکی روز به باشووری خور تاوادا دیته خواری. دهورویشتی تاوه که هه موری پیازه کیوی یه ده توانی رفری پینی لفری پیازی ته پیکهی به بنه وه سه لکی به قه ده رگویزیکه سیری کیویش هه یه بین شاخه بردراوه کهی (گه فی عه فی به گ) هه موری ترینی کیوییه ، بنکی وه ک

ئاميري(ئاڭتىمەتر) بىق دىيارىكردنى بەرزى و يەستانى ھىمواي ههموو جنيه ك به كارديّت، دهبئ شهو زانياريانه بـ ق هــه ر گيماييّك بنروسريّت، جونكه پيّوهنديي بهڙيانيانه ودي ههيه، ههنديّك گيه لەسقر - ھەزار بلەي بەستانى ھەوادا دەۋيىنو، دوايسى بىمكيان دهكەرى دەمرن، ئەرانە بىنشان درىزىن، دوايى وردە وردە بەزئيان کورت دهبی، رووهکیک همیه ناوی (گوینی)یه و جهوی (سریش-صعغ)ی نیدروست دهکهن، ناوه زانستیه کهی (ناسته ر گرووز)ه. لەدەشتى ھەولىرى كەركورك ھەيە تا دەچيە ئىزىكى (ديائە)، سەرەتا بەرزەر بيار دەترانى خىل كەبنى بشاريتەرە. ئە(ديانە)رە بەژنى كەم دەكات تىا لەسەر (ھەلگورد) وەك مافوورى لىخدېت و بەزەريەرە دەنورسيت. ئەمە ئەبەر سىدرمار بىق خۇياراسىتن تابرى. ئەر گيايە باشترين گيايە بۇ مېشەنگوين، گولەكسەي شىرىنىي زۆرە، گریننی زور جوری هدن؛ ره شده زهرده و کورتده خده و و کور سلجهوا مانه ومي بهشاخه وم رئ له داخوران و دارووتاني شاخو زمري دەگرى، شوان لەنەزانىدا پايزان لەبەر سەرمار بۇ خىز گەرمكردنەر، زياد لهجهد دەيسروتيّنن، بق مەرو مالات ززر چاكه.

نیّران چیای حهرین و بهغدا شدورتی کیّری ههیه، پیّس دهلیّن گرالُك (حنقل)، گوله زهنیه لهولاتی نیّمه زوّره، گولی سیسو پهمهییه، لهحوزه براندا دهرده کهوی، وهختی خوّی کهله مهولیّر تا حاجی ترّمه ران سواری نوتومبیل ده بووم، نه مبهرو نهویه دهمزانی ناوی گول و گیایه کان چین، نیّستا برم نهماون، (ماجید مستهفا)

ئيسماعيل سەرھەتگ

كەكاتى خۆى بەرپورەبەرى ناھيە بور لـُە(ميْرگەسقر)، كيابەكى دۆزىيەرە، بەناوى خۆيەرە دەرچور مايەرە، بنى دەلىن (ئىراوى)،

جاریّ بهریّرهبهری مقردخانهی لهندهنم نهگه لذا بور گیاییّکم دوزیده و باش شهش مانگ نهموّرهخانهی (نهبورغریّب) ناوی (عهلی نهلیاوی) یان نهسه و نووسیبوو. نهوهبود نه نهنده نه و برووسکه یه که لیز دکتور عهلی هات، گوتوریه بهریّوهبهری مقردهخانه کهیان نهوکاته که نیمساعیل سهرهه نگ گیاکهی دوزیره تهوه اسهوی برووه و برجی خیانه ت کردوره ؟ دهبی ناوه که بگوری، دکتور عهلی گوتبوی سههوی کردوره .

دارید مهیه پهلکه کهی مهیله و میخوه و لقه کانی سروره و نقد ناسکه، پهلکی کهمن و هیشوی وهك تری ده گری، له (شه قلاوه) ههیه و (سروریله تی)ی پیده آین وه ك گزیزیکی گچکه په، گوندیکی نیزیکی باکروری خورهه آلات (سیده کان) ههیه، پینی ده آیسن (قاسملی)، داریکی (ژووژیله) ناوی آییسه، وهك تروه و ههمیشه کهسکه، داریکی به سهره وه به ره گی نییه، واقه پیدوه ی نورساوه و مشه خوره (گفیلی)، شه و داره له همیچ جیده کی دنیا نییه، سنو پووشوو (شیخ معهمه سدیق)ی سهیدته های شهمزینی که نوینه ری پووشوو (شیخ معهمه سدیق)ی سهیدته های شهمزینی که نوینه ری په راهمان بوو، گرتمان بیهینین، سهیرمان کرد به ک نین، شه و داره وه ک دورکانه یه ، په لکی پانه و چله ی زستان که به قد ده باری، شه و داره

کوردستان بر زانایانی گیا نهرزیکی نهدوزراوه یه گیایه که ههه ، روز گرانبه هایه و کیلتری به دوو هه راز دیناره . قوتابیی (خانه ی مامؤستایان حدار المعلمین) بووم ، مامؤستا نه به وی مه محموود دکتررای له کشتوکالدا ههبوو . له به رئه وهی زیره کترین قوتابی بووم له (کشتوکال حرزاعه) دا ههمیشه سهدم وهرده گرت، نه و مامؤستایه سهری لیم سورمابوو . له میشه سهدم وهرده گرت ، نه و مامؤستای ههر زیره که بروم ، گرتی نه که رگراییکم له کوردستان بی په یدایکه ی همر زیره که بووم ، گرتی نه که رگراییکم به سه و هسفیم بر بکه بحث دهوی کهدی به سیوم بر بکه به کردی و و تنه بشی و هسفیم بر بکه دردی و رین بوری کردی (عرب قوزی) واته (به رخی عهره بان)ی بیده آین ، تاقیکردنه وه ی و مرزی بوو ، هاتمه و به بابهم گوت ؛ نهویش زور گیاناس بوو ، گوتی نه وه و درزی بوو ، هاتمه و بر برق برقندرمه و شتی وا به کاردیت .

چویم لهدهوری (باتاس) نیزیمه و هونام، (سالمه)ی پیده آین، پینج شهش بنیکم بق برد. گویم بابم و هفتی ختی له نه سته موول توریکی له عه ده بی بیده به بیده شهره به بیدی نیوی به به بید توریکی له عه ده بیدی نیوه به بیدی نیمه بیدی ده این و دسفی کرد، نه وه بور. که له میسر هاته و ه بور مه رکانه ی پی له شه تلی نه و گیایه ی هینا. سالی ۱۹۲۸ هینامه و (باتاس)و زمویه که بم چاك و پته و گیایه ی هینا. سالی ۱۹۲۸ هینامه و (باتاس)و زمویه که بم چاك و پته و گرد، به میشوو تریی ده گرت، حازم شه یدی ناغای زاختی حه ری له کشتوکال بور، پیاویکی تارده بتاسی، نه و ۱۹۳۹ بور، نموونه م اسی دایی و بردی، حه مه زیادی کریه یش زاینی، بتریم نارد، گه رامه و مرانیه و بوره مه مامزستا (معلم)، له و پیش چاندم، باتر بوره و به کوردی (چیله ک)ی ناوه،

مرّزه خانه ی رووه کی ته بووغریّب ۸۵ ٪ی هی منه و به ناوی منه ، ته رانه من کلیم کردونه ته وه نه ناسراون . (زهنیه ق)، هه یه تی (اسم) ده بی و گه لای ره که که ره ر باریکه و، ههشیه تی (۱۰سم) ده بی و قایمه .

(کرێکز) ئەدەشتى ھەولێر زێرەو پايزان بەدەردەكەرێ. گيا بەنێىرى ئەجێى سەختدا ھەيە؛ ھەيوانى كەسپان ناگاتى: جۆرى ئارازەيشيان نۆرە، چۈنكە ئاخورێن. وەختى خەرى ئەشىم ساخ بىرى و شاخەران بورم، دەچۈرەھ جێى عاسى پێيدا دەرێيشتم نۆريەى ئەر گيايانە ھى ئەوێن. ئەر بيانيانە نەياندەتوانى بگەنە ئەر جێيانىه، مىن دوايى زانىم، پێشتر گيام دەھێنار دەمدانێو دەيانكردە ھى خۆيان، ھى من درەنگ دەگەيشت.

مەمور گیاپك بەپتى ئاورەەوار خۆلى بەرنىي ئەپورى زەريارەپە چەند بەرزىي، مىندە لەگەل خىوارەوەدا جىياوازە، داروگىيا لەبنارى شاخەوە زۆرو بەرز دەبن، تا دەگەييە جىنيەك كەلەمپەرى نىران دار (اشجار)ى شىخەل (شجىرات)ە، دوايى دارەكان گچكەر بەژن كورت دەبن تا دەگەيتە سەر تەپلى چىيا، لەرى وەكبور (گرىنى) بەمردىيەوە دەنووسى، (گرىنى) لەدەشىندا بىسىتىكە، لەرھىلەر ئىمەران) دەبئىتە (اسە، ام) بەرز، تا كەم دەكات ردەبئىتە وەبسلار ئىلەرتكەدا (ئاس) بەكۈمەل لەدەشىتى ھەربىر باتىاس مەيە، لەچپا لەلوتكەدا (ئاس) بەكۈمەل لەدەشىتى ھەربىر باتىاس مەيە، لەچپا يىيە. (لاكستەر) ئارى ئاستىي گيايەكە (وەك ئاسە) خىرى بچوركدەر بەبن بۆنەر ئاس ئىيە، جۆرىكى دىكە ھەيە كشىۋك (ئاھىفا)ەر بەبن دادەيىقىدى گەلاي ھەلدەرەرى، لەگوندى (قاسملى) ھەيە.

درهختیک نهسه ر رویباری (بیرتی)ی باکورری خورهه قتی سیده کان همیه: روویاره که نهمه اگرید دیته خیرهه قتی سیده کان همیه: روویاره که نهمه اگرید دیته خیراری و دیته سیده کان و تیده پهری و دره خود که از می نه که ایم در ایم و ویاره که یه شیخه ل (شجیره) یه و رویاره همان ده چی و به قه ده ر شه و به رویاره دارگرزیکی زور دهبیت و همان و دهبیت و درهخته به نه و دره خود که نور و به پوری و دیندار (بلوگ لبنان) و له ده وردایه و شه درهخته له نازه که یه درهخته به می درهخته به می نازه که یه تی درهخته به می به دان ده چی به تی دره خود در دره خود دره خود کی دیگه و کیری دره دره که دره خود ده بی دره خود کیرویه و ده ده بی و ده که دره کی دیگه و عیراق دا نبیه و به ده که دره که دره که دره که و ده ده بی و ده کی دیگه و کراوه یه و ده ده بی و ده کیرویه و کراوه یه و ده ده بی و ده کیرویه و کراوه یه داده که دره ده بی و ده کیروی کراوه یه و ده ده بی و ده کیروی ده ده بی ده کیروی کراوه یه و ده که دره کیری ده کیروی کراوه یه ده کیروی کراوه یه ده کیروی کی ده کیروی کی ده کیروی کی ده کیروی که کیروی کی ده کیروی کیروی کی ده کیروی کیروی کیروی کی ده کیروی که کیروی کیر

داریّکم له دوی جینگای چیای (قهندیل) دیوه، له به رزیی (۲۷۰۰م)دا ده بی همر سیّری کیّرییه و له سیّری به رزیی (۱۹۰۰م)دا سیّره که مهر سیّری کیّرییه و له سیّری کیکهی خومانه ، چیار پیّنج بنك بورن به تاقی تهنیا، یه کیّکم لسیّکرده و هه گیسفه نج دانمی گرت، روّر سهخت و رمق و لاستیکی (مگاگی) بسوی، شهو داره له کوردستاندا غهریه و هه ر له ته ندیل هه یه ، رووه کی سه یرو ده گمه ن تا به رزیی که زار یی له (قهندیل) هه یه .

رووباریّك لهخورهه لاتی ناوچهی (باله کان) له بن شاخی (سه کری سه کران) دیشه خواری، دییه ک به به ناوه وه له بن شاخه که هه یه مجرگه یه کیان له و شاخه که هه یه مجرگه یه کیان له و شاخه و هیناوه به دییه که نه دارستان و دارسماق، قه راغی رووباره که زیاتر له په نجا دارسیّوی لییه هه در سیّوه ی هینده ی که لا (هه لمات) یک و به هیشووی و دل هیس تری ده بی گه لاکه ی سپی و مه یله و بیر دو سه ردوده ی سه وزد و دداندار (مسئن)ه، گه لاکه دانیشتو و (جالسه) نیسه یه کسه و دداندار (مسئن)ه، گه لاکه کلکیّکی هه یه، شه و جوّره جیاواز د

لەرەي (قەندىل) كەبەقەدەر ھۆلكەيەكسەر ئىيرە (زرەسسىق) يىان يىدەگرت.

له کزتابیدا ریزو سوپاسم هه یه بق برای به ریز کاك صدیق هسالح اهمد که نیزیکهی سی سه عات چاوپیکه وتن اله شریته کانی گواسته و ب بق سه ر کاغه زو پاشان پوخته که شسی اسی جیا کرده و ه درندی چاوپیکه و تنه که رسودی ماوه بی بالارکردن.

يەراويزەكان؛

سه رهه نگ زور مؤسنی سه بدناهای شهمزینی بو (سه بد ناهای که بری شیّخ ممد صدیق کوری شیّخ عبیدالهٔ شامرینی) و ساید تاشا شاخسی دورههم لهنيّر شؤرش دا، سهرههنگ بؤ اسماعيلي كوري ووتوريهتي تينگليز سەيد ناماي ھێنا تا بەر بەرمكانى شـێخ محمودى پێبكـات ر وەعدەي يندابو بكه يهموكومداري كوردسيتان لهباتي شينغ محمود سهيد تهها وازی لهشتریشی سمکن هینار هاشه کوردستانی باشور له۱۹۲۲دا، بهلام میچی بر نه کردو سهید تاما داوای له تینگلیز کرد چارهیه کی بکهن چونکه یهٔ اخزش بو (مه ایک فیصل) بان کردوه ته مه ایکی کوردستانیش به لام هيچي پڙ نهکرڊڻ، بايم دووچار لهگهڙ سهيد تاها چوه بهغداد لهوئ جاريّك بەسەيد شەھاي ووت بابچيشە لاي مەليك فيمسل شەريش ووشي شەنازولى ناكهم لهگهائي كاربېمه ره، (سهيد تهما له به ماري ۱۹۲۲ دا كرا به قايمقامي رواندن. وەزىرى دەرەودى عيراق يەيوەندى بەرەزىرى دەرەودى شيرانى كردتا سمهدتاهما لمعتراق لابيمان جرنكم مولكتكس زؤرى همابو له کوردستانی تیران و داوای له ئیران ده کرد مولکه کانی پس بده ن، شای ئىرانىش (بەھۆى ئەر يىلانەرە) نامەيەكى بى سەيد تاھاى ئارد كەبچىتە ئۆران تا مولكەكانى پىنېدەنەرە و لەنامەكەيدا نوسىبوى تق ھارولاتىيەكى نیرانیی ناویش رازی بو و نیران توتومبیلی بز نارده راهواندزو ناب و رانس سراريرون و له پنگاي حاجي تزمه رانه وه چوبو تيران شا مرقابه له ي نهكرد (که رزا شابر)(و خوکومه تی عیراقیش سهید تامیای تنه جمید کردبو لهر دواندن شا ورتبوی با له نیران دانیشی، دور سی سال ههر لهوی داوای مرلکهکانی دهکرد به لام پیّپانی ورت جنسیهی عیّراقیت ههیه تا جنسیهی تَيْرِلْنَي وَمَرَنَهُ كُرِي (وَ جَنْسَيَهُ فِي عَيْرَاقَيْشُ دَمَيِنْ بِهِ تَالَى بِكَهُ)ي حَوَلُكُهُ كَانْت بئنادمینه ره، سهید تاهاش نامهی بق باوکم نارد تاگاداری کسرد بارکیشم نامەي بۇ ناربىر پېيى ووت جنسيەي ئېرانى وھرمەگرە ھيچيـان لەگـەل تــۇ پئناکری چونکه تق بهجنسیهی عیّراقیی نهگهر جنسیهی تیّرانی و دربگری ئيّران باسابي ئيّران لەسەرت جئيەجئەدكات، كاك اسماعيل دەلّى سەيد تاها گوئنندایه بابچو تهجنیسی کرد نهرجا شا ناگاداری کرد و پیسی ووت ئنِستا تق ئنرانيي، نه مولكت هەيەر نەھىچ دانىشە ئىنرە. مەعاشىنكى بىق بری کهموقابلی شهزار (رویس) بو، سهید تاشا نامهی بق باوکم نبارد کەمەردىق كۆرى (تەلاش)و(پوشوو)ى بىق بىنىدىن ئەرىش ھەردوكى بىزى ناردہ ئیران پاش سائیک لمچونەودى ژنـى ودريـرى ماليـەي ئـیران تـەلاق

درای سهید تاها مارمی کرد شعریش شهو مه عاشه ی بچی شیتر ناچار هه ردور مانگ جاریّك بایم پارهی مولکه کانی نیّرهی بیّ ده تارد و بایم زیّر ده وله مه ند بر و و مکیلی شهویو له مولکه کانی دا ره ك برابون پیش مردنی سهید تاها (پوشوی) رای کرد و هاته و ماوه یه کرا به شه ندامی په رئه مانی عیّراق، دوای چریق قاهیر در پاشان پهیوه ندی به سه فیری روسیاوه کرای هاته و به الآم ده ریان کرد، سهید تاها له تیّران مرد خه لك ده لیّن له وی کورتراوه شایانی باسیشه نینگلیزه کان له کنیّبه کانیاندا و هك شه نموندز زور له بارهی سهید تاها به میّروی مورنی موکریانیش له (اماره سه و با المایه میروی موردی موردی موکریانیش له (اماره سه و با کریم) که میک باسی نوسیو و ده این سهید تاها له (۱۹۲۸/۱۷) به به شیخازه له په واندز چو بق نیران و له ۲۹ کانونی نوه همی ۱۹۲۹ دا نیمستقاله ی له قایم قامییه شی و دواندزی نارد. سه ید تاها (چاپ هانه ی زاری کرمانجی) بی و موکریانی دوراندی نارد. سه ید تاها (چاپ هانه ی زاری کرمانجی) بی و موکریانی

لیّره دا زیادتر بق ته ره شهم زانیاریانه تیسماعیل سه رهه نگم هینا له باره ی سه بیدتاهایه ره بیق ده پس له یوه رگرتن که چون دوژه نوی ده رقت کانی داگیرکه راه گه آن به اده هارکارن دژی جو آنه ره ی رزگاریخوازی کرد که ده بینین چون سهید تاها یان هه آخه آله تاندو اهشقیشی سمکتیان کرد هیناریان بر هه رایّر تا شرّپشی نه و له نیّران تاواز بکه ن و لیّره ش تا شرّپشی شینخ محمودی پی تلارازیکه ن و وه عدی په ییده ن بیکه ن به حوموکداری کردستان له باتی نه و که شرّپشی شیخ تاواز بو هیچیان بر را سهید تاها نه کرد به آگر گه آلهمامی ره واندزیشی بی ته همیدیان گراو به پیلانی هاویه شی عیّراق و نیّران له کریه ستانی عیّراقیان دور خست برق تاران و له ریش تا مولکه کانیشی پی ته دان و له زویه و مو له زور که سم بیستوه که نیّران سهید تاهای به دره هر خور بنی داوه و کوشتویه تی.

ئاردها درژمنهکانی کررد هارکاری پهکټر باري بهمه<mark>نلي سياسي کورد</mark> دهکهن تا ئيمرټش،

(۲) احددی کرپی داود کرپی وه ته ند (ابو حنیفه)ی دینه و مروی فه عمو رانسته کاندا ده ستنگی بالای مه بره و مه و سوعیه ت بوه رقر له باره ی ناسته کاندا ده ستنگی بالای مه بره و مه و سوعیه ت بوه رقر له باره ی نوسراو ه تا (ابو حیان التوحیدی) و و تویه تی له زانایانی پیش و پاشت بیش و پاشت بیش و ده کسه و ده کساب (جاحث) و (ابوزید)ی به لغی، دینه و ه ری کتیبی هه بوه و ده کتاب النبات و والمقابله واالبحیه فی حساب الهند مه و زیج الدینوری بانی لیسته کانی نه له کی کانی یه و بالنبات و الانواو (النواو لیسته کانی نه به و النوال و کتاب العسل والنصل والنباتات و الانواو (النواو البوره) و کتاب القبله والزوال و کتاب الکسوف واصلاح المنگق و کتاب البدان و آنساب الکراد وال خیار الگوال له تاریخدا و تفسیر القری نه له سیزده به گرگ دا والشعر و والشعرا و والفصاحه.

لەسىالى (٣٣٥م=٨٤٩-٥٨زا) مەرصىدىن لەئەسىقەمان دامىــەزراند و. ياشان مېتاپەرە بق دىنەرەر.

زۆريەي كتێبەكانى بزرن و قازى دىنەۋەر ابن قتىبەي دىنەۋەرى ھەندى ئەكتىبەكانى درېرەر بەنارى خۆرەۋە چەسپاندويەتى،

له م<u>تژوری</u>ی وهفاتی دا چهند سالیک نوسراوه سالی ۸۲۸۰ (۱۹۸۳–۱۹۸۳) ۱۹۸۶) و ۲۸۷ و ۲۸۷ و ۷۲۸.

باسی دینهو دری بهدریزی همیه لهکتیبه دهستوسه که ددا (آعلام الکـرد و کردستان) که چهند به رگیک دهیی،

دەرمان لەژنى سك پردا

Drugs in pregnancy

دكتورى دەرمانساز: ئازاد نورى عبدالله

بيشهكي

غاتور مارگریت که ته مهنی ۲۱ سالانه له م برایه دار باش کاتیکی زیر له فه ولدان له گه ل میرده که ی دا، خاتور مارگریت بور به زنیکی سك پې پیوه هاتور چی د کتوریکی پسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری پیسپیری عارفه شه م ده موریهاور هه ندیک عارفه شه م ده مواندی خستبوره سه ر ده رمانیکی تازه که ده رمانی نیسپیری عارفه ی فیسپیری (Isotretinoin)، شه م ده رمانه ی یک ماوه ی شه ش هه فشه و درگرت و و ده موریهاوی چاك بوو له مه فیسپیری دام رکیت منالیکی (پیش و مختی بوو) premature مناله که کیشی ته نها له (۲) دور کیم زیاتر نه ده بوو و دپاش پشکنین ده رکه وت که ناو له ناو میشکیدا هه په و دیمور بور بی منداله که ناوی

ترسناكي نهويستراو:

نه کانی سی مانگی به که می سك پری (First trimester) وه به تاییه تی له رقری (۱۰-۱۸) هه مین له کاتیکدا که نه ندامه کانی له ش گه شه ده کات کوریه له له هه موو کاتیک زیاتر ده رمان کاری لی ده کات و له رانه یه ببیته هزی تیکیونه کانی زگماگی.

ئەر دەرمانانەى كەدەبنە ھىتى تېكچونەكانى زگماگى لەرانەيە
ببنە ھىتى مردنى كۆرپەلە ۋە لەبارچون ئەگەل درووست بوونى
كەموكورى، ئەكاتى مانگى چوارەم بۆ شەشەم كەپىتى دەلتى كاتى
دورەمى سىك پرپوون (Second trimester) ئەر دەرمانانەى
كەكارى خراپىى ھەيە بۆسەر كۆرپەلە دېسان دەتوانىن كىار
ئەگەشەكردىن قەرمانەكانى لەش بكەن بەتاببەتى كار لەمىشىك دىكەپەتك، بەلام ئەم نارىللەرپىتكىيە كەمتر دەبىتە ھىتى مردنى كۆرپەلە.

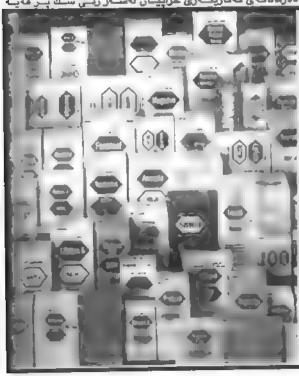
له مانگه کانی دولیی سك پرپوون دا دیسان دهرمان دهبیّت ه متری ته نگیچه آمه له کاتی مندالبوون که ته نگیچه آمه له کاتی مندالبوون و یان یه کسه د دولیی مندالبوون که له دانه یه مدنی یان تیك چوونی ههناسه دان به متری دهرمانه و مهم کیشه یه زیاتر تاییه ته به له دایك بوونی پیش و ده کینه ندامی ههناسه دانیان به ته ولوی درووست نه بووه ،

تەنھا ئە ٣٪ (سەدا سێ) لەتتكچونەكانى زگماگى دەگەرتتەوھ بق دەرمان بەلام ئىلەم رىزەيلە تەنھا ئەرانەيلە كەللەئاماردا تۆماركراون

به لام له راستی دا زیاتره وهشه و دهرمانانسه ی که دهبنسه هستری تیکچوونه کانی زگماگی و به ردهوام ده نقرزیته و ه کسه شهم کساره ده که ن رزز به رزز له زیاد بووندان.

ئەو دەرمانانەي كەدەبنە ھۆي تۆكچونەكانى زگماگى: بالىدرمايد Thalidomide: ←

لهسائی ۱۹۵۱ بق یه کهم جار نهم دهرمانه خرایه بازاره و ه بق زور حاله ت به کارده هیندا وه کو (نه نقلونزا و تیکچوونی کاری گه ده و زراو، بی تاقه تی، بی خوری له کاره ینانی دارا بی تاقه تی، بی خوری له کاتی سوری مانگانه دا) و ه به کارهینانی شهم ده رمانه زور به خیرایی باتوب تو ه بی شهردی به لگهیه کی ته وال هه بیت که ده رمانی کی سه لامه ته وه کاریگه ری خرایس نی یه له کاتی سه پریوون دا نه ده مه زار (۱۰۰۰) مندالی کهم شه ندام که نیستا و هکو زیاتر له ده هه زار (۱۰۰۰) مندالی کهم شه ندام که نیستا و هکو میشروی اسی ته دورمانانه ی که کاره سیاته شه و درمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به بی سیال به دو مه به به به به به به دورمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به به به به دورمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به به به دورمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به به به به دورمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به به به دورمانانه ی که کاریگه ری خراییان له سه و زنی سال به به به به به دورمانانه ی که کاریگه و که کاریگه و کاره سال دورمانانه ی که کاریگه و که کاریگه و که کاره ساله دورمانانه ی که کاریگه و کاریگه و که کاریگه و کاریگه و که کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاریگه و که کاریگه و کاریگه و کاریگه و که کاریگه و کاری کاریگه و کاری کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاریگه و کاری

به کارهیّنانی روّری دهرمانی پالیدومایدو کاریگهریه کانی نهسهر کورپه له ، ده رگای نهم کارهی کردوره که دهرمانه کان جیا بکریّت وه و ده درمانی ونی سکیرِ دهست نیشان بکریّت.

به لام هه تاکو نیستا لیستیکی گهرره ی ده رمان بق ژنی سکپپ به کارده هیندریّت، نام لیکولینه وانه ی که لهبیست و دوو (۲۲) وولاتی نام رویا را ناسیاو نام ریکای لاتینی نام نیفیادا کرا ده ری خست ته نام له سه داچوارده ی ژنان له جیاهاندا له کاتی سك پریوون دا ده رمان و ردناگرن، ۸۳٪ی نام ژنانه که ده رمان و درده گرن به لایه نی که مهوم یه ک ده رمانیان و درگرتوه له کاتی سك پریوون دا و دریّره ی شهو ده رمانانه ی که به لایه نی که مهوم و درگیراوه شه و ده رمانانه ن و دکو ناسن (۱۳۵۱) و فیتامینه کان به ریّره ی (۱۳۰۰)٪.

لەلتكترلىنەرەپەكى دىكەدا ئەسالى (١٩٨٦) ئەبەرىتانيا دەركەرت ئە٣٠٪ى ژنان بەلايسەنى كەممەرە يىەك جار ئەكاتى سىك پرپوون دا دەرمانيان رەگرتورەو ٣٪ى ژنيان ئەسىي مانكى يەكەم دا دەرمان رەردەگىرن، كەبمەتىترىن كارىگەرى ھەپە ئەسمىر دروست بورنىي مندال ئەسكى دايكىدا،

لەرولاتە يەككرتررەكانى ئەمرىكادا 63٪ى زنان ئەكاتى سىك پرپورىن دا بەلايەنى كەمەرە يەك جار دەرسان رەردەگرى، لەھۆلندا (٨٦٪)ى ژنان لەكاتى سىك پرپرون دا جاريك بەلايەنى كەمسەرە دەرمانيان خواردورە بەتاببەتى دەرمانەكانى تۆنيك واتە بەھۆزكردن رەكر ئاسار قولىك ئەسىدو ئىتامىنەكان.

ئيستاكه سك پربورن وهكو حالةتيكى نهخوشى وليه نهك وهكو حالةتيكى تاسابى تهندروستى باش،

له م کاتانه دا هه نسوکه وت کردن له گه ن سك پردا و ه کی مرق فیکی ناسایی کاریکی راست نهیه ،

گروپی ئیش کردنی تهندروستی زقر جار زانیاری تهراویان نییه بر وهسف کردن و چارهسه رکردن له کاتی سک پرپوون دا وه شهو زانیاریانه ی که کارگه کانی ده رمان لهسته ر ده رمانه که ده دینوست یارمه تی ته واو نادات، بر نموونه له زوریه ی ثهر وولاتانه ی که ده رمانی Isotretinoin شسیزوترتیونین و دهمسانی ئیترتینسه یت etretinate کستایه پرقگرامیکی ریک وپریان نییه که زانیاری تهوای بدات تا پزیشک و نه خزاسه کان له باره ی کاریگه ریه خراپه کانی شهم ده رمانانه له سهر ژنی سک پر زیاتر بزانن واته تاکر نیستا سه لامه تی شهم ده رمانانه بر ژنی سک پر هیشتا ده سته به رنه بوده و

بستن نمورنسه السه المسالی ۱۹۹۲ مساده ی تریتپنویسن tretinoin کریم که به رهم هینزاره اله و زانیاریانه ی کهپیویسته المسهر ژنی سك پر هیچ باستیکی تیدا نی به الله المکامی بیویستی ژنان ده کا که ده رمانه به کارنه هینان ته نها اله کاتی پیویستی زورد نه بیت.

به گشتی زیانیاری که م زانراوه ده ریاره ی کاریگه ری ده رمان له کاتی سك پرپوون دا به تاییه تی شه و ده رمانانه ی که تازه ن. دوای له دایك بوون، مندالی ساوا که متر ده توانیت ده رمان له له ش دا زینده پال (میتابولیزم) بکات وه که متر ده توانیت شری ی بدات دده دوه له به رئی کاریگه ری شه و ۳-چەند ھالەتتكىتر كەلەكاتى سك پرپـوون دا روودەدا؛ وەكو دلّ تتلە چوون ئەكاتى سك پرپووندا؛ بەرزيورنەوەى پەستانى خوين؛ كەم خويتى،

آ اَتُهُو دَوْرَمَانَانَهُ یَ کَهُ خَوْمَانَی لَیْدَهْ بِارِیْزِینَ: ﴿
اسْتُهُ مَانَتَادِینَ Amantadine ۱۰ دورمان دژی شیر په دچه ۱ وی مانتادین ۳۰ کلوروفینکول ۱۰۰ پهلکالویدی نارگوت Ergot و مانیکول ۱۰۰ پهلکالویدی نارگوت gold salt ۱۰۰ کی ستین ۷۰ خوبخی نالتون gold salt مانیودین ۹۰ لیپیسوم ۱۰۰ فینسین دایسون ۸۰ لیپیسوم ۱۰۰ فینسین دایسون

۱۱= پایویوراسیل،

ب که و دهرمانانه ی که به روریایی یه وه به کارده هیترین ۱ - گه لکهول ۲ - شهمینوفلین ۳ - شهمیودارون amiodarone ۱ - شهمینو گلایکوساید ۳ - شهنتی بایوتك ۳ - شهنپراکبوتون ۳۷ -شهسیرین ۸ - شهرویین ۹ - باریپتورین ۲۰۰ بینزودلیزیین

۱۱۰ بیت ابلوی ۱۲۰ B-Blockers کارسید ابلوی ۱۲۰ کارسید ۱۲۰ کاربید ۱۲ کاربید ۱۲۰ کاربید ۱۲ کاربید ۱۲۰ کاربید ۱۲ کار

بکارهپنانی دهرمان به روریایی یه وه واته شکه ربتوانریت بهکار نه مینانی باشتره، شگه رده رمانه که پیریست بینت ده بینت هه ول نه ده بین نه دویش که ربت ده بینت مه ول بده ین خرایب کام که م بکه یته وه شه ریش له پیگهی به کارهینانی که مترین دوسه وه (minimum Dose) یان به کارهینانی ده رمانه که به پیشه وه ناوی نه هانه رشه و نه نه بینشه وه ناوی نه هانه رشه و هانه رشه و پیریستمان نه هانه رشه و پیریستمان به زانیاری زیاتر مه به بی به کارهینانی ده رمان له کاتی شورداندا.

سەرچاوئكان:

chetly, H. problem Drugs, Amesterdam,

- Health Action International, 1993
- Anon, Acne, Accutane, abortion and life threatching birth defect, Health Letter, 12may 1988.

دەرمانانە دەبيّت، ھەندىك دەرمان لەشىرى مندالدا كۆدەبيّت وە
وەكى ئايۆدىن dodine دوايىي نەخۇشى گۆيتەر دروست دەكات
ھەندىك دەرمان كەوەكى ئاليوم دەبنە ھۆي بېتاقەتى وون بوونى
كىشى مندالەكە وھمەندىكيان وەكى دەرمانى درى خويّن مسىين
دەبئە خويّن بەربوون ئەمندالدا، وە ئەبەرئەرەي گەلىك نموونەي تىر
ھەن رانياريەكى تەول ئەسەر ھەموو دەرمانەكان ئىيە كەدەچنە
شىرى دايكەرە، ئەبەرئەرە بېرىستە ھەموو دەرمانىكان ئىيە كەدەچنە
وەربگىرىت ئەگەر ھاتوو دايكەكە شىرى خۆي بىدا بەمندالەكەي،
ئەبەرئەرە بېرىستە ئەو دەرمانانەي دەدرىت بەدايكى شىردەر
دەرئىت ئەدىرەنا ئەبىت بەكارئەمىدىنى مىدايكى شىردەر
دەرئىت ئەو دەرمانەي ئەشىرى دايكدا ھەيە ئەلايەن مندالەكەرە ھەل
دەمۇچى، وەكەمەل مىرا، زيانى دەبىي يان نا ؟

وهلامنیکی کورت بق شهم پرسیاره شهوهیه کهههموو دهرمانیک لهشیری دایکدا لهلایه ن منداله کهوه هه قد دهمژریّبت وهله ژهمی چارهسه ریدا لهلایه ن منداله که نیانداره، له گه ق شده داره به دهرمانه کان بهوجزره کترنابنه وه که بگه نه ریبره ی دهرمانه کان بهوجزره کترنابنه وه که بگه نه ریبره کوده بینته متری شهاری بوین، کوده بینته متری ژهمراوی بوین، شهی کاتانه ی که بیتریست ده کا ده رمان به کاربه ینتریت بق ژنی سك

پې: ۱-کیاتی نـهزوکی، کیاتیك دەرمیان بیق منیال نیسه برون به کارده هینریت،

۲ - حالی کتوپ له کاتی سله پریسوون دا ره کسو (شازار)
 مه و کردن، سه رماو کترکه) یان کاتی نه خترشی په در ترخایه نه کان و ه کو
 ته نگه نه نه سی، یه رکه م، شه کره.

تەنھا بۆ گەورەكان

بۆئەوەس بەدانە دەستكردەكانتەوە

بهبهختبارس بزبت

و. نەجمەدىن حاجى كەرىم

ئەمە كۆمەلىك رىتىمايى ئامۆزگارىيە، ئاراسىتەى ئەواتە كىراۋە كەبارودۇخ واى كردوۋە كەھەمۇق دانە سروشتىيەكانيان ھەلېكىشن، و دائىي دەسىتكرد لەجىيىدا دانىين، لىەخۋاردىندا يارمسەتيان بىداۋ ھەندىك لەۋمى زەمائە خرايى كردۇۋە راستى بكاتەۋە،!

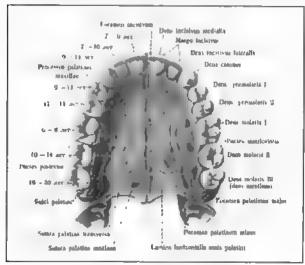
بايزيشك بؤت هەلبژيرى

هەرچەندە مرۆف بچىتە سالەرە رەنگى دانەكانى بۆر دەبى، گەر ئەر كەسە بەسالاچوربىت بادانى بۆر داراكا ئەك سىچى با زۆر سىچى، رىكردن لەگەل سروشتدا وا لەمرۆف دەكا لەناو كۆمەلدا ئاسايى بىت، ھەروەھا باپزىشك قەبارەى دانەكانت بۇ ھەلبزىرىت چونكە ئەر دانى وات بۇ دائەنىت لەگەل رووتو بالات دا بگرىجى، مرۆقى بالا بەرزدانى درىدى لىسى جورانەر بىچەوانسەش بىھ بىچەوانەرەبىھى ھىسىر كەسسە شىرەبەكى دىارىكراوى ھەپە پىزىشك ئەتوانى ھەلىرىدى ئىدودى بىق تىر ئەشى بىر ئەو ناشى يارەنگە بى ئەم خىقشى شىلور نەبىي،

مەندى كەس لايان وايە كورت كردنەرە باگۆرىنى شىروەى ئاقمەكە دەبىت (وەك ئەرەي بەبى مەلاشور بىل). لەراستىدا دروست

برونی هه ر ناوده میّك له وی تر جیاوازه ۱۰۰۰ (وه ك په نجه موّر -په نجه که له) ئه ره ی بق که سیک باشه رهنگه بوّت قراش نه بن جا
دیسانه وه باپزیشك نه م کاره بكاو نه م کورت کردنه ره یه نه نجام بدا،
یاك و خاریّنی، و کیّشه ی نووستن به تاقمه که وه یا داکه ندنی

نه وه ی رای لیّکردی په نا بق تاقم به ری دپاره بایه خ نه دان به خاریند دانه کانت بوره که بقته هقی کلفریدون و پاشان کیشانی، یا پاکزنه کردنه وه ی پسوول و پیانه هیّنانی (یامه ساج نسه کردنی سازنه کردنه وه ی گهرانه وه ی پوول و له قینی دان و له پاشا هه لکیشانی، ئابا نه مه نه وه ده گه به نیّت که پیّویستی به خاویّن کردنه وه نی یه ؟ وه لامه که ی دیاره ۱۰ نه خیّر نه م تاقمه ده بی خاویّن بکریّته وه پاش هه ر ژه میّك بی لابردنی هه ر شستیک که پیّویستی به کریّته وه پاش هه ر ژه میّك بی لابردنی هم ر شستیک که پیّوه ی دمینیت وه له چیّن جاران به دانه سروشتی یه که ته و دمینی که چین دا، گه ر تق له وانه ی که به رده وام به ریّان ویتکی به فلچه تاقمه که که چین دا، گه ر تق له وانه ی که به رده وام به ریّان ویتکی به فلچه تاقمه که نیشت نه وه به ناسانی و بی ماندویوون به فلچه لاده چیّت، نابی نیشت نه وه به ناستی تیث نابی تیشت نه وه به ناستی دا نه که ده و بی ماندویوون به فلچه لاده چیّت، نابی نیشت نه وه به ناستی و بی ماندویوون به فلچه لاده چیّت، نابی تیشت ناسی نامی تی نابی تیشت نامی تیک نامیّری تیب و به که به در که که نامیّری تیب نابی تی ناره که نامیّری تیب نابی تین دا که که نامیّری تیب نابی تی نابی تیب نابی ت

بدهی، ههرچونیک بیت پیریسته سهردانی پریشکی دان بکههی بودهی، ههرچونیک بیت پیریسته سهردانی پریشکی دان بکههی بودیت بده ی و بیروشینی وا باشه پیدش خواردن باکی نهکهیته و شهك لهکاتی خواردندا چهسپاویهکهی کهم بیته و چونکه نهسه ر چویک به نده و جهتری تفهوه پیرهی بهنوهی پیوه نووسی جالابردنی تفهکهی تاقمه که یارمه تی پیوه نووسانه که نادا. بریه بوونی پیریسته.

له کاتی پاکژگردنه وهدا ناگاداریه لهدهستت ده رپه پن و به ر زهوی بکه وی و بشکی داده و به دهست شغره که خاریدی بک به و و پارچه یه که وی به ناوی ناشکی . په پن له ناو دهست شغره که داینی گهر که وتیشه ناوی ناشکی .

پیش نووستن تاقمه که له ناو پهرداخي شاودا داني (وا باشسه شله تین بین . . . نه که ی ههرگیز بیخه یشه شاوی گهرمه و ه چونکسه نه یشیّویّنیّ و که لکی به کارهیّنانی نامیّنیّ).

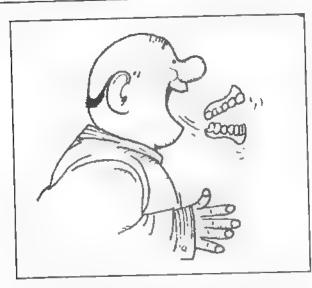
ئەم ئاوە شلەتتىنەش كەمتك سابونى تىابىق لەر كەفھى (كاتى دەسىت بەسسابون شىستن)، يىلا كىلەمى خىسوى چونكىلە خىلوى باكركەرەرەيەكى رورتە.

وا باوه له کاتی نورستان و پشووداندا تائمه که دهره نیزی، شهر که سهی له کاتی نورستان و پشووداندا تائمه که دهره نیزیسته پیدوه که سهی له کاتی نورستان دا دانه جبره ی هسهی پیریسته پیدوی نه نه نوی به نه این این این این این دورستان دان له که نورستان دان له که نورستان دان له که نورستان دان ده ده داندانی شهره داندانی دورستان داند تامیزانی داندانی دورستان داندانی داندانی داندانی دورستان داندانی داندانی داندانی داندانی داندانی داندانی دانداند داندانی دان

ههست کردن به پری دممو رشانهومو پژمین:

هەر تاقمەكەت خسستە دەمتەرە هەست بەپپى ئار دەمو ئارسانى دەكەى بەتايبەت ئەسەرەتاى كارەكەدا؛ ھەرچەندە گەر ئەرسانى دەكەى بەتايبەت ئەسەرەتاى كارەكەدا؛ ھەرچەندە گەر سەربارى ئەمەش ھەرچى چرچى چائىك ھەبور ئەئەنجامى ئەبورىنى دان دا، ھىچى نەمارە، چونكە ئەنار دەمت دا تەنىكى نامۆيەر ھىشتا ئەگەلى رانەھاتورى ئەرا تۇ ھەست ئەكەى تقەكەت رۆر بورەر ھەزت ئە تفى رۆكرىنە بەبەردەرلىي بۆيە واباشە ئەر جۆرە كاۋىلىەكرانە ئەدەمقدا بەرى كەبۆن خۆشىن (رەك نوقلى نەعنا) ئەمەش ئەرۆزانى ئەدەمقدا بەرى كەبۆن خۆشىن (رەك نوقلى نەعنا) ئەمەش ئەرۆزانى ئەدەرىيەت چەند ئازار ئەكىشىخ؟ دايلەر باركى بىزار ئەبن ئەھارلىر گرىيانى شەردار ئەنجام ئەكىشىخ؟ دايلەر باركى بىزار ئەبن ئەھارلىر گرىيانى شەردار ئەنجام دانى يادور دانىي دەربىيەت بەكسەر دانى يادور دانىي دەربىيەت بەكسەر دانى يادور دانىي دەربىيى، بەلام سەبارەت بىدم يەكسەر دانى خونكە مىناڭكە (دانى دەربىي)، بەلام سەبارەت بىدم يەكسەر ئەيەك كاتدا بىست ھەشت دائت پىيشان ئەدا ئايا ئەم كارد ھەروا ئەياسانى رەين بىزاربورىن رەرەرىيان دۆتە دى؟

ئەرائەى ئەتەمسەئى بىسىت تا سىي سالىدان لىەمارەى دە رۆزدا ئەگەل تاقمەكە رادېن، بەلام ئەرائەي سى تىا چل سالان پېرىسىتيان بەسى ھەقتە ھەيەر ئەرائەي ئېران چل تاپەدجا سالان لىەمارەي دور ئا سى مانگدا ئەگەلى رادىن، ئەوائىمش تەندروسىت ئىن پېرىسىتيان

بهسائیکه، نهروش ناشکرایه که ههفتهی دورهم لههموو تهمهنیگدا لههفتهی یه به باشتره، نقر له خهاکی بپولیان وایه کهناقم دهبیشه هنی برشانه وه بقیان، له پاستیدا شهم ههسته پاش راهاتن نامینی میلام ههست به باش اهاته ده باش راهاتن نامینی به اش مهست به برشانه وهکردن دوای راهاتنه که لهسهر تاقمه که پیریستی به راست سائیک بوو بق نموونه، نهره مانای وایه تاقمه که پیریستی به راست کردنه وه یا ناوپقش کردن هه یه یاپیویسته بگرینی، وا باشه سهردانی پزیشک بکری به قرامی ناوپقشی بخوی به افزیه وه که ههندی کهس واده که ن له پستیدا تاقمی دان نه بچورک نه بیته وه نه کهوره به لکو پووکه که یه کرژ بقته وه وه ههندی خورنکه چورنکه چاریلکه نه بچووک دهبیته وه گزیاره، نهمیش وه که چارینکه نه بچووک دهبیته وه که گورد به به به دری پیرانه ی نوی

یان را ههست دهکهی تاقمهکه لای نیسوه ردّ گده ررهبوره رد له کانتکدا لای بهیانی بچووک بروه یا به پیچه ولنه وه شهم کیشه یه به پیخی بیرورای زانستی، هوّکهی جیباوازیی پهستانی خوینه. یا له وانه یه وا ههست بکهی له کاتی ناخاوتن دا تاقمه که له ناو ده مته ی ده رئه پهریته ده رهوه واپیویسته بیده نگ بیت و شف قووت ده ی داره که رئیت ده رده و بیر باره دانه کان له سه ریه ک نیسی شا سه راه نوی شکه رئیت و و بیر باره سروشتی یکی پیشووت.

هەررەھا واراھاتویت پاش پڑمین سوپاسی خوا بکەیت، بهالام
ئیستا پیروپسته وا رایپی لهکاتی پژمین دا دەست بخویته سهردەمت
تا دەربەپەریته دەرەوم بەتابیەتی ئەگەر جگەردكیش بی، چونکه
پژمین لای جگەرەكیش زارتره، ئەرەشت لەیادنەچی كەتاقمەكە لەر
رەشیه خاوین بكەیتەوم كەلەئەدجامی جگەرم كیشاندا تورشی
دەبیت.

له خواردممه ني دا چيت بو باشه

بىرت ئىمچى ئىمو خواردنىم بەسسوردانە بخىزى ئىا ھسەمور ئەندامەكانى ئىش بەياشىترىن شىزرم بەكاروبارى خۆپسان ھەسستن

په (پوولس دهمیشه وه) خواردنی چاك مهرج نییه نرخه کهی گران بیّت. (سروردی تهماته له سوودی سیّوو پرته قاله وه نزیکه) به لاّم پیّریسته خراردنه که ههموو پیّریستی یه کانی له شی تیّدابیّت وه ك شیرو بابه ته کانی (که ره؛ په نیر، ماست) گزشت و سهوره و میوه؛ خیّرا قورتی مه ده یا که می له ناو دهمت دا بمیّنیّنه و هچونکه تیّکه آن برونی لیك به خوارده مه نی ده بیّته هرّی خیّرا هه رس برون،

ووتن و ناخاوتن

ناخاوتن و چزنیتی دهربرین هدندیك كاریگه ریان دهبیت پاش تیكردنی تاقمه که نه رهش به هتی راندهاتنی لیزه کان زمانه وه به به لام کاره که ناسایی دهبیت پاش ماوه به که گهر تق له و که سانه بیست بت می پیته کان وه که خزیسان دهربریست کاتسی دانسه سروشتی یه کانت هه برو به تاییه ت جیساوازی نیوان (س،مس،ش،ك،ق) نه وا پیریسته به ده نگی به رز بخوینیته وه نه ژوروزیکدا به ته نسها خیرت در زیر هه والی چه ند جاره بده ی تا پیته کان به شیره یه کی دروست دهربری، یا له به رئاوینه دا راهینان کردن سوودی زوری هه به ه مه روه ما راهینانی رززانه ی هه ردو و لیو جوانی یه که دانه دیمه نی روه و ده که ردی هم و روزیاس چه ند جاریک که به رگوینه دا باید روه و ده که ردی هم و روزیاس چه ند جاریک که به رگوینه دا باید (نتر—تر/00-00) با (نی—ئی/ EE-EE).

بڻگومان ٿهبڻ تاقمهڪهت لهدهمدا بـي.

گەستن بەشيوميەكى راست

خیرا فیرپرورنت به تاقمه و خواردن بختری به نده به خیرا راها تنت لهسه رشته نوی به که دوستی دهستکرد وایه که نه شوینی دهستی دهستکرد وایه که نه شوینی دهسته پراوکه دروست کرارده ده توانی فیری سروشتی راهاتن بی له سه رشته نوی به کان وه ای راهانت له سه رکاردنی به رگی نوی یا پیلاری نوی نایا ههست ده کهی له سه راه به رکردنی به رگی نوی رابیتیت یا نه و اسه باره ت به مه ده توانی پیشتر داینی تاچ راده به ای توانای راهانت له سه راهات و هه به به ناسانی راست نی یه بالی ی نویش دارد و هه در دو و هه در دو و هه در دو و هه در دو دردو و هه در دو یکی بویستایه نام بخوارد.

جەستەكان جياوازن ھەروھا ھزرەكانيش جياوازن، بەلام شارام گرتنو رامينان زوريەي كارە گرانەكان ئاسان دەكەن كەر ھەمورى ئەبىخ، كاتى دەست بەراھينان دەكەي ئەسەر خواردن بەشيكى كەمو قەبارەي كەم بىغە ئار دەمتەرە، وردە وردە ئەسەر ئەمە خىرت رابينە، ھەنگاوى يەكەمى راھينان ئەرەيە نيوەي پاروەكە ئەلايەك ئيرەكەي تر ئەللاكەي ترى دەمت دانى بى دابىش كردنى ھيزەكە بەسەر ھەردور لادا، بىرت تەچيت دانى دەستكرد ئەسەر پىورك بەسەر ھەردور لادا، بىرت تەچيت دانى دەستكرد ئەسەر پىورك بەسەر يەدەرى

ئەرەش بزائە كەراھينان لەسمەر خواردن پيويسىتە لەسمەر خواردىنىكى قەبارە گەورە تەكرى ياخواردىنىكى ئىنجو لىووس چونكە لەدەمدا وەك بىنىشىتى ئىچدى، ئۆرپەي خالكى وادەزانىن كامنان لەھەمورىشت باشترە بى راھىنان، لەراسىتىدا ئان بىق ئەم مەبەستە

باش نییه، نهمیش پاش تیکهل بوون به لیکی ناو دهم لینچ ده بی، به م برنه په وه پیویسته واز له بنیشت جووین بینی با له و که سانهش بیت که پیشتر روزت نه جوو، شه و جوره خواردنه ش نه خوی که زوو ده چیسته نیسوان پسوولان تاقمه که وه که هسه جمیر، وا باشه له سه ره تاوه به ته نها خواردن بخوی و به ته نها راه بینان بکه ی نه وه کو تووشی شه رم کردن بی، هه رچه نده پیریست به شه رم کردن ناکا.

نه مُوشی خهوش نی یه کاتی بهدانه دهستگرده که خواردن نه جووی بق نموینه ستویک بخهیته نار دهمته و بق هارکیشه بوونی تاقمه که ته نه جیاوازه له گهستنت بهدانه سروشتی یه کان چونکه ستره که بق دهره و ه و دهمت رائه کیشی، پتویسته بزانی به کاره پنانی که لبه ی تاقمه که له همه موودانه کانی پیشه و ه باشتره چونکه به هیزترین شوینه له تاقمه که دا،

هەروەھا بەشى خوارەودى تاقم لەبەشى سەرەود كەمتر چەسپاود لەناو دەمدا مۆكەشى: يەكەم/ رووپسەرى چەسپاندنى كەمترە لەھى سەرەرە، دورەمىش چونكە زمان تەنھا خوارەرە دەرىينە نەك سەرەرە، جا بۆيە قىربە بەشىي خوارەرە بەدەست دەرىينە نەك بەھترى زمانەرە، نەردك قىرى ئەم خود ناشىرىنە بېيتىر بەردەوام بىت لەسەرى بەشترەيەكى ئاسايى زمان بىرھىچ پېرىستىيەك قىرى جولاندنى بېئ، سىئىيەمىش پېرىسىتە سوود ئەزدان رەرگرى بىز باش جىنگىربورنى بەشسى خوارەرە كەكاتى خواردى دا پاش داخستنى ھەردور لىر، ئەر خوارەرە شىئاكە بولرىكى ھەيە كەنتران دانەكانى سەرەرەر خوارەرەرىيەر بەباشى خواردىكە

نُهُ و جِيْكَايِانَهُ يَ بِهُنَازَارِنَ:

وا مەزانە تاقمتك ھەپى ئازارى نەپى بەلام ئەم جىيەئازارلە پزىشك نايهىلى بەللى بېرىنو كېلىدنى تاقمەكە لەئاسىتى ئازارەكەدا بەمە ئەو گوشارەى ھۆي ئازارەكە بورە نامىنىن، ئەر تاقمەش بىئازارىي دەگمەنىە، دەگمەنىش رەك خۆتان دەزائىل كە ھوكمى ئەسەر نىيە، بۆيە پىرىسىتە سەردانى پزىشكى دان بكەي بىق رئىنى ئەمەد دانائىهى ئازاريان ھەپە، بەلام پىرىسىتە ھسارەي رۆزىلىك بىئاقمەكەت ئەدەمدا بى يا بەلايەنى كەمەرە بىنىچ كاتئەبىر پىش سەردانەكەت تا پزىشك بزانى كوي برنى رەكوى بېرى، تەنىھا خۆت بەس ئىيە شوينى ئازارەكە بزانى، رەنگە ھەلە بكەي ئەتەنىھا چەند مىلمەترىكدار ھىچ سەرودىك ئەر رئىنىد نەكەي، ھەرودھا پىرىسىتە ئازارەكەت زۆرىي، كاتى دەچىتە لاي پزىشك ئازارت ھەبى تا پزىشك ئازارەكەت زۆرىي، كاتى دەچىتە لاي پزىشك ئازارت ھەبى تا پزىشك

له کوتایی دا نامادجمان نهم نامززگاریانه و که که و درگرتنه استانمه که سوپاسی خوا بکه که پیش سهد سال له دایك نه بوی ی چونکه نیستا چیز له موکاره کانی شارستانی نوی وه بده گریت یارمه تی ده ری مرزن سه باره ت به شیره و خواردن، نیستاش ته نها یك ریتمایی ماوه بیرت بخه مه و که تی ته نها به نارام گرتن خوت له سه ربه کارهینانی تاقمه که به ناسانی راده هینیت.

العربي/ المدد/٢٢٩

سەرەتايەك بۆ قۆناغەكانى

پار اسایکۆلۆژى

مەريوان ئەبوبەكر ھەڭەبجەيى

هیچ گرمانیک له و دا نابینم که هامور تیزره کانی فه اسه فه له زانست دا جینی ختری نه کاته و د... چونکه ده بی نه و تیزرانه ، رزژانه له تاقیگه کاندا شیاری هه مور جیزه نه زمونیک و کارو کاردانه و میه بی و به میزده و هه ول بدات که ململانی نه و تاقی کردنه وانه یکات که له کاتی لیکولینه و دا دینه به رده می، تا ده گاته به رجه سته کردنی نامانی و به رو و ریش بردنی تیزره که بی پله ی زانست.

لەسەر ئەو تىۆرە فەلسەفيەش پۆرىسىتە بىروا بىە دەسىتە زانستيەكان بكات و تەولىي ئىەو پۆرەد زانسىتە بەبى ھىچ جۆرە بۆچورنىك رەرىگرىت و دائىيابىت كە ھەمور سەرەتايەكى زانسىت بئەماكىەي فەلسەفە بىرە و پاش چەندەھا لىكىزايندەرە و ئىدرمون ئىنجا بەرگى زانستى پىلەبەركرارە،

له هدمان کاتیشدا روز هه آب گهر که سیک بزانی به بی هیچ جوّره بنه مایه کی فه اسه فی بثرانی تیوریکی که به لگه دارنراو بکاته رانست و بنه ما فه است فیه کان هه انته کینی و رانیاریه کان اسه ره سه نایه نی فه اسه فه دوور بخانه و ه .. چونکه نه بق که س کراوه و نه بق که سیش ده اوی .

ندرنسه زورن ، لهوانسه سسوکرات کسه همیشسه لسه دری سه استائیه کان بور ههوالی دهدا فهاسه قه به بیرورای شیّواو نهزانن . . ثهرستز ، فهاسسه قه که ی تیشکیکی وای دهنوانسد کسه شسیّرهیه کی

دیکتاتوری مهلکرتبور، ته ومنده به سهلیقه وه دایده پشت، شاودارانی سسه دهمه کهی خدوی شه بانده و پیزا بیروپاکانیان به سه ریه سستی ده ریجین، شهوه شمان لسهیاد شهچیت کسه رقد کسه سه له سسه تویزینه و ده یا خود نه سه و ده ریوینی تیوریکی قه اسه فی به ردباران ده کران، یا له سی داره ده دران.

له ناو شه هه موی ملمانتیه دا و له ناو شه موی تیستره فه اسه فیه دا و نه گیژاری شه هه موی بیرویق چونه دا دور تیقری له یه الحیاران له ناو یه که یه که یه رانسته کاندا همیه و هه ر له سه ره تای له دایك بونی فه اسه فه زانستیه که وه تا به به رداکردنی گیانی زانستی فه اسه فه که مه ده گه تی بوره و هه رگیز لیشی دوورناکه ویته وه.. و واته همه را له سه ره تای له تاراد ابورنی فه اسه فه وه شه و دووتی قره هاتی ته کایه وه و که فه اسه فه که ش بوده تا زانستیکی کامل و هه رچی هاتی تای و هی دانیان به بودنی شه م زانستیکی کامل و هه رچی زانایانی جیهان هه یه دانیان به بودنی شه م زانسته دا ناوه ، شه و دوو تی تی تره هه رماوه ته و و هیچ گزرانکاریه کی لین روزنه دارد ، شه و دوو تیزره ش (فیزیك و میتافیزیك) ه.

ئهم دوو چهمکه تهگهر خزی بهسهر هنهموو ژانستهکانی دنیادا چهسپاندیی، تُدوه به رامانی نیّمه له پاراسایکزاوّژیدا جیایه و قسهی نیّمهش لهم تهودرموه دمست پیّدهکات.

ئهگەر ئىرمە دىكتاتۈرى و تاكوەرى لە قەلسەقە و ئىزرەكاندا بېينىن، ئەرە بەبى گرمان سەرنەكەرتنى ئەر كارە ھەتىيە، چونكە ترىزىنەرە و لىكۆلىئەرە ماقى ھەمور كەسىنگە بەپنى ئەرەى كە سەلماندمان، سەرەتاى رانسىتەكان قەلسەقە بسورن، لەبەرئەرە باراسايكۆلۈرىش دەيى سەربەخۆييەكى رەھاى ھەبىيت و درور لە سەپاندن بە رىچكەى خۆيدا بروات، جا بىق ئەم مەبەسىتەش، دەبىئ باراسايكۆلۈرى ئە رورى ھەمور دۆزەرەرەيەك و داھىنانىتكدا، كە سەر بەخۆى بىلىدى دەروازەيەكى كرارەبىت تىپەربونى قۇناغەكان ئەگەر جىارازى قكرىش بىن، ھەردەبى رورىدات و ھالەتسەكانىش ھەردەبى رورىدات و ھالەتسەكانىش

فەنسەقەر ئەك ھەر تىزر؛ بەلكى زانستەكانىش ھەمىشە لـــه ئائرگۆردان،، پۆش ئەرەي زانستىش ھەبرىيت قەنسەقە ھەبرورە؛ باشتر رايە كە بلىرى زانست كورەزاي قەنسەقەيە،

پاراسایکولوژی نوی ترین زانستی سهردهه و سالانتکی کهمه به رحیکنکی دراوی زانستی پی به به رکوره و ههرچسه نده کونسترین فه اسه فه و کونترین دیارده ی له ژیانی مروقایه تیدا هه بووه به لام تهمه نی به رگه زانستی کهی ناگاته سی ویه ک سالی تهوار . به لام له به دواکه و تویی روشنبیری زانستی گیمه و دووریمان له زانکوکانی که به وروی داخراوی رامیاری، تسازه به تازه له ناوساندا چه که ره ده کا و سه رده ردینی دیاره که ماله تهش هه روا به خوشی، نه بو پاراسایکلوژی خوی و نه بو که سایه تیه کان؛ به کاسانی تیپه پ

لهگسه ته نه مهسدا زور مهبه سیتمانه بزانسین کسه بنه مایسه کی بنه په ترانینی بنه په ترانینی مروف بید په ترانینی مروف به دورنه دوامه کانی.

بزیه زور ناساییه که له تیروانینی نه م بزچورنانه ره نیورهکانی فیزیک و میتافیزیک سهرهه آده ن و ههتا نه وکاته ی ههموو لایه ک پینی ناشنا دهبن، لهلایه ن ههندی که سهوه، خویندنه ره ی تایبه تی بق بکری.

خویندنه ره به که همور بیروباره ریکی ماددی هه یه و پینی وایه هیچ شنیک به بی مادده نابیت و شههی له ده ره وهی شه م جهمکه وه بی پاراسایکو لوژی بروانی توشی و هم و خوراف بووه ۱۰۰ پینی وایه هموو شه و دیاردانه ی که شه مروفیکدا پهیداده بن و ده بنه هنری به رههم هینانی رووداو ۱۰۰ وزه به که ناو مروفه که دایه و شه و ته و وزه به شه به به دند گهردیلانی شه هی چهیوه نه به بچورکیه و هه یه نه به گهردییه رود ۱۰۰۰ به بچورکیه و هه به نه به گهردییه رود ۱۰۰۰

چەند بچروك بىن ئەرەتەنھا قەبارە ئەدەسىت دەدات روزە ر ئەنار ناچىن. ھەر ئەم بېروپۆچۈرىئەرە بېروپاي (دۆگساتىزم) (۱) دۆت يېشەرە كە يوختەكەي دەلتت:

(ئەگەر ھەر شىنىڭ بورىنى ھەبىت، ئىمەرە دەبىيىت بىمەتركارە زانستیه کان دورکی بی بکری و نابیت لهسه ر تیزریک بمینیته وه که تەنھا بۆچرون بيت و ھېچ گۆړانكاريەك بەخۇيەرە نەبينيت). بۆيـە وا له كاردانه وهي ديارده كاني ياراسايكۆلۈژى دهگەن كـ شـەيۆلەكانى کارزموگناتیسی بهریوهی دهبات و گهردیلهش ههمیشه لهکاردایه، گەيەنەر و وەرگرىشە،، ئەم پىناسەيە بىق كاركردىنىك ماتە ئاراوم کاتیک کے دیاردوی (تیلیپایی) (Telepathy) (بیرگزرکے بەشىپرەيەكى كىردارى ئاقىكراپسەرە،، ئەزمونەكسەش لسەنتوان دوو كەسى ئاردارى جيھانىدا روويدار نيرانيان (٢٠٠٠) كيلۇمەتر بور. (کارل کامنسکی) یان له ژووریک دا دانیا که نباوی قبارادای بوو له سیبریا ، . شهم ژووره له ههمور جزره دهنگیکسی مباددی و وزهی كارەبئا دايرابورد، لــه شروشــه دروســت كرابــور، بــهقورقوشميش دايۆشرابوو بۆئەرەي ھيے ھۆكارتكى دەرەكى كار لەنار ژوورەكە نه کا . (کارل) له ریگهی بیرهوه ههندی وینهی شهبالی نارد بنق (نیلۆلای) که ئەركاتە لە مۆسسكۇ چارەرتى دەكىرد.، ئەرىش يەك يەكە باسى ئەر رېتانەي دەكىرد كە رەرىدەگىرت ^(٢) دۆگماتىلىپەكان پنیان وایه مرقف وهك تامیری (رادار) وایه یان دهینیریت باخود وهك (رادیق) وهری دهگریّت، که ههمووی له میشکیّکه وه بق میشکیّکی تر به چهند شه پر لنگ دا تنبه رده بنت، هه روه ما پنبان رایه ته شها نەمتشكەرە بى مىشك ياخود بىق تەنتكى زىنىدون ئاروات، بەلكى بىق ته نه جورلار و نه بزواره كانيش دهچن. بق نمونه سايكوكنيزيا واته جوولاندني شمهك له دوورهوه و بن بهكارهيناني مؤكاريكي ماددي،

(نیلیا میخائیلزفا) و (نبنل سرجنیفیا) دورکهسی ناودارپوون و توانیویان به به چپکردنه وی بیروه قشیان (الترکین خویان بخهشه حاله تنکه وه همه که لویسه لیکیان بویستایه، به چاو، یاخود یه نامازه یکردن دهیان جوولاند.

ئەمەش ئەرە دەگەيەنىت كە تواناى مرزق تەنھا لەسەر مرزق كار ناكات بەلكى كار لە جۆرەكانى تىرى تەنىش دەكات ر بەمەشدا دەردەكەرىت كە شەپۆلەكان ئىسەر پەيرەندىسە دروسىت دەكسەن، شەپۆلەكان ھەرچسەندە كورت بن يا درنىڭ ھىچ جىلوازىيەك نادەن بەدەستەرە.

تیقری دووهمیش بز شیکردنه وهی دیارده کانی پاراسایکواوژی و بن پیناسه کردنی هیزه نه پاده به ده ره کانی مرزش، زور به ناسانی و به دانیاییه وه ده ایت:

هاو پشتیه کی ناماندی له پشت ههمرو دیارده کانه وه ههیه که وه هرک هرّی دی و در پینتی زانسته وه و ده که وه که و که هریه کی در در ده پیتی ناو ههموو کون و قرژینیکی زانسته و و در تورنا و هیّزه له بین نه هاتویه کانی میروف به تاییه ت دووی پاراسایکزلزژیدا شیده کاته وه و شهو هاو پشتیه ش، گیانه، شهم هیّزه له بن نه هاتوی دش نه ناو ههموو که سیّکدا ههیه و چرّنیه تی به کارهیّنانی تورنایه کیه پیّسی ده به خشری.

میتافیزیکیهکان بیمگه لهم دارشتنهی سهردوه هیه پیناسه یه کی تریان نیه و ههر لهم برچوونهشه و چهندین کومهای

گیانی نه رززژاوادا دامه زران و بوونه هه لگری نالای میتافیزیکی، له رانه:

- ۱، کلمه لهی به ریتانی بال تویزینه وهی دمروون (۱۸۸۲) له ژیر چاودنیی پرؤاستور (ولیام کروکس).
- ۱، کترمه له ی تویزینه وه ی دیارده گیانیه کان (۱۹۰۳) اسه ژیر چارد تری (ولیم جیمس)،
 - پەيمانگاى مېتافىزىكى ئۆردەرلەتى^(۱)

له هه موریان سارټر ،،، کلهه له ی پاراسایکللتری ئه لمانی بور؛ به لام له ساله کانی شهستنا به رهو پوکانه وه و نهمان چوو؛ نیستا چه ند که سیک به ریوه ی ده په ن.

ئەم دور تىزرە تەرارى جىھانى گرتۆتەرە،، بەلام نى مىتاھىزىك توانى پىناسەي سەلمىنىدرار بىدا بەدەستەرە،، ئىە قىزىكى كانىش توانيان رەلامى يەكەيەكەي پرسيارەكان بدەنەرە،

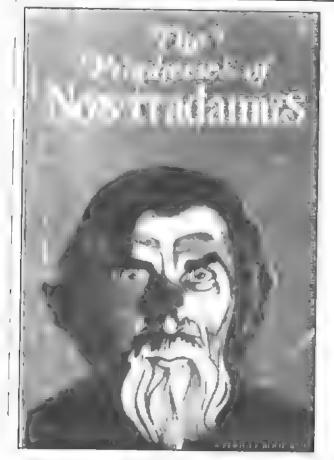
مُزْکَارهکانی پیشکه رتنی پیناسه زانستیهکانی پاراسایکوّانیٔ ی رزژنارا و پیشنه که رتنی پاراسایکوّانوژی وه ک زانست که رزژهه لاتدا زور نقرن، لیّره دا هه ولده دمین که به کیّک نه و مؤکارانه دیاری بکه پن که نه ریش پهیوهندی به کهسایه نی پاراسایکوّانوژییه وه که نیّوان رزژبارا و رزژهه لاتدا ههیه،

ئاشکرایه سالانتکی دورو دریدژه دیاردهکانی پاراسایکزلزژی، وهان دیاردههای پاراسایکزلزژی، وهان دیاردههای جبهان، بهده را له و همه دیاردهکانی تری جبهان، بهده را له و همهوو ئامادهییانهی لهبه ردهستی تویژه ردهاندا ههن و تویژینه و و لایکزلینه و می تویزلینه و می نامانه شدا به شدی دورود رید را نامانه شدا به شدی دورود رید را نامانه شدا به شدی دورود رید و بلاد بردی به ده و بیمکه امانه ده نووسن و بلاد ده که دورود رید و می کاره ترسماکانهی ده کاتی تاقیکردنه و مکاندا دینه شاراوه و زهمه نیکی تد و توانایه کی تری دو دورد زیان تری بینه شدود و دورد زیان

نیّمه ی ختر مه لاتی، لهم زانسته دا به دوور نه بورین و به اسه ندازه ی شه و دنده ی پیّمان کرابیّت و هه ولّمان بق دابیّت و بیّمان لوابیّت الکه گ تقیاف کانی پیشبکه و تنی شه داره و داوه ی دیارده کان و شیکاری زانستیانه دا پله به پله هه نگاومان ناوه و له و پیّناوه شدا چی ده ستی هه ندی که س ده رکه و تووه که ده توانری پاشه و بریّدی پرشنگ داریان لی ببینریّت.

ا عشره الات در خوره الاتی ناوه راست، به تابیه در هسین، هندستان، یه کنتی سوهیه تی پیشرو، نیران، اوبنان، میسر، زوریه ی زوری خاوه ن تواناکانی جیهان بیکده هینسن و میرویش شهوه ی سه اماندوره.

به الآم ناستی زانستی و رؤشنبیری زانستی و پیاده کردنی دیارده کان به شیره یه کی زانستی و پیاده کردنی دیارده کان به شیره یه کی زانستی، جیاوازیه کی زور ده خاته نیوان رژژهه الات و روژناواوه، روژهه الاتی له که آن که وهی که سایه تی به توانا و چاکیان تیا هه اکه و تووه به الام به ریژه به کی زور زور که م نه بیت تیروانیتی زانستیانه یان بو تواناکیان نیه و له هم موو شیکاری خانستیه و ه دوردن و هیسچ سیماره زانستیه که و در دوردن و هیسچ سیماره زانستیه که و در دوردن و هیسچ سیماره زانستیه که و در دوردن و هیسج سیماره در دوردن و هیست که ته نها که بواری ته کنه الاجیادا نه و

ئاميرانه به كارده مينن كه ده سال لهمه ويه له رقرنساوادا به كارماتوره ،

ختر به درورگرتین له هیهموو شهر تازهگریانهی، چهمکی زانسته کهی لهسه و روستاوه و تیکه آن کردنی هیهندیک دیباردهی خورانی (لهوانه هونه روی خقرش دهستی، شهموه زه) له گه آن روی هقر و شیرازی تسر ودك بورج و دهست خویندشه وه و قاره گرتشه وه و جوره کانی تیری دیبارده خورافیه کان، وای له هیز و بشهمای شهم توانایه کردوره که هیزیکی تیر و چهمکیکی تیر و پیگهیه کی تیر و پیگهیه کی تیر و پیگهیه کی تیر و پیشهیه کی در و

میزه له رادهبه ده رده که ی سرق لسه ناو مرقه کسه ادهیننه ده رده و مرقه که کاریگه ری خودی مرقه که و همول و کوششی خودی مرقه که و همول و کوششی خودی مرقه که و همول و کوششی خودی مرقه که و مهما نیستا و هه در رانستیکی تر له ژانگرکان و پهیانگه کانی لای خومان مینی نهبریوه و قرناغه کانی نمیریوه و مهما نیستاش رقر که س به گرمانه و درواننه پاراسایکولزجی و لهمه شدا ناهم قی شهو که ساله ناگرین چونکه رقر که س ههندی کاری دهستبرین و خوین مرثی بق مهرامی تاییه تی خویان بهناری پاراسایکولزدی و بهندی کاری دهستبرین و خوین مرثی بق مهرامی تاییه تی خویان بهناری پاراسایکولزدی و میهمین ده کهن و

من خوّم وه نوسه ری تهم وزاره بچوکه تووشی دهیان کیشه ی له وجوّره بسووم و له دهیان بلاوک راوه و دهیان چاوپیکه ورتنی ته له فزیوّنی و دهیان کوردا نه و دیاره ده خورافیانه م رهت کردودته و ه و مەولّم داوە لە زانستەكەي درور يىغەمسەرە؛ بەلام وا دەردەكەريّت ئەو سەركەرتتەم يەدەست ئەمىّتابى كە خىرّم چارەررانىم لـىّدەكرد،

هەر ئەپەرئەودشە لە رۆژمەلاتدا هەرچەندە كەسايەتى بەتواناى چاكمان ھەپە بەلام وەك زانست و شىيكارى زانستى و پېناسسەى زانستى كەستكى وا شك ئابەين، بىر شەبە بەرھەميەكائى ھېندستان تواناى قېينان ھەيە، يۆگيەكائى بوژى توانايان ھەيە يەك كانژمېرى تەلىلى قېينيان ھەيە، يۆگيەكائى بوژى توانايان ھەيە يەك كانژمېرى ئەلول لەنار ئاودا بن و بە ئۆكجسىينى تولەدى ناو ئاوەكە ھەناسە بىدەن « » « راما كرسيشا دەستى وەك گلۆپ دادەگېرسى ، لەلاى خۆشمان شىخخ ھەسەنى گلەزەردە گەربورن ناس بىرە، شىخخ عوسمانى سەرلجەدىن لەم بارەيەرە تواناى باشسى بىروە، مەلا ھەمدوون ھەرچەندە كوير بورە بەلام شتى بىنيوە، ئىل بەگى جاف، چېندىبىنى كىردووە، تۆلىق داداشىيف، واف مسىنگ، و « » «و، زۆر بېتوانايانەدا، يەكىكيان نابىنى شارەزاييەكى تەراريان لە پېناسەى دەزيان.

به لام له روزانوادا رانیه. پاراسایکلوژی بوه به زانست و ههر له سالی ۱۹۳۹ وه به زانست را کهر له شالی ۱۹۳۹ وه به زانست راگهیه نوا و نیستا له زور زانگوی نهروپاو نهمریکادا دهخوینریت (۱۰)

که باسی لیّهاتوریی خورباراش دهکهین مهبهستمان لهوه نیه که به نه گه به به نه ته که به به نه که که رفت از به به تک که مدار که به ترکی روزیان لهبه دردهدا ماره و کهم شا روز پسپوران له تویزینه وهی زیاتردان و نیّمهش جاوه رنی هه والیانین.

نه بهرنه وه با نی که پنین نهم کورپه له یه ریپکه می ختی بگری و بگاته نه و قزناغهی که ههموو مرزفایه تی به خزرهه لات و خورناواره سودی لین و در گرن و ههر له نیستاوه به گومانه وه ته ماشای نه که ین. پهراویزه کان:

- ، ۱. دۆگماتىزم: ئۆكدانەرەپەكى فەلسەفى بىن بنەماپە زىـاتر لەرەي ئەگەرىكى ئەزمورنگەرى بىنە.
- بن زیاتر شارهزابرون لـهم بارهیهوه بابهتیکم له گزشاری "نازان" ژماره ۱ دا بالاوکردوتهوه.
- الظواهر والتفسيرات وسامى أحمد الموصلي ، سلسله كتاب الباراسايكولوجي.
 - غه مان سهرچاوه ی پیشور.

رايۆرتينڪ سەبارەت بە تەمەنى نەوتى خاو

همرومکو زاتراوه لای زاناییانی جیؤدوجی که تهممنی نموتی خیاو (۲۰۰) مییؤن ساله. چه لام دواییسهدا تیمیکس شازدی زانستی نومستورایی رایکه پیاند که مؤلگدیه کی نموتیان دؤزیوه تمونی دنگه ریته و د بؤ زیاتر ته (۲۰۰۰ ملیؤن) سال پدر ته نیستا

پهشیومیدکی سروغتی نهوت، له تیکدنیکی هینرزکاربونی پیکهاتوه واته «کاربونی و نزکسهین و هایندروجین) وه هدرومها چاشساودی شعو روودال و ناژادگشدی شعملون و چین لهدوای چین بهربیان لفسهر که نامکه بوه به تیپهربودی کات، شهم پیکهاتووه کاربونی یاشه شیدمبنه وه و بهموی گهرم بوشی بهردمکانه وه دمین به ههانم، نعمسه اسهکاتیکا، نعگسهر دمرههیمك نهبینت بوندودی هه نمهکهی استهینته دمروه

هەرچەندە ئىاوەندى تەمەنى ئىەوتى خساو (۵۰۰ مايسۇن) مسالە، كسەچى كۇنترېنىسان دەگەرۇتەۋە بىۋ (۱۹۵۰ مايىۋى سال) ، چەنگە ئىدە بىرۇكەيمە گۆردراۋ بەتلىيىماتى دواي ئىمومى تايۇژىقىمومكانى ئانكىۋى (سىدنى) ئوسىلارالى رايگىماياند كىمە كۇنىترىن ئىسموتى خاوپىسان دۇزۇرەتقەۋە ۋ تەمەنى دەگەرىتەۋە بۇ زىياتى ئە (۲۰۰۰ مايۇن) سال بەر ئە ئۇستا .

"ئدم بەردانىدى باسى دەكەن تەمەنى دەگەرىتىدې بۇ (۲۰۰۰ - ۲۵۰۰) سال، و چەند مۇلگەيدى شەرتى ئىغىزدانياندا ھەيدە و ئەكەنىدا و نوستارانيا و چەند ئاوچەيدى تىردا دۇزراوەتدەرد، ئەبدرلەرە تەنها بريتى نيە ئە ئەرتى كۆكىراوس دابىرار، يىان (شدوتى پەنگ خواردور ئە شوينىكدا)، بەلام گومىن ئىدوددا نىيدە. كە تەمەنى بەردەكان و ئەو ئەوتدى تيايدا ھەيد چەند راستىيدى ۋائستى دەمەلىئىن"

دیاره نهوتی ناو قهم جمردانت بؤیت بهدریُژایی قهم ههموو ماومیه ، ماومتهوه و بدوه به ههآیم، چونکه بهتهواوی لمهناو درژمکانی بسهردی کوارتسزدا پساریُژراوه، ههرچمهنده ژاندگان نهو باومرددان که قهم نهوته کوّنه میچ له پسهدمگی (احتیاگ) ی شهوتی جیهان ژیساد دادات

به لام با بزانین گرنگی لهم تویژرینه ومیه چهیه له رووی زائستهیه وه ۱

لهم بارديهوه (د ما نجيل) وتي:

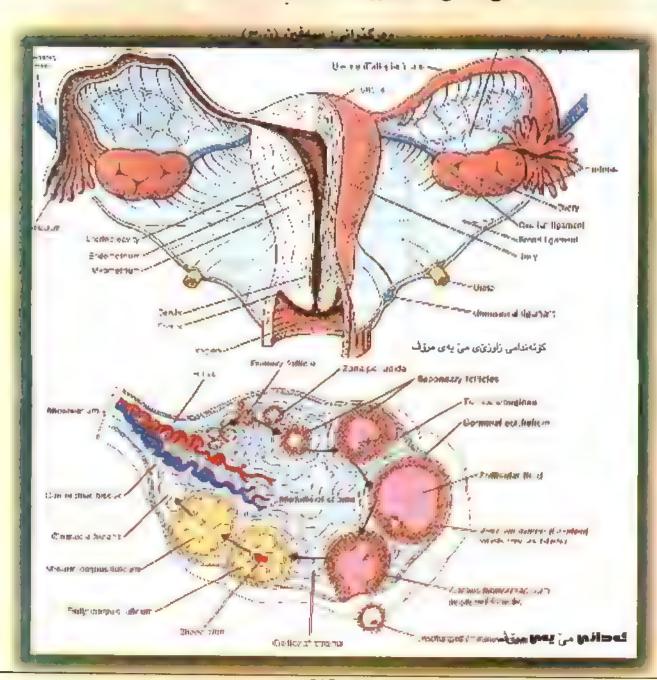
"ئەگەر ئەم ئەرتە ئە روغك و ئىلۇرلى كۆئىي مىردوو، دوسىت بووپئىت، ئىدوا بىھ شىكردنەومى يېكهاتوومكانى، دەتوائرىت تۇر زائيارى ئەسەر ئىدو بەكتريايانىد بۆلۈرىت كىد ئىدو سەردەمەدا ھەبوون. ئەئىد نجامئا ئەمەش دەبئىتە ھۆي دۆزىنىدومى شىزومكانى ژىسانى سەردايى ئەسەر ھەسارى زەوى

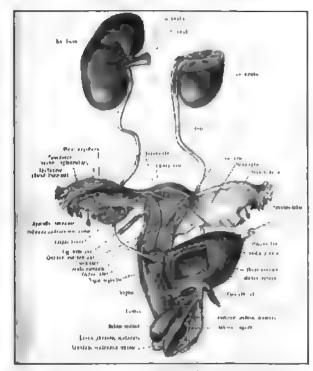
شایانی باسه که به کتریا چهندهها جؤری همیه و بــؤ نمونـه همیانـه لـمناو دممی کانـه ناگرینـهکان (بورکانـهکان) و همیانـه نـه نـاوی کـهرم یـان نـه بنــی دمریاکــان و بـارودؤ خــه توندوتیژدکاننه درگین

له هدمان کاتنا بهکتریاش چن په نجهی خنی نهسه رئمو خنی و بهردانیه پهچن دمهنایت که لسنی دهژی. بسه لام نسم پاشماوانسه به نگهی تسهواو و پسه کهارمکی نهسسهر چؤنیه تی نسم به کتریایانیه نسانات بهدستمود.. همرچه ندم دیارده گان وا نیشان دمدات که نام به کتریایانه نهبسکتریای نیستا تساچن و جیساوازی زؤر همیه له نیوانیاننا . له بمرنسه وه زاناکان به ردموام نسه نیکونینه و مدانی به و هیوایه ی زانیساری تسهواو نمسسم ده انکونسه رمکان بزانن، بؤنه وی بوونه و مردنانی نه و سهردمه بناست و زانیدریان نه مهر کؤیکه نمود.

> بەرئامەي / اتعام والتكتىوجيا/ ئىنىن ئامادىگردنى: كۆسار عزت عبداللە

لینکچونی نیخوان ئینستر فجینی مرفق و گیا دهر مانی یه کان

كۆمەلىك لەزانايان بالاريان كرىوە: كەئەران لىكچورۇنى نزيكى نىدان "ئىسىترۇجىن"ى مسرۇف بىلكھاتسەى گيادەرمائىيسەكانيان دۆزىرەتەرە.

به پنی راپزرتی بونایتدپریس، شهم پیکهانسه ی دهرمانسه گیابیمهان، چهندین سهده به نهپزیشسکی چینسدا سرودی لیروه رده گیریت به رووه و که وای بقده چن که گیا، زیبانی لاوه کی نهرهنده ی نی به دهشیت نه وانه و هك دهرمانی هزرمزنس بن ژنانی با به نهمه ن به کاریهینرین.

ریکخراوی تهندورستی جیهانی دهرمارهی زیادبوونی بهرگری ی به می به رگری ی به کتریاکان له ناستی جیهانی دا بالاویسان کسرده وه : ریخفسراوی تهندروستی جیهانی له گوزارشتی سالانه ی خوی دا بالاوی کرده وه که: به رگزانسه دا له میکروب دا اسه مروزانسه دا گیروگرفتی گهوره ی بق خزمه ت گوزاری یه گشتی یه کانی تهندروستی جیهان دروست کردوره.

بەپىزى راپۆرتى ئاژانسى دەنگوباسى فەرەنسا، گوزارشىتى ئەم رىكفراوە باس ئەرە دەكات كەبەكارھىنانى بەردەوامو ھەندىك كات ناگرىجارى ئەنتى مىكرۆپسەكان كەلەزدەيرە خۆراكىيسەكانىش دا بەكاردەھىندىن، زىيا لەرابوردور بەرگرى بەكترىاكانى زىيادكردورە،

مەمور بەكترياكان جۆرێك لەزىرەكىى تايبەت بەخۋيانيان مەيەر دەتوانن درەنگ يــا زور جۆرە جينێـك دروسـت بكـەن كەلەبەرامبـەر ئەنتى ميكرۆبەكان دا بەرگريان لـێبكات.

یه ک نه نتی میکر ترب به کوشتنی به کتریا هه سبتیاره کان، فشاریّه دروست ده کات که ده بیّته هتری زوریوونی نه و به کتریایانه ی که جینی به رگریکه ریان هه یه .

سورد وهرگرتنی بردهستان له نتی میکرتیه کان دهبیته هنی زورروون بلاربوونه وی به شی به رگریکه را له به رئهمه، پزیشکانی جیهان چیتر ناترانن سورد له مهندیک نهنتی بایزنیك ره ریگرن.

ریکخراری تەندروستى جيهانى ئاگاداريەكى بالاوكردەوە: لەولات تازە گەشەكردورەكان دا ئەخلاشىيە بۆگەنيەكان لەچار شىوپتەكانى دىكەدا زياتر ھەستى پېدەكرىت.

نهم ولاتانیه نووچاری گیروگرفتنِك بوون كهشهریش شه پكردن دای شهم نهخوشیانه یه بهچهند ده رمانیکی دهگمهن و نرخ گران، كههمور نهخوشهكان چنگیان ناكه ریّت.

لەباشىرى رۆژھەلاتى ئاسىيادا نىيودى ئەر بەكترىايانىدى كىد لەھۆكارى ئەخۆشى ئىفۇئىد بەرپرسىن، جۆرىك مىكرۆب، كەھۆكارى جۆرىك ئەخۆشى سىكسىيە، لەزۇر ولات دا چىتر لەرنگەى پەنسلىن، ئىتراسايكلىنەرە چارەسەر ئاكرىن،

ئەم راپۆرتە ئاماۋەش بى ئەرە دەكات، مەروەما بارودۇخى ئەخى شغائەكانىش دەبئە ھۆكارى يېس بوون، بۆگەن بوون،

لهم جوّره، سالّی رابوردوو لهنهمهریکا دوو ملیوّن حالهت بینراوه کهبهفریهوه ۷۰ مهزار کهس گیانیان لهدوست دا.

بەرتەي ئەم رۆكفراۋە؛ يەكنك ئەگرنگترين ھۆكارەكانى ئىەم قەيرانە؛ بەكارھىنانى بىكۆنترۆل، ناگودمارى ئەنتى مايۆتىكەكانە.

لەھەندىك ولات دا بەكارھىنانى رادەپەكى زىياتر ئەم دەرمانات، بەرگرى بەكترىاكانىش زىاد دەكات،

ئەدجامەكانى ئىدم كۆشىدىد زۇر ترسىناكەر ئىدو دەرمانانىدى كەبەرھەم ھۆنانىيان دەپان مليۇن دۆلارى تىنچوردو دەسال كاتى خاياندرود تا بچنە بازاردود، تەنيا لەكاتۆكى سنورداردا كارپگەرن.

ئەم راپۆرتە ئەرە ئىشان دەدات كەزياد ئەنيوەى بەرھەم ھينانى ئەنتى مىكرۆيەكان بۇ ئاۋەڭ مالىيەكان بەكاردەھينريت تا گەشـەى ئەران زىياد بكـاتو ھـەروەھا ريگـر بيّـت ئەدەركـەرتنى ھـەندېك ئەخۇشى،

ب کتریایی ب رک به رامیسه ر ده رمسان اسه پی زدمسیره خزراکی یه کانیشه وه ده گویزریته وه بق مرزش و دهشینت ببیت هنری ده رکه وتنی جزریك له نه خزشی.

> سەرچارە: ھىميمة اطلاعات كۆرداد — ۱۹۷۵

حروست بوونی زەوی

و: كوردق كاروان

نه گەر كەشتىرانىكى ئاسمانى ويستى بگەرىتەرە سەر زەرى، پىش ھەمرو شىتىك پىرويستە بەرگەكانى ئاسمان بېرىت، پاشان پىرىستە ھەمرو ئەر بەرگانە بېرىت كە يە ھەمرويان يەك چەقيان ھەيە ئەرىش چەقى زەرىيە.

۱) سەرەتا،، يەكەم سى خولەكى گەردورن،

پنیش هسه مروشدتیك ۱۰۰ زموی هه سساره په که بسه دموری نه ستنره په کدا ده سوورنده ره که (ختر) مه ختریش وه که هسه مرو نه ستنره کانی دیکه ی گهردوون هه ساره ی تاییه دیه ختری هه به و به ختری و به هه ساره کانی دموترنیت (کترمه آمی ختور) ، شهم کترمه آله په شه پارچه په کی زور بچوو که که گالاکسی ی (کاکیشانی تیدایه ،

زهری ۵۰و با ملیار ساله دروست بوره، بزنهوهی اسه نهینی درورتر دروست بورنی شاره زا ببین، پیریسته بگه رئینه و بز کاتیکی درورتر تا دروست بورنی خسودی گسه ردرون بهینی تیسرری (ته قینه و گهرره که ده اینت هسه مورد که ده اینت هسه و شستیک پیشش ۱۰ ملیار سال دروست بسوره، شسه درش بسه های ته قینه و های که رده ی چره و ه که که م

بارستاییه پیکهاتبور اسه ته نزچکسه ی زور سساده ی به به به کی گهرمای زور سساده ی بسه رزد اسه نسه به به نواند نه که نواند و این و به که فوتن و پرزتونیش به هه موو لایه که الدراون.

دوای ۱۰۰ چرک اسه
تهقینه وه کسه پلسه ی گسه رما
گهیشتوره ته ۱۰۰ ملیار پله ی
سه دی که نه مه ش وای کردوره
نه هیزایت که مترین پیکه ره لکان
لسه نیران اسه و ته نؤچکانده دا
رویدات، به لام دوای ۳ خوله ی
پله ی گه رما (۱) ملیار پله ی

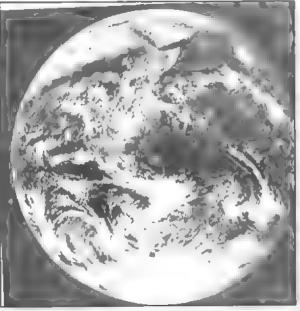
سهدی دایهزییه و ه نه به ایر ترتخه کان و نیوترزنه کان توانیان ناوکی گهردیله ی و ه نه هایدر ترجین و هیلی قم دروست بکه ن ، دواتر پیّدیست وابور چهندین ههزار سال تیّبپه ریّت تا شهم ناوکه گهریدله بی یانه نه له کترون و دریگرن بی شهوه ی به که مین گهردیله دروست ببیّت.

كاژيري خوريي

به لام سهبارهت بهههساره کانی کومه آهی خور که زهری یه کنکیانه شهم هه لااوسانه شهستنرهبیه هنواش هنواش تبایساندا روویدا، وه ک لنزره دا باسی ده کهبن: دوای دروست بوونی خور

کومه نیک ته نی جیاواز به متری میزی کیش کردنه وه ، به خیرایی جیاواز الله ده وری کیبورنه وه ، به شار به ده وری کیبورنه وه ، پیشتر به ریه که ورش و گهورده بچهوك کیبش که سردن له نیوانیاندا روویدا، پهاش شهوه له شهره ختر بوون و جیا بوونه وه له شهره ی هه سهاره به که مینه کان ده رکه و ش

هەندىكيان قەبارەكەي ھىندە گەورە ئەبورە كە جىتى سەرنى بىت و ئەبورانى دىكەش قاتا ١٠ ملىدىن سالى ويسالى ويسالى ويسالى ويسالى ويسالى ويسالى ئەرىدى ئەمۇرى، باشان شىرەي گىيان بەمىي چەقە كىشى كردنەوم ورگرتورە، لەركاتەدا خولگەكانيان نارىكە بەرىەك كەرتنيان

تسووش دەمبات، ئىسدى دروست بورنىسان بسەمزى كەلەكسەبورنى بەردەرامى ئۆزەكەكانسەرە ئەسسەريان بسەردەرام بسور؛ كسە ئەمس خەسىلەتى سەر رورى مەسسارە چالاكەكانسە ئە رورى جىرارجىسارە، بېگرمان زەرى خۇشمان يەكۆكە ئەر مەسارانە،

جنی سهرتهه، هیزی کیشکردنی خور پیویستی به ۴۰ تا ۱۰۰ ملیون سال همبوره تا بگات بهرهی همساره سهرهتاییه کان لهسهر خورگه کانی ئیستایان جیگیر بکات، دیاره دیاریکردنی مارهی نیران خور و همساره کانیش به ریکه وی نهبوره، به لکر پابه ندی یاسای Bode بوره. بؤ نموونه هممور همساره یاد دورث و هندازه یه تا پیشی خوی دوورتره، نهم چه له دوای یه ای هاتنه شهندازه ییه تا همساره ی تررانوس همروا ریک و پیکه، که واته پیویسته له نیران همساره ی تو زانایان دورگه وی به در زانایان دورگه وی به درش و باثو بیرویسته به ندر دورگه وی که همساره نیه به تکی شاله یه کی در ریستبروی چه ند همساره یی به رش و باثو بیرویی همساره یه کی در ریستبروی چه ند همساره یه بارچه بوره،

موَى چيه همسارمكان له پيكهاتهدا جياوازن؟ -

لهم روره وه هیچ زانیاریه کی وا شك نابه ین جگه له چهند گریمانه یه ای داریه کی داریه کی داریه کی داریه کی داریه کی داریه شد بورنی دریمانه ی داریه ش بورنی ده دو تری گریمانه ی داریه ش بورنی ده نگری خوبار له ناو سه دیم دا. بر نمونه که ده بینین ناسن بهمیزه و به رگهی گهرما ده گری که شمه جیاوازییه که له وهی سلیکات ههیه بر دیاریکردنی چه ق و هه روها رووی ده ره وهی هاساره، جا هه و دهاره یه و به گوریدی خاوجه که ی خبری، بر خوبینکه و منازه ، جا دروست بوری، کومه لیك گهردیهای کاردویده که در ده گازانه گه دروید که در درینیه کان ربتاییه ت هایدری بری فیلیوم) ناماده ده کات. [نه م گازانه به بری کورد که امناو (سه دیم) دان به هری بای خوره وه هاویژراین یا هه هایدری بری بری میساره کانی ناو دوم داویژراین یا ههایدری بری بری ده بیاره کرده یک کرده کهی کرده کهی خوره و هایزراین یا ده میلیوم پیکهاترون، به گام زه وی و هه ساره کانی دیکه ی کرده کهی خور به بریکی که متر له و گازانه یان تیدایه.

ييكهاتهى ههسارمكان:

زُانايان دور ريّگايان گريمائه كردوره سهبارهت به پيّكهاتنی ههساره:

ا) گریمانهی هاوشیره پیکهانن:

وا مەزەندە دەكىرى، ئەر دەنكۇلانىەى بارسىتەيەكيان بىل يۆكىھاتورە ھىەر يەكىدىان بەگرىدەى چېييەكسەى لىسەرى دى

جیابوره ته وه ته دوه ته دوریدا گهردیله کانی ناسن زقرینه پیکدینن که قورسه و بسه ره و چه قی زهوی ده پوات خاره وه سلیکاتیش که سورکتره به شیوه ی چین چین نه دهوری ناسنه که جیگیر بوون،

ب) گریمانهی پیکهاننی له په ك نه چووی فیزیایی:

وایان داناوه که چهقی کانزایی زهری خزی لهکزمه آیک بارستهی کانزایی دروست بوویور پیش نه رهی گهردهکانی سلیکات له دهرهوه رهریگری و به هنری چپیهوه لیک جیاببنه وه

له مدردور بازهکه دا، بریکی گهوره له وزهی گهریی بهرههم هاتوره جگه لهو وزهیه ی که به هنری ترخمه تیشکده ره کانه وه بهرههم هاتوره .

٣) لەداپك بورىنى يەكەمەن رۆۋانى زەدى:

بِأَ لَهُكُهُ لَ كُرِيمَانِهِي بِيْكُهَاتَّتِي لَهِ يِهِكَ نَهْجِوو بِينَ :

کاتیک نیرهتبره ی زهری ۲۰۰۰ کم بوره (واته نه وکاته ی که نیرهتبره که ۲۰۰۰ کم ه)

نیرهتبره کهی نیره ی نیره تبره کهی نیستای بوره که ۲۰۰۰ کم ه)

ترانه وه تروشی به شیخی یا چه ند چینیکی گری زهری شاتوره و بهمه شروعی زهری گرواره به زهریای لهتواره دروست بوی که قورلایی یه ۲۰۰ کم بوره به م شیره به گردیله کانی ناسن به رهو چه قر ریشترون و نیشتورن به هممان کات دا تویزیکی ته نک و ره ق بر سه رچینه تواره کان سهرکه وت. وه به قری هه نچوین و داچرونی به بهرده وارته به جوزشانه ی که به قری گهرماره دروست ده بن و پاشتریش دابه زینی پله ی گهرمای مادده تواره کان چینه کانی سهره و دراند ره قربون.

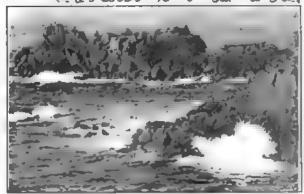
پاشان دوای تیپه پیوونی ۲۰۰ ملیون سال، نهو کاته ی هیشتا رووپوشی زدوی له ژیر کاریگه ربی گیژاره کانی پاله په ستودا بووه رووپوشه که شیردی (خانه) ی که هه ندیک به خانه ی شهش رویی ده زانن، و درگرت و به مه هه ساره که شیره ی نه و جوره خانه به و درده گری .

گاز و ناو :

به رگی ده ره ره ی زه ری برونی نه بوو دیاره شه مه شده که ریته و ه بر چرپی زقری بای خقر له کاته کانی په که می خقره چالاکیدا، که راسته وخق دوای پالتانی گه رمی گاز ده رکه ورت و پاش شهویش شار، که له نتیان در زه کان و شه قاریه بورکانیه کانه و به شیره ی هه آم هات ده ره وه، پاشان هیزی کیش کردنی زه وی هه سستا یه چرکرد ته وی ها آمه که و گاز پیه وه بقر شاو و یه که مین زه ریا دم رکه وت. چونکه هیزی کیش کردنه که، به خیرایی، بریکی زقری له گازه کاریقنیه کان خه ست کرده و و بووه هی تی دروست بوونی داره ریانی که درده و بووه هی تی دروست بوونی داره به به کارینیکی گه و در دوه و به به یک گه رها،

دوای ۱۰ ملیون سال به رگی همرا و شاوی به زموی به خشی که ۸۰٪ ی بارسته کهی نیستای بوو، پاش نموهش به یه که ملیار سال کژرانکاری له زمریادا روویدا، تا شهو ناسته ی که ریزه ی شوی له ناوی ده ریادا یه کسان بیت به و ریزه یه ی که نیستا هه یه تی تیایدا، هه روه ها دوای په رش بورنه و هی گاز ریزه ی نایتر تیجین له هه وادا

زیادی کردو ۱۰٪ ی مه وا گازی کاریزنی بود له گه آ هه ندی له نامزنیا و میپان؛ به آمزنیا و میپان؛ به آمزنیا و میپان؛ به آم ترکسجین هیچ بورنی نه بود. چونکه پاشتر روره که کان توانیان مه وا به نزکسجین ده وقه مه ند بکه ن، شهریش له ریگه ی رزشنه بینکهاننه وه؛ که له م کارلیّک دا روره که کان گازه کانی کاریزنیان ده گری بی مادده ی شه ندامی به یارمه تی تیشکی خیر، به به مادیکه درای ملیزنان سال روری دا. که به هاتنی گازی نزکسجینیش کارلیّکه درای ملیزنان سال روری دا. که به هاتنی گازی نزکسجینیش چیرزگی دروست بوینی هساره که مان (هساره ی زوری) کارتایی دیت،

چەترى موگفاتىسى:

خۆپاراستنى ئاتلەواو:

ده، زهری و دوا به رگی پاریزده ی رویشتینه کانی van Allen دره، زهری و دوا به بینیکی (۵۰۰) دره، زهری و دوا به چینیکی (۵۰۰) سم ی دهوره دراره و له رهوه شیشکی خترمان پیده گات و دوای شهو به رگی هه وایه، شهم چینسه ش چینسی نترازنه که شترازن ختری پیکهاتروه له سن گهردیله ی ترکسجین (۵).

تایبه تیه کی نزکسجین نه رهیه که کاتیك بریکی زور له تیشکه کانی دروست کردنی تیشکه کانی دروست کردنی نخوشی شیر په نجه ی له نه ندامه زیندوره کاندا ده داتی چونکه نهو

تېشك وەكرىتنە برېكى زۇر گەرمىشى لەگەلدايە كە بەرەلا دەبېتە ئاو ھەرارە،

چەندىن سالىشە زائرارە كە بېى ئۆزۆنى سەر جەمسەرى باشوور تا رىزەى ٤٠٪ كەمى كردورە ئەمارەى شەش سالدا. ھەررەھا ھەمان حالەت ئەسەر جەمسەرى باكوررىش روويدارە كە، كە ئەگەر شەم كەمكردنە بەھەمان تىكرايى بەردەوام بىت شەوا پىرىسىتە زياد ئە جاران ئە حالەتەكانى دروست بوونى ئەم نەخۇشيە بارسىن ئەمارەى ئەم چەند سالەي داھاتوردا.

ههندیّك له تویّدور دوران پییان وایه که را تاویّته کانی flourocarbones یش مایه ی رویدانی شهم ماله ته ن (واته شهبه ق خستنه نار چینی تورزنه ده)، که شهم تاویّتانه له سروست کردنی سپرای جزراو جوّردا به کارده هیّنریّن و کاتی به کارهیّنان تاویّته کان به ره لا ده بن و ده چنه ناو چینی "سترانق" ی گهریّکه و و له ویّوه به ره و مسهره کان ده کشتین و کاتره که ی ده ریاز ده بیّت، که ده بیته مایه ی ته نك کردنه و دی چینی تورویی بایه خدار؛ به اثم شهمه تا نیستا نهسه امیّنراوه.

سەرچارە:ملوم / ٤٣

دەرمانیکس نهان بق چارەسەرکىدنس "ئەگزىما" دۆزرايە وە

به پهښې را پؤرنش رؤژنامهې واڅ ينتون پؤست، ليكولينهوه لهصهر ۲۷۰ كــهس كــهدوچارې "لهگزيما" هـــاتوون ئــهوه نيشــان دمدات كه چارصــهركردني چيگــهي بــه"ديكســين" خورانــي زؤري ئــهم نه خوشـيهې نه هيئشــتوومو پيئويســت بهبــمكارهينداني "نـــملتي هيســـتامين" ناكــات كهكاردنكاته سهر همموو لــهش.

زاریهای نهوانهای کهدوچاری "نهگزیما" هساتوون مسلامای بزوینسهری "هیسستامین"ی زیادهیان تهاژنر پیستاو خوینن دا همهوومو "دیکسین" دمرمانیکسه کسمریکری ثبه چسالاکی "هیستامین"ی ناو نهای دا دمکات. (ضمیمة أطلاعات)

دروست کردنس جۆریک قوماش

کەبەئاگر ناسوتىت

گۇبپائيايىمكى ئىنگلىزى تواتى جۇرۇك قوماشى دارُ ئىلگار. كەتتا حموت سەد پلىمى سەدى يەرگرى دەكات، دروست بكات.

بەيىزى ئەم را پۇتە ، تەلەھزىرۇنى "پى.بىن.سى" ئاشكراى كىرد كە ئىم قوماقىللە بىۋ ماوىي زياتر ئەكاترىزىزىك ئەبەرامېغار ھەزار يىلەي سەنتىگراھ تىاقى دەكرىكلەرد قىا كريپلار بەتدوارى دائيا بىڭ كەقوماشكە دارە ئاگرە

نـهم هوماشـانه نـهدمزووی تاییـه ټی دژه نـاگر کـه بـهـ تافیکاکان ما لمسـلاه معکریـَـت، دروست کـراون و ســهرموای ثـاییـه تمـه لدی دژه نــاگر بوونیــان، گــمرماش راناکیشــن و نــای گویزنـه وه . نــم هوماشــانه نــه"نــاگر کوژینــه وه"و بهرنامــه ناسمانییــهکانی نــهوروپاو نامهموریکا بهکارهینائی زؤریان هایه .

(خــمیــمة أطلاعات)

بەرەو سىستىمىنكس خۆرس نون:

فهرهاد رمحيم

هەمىشە ئەرەي بەخەيالى ئۆمەي مرۆفدا ناپىەت، روردارۆكە كە مۆشكى بچوكى ئۆمە تراناي خەملاندنى نىيە--

تا ئەمرز بارەر وابدور كەتەنھا تاگە كۆمەلەيدەكى خۆر ھەيە،، كەچى ئەر بىردۆزەش رەكى چەندەھلى دىكەتوشىي شكست بوون، دولى ئەدودى چەند گەردوون ئاسىيكى ئەمسەرىكى گەيشىتنە زانيارىييەكى تازە كەبۆي ھەيە زانستى گەردوون ناسى لەبنەرەتەرە ھەلتەكتىنىت،، بەلى ئەم زانايانىيە كۆمەلەيسەكى خىزرى دىكىميان بىزىيىسەرە ئەمسەش دەمسان گەيەنىتسە بىسەردەم ئىسارەرۆكى بابەتەكەمان،،

كرمه ل خاربى يه كه مان ناكه كزمه له نى يه له كه ردويندا

سەرەتتاي دۆزىنەوە

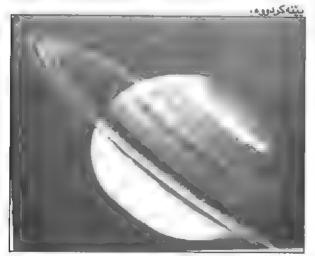
مارتی پیشور بور؛ زانای گەردرون ناسی (جیفری مارسی) کیمه له یه کی ختری تازه ی دیرییه وه؛ به لام نایا له و شهودا رورداره کان یه که دوای یه ک چین دهاتنه به رچار.

مەر ئەنزىك ئەم ئەستىرەيەرە چەند خالىكىتر ئەسەر شاشەى كۆمپىيەتەرەكە بەدىدەكرا كەراى دەنواند مەسارەيەكى گەررە بېست بەدەررى ئەستىرەى (ئۆپسىلون) بجولىتەرە؛ يەك خول بەمارەى ،، ئارىق تەراد دەكات، بەلام خالىت رەچاد دەكان، ئەسە جورلەيەك كەمەردور زانا (مارسسى قىشس) لەر بارەرەدان كەبەلگەبىت ئەسەربورنى مەسارەيەكىتر كەدەخولىتەرە بەدەررى ئەستىرەكەدا؛ وا ديارە نامۇكان ھەر ئىرەدا نارەستىت ئەرەتا جەند جورلەيەكىتر ماتىه بەرچاد؛ دەرىيىلىدى ئىرەدا نارەستىت ئەرەتا جەند جورلەيەكىتر ماتىه بەرچاد؛ دەرىلىدى

هېنايهوه پېش چاوى خاقى لهناكاريكدا هارارى كرد، مەسارەى سېيەمىش ھەيە، ئەمە سەرەتاى ئەر بۆچۈرنە بور كەدەيسەلىننىت كۆمەلەيەكى خۆرىتر ھەيە،،

بەلى ئەدواى ئىكۆلىنەودىسەكى زۇر ئەناردراستى مانگى ئىسان ھەربوق زائدا (مارسىي جىغىرى رويىرت نوياس ئەزانكۆي ھارشارد) جىھائيان ھەزاند بەبورنى كۆمەلەيەكى خۆرىتىر جىگىە ئەكۆمەللە ناسراودكەي خۇيان.

كۆمەئەكەمان تىاقانە نىيە بەلام ئايا گرنگى ئەم دۆزىنەوميە چى بينت؟

ئەرەي گرنگ ئرە ئەھەمور ئەرانەي باسكران، برينى كە ئەگەران بەدروى ژياننكى نوئ كەلەرانەيە ئەسەر ئەم ھەسبارانە ھەبيت دوور ئەزەرى.

ئوميدى زانايان يووچەل بووموه؟

زانایان بزیان دورکه وت که شهم هه ساره تازانه دواری زیانی تیادا نییه و بن مه ست که وت را نیاری ایسادا نییه و بن مه ست که وید ده ستکه و تنی زانیاری به فه پرد که به دوری (گریسیلزن)دا ده سرزنه و می جفره یان دانا هه ریه که به رامیه و به مساره یه ک

که وانیش (B) و (C) و (D) أ مهساره ی A تیادا نی یه

ئیکو آمروره کان بزیان دورک وت که دورری نیّدوان هه ساره ی یکه م (B) و نهستیره کهی (Upsilon Andromadae) که ملیّنرا به نزیک ی (۵) ملیدون میل که نه مسه ش ۲۰/۱ دورری زوری یه له خور موود.

بەرشىپرەيە دەردەكەرپت كەپلەي گەرمى ئەسسەر رورى شەم ھەسارەيە ننجگار بەرزە كەئەگەرى بورنى ژيبان ئەسەرى بەتدوارى دەرورخنىپت، ئەمەش دىسانەرە گرفتېكى گەورەپە كسە ئەسسەر ھەردىر ھەسارەكەيەتر دوربارە دەبېتەرە.

له رانباریه به سودانه ی که به دهست گه بشتروه له سه ر شهم سی هه ساره به نه و شهه ر شهم سی هه ساره به نه و نه به ده به نه و نه به به به نه و نه به به به به ته باره ی بچوکترین هه ساره یان له زهوی گهوره تره به ۲۲۵ جاره و قه باره ی گهرره ترین یان (۱) نه و هنده ی قه واره ی (مشرتری) به را که که و د و ترین هه ساره یه له کرمه اله خزری یه که ی خزماندا

هەسارەي گەورە، تواناي ئەوەي نيە ژيانى ئەسەرىي: ١

شه تیبینییه د. روبرت نویاس روونی دهکاته و دولیت گهررهیی ههساره شهره دهگهیه نیّت که شهر ههساره به اسهاری (شلی)دایه و ناتوانیّت له باری (رهقیی) دا بیّت ههروه ها مادده پیّکهاتوری قورسی تیادا به دی ناکریّت تاوه کو بیگهیه نیّته شهر باره له رهقی،

د. نویاس له و باوه ره دایه که نهم چهند هه ساره یه له گاز یاخود هه نمی به ستوو پیکهاتوو (هه روه له هه ساره ی مشاری) شه و هی زانراویشه که نهم هه نم و گازانه به بونیان نه گه ری ژیان له و شوینه دا زانراویشه که نه و یاخود هه و نایه بایت .

سهدهی داهاتوو، و نابیندهی گهردوون ناسی

یه کنِك له و راستیانه ی که زاناکانی شه م بدواره شه وار پستی ی ناشنابوون نه وهیه کهبوونی هه ساره له ده ره وه ی کرمه آله خوری یه زانراوه که خاتوانریت ببیدنریت به هوی کنری شه و رووناکی یسه ی نه یشکننیته وه به ری ده کهویت شه توانین بلیدن که به ملیزنه ها جار که متره وه که له پووناکی یسه ی که توانین بلیدن که به ملیزنه ها جار که متره وه که له پووناکی یسه ی کوره که در مشکنیته وه .

نهستپرهی (Upsilon) بهدووری ٤٤ سالی رووناکی لهزهوییهوه پهدی دهکریّت (بهمانایه کی تسر ۲۰۹۱تیریلیون میل "اتریلیون - ۱۰ ۱۳۱۲) ر دوور له زهوی په دمچولیّته وه به خیّرایی یه د دمگاته ۱٫۸ کیلزمتر له یه له (پانیه)دام { راته دوور له زهوی ده جولیّت به خیّرایی میداری ده دورایّت به خیّرایی میداری ا

درای ۳ سال له نیستا وکالسهی (ناسسا) بسه نیازه که چسه ند ره چارگه یه کی رقر پیشکه و تور بنیریت بق ره چاو کردنی نه و هه ساره درورانه ، هیوای وکالهی (ناسا) له مه دا کقد مییته وه که بترانیت له که آ سالی ۲۰۱۲ چه ند شامیریکی نیجگار هه ستیار ناراسته ی بقشایی بکات که بترانی به شیره یه کی نه له که ترونی شه و رووناکی یه کزانه ی که له هه ساره دروره کانه وه ده رده چیت و دچاریکات ، راسته هیشتا دروست شه کراوه به گرم شه وه ی راستیشه که زاناکان سه رقالی ته واربرون نه م جستره نامیرانه به جوری که بترانیت پله ی گه رمی سه در روی شه مه مه دروه نامیرانه بینویت و هه روه نامیرانه نه دروی شه و نیشانانه را یک وی تی دورونی ده که روینی ژبیان نه سه رشه و نیشانانه ری دری تی ده وی یا خود نا . .

خوينەرى بەرىز :

لەرائەيە بېرسىنى كەئومىد چىيىت لەلتكۇلىندۇرە لەم ھەسارە درورانە كەبەدەيان سالى رورناكى (سنە چوئيە) لەئىمەرە درورە؟

ئەرەي لارى لەسەر نىيە كەئەمانە ھەمووى كات ھەرتاندى نىيە بەدواى خەيالداو زاناكان سوارى ئەسپى خەيال نامەبوق بەلگو پېچەرانەكەى راسترە چۆن؟ لەبەرئەودى ئەو زيانەى ئېمە ئەسەر ئەر زەرىيە بەسەرى دەبەين پەيوەندىيەكى راستەرانەى ھەيە بەو ھەسارە دوررانەرە لەرىخى ياسا ئالۆزەكانى تاودان، جورلەي ئەسىتىرەكان، ھەروەھا رىخىرسىنىنى (مۇنبات ونيانك)ەكان، جائەكەر بىراندىن بەينىنى بەرچاوى خۆمسان ئەگەر شائەۋانىك لەم سىسىتىمە ووردەدا رووبدات و بېيتە ھسقى بەركەوتنى بەكتىك لەھەسارەكان بەزەوى ،، ئەو كاتە گرنگى و مەزنى كارى زانابانى ئەكەردىون ناسمان بەروودارە ناكاوانەي ھەروەك شەرەي بەسەر بىراندىن رىزىنى دودەن بەرسەر بىراندىن رىزىنى دارى دەيناسىرەكان)دا ھات بورە ھۆي ئەنارچوونى سان ئەسەر دەيناسىرەكان)دا ھات بورە ھۆي ئەنارچوونى سان ئەساتىكدا بەر

گرفاری (زهره الحلیج) وه ـــ ۱۰۵۲

نەخۆشى ھەستىارى رىخۆلە

هَوْکارهکانی و چونیه تی خوّ رزگارکردن لینی Irritable intestine

و: ئيدريس شەيداھق

د. ایاد احمد

ئــهم نهخترشـــیه، پهکتکــه لهنهخترشــیه هــهره حهساس، و ههمـــتیارهکانی ریختراً به کهنتمــتا لهجیــهاندا خــهانکتکی نقد بهدهستیه و دهنالتنن، بــههتری نیشانهی تاییبهت و جیاوازیه و لهنهخترشیه کانی تر جیا دهکریّته وه، گرنگترین ههست بینکراوترین نیشانهکانیشی؛ نازاریکی زقر لهریختراهدا ههست پــیدهکری، کهسی تورشیور جارجار قهبزر جارجاریش رهوان دهبی،

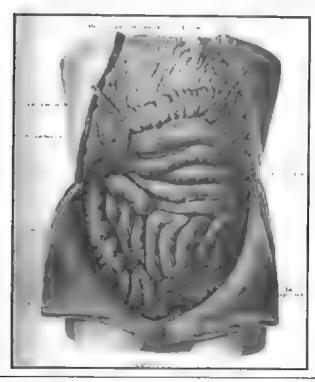
مهروهها زور جاران نهخوش دوای نان خواردن دهیهوی برشیته روو ههست به گنریوون و هموز به ته نبایی ده کا، هه ندی جاریش نه خوش ههست به گازاریکی توندی سینگو سووتانه و ی گهده و خراب ههرس کردنی خوراك ده کاو شاره زووی سیکسی کهم دهبیته و و نافره تانیش شه کاتی بی نویزییاندا ههست به فازارو ماندویوون ده که ن به گشتیش نه خوش به هوی را پایی و شهرزه یی ماری ده روینی، حه زبه ته نیایی ده کات،

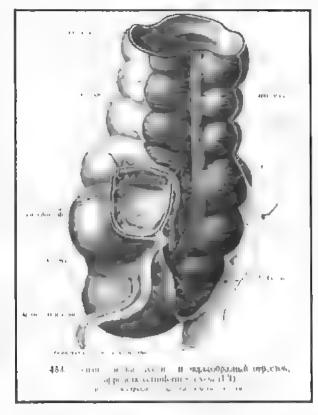
نهم تهخوشیه، زور بهریلاره، بهشیوهیه نیستا (۳۰) ملیون کهس نهولاته به کگرتره کانی نه مهریکا، دورچاری شهم نهخوشیه بوون، واقه ریوهی شووش بوون ته نیها نه نه مصدریکادا (ابوه)، به جیاوازی ته مه نیش تووشی مندال و گهنجو پیرو په ککه وقه ده بین، تا نیستا چه ند ناورتکیشیان بی دوزیوه ته وه به اسانه: گرژیوه نی کوانون، مه وکردنی په رده ی کوانون و می تریش، به لام نه خوشیه نه نه خوشی و حاله ته کانی هه و کردن و سوتانه وهی کولون جیایه، که تووشی شانه کانی کولون ده بی و ده بیته هوی شیر په نجه ی

ئى ئىسىتاش پسىپۆپان ھىۋى سەرەكى تىورش بىوون بەم ئەختىلىپەيان ئەدۆزىيومتسەرە، بۆيسەش چارەسسەرى شەراويان بىق سەدۇزرارەتەرە.

مهر گهم هۆيەش واى ئەزۆربەى دكتۆران كردوره ئهم نەخۆشىيە به(نارپۆكى كارى ريغۆڭ بىنىمۇى دىيار) بناسىن، ھەندى جار دەركەرتەكانى ئەم نەخۆشىيە ھۆندە نەخۆش بۆزاردەكا واى ئۆدەكا بارى دەرورسى زۇر نارۆك بىنى ئەكۆمسەڭ دوربكەرىتسەدەر كۆشمەگرىن. ئەم نەخۆشىيە ئابىتسە ھىزى كرژبورنى بەردەرامى

كۆلۈن لەكاتى چونە سەرئارىشدا زۆر بەدەگمەن خويىن بەربوين دەبىيىنى. (كۆلەتى دەكەرىتە پېسىلى كەنسى كەتمى بەرپىغۆلە ئەستوردە بەندە، كارى كۆلەن تەرلوكردنى كەردارى مۇينسى ئالويغونى تارخۆراكى ھەرسكرارە پېش دەردانى، ئىيوەى شالە ماددەكانىش دولى تۆپەربورنىان بەرپىغۆلە بارىكەرە دەپئۆنە ئالوكۆلەن لەبەر چەند ھۆيەكى دەررونى جەستەيى ئەكاتى رەرانىدا، كۆلۈن) ئەبەر چەند ھۆيەكى دەررونى جەستەيى ئەكاتى رەرانىدا، دەپۇرنىڭ ئەنلوچەي كۆلەنى دارلى مەئىرىنى تەرلىدە بەينىڭ ئەنلوچەي كۆلەنى دارلى بەينىدان بەينىدى ئەربورنىسى بەشسى لاى راسستى كۆلۈنسەرە ئېلىدەردانى ھۆرەردانى ھۆرەردانى دەردانى كۆلۈنسەرە ئېلىدىداردى ئەردىردانى كۆرۈرۈنە ناكاريانەش رەدكىن، ئەركى ئەس گىزبورۇنە ئەدلەردىن، ئەدكى ئەد

دل، که ته زوره کاره باییه کانی که ش پنی هه الدهستی، پاشه پرخان به رود کرم پائپنره ده ندیک جاریش شهر گرژیوینه کرداره کورزیکدا چه ند جاریک رووده دات هه را له به را دیار نه بورنی هندی نووشبوون، زورجاران دکتوره کانی تاییه تا به روازه، ناریخی کاری شهم گرژیوونه بر هه ندی حاله تی ده روونی عاتیفی و داته نگی و هیلاکی یه کی به رده را ده گیرنه وه که شهم تاریخی یه شه بری بان روست ده کات،

كۆلۈنى ئەخۆش زۆر مەسىتيارتر دەبىي ئەكۆلۈنى كەسىپكى
ئاسابى، بەكارمېنانى ھەندى دەرمانو خواردنىيىش دەبنى ھەلى
قەبزىيەكى توند، كەنەخۆش مەستى پېدەكات، زۆرجاران خواردنى
ئىيرو ئىيرەرگىراوەكانى ھەروەھا كحوئىش دەبئىتە ھۆى قەبزى،
بەلام ئەو (كافايىن)ەى كە ئەناو چاو قاوەدايە يارمەتى خاوبويەدوەى
رىخۆلە دەدات، كەم ئافرەت ئەكاتى يېنوپژيدا تووشى ئەم نەخۆشيە
دەبى، ئەرىش ئەبەربوونى پەيوەندىيەكى بەتىن ئەنئوان چالاكى
كۆلۈن، ئەو ھۆرمۆنەى ئەكاتى بىئنوپژيدا دەردەچى، كاركردنى
دىخەدا نەخۆش ئەكاتى چوونە سەرئاودا ھەست بەئازار دەكاو چگە
ئار خوين بەربوون ناكا، كەئەمانە ئىشانەي ترن، كەتورشىي رىخۆلە
دەبىن، پېرىستە ئەخۆش بەخىرايى سەردانى پرىشىك بېكاتو
دىزىشكىش پرسيار ئەنىشانەكانى تىرى، دەكاو پىسايى دەپشىكنى،

هەندى لەزانايان يىنيان وايە، ئەر بەكترىايانەي لەرىخۇتسەدا · گەشەدەكەن؛ رۆڭكى گرنگ لەتتكىورىنى كىردارى مەرسىدا دەبينىن، ئەر بەكترىايانەش لەسەر ئەر كۆگىردە دەۋىن كەلەخواردىدا ھەيمە بەتاببەتى لەنار گۆشندا، ئۆسىتا زاناكان ئەرەشىيان لاروون بۆتھومى كەپەيرەندىيەك لەنپوان بەكترياي كۆگردى و تىروش بىرون بەھەندى نەخۇشىي ھەرسىدە ھەيسە، گۆگردىيىش بەشسىيوديەكى بسەريالار له خواردنه دایقشراره کان پهتاتهی وشك كراوه و سهوره و تهلكهوك ماددهکاندا ههیه؛ شهر به کتریایه؛ ماددهی گزگرد شی ده کاته وه و بەھۆي خواردنى گۆگردىش گەشەدەكەن، كسەوايى يەيوەندىيسەك لەنتوان چەند جۆرتىك ئەبەكترياي گۆگردىدا مەيەر دەبتتە متى ئەخۇشى كىربېرونى كۆلۈن كە بەبەرايرد لەگەل ئەم ئەخۇشىيەدا ئۆر مەترسىدارد؛ ئەم ئەخۇشىيە لەئسەنجامى ھسەركردىن سىرتانەردى دبوارى كۆلۈن تورشى رىغۆك دەبى، شەر بەكتريايەش دەتوانى به ناسانی له ناوچه ی کزلزن دا باژی، هه تا له حاله تی رموانییه کی تونديشدا، ئەمەش شەرە دەگەپەنى كەرىغۇڭەكانى كەسىنكى ساخ 🕛 هیج به کتریای گزگردی تیّدا نهبیّ، چونکه نهم جوّره به کتریایه لەرپخۆڭەي مرۆشدا پۆرىستى بەپاڭنەرو ھاندەرتكى زۇر ھەپ تا لەرىخۆلە جېگىرىبىن بېيتە ھۆي نەخۆشى.

مپندتا زاناکان ئەرەپان بى روون نەبىتەرە، داخى ئەم بەكترپاپ راستەرخى دەبىتە مى كرنبورنى كۆلۈن يادەرماريشتەكانى كەكائى شىكردنەرەي گۆگىردا، ئەم بەكترپاپە كارپگەرى خراپىشى ئەسەر بەرگىرى ئە ئەشسىدا مەپ، تائىسىناش ئىكۆلسەردەكان خىمرىكى اتاقىكردنەرەن ئەسەر كارپگەرىي ئەم بەكترپاپە ئەسەر رىخۆلسو كۆلۈن، بەگەيشىنە ئەدجامىش دەتوانىن دارە ماددە بى لەناوپردنى ئەر بەكترپايانە دروست بكەن، بەلام تاكى ئىستا ئەر چارەسەريانەي ئەراردا مەن، مەموريان تەنها ئازارشكىنىن نەك چارەسەرى تەرار،

سەرچارە: العالم ٦٦١

روانینی زانستی چییه؟

نهوزاد حارس حمه خان

بی گرمان زاراوه ی "روانین" یا "نیگا" یا "دید"ی زانستیت چهندین جار بیستوره و خویندوه وه به گریره ی نهر باسه ی که است کا گزاراوه ته و همههرمیت به میشکت دا هاتروه ، به لام به راستی دیدی زانستی چییه ؟ پرسیاریکی گرانه ، وه ان هسه ر پرسیاریکی شر که ره لامیکی همه گرو ورردی بویت. وه لام دانه وه ی شهم جوزه پرسیاران به اینکواینه وه و شی کردنه وهی قراه و به چهندین وی شام کوتایی نایه ت. به لام به گشتی و اله هه مان کات دا به پروزی ده توانین ده ریاره یه چی بائین ؟

بـق روون كردنـهودي مهسهلهكه لهرانهيــه وا باشـــاتر بيّــت بـــاير بكه ينهوه كهديدى زانستى چى نىيه ديدى زانستى لهلايهكهوه لەگەل ئاگادارى خودى زانستو، ئەلايەكى تىرەۋە ئەگەل رىگ "Method"ى زانستى جياوازه، مەلبەتتە وشىيارى زانسىتى و ديدي زانستي تارادهيه كالزمر مەلزومي يەكن: ئەر كەسەي كەدىدى زانستي ههيه لهسهدا سهد جهند شبتيك دهربارهي زانستهكان د مزانیت به لام خور که سه ته نها خه نباری زانیاری و له به رکره ن شهیه ، وه که سبک که سالانتیکی دوورو دریای ژیانی خاری باق به ده سنت مَنِناني رَانِستي نـويّ خـەرج كردبيّت بەدىد يـا روانينيّك دەپوانيّت مەسەلەكانى جىھانو ژيان كە ئەگەل روانىئى كەستكى نەخويندوار يا كەسىپكى بى بەش لەشوينىدنى زانسىت (لايەنى كەم تارادەيەك) جياوازي هەيە، لەلايەكى تىرەرە، كەستىك كەروانىنى زانسىتى ھەيە تەنيا لەرنىگەر شىتوازى ئانسىتى (پرسىياركردن، كۆكردنسەودى زانساری، بینینی ورد، تاقیکردنه وه، لقجیك و شه نجام گرتان) سوود وەردەگرنىت بىق چارەسەركىدىنى مەسەلەكان. بىلام روانىينى رىكە (میتزد) لهگهل پهك دا چیارازن،

ئەملى ژانست دا بەسىغاتە باشەكانو پ<u>ئويستەكان بۇ پئش خســتنى</u> زانست دەزم<u>ئررن</u>ۇ، تاببەتمەندىيەكانى روانىنى زانستى چىيە؟

دوی نورسه ری زانستی ته مه ریکایی به ناوی گلین بلزگی جوایزس شفارتز نزیکه ی ۳۰سال له سه درینش کتیبیکیان بلاوک ده وه به ناونیشانی زانسته کانی قوتا بخانه ی سه ره تایی و شیوازی و تنه وه ی ، له م کتیبه دا پینج تابیه تمه ندی بق روانین یا دیدی زانستی باس کراوه ، نه و که سه ی که روانینی زانستی هه یه که سیکه که :

۱-فراوان بینه و توانه و ویستی شهوهی ههیسه کسه دوای رویه پروبونه وهی به لگهی دروست روانینی ختی بگریدت و دیّز له روانینی خاکانی د دهرید.

۳-پَیْش تەرەی ئەدەام رەربگریّت ئەچەندین لارە بۇ مەسەلەكە دەررانیّت، ئەك ئەسەر بناغەی روانینیّکی شارەزور خوازانە خیرا ئەدوام رەربگریّت،

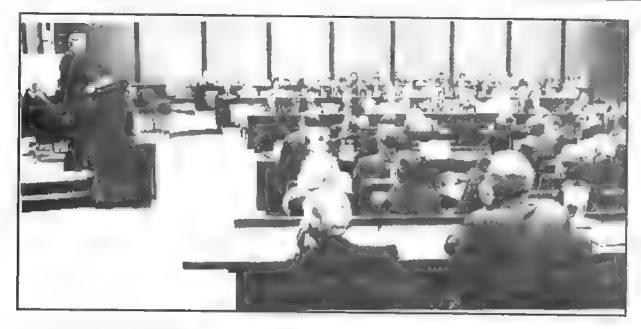
۳-بق ناگاداری و رشیاری ختی پشت به سه رچاوه ی باوه پین کراو ده به سه رچاوه ی باوه پین کراو ده به ستیت که نیشان ده دا تا له پیگاری ختی می میراوج قره و دانیا ده بیت که قده سه رچاوه به سه رچاوه یه میراوج ی باوه ریخ کراوه ،

۵- کستکی ته اسانه په رست نی به و خورافیانه بیر ناکانه و به دراستی یه یه که دراستی یه یه که دراستی در دراستی در

ه- كەستكى لتكۆلەرمومو (فزولى)و پرسكەرو پشكنەرم،

به دەرىپىنىكىتى كەسىنىك كەتەسىك بىنسە جىگىە ئىەپوانىنى بۆچۈرىنى خۆي بەھال رىخى داخانىت كەسىنىك كەبىنىڭ كەبىنىڭ كەبەبى بىنامەل بەئارەزىل خوازى ئەنجام دەردەگرى، كەسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ كەسسىنىڭ خۇرلى تۆزى ئىرنى ئىرىسىاركىدىن گەپانى دانابىي دەست كەرتىنى زانىارى دەرىارەى جىھانى رايان نىيسە؛ ئەل دانابىي دەست كەرتىنى زانىارى دەرىارەى جىھانى رايان نىيسە؛ ئەل

گلېن بلۆگى جوليۇس شقارتز كەماۋەپەك راويْژكارۇ بەرنامەريْۋى فيربوون "تعليم" بوون لەئەمەرىكا، باۋەريان واپ كەبلاوكردندۇدى تاببەتمەندىيەكانى روانىنى زانستى دەبيّت يەكيّك بيّت لەمەبەستە

سەرەكى و يەكەمەكانى وتنەرەي زانسىت ئىدەرىندىكاكان دا، وە
دەبىت تىبىنى ئەرە بكەين كەبلاوكردنەرەي تاببەتمەندىيەكانى
روانىنى زانستى ئەنبوران خويندكاران دا شىتېكى ئازەر گران نىيە
بەلكى تارادەيەك دريّر بورەرەي تاببەتمەندىيەكانى منالان غۆييانن،
ئەر منالانەي كەھىئىتا ئەكۆپو كۆمەلى گەررەكان دا ئالودە ئەبوين
تاببەتمەندىيەكانى رولنىنى زانستى تارادەيەك بەكاردەھىنىن؛ منالان
نچولەينى بەئارەزورەرە پرسىيار ئەكەنى دەكىلىنەرەر دەكىلىنەرەرە دەيانىلەرىت
ئېشەرە بەرىدى گرى بۇ قسەي ھەموران شل دەكەنى ئەگەر بۆييان
دەركەرىت كىد كەسىيك درىرى ئەگەل دا كىردورن جارى دواتسر
بەقسەكانى خىرا بارەرناكەن تا كەسىكىتر قسەكانى دەسەلەيەنىنىڭ،
روانىنى زانستى شىتىك نىرىدەل بدەپىن بىق سەر كەسىيتى مرىۋىلى
زىلىد بكەرى بەلكىرىرىشەي ئەخودى مرىۋىد دا ھەيە،

مەلبەتسە ئساتوانریت بانگەشسەي ئسەرە بكریست كەھسەمرى تاببەتمەندىيەكانى رولنینى ئائستى كەباس كرا ئەژیانى يەك بەيەكى ان دا بورنى ھەبورە ياخود ھەيە- ئاناكانىش مرۆشان شىارى مەلەكردىنى ئەنبى كۆمەلگەى مرۆش دا ئران بەسەر دەبەن، روانىشى ئانستى مىراتىي ئرانى ئائستى گەنجىنەي جيھائى ئانستە،

خویندنه وهی ژیسان شهمواتی زانایسان شهوه نیشسان دهدات کهزانایانی گهوره کهسانیک بوون تینووی زانست، لیکوتسه رهوی لهکیشه ژانستی یه کان دا مهنتیقیه، ههروهها به ششنده یه و سنگی فراوانه،

حەقىقەت، ئەھەر سەرچارەيەك دا بىدۆزمەرە، رور وەرناگىرم.." {پەرداى تحدىد نهايات الاساكن} يان دەنروسىيت: "دەمارگىرى» چارى بىنا كويرو گويى بىسەر كەپ دەكاشو، پال بەمرقەرە دەنيت كارى وا ئەدجام بىدات كەئەقل بارەپناكات". {پەرلوى الايار الباقيه }.

کاتیك نور رهیمانی بیروتی بهماورییهتی سولتان مه همودی غوزنه وی ده دیباره ی غوزنه وی ده دیباره ی غوزنه وی ده دیباره ی غوزنه وی ده چیت بیق هندستان و لیکولینه وهیه کی وا ده ریباره ی سه رزه مین و فرمه نگو کلتوری شهو و الاتها شده ده دات که تا نیستاش کتیبه که ی (تحقیق ما للهند) سه رچاوه یه کی گرنگی باوه ریبی کراوه ته نانه تبی بخیودی زاناکه نیستای هندستان بخی چی چونکه بیرونی که سیک نه بوو که نه زانانه دهم به سوکایه تی پی کردن و که م گرتنی خیه لگانی تر (هیه تا هندی پیه شکست خیارد روی کان می بینیته وه به لکو له پروی زانست و عه شده و سروشت و میرانی ده خوینده و هو له پروی شمانه ته وه له بوری

له ر رزژانه دا نه ررویا نه "سه ده ی تاریکی "دا ده ژبا هرنگه چرای زانست و نیکو آینه و و روانینی زانستی خام رش بوو. کلیسا زانایان و په یپه وانی باوه پی تری دادگایی ده کرد. بی گومان سروتاندنی جیوردانی به رونی به دوری دادگایی کردنی گالیاق به هوی شه و باوه په ی که زه ری به ده وری خوره اده سرویته وه خهندین جار بیستورته و خویندووته و پیویست به پرون کردنه وه ناکات سه ره پای شمانه په یوهندی نیروان بوون و نه بوونی روانینی نانستی و هاتن و چورنی سه رده می تاریك نه هم و کرمه لگایه ک دا شایه نی سه رنج هانن ده هم و شانزه همی زایینی که به سه ره تای پیشکه و تنی جیهانی پانزه هم و شانزه همی زایینی که به سه ره تای پیشکه و تنی جیهانی رژشا و اده ژمیر ریت له بناغه دا شدیک نه بوو جگه له بالاورون سوری روانینی زانستی به شیرهی شاره زوری قیربورن له پیشینان (پرتانی یکان)و خه لکانی دی، بیرکردنه ودی نازاد، دامینان له مونه رو زانسته کان دار، رزگاربرون له ده سه لاتی کانسای کانولیك.

لەرۆژگارى ئەمرۆش دا دور زل ھۆزى ئابورى، پېشەسازى جيھان ئەمەرىكار يابان —پېشىكەرىنى گەشەكىرىنيان لەھەمان كارەرە دەست بىركرد: بالاوكردئەرەي رائستو، قراران كردنو گەشە بىردائى روانینی ژانستی نههه ناوی کومه ل دا، توماس جیفه رسون که په کټکه لەدامەزرىنبەرانى كۆمارى ئەمەرىكا دور سبەد سبال بىنىش ئىستا دەيىروت: "ئامادچى سەرەكى ھەمور زانستەكان، ئازادى شادى مرزقه". يوکيچي فوکوزاوا، که يهکيکه لهزانا گهورهکاني يابنان، لەساڭى ١٨٧٢دا ئامىلكەيەكى بالاركردەۋە بەئارنىشائى "مائدان بىق فيريووني معمريفه" تيايدا نووسي بووي: "تهنيا شهر كاسانهي که به دوای زانست دا دهگه رین و توانسای شهقلانی برونیسان ههیسه کەساننىكى يايەبەرزو دەبنە ساماندارۇ، ئەر كەسانەي كەزانسىتيان نييه دهينه كهسانيكي دهست كورت و ههڙار"، بهليء ميڙوو دووياره سه لماندي يُهوانهي كهخاوهني زانستن دهينه خاوهني ميّارون سامان و به خته رمري. ولاتیك به نه ندازهي بابان، باش ویران کردني به دون بزمبى ئەتزىمى شكستى لەجەنگى جيھانى دوردم دا، تەنيا جەند ساليك به گيروگرفته كاني جه نگ كري و دهبوو باشان و ، ك زل هيزيكي ئابوري هاتهوه بازاري جيهان وييشي لهزؤر ولآت گراد تهنائهت شهر ولاتانهي كەلەجەنگىش دا سەركەتور بوين.

جاریکی دی کهزارارهی روانینی زانستیت بیست یا خریندهوه، سانیک رابه بندی کهرارارهی روانینی زانستیت بیست یا خریندهوه، سانیک رابه بندی و که سیفاتی پیروستی زانایان، نامانجی فیرکردن و پهروه و دهکردنی منالان، هؤکاری بهخته وهری مروف رهماری پیروه و دهکاری بهخته وهری کردنی در رهماری بیروه و بیشتان کرده کارکان به دروزای میژوی.

لەقارسىيەرە:

دانشمند، سال سیویکم، شماره ۲۰۸ مرداد ۱۳۷۵

هه والبِّکس نوس دهربارهس نهخوّشس شبّر پهنجه:

زانايانى بىوارى يزيڤىكى بىەردەوام ئىە ھەورلداندان بىۋ دۆزىنىغودى رىگەييەكى سەركەوتوو و مەرگەر بۇ چارەسەركىدىن ئەخۇشى شۆر يە ئچە، ھەر بۇيە ئىمە دواپيىغدا زاناكىان ھەستاون يەلىدىنچام دائىي چەئلىن تورىزىنىغودى زائسىتى ئەسمەر ئىمە خوزىنىغى ئەئاوكىمە يىمەتكى كۆر يەلىمود وەردەكىرىت. دە دا چاردىروان دەكرىت بىيتىمە سەرچاردىكەك بىنۇ دەست كىمولنى چۆرىكى تاييەتمەك و گۆلگە ئىمە خانىمە بىنۇ رزگساركىدىنى ئۇسانى قوربانىسانى ئەخۇشىي شۆر يەن بەبەرئەردى بە رىگەن ئەشتەرگەرى جانىنى مۇخىي ئۆسكى بىۋ ئە ئىجا بىلىرى، كە تۆر جار ئىلتوانرىت مۇخى ئۆسكى گو نجار ئىدخۇ بەخشىكەرە دەست بكەرىت تىا ئەگەل شانەكانى ئەشى ئەخۇشەكدا بگورجىت.

 (د. پۇل ماركن) كه سارۇكى ئەم تىمىد زائستى پەيد ئىد زائكۇى دېلىپبود؛ ئىد ئەمەرىكا، ئىد را پۇرتىكى زائستىدا سەبارەت بەم توپژىنمورىيە وتى:

— گورتمی نام پرد زانستی نهوید که بهشینک نه خوننی ناوکه پهنک ودردهگیرین، نادوای نادایک بوونی کارچهاله، چونکه شدم خوننه جوریک نه خاشه کاایستی تیندایه که نساوی ا خانمی ریگر ۳ خلایها حماجزه ، پیه شدم خانانه دمتوانیت بهکاربهینریت به کرداری چماندن بؤجاره سمرکردنی ندخؤشی شیر به نجه، پیان شهر نهخؤشی یمکی شر کسه مؤخی سووری نیسک تیسایده شعاوانیت بهکاری بینویست هاهسینتی ... شهم خانانه جینگهی مؤخی سوری نیسک دیگرنسه به و تابیه تمهندی همیمه، کسه شدویش مساری نهیه دمقاودی نیسک دیگرنسه به و تابیه تمهندی همیمه، کسه شدویش مهرجه نهکاتی حانانی مؤخی سووری نیسکا زؤر روچاوی نام خاله بکریت

شَایِانَی بِاسه . . هٔ یؤل. . مَابِاره تَ بَه دَعَرَفَعْتی جاکبونغومی نهخوْش شَیْر یه نجه، ولتی: "نه نجامه که یشت ددبهستیّات به چوُری نهخوْشی شیّر یه نجهکه و راددی قورسی و گرانسی نهخؤشی یه که، نه یه که جارد؛ که نهخوش سهردانی یزیشکی یسیور دهکسات و ته مسهلی نهخؤشدکهش روِّنی خُوْی دمییتیْت." همرومها نه دریژدی تسهکانینا و تی:

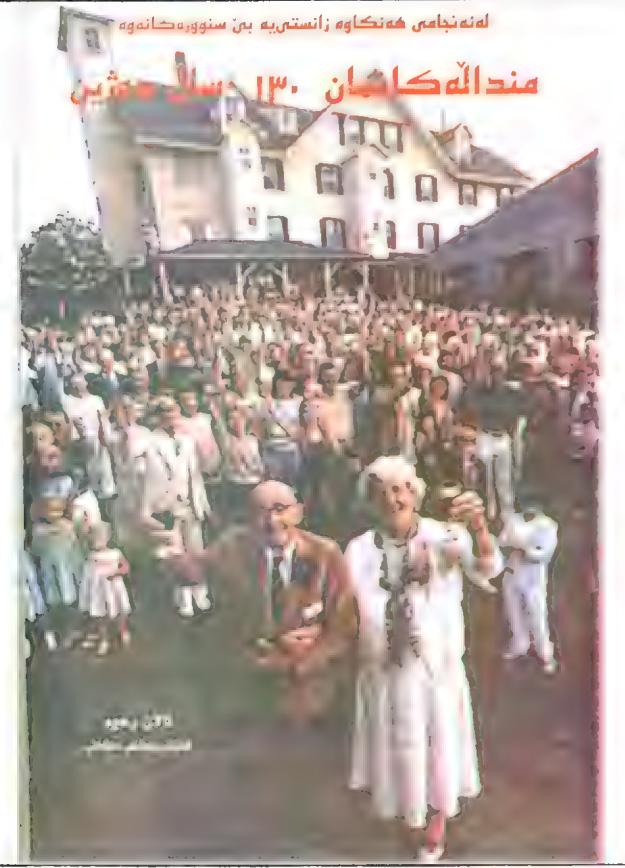
"رئِسرَّمی جاکبونسهوه نسته (۳۰٪ -۸۰۰٪) پیسه، همرچسه نده رَوْربِسهی فسهو نه خوْهُسسالهی تولِژیندومکانیان نهسته کراوه، حالفته که پان پریتی بدوه نسه شیر په ذهمی خواین، پساخود ههر تیکچوونیکی تر نه فرماله کانی خواین و نه خوشی به پزماومیی پسکان بسه ثم خوشهالین به و نه نجامانه ی نهم رووموه به دمستمان هینه او و پیشینی باشتری شیده کهین"

د. يۇلى .. سەبارەت بەر توڭۋىئەرە زائستىيائەي ئەم رورەرە ئە ئجامىرارە رش،

ئىم ساڭلىق دواپىينا خويقى تاوكە پىھنتك سىمرجاودى زۇر لىدو تويژيقىدەدە و ئيكۆلپلىدەدە زائستىيانەيە كە ئەنجام دواوە و يۇ نىمونىە: يەيمانگىكى تەندروستى نيونەتلەدەيى، كە (د. يىق) كىارى ئىنددەكات . ھەستا بىە ئىد نجادىئائى تويژيندوسىدىكى زائستى كىھ (د ساڭ) دەخلىدەنىڭ، يىق دۇزىندودى رىگەيسەك بىنۇ ئاساددكردنى بىرى گو نجساو ئىلم خوينىك بىق چارمەدركردنى ئەو ئەخۇشاندى كە يىنوپستىان يىزىدتى

پروسه بردس مار مه موده خوندیکی ناسایی دیکه. دمتوانرزت به ماودیه کی زور هدایگیریت ناماد شادیدی ناید تروجینها و یلدی گدرمیه کمی نیزم بیت و نامکه را مهدمیکی گونجاو و پیریست دا شدم خونده هدایگیریت نادوا شدتوانریک تنا ماودی (۱۰) سنال بسایی خراب بورن بهارنزریت و امکاتی یئویت با به کار بینزیت.

> بەرئامەئ/ العلم والتكثولوجيا/ ئتىن ئامادەگردنى/ ئىگار معبد مارف

سەدەپەك تـەواوبوو، سەدەپەكى تـازە بەرپوەپە، بېرپىكەكانور چېرۆك ئەسەر شيوەي ژيان ئەم سەدە تازەپەدا كۆتـايى ناپەت، و يەكىك ئەو بېرپىكانە زيادبوونى تېكىراى ئەمەنى مرۇقەكە بەپىرى بېردۆزەكانى زياد دەكات، ئەم زيادبوونەش چەند سائىك نىپە بەلكى ۱۳۰ ساڭ ؟! بەلى خەلكان ئەسەدەي ۲۱ بەپشتيوانى يەزدان ئەسەد ساڭ زياتر دەۋىن ئەمەش ھەمورى بەھىرى ئەر دەستكەوتە گەورانەي زانسىتى تەكنۇلۇريا ئەھەموى بوارەكانى ژياندا بەدەستى ھىندارە دەستكەرتە بەكورى دەترانىن ئەنھا نارى چەنددەستكەرتىك بائىين: شەرىئىسى بۇمارەزانى، دونيساى DNA، روراندىسى ئەندامسەكان، سەركەرتى چارەسەركردنى نەخۇشىيە قايرۇسىيەكان، چەندەھا

بارکی ئازیز ئابا له رباره پهدای که مناله که ته شهوه ی چهدند مانگیکه له سه ر ژبانه توانای ژبانی بق ۱۳۰ سال هه بیت، راسته که تهمه ن ر ژبان به ده ست په زدانه به لام شهوه ی نکولی لینساکریت که زانست ربه تابیه تی پزیشکی له به ره ر پیشهورنیکی بینشهماردایه جا نه گهر تهمه ن بگاته شه و راده یه به همی گزیانکاری یه پزیشکی یه کانه وه به رامیه ر نهمه نایا شیوه و جوری ژبان نابیت بگریت بی نموینه نه گه و مرقه تیک ۱۳۰ سال برژی و له تهمه نی ۱۳۰ سال برژی و له تهمه نی ۱۳۰ سال برژی و له تهمه نی ۱۳۰ سال برژی و که دی ده کات به به لام بیش نه مانه هم و مهموری تاکه پرسیاری گرنگ که دینه ر نه که مان نه و می و می ده کان به که ر بیش نه مانه هم و مهموری تاکه پرسیاری گرنگ که دینه ر نیگه مان

Visions: How Science Will Revolutionise The 21st Century & Beyond.

ئەم كتۆبە لەنوسىنى د. مىشىر كاكرىپە كەزانايەكى فىزيارىيە لەزانكۆي "سىتى" لىەنبۆپورك لەم كتۆپەدا رىفراندۆمۆك كرارەكە تىايدا راى ۱۵۰ زاناى بلىمەت ئەھەمور بوارەكانى زانست وەرگىرابور دەرىسارەي تسەكنۆلۆزياي داھساترور جۆبسەجىكردنى ئەھسەمور سوچەكانى ژياندا،

ئەم كتيبەر ئەسەر زمانى نوسەرەكەبەرە دەئيت كەزانسىتى پزىشكى سەركەرتوانە چەندەھا ئەخۇشىي بېچارەسەر لەناودەبەن ريكەچارەي بى دەدۆزنەرە ھەروەك شىرپەدجەر تەخۇشىيەكانى دار ئەخۇشىيە بۆمارەيىيەكان ئەمەش لەماوەي،٢سائى داھاتودا؛ ئەسەش وادەكات كەزيانى چەندەھا مىرزى لەمەترسىي مىردن رزگارىكات ئەمە ئەلايەكەرە؛ ئەلايەكى دىكەرە ئەر يېشىكەرتنە

بی شوماره ی که له بواری برّهبنه کان (جینه کان) دا کراوه و ده کریت رخیه مان ده کات بر و مستانی کاری شهر (جینه) ی که ده بیته شی بوونه و ده کریت شی بوونه و ده دامانی له شمی محروف و پیربوونی، و هموه ها له لایه کی دیکه وه تیگه یشتنی ته واو له نهینی هر مونه کان وا له زانایان ده کات که مه و دا باشه که ی بر ترنه و ه برت سودی محروف و لایه نه خرابه که می مهرامرش بکه ن و کاریگه ره که م بکه نه و ه

چــواره م خــال که جنگــهی ســه رنج راکیشــانه بــراری له به درگردنه ره مخـال که جنگــهی ســه رنج راکی له به درگردنه ره به در بیشـکه ربته گهرهیه که لنکو (پنه و کارک و هـ در مهاری ها روواندن و گواستنه و می نه ندامه کان نهمه ش واده کات که نه و ته ندامه ی له کارک و تووه (و مك جگـه ر - گورچیله - دل) بگوریت به نه ندامیکی نوی که زیاتر برای.

٥٠ساڻي زياده:

د.كاكر لەكتېبەكەيدا ئەم پېشىيىنىيە دەخاتە رور

پیشکەرتن لەچارەسەرى نەخۆشىيە كرشندەكان، تەمەئى
 مرۆڭ ۱۰ سال زياتر دەكات.

بەرەو پىيش چوونى ئانستى (جىنەكان)و رىگرتىن لەپىرى،
 ئەمەنى تازە بەمرۆڭ دەدات بەرادەي ۱۰ سال.

دۆزىئەوەى نېئنى ھۆرەزئەكان ئەمىش ۱۰ سىال ژيانى زياتر
 بۆ مرۆك يېشبينى دەكات.

سالی تریش دمخاته پال الله دواجار گواستنه وی تهندامه کان ۱۵ سالی تریش دمخاته پال ژیانی مرق ف.

کڑی تام هاموو ساله ۱۰ سالی نوی زیاد دوییّت بر تامهانی شاندان

هەندىك كەس لەوانەيە بەسەرسوپماوى بېواننە شەم مەسملەيە؛ بەلام دەكاكى رەلامى ئامادەيەر دەلىت:

شۆرشى (جينەكان)

له کتیبه که دا د. کاکر ناماژه ی بق پروژه یه کی یه کجار گهوره
کردوره که حالی حارد جیبه جی ده کریت بی کیشانی نه خشه یه کی
پراوپر بق جینه مرقی یه کان که ژماره یان تانیستا ۸۰ هه زار جینه ،
نه پروژه یه ۲ملیار دولاری تیده چیت ، نامادچی نه م پروژه یه دهست نیشانکردنی یه که یه کهی جینه کانه شروینه که ی له له شسی مروقد او نرمانه که ی کیشانی نه م نه خشه یه سالی ۲۰۰۳ و به پشت به ساتی به نه دمترانریت ۵۰۰ نه خوشی بوساوه یی به به شرویه یه کرید الله بیت سه سر رویی زده بین به به به به به بیش شهریه کان دیاری ده کرین بونه و هی چاره سه ریکرین ،
به به بیش یه خوشی یه کان دیاری ده کرین بونه و هی چاره سه ریکرین ،
نه ده شروی یه دروستی تر بو نه و کورپه یه ده خوافینیش و به مه ش

بەرلەمسەش دواى ٣٢سسال لەئتىسستارە، ترانساى كتشسانى نەخشەپەك دەبتىت بى مادەى DNA بىل مەربىەك ئەئتىمە كەلەسەر كۆمېيوتەر تۆماردەكرىت،

لەپتىگەى ئەم ئەخشەپەرە پزىشىكان ئەدراناياندا دەبنىت كەپتىنىنى ھەرجۇرتىك ئەجۆرەكانى شىرپەنجە بكەن كە ئەر مرۆشە توشى دەبىت، ئەپاشا دەترانن ھەنگارەكانى خۆپاراسىتى زور يەزور يەكارىھىنىن

بەپىتى پېشىبىتى نوسەرى كىتبەكە بەگەيشىتن بەسىالى ۲۰۲۰ چارەسەر بىر شېرپەدچە دەدۇررىتسەرە (ئەمىەش ۱۵ سىالى زىياتر بىق تەمەنى مرىق دەنوسىت ھەروەك باسمان كرد).

پاشان د.کاکر روون کردنه و هکانی ده گویزریته و ه بق مهسه ای پیری و چین زانایان نیستا خهریکن به ترزینه و هی رجین)ی به رپیرسیار اله روست بورون و دهست پیکردنی پیری ده کاکر له و باره په داناکان ده گه نه جیزه ده رمانیک که نه گهر بدرتیت اله مرقف نه و جینانه له نیش ده و هستن و به و شیوه یه مرقف که پیری ابیت به زودی و به خیرایی (نه مه ش به شیکی زور له راستی پیرنابیت به زودی و به خیرایی (نه مه ش به شیکی زور له راستی ده پیرینا و ها که وی به بازه گهردن به نازه گردن به نازه گهری المه مان کاتدا ایم وی به دورای جوره ده رمانیک اده که ویت به رپرسیاریت امتازه گهری به دورای جوره ده رمانیک اده که ویت به رپرسیاریت امتازه گهری به دورای جوره ده رمانیک اده که ویت به دورد زود کان بیابه جی بکات این به می به می دوزانسین که چاره سب و به می رمی نافره تان نیستا به سه رکه وی و ده روزه ده چیت به تاییه تی بی نافره تان نیستا به سه رکه وی و ده روزه ده چیت به تاییه تی بی نافره تان نیستا ته مه نیان اله سه روو ده سائیه ویه.

ئەندامى تازە بۇ فرۇشتن!

خەملاندىنى گواستنەوھى ئەندامەكان لەسسەردەمى گۆرانكارى،يە خىراكانى لەبوارى لەبەرگرىنسەرە (CiOn)و دروسىت كردنىي ئەندامو

شانه کان له کارگه تاییه تی یه کان ۱۰ شهم خه ملاند نه ده بیته کاریکی نزیك له راستی یه ره .

ئەرەتا زاناكان لىدازانكۈى "ھارشارد"ى ئەمىركى چەند خانەپەكيان ئەمنائىك وەرگرتورەو خرارەتەرە ناو شوشەى تاقبىگەرە بىق بەختوكردنى بەمەبەسىتى دروسىت كردنىي "مىيزەڭدان"ئىك كەدەروينىرىتەرە ئەلەشى منائەكەدا كاتىك كەگەررە دەبىت ئەجياتى ئەرەي خۆى كەتورشى تىك چونىكى جىنى بۆمارەيى بورە.

ئیستا کیمپانیایه کی گەورە مهولی دورست کردنی "مهمکیك" دەدات که دەپوینریته وه له لهشی شافره تیکدا، بی گومان دورست کردنه که ش به چهند خانه یه ك دەستی پیکردوره که له رانی نافره ته که ودرگیراره،

هەرومها ئەر تاقىكرىنەرە تايبەتىيانەى بەگواستنەرەى ئەندام ئەگيانمەرەرەكان ر روواندىنى ئەلەشنى مىرۆش دا سىسەركەرتنىكى گەورەى بەدەست ھىنارە؛ بەر شىنومبەش چاروگى ئەندامى تازە بىخستور دەبىت ئەسەدەى داماتوردا.

له هــه مان کــاندا نــابیت ســه رکه وینه بی شـــو ماره که ی دهــه مان کـاندا نــابیت ســه رکه وینه بی شـــو ماره که ی نه شده که رکه وینه بی که وینه ی ده وینه که دری نیاد مو لــید لنی کی لاجین ریگه یه کی نموینه یی په بی گه پانه و می نافره تیك که ۱۰ سـال بیت بی تهمه نی ۳۵ سال ! .

كاريگەرو ئەنجامەكان

لەپاشىان ئۈسەرى كتتبەكە پرسىيار دەكات ئايسا لەئسەدجامى تەمەن دريژيدا چ شتېك بەسەر شېرەي ژياندا دېت.

ته مانه ی خواره ره چه نده ها ته نجامن که د.کاکو پیشه بینی دهکات: --

تەمەن درێژی ژن هێنان یا شووکردن دروست کردنی خیێزان دوادهخات یا پیاوێك چەند ژنێلك بهێنێتو لەوانهشه پێچەوانهی ئویش راست بێت.

ئاقرەتـــان ئەشــــتەرگەرى دەكـــەن بــــق (تجمیـــد) كردنـــى
 مۆلكۆكــەكان يــان گۆړىنــى بەشـــقكى ھۆلكـــەدان بەچـــەند بەشـــقكى
 بەھۆزتر تاوەكى مندائى خاوەن تەندروستى باشتر بخاتەوە.

(ئەمەش ئەراستىدا ئىستا ئەرولاتانى خۆرئارا ئەرىگەى چەندەھا ئىكتىلىنەرە رە دەستى بىخكرارە).

ىيا لەيەرئەرە

میشکی سروف – نه ک پاره – بریتی به اسسامان و بنه پهتی ده سه لاتی سروف ه و راستی به استون به ده سه لاتی به ده سه لاتی به رفت و راستی به المبیرختی به رفته و ه و بیگرمان اله رفیدی رویشتن به ردو خور دوا ده که رفید و له باشدا ده بوکیته و ۱۰۰۰

كَرْفَارِي (زهره الخليج) ــ ١٠٤٢

ئەم شېوە ناسىنەوەيەس شېرپەنجەس مەمک

دەروازەس ھيوا بۆ ژنان دەكاتەوە

مەسعود رەحيمى

نیازی وابوو شنتِك بكات كه دهنگ بدائه و . له كار له سه ر له نه دركردن به پله ی به كالزریز سه و » و تژینه و » ی ته نتوچكه رادیق نه كتیفه كان فه بواری پزیشكیدا به پله ی ماجستی دوه ، و گهیشتن به پله ی دكتورا له نیزیای پزیشكیدا . له هه مان كاتدا پریژه ی دیكه شی به دهسته وه بوو ، نه سه و پیشنیاری مامن ستای سه رپه رشتیاری "دكتور نیدمزند زاهیدی، بیروكه ی "لیكدانه و هی توانستی سلبیانه ی جه نشه ی دلی به شه پیل به رزی ده نگی" لا دروست بسوو ، به الام بروسكه یه كه دارست و ناسیاری بوون و به هی گیروده ی به دهست شهریه نجه ی مه مكه و خویسان خستوره ته به دهست شهریه نجه ی مه مکه و خویسان خستوره ته به دهست

ئەو سەرەپاى تەمەنى كەم، يەكەم خويندكارى دكتۇراى فيزيكى بزيشكى ولاتى ئىرانە، كە بى يەكسەمىن جار لەجپىھاندا، توانبويساس پەلە نائاساييەكانى مسەمك بسەقتى شسەپۇل بسەرزى دەنگىسەوەر لىكدانەرەي وينەكانى سۆنەر، بناسىتەوە.

شیّرهی ناسایی ناسینه رهی په آه نائاساییه کان پارهیه کی زوری پیّریسته و جیاوازیه کانی نیّوان نهم شیّره به و شییره کهی دکتیر "مهنیژهی موختاری" بابهتی وتوریّری نیّمه به له که آن شهوه کسه اهزانکتی بارهیّنانی مامرّستادا له گه آنی شهنجام دراوه ،

*بەپىزى ھەوائەكان، تويْرْينەومكەي ئىيـوە، يەكــەمجارە لەجىھاندا بكريْت.. ئايا ئەمە راستە؟

سلهکاتی پیشکهشکردنی نامهگهم دا "نامهی دکتورا"، گرووپین مهورآیان دا بلین که نهم تریزینه وه جاریکی تریش روویداوه و، نهمه یه کهمجاری نیه وه لامی من نه وه بوو که تا ناخرین چرکه کانی پیش نه کهمجاری نیه وه لامی من نه وه بوو که تا ناخرین چرکه کانی پیش نه پچراوه و دانیام له وه ی که نه م کوربود و دانیام له وه ی که نه م نیشه یه که مجاره ده کری، به این به بیستووه که سیکی دیکه به ناری نر قرر (۱) له نهمه دیکا به شیره یه کی دیکه پیشنیاری ناسینه وه ی په آمهکانی همه مکی کردبو و به لام جیارازیمان زور همه بور؛ وه له نسه وه ی مسن نه سمه در نمونه یسه کی حدمت ده سید ده سید، توفیر له وه رکون نه ووره ی کردبور که ده زگایسه کی پیشستی ناو که ده زگایسه که بیشستی به که ده زگایسه که ده بیش به کار په کنار په کوره که ده زگایسه که ده پیشستی به کارپه یتن که مهم که که من ده میکار په کنار په کنار په که که من ده میکان به کارپه یتن که که من ده میکان

بور شتیکی و ه که که ره ی که م به بن به کارهینانی روویه ری مامقگراف دریست کردبور، توفیر پیشنیاری کرد تامیری سونه ری (نا مید) (۲) به کاریهینری، که شه پزله کانی نزمترن له نامیری (با مید)(۲) و ته نیا بی شویند ساکاره کانی له ش به کاردی، نه هالیکدا که من به نامیری (با مید) که پیشک و توویره و نیزانیش دا ده ست ده که ری کارم کردووه، که پیشک و توویره به کارنه هیناوه ته نیا به نیشانه کاره بایی یه کان کاری کردووه، که لیکدانه و هو راشه کردنیان زیر له و ید نامی ده به راهمی کرمیویه کردیان به یارمه تی گروویی له نه ندازیارانی پزیشکی زانکی تاماده کردووه و به بارمه تی گروویی له نه ندازیارانی پزیشکی زانکی تاماده کردووه و به بارمه تی گروویی نه نه نار توی کرد.

بەشى<u>تكى لەش، جگە لەمانى</u>ە لىەئىراندا پىرىسىتە توي<u>ىرىنى</u>ەرەكان بەگرىرەي تواناو بەگرىرەي كەموكىرىيەكان ئەنجام بدرىن.

*بیرۆکەی دروسیتکردنی مەمکیکی دھستکردت چۆن لا دروست بوو؟

سبوای بووسال تیپه پین به سهر خویندنی "نکتی را" به به به شم زانی نه سهر مه مک کاریکه م نه تویزینه و دی نه شی مروقدا، جا نه نه شی مروقدا روز رجار پیویسته نه زمورنه کان نه سهر نموونه یه کی ده سبتکرد تاقی بکرینه و د. بو شه و هی پیویسته "فانتوم" یان مه مک خوی به پیکهانه کیمیاریه کان دروست بکری. نه سالی یه که می خویندنی نکتر رادا، هاوکات نه گه ل خویندن، جگه ریکی ده سبتکردم بی یه کی نه وارکرد. شه مه بور به هری شهر دی که نه زمورنیکی باشیم هه بی نه مه بی دروستکردنی پارچه ی ده سبتکرددا، شه شی مانگ خه ریك بووم تا مه مکینکم دروست کرد.

*بهم شيّوه نويّيه چوّن يهلّهكاني مهمكتان ناسيهوه؟

- لهم شیرودیدا مهمکهک لهنیوانی دور روری نامیردکهدا دادهنری. له ژیردوه به بهستانیکی کهم ههه از دهکریته ناو دادهنری. له ژیردوه به بهستانیکی کهم ههه از دهکریته ناو شامیردکه ده. لهمه ر قزناغیکدا که بهستانی هه وا زیاددهکری ویشه ی سونه ر به کومپیوته ری به نامیوته ری دامیشتوره تاو تریدهکری.

*مەبەستت لەم كارە چيە؟

بەم شيرديە پەلەكانى، مەمكەكە لەجىتى خىقى دەجووليىت بەپيوانسەكرىنى جوولسەكان رادەى كيسش كرىنسى، پەلسە جۆرلوجۆرەكان دەناسرينەوە.

*سەبارەت بەپەلە پىسەكان جىڭگۇركىيان زياترە يا كەمتر؟ - پەلە كەرتورە، جورلەكان جياوازىن ئىسەش لەر جياوازىيە كەلك رەردەگرىن، ئۆرىنەي پەلە پىسەكان لەئاسساييەكان ئىساتر دەجورلىن. * لــهپاش تــهواوبووئی تاقی کردنــهوه کان، دیســان هــهر نهســهر دهسـتکرده کارت دهکـرد یــان نهســهر شوونــهی سروشتی؟

مه لهم قرناغهدا؛ لهناوهندی وینهگری نهخوشخانهی (وه نی عهمسر)؛ سه باره ت به و نهخوشانهی خویسان ناونووس کردبوو؛ وردبووهود. بهم شیوه به کیک نهسه ر په رشتیارانی نامه کهم ناکامی سی نهرو مامیگرانه کانی نه خوشه کانی به به راورد و تبیینی خویه وه؛ پیشک شی کردم، منیش له ماله و وینه کومپیوته ریه کانم تاو و تری کردو نه خوامه کهم بین اگهیاند.

*شــنوهى ئندوه لـمچاق رئبازه كۆنــهكان چ جياوازيــهكى

-لەرتىبازە كۆنەكاندا؛ كاتىك ئەروانگىەى مىامرگرافى يا سۆنەرموم، گومسان ئەيەتلەكان دەكىرى يېرېسىتە ئموتلەي يەتلەكان وەرېگىيرى، واتسە ئەشستەرگەرى بكىرى رائەسمەش بسەنجى دەرى و يتربسته نمخزش يباك مافته دواي ناشسته ركاري لاناخز شخانه بميّنيّت وه، بهلام من پيشنيارم كرد پيّش شهودي نسهخيش نه شته رگه ری بکری با به شیره که ی من تاقی بکرینه وه، تا له درانردا ئەگەر تاقىكرىنەرەكەم سەركەرتور بور چيتر نەشتەرگەرى ئەكرين؛ بهدرای شهم پیشنیارددا من و شانم دکتور گیتی نه سیمیناریکدا لەنەشتەرگەرائى ئارەندى (مىعراج) مان داراكسرد، يېش ئسەرەي نەشىتەر بىدەن لەنەخۆشسەكانيان، بارۆگسەمان بىدەن كسەتاقيان بكەپتەرە، ئاكامى پېشىنيازەكەمان باش بىرى رەرنگەيان دايىن، ئەخۆشەكانىش سەبارەت بەھەبرونى توررەكە، يەلەي پىاكو پەللەي شيريه دجه تاقي كرانه ره ، به ريبازه كه ي من ده ركه رت كه ده ترانري بهماودي دمخولهك لهبري ههفته يهكو شازارو بهنجه وهلام بدرينهوه كەپارەيلەكى كەمترېشىي دەرى. كەكاتىك دا سەپركردنى بەللەكانى مهمك بهستینهر (۱٫۰)تا (۲) دولاری دهوی و به مامؤگراف (۵) تا (۸) دۆلارو بە (MRl) زياد لە ۳۰ دۆلارى دەرى. ئەمە جگە لەئاكامە خرایه کانی تیشکی x له مامزگراف دا که به جزریک خابیت شافرهتی كەمتر لەقلا سالى پىنىشكنرى. پشكنين بەرتيازەكەي من ئىخەكسەي لهمى مامؤگراف كەمترەر ئىشكى يۆنيزان كىارى خىراپ ناكاتبە سىەر لەشىر ھەلەش كەمتر دەكات. بەم شۆرەيە دەتىرانم تىل ۸۵٪ي پەلە ياكو پيسەكان بناسمەرە،

*ثاكام چەند نەخۆشتان پشكنى؟

لەرانسەي كەپشسكىنران ٤٦ كەسسپان سسەلامەت بسورىن، ٤٢ تروشى شېرپەدچە ببورىن، ٤٠ تەفەر پەللەي پاكيان (فيجريئادىزما)
 ھەبور. ٤٤ى دىكەشيان ترورەكەيان ھەبور.

* واته نههم شهش کهس یهکیکیان شیریهنچهی ههبوی؟ - شهم ناماره رور وردنیه، چونکه من بهشهواری بهراودرم

نەكردوردور ئامارىكى كۆمەلايەتىم نەگرتورە.

*ثهم بهراوردهي ئيّمهش همر تاماره ه ه وانيه؟

لەبەرئەرەى من پرىشك نىم، ر لەروانگەى پسپۆريەرە ئامارم نەكردورە، كەواتە ئەم ئامارەى كەمن دەيلىم ئەرەناچىت زۆر راست بىت. ئەئەمەرىكا ئەھەر ئى ژنىك يەكئىكيان شىئرپەنجەى مەمكى ھەيە. يەلام ئىتمە ئامارمان ئەكردورە ئەگەرچى بىسىتورمە (جەلا دانشگاه) توقرىنەرەيەكى دەست پىكردورە.

*تەنانەت ئاتوانى بەراوردى شىرپەنجەي مەمك لەئىران و ولاتانى تردا بكەيت؟

نەخىر، بەداخەرە، چونكە ئەرە كارى پزىشكو پاتزلىرىستە،
 كاتىخ كەلەنلمەكلەم دا نووسىيبووم "بەھىرى قراوائى ئەخىشىسى شىرپەدچەي مەمك « » « " ئىمەكرام، چونكە بىل قراوائى ئەخىشىيەكى ئارھا پىرىستە بەلگەى پىسەلمىنى زانستى پىشكەش بكەم.

*پُهلهی ومك فیبرزنادنزما (پهلهی پاك) و توورهکه چ جیاوازیمكیان همیه؟

- فيبرق النتوسا پەڭەي باكە كەتايبەتسەندى خىتى ھەيسە؛ توورەكەش جۆرى ئاوى تىدايە كەجىّى مەترسى نىيە،

*لەپەلەي پاكدا ئەگەرى پىس بوون ھەيە؟

بەلق، بەلام ئەرائەيە پەلەي (تۇمۆرى) ھەمىشىـ بەپاكى
 بىتنتەرە.

ودلامی ئەم پرسیارد لەبازنەی زانستی مندا نیه.

*لىمولاتانىتر بىق ئاگاداركرىشەرەي ئافرەتىان، ئىموترى كەژنانى ژوور پەنجا ساڭ پۆرىستە بچىن بىقلاي پزيشىلە بىق پشىكنىنى مىمەك. بەلام تەمەنىەكانى خوارووتىرى لاي ئىمىھ كەگىرىدى ئەم ئەخۇشيەن، گومانى خسىتورەتە سەر بابەتى تەمەن. بەراى تىق ئەم ئەخۇشيە ئەچار سالان زياتر بورە يان كەمتر؟

 لەرائەيە زياتر بوربيت، بەلام پيريستە تويزەرەرەبەكى رەسمى ئامارىكى رىكوپىك بكاتى ئەدجامەكەي رابگەيەنى، ئىانىش پيريستە قىربىن كەخۋيان لەمالەرە خۇيان بېشكننى رريابى نەكەرنە درەنگ.

*مۆكارى زيادبورنى ئەم ئەخۆشىيە ئەپوانگەي فيزيـاي پزيشكيەرە چىيە؟

- گرنگترین هرکار، زیادبوونی زمارهی دانیشتوانه، به هری نامه رویه زیاتر له جاران شهم نه خرخسیه دیته پیش چاومان، هرکاریکی تری برماوهیه (جینیتیکه)، تووش بورنی نافره تانی ۱۷ (۱۳۶۰ ۲۰۵۳ بالان، به شیرپه نجهی مهمك شه و راستیه زیاتر ده سه لمینیت که نهم نه خرخیه له باوانه ره ده گریزریته ره، میستریا و په ستانی ده مارو ناخاوینی که ش و هه واش روانگهی چزیشکیه و که پیویسته پزیشکه کان باسی مکه ن، من له روانگهی چزیشکیه و ناتوانم لی می بدرید،

*لەررىلىگەى خۆتاشەرە ج ئامۇرگارىيەكتان بىق ئافرەتسان مەسە؟

مین، چرنکه ناموه خقهه آفورتاندنه لهکاری پزیشکی دا.
 له فارسی یامه گزفاری زنان ۵۲ با ۱۹۹۹

پەرارىز:

1-Ophir

2-A-Mode

3-B-Mode

چۆن دەتوانىت ١٢٠ سال بژیت

نووسینی کلاودیس ولیس و: خەسرەق ژاژلەیی

یه که بزمانمیه چاکهان سهرمرای بورنی نهخوشیه ترسخاکه کالی میرزف، پارمهتی و هیززیکی نهرانمیهدمر دمهخشن و بعتکانه بهتامه ترین مرزفی سهردم:

بۆئەرەى ئەماناى ١٢٠ سال تەمەن پرىئە سەر تۆبگەين بالەم نورسىنەي خوارەرە روردىبېنەرە:

له ولاته یه کگرتوره کانی نه مه ریکادا له کاتنکدا که پیشبینی تیکیای تمهنیکمان بر نافره تداناوه که له ۷۹ سال تینایه پی که چی جین کامینت هایسه ری نافره تداناوه که له ۷۹ سال تینایه پی که چی جین کامینت هایسه ری ناولس فرانس له سالی ۱۹۵۶ دا ته مه نی بور به ۷۹ سال نه مه له کاتیکدا بور که شهیزن هاوه رله کرشیکی سپی دا بوره ستالینیش تازه به تازه شانزی جیهانی چرال کردبور. دوای ۲۲ سال کالمینت ته مه نی گهیشته ۱۹۰ سال له گه آل نه وهشدا به رده وای به ده وری شاردا خه ریکی لیخورینی پایسکیله که ی بور به چاری خری به به ده وری شاردا خه ریکی لیخورینی پایسکیله که ی بور به چاری خری به پیربرون و مردنی نه وه می یاکه می و منالی نه وه که شدی که چی به دوراندن و به دوادلجوری و باید که را به پایمنیزان له گشت لایه کی وروژاندن و به دوادلجوری و دروزیری ته ندروستی فه ره نسی هه فت می رابردور چارپیک و تنیکی ته اسه فریزی و ریزنامه نروسیان له گشت رابردور چارپیک و تنیکی ته اسه فریزی و ریزنامه نروسیان له گه ت

کتیبی گینیس بر تزمارکردنی که سایه تی یه جیهانی یه کان ناوی کالمینتی به تمه نترین مرزشی شهم سه ده یه خسته دورت وی کالمینتی به رگه که یه به دامه نگه ته شه نگه ته شه نگه ده بری که وا به برنه ی شهر شه نگه که وا به برنه ی شهر ده بری که وا به برنه ی نیستا چن هه ست بکات؟

ان ره کو زوربه ی تهرانه ی ته مه نیان له ۸۰ سالی تیپ رپوه تیستا به باشی نابیستیت ته وه بی پیشج سال ده چی که ناتوانی بروات به هری شری شکانی ته رانتی قاچی راستیه وه ، و به هری رقر کزیونی جاریه وه سال به سال نیستا له بینین که وتووه ، چاود ترهکه ی شیکت قر ایس ده آیا سال نیستا له بینین که وتووه ، چاود ترهک می شیکت قر ایس ده ریروه که بی ته ندامه کانی بکری چونکه به لای نه روه وه ناسایی یه که مرق له ته مه نی ۱۲۰ سالی دا نه توانی بروات و نه شتوانی بروات و نه شتوانی بروات و نه شتوانی بیستی و ببینی.

به لام نه وه ی جنی پرسیار کردن وگرمانی نییه نه وهیه که ژیری و برگردنه وه که ژیری و برگردنه وه کالمیّنت ناسایی و ته واوه که پرسیاریشی لیکرا که نایا پیشبینی چ دواپوریّنك ده که یت بیشه وه ی هیچی نایا پیشبینی چ دواپوریّنك ده که یت بیشه وه ی هیچی نایا بیشتر بچیی

"تەمەنئكى زۇر كورت چارەرىدەكەم".

هەرچەندە مەدالياى مێشو سپلانى بە تەمەنترىن مرۆشى پى، مىشىرا كەچى ئەرەندە جىزى خۆشمالى كالمێنت ئەبور چونكە بەبرواى ئەر ئەم تەمەنى درێژى ر پىربورنەي ئەر سروشتىيە.

لەوانەپە ئەمە لاى كالمىنت وابى كەوا ئەم تەمەن ىرىزىيەى بە سروشتىدا ينى بەلام بەراستى ۱۲۰ سال تەمەنىش دەتوانىن بىلىنىن سروشتىدا ينى بەلام بەراستى ۱۲۰ سال تەمەنىش دەتوانىن بىلىنىن ئاسروشتىيە چونكە ئەرە بەرزىرىن ئاستە كەوا مرۆك تىبادا بىرانى بەردەوام بىرى، پسپۆرى چاردىرىكردنى پىران لە خەلوەتگەى ھارشارد دكتۆر تۆماس پىراس دەلىت تەمەن درىرى و پىربوونى مىغايل گۆردنە " وەكى لايەنىكى كالمىنت تەمەن درىرى و پىربوونى مىغايل گۆردنە " وەكى لايەنىكى بىراە بەيدىنى ئەمەنىدىن ئەمەنىدىن ئەمساغى بىرامودىيانەى ئادەمىزاد كالمىنت خەلاتى بەتەمەنىيى ئەش ساغى ئىر وەن ئەلەر پى بەغشرا، تۆماس ئە درىرەى قسەكەيدا دەلىت تەولو وەك ئەر ئىر وەن ئەلەر ياپە كەلىرىن تەنوار وەك ئەر ترانىبىتى ئەرەندە بىرى بەسكە بىكەپت وەكى گۆردىن، تەنھا كەسپكىش كە ترانىبىتى ئەرەندە بىرى بەك ئالمىنت ئەرە شىگىچىق ئىرمى بەلەر ئاپىزى كە ئەسالى ١٩٧٦ ئە تەمەنى ۱۲۰ سالىدا كۆچى دواى كرد. ئاپىزى بېرىدەندەن كەرازى، سەرۋەيرىاران ئەر دەردەخەن كەرازى، سەرۋەيرىاران ئەر دەردەخەن كەرازى، سەرۋەيرىاران ئەر دەردەخەن كەرازى ئەر دەردەخەن كەرازى، سەرۋەيرىران ئەر دەردەخەن كەرازى، سەرۋەيرىران ئەر دەردەخەن كەرازى ئەر بىستەستىدى خەيالى ئە جېھانى ئور ئىرىلىدى ئەمەن كەرى بىلىدى خەيالى ئە جېھانى

مرن شدا دهگورن که مرز فایسه تی زور که م به خویسه بینیبیت "به تهمه نترین پیران" نه وانه ی نه ها سال و به رو و ورن به خنر اترین به شبی گه شه ده ژمیزرون اسه دانیشتوانی ولات پسه کگرتوره کانی شمه ریکاو ولاته پیشکه و توره کانی تردا.

لهنیران سالانی ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۰ دا سه رجه م گهشه ی دانیشترانی ولاته یه کگرتو مکانی ته مه ریکا ۱۹۹۰ بود ناستی گهشه ی نه وانه ی که سال و بسه روز روز که سال و به روز روز که سال سال و به روز روز که به سالی سه رژه یری ولاته یه کگرتو وه کان پیشبینی نه وه ده کات که له سالی ۱۹۰۰ دا نه وانه ی ته مهنیان له ۱۹۰۰ سال و به ره وژو روز ده بن نزیکه ی ۱۹۰۶ ملیزنی دانیشتوانی پیک ده هیندی نه مه له کاتیکدا که ههندی له سه رژه یروز را روز و به کومپیوته رده خه آمینان که وا نزیکه ی ملیزن ده بیت .

رىچارد سۆزمان ئە مەلبەندى نەتەرەپى ئۆكۆلىنەرە ق بەراوردكردنى تەمەنى سەرژەنران دەلات:

کەرچى پیشبینى ٤ ملیون لەبەرچاوان ناشرین و قیزورته و ھەورەھا تەندروستى ئەو مرۆقە سەد سالانەى كە لـە مرۆقیكى چستو چالاكیدا نامینن باش نربه، ھىچ سەرنج و جوانیەك لـە رورخساریان دا بەدى ناكـەین كە جـىنى باس كردنى بىن بگرە بـﻪ بـاس كردنى شنيەدیان لەوانەيە مرۆف ئاپەھەت بكـەن بـەلام ئـەودى كە لەپاش ئىم ئەمەنە دريره بينمان دەلى كەوا دەبىي ئەمانە چ مرۆفیككى ئياندا، خۇراگر و ئارام و جەربەزە بووین لەبەرلەببەر ناخىشبەكانى ئياندا، ئەولەي تەمەنى ٨٠٠ سال و بـەرەرئورن نزيكـەى ٢٠٠٪ دەبىن ھەتا چىزىك تورنى كەرانە كۆمـەلىكىن كە بەراسىتى بەھينىن چونكە تورناي بەرزكردنەودى جانتاى بازاريان ھەيە و دەتوانن ٨٠٠ مەتر بەريورەن و بەرلىكانەشدا سەركەون.

"به تهمهٔ نثرین پیرهکان" ته ندروستیان زیّر باشتره له وانه ی که پیری کاری کردیّته سهر زوریه ی نه ندامانی له شیان، له پیاوان دا نه وانه ی له تهمه نی ۵۰ سالیه وه به ره و ۸۰ سالان ده چین، له تافره تبایش دا ۱۰ سال پیاش پییاوان، نه خوشیه کانی دلّ رجه اتبه گهوره ترین کاریگه ریان له سه دریان مهیه مهوانده ی له م سنوره ترسینا که تیه پرده بن که متر روویه پروی نهم نه خوشیانه ده بنه و ، به مهمان شیره نه خوشیه کانی میشك و له بیرچورنه وه له وانه ده دات که زیاتر پیشی بینی توشیوونیان ده کریت که لیه تهمه نی ۸۰ سیالی و بیره رورترن، پیرلس تیبینی ثه وه ی کرد که وا پیاوان له ۹۰ سیال و به بره رورترد را باشتر میکشیان له کاردایه و بیریان چست و چالاکه،

رەستانى گەشەش لەرائەيە ھەنگارى بەرەر يەتەمەنترين پىرى خاو بكاتەرە، ئەكاتتكدا كە ريرەى مىردن بەختراپى زياد دەكات ئىلە تەمەنەكانى نتران ۵۰ ساتى بق ۹۰ ساتى سال ئەدراى سال، بەلام ئەم ريرەى مىردنە كەمتر دەبتتەرە دواى ۹۰ ساتى،

هێزی جەسـتەیی زلِر پیربورەكان دەتوانریْت زوّر بـه سـائایی روون كردنەوە و. لیْكدانەوەی بۇ بكریّت؛ پیرلس وتی:

"ئەرائەي كە بۆمارەبيانە لارازىن يەك لەدراي يەك بەرەر پېرى مىردن دەچن، لەكاتئكدا ئەرائەي كە لئيان دەمئىنىتەرە گروپئكى لەش ساغ و بەھئىن "رىزدى مردن زۆر بەرۋە، ئە ئەركەسانەي كە رەگەزى ئەمەريكى ئەفريقىن لەچاو كەسائى سېي پىست دا تا ئاستى تەمەنى ٧٠ سائى، كەچى ئەر رەش پىستانەي كە دەگەنە تەمەنى ٧٠ سائى و بەرەر ژوردىر لەشيان زياتر ساغ ور تەندروسىتيان باشىترە رەك ئە سېي پىستەكان لەبەرئەرەشە زياتر دەۋيىن، بە ھەمان شىپرەش

هەرچەندە پیاوان ئاستى ماوەي ژیانیان له ئافرەتان كەمترە بەلام ئەر تاكە نیراندى كەدەكەرنە نیو تەسەنیكى دریسژەرە شدیره و روخساریان باشتر و جوانترە رەك لەر ئافرەتاندى لە ھەمان تەسەنى دریژدان، پیاوانى تەمەن دریژ له تەسەنى ۱۰۰ سالیدا ریژەیان ۲۰٪ لەچار ئافرەتانى ۱۰۰ سالە و لە تەمەنى ۱۰۰ سالیدا ئىم ریژەیە بىق ٤٠٪ بەرزدەبیتەرە.

گەر نەتنىيەك ھەبتىت بىق درتىرى مارەي ژبان شەوا بېگوسان دەگەرتىتەرە بۇيەكە بۆمارەبىيەكانى كرۆمۆسىزمەكان، بۆيسەش دەبىئىن كەرا دايكى كالمتنت ٨٦ سال تەمەنى بورە و باوكىشى ٩٣ سال تەمەنى بورە.

زانایان رای بر دهچن که را نه و که سانه ی ته مه نیان دریزه که از انه ه هزکه ی شه ره بیت که وا یه که ی برما ره بیسان همه گرتبیت که به رگری کردنیکی تاییه تیان همه در به هنرشه تونده کانی پاشما ره کیمیایه کانی گهشه کردن که زیاد بوونی ریزه ی نه م پاشما رانه که کیمیایه کانی گهشه کردن که زیاد بوونی ریزه ی نه م پاشما رانه که کیمیایه کانی در ده کان مادده ی نه پرلیز پرزتین (appolioprotein E) یش داده نین به و مادده یه ی که وا کرلیستری ل بی ناو خانه کان ده گریز ریت وه ، شه مادده یه یه رگرییه کی وایان نیمه تاماده ن بی تورش بورن به که سانه ی که به رگرییه کی وایان نیمه تاماده ن بی تاویش بورن به جرزیکی تاییه ته یه که ی برما ره بیان هه کرتو یه که شه مادده ی پرزتینه و آنه برایی بین به ناسانی ده توانی ببیت مه تربیکی تر له یه که ی برما ره بیان هه کرتو یه که شه مادده ی مه ترسیی بی سه ریان شه مه له کاتیک نامانی ته مه نیان در پرزتر و

سروشتی و پیک ماتهی جهستهی و دهرونیش که وا بی مارهبیانه دهگریزریته و له اله دهوری تاییه تی شقی بگیری له دریشی دهگریزریته و له اله دهوری تاییه تی شقی بگیری له دریشی تهمه ندا، پیرلس له کاتی لیکولینه و هکی باله که لهسه ۱۰۰ که سی تهمه ن ۱۰۰ سال و به ره ژورتر کنودی له ناوچه ی بیست دا تیبینی شهره ی کرد که وا شه که سانه کاتی مهرگی نه و میان خوشك و برا یان هارپیکانیان دهبینین یان شهبیست زور به شیره یه کی تاسلیی و دری دهگران نابن. دهگرن و وهکو که سانی تر زور پی تاسلیی و دور له توندوتیژی و شیوازی ژبان بردنه سه ر به شیره یه کی تاسلیی و دور له توندوتیژی و به کردنی راهینانی و دررشی له سه روهه مووشیانه وه ناستی په بروه رده ی دوری تاییه تی ده دوری تاییه تی ده ده کردنی ده دوری تاییه تی ده گیری له نه نه ده دوری تاییه تی ده کیری له نه نه ده دادا.

لنکزآدره وهکان ناستی رقشنبری و رانیارییش به هزکاریکی دیکهی شه م تعمه ندریزیه داده نین نهوه دهخه نه روو که گرایا شهر کهسانهی که ناستی رانیساری و روش نبیری یان به رژه کسه متر دورچساری المیرچوونه و و نهخوشیه کانی میشك و دهماخ دهبن کاتیك ده چسه تهمه نه وه.

سه باردت به جین کالمینتیش: نارامی و چونیه تی مامه آهکردتی شه و له که ن ناخوشیه کانی ژبانداو و مرگرتنیان به شیره به کی ناسایی هـ چی نریزی ته مه نی روون ده کاته و ه کالمینت ده آیست من هـ برج کاتیك توانیبیت مـ خوش بگرزه ریّم هـ مولم داوه تـام لـه و خوشب به به حالمینت نه و هشی و ت که واله شانزی ژباندا به شیره یه کی ناسایی و به جوانی ره فتارم کردووه و ده وری خوّم نواندوه و نالی خوّم پهست نه کردو و می په شیمان بیمه وه له چوّنیه تی شهم نواندنه م، له کرتایشدا ده آیم که وا نیستاکه زوّر به ختیارم.

پەيلىنىد: ئالىس پارك / ئېزىۋرك گۇۋارى (۱۳۱۰) ئەمرىكى ۱۹۹۰/۲/٦.

شۆرشى راگەياندن

Information Revolution

نووسىنى: يوئيل ئيل. سويردلق

له ئينگليزييەرە بۆ كوردى: فوئاد تاھير سادق

له سهرهتای پهنجاکاندا، ههر پاش شهوهی که به کهم جار ته له شهرنیون و کنه پهنجار ته از ته به برزگی "فه هرنهایت ۱۵۱" از ای برادیزری" ماتبور که خهاکی مزگری "پهرده شهکترونی کان ELECTRONIC SCREENS برون و حهز له خویندنه و ناکه ن، به وه داخترش ده بدن که شاگر کورتینه دوه کان (کتیبه کان) بسورتینن ا ۱۰۰۰ "چاپکراری پیر زانیارین شیاری سووتاندن نین"، سهرانگرکورتینه روه کان ده بیوت، "شهر پیر له راستی به سهرانگرکورتینه روه ده به زانیاری به و دره وشه دارن، اه پاشدانا ههست ده کهه ر بیرده که نه و انیاری به و دره وشه دارن، اه پاشدانا همست به جوراند ده کهه در در بیرده که نه و در این به ده کهن."

چیمقکی "برادبقری" هیچی تر له وه شهدهچود بی تاینده ی نوور دانرابیت. سوپاس بق پیکهیشتنی توانای کقمپیرته ر.. ته له ثریق و کقمپیوته ر له رهوه نی دهنگ و وینه و دهقی نیمرهدارد! "دیجیتال" DIGITAL.

ندازانریت احکوی تحکنوانوژیاکانی راگسهیاندن به سحرماندا زال دهبیّت. "یاسای نه نجامی برخیازکردن" داهیّنانه تحکنوانوژی یحکان هه الدهسروریّننیت، اسه سحالی ۱۹۳۸ دا "یقهانس گوتیّنبیترگ" ریبازیکی هدرانتری برق نورسینی نینجیال دهریست، چاپسه دهستگیرهکهی هانی بلاربرونه و دی خویّندن و پیشکهوتنی زانیاریی زانستی Scientific Knowledge و دهرکهوتنی شورشسی

هەرچەندە كەس ئاترانىت پىشىزائى ئەدجامى تەراوى رەرەنى شۆپىشى راگەياندن بكىات، بەلام دەتوانىين گۈپانىەكائى ئىسانى رۆزانەمان بېينىن. تەماشاى پۆلى خويندن بكە، مامۆسىتايائى ئىمرۆ دەزائن كە دەبىت وانەكائىان خىراتر بكەن و رابواردن بىق مىئلان لە يارىيەكائى تەلەقنىقى و كۆمپىوتەر ئامادە بكەن. "رىك قرمەلى" ئەلات دەرگى و مامۆسىتاى خويندىگەى ئارەندى لە پارىزگەى ئارەندى لە پارىزگەى ئارەندى لە پارىزگەى خويندكارەكائى ھەندى جار بە لەبەركرىنى پائتۇلى كورتى زەرد و يىلەگى و ماموانى سوور رابكىشى تە و بىد خىزى دەرت "پىلوى ئارەلكار"! . . جارىكىان بى دەسىيىكىدنى رۆزەكە بىد بەرگى چوونە بىن ئاردەركەردو، و خىزى لە خىرى دەركى جوونە بىن ئار دەركەردو، و دېرىكى بائىدى.

"دەمەويّت چەند بتوانم زيندوو بې شيراز لەگەل كەرەستە ل<u>ت</u>ك دەدەم،"

زیرجار شه گزرانانهی که لهگهان تهکنوانژیییه نوییهکانی راگهیاندن دین شهوهنده وردن گران ههستیان پیدهکهین، پیش نویسین، مرق پشتی ته المهونی، نویسین و وه رگرتنی نامههان دوزانی، خرشی به یادی خرشی نامههای اله هاوری هکهو بیان اله خرشی به یادی بیش ته اله فریق دورانی، خرشی به نویسین و گرمیونه به مرق پیش ته اله فریون و کرمیونه به خرمیکه و مرق پیش ته اله فریون و کرمیونه به مرق پیش ده در د.

کزی پیرهندی مرقف به مرقفه به همهمور جیهاندا بیاره. به دریزایی سهردهمی ناوهندی ژیانی چایفانه که مرقف به دهم پیاله چایهکه وه قسه ی خترشی دهکرد خهریکه به سهر بچیت. شهم جیره شوینانه له پاریس بازاریان به رهو شهمان ده روات تقریبان به رقل شوینانه له پاریس بازاریان به رهو شهمان ده روات تقریبان به رقل شوینانه له پاریس بازاریان به رهو شهریان خاوهنی "لی دوقریننوی" له ۸ ی شهودا له جیاتی نیوه شهو دایده خات. شهی سهرده رانی شهو شوینانه شیستا کیره ده چن؟. "راده کهن تهماشای تهله فریون بکهن" شهو دایده آ

ئايا كۆبووئسەرەي روويسەروں لىھ پۆيەندىكرىنىي ئەلسەكترۆنى بەھادارترە؟،، ھەندى دراوسىي ئۆسىتاكەش ھسەركاتۆك گرفتۆكسى خۆزانىيان بېيىت سەر ئەيسەك دەدەن، بەلام كەسىانى تىر پرسەنامە دەنسىترىن و پىسەيامى گسۆپارەي كۆمپيونسسەرى دەگارۇنسەرە، ھەركامۆكيانمان پى باشتر بۆت، ئسەرھا پىي دەچىت كە ئەلمەكترۆن

نویّنه ری ثاینده بیّت. تەلەفزیزن كەسانتكى زور فیّر دەكات كە ریّنه بەسەر ژيانى راستەقىنە دابدەين. "تۆرى جيھانى" (ئينتەرنيّە) دهمان گواسته وه بق ئەودىوى ئەمپەرد كۆنەكانى كات و بۇشايى كـــه بەھۇپيەرە دەتولنىن بەدەورى جيھاندا بگەريىن بىزشەرەي مالى خرّمان جي بهيِّلين.. دوستي شوي پهدا بگهين.. پيرونندي به گەردورتەرائەكائەرە بكەپن ئەن كاتسەي كبە بسە دەررى زەريىدا دەخولىنە ۋە . . ئەدجامەكانى تاقىكردئە رەكانى تاقىگەكانتان لەگەڭ هاوپیشه ی خوتان له ولاتهانی تسر بگورنه و ۱۰ نیشهانه ی په په دارایی به کان بخوتننه و ۱۰ و به رگ بکرن ۱۰ له رهوشی سالانهی خريند كار بكرلنه وه.. لهنوسېنگه كانتانه وه له ريى كرمپيوت، ره وه

> كه دوبيته نروسينگهي راسته قينه و کومیه ل و گهشست و گسوزار و بالساري و داكسه وتي نويتسان، پیرهندی و کارهکانتان بهجی

"وليهم جيبسن" William Gibson" که چیروکه که ی مسالی ۱۹۸۴ ی بهتاوی "نیو روّمانسهر" نووسی، بیرقکهی "ژینی راستی" متناب بتش، ئتستاکه دولتت ييوەندىي ئەلەكترۇنى "كشانىكى مەستى بى مىرۇف سازدەدات كە مترانيت له شويني خؤيهوه لمه رادمبه دمر شتان تاقیبکاته ره."

"جيبسـن"، هـەرچۆننىك بىـُـت،

ئاكىدارمان دەكاتىدوە كى تىدنيا راسىتى دەتواننىست داكسەرتى سروشتيمان پتر بكات، به لام ههرگيز ناتواننت شننك له جني داننيت، كررت كردنه وهي مقى بيرهندي و خيراكردني پهسند دهكات،

كەسانىك كى بەشىيودى ئەلسەكترۇنى نامى لەگلەل يسەكترى دەگۆرنەرە زۇرجار ھەست بە پئريستى بورنى لەشى نزيك لىەخۇيان دهکهن و هـ مهل دهدهن به په له بگهن وهك شهوهي که پيتي دهايشن "كۆنتكتىكەتس ويسلىيان" لە سەرەتاي سالى ١٩٩١ دا لەسەر "تزرى جېهانى" (ئينتەرنيت) يارى كۆمپيوتەرى كردووه،، بەھۆى ئەرەرە "يار رينزل" ي ناسى كە خويندكاريك بور له بەيمانگەي تەكتۆلۈژى ئىنكۆپپنگ ي سويدى.، ئەرىش بەھۆي يارىيەكەرە ئەم كچەي ناسى كە نارى "قىلقىت" ھە

دەسىتيان كىردە گۆرىندودى "نامەي ئەلەكترۆنى" c-mail لىه دەرەۋەي بارىيەكەۋە، زۇر بە تېروتەسەلى بېرورايان دەگزىيلەرە مەررەك ئەرەي كە لەپئىرەندى ژيانى روربەررودا بوريان. "كارين" زانی شنیکی تاییهت روردهدا، قسهیان له به یه کتر گهیشتن ده کرد...

له ترسناك دمچوی! باشدان "كارين" نامه يه كي شاه كاتروني بق نارد ار تیایدا نورسی: "من ديّم بت بيتم"

ئيستا دور ساله هاوسهري يهكن،

ھەررەھا تەكنۆلۈرى دەتوانىت ھانى يىرەنىدى لىەش لىەنيو الرائمي له نزيك يهكهوه دهڙين، بدات، هاوولاتي به گهورهكاني "بلاکسبیرگ" ی "فرچینیا" کومپیوته رتهنیا بــق قســه نهگــه آن يەكترى بەكارناھينى، بەلكى بىل رىكىسىننى بەيەك گەيشىنىشىيان به کارمیّناوه.. "مەروپەك ئەوپ واپە ئە شاوپىندى شاردا بىق گەيشىتنە دۆستان و سەپركردنى تەخقەي بالاركىرارە بگەرپت"، "دېنيىس

جيّنــتري" کــه ئەفســـەريّكي خانەنشىنە دەلىّت:

"مەمىشە دەتوانىت، ھەركاتىك بتەريت كارەكانت بە پيجامەرە بكەيت."

دەبىترىت ئارەزىر بق لەش لە ناوهندی بازرگانی شارهکان و ژورانه کاندا دهکریت، که سانیک بيانهورت لهريي تهلهفرنهوه شت دەكبىرن، ھەرچىلەندە كۆمىيوتەرو فساكس كسارى لهماليهوه تاسيان كسردوره كبهجي بسازار بسهردهوام لسه ينگەيشتندان، زۆر خەلك لــە شارمگەررمكاندا كۆدەبئىدوە،

بهشی زوریان که ر ماریه شانه ن Companies که شمه ای و راژه دایین دهکهن و قازانجیان لهوهدایه که نزیبك یهك بس، كارمهندانیش ھەرردھا بەدواي ئەر پېرەندىيانەرەن كە تەنيا لەبورن لەگسەل كەسانى ترەۋە دىن.

پیریستی بق لهش دان دهنیت به نهرده ی که پهرده ی Screen ئەلەكترۆنى ھۆڭرى خۆيت دەكات. وردېوونەرە لە مۇشكى مىزۇف و لتكوّلينه روكاني كيمياي زيان biochemical بهلكهي كهروستهيي دەرياردى خەزى مىزق بى ئامىرە ئەلەكتىزنىيەكان دەرىلخەن، كزميبوته رزورجار له تهاه فزيؤن كاريگه رتره و چنگى له ئيمه گير بوره، ئىمرق لارەكائى ئەمەرىكا ئەرەندەى نار بۆلى خويندنگە كات به تەلەقزىزن دەبەتە سەر.، لە ئىرەشسەردا ١٠٨ مليىزن مندالى ژېر تەمەنى ۱۲ سالى تەماشاي تەلەۋزىزن دەكەن، تېكىراي ئەمەرىكايى گەررە ۳۰ سات زیاتر لە ھەفتەيەكدا تەماشاي تەلەڭزيۇن دەكەن،

باوكان و دايكان دوتوانن ريسي كرينس تهله كتروني يهكان له منداله كانيان بكرن، به لأم چونكه خوشيان نه وها راهاتوون نايكه ن. باشه رۆزۈك دەست لە بېرەندىيە ئەلەكترۇنىيبەكان ھەلگرە؟.. ئىه تەلەنزى رائە تەلەئزىۋى رائە كۆمپيرتەر! ھەنتەپەك ھەرل جەم،،،

له رباره رددام که کهم کهس دهنوانیّت نهمه بکات. تهوژمه که ناکاره پیچه رانه که دایه که شه اگی حه ر له به کارهیّنانیان دهکهن. که مندالیّکی دو سساله له "تهخته ی کلیله کان" Keyboard بدات، رندی دوایس بالیست: "دایسه، بابه (پیوتسه ر) ی تسر (مهبه سستی کرمپیرته ره)، باوك و دایکی هه ست دهکه ن که شستیکی باش روی داره !

پشت به ستنمان به "دمرزی نه له کترونی" پتر دمینت نه گهر بیدت ر بی ته ل و "ومرگر" ی receiver نه ومندمی ناریه ل ده ست په پدا بین، نهم نامیرانه: ته له مونین و کومپیوته ر و فاکس و ته له فزیون سه دان که نالی Channels و سه دان که نالی text و ده نگ audio و ده نه text دایین ده که ن.

سەرچارەى زۆرترىن ئەر "ىكەك پۆشىتى" يە سەرچارەى زۆرترىن ئەر "يكەك پۆشىتى" يە سەرچارەى زېردانن پىشەسسازىيەكانى رابسوارىن entertainment و جىساردانى advertisement، فرۆشىتئە جىسھانگرەكانى فىلىم و بەرنامىەكانى ئەلەفزىقنى ئەمەرىكى ئىستا سالى دەگاتە چىر لە پىنىچ بلىقن دۆلار (پىنچ ھەزار ملىقن دۆلار)، رۆزنامەيەكى "نىودەلهى" دەلاتت:

(نُهُم هُوْیانه میرودهی سپین و بهمای دابهکانمان نامیّان)!

"قەھرەنھايت ٤٥١" بگريت، بەلام چېرۆكەكە پيشزانى ئەرە دەكات كە تەكنۆرۈرىيەكانى راگەياندن ھەرەشە لە چايەمەنى دەكەن!

له نهر دهقانه یکه له سهر کاغه زی "به ردی" (جو قره قامیشی کی نار ناوه) چوار هه زار سال نه مه وپیش نووسراون و یاد و قولی یا نیشد که شکر کردووه و تنا روودانس به ره نگاریی ته له کتر قنی شه نووسینانه قامرازی گراستنه وه ی بیر بوون که به هریانه وه زریمه ی کرمه لانی مرز ثابه تی له ختریان گهیشتون اله رانه یه همر اله به رئه مه که سیکی وه له "بیل گهیتس" سه رزگی "یه کیتی تیلمه ورده کان" که سیکی وه له "بیل گهیتس" سه رزگی "یه کیتی تیلمه ورده کان" ده ریازه ی اشتر پشم راگه یاندن" چاپ کردبیت دامه ده و هه موود کیشانه ی که امکه ل ته تینه و هه موود کیشانه ی که امکه ل ته تینه و هی راگه یاندن ماتوون وه ای تابیه تیتی امامی بالارکردنه و هاه نی کرمپیوته ری مامی بالارکردنه و هاه نی گهرود ترین کرمپیوته ری مامی بالارکردنه و هاه نی گهرود ترین کرمپیوته ری اله رانه یه شه وی چاپه مهنی گهرود ترین کاریگه ری هه بیت ب

له یه که م ته ماشاکردندا (کتیب) له باریکی باش دلیه.. فرقشتیان له ههریمه یه کگرتوه کانی نه مه ریکا له هسه مور کانتیک زیاتره.. (کتیبخانه) گهوره کانی که روزیه یان له ۱۵۰ مه پکراو زیاتریان هه ن له گهشانه و دان.

بینجگه له نه و هشه ره ته کنترانزی مانی پشت به ستن به وشه ی خووسراو ده دات. دهیان بلیتن وشه ریزانه به (ثینته رنیت) دا تیده په پاندنی تیده په پاندنی شهره پیان تا شهره پیانده به کارهینانی کاغه زی گهیانده شهره پی

به لام زور نه که سان دهق به ته نه نوزین و کرمپیوته ردهگرن و حه زله خورینده و دوگرن و حه زله نوری و ماندورکه ری میشك ناکه ز. گروشه ری و ماندورکه ری میشك ناکه ز. گروشه به ناکه ناگه ای میشتن خوشی و درگرتنی مه نورکه یی، وینه ی خیر اردو، ناگه ای کررت و شتی مانده و به ایانه و میسندن!

پشت بهستنی (کتیب) به توانای تهکنزلزژی شیرهی نوی و رودهگریت که نه های است. است و رودهگریت که نه های است. است و رودهگریت که نه های است. انجار دهبیت به دهم چاره روانکردنه نوی یه کارنیکه ری فره ح نوی یه کارنیکه ری فره ح مسلی "کارنیکه ری فره ح مسلی" INTERACTIVE MULTIMEDIA" (" زیرزه یه کی دوابه دوای بن پچرانی دهنگ و ویته و وشه، فیربرونی زمانی بیانی، گریگرتان اسه خویندنه و ه مارکیشه کان equations، نه مانسه هموویان به سه ریه رده ی کلمپیوته رییده په رده ی

دەتەرىت رۆرتر دەريارەي رشەي تاييەت لە دەقىكدا فىترىپىت؟.. لە كلىلىك بدە ھەمور لىكدائەرەكان ئىتە بەردەمت،

الرزشتنی "ئینسایکارپیدیا"ی encyclopedia ئەلەکترۆنی لے فرزشتنی چاپکراره کان زیاتره، زالی ئەلەکترۆنی بەسمار چاپدا پتر دەبنِت ئەگەر بنیت و "ئۆری (کتیبان)" netbooks به پیرهندی بینته ل بخریده کان دابین بکرین، یەك کلیل لینبده ئەرهی دەتەریت بیخوینیەوھ له بەردەمدایه و لەھەر شوینیته بیت. بسیچاك

کربنی تهکنزلزدی پهرده Screen، پهوتی روشنایی و وینه بریسکهدارهکانی و گرفتی تر؛ خویندنه و هی سهر پهرده تیک را ۲۰ – ۲۰٪ نهسه رخوتره و کهمتریش لسه خویندنسه و هی چساپکراو حهسارهتره،

مەرىپەندە ئىمىڭ خەلكى ھەز بە چاپكرلوي كاغەن دەكەن، ئەرانەي بەرمەلستى تەكنزلۇرى نوي دەكەن لە دوارە جىندەمتىن، ئەرانەي بەرمەتلى دەكەن لە دوارە جىندەمتىنى، ئەسەرەتلى دەسگىرى كۆتنىيىرگ، رقى كەس بارەريان ئەرما بورە كە بەما راجوانى تەنيا لە ئورسىتى دەستەرە دىن.

پیشه ی کرنکارانی چاپ لایه نی مونه ری ده ویست که لسه چاپ کاره کاندا نیمه . "فیده ریگت دا مؤنتیفیلی ترق" سه رکرده یه کی را په رینه کهی Renaissance را په رینه کهی شه رمه (کتیبینکی) چاپ کرلوی بییت. شه و چوره مه لویسته که سانی له بیری نوی و راکه یاندنی زانستی که ته نیا له چاپ کراوه کاندا بوون، دابری،

گزرانه ته کنترازژی په کانی چاپ به شیکی گزرانی گهر ده تری جوانی هه ست کردن و شداکاریمانه و رینه ته له فزیرزنی په کان و په رده کانی کرمپیوته را له باری په کان و گزیراکاندا ده رده که ون، ته لارسازی و دارشتن و ریکشستن بشت به به رنامه کانی کرمپیوته رده به ستن.

چپرۆك كه وهك هۆنراردى داستانى له سەردەمى هۆمەر دەستى بېڭكرد، پەرە دەستىنىت. له چپرۆكەكى (ئېنتەرنىت) دا هەموو خرىندرىك دەتوانىت شىشى نويتى بخاتە سەر. بېرۆكەى "دائەر" و "بېدچه" Originalپاش ئەرەى نورسىن جىنى رتىرارە مىللىيسە زاردكىيەكنىOralران ئە "سازنگەى چېرۆكى ئەندىشانەى دەقىي زۆر رەو" دا كويندكاران ئە "سۆزى كۆلىترەين" دەگىرت و لە چۆنىتى تىكەيشىتنى "مساتىس" يىسىيان دەرسارەى بۆشايى دەكۆلپەرە، ئەر خويندكارانە قىر دەكرىن كە چۆن دەنىگە و بېرۇكەرە.

"رزیهت کروفر" ی چیروک نووس که مامزستای سازنگهکهیه. دورباره ی سهپاندنی شیرازه که نیگهرانه، شکل دهداته "چیروکی دهلی و دهلی ترویو که تیابدا چیروکیک سهرهنا و نساوهند و کاتایی "پیش دیاریکراو" ی Predeteronined نییه، خرینه ران خویسان له دارشتنی چیروکه که ههمه و دارشتای دارشتای و دارشتای سازندگیری دارشتای سازندگان کانته کانت

مەرچەندە تەنيا پار دە مەزارىك ئە ئەر چىرۆكانە ئە مەرىمە بەكىرتورەكانى ئەمەرىكا فىرىشدان، فرىشتىان ئە سالى ١٩٩٧ ەرە دۇ. پىر بورە، "بىلىپ ئەريلانى" يەك ئە خويندىكارە پېشىرىەكانى "كورشەر" دە ئەردىلىن ئەريانىدا چېرۆكەكى كىرمېيوتەرى بەئارى المعساس تەرار كردورە و بەم زورائە ئەسەر CD-Rom دەست دەكەرىت، چېرۆكەكە دو دەسپىكى ھەيە،، ئەرائەي پەدجە ئە چاكى دەدەن دەريارەي يەكسەم مىلاچى جورىسىن لار دەخورىنىكى دەخورىنىكى مەلەم كىلچى جورىسىن لار دەخورىنىكى كىلىرىلى كوشتىنىڭ دەخورىنىكى دەخورىنىكى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكىلىدى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكىلىدى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىكىلىدىكىلىدى كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىڭ دەخورىنىڭ كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىڭ دەخورىنىڭ كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىڭ كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ دەخورىنىڭ كىلىرىلىدى كوشتىنىڭ كىلىرىلىدى كىلىرىلىدىلىدى كىلىرىلىدى كىلىرىلىدى كىلىرىلىدى كىلىرىلىدى كىلىرىلىدى كىل

ھەردەر چىرۇكەكە ئە پاشدانا ئە ھەمان ناوچەدا رىبازى پەناوپىچ دەگرنە بەر،، ھىچيان ناوەند و كۆتايى نادەنە دەست،، خويتەران بە قسەى "ئەرىلانق"؛ "بە رىبازى خۆيان بەناو بۇشايى چىرۆكەكەدا دەرۇن"،

تەكنۇلۆژى راگەياندن بىق زانىنى ھەموى ئەرائىەى كە وەرى دەگىرن، زۇر دوور ئە وزەى مېشىكى مرۇئلەرە ئەچاش جېنسارە، لىكۆلىياران مەزەنەي ئەرە دەكەن كە مېشكەكى ئاسايى مىرۇئ يەك "كوادرىلىقن" Quadrillion (٠٠٠ ٠٠٠ ٠٠٠) بېرەنسىدى ئىزىخانەكانى دەمارەكانيادا ھەيە! ١٠٠٠ ٠٠٠ ،٠٠٠)

زیاتر له مصوی ته ته ته نه ماوهی ۱۰ سالهی دولییدا له ههرتمه په کگرتوره کانی ته مه ریکا کراون!

به لام وزه ی مرزف و زالی یه که به سه ریبانی ته کنوانری راکه یادن له دارشتنی ژبانی شابووری و رامیاریمان به رده وام کاریکه ری یه که متر ده بیت کاریکه ری شوینی سه رچاوه کان و کار و سه رمایه که متره له شه وه ی که ولاتانی دوور له یه که پیکه و شه کنوازی راگه یاندن به کاریه پینن، زور لمه گه پینه کان دهه پارچه کانیان له چه ند ولاتیک دروست ده کرین، کوگه کان به رگی به یه کچوری درووار له چوار کیشوه ره که Continent ده فروشسن،

ریبهری Management دمتوانیت بهسه ر چور زال بیت و به رهه م هینان بگوخچینیت بی گویدان به شوین بان به دووری.

پاره به ئاسانترین شپّره دهجورآیّت، شمهکی شاختران و دران و قوزان و دران و قوزان می ناختران و دران و قوزان ی تونانی دهسته به روی فی bond که بازاره کانی نهای میسی تریلیستون دولار (۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰ ۱ دولار) دول شهردندی بورجهای سیالانهای ههاریّمی یسه کگرتروی شهسه ریکا دهریّرین.

درو وهچه لهمهوپیش، شیکارمهندانی analysts رامیاری پیّرانهی پیّرهندییه نابورییهکهی جیهانیان به ژماردنی شات و چووهکانی قهتارهکانی نیّر ولاتانیان دهکرد. نیّستا ژمیّرهی سات و چووهکانی پیّرهندییهکانی "ترّری فره — کار" (نیّت ترکس) NETWORKS

(۱) دهکهن، شهوهی دهیدوزن چاوهپروان شهکراوه، بهپیّی لیکولینه و کندن "گریگوری سته بپلّ" که پاریزهری پیّوهندی یه کانه له باشنتون و کهنه دا، له سالی ۱۹۹۳ دا پیّوهندی زوّرتر به هزنگ کردووه نه له به فهرهنسا، سیّ - یه که کی هات و چیّری هیندستان بو و لاتانی عهره به بووه.

خيرايي گواستنه وهي راگه ياندن شهم نابووريسه جيهاني سهي دروست نهکردووه،، کهم کردنه وهی بارهی تیجوونی بهرههم میندان كردوويەتى، پيرەندىي راسىتەرخىي جيىھانى سەدەپەك دەبيت كە هەيە، لە سىالى ۱۸۷۲ دا كە "جۇلس ئېرنە" ي "قېلىس قۇگى" لەگسەل تەكنزلۇرىيسە ئەندېشەيى ھەولى گەراتى بەدەورى زەوي كەمارەي ۸۰ رۆزدا دەدا، نوێيــه کان بروسکه په کې له خزگريکه وه که دوای که وتبوو بـ تر دېــت و پــېـی رادهگایهنیت که نادر به جهند خرلگایها به دموری زمری گاراره! بهلام تهرهی راستی بی تا شهم نزیکانه تهلهکانی جیهان تهنیا له لایهن دوسه لاتدارانی دوزگا و دامه زراوه رامیاری و ئابوورى يىكان بىكارمىنىراون، كىبائىكىسى گراستنه رمی نه تله سالی ۱۹۹۰ دا دەيترانسى ھاركسات ييكسەرە ١٣٠ قسەكردن ھەلگريت، كيبلى "تەلە – بینینےکی" fiber - optic ئيمرق دهتوانيت زياتر له ٥٠٠٠٠ پيکبرا قسمه کردن مەلگرىت كە پىاردى تيجوونــــهكاني هيناوهته خوارهوه، نقديون---ى رهی ارهی كريكاران لمهم "دەوروبەرەي

"راگهیاندن" - info - environment دهبیّت توانای هه آمرین و کارتیکردن و بازاپکردنی راگهیاندنی ببیّت. "پیته و درهکه ر" شاره زایه کی ریّبه ری که بیم که کاریان له گهوره ترین یه کیّتی خیهانی کاریان له گهیشتنی سالی ۲۰۰۰ خیهانی کردووه، مهزهنهی نهوه ده کات که به گهیشتنی سالی که به گهیشتنی سالی که به کهرتروه کاره دهبیّته نه رکی سهره کی به لای که مه وه سی ت

ئابووریی راگسهاندن پشتی سهریزیی venture به نیندهرانی بچووک دهگریت که دهتوانن خیرا خزیان

بگرنجینن. نهمه نمورنهی دیارده یه کی شاره کانی نهمه ریکایه، دوو.
سن – یه کی هاویه شه تاییه ته کانی Private companies "لنرس

" نه نجلس" له سالی ۱۹۷۰ دا نه بوون! "مایك فقرتی" خاوه ن کاریکی

"نرس نه نجلس" به فرقشته کانی ده گاته پتر له ۳۰ ملیتن دولار له

که ل و په لی نهمه ریکی بتر "گازپرتم" ی هاویه شه ی گازی رووسی که

سه وداکانی نه پتی فاکس و ته له فقن و نامه ی نه له کترونی له مالی

ختریه وه پتیکی هیتاون، شه م که سه به ده گمه ن له گه ن هاوکارانی

کاری "فررتی" به شیّوه ی نیّستایه تی کیّن ده ستی پیّکرد،

"فررتی" بیری له نه به ده کرده به که چنی به شداری له شابوییی
جیهان بکات.. جاریّکیان درّسنیّکی لیّی پرسی ثایا شاه ده به لهگه ل
دامه زرهه کی ژن ۳۰ برای که له میسکزیه کار بکات، سه ریهّی
داهه توری "فرّرتی" له ریّی درّستی شرده ریّکفرا که شهریش
فرریّشتنی که ل و په ل بوو به هیندستان، مریّف به تولنای خنری و به
ییّده ددی ته نه کار دروست ده کات،

- مانهوه به بیشبرك Competitve

له مهیدانی نابووری جیهانیدا، ولاتیك دهبیت بق راگهیاندن و شیوازی نری كراوه بیت، مجری ههیه ههوی دهدات هقیهكانی راگهیاندن بگریته دهستی ختی، نه نهوهش زیاتر ولاتیكی وهك رقمانیا همولی دا جایهمهنی كترت بكات به لام سهرنه كهوت، نهك تهنیا له به رگوشاره نابووری یه كان، به لكو به هتی ته كنتراقری كه یه لاماری دهسه لات دهدات.

یه خشه کانی له رتی "مانگی به ستکرد" هه و معتکرد" میه و منتی نیران به "فریشته کانی چارل" و به رنامه قه ده غه کراره کانی تر یرک ردوره، یا خی بوران له دارستانه کانی "چیایساس ی مهکسیك" و تار له سه در (ثینه ترنیت) بلاوده که نه و ، ئندنوسیا چیری که کانی "یرام قیدیا ته نانتا" ی که له جیهاندا یه سند کراون، راگرتوره، به لام تندنوسی یه کان له رتی کومپیرته ردوه نروسینه کانی ده خویننه و ه !

وانه یه ده ده ده ده وزهی راگه یاندن له شیخ و بزرماوه دیت که سه ریازه کانیان له دویی یه کانی ۱۹۸۰ هکان هه زاران لسه ختربیشانده رانیان کوشتووه ۱۰۰ شه و سه ریازانه مل که چی فه رمان برون ۱۰۰ وهای زانرا ده سه لاتداران سه ریازانی هه لبزیرد راویان جیا کردوته و درزی مه لبه ستراریان پیترتوون بزشه رهی نامانجه دیم ترانی خوازه کانی خترنیشانده ران نه زانن خویند کساریکی بروی که له ده ست شه و کوشتنانه ی شهیلوول ۱۹۸۸ ده ریاز ببوی که به ده سهی کردبوی سه ریازه که و تبووی: آمن نازانم که من وابیت نیسه ی کردبوی سه ریازه که و تبووی: آمن نازانم که من وابیت نیسه ی کردبوی ختران ده ست

مهندی معری به تاییه تی له جیهانی "گه شه کردن" دا Developing World، مهول دهدهن تایووری کراوه به زالی

دهوله ته و بلکینن. له وانه یه مه رکه وتنی کانی به دهست بهینن، به لام نه نه دجامدا و های ولاتی تاییان و هسیلی و هسی شر" راگه یاندنی ثازاد - ره و هن" free - flowing information هینایه کایه و ه که دیموکراسی به هیز ده کات.

راگهیاندنی زور بیموکراسی دهگوریّت، کهسیّتی و ناویانگ جیّی ریّکفراده رامیاری یه کانی گرتوته وه ۱۰ دهبیّت کیشه کان به پارمه تی هویه کانی راگهیاندن خیرا ناماده بکریّت، گرفشه گرنگه کانی و ه ک ییوه ندی نیوان بیّکباری و تاوان، کهم وابووه سهریجی کومه آل رایکیشییت، نیّمه له نوچه «Rearity ایرمان دهویّت، له وه تی گویّمان له نوچه بووه شتان نویّن،

کارمهندانی میری، شارهزایانی شهکادیمی و رابهرانی شر کهمتر راگهیاندن پاوان دهکهن، رای گشتی کاری گهورهنر له رامیاریی گشت و دیپلزماسی دهبیدن،

دهکریّت راگهیاندن راسته و خر کاریگه ر بیّت، به لیّدانی ۲۰۲ میروی السه (المایه المایه

ئایدا تهرانه ی شه و شامرازانه یان به دهسته ناره وایانه کار ده که ده راه رایانه ی شه و شامرازانه یان به دهسته ناره وایانه ی شخری ده که ده راه وی شخری نوتی کاری شاسایی به ده ر" (باندویدیس) BANDWIDTHS

(") ده گریّته ده ست که راگه یاندن خیراتر و هه رزانتر بگه یه نیّته که سانی زرّت ربّ (شینته رنیّت) سالی ۱۹۹۰ لسه ده رگای به رگری دامه رزیّن الله به ربیّ وی سیدی کانی جه نگ. له به ربّ هوی شه و چه شنه سه ره تایانه نه ماون، بازار جیّی میری گریّق ته و هه شخری رانیی و اسی و تا به وی تا به ویت جاریان بدات، به لام نازانریّت چیّن کار ده کاردنی راژه کان.

- هەنئى لە ئىمە دەيەرىنەود

لايەكيان روونە: بارەرەپنىان بە راگەياندن بەرادەي يەرسىتن.. بارەرنكى ئەرتى كە ئەگەر خۆمان بە (ئىنتەرىنىت) دو، ھەلولسىن ھەلكەرتى دەبىين، (ئىنتەرىنىت) يىر ئە زانىنىد، بە زانىارى دەدرەرشىنەرە، ھەستى جورلەيە بىن جورلانەرەپە،، راسىتىيەكى "قەمرىھايت دە؛" ـــ» !

تهکنوَلَرَثی بهلَنِنی زنربتر و زنربتر زانین به رهنجی کهمترو کهمتر ددداش. که ننِمه نُـهو بهلَنِنائـه دهبیسـتین بِنَویسـته بـاوهر بـه تهکنهانرشی و خنِمان بگرنجینین،

ژیری و بینایی تقریبار ته له درنی که که کوردنی راستی به کانه و به لکو به پرکردخه وهی هیمنانه بینك دین، به هادار ترین شبت که دستی ییده بگرین ره وشت و به زمییه و ته نیا لهناوخهماندا همن، که ناینده له باوه ش ده گرین ده شتوانین بی مرق ایه تی نه گورمان داشتر بمینیه و ه.

" (ديجيتال)

* نيمرودار DIGITAL

مرزف و کرمپیوته رئیشانه ی جیاواز بن بینوه ندی به کارده مینن. بن نمورنه ، گزرانی یا که گزرانی بین ده همینیت که دهنگ شهیزل دهدات.. نهسه ر "نیگاریکی روون کردنه وه" graph نیشانه بکریت همه نهوایه کی نیمره بی digital جیاوازی بکریت همه مه که ده کریته "۱" هکال و "۱" هکان به زمانی نیمره بی کتمبیوته ردا "ا" کان وه ک فراتی نزمی کاره با دورزن ، کلیله کان دورتریت ده رزن ، کلیله کان دورتریت در کان به فراتی به رز کلیله کان به دورزن . ایا " مکان به فراتی به دوردی با ترازیسته را "۱" هکان به فراتی به رز کلیله کان به دوردی ده کان به فراتی به رز کلیله کان به دوردی .

- (۲) زانینه کانی کومییوته ر (سوفت ویر)

کرمیپیده که Softward ته نیا خهرهنده ی زانیده کانی و ناراسته ررده کانی یان به رنامه کانی که ده آیت چی و چون بکریت، به توانایه ،

هه ندی به رنامه کرده کردن processing و شاخنینی زانیاری و
دوزینی تپکیوونه کان مه آده سرورینن ، هسی تسر ده ریاره ی دارایه ه
تاریعه ته کانی به کارهینه ران که یاری یه کان و پیره ندی کردن له گه آ
به کارهینه رانی کهمیبوته ری شروچاك کردنی ده ق و دروستگردنی
رینه و ریکخستنی زانینه کان data ده گریته و د.

آ) کارٹنگردئی فرہ – مؤ - TINTERACTIVE MULTI - کارٹنگردئی فرہ – مؤ - MEDIA

دیسکی پلاستیکی ئے وہندہی ناویہ کی ROMs دوتوانیّت راژدی تیکہ ٹی وہائی دوتوانیّت راژدی تیکہ ٹی وہائی اللہ ویّنے و دونسگ کے ہائی "کارتیّکودنی گرزاردی" interaction بینے دودات، بیّش که ش بکات، مہروہ اللہ دوکریّت بری زوّر له زانیاری بٹاختریّته ناوی.

ههمورد ۲۰ به رگه کانی فه رهه نگی ئینگلیزی ترکسفورد لهمه و په ای CD- ROM چینی ده بینه و ۱ کومییوت و پیکا دیسی کیاند ده ریسیت و لیزه و ده دیدانه و ۱۰۰۰ ده ریسیت و لیزه و ده دیدانه و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰ و

کشانی زانیاری به تەنبشت بەكەرە لەرنى جەندىن تۆرەرە كە ھەربەكەيان رئىي خىزى گرتـورە،، تەلـەڧئىن مىللـەكانى (سـەربوي وينەكە) ئەرونەس قسەكردن ر ڧاكس ھەلدەگرن، ئاسايى يەك – رئ كيىلى تەلەئزيىن (ئارەندى وينەكە) كىھ ئېستا بەرئامە كارتېكـەرە گىرارەكـان تاقىدەكاتـەوە، "تــۆرە جىھانىيەكـە" (ئىنتــەرئىت) ھىلانەيەكى جالجالاركانەي جىھانى يىرەندىيە كۆمبىرتەرەكانە،،

بر گهیاندنی دوق و دونگ و رینه چهندین تور به کار دومینیت. شاینده جهه اینی روزشری "ییوهندیتی جیهانی" مان interconnectedness دودانج!

- (۵) تــــؤری نوینـــی کـــاوی تابـــــایی بــــهدم (پــــاندویدیس -BANDWIDTHS)؛

تربی فره - کاره NETWORK ته نیا نه وانه و مرده گریت که جدوت ده جنبه نبار لورله کانیسه وه ۱۰ ترانای همه نگرتن و کاری کاسایی به دور به بینی لووله ی جیارازه و ه ده گرری میله کانی ته له فقن له زیرترین مالاندا تیلی مسی بادراین له گه لا بواریکی ته سکی یخوار (ته ماشای رینه که بکه)، کیبلی ته له فریون "کیبلی ته وه ری یخوری یم کگرترو" coaxile cable به کارده مینیت او له یه کگرترو" که به در ترانی مسی ته له فری که به در ترانی کیبله ته له بینینی به کان شه و مسی ته له توانان همازان بینینی به کان مسی هه به در ترانی میانگی ده ساخی در ساخ

· (۱) وزمى كۈمپيوتەر COMPUTER POWER -

تەنكە ئىلمسەكان chips لۆكىدراوى سىلىكۇنى مىلامكى كۆمىيوتەرن، ھەند ئەندازياران ترانزىستەرى زۇرتر لەسەر رورى ھەر ا تەنگە ئىلمىنىڭ دابىنىن يەكسەر وزەى كۆمىيوتەردىكە زۆرتر دەبىنى، لەندىكە ئىلمىنىڭ دابىنىن يەكسەر وزەى كۆمىيوتەر دەباتە رىخ، "يەكسەن كاركردنى ناوەندىيە (مايكرۆيرۇسىسەر) microprocessor وزە كاركردنى ناوەندىيە (مايكرۆيرۇسىسەر) microprocessor وزە قاسەي خىزابىيە، بىلەدىدىيە كانى جىسانى، lntel يەكسەم قاسەي خىزابىيە، بىلەدىدىيە كانى جىسانى، lntel يەكسەم قاسەي كىرتۇيرۇسىقىدى، يىروندى لەكسەن تامايكرۇيرۇسىقىدى، ئىلمىنىڭ زىسانى ئولغانى ئەسىرەن، خىرابى ئەگلەل ھىلەر تەنكىم ئىلمىنىڭ زىسانى كىردىردى.

سابجاره National Geographic Magazine

بۆچونە سەرەكىيە باوەكان لەزانستو فەلسەفەدا:

ق. كاميل محهمه د قهرهداشي

میچ شتپک میندهی بیرکردنه وهم له زهمه نو جیگه سه رسامم ناکات، میچ شتیکیش میندهی بیرنه کردنه وه لیّیان نیگه رانم ناکات (شارل لامپ ۱۷۷۰–۱۸۲۴).

پیشهکی:-

ئەم توپزىنەرەپ كورتكرىئەرەي گرنگترىنى ئەر بۆچۈنە زانسىتى فەلسەقيانەيە، كەھۆشىي مىسرۇف ئېسىتار جارائىش ھەلوپستى پرسياركەرو ئەزمونگەرو تۆرامانى بەرامبەريان رەرگرىرە،

خونكه مؤشى مرؤف لهراستين كرؤكي مادمو رمقي واقعيهكهي راماردو كۆڭيودتەرد، لەركاتەيدا كە لەمەسەلەيەكى گەرردى وەك تەلسىم بونى خۆيى كۆلپودتەرەر تاقىكردنەرەي كردوه، لەئەدجامى ئەم ئەزمون، تويزېنەرەر تېرامانەرە، سەرلەنرى مسرۇف كەرت پرسیارکردن، و رموشه کانی بونو ژیانو بوئی خنزی و ژیانی خزیی لهسهر ئاستتكى فهلسهفي وزانستيانه خستهوه بهريرسيارو ههركه دەگەشىتە ئاسىتى خارەن ئىلەزمونى تىلىرۇرنىك يىنان يىرەنسىيېتىك ا باسايەك يان ھاركېشەيەكى دادەرېئىت ھەستىي بەپچوپستىي دىسسان يرسياركردنه ره دهكرده كهثه زمون وتويزينه ومو تتيامانه كان بيرتيكه و تبترن پرەنسىپو دارشتنى جۆرارجى ناتەبار ئىلكۆك بەيمەكيان ليدهكه وتمه وه ميتر همه والدرا همه نديك بن جونسي سماره كي و بساو لەزانسىتى قەلسەقەدا دابرۇريتى بەرونى ساكارى شىيبكريتەرەر ببیّت بەنەرمەنگیّکی بچوك بىز گرنگاترینی ئەن كیشانەي كەھزرى مروّقي گەراو بەدواي راستىدا سەرقال دەكات. ئەو بۇچوتە زانسىتى و فهاسه فيانهش له راستيدا تتستان جارانيش لهسه رئه و مهسه لانهى تايبەت بەزەرى وگەردون بون كىەمرۇف ھەرئىدارد لييان تېبگات دەركى ھەستيان پېېكات. بەمشيوەيە ريْگە بەخىم دەدەم بلايم شەر تيرامانانكى كەمقشكى پيشكينەكانمان وروزاندويانكەر بېريكان ليكريزت وه مهرمه مان تسهو تيرامانانه ن كهمترشي زانايان و فەيلەسىرقانى ئەم رۆزگارەمان دەيوروژينىن بىلىرى ليدەكەنسەرە؛ لەگەل بونسى جياوازىسەكى بچوكىدا ئىدويش ئەرەپسە كەئسەزمون و حيكمه تي يتشينه كان وهك بالبشنتك دتته بال ئهزموني تنززهرو

بىرىدارانى ئەمرق. ئىەرەنا ھەرچى تىلقرى زانسىتىي ئىوى ھەيلە ھارشىزىدىكى ئەھزىر قەلسەقەي رابوردوردا ھەيە.

ييكهينه رمكانى نهم تويزينهوميه

ئامادجەكانى ئەم توپزىنەرەپە گەلالەكرىنى چەند بۆچونتكى سەرەكيە لەزانستى فەلسەفەدا، پەتىش مەبەستى لەو بۆچونانەپە كەبەلاى منەرە لەزانستدا پەيرەندىي پتەريان بەھۆشىور ئارەزەرە ھەيە، ھەولىش دەدەم كەبۆچونەكان لەروى چۆنايەتيەرە بەسەر بۆچونە كۆنەكانى بۆچونە نوپيەكاندا دابەش بكەم،

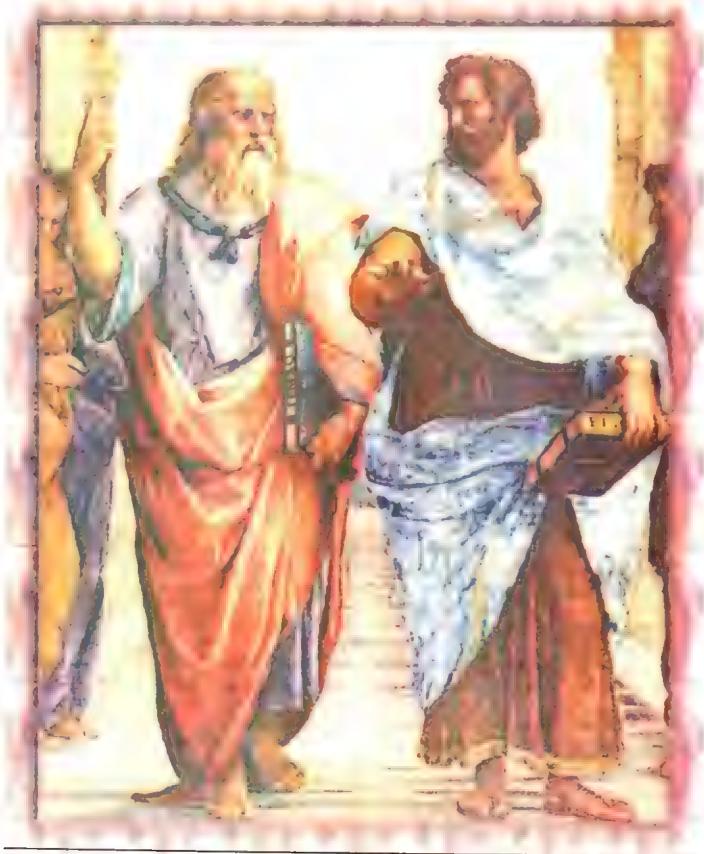
پۆلىنى بۆچۈنەكانىشم بەمشىرەيە كربوە:-

كرۆكى مادى – جرلە – زەمەن – شوينى مادەر جولــه – وزەر زانيارى – رەچەلەكى پەرەسەندنى جۆرەكان – رەچەلەكى گەردون – سەرەدلدانى زيان.

يەكەم؛ كرۆكى مادى؛

نیّمه کرزکی مادی، یان کرزکی صاده وادهبینین کهمهسهایهای بی باس له پدتی و واقعی بونی صاده بکات، راشه کردنی واقعیانهی جیهانیش پیّمان ده آن که کرزکی مادی ثهو میکانیزمانه مان پیّده دات کهده کری کیدهانی بن به ایم ناوه زی نین، نهو پرسیاره ی قوت ده بیّته وه نهمهیه: - مرزق چیون گهشت به و ناسته ی که به مشیّوه یه بیر له ماده بکاته و ه ؟

ئەم رائەكردنە گريمانى ئەرە دادەنى كەمادە ئەشويندا ئامادەيى مەيەر ئەزەمەندا دەجولى وادانانى كەئارەز ئەشويندا ھەبى، بەلكى تواناى گۆرپىنر جلەوكرىنى رودلومكانى ھەيە. بەمشىيدەيە دور زەمەنىان دەبىن، ئەسەر ئىمە بىدەنىنان دەبىن، ئەسەنى مادى رەمەنى ئارەزى، ئەسسەر ئىمە بىدەنىيە، گريمانى ئەرە دادەنىنى كە دەكىنى رودلوم ئارەزىسەكان ئەزەمەنى مادىدا رويدەن، ئەمە سەريارى ئەرەي كەدەكرى زەمەنى ئارەزى خاربىي، يان خىرابىي، بىرەرەرىيەكەشىي بەرەر دولوم بازىداتەرە، بەلام شوينى (ئارەزى) دەكرى بەشىرەيكە ئەشىيومكان بازىداتەرە، بەلام شوينى (ئارەزى) دەكرى بەشىرەيكە ئەشىيومكان بىلىدارى دەرككردنى ھەستى خەيالدا ئەگەل جېگەيسەكانىش بىيتەرە، كەچى ئەگەل ئەرەشدا، با ئىمە پەيرەندىيە جېگابىيەكانىش دەركىكەين، يان بخەملىنىن، كەس ئەر برولەدا ئىيە كەرودلوم

ئارەزيەكان جېگەيى بن. لەبارىكى واشدا ئەم قسەيەمان رىگەى بېركىرىدەردى تەرەمان ئىنىاگىن كەرودارە ئارەزيەكان لەزەمسەنى فىزيايىدا رويان دايى، بەمشىرەيە دەگەين بەرەي بائىين خۆسسازدانى كاتىر شوينى ئەنئران مادەر ئارەزدا ھەيە.

تناوه رؤكي بتمم ببرزكه ينهى كهفه سنهر مسادده ههيسه بساس لەپەردەرانىي شىتىك دەكات. ئېمە سەربارى ئەر بەردەرامىيەش مەست دەكەين كەھەست شەپۇلتكى پچرپچرە، بۆيە ئەگسەرچى ھەستى مەعرىقەي ئىيمە بەردەوامى نەبن؛ بەلام ملدانمان يىەگرىمانى ئەر بەردەراميە دەگا بەجياكرىئەرەي جينهانى (دەرەكيس) مادە؛ ئەجىھانى (ئارەكىي) ئەزمون و تاقىكردئەرە . ئۆرەرە دەتوانىن بالۆين ئەم جياكرىنەرەيە بەرپرسيارە لەر ھەلاراردنــەى كەلــەنيوان ئــارەنى مادهدا دانراره، بزيه كاتبك كەدەگەرتىنەرە بۆسەر ئەر مطستار مىرە ناكۆكەي كەلەسەر گۆران وجيگريى واقمى مادە كەنيوان ھەلويستى بەرمەنىدسى ھەرقلىتس دا ھەيە، دەبىنىن كەھىشتا ئىم ھەلورسىتە فكريه رواله دو ناكركه لهمه وزدى زانستى نويشيدا مبارد، شهم ناكزكيه روالهتيه لهزانستي نويدا لهو كهرديلانهدان كهله شكانو فەرتان ئايەن، لەگەل كىلگە ئالوگۇريىكرارەكاندا. ئەر ناكۆكىپ لىەم برسیارهدا دهردهکاری کهبهمشترهیه دهبیرسین: - نایا واقعی ماده جەند يەكەپ كى لەتتكشكان و فەرتان ئەھائود، يان ھەللولانتكى نەبرارميە؟ دەشترانېن ھەمان پرسيار بەشپرەيەكى بېرسين؟ واقعى شەرغىي مادە چپە؟ كاتتاك كەبىر لەشىتىرەن مادە دەكەيتەرە دمبينين ودمزانين كهميشتا مبدردوو مهاويستى بهرمه نيدسو هەرقىلىتس سەبارەت بەگزران ر جېگىرى بىرتىكەي سەرەكىي زانستى نويشن. هيشتا زانستي نوي سهبارهت جهكرتكي شاوهز لهديدگاي نوى جياوازو دورلەيەكدا ئاكۆكيەكەي ئەران چەند بارە دەكاتەرە بزيه ئەگەر ئېمە سىەبارەت بەپسەيرەندىي نېسوان ئسارەزر مسادە يرسياريكەين، بەزمانى نيرتن رەلام دەدەينەرە:

ئەر پەيرەندىيە ئەر شنەيايەيە كەتىشكى روناكى بەجنگەدا، يان بەتلويدا، ھەل دەگرى، يان دەگرىزرىتەرد، كەچى ئەگەل ئەرەشدا پرسىيارەكە ئەنتوان چەند وشىەيەكى رەك (مادد، كرۆكى مىلدە، شىنرەر بونىياد)دا ھەربەمايەي ئىترىزىنىدو مايسەرد، و كېشسە سەردەكيەكەش ئەم پرسيارەدليە: مەيرىزكەي كرۆك چى دەخاتە سەر بېرۆكەي بونياد؟ تەقلىدىكى كۆن ھەيە، ھەرادارانى بېرايسان بەبونى بېدىد كرۆكىكى ئەربان بەبونى چەند كرۆكىكى ئەربان بەبونى خەسلەتەكانى مادەر بونى چەند جۆرىكى دىياردە، زاناي يەكەم كەبەرتالىس) ناسراردە، پىشىنيارى كىرد، وتى ھەمر شىتىك ئەبەك كرۆك دروست كراود، ئەرىش ئاردە، زانايانى دىكە كەلەپاش ئەر ھاتن كرۆك دروست كراود، ئەرىش ئاردە، زانايانى دىكە كەلەپاش ئەر ھاتن سىزرەگەزى دىيكەشيان دايە بال ئاردەكە: — يار ئاگرى خۆل.

بەمشىرەيە زاتار قەپلەسوقەكانى بۆنانى كۆن چونە ئەر بروايەى كە ئەر پرەنسىپانەي سروشىتى مادەيان پىكەينا تاكە پرەنسىپى ھەمر شتەكانىشى پىكەينا، ئەسەر بىسەماى ئەمسەش كرۆكسەكان ھەررەك خۇيان بەيئ گۆران دەمىنىنەرە راگسۇران تەنسا ئەسسەر

راستكردنه وه ، يان خرّسازدانه كاندا ديّت شمه ش به برّجوني شه وان مانای رایه نه میچ شتیّکی تریّ دیّته قاراه نه میپیش ده فه وریّ له مه و ه ده بیّ که که یانیّك هه بیّ ، یان پتر له که یانیّك هه ین که شته کانیان لیّـو ه در ست بن و بیاریّزریّن .

لەرانەيە ئەم بېرۆكەيە كەپەيوەنىيەكى پتەرى بەكىزكىكى
نەڭۈپەرە ھەيە، بوار بەگۈپان، يان جۆراپجۆر بونى شىتەكان بىدات،
كەئەمەش شادەمارى ھۆرى زانستى قىزيايە، و ئەم ھۆرە بويەھۆى
ئەرەي لەقۆتاغى بېش سوقرائەوھ تېۆرى ئەتتۇمى ئاشىكرابېنى
لەچاخى نويشىدا تېقرى وردىلەكانى لەئەتۇم وردىتىر دەرىكەرى،
لەرانەشە ئەر بېرۆكە كالسيكيەى كە باس ئە بونسى كرۆكىك دەكات
كەبنەماى ھەموشتەكان بېكىھىنىت ئەنار قىزياى نويدا بەنورىزانرى،
بەلام ئەگەل ئەرەشدا دەبى دەستەمۆى نىگەرانى نەبىنو بېرسىين،
ئەي ئارەز (عەقل) چىيە؟ ئەمەش ئەبەرشەرەى ئەم بېرسىين،
ھىندەى ئەرە چې تەئىسم نىيە كەبېرسىين، ئەي مادە ئىلەدىگاى
قىزيارە چىدەگەيەنى؟

دوومم - جووله - جولان:-

بۆچۈنەكان دەلىن جولە، بەشىنوديەك، پەيودندىي بەمادەر زەمەنەرە ھەيە، پىشىينەر ھاوچەرشەكانىش لىەقولىي نارەرۆكى جولەيان كۆليودتەرەر پرسيويانە؛ – جولە چۆن پەيودندى بەمادەر زەمەنەرە دەبەستى؟

أ- (مەلقولان، بەيەكەر، گريدانى)ى ھەرقلى بەرمەنيدس،

ھەزدەكسەم، بلتىم كەرشىدى (ھىدلتولان) زارارەيەكىيە بىلس ئەھىدلتولانى پىدردەولم روق ئىدگۆپان دەكناتاق زاراۋدى (بەيەكسەرە گرىدان)يش پىتناسەيەكە بىق توندىق رەقى،

هیراقلیتس پیّی رابور که ناگر تاکه کررّکی راقعی مادییه، هـرَری نهم به ترانار گرنگیی در به یه که کان و ناره ریّکه که یه و سه رقال بور، هینده ی که هیرقلیتس جه ختی له سه ر پره نسیپی (هه لقرلان) یان (گزرانی به رده راه) ده کرد، هینده پیش نه به رامیه درا به رمه نیدس جه ختی نه سه ر پره نسیپی (جینگیر)ی ده کرد و ده یوت:

(هیچ شتیک ناگزرین) برّیه زانایانیش هه ندی جار به (ماده) و هه ندی جار به شتی دیکه گرزاره یان نهم دور هزره ده کرد.

نیستا دهتوانین دهسته واژه ناوداره کهی هه رقل به نمونه بخوازین که ده این زناتوانی دورجار بچیته ناو به ک ناوی رویار یکه و چونگه به رده وام ناوی سازگاری نوی به سهر تیزدا ده گیوزدری) دور فه یله سه ناوا (گیرک – رانی) ته شه ریان له مدهسته واژه یه گرت و ناوا رافه یان کرد (به سهر نه و که سانه دا که ده چنه بیان باز ده ده نه ناو رویار یکوه ناوی جیاواز گوزه رده کاه چونکه ناو بالاوه ده کاو. . جیار کنش ده بیته وه ، شه مجاره به رده و هاژه ی دی. ، نزیسك ده که وی ته وی ده ریشده یه به ی دوره ای

ئىزفراستىش بەرلئەكردىنىكى ئەفلاتونىلنە پىنى وايە نمونەى ئەو رووبارەى كەھىراقلىتس باسىكردوە بەرونى باسى لەبەردەوامىي رەھاى گزرانى ھەمو شىتەكان دەكات ھەمو شىتىك وەكس روسار

له مه آقولان ورقشنی به رده و آمدایه ، یه کورنی هیراقلیتس (مه وقل)

له جیهانی وروژاود ا جیهانتکی داینه میکیی پپر له ضهبات ده بینی پینی

وایه که (جینگیری) ته نیها به رهه مینکی هاوسه نگیی به رقه رازی نیّوان

دره کانه له پره وگه ی مه آقولان و روشتندا . لای نه و شتی جینگیر له نارادا

نیه ، شتی جینگیر له و ره و همه واقعیه کاتبه به ولاره شتینکی دیکه نیه

که له نیّوان ها و درژه یه کسانه کاندا رود ه دات . رووحیش به لای شهوه و هه ماده دا

وه ک ماده یه ، له ناگر پینکهاتوه و له گه ل جیهانی سروشتیی ماده دا

کارایک ده کا .

ب- بەرمەنىدسى جېگىرى:-

هه لریستی هزریی به رصه نیدس به مه لریستی هزریی هه رقل ناکرکه . له باسی دیکه شدا به رمه نیدس هه رسه و هزره کاری کردوه که باس له نه گری شته کان ده کات . ثه وه تا له قه سیده جوانه که شیدا ده ببین نه دو ریگه باس ده کاه ۱ – (ریگای راستی) ۲ – (ریگای دیارو ناشکرا) له ریگه باس ده کاه که ریگهی راستیه به رصه نیدس سروشت ناشکرا) له ریگهی به که مدا که ریگهی راستیه به رصه نیدس سروشت وه ک زنج پره یه باس ده کات که به شیوه یه کی لوژیکی داخراویی و می نریش له مه در خالی که و بیه ری ده توانی به چیته ناویه و ه . بیان هه در به عه قل و به به راه به و به وه شی گریان بکات . قایل نه بوه به ده ست مریف به ده ست ده و مع در فه به ده ست به و ه مع در فه به ده ست به یک نیز نین .

بهم شیرهیه بهرمهنیدس نه و هه اقولانهی روتکرد زنه و که باس له گزرانی به رده وام ده که اساس شهومش (زمان) به نمونه ده هینیته و که ده توانی راستیی جیکری و نه کزران ده ریفات،

(وشه کان ده توانن باس له هه مو بونه و هریّك بکه ن، نه مه ش مانای وایه نیّمه ناترانین باس له پایوردو بیان ناینده بکه ین، بیان باس له پایوردو بیان ناینده بکه ین، بیان به ده واسیاندا، چونکه نه گهر له و کاتانه دا باسیان بکه ین خه سله تی البونی خیّیان اله دهست ده ده ن)

ج- زينون و ناكركيي بهروالهت:-

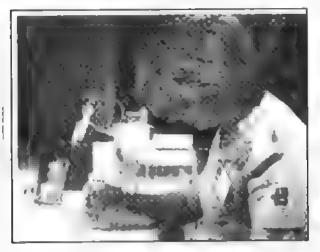
آسەر پرسسيارەرە كەبەرمسەنىدس دەرىسارەي ئەگسەرى گسۆپان وروژاندىزىيەتى زىنىون پردەنسىيى ئاكۆكىي روالەتكارىانىدى جوڭ و زەمەنى ھەلىنىجارە، ئەم پودەرە ئەرسىتق زىنونى بەيەكسەم كسەس داناۋە كەباسى لەديالەكتىك كردېتى ئەمورەرە دىسان ئەرەسىتى كسواھى ئەسسەر توانساى زىنسون دەدا كەتوانىويسەتى كەبەلگسە ئەرىسىتىكى ئەيارانى خۆيسەرە بەدور دەرمجام بگات، و پىنى وايە كەزىنون ئەتويىزىنسەرەر سسالماندنەكانى خۆيسدا ئەدەسسىتىكىكى پەسسەندى رەك راسىتى، يان بەلگەيسەكى پىيوانەبىيسەرە دەسسىتىپىكىردو بەسسەرەتارە ئەپىشەكى پاشسانىش ئەسسەلماندنەكەي زىنونسدا كەلەسسەرەتارە ئەپىشەكى پاشسانىش ئەسسەلماندنەكەي زىنونسدا بىنىرىيەتى.

زینون تیزردگ می خزیی به پهتکردنه رهی شه و تیسورهی فیساگزرس دهست بیکردوه که ده آن شته کان له ششی روزی دیکه ؛

یان له نقر ورده ی وا پنه دین که یه کسانه به کتری جوری هه هو ,

کرقکه کان به م شیّوه یه زینون ره خته ی له تیوری گه ردیله یی گرت و

وتی: تبوری گه ردیله یی بواری نه وه مان پینادات بانیان: خستنه سه ری شنیک بر سه رشتیکی تر ده توانی قه باره که ی زیرتر بکات، بان که مکردنه وه ی به شیّکی بکاته نه وه ی که نه وه ی ماوه ته و بکرتربی، مه روه ها گه شته نه وه ی بالیّت: ده بی شده کان به زماره یه کی ناکرترای شت دروست کرابی، نه مه ش مانی وایسه به زماره یه کی دان گه را بله دروست نبه کراون، به تک به مشیره ی این به دروه ی بایده دروه به شدید ای به دروه یه دروه به شدید ای به دروه به دروه به شدید این به دروه به دروه به دروه به کردو به به کردو به دروی زینون پیشکه شی کردو به به کردو به کردو به کردو به دروی ناتوانی بی به کردو به دروی ناتوانی بی به کردو به دروی ناتوانی بی به کردو به

نیوه شت تیپه پاندبی نه وسا ده توانی تیبه پی. نه م باره به مشیوه یه شا ناکرت به به ده ده ده و بات اهده و پانتهایی و جیگه به که از شا ناکرت به به ده ناکرت خال هه به ترش ناتوانیت ایکاتیکی دیداری کراودا یه که به به نیزه میشن ایک به به کی خاله کان ده ست ایبیده پیش اینمونه به کی وه ک (تبری وه شینزار) دا زینون باس ایه زیادبونی در نرزیی شت ده کات و ده لی (تبری فریسو، شارامگرتوه می واتبه موسیقه قبره) واتبه هه رشستیک کارامگرتو و له جیگه دا شوینیکی به کسان به خقیی داگیر کرد، نه وه مانای وایه توانای جوله ی نه ماوه به مشیره به ده بینین نه وه ی زینون هه ستی پیده کات جوله ی بان گزرانی شوینی خاله کانی جیگایه به بینی خاله کانی جیگایه به بینی خاله کانی جیگایه به بینی خاله کانی جیگایه

د/ ئەنىمۇس، سستى ئواندنى خۇيى:--

لەغەلسەغەى زانستى گرىكىي كۆندا ئەر بۆچۈنە توييانە ئابىنىن كە لەسەر سسىتى ئواندنى خۆيى، واتە ئىكخشاندنى زيانېمەخش ھەيە، ئەگەل ئەرەشدا گرىكەكان بروايان بەبونى كارايەك ھەبورە كەجوڭە دەردەپەرىنى دەشىپارىزى، ئەرەسىق گرىمانى ئەرەى داناوە كەجوڭە دەردەپەرىنى ئەرەمىق كرىمانى ئەرەسىتى لەموشەكتك بويى - و.ك) لـەفردانى بايەكەرە دەبىي كەنارى نارە Pneema ئەتە نەقەس. كە ئەن نەقەسەرە بەرەر پېشەرە دەجرىلىد نەقەسەكەش بەرەر دولوم بال دەنى.

گریکهکان نهر بروایهدایون کهثاژهآیش (ئەنیمۆس) بیان ههیه؛ ئەنىمۇس مەيلىكى خود ھاندانو خود پائنانە، لەگەل ئەرەشىدا دەبيئىن كەموكىرتىيەك كەلەھزىي يۇنسانىدا ھەپسە ئەرەپسە كەلسە تەكتەل<u>ۇردا</u>كەي ئەراندا بزرينەرى بەكەمى جوڭ نىيە. گريكسەكان لمجولسهي تمسستيره كانهوه بينيسان وابسوه كسمناوه زيكي سساريته و له السمانه كاندا (كۆزمۇس) ھەپ، و ھەر ئەوان ھۆمار زائستە كانى ئەسترق لۆريايان يەرەپيدارە بۆئەرەي كرزكەكانى زەريى رەك كانزار دهرمان و دمرزی و رهنگ کان و زیانی زینده و مرانیش به ت واوی بگريتهوه. هموو نهم شتانه له ژير كاريگه ريي نهستيره كاندا دانـران. بق شونه لهرمنگه کاندا مهریخ رهنگی سور دهنویشی: زوه ره زهردو عەتارىدش وادائرا كەبەپتى بارودۆخ رەنگى دەگۆرى، بۆ كانزاكانىش زتریان دابه غزرو زیو بز مانگی تنکه آهی زیـرو زیویش بـن مشـتهری قورقوشم بق زوحه ل.و مس بق زوهره ، اسهم ريْگايـه ره مرزّڤ ر شاڙه لّ هــه مو جههانی سروشتی خرابه ژیر کاریگه ریی و پاریزگـــاریی ئەستىردكانى ئاسمان رمەعرىقەي ئەسترۆلۆزيارە، و ھەمان كىار لهگهال ته ندامه کانی له شی مرؤ فیشدا کراو خرانه ژید پاریزگارین ئەستىرەكانەرە، بق شوشە ھەتارد رەك ئويشەرى شارەزى ئىلاھىي پەيامەتتى ئەر كرا بەپاسەرانى جگەر كەجاران بەنارەندى زىرەكى ر ئاوەزى مرزف دەزانرا،

لەقەلسقەي ئەرستۇدا سى سەرچاردى جوڭ ھەن:~

ا جرلهی سروشتی، سه رچارهی شه و جراه به یه که له هم ر شبتغکدا هه پسه و همه وال دودا نامانجه کهی بېغکین بان بساره سروشتیه کهی بخ رودربگری،

ب- بزویندره دهرهکیه کاریگ دهکان، ئهواندی که اوریگ می و تیدا وتوریزو کاریگهریی نهر باره دروست دهکهن که مهبه سنه کهی تیدا ده بینکری،

ئەستىرانە جلەو دەكەن كەجاران و لەوكاتەدا ئاسراويون، و بېداشىي رابو كەفرىشتەكان بال بەئەستىرەكانەرە دەنىنى دەنىلاس وېيننەوە، يەدلىنىلىش بەرەنگاريەكى بەھىز بى ئەو بۇچون تۆزرايەرە كەدەلى گەردون مىكانىزەىكە بەبى بونسى ئارەزىكى رىكىمەرى سازىنەر

م- ئايا جرله رممايه، يان رؤژمييه؟

ئهم پرسیاره وامان لیّدهکات ههست بکهین کههزرو تریزینهوهی الإزيكى وعاقلاني للعدوو ديدكاوه بسواري دهرك كردنسي نتسهيان بهجوله رون كردزته وه: - پهكهميان تهوهيه كهشته كان لـهديدهي چاردێږەرە دەجولێِن، دورەميان، ئەرەپ كەسەبارەت بەشتەكان چاردتر خازی دمجولی، لهم مهسته ره دمپرسین: - نایا جولهی شتەكانى جرلەي چاردىر لەسەر ئاسىتىكى مىلدى يەكسىان دەبىن،؟ ساره كانتك كەختراپى لەبەرچاوبگرين دەبينىن كە يەكسان ئابن، ئەم بارە واى ئەزۇرى قىزياويەكان، بەتابىسەتىش ئىوتىن كىردو، كېاس لەپنگى رەمار شوپنى رەما بكەن، رەك ئەرەي كەدەبنە بالبشت و جياكه رەرەي جولە. بەينى ئەر بىرۇكەيەكى كەپسەيرەندىن به غیرایی جوله ره هه یه ، ناتوانین به رده وامیی هیچ غیراییه ك له سهر مَتِنْتِكِي راست مسرّگهر بكه بن، ئەمەش لەبەرئەرەي كەجرلەي خيرا بەبەردەوامى جوڭەيەكى خۆرايە. ئەمە ئەر ئىتەيە كەنيوتن باسى دەكات. دەزائىن كە لەسەر ئەم بئەمايەش نيوتىن بنسەماي ئىەر ببرتكه بهى داناوه كهده أي بهرده واميى ميكانيزميك كه ليخشاني تيدا نەبئ بۇ ھەتا ھەتايە،

دەبىنىن لىەمىزوى زانسىتدا بېرۆكەيلەك مەيلە دورجەمسەرە لەنتوان ئەرەي كەمادە كۆمەلە خەسلەتىكى رېزەيى ھەبى يان تەنھا دەفرىيى بى بېر مادەر تەراوى كارەكەي ئىدا جىنبەجى دەبى، ئەم درو جەمسەرە لەھەلچون داچوندا بون، بەبۆچونى ئاينشتاين مادە لەرزەيەكى مەير بەرلارە چىدىكە نيەر جىنگەش للەردەدەچى كۆمەلە خەسلەتىكى مەير بەرلارە چىدىكە نيەر جىنگەش للەردەچى كۆمەلە بەشتىرەيەكى ئاراستەرخى ھەروا دەلى، لىردىدا دەكرى ئىمە بەرامبەر بەتىيىدەكەي ئىمانتىل كانت سەراسىمەبىن كەدەلى ئلەر جىنگلەر بەتىيىرەكەي ئىمانتىل كانت سەراسىمەبىن كەدەلى ئلەر جىنگلەر زەمەندى مۆيلىن دەكەينەرە دور گرتارى تىۆرىي ھەستكردى خەملاندنى مۆيلىن لەمۇركى شىتەكاندا دانراون، لەرانەشلە لەئلەر جىنگلەر خىماندا يەلىرادى، لەرانەشلە لەئلەر

لیّرددا ددپرسین بیّچی ددیی بیّ بهددستهیّنائی گرتاری ردها، متمانه به نُه زمونی زدینی بکهین؟ بان بیّ ددیی نهریّگهی زدیشهره شته کان فیّرببین؟

سنيهم:- زەمەن

زهمه نیش ره ک جیگه ، خه سنه تیکی جیاکه ره وه ی جیهانی فیزیایی ههیه ، گهمه شامانی وایه که روداره کان له زهمه نیکی فیزیاویدا روده ده ن جیهانی درون کیش نه زمونیکی له پر ق سه ی به دوای یه کدا شاتن و در ترثیونه وی زهمه نی (نساوه زی)دا ههیه ،

هەربەمشىپرەيە دەتوانىن ئەر رودارو بارودۇخانە بەببرى خۆماندا
بەپنىندە دە كەئىسا لەجبانى فىزىلاردا ئەمارەن دەتوانلىن
رودارەكانى ئايندەش پېشىبىنى بكەين، يان بخمائىنىن، لەم
دېدگايەرە زەمەنىش رەك جېگەر رەك ھىيزى زور چەمكى دىكە
دەكرى درولايەنەبى، واتە لەقىزى ئەدەرونزانىدا بەدور روى جىلواز
دەربكەرى.

هەندى ئەزانايان و بېريارانى مۇدىرنە ئەر بېروايەدان كەزەمەنىش بەپىيى رودارەكان تاكرەھەند، تاكناراستەيى، بەپىچەوانسەى ئىم بۆچونەشسەرە بىيشىينەكان بەزەمسەنىكى بازنسىيى دايانى قەلسەم بېچونەشسەرە بىيشىنەكان دەيانگوت زەمەن پەيرەسستە بسەرەرزەكان و خولگسە فەلەكيەكانسەرە، ھارچەرخسەكانىش دەلىسىن تسەخىر پەيرەمستە بەرسەعات)ەرە،

لەنوسىينەكانى ئەقلاتۇن ئەرەسىتۇدا چەمكۆكى خولگەيى زەمەن دەبىنىن كەپەيرەستە بەسورانەرەي قەبارە ئاسمانيەكانەرە، ئەقلاتۇن بەنىرە ئاچلى كەرئىرە زۆس كارىگەرى باشمىارەي

قرتابخاندی فیساگزرسیدوه کهجهختی لهسهر بونی پهیوهندییه کرّف تهباکان دهکرد، نهفلاتونیش لهزاری (تیماوس)هره نهروهان بر دهگیّریّتهوه کهچوّن خواوهندهکان کهتهندازیاری گهردونین نمونه یسه کی جسولاری نهبهدییسهتیمان دروسست کسردوه پشست بهرهنسیپی شهر زهارانه دهبهستی کهنیّمه پیّی دهلیّین زهمهن سهریاری شهرهش واباسی شاوهزی کردوه کهلهجسهند بازنهیسهکدا دهجولیّستو جولانه کهشی هاوکاته لهگهال جولّهی قسهبارهکانی ناسماندا.

هەر لەگفتوگزكەي تېمارسدا ئەفلاتۇن باس لەروھەكانى جيـهان دەكاتو دەئيّت گەردون بونـەرەريّكى زينـدود، بەپيچەولنـەي ئــەم

ئاپاستەپەش ئەرەستى پىنى وايە كەجولە بازنىەيى بەھىلەكان تاكە جىزى جولەي سروشتىن جىگە لەران مەرچى جولەي دىگە مەپ سەپىنراور ناسروشتىن. ئىستا دەتوانىين تەشسەرىك لەدىدگاكىمى ئەرەستى بگرىن بالىن: "لىزىكى توغى شارستانى نوغ كەندەلان بىشايى زىريان لەيىركردنەرەي زائسىتيانە لىزىكياندى ئەرەسىتىدا دىزىوەتەرە، بەلام با ئىمە بېرسىين ئايا زەمەن رىزەيىيسە يان رەھامە؟

زاناپان زەمەن وجنگەیش بەشتىرەيەكى رەھاو بەرتىۋەيش دەخەملىنان دەپرسن: شەي ئايا زەمەن لەبەدواييەكدا ھاتنى رودارەكان پتر نيه ؟ ئەي ئايا زەمەن بەرشتىرەيە لەرروۋمى ختى بەردەوام دەبى تا بەسەر رودارەكانىشدا تتيەربېن؟

نه کانیکدا که زانایانی سه رده می نوی په سه ندکردنی شه و دیدگا گریکیه کزنه یان به لاره شهسته م بو که باسی له خه ساله تی خولگه یی زهمه ن ده کردن له گه ل په ره سه شدنی خولگه یی جوله ی جه سسته و شه واره شاسمانیه کاندا ده ماته و به دیدگای به دوای یه کدا ماتنی به میلی یشیان به لاره به رته سك بوی به قورالی که وتنه ژیر کاریگه ریی شه می که وتنه ژیر کاریگه رسه ش به بین شه م پرسیاره و گوزه ر ناکات: سید می که وتنه ژیر کاریگه رسه شه م پرسیاره و گوزه ر ناکات: سید می که وینی ده بیتی ی

ههر روداریّکی خولگه بی بکه بن به نواین پینوه ری زدمه ن (وه ك

هه لاتنی رقن برمان ده رده خات که نهسته مه بریبار بده پی نیمه

مه به ستمان لهچ روداریّکی خولگه بیب پشتی پیبه ستین. شه م

گریمانه وه ك مؤكاریّکی به رایی بو به هزی دان نان یان قابل بون به و

تبنده ره هاییه ی زدمه ن که که فیزیادا مه یه. میّنده ی شه وه ی که شه م

دان پیدانانه له نوسینه کانی گالیلزدا ده بینین، به رونی له نوسینه کانی

سسماق بارز (۱۳۰۰–۱۹۷۷)ی مامرستای نیوتنیشد دا ده بیبیتین

به لام به شیره یه کی تر، بارز چوبوه ژیر باری شه وه ی که بیسه نمینیت و

زدمه ن بیجراه یه، لیرددا شهم و ته یه یه یارز به نمونه ده هیتنیت و ده دورات:

"زەمەن مەر تەنىھا بەلگە نىيىە لەسەرئەرەي كەبرىتكى قىلى
مەيە، بەلگى بەلگەيە لەسەر توانايىەكى دېدارىكرارى بەستى بەبرىنو
بەردەرامىشەرە، بۆيە ئەگەر توانىمان مۆركە رەھاو جەرھەرىيەكەي
دىدارىبكەيىن بۆرمان دەردەكەرتت كەزەمەن ھىنىدەي ئىدودى روى
لەرھىيە جىنگىر بىنت ھىنىدە روى لەبزىكى خىزى نىيىمە، خىق لەراسىتىدا
شەتەكان ئەگەر بىزكىش بىن يان جىنگىر، ئىيمەش بەئاگابىن يان نوستو
ئەرا زەمەن درنىدۇم بەئاراستەي خىزى دەدات، كەراتە زەمەن ئەر
بىزىكىيەي تىدايە كەدەكرىت بېيتىرىت بەبىنىونى جولە ئىيمە ئاتوانىن

واباشه نهم دواخاله رون بکهینه وه کهبارق باسی کردوه، نیّمه بهخولگه یهی بونی قهواره ناسمانیه کان قایلین و بهپاسای دوزانین لهبه رشه ردی چهند باره بونه وهی شه و خونگه یی بونه وا دمکات که پیّرانی زدمه ن گردجاو بیّت، ههرودها نهم مهاتریّسته شهردش رون دەكاتەرە كەبارى نازائى ھەلوپسىتى چاوبىدىكار بەرامبەر بەشىتى چاوبىدىكار دەبى چەرىبىدى ئەۋ چاوبىدىكار دەبى چەرىبى ئەۋ شەلەرچى كەوتۇتە زىر كارىگەرىيى ئەۋ شەتەشەرە كەچاودىرىيى دەكات. رەنگە ئەم پەيرەندىيەش بەھەرلىول ئاراستەكەيدا ھەر گرنگ بى. نيوتنىش باسىي زەھەنى كىرنىوە، واى دانارە بەدەر لەرودلومكان پەيرەندىيى بەتىكىلىدىكى جىگىرەرە ھەبەر ئەم تىرۇنىينەي نيوتى دەچىتە بۆتەى گوتارى "بىنەچەدروست" ھو، كرانىدەكىشى ئەرەدلىد كەئايا دەبى رودلومكان تاكە رىگاى پىدرانو دەرك پىتىكىدىنى زەمەن بن، يان نا ؟ ئىستا دەتوانىن باس لەئاراستەي زەمەن بن، يان نا ؟ ئىستا دەتوانىن باس لەئاراستەي

باساكانى فىزياى كالسيكى بوارى پنچەرانەكردنەرەشيان ھەپ، كەچى لەگەل ئەرەشدا روبارەكان بەشتوميەك لەبەدراي،يەكدا ھاتندا دىن كەتراناى پنچەرانە كردنەرەيان ئىيە، كەرابى، راباشە بېرسىن، س بۆچى مىكانىزمى صروشت ئاترانىت بەرەر دولور بگەرپتەرە؟

ئەگەر ئىسە زەممەنمان بسەپىتى پەيوەنديەكسەي بەبسەدواي يسه كداماتني روداره كسان بيتناسسه كرده تسهوا قسسه كردنمان لهسسه ر پتچەرانەكردنەرەي زەمەن شتتكى بيمانا دەردەچى، بابەتيكى وا، پرسياريّکي لەمشـيّوەيە دەوروژيّنـيّ:-- ئەگـەر پاسـاكانى سروشــت زەمسەنتكى لەپتچەرانەكرەتسەرە هسساتوين، واتىسە ئەگسىەرى پنچه واته کردنه وهیان ههبی، برچی دهبی یه دوای یه کدا هاتنی پێچەراندى رودارەكان پەرسىلەيئى رونددا؟ ئىەر بەشسەي زەمسەن كەپسەيرەندىي بەئىنترۆپىسەرە ھەيسە (ئىنترۆپسى لەدەسستدانى رتكخستان لهدهستداني جياوازيي گهرمييه) بهوه دهناسريته وه كه لەھەرماركردىن ھاتوھو وابەستەيە بەرپۆھيەكى پيوانسەيى بچوكس پنچەولنەكارىيەرە، ئەسەر ئەم بئەمايە دەتولنىين ئەم نمونى جوان بِيَشْكَهُ شَ بِكَهِينَ: ﴿ زِيانَ رَونَكُ انْهُ رَفِيهُ كِي رِيْكَفُرَاوِهِ بِي انْ تەرتىبىي ئىنترۆپىيە ئەمەش لەپەرئەرەي كە(زىرەكى) ھەند بونياس جباوازييه كى وزويى، لەميانەى ئىنترۆپداى فيزيايى گەردونسەوە، ئەدرى ﴿ مردن ﴾ ى ئەسەرخۇر بەئۇناغى مەئبەستراردا دەھينىي. لەم دىدگايەرە ژبان زەمەنتكى پېچەرائەكرارە دەبى، ئەراستىشىدا نیّه لەشكان ر پارچەكارىيە، ئىروست، يان خىەلق كراويىن كەھەرگېز شاتوانين للهفيئميكدا بيبينين كعبه يثيهوانهى زهمهوره شستهكانمان پیشان بدات. لیرموه دمکری بیگهردبوش سروشتی و، ههلکه پارهی ئېنترايى بەسەر بونەرەرە زېندوەكاندا پيادەبكەين،

رەنگە ئەم قىسەيە ئەرەش بگرىتەرە كەئىمە ئاترانىن بەپىتى زارارەكانى ئانسىتى فىزىسايى، ئىجسىرە يسەك لەدراييەكسەكانى پرۆمەكانى ئىسان، راقەر بىناسەيكەين، ئەمەش نەك لەبەرئەرەي كەرۇر ئالۆزى، بەلكى لەبەر ھەلگەرانەرە ئىنترتىپابيەكەيان،

جواريم: - شوين و مادمو جوله.

پیشینه کان شوینیان به فراوانی شویهاندوه : گازیکی زیندوه گەربولی پرکردوه، لهسه ردهمی فساگزرسیشدا شوین به و برشابیه ناوبراوه (کهپره له روح و گیمان)؛ له قوناغیکی پاشتردا ناونرا (برشایی)، له پاستیشدا شوین (جیگه) تا نیستهش له ایریادا هه و

مایهی ناکژکیه، بابهتیکه گفترگزکهی نهسه ر نه ره یه که نایا نه ر هیچ نیه، یان کژمه آه خه سله تیکی وای تیدایه بین به شد، هه آویستی نوی لهم مهسه له یه شورین ده کات به دوو جنز ده وه: – شهو شستانهی که له ماده دروست کراون، له که آر جنگای نتوان شته کان.

زاناباني گريك ئەر مشتى مرەيان نەبراندۆت،و، كەئابا شىوين وهك جوّريّك لـ كررّك نامادهيــه، يــان تهنبها بوّشــاييه كه لــهنوّران شــته كاندا. دهشــنوانين بلندين: حكـهتيزره نويدهكاني (كيناگـــه) لەفىزىدا، خەسلەتەكان، واتە ئەر خەسلەتائەي كەكارىگەرى لەسمەر ماده دادهنٽن، دهگهرٽنٽتهوه بن شوين، دهشخوانين بلٽين، ستيقره گەرىيلەيىككان پىشىيىنى ئىسەيە دەكسەن كەبەشسە بىسەرەتى جەرھەرىييەكان بتوانن خەسلەتەكانى مادەر كارلېكى شتەكان لەگەل شويندا رالله بكەن، بەمشىرەيە قىزياي گەرىيلەيى ئەم سەردەمەي ئەمرۆدا وردىلە سەرەكيەكانى ئېڭكېننانى گەردىلەيى، (ئىەلىكترۆن --پرترتون - نیونرون - بارگه بزنرهکان) به چهند به شنیکی میکانیزمی دادەنى كە لەئاسىتى گەرد ئەرىتىن. دەتۇلنىن بايىن مادە كۆمەلە رربيله و پارچه په کن کارليك دهکه ن، لهگه ل غهره شدا تيزريکس گەردىيلەيى وامابىنىن كەپنىمان بلى ئەن دردىلەن پارچانە پەيرەندىيان به يه كه وه مه يه، برّيه پيويسته له ناو ماده دا شويننيك هه بي، ته مه ش واده خوازئ كەنور دىه كى شاوەر لەنتوان وردىله كاراتككردوه كاندا روناكى بستر بلاوكردنسهوه رونساكي بيتويسستيان بسهناوه نديك نيسه ئەگەرچى بونى ئەر نارەندە بۇ شەپۆئەكانى روناكى پيريسىتە. بەمشىرەيە ئاچاردەبىن بىرسىن كەوابى بۆچى ئىوتى بەپىي بۆچونى خرّى (ئەپىرى تردماندرته ناو رائەكردنى بالاوبونەرەي روناكىيەرە؟ له وه الأمدا د مانتين: - نه وه بؤشه وهي چه مانه وه ، يان شكانه وهي روناكي راقه بكاشر بهشيّرهيك ئهر شكانهوهيهي راشـهكردوه گوايـه ئەبىر لەجنگەي سكە چرترو لەخەسلەتى مەمىلەدارىدا دائسلەترە، بەمشىپوميە ئيوتىن ئىەپچى بۆئسەرە جەكارمېنارە كەلسەدورەرە رائه کردننیکی میکانیکیانه بق (کار-کردوره) بکات، بقت وهی شهیر وهك كرۆكتكى گەردونى وەريگرى كەلەميانەي شويتنەرە بەرەر ھەمى گەردون باس لەپتكەرەگريدانى مىكانىزمەكانى زەرى بكات.

نیوتن به م برکردنه و دیه گه شتو د به به ره نجامی سیّیه م تشه بیشتورش شه و دیه که تراون له شویند نیه نه که شماده ، . جون تولاند (۱۳۷۰–۱۷۲۲) مه لویستیکی پیچه واله ی نه ماده یه ده این تولاند (۱۳۷۰–۱۷۲۲) مه لویستیکی پیچه واله ی نه و ده گی داکوتاوه ، و ده لی خواله شاوی هم اده یه و له ویشدا ره گی داکوتاوه ، و ده لی خاله تاویه هم ای نگر چه نه ره گه زنگن ده گزرین بو یه کتر ، به شیّوه ی تالوگزرو له خولانه و ده یمی مه میشه و به رده و ماده نه ای به ده به ترک به به ده به ترک نه به ده به میشه بی و به ده و به ترک نه ده دات شه و به ده و به شهرای به می گزرانه مه میشه بی و به ده و ده دات شه و به ده به ده به ده دات شه و به ده و به شهرای که و به ده به ده و به ده دات شهر ده و به ده به ده به ده دات شهر ده و به شهرای که ده دات شهر ده و به شهرای ده ده دات شهر ده و به شهرای ده ده دات شهر ده و به شهرای ده ده دات شهر ده و به شهرای به ده دان ده و به نی و به ده و به نه ده به نه و به نه ده و به نه ده و به نه ده و به نه به ده و به نه که به ده و به نه ده به ده

کەتسەرارەكان بسەھۆى كۆشسكردنەرە بسەرەر چسەقى زەرى كۆسش دەكرتىن، ئەبەرئسەرەى كەتسەرارەكان خۆرسان كىسارو چالاكېسەكى گونجاويان ئەگەل ئاراستەي كۆشكىردنەكەدا مەيە.

پينجهم/ وزوو زانياري.

هیز لهفیزیای سهدهی نرزدهدا تهوهرهی سهرهکییه؛ زانایان لهسبایهی رنبونی زیانهکانی لیکخشاندندا سودیان لهسبیفاتهکانی کهربون کارلیّکردنی هیّزهکان وهرگرتوه برّنهوهی میکانیزههکانی گهربون پیّناسهبکهن، سههباره به به بالیه تو کارلیّکهکانی نساو مسادهو بدیه کهونی نیوان تهنهکان و جیگا، چهمکی وزه بوه بهشتیّکی بریکه چونکه مرقِف لهناو مهنزومه ژیندوونا ژیندوهکانیشدا بی گرنگ، چونکه مرقِف لهناو مهنزومه ژیندوونا ژیندوهکانیشدا بی پریستی باریزگاری کردن لهمهنزومهکان و بر نریژه پیّدانی جوله یان پیّریستی بهوره ههیه، شبیتك ههیه کهباس لهبونی کرمه له پهیوهندییه کی گرنگو نهیّنی نیّران وزه و ریخستنی بونیادگاری و زانیاری دهگات. گرنگو نهیّنی نیّران وزه و ریخستنی بونیادگاری و زانیاری دهگات. گریدرانه کانی ژیانه وه ههیه، له پاستیشدا ههر شهم برّچونانهن وامان گریدران هانی ژیانه وه ههیه، له پاستیشدا ههر شهم برّچونانهن وامان لیدهکهن بهرسین:

ثایا چۆن شتە زیندودکان ئەمیانەی پەرەسەندنی جۆردکانەود خۆیان ریکدەخەن؟ یان ئایا چۆن شسپود زیندودکان دەتوانىن بونیادیکی باشتر ئەکەش،و ناوەندەکەی خۆیان بوینندەدی و بپاریزن؟ زانیاریەکان چۆن پەرەدەسەنن وریکدمخرین؟ ئەو سىنورائە چین کەبونیادو مەعریقە ئەئاستیاندا دەرەستن.

بیرزکهی ناوهندیی نهم بقهرنه لهیاسای دورهمی تهرموّداینه میك دایه بیرزکهی نینترقپیانهی تهربونه دایه بیرزکهی نینترقپیانهی تهربی بهم بوّچونه دایه بیرزکهی نینترقپیانهی تهربی بهم بوّچونه داره که که می کانیّك فهراههم کرا که بوّ ههرهمه کیانهی گهردهکانی مادهیه، شهم بوّچونه ش چهمکی سیستمو ناسیستمیش و نیحتیمالیو ههرهمه کیو، زانیاری لهدهستدانی زانیاریشی تیدایه، جیهانی کوّن لهم بوّچونانه زانیاریشی تیدایه، جیهانی کوّن لهم بوّچونانه بیناگابور به لام لهسائی ۱۸۲۴ دا کارتو توانی پهیرهندیه کانی نیّوان گهرهی و وزدی میکانیکی شدیبکاته و به بی نهودی ناشنایه تبیه کی بهیاسای به کهم ههین:

باسای په کهم احوزه، ده کری شیره که ی بگوردری، به لام شه در بست ده بن فده فه وتن

یاسای مووهم:— گەرمی ناتوانیّت لەتەنیّكەوھ بق تسەنیّكی گەرم تیّبەریّ،

ئەنترىپى: -- زيانكەرتنى ئىەرزە، بەشسىترەيەك كەلەميانسەى
بەھەردەكى بونى زۇرى خۇيەرە، وەك كارىكى بەكەڭ نەمارەئەرە،
ئەم دەستەراژەيە رۆر رەشبىئانە دىتە پىشىچار، چونكە دىبارە
دەيسەرى پىمانىلى كەرزەى بەسسودى گەردىن بەشسىتوەپكى
ناپىچەرانەيى (لامعكرس) كەم دەبىتەرەر (لەدەستدلنى گەرمى)ى
لىدەكەرىتسەرە، دەكسرى (ئىمەنترىپى) بەسسەر بونيادەكانىشسدا
پىيادەكرى، لەبارىكى واشىدا ئەنترىپى مانساى وايى سىسسىتى

بونیاده کان لهمیانه ی هه چمه کیی یه کی به وده واسه و توشی داخورانی به وده وام دی.

شەم رتەيسەش دىسارە رەشسىينىيەكى دىكەيسە دەرىسارەي ئىنسترۆپى: — ھەمو شستىك بەتئىسەرپونى كات گەندەل دەبسىق دەقەرتى، ئەگەل ئەرەشدا ئەم ياسايە ئاوازەشىي ھەپپە، بەتاپىيەتى لەناو يەرەقەيى و بونەرەرە زىندوەكاندا.

کارنق ههستیکرد ناتوانین به (گهرمی بهته نها) کارپکهین، پیریسته گهرمی بگورتین بی تهانیکی سارد ته رکاته وزه وه ك وزه یه کی شارران و ناماده ی به هیزه وه کوگاده کری.

شەشەم/ پەرەسەندىنو رەسەنى جۆرەكان.

لامارك (۱۸۲۹-۱۸۲۹) يەكەمىن زاناي سروشتناسە كەھەرلىدارە ئەر بۆچونە فكرىيە باۋە بگزېدت كەدەلى شىتەكان ئەدەگلېيىنو ئەدەبن يەشىتىش، رائەم پېشنيارەشىيكردرە (لەھەمور گەربوندا كاريكەرىيەكى سەرسوپھىنەر ھەيەر ھىچ كۆسپىك ناتوانتىت لىي كەم يكاتەرە)

هەرودها دەلى (ديارە ھەمور شتېك لەرجوددا مل بەگرپانكارىي پێویست دهدات)، کالمان (۱۹۷۱)یـش بهده ریزینیکی دی دهالی (رجود، هەر هەمو رجود؛ لەقەوالەيەكى بەردەوام بەولارە جيديكە نيه، ھەلقولارىكى بەرفراوانى خەسلەتە ئەقەرتان ھاتودكانو كەيانو بونى ئائاراوه، بۆيە خودى گوتارەكانى پۆلۆن كردىنىش لەبەرلەب، دینامیکیا جهخنکاردکهی سروشتدا ههاندهوهشیّن". دهتوانین شهم ببرزكه بكه رينينه وم ميراقلينس نهويش بنيوابو كهكرزكي واقع بريتيه لەگۆړان. لەچەرخى نويشدا برجسۆن بەرە قابل بو كەھيزيكى ئاراسته کار نه ژیاندا هه یه ۱ ناوی نا (مه نگاوی زیندهگانی)و برسیه ناو كرؤكى فه لسهفه زينده كانبه كهى خزيه وه، به لام دارويين نه بتولني رائسه كردنيكي ماترياليانسهى قه لسمبازه هه رممه كيسه كان، يسان بازدانه كان پيشكه ش بكات. شتيكي زور كهميشي لهسهر برماوهين جينىي دەزانى. ئەن<u>ٽ</u>ستاشدا ئەر قەلەمبازانە دەگەر<u>ت</u>نر<u>تت</u>سەرە بىق تێگرتنى بەردەوامى چەپكىك تېشكى گەردونى دەرىگەي ئەو چەپكە تىشكانەرە وەرچەرخان لەبونيادە بۆمارەبىيەكاندا دەكرى. هەرچەندە كەنتىكرىنى بريكى زۆر ئەر تىشكە زيانبەخش دەبئ بەلام كەلكىشى بۆ بۆمارەيى ھەيمە. ئەمروھودەيە كەلامارك چورەتمە پاي ئەر بىيرەي كەپاس ئەتەگەرى راسىتكرىنەرەي بونىيادى بسەمىراتى وەرگىراو دەكات ئەرنىگەي ئەزمونى تاكە كەسىيەرە،

داروین عەرلینەدارە رەچەلەكى گەردىن، بان رەچەلەكى مادە راقە بكات. لەبەرئەرە رەك دەستھانتك سەيرى جیھانى سەرزەربى كردە، لەيەرئەرە داھنتانە زانستيە مەزنەكەي ئەر لـەر راقەكردنـەدا يەرجەستەدەبى كەلەرنگـەي زدجىرەپەكى بەيەكەرە بەيوەندىدارى پرۆسەي راستى ھەلەرە سەبارەت بەئـەفراندنى شىنوازى جۆرەكانى ئىان يېشكەشى كردە،

داروین باسی له نه و گزرانه کردوه کهه زهمه نی جیزان جیدا له جزره کانی ژیان به پنی دایه ش بسون و بالاوبونه وهی جزره کان له هه ریمه جیاجیا کانی جبهاندا روده دات، به لام تیراسمرس دارویشی باپیری له و بپوایه دا بو که چه ند میزیکی شار راوه و نه ناسراو هه ن و جزری سه رکه و تر له وانه و ده که ویته و ه

ئەمەش مانساى وايە كەداروين لەزانسىتى چېنەكان و بەبازدانى چېنىي ئاشىنا شەبوھ، لەراسىتىدا شەملاندنى پەرەسەندن لەرپىگەى شەلەمبازى پەرەسەندن لەرپىگەى قەلەمبازى پەرىسەندن لەرپىگەى رىنلەلم رامبى ۱۸۷۰–۱۸۹۱) ھېناويەتە ئاراوھ، كارل تىيۆرى دارويىن رەتدەكاتەوھو پېتى وليە كەئامادجىك يان مەبەستىك لەئاراسىتەر پوى بازمكاندا ھەيە، كەواتە بەمشىرەيە دەتوانىين باس لەئامادجىگەرايى بەرەسەندنى بايولۇرى دامەبەسىتگەرايى پەرەسەندنى بايولۇرى دامەبەسىتگەرايى پەرەسەندنى فىزىسايى

حموتهم:- رەچەندكى گەردون.

سىخ تېـــقرى كۆزمۆلۆژىــايى سىـــەرەكى ھـــەن؛ ھەريەكـــەيان سەرھەڭدان؛ يان رەچەلەكۆكى جيارازى ئارەزى تۆداي: --

ستیزری یه که م: سده از گهردون له لایه ن که یانیکه وه شه فرینراوه که نه و که یانه پیش ماده و یاسا فیزیاییه کانیش که رتوه .

حتیقری سروممه- ده آن گهردون به مشیقره یهی نقیمه ده ببینین به پینی چهند یاسایه کی فیزیایی ده گودجیّت و سازده دریّته وه بان له یکه مجاردا له شه نجامی ته قینه ره یه که رده دروست بوه شهو ته قینه ره یه که می گهردونه و درونه و

-تيزري سٽيهم:-- دوڙن گهردون شئٽکي ههميشهييه،

دیگای په کهم ده آن تاوه زله پیش ماجده وه بونی هه بوه، واشه تاوه زله بنه په متاده نابه ستی، راته ناوه زپشت به میشك نابه ستی،

دیدگای دروهمیش ده آن هیچ روداوید که پیش ته آینه و گهرره که و رافه و شیکردنه و هه آن ناگری درهنگه شهم گریمانه و ادابنی که زهمه ن و به مین ناگری درهنگه شهم گریمانه فیزیاییه کانه و هیچ مانایه کیان نه بویی بزیه ده توانین که واژهمه ن بخه مآینین له پیش ثه روداوانه و مرهما بروه هیچ شبتیک له بدا پوی نمدابن له بارتکی وادا ده توانین باتین ت بونسی زهمه ن له پیش دروست بونسی گه درون له تعقینه و گه وره که و همانی در پرترونه و ده گه به نی در بیدگای سیدهمیش وامان لیده کمات باتین ناوه زیران له همیشه موه که نیستا هه بود، بیگرمان وه ک ددزانین ناوه زیران له همیش ده وی خوجییه و به و شیره یه دانسته نیه .

هه شتهم: - سهرهه لدانی ژیان.

تالیس پنپولپوه که شیرازه ساکارهکانی ژیان استارهه پهیدایون. نه رهستن به وه قابل بوره که ژیان خزیه خز شه فرین راوه، زانایانیش له سهده ی حه فده دا له نه دجامی داهینانی مایکروسکربه و زانایانیش له سهده ی خوی ژیانیان دوزییه وه. (شهنتانی مایکروسکربه چه ند شیرازیکی نوتی ژیانیان دوزییه وه. (شهنتانی شان لیفنهوك مخزیه خو له باوه دروست بون به نه زمونیش شهم و ته یه ی سه لماند، خزیه خو له باوه دروست بون به نه زمونیش شهم و ته یه ی سه لماند، له کزتایی تویژونه و کانیش سه نماندی که فایروس نسه بادا هه یه خویه خوی تویژونه و که ماده و ده یاش پاستور هه و آنیکی نوریاند! بو ناشدابون به مه که دروس به سهره آدان و له دلیك بونیکی خویه خوی زیاند و خویه خوی ناکرتایی هه را له سه در ده باد بری به شهر نه ده بردایه مانه و می ده بایی به شهر شهره زیان چون ناکرین بود و شهره بردایه مانه و که ماده ی نازیندو خویه خون ناکرین بود شیره ی زیان چون ناکرین به یکرد؟ نه مها فرده و به ده ده یاس باسی نامیاری جیک بری ده ستی پیکرد؟ نه مها فرده و باسی نامیسی نامیاری جیک بری کورم ترزیز تورانی،

يەراويزمكان:

Concepts in Science - Richard Gregory-1
Links to Mind. Richard Gregory-1

الله (المعرفية "السيورية" - ع - ٢٢٢ - ت ١٩٩٨) كسراره

بەكوردى

ومرزش دوور لمبنهما زانستيهكاني

چەكىنكى تىنكدەرە

ئامادەكردنى،سىردار عبدالسالام بايان مامؤستاى زيندهزاني

> لهجيبهاني ثيستادا ويسراي شهودي ودرزش ج ودك شامرازيكي پەيوەندى مرۆۋايەتى دەيان وسەدان گەلى دۇ بەيەكى لەژۆر سۆزى هاوكارى ولهباريكاكاني ململاني يتشبركني هنزو تواناو لتهاتوويي بەيەك دەگەپەنٽىتى دەسىتيان دەخات نئىق دەسىتى يەكترى چ رەك ئامرازيكى ئابوورى بوره بهكاروپيشهى هاولاتياننكى زورى ولاتانى سهرمايه دار به گشتى ولاتانى ههڙارو بنسهرمايه ي وهك ولاتاني ئەفرىقار دەرياى كاربېي ئەمرىكاى لاتىن بەتاببەتى و سالانە ويراى

> > داهساتي تاكه كسه سخسودي ومرزشكار داهاتيكي زؤر بق يأنهو پهکېتي په ومرزشيه کانو دمزگار دامهزراوه خزمه تكوزه ريسه كان و ولاتناني بالأدهست لهم بسوارهدا دەسىتەبەردەكات ھىسەروەك سەرۆكى بەرازىل رايگەباند كىه ولاتهكمهان هيسج بنهمايسهكي نابوری کشترکال و سامانی ژیر زەرى ر تەكنىلارىياى ئىسەرتۆي نییه کهبینه هیپزیکی شابوری، بهلكو ئه و هيزو تواناو ليهاتووهى هه یه که هاولاتیه کانی سالانه وهك ومرزشكاران بهتوانا دهيان مليار دۆلار بىق داھساتى نەتەولىسەتى بەدەست دينن.

نارەھەتى لەيەكىك لەئەندامەكانى لەش بەلكى سستى ئەندامەكان، كهم چالاكيو بي توانايي مرؤف له ناستي ئه نجامداني كارو فهرماني رۆزائەي بەرتكوپئكترىن شىئوە برىتىين لەنەخۇشىيەكانى مرۆشى سەردەم.

به لام نُهمه ش به و مانایت نیک کنه مرقف بنز دوورکه رتنسه و ه لەنەخۆشىي بەمەبەستى لەشتكى شۆخ ر شەنگەر بەرزكرىنمەرەي هميزو توانماي ونواندنسي بالادهستي ليسهاتوويي بسيكويدان و

له بــــــه رچاوگرتنی بنـــــهما زانستيهكاني ودرزش سهريهخؤو بسه پی نساره زوری جؤریّ ک لهوهرزش بيساده بكسات كەدرورنىيە بەھۆى ئەگونجاندنى لەگلەل ھەلكىلەرتۈرىي لەشسىرو خەسلەتى ئەندامبەكانى و توانساي ماسولکه کانی دووچاری دهیان نهخوشني جاسنتايي بكسأتو كاريگەرى دروار لەستەر لىلەش جينه هيليت، جونك و هرزشو وەك ھەمور پيداويستيەكى لەشى مسرؤف جسه كيكي دوو سسه ردو بەرامېـــــەر بەلايەنــــــە سوودبه خشمه كانى لايسمتى زيانبەخش زۆرىشى ھەيە،

هەر ئەمەبور وەك ھاندەرىك پزيشكانى تايبەتمەند بەپزىشكى جەستەيى (الگب البدئي)و پسپۇران بوارى وەرزىقسى ھاندا كەلقىكى پزیشکی تابینت بهوهرزش بنق پاراستنی لنهشو دابین کردنی تەندورستى وەرزشكاران بەناوى پزيشكى وەرزشىيەوە بهيننه ناو زانستى پزيشكىيەوە، ئەم زانستە لەگەل ئەومى چەند ميژورنورسيكى وهك گالن دهائين زانستيكى نوئ نييهو ميدژورى سەرھەلدانى دەگەريىنسەرە بىق مىسالانى پىيىش زايىن بىمپىزى ئىمو بەلگەيەي كەيۆنانىيە كۆنەكان لەسمەدەي سىپيەمى پېش زايىن بىق پاراستنی لهشی وهرزشکارهکانیان و بهرزکردنه وهی هیزو توانایان لەخولىد ئۆلۆمېىيىدكانى ئىدو سىدردەمە سىروديان لىدم زانسىتە

وەرزش بورە بەپىدارىستيەكى گرنگى ژيان، رەك چارەسەرىكى پێۺۄ؞ۺڎۅ؞ؠ٥ڔڒڮ٥ڔ؞ۄڔ؞ۑ٥ڮؠ هێڒۅ؞ڎۅٲڹٵؽ ڶ٥ۺۅ؞ٮۄڕڔۺ٥ڔ؞ۄ؞ۑ٥ڮي كيشه دەروونى يەكان ر بەھىزكەرىكى بەرگرى لەش يەكىكسە لەكۆلەكە سەرەكيەكانى تەندۈرىسىتى سرۆف، دۈۈرەپ،رۆزى لۆرەي ریخوشکه ری توشیوونه بهدهیان نهخوشی جهستهیی و دهروونی وءك قه لهوى له راده بهده رو لهه الري و بهتوانسا و لاوازى ماسولكه كان وشنواندني بريره كانو بهستاني خوين وشهكرهو خۆپەرستى بورىكەرتنەرە ئەكۆملەڭ ھاركىارى ئىەكرىنى كەسائى دەرروپەر؛ چونكە ئەخۇشى تەنھا بريتى نيە لەھەست كردن بەئازارى وەرگرتوپەر تەئانەت توانىپيانە مادەي بېزەبەخش dOPPING بۇ بەرزكردنەرەي لېھاترىيى وەرزشكارەكانيان بەكارىھيىن.

٣-چارمســهركردنى جــهنگاودران بــهرنگاى سورشــتى وهك مەســاجو ئه نجامدانى جولهو مەشـقى پۆرىسـتو دووركەوتنـهوه اسه بەكارمىننانى دەرمانو نوستنى تەخقشخانه.

۳- بەرزكرىتەرەى ورەى جەنگارەران ھاولاتيانى ناوچەكانى
 چەنگىوجياكردنەرەى كەسانى لىھاتور بىل ئەنجامدانى چالاكى داوار،
 دواى كۆتايى ھاتنى جەنگى جيھانى دورەم پسپۇرانى وەرىش
 بەماوكارى پزيشكانى جەستەيى ئەم زانستەيان لەپزىشىكى گشتى و

به ماوکاری پزیشکانی جهسته یی نهم زانسته یان له پزیشکی گشتی و پزیشکی سه دریازی دابسری و خزاندیانه نیسو سلکی وه رزش و له دیاری کردنی نه خوشی یه کانی و هرزشکاران و که م توانایی مروشی ناسایی و ناریّکی نه ش و شنوانی جهسته یی و چاره سه رکردنی شه م نه خوشیانه سوودی ته واویان لیّ ی بینی و توانیان شه م نامانجانه ی یی بینکن: -

 ایرکردنی فسیقلقری لهشی وهرزشکاران زانیشی توانای جهسته یی و دهروونیان.

 ا چۆننىتى ھەلىۋاردىنى جۆرى وەرۇش بۆلەشسى وەرۇشكارو
دىيارىكردنى كارىگەرى ئەو وەرۇشە لەسەر لەشى وەرۇشكار،

۳- پەرەپندانى توانىاى لەشسى وەرزشىكارو پارىزگىلىيكردنى بەرنگايەكى زانستى،

بَهُ كَارِهِيِّنَانَى ئَامرازى رَانستى نَـوى لهچارەســهركردنى

 نەغۇشىيە وەرزشىيەكانو پِيْكانى لەشى وەرزشكارو چاكبورنەوەى

 بەپەلەر گەرانەرەى بۇ نۆر ياريگا.

مهپیری شه راستیانه کهوه به نگهنه ویستیک شاره زایان و پسیپرزانی زانستی پزیشکی وهرزشی نهده راه خوامی چهندین تاقی کردنه وه نهسه ر توانایی وهرزشکاران و کاریگهری وهرزش بزسه ر نه نهان به دهستیان هیناوه ویرای شهوه ی به شیکی زوری وهرزش گشتی به و شه که مهر وهزشه وانان و وهرزشکاران و وهرزشد تستان ده توانن پیاده ی بکه نه به لکو مرزشی دوور نه وهرزشیش نه ک وه ک ناره زوریه ک بگره وه ک پیداریستیه کی له ش و بنه مایسه کی گرنگی

تەندروستى دەتوانن رۆژاتە لەكاتەكانى دەست بەتالى بەر لەدەست پىكىردىنى قەرمان پىيادەى بىكەن، ئەوانە بەپىدىدىشىڭ كەپئويسىتە رۆژانە مرۆقى ئاسابى بەلاى كەمەۋە سىڭكىلۆمەتر بەپى بىروات ۋ ھەروەھا راكردىنى سىوك چوڭ سىويدىكان و مەلسەۋاتى و يائىي تۆپىيىن يالەو باسكە ياسىكىل سولرى، چونكە ئەنجامدانى ئەم چۆرە ۋەزرشانە بەشتوھيەكى ساكارو دۈور ئەململانى توندوتىڭ گەر دۈور ئەململانى توندوتىڭ گەر دۈور ئەململانى بۇ سەرلەش بىيت كارىگەرى بى سەرلەش بەھىيىلى بىيت كارىگەرى بى سەرلەش

به لام پنچهوانهی شمانه هه ندی جوری وهرزش که به یاری به مینزه کان ناسراون وه ک بؤکسین و روزانسازی و به رزگردنه وه ی بودسین و روزانسازی و به رزگردنه وه ی قورسایی و جوانی لهشی مرؤش گهر سه ریه خور بین له به رچاوگرتنی بنه ما زانستیه کانی که وه گه در شه ویاندن که وی گذره نوو و بو نواندنسی توانساو ده رپ واندنی له ش وه ک خور خوب که ده گه کردن یاری جوانی له ش بین دانیا بوون له وهی که له گه آن توانای ماسولکه کانیان ده گورخیت نه دجام ده ده ن پیاده بکریت، نه وا نه که مهر سوود به له ش ناگه یه نان و شیزو توانای له ش زیاد ناگه ن به لکی رویانی کی روی به له شدی ده که به نان کاریگه ری خرابی وه ک شدیواند تی بریره کان و له شاری و که شدیوانه وه ی ماسولکه کان و گه شه نه کردنی شه ندامه کان و له شاری و مه که دی ناند.

جا بق درورکه و قنه وه کاریگه ریه دروارانه ی و هرزش پیویسته له سهر نه و که سه ی که جزریك و و مرزشی قورس به پینی شاره نووی هه لاه مزیریت به ر له پیاده کردنی نهم شیکارانه نه نجام بدات: →

۱– وهرگرتنی نمونه یه نه نه ناسبولکه کانی بق دیاری کردنی یپی ماده ی فای بری Fibrin رسیکترتین M'/cotin و بخیری فای بری ماسبولکه کانی بروانری، چونکه لهشی مرقبه اسم رووه ره دور جقره که یه که میان له جقری نه تلیته Athlet و اتنا توانای شه دمامدانی شهم باریانه ی هه یه و دوه میان اسه جقری نه سستینکه Astenic و اتنا ثوانای شه نم میاریانه ی نی یه .

۳ شیکاری گزئه ندامی ههناسه دان به تاییه ت دیواره کانر ایون،
 ههروه ها گزئه ندامی بینن،

شیکاری کونه ندامی جوله و دهمار بق دانیابوون له په یوهندی ته واوی نیران دهمارو ماسولکه.

٤- شيكارى جومگهى ئانيشه و ئه ژانو ته واوى بوارى
 هاتورچۆيان لەرتگاى ئىشكى X دود.

مەمۇرىپۇريان ئەرىسى ئىسىدى ئەستىكى گىسىتى كەپئويىسىتە بىق ئەمەد وەرزشكارىك ئەتجام بدرىن وەك

مور وهررستارین مانجام بدرین و د ۱– شیکربنه و هی خوین و هیلکاری دل له هه ردووکاشی پشدودان و

۲- شىكرىئەرەي ھەمور جۆرىكى پاشەرق.

له سهرووی تهمانه شه وه نه نه نجامدانی شیکاری و هرزی دوای پیده کردنی و هرزی دوای پیده کردنی و هرزش کاره وه نه لایه ن راهنده بر پریشکی و هرزشکاری تیپه وه به به کارهنتانی شامرازی پزیشکی مزدرینی و ه ک شامیری شیکردنه و هی لیها توهی جهسته یی که پی م ده لین Bipiro Ergo Meter کرتنی شیکاری بق گرتنی قلمیک له سه رجوالانه و ه و ه رزشکار بودیاری کردنی جوالانه و ه رزشکار بودیاری کردنی جوالانه و ه ماله کان

دەگرىجيت؟.

کەدەبنە ھىقى بەفقىرۇدانى روزە، ھەروەھا دانىيابرون لـەرادەى گونجاندنى دەمارو ماسولكەر رەلام دانەرەى ئەم دور پرسيارە:-ئايا ئەر جۆرە مەشىقى راھىنانىە ئەگلەل لەشسى رەرزشكار

ثابا ئەر جۆرە مەشق راھينانه ئەتراناي ئەشى وەرزشكار كەمترە بان زياترە؟

ختر ئەگەر رەلام دائەرەي پرسيارى دورەم لەلايەن پزيشك ر راهننەرەرە پشت گرى بخرىت ئەرا ئەر جترە رەرزشە كاريگەرى يىچەرانەي دەبىت بۆسەر لەشى رەرزشكار.

مەرومها دەتوانریت لهم ریکایه وه جیاوازی لهنیوان وهرزشکاران لهرووی توانای له ش لیهاتوویی و لایه نی هونه ری یه و دیاری بکریت. پیریسته نه و راستیه ش له بیرنه کریت که ده بیت و هرزشکار له سهر ۱۸٪ی توانای مه شق بکات بینه وی ماسیولکه کان به پینه و پیکی نه ش و رنما بکه ن واتا گهر و مرزشکار توانای به رزکردنه وهی ۱۰۰کگم ی مهبور پیروسته له سهر به رزکردنه وهی ۱۰۰کگم مهشق بکات، چونکه مهشق کردن له سهر به می که متر ماسولکه کانی به شیوه ی پیروست گه شه ناکه ن و له میوه ریات ماسولکه کانی ده پوکینه وه،

شان به شانی نه م چاود نیری کردنه ی کاریگه ری مه شق بق سه ر له شی وه رزشکار ؛ بق نه ش و نماکردنی له شی و هرزشکار به شنوه یه کی راست و دروست پنویستی به به رنامه یه کی خواردنی دارندژراو هه یه به شنوه یه ک ژماره و کاتی ژه مه کان و بری تاوزه کانی به پنی تهمه ن و کنش و جوّری نه رکی و هرزشکاری تیادا له به رچاو بگیرنیت و له پووی ماده خوّراکی یه سه ره کیه کانی و های نیشاسته و پروّتینه کان (هه رسی جوّری ناژه لی و رووه کی و شیری) و چهوری و ماده چالاککه ره کانی و ما فیتامینه کان و توخمه بنچینه یه کانی و های ناسن و یود و سوّدیور مو پرّتاسیو م کالسیوم تیروته سه ل بیت ، چونکه و تیرای ته و هی بری تاوزه خوّراکی پیّویست له و مرزشکاری که و م بی و مرزشکاری دیکه جیاوازه به پنی کیّشی له ش و جوّری و مرزش له هه مان و مرزشکارش

دا بەرنامسەى خسقراك لسەپھوى بسرى مسادە سسەرەكيەكانەرە لەتەمەننكەرە بق تەمەننكى تر جياوازە.

بر نمونه ومرزشکارانی خوار ته مهنی ۱۰ ساتی رقزانه بر ههر کیلر گرامیّك له کیشیان پیویستیان به ۵۳ پرتین هه به به موی شهره کیلر گرامیّك له کیشیان پیویستیان به ۵۳ پرتین هه به به موی شهره خانه کانی له شدیان له نوی برونه و می بسه رد موام دان که چی خه و مرزشکارانی نیّوان ته مه نی ۱۰ به ۱۰ کیم له کیشی له شیان له کاتیّك دا و مرزشکارانی نیّوان ته مه نی ۱۰ به ۱۰ گم له کیشی له شیان به ۲۵ پرتینه و مرزشکارانی نیّوان ته مه نی ۱۰ به ۱۰ بیّویستیان به ۲۸ پرتینه و مرزشکارانی نیّوان ته مه نی ۱۰ به ۱۸ پرتینه بی هه ر ۱۰ کیم له کیشی له شیان به ۱۸ پرتینه بی هه برتی به دو درزش رقزانه پیویستیان به بیی ۳ گم پرتیتین هه به بی هه ر ۱۰ کیم و مرزش رقزانه پیویستیان به بیی ۳ گم پرتیتین هه به بی هه ر ۱۰ کیم به بده در دو امدان و به دانه کانی له شیان له است او چوونی به بده در دو امدان و بوئه و دی به به له شویتی شود خانه کانی له شیان له خانه ی نوی پر

یۆئەورى وەرزشكار ھەست نەكات كەوھە ئامىرىڭ بىق ئەنجامدانى كارىك بەدەست ھىنانى ئامانجىك مامەلەي لەگەلدا دەكرىت پىويستە لەسەر راھىنەرو پرىشكى وەرزشكار لەكاتى دانانى بەرنامەي خواردن دا چىنرو ئارەزور بارى دەرامەتى وەرزشكار لەبەرچاوبگرن، لەسەروى ئەمانەشەرە لەشى وەرزشكار پىرىستى بەبەرنامەيەكى زانستى دابەش كردنى كات ھەپە لەنتوان ئەركو پشوودان نووستن دا، بەجۆرىك كەمەشق كردن لەھەردور كاتەدا بەيانيان كاتزمىر قېراق ئىواران كاتزمىر بىق چونكە لەم دور كاتەدا لەشى مرىلى لەلوتكەي چالاكى دايە، بەلام بى گەرانەوەي زىندەگى و چالاكى ئەندامەكانى لەشىيان وەرزشكاران نىدوەروان لەكاتژمىر قىدەرنىش بەلاى كەمەرە پىرىستىان بەككاتژمىر نوسىتى ھەپەر

ا - به هیچ جوّریّك ماده ی ووردبسه خش و بیّهوّشبکه ری تیسادا نه بیّت وه ك (تودسیرهم)

۳۲ ئەبيتە ھۆى كەمكردنەوھى تواناى وەرزشكار وەك پەنسلىن. سوردم لەم سەرچاوانە وەرگرتورە:--

١~الطب الرياضي/ ١٩٨٤ بيروت/د-ابراهيم البصري. ٢~فسلجة جسم الرياضي/ د.قيس ابراهيم الدوري/ بغداد ١٩٨٦ ٣~ بايودايناميك/ د.قؤاد السامرائي

٤ - "الرشاقة": ع/

ە-كۆۋارى/ (Bravosport)ى ئەلمانى.

دوا هەوالەكانى جيھانى چاپ و چاپەمەنى

(سکانہر) پنکی سہیر

کرمپانیای (sony)ترانی جوّره سکانه ریّك و چاپیک دروست بکات بخریّته گیرفانه وه . نُهم جوّره که به Fz 2004ناسراوه به تیشکی ژیّر سور و به خیّراییه ک که ده گاته 115,2 کارده کات و یاده که ی memory یه که میگابایت ه . شهم سکانه ره کاری شه و که سانه زوّر ناسان ده کات که ده یانه ویّت چهند با په تیّک له کتیّبی ک ده ربهیّن که ناتوانریّت له کتیْبخانه ی یه کی گشتی بخوازریّت .

ناميٽريٽڪس چاپ لهڪهڻ ١٦ مليون رهنگ

شامیری FUP-1، شامیریکی چاپی نوییه، رونگاورونگ دروست کراوه، که مهوادی رونگ تیابدا ۱۹ ملیسین رونگ، وینه یه کراوه، که مهوادی رونگ تیابدا ۱۹ ملیسین رونگ، وینه یه که به ماوهیه کدا که ناگاته خوله ک و نیویک. دوتوانریت شهم شامیره بن چاپه مهنی بچسوك و و ک (کارت) و کاغهاری ناونیشسان Labels به کاربهینریت.

(Key board) يُكس نعرم

ماددی (لاستیك) له داهاتوودا دهبیت چاكترین ماددی بواری شاددی (Key board) و كسهی دونگه له و شهادهیه دروست كراوه و بق دهست به ركهوتن زوّر ههستداره و مهوره ها له توانایدایه لول بكریت تا به په كسانی له گه ل خوّتدا ههای بگریت و پلهی گهرمی كار پی كردنی لهنیوان ۲۰ شسه دی تا ۵۰ تا ۵۰ شاه دی سه دی یه ..

يينوسيكس سهرسورهينهر

ئهم پێنوسه سهیره کهپێی دهلێن (C-pen)قهبارهکهی له پێنوسی هایلایتری ئاسایی زیاتر نیه اله نوکهکهیدا کامێرهیهکی زور به توانا ههیه، و له ناویشیدا کومپیوتهرێکی کامێرهیهکی زور به توانا ههیه، و له ناویشیدا کومپیوتهرێکی بچوکی به هیێز ههیه که سیستمی (OCR)ی تیدایه، باشترین ئامیّره بی کوژاندنه وه و ویّنهگرتنی ده قیّکی نوسراو، له کاتی به کارهیّناندا، دهست ده نریّت به و قوّپچه بچوکهی له کوتاییه کهیدایه، و به سهر پارچه نوسراوه که دا دهگیریّت، ههموی دیّرهکان وورده وورده دهخاته ناو کومپیوته ره کهیهوه و لهسه رشاشه بچوکه کهی ههموی جاریّك چوار دیّر ده ردهخات له ناو یاده که ی دریده مهدوریان له ناو یاده که ی دریکهی مهشت میگابایته واته له ناو یاده که ی ده ی دوریشته و هه در زیکهی ده بیتی هه تریکهی ههشت میگابایته واته دریاتر له ۲۰۰۰ پهره جیگهی ده بیتی ههشت میگابایته واته دریات که نزیکهی ههشت میگابایته واته

ئەپاش كوراندنــــهوه هــهلگرتن لــه پێنوســهكهدا، دهتوانرێــت ببهسترێت به كومپيوتهرێكي ئاساييهوه چ زانياريــهكت دهوێـت لێي داوا بكه . .

